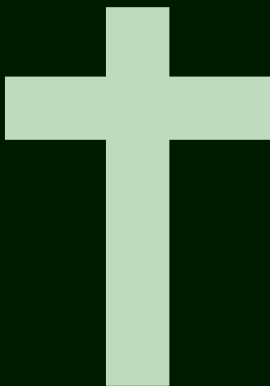

Dónbeenì páaní
fĩnle vũahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 30 Dec 2021

331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf

Contents

Matiye	1
Maaki	65
Luki	105
Zán	176
Bè-wénia	224
Oroomusa	285
Koréntesa nín-yání	315
Koréntesa ɲun níi	343
Kalasiisa	361
Efɛɛzesa	371
Filiipusa	381
Koloosisa	388
Tesaloniikisa nín-yání	395
Tesaloniikisa ɲun níi	401
Timotee nín-yání	405
Timotee ɲun níi	414
Tiite	420
Filemɔn	424
Hebere	426
Zaaki	448
Piɛre nín-yání	456
Piɛre ɲun níi	464
Zán nín-yání	469
Zán ɲun níi	477
Zán tɪn níi	479
Zude	481
Bè-sànkani	484

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Matiye túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Matiye lé o Yeesu ñi-keninia píru jũn ñi-kení. O bía mí vūahũ yi le o Yeesu *Krista lé o kãnílo na khíi ɓuen, yĩ le Dónbeenĩ yánkaa dó mí jũi nɔn le mí ì na ɓa *zúífùwa yi. O mún zéenia ɓio ɓa zúífùwa ya-díwá pãnáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu ɓio. O bía le o Yeesu lé o bée na wà ɓueé kãní ɓa nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1-2). O mún bía ɓio ó o Zãn bátízéráa o Yeesu, làa ɓio ó o Satãni khàráa wo lora (Matiye 3-4). O zéenia ɓio ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kšhũ yi (Matiye 19-28).

O Matiye sankaa o Yeesu kãránló làa cúa-hònú:

1. Ho tũíá poni bèró yi ɓio (Matiye 5-7).
2. Le *Dónbeenĩ béeñĩ ɓio keníló (Matiye 10).
3. Hã wãhio ɓio hẽjũn na wee zéeni le Dónbeenĩ béeñĩ ɓio yahó (Matiye 13).
4. ɓio le Dónbeenĩ nùpua ko ɓa ɓua là mĩten (Matiye 18).
5. O Yeesu ɓĩní ɓuenló ɓio (Matiye 24-25).

O Yeesu lé o Krista ɓio bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nɔnkãni lé dño kà: O Yeesu Krista nɔnkãni can o *Daviide yi, ó o Daviide nɔnkãni ɓẽn can o *Abarahaamu yi. ² O o Abarahaamu lé o *Izaaki ɓàn maá.

O o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa là mìn zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farɛɛsi là a Zeraa,

ó o Farɛɛsi za lé o Hɛsiron,

ó o Hɛsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasɔn,

ó o Naasɔn za lé o Salamɔn,

⁵ ó o Salamɔn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obɛɛde na ó o yú là a Uruute,

ó o Obɛɛde za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bée Daviide.

O o bée Daviide za lé o *Salomɔn na ó o yú là a Uuri ɓàn háa,

⁷ ó o Salomɔn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

* 1:2 O Zudaa là mìn zàwa lé ɓia lé o Isirayɛele nĩpomu zĩ-jũná píru jũn ɓàn maáwà.

ó o Abia za lé o Azaafe,
 8 ó o Azaafe za lé o Zozafaa,
 ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,
 ó o Zoraamu za lé o Oziasi,
 9 ó o Oziasi za lé o Zuataamu,
 ó o Zuataamu za lé o Akazaa,
 ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,
 10 ó o Ezekiasi za lé o Manasee,
 ó o Manasee za lé o Amɔɔsi,
 ó o Amɔɔsi za lé o Zoziasi,
 11 ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mín zàwa.

Bɔ́n wó ká a *Isirayεele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkǎa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kǎhɔ́ yi.

12 Bɔ́o 6a wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiεe,
 ó o Salasiεe za 6èn lé o Zorobabεeεe,
 13 ó o Zorobabεeεe za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

14 ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

15 ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

16 ó o *Zakoobu za lé o Zozεεfu, o Mari 6àn báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na 6a le *Krista.

17 A wáa lá a *Abarahaamu jii wán à 6uee 6úe o *Daviide yi, á 6a maáwà na sǎ mín á yú ho píru náa. O o Daviide jii à 6uee 6úe ho pǎahɔ́ na ó o *Isirayεele nìpomu á ho Babiloonasa kíkǎa yi á 6a vaá wee kàyá 6a kǎhɔ́ yi, á maáwà na sǎ mín á yú ho píru náa. A 6èn lá bɔ́o 6a wi mu kàyámu yi jii wán à 6uee 6úe o Krista yi, á maáwà na sǎ mín á mún yú ho píru náa.

O Yeesu teró (Luki 2.1-7)

18 Bɔ́o kà lé bɔ́o ó o Yeesu bɔ́o wórǎa á vaá 6ó a teró yi. Bàn nu Mari fúaaamu hía bò nɔ́n o Zozεεfu yi.† Ká sǎni 6a ya mín, à bɔ́n ò o sù lè sǎni lè le Dónbeenĩ Hácírĩ pànká. 19 Bàn fúaalè Zozεεfu fù léε nùpue na téréna. O fù yí wi ò o dé nǎyio mín fúaalè Mari yi, ó o wi ò o sǎnka 6úe mu fúaaamu. 20 Bɔ́o mu wi o sǎi yi kà, ó o Núhɔ́so Dónbeenĩ wáyai tonkaro bía làa wo hǎ kònkórá yi: «*Daviide m̀nmanĩ Zozεεfu, yí hézón o Mari fé yaró. Le sǎni na wi o wán kà ó o sù lè le Dónbeenĩ Hácírĩ pànká. 21 O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yǎ

† **1:18** Mu lé mu yaamu ká lé bɔ́o 6a ðĩn yí páania le zli yi. Ba zúifúwa cǎn ó o hɔ́nzoró hía wee wé keɛn mín zli á yí le lúlú-kùure sii, à loɔnǎa wo ká a pùhɔ́ téréna. ‡ **1:21** O Yeesu yèni kúarǎ le: «Le Dónbeenĩ wee kǎni 6a nùpua.»

á à kǎní mín nǐpomu mí bè-kora yi.»²² Mu búenbúen wó bèra a na à bǐo ó o Nùhúso bía lè mí jǐ-cúa fεero jii à yǐo lé.²³ O bía: «Yia yí zǔ baa á à sǐ le sǎní á à te o za, § á 6a wé è ve làa Emanuwεele.

Bǔn kúará le: «Le Dónbeenǐ wi làa wεn». * »

²⁴Bǐo ó o Zozεεfu sǐna, ó o wó bǐo le Dónbeenǐ wáayi tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan.²⁵ Ká a Zozεεfu màhá yí wó a làa háa yí mǎn fúaa bǐo ó o ton mí za, ó o Zozεεfu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-zǔnlowà bueé búεεkto o Yeesu

¹O Yeesu hǐa ton ho *Zudee kǎhǔ lóhó na 6a le Betelehεemu yi. Mu pǎahǔ ká a *Heroode* lé o bée. O Yeesu mu teró mǎndén, á 6a nǔpua búí na kǎrána zǔ mu bǐo á zǔ hǎ mànáayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii hènǐi bueé dǎn ho Zeruzalεemu lóhó,² á 6a tǔara: «Ba *zúifùwa bée na ton á wi wen? Le mànáayiire búí hà lè le wii hènǐi, á zéenia a bǐo, á wa ló buara wà bueé bùaaní a.»³ Bǐo ó o bée Heroode jǎ mu, ó orén lè ho Zeruzalεemusa búenbúen yilera lúnkaa.⁴ Ó o von le *Dónbeenǐ yankarowà júnása lè ho *làndá bǐo zéenílowa búenbúen na wi o nǐpomu yi á kúaa mín wán. O o tǔara 6a yi làa hen na ó o kǎnílo á ko ò o te yi.⁵ A 6a bía nǎn wo yi: «O ko ò o te ho Zudee kǎhǔ lóhó na 6a le Betelehεemu yi. Lé bǐo á bǐo kà lé bǐo á le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fεero tǔara:

⁶«Betelehεemu, fo yǐnǎn ho *Zudaa kǎhǔ lórá búenbúen bǎn ló-za.

Lé fo ó o Nùhúso na à dí ũ nǐpomu *Isirayεele yahó á à lé yi.»†»

⁷O o *Heroode wáa sǎnkaa von 6a bè-zǔnlowà mu, ò o tǔara 6a yi á zǔnánáa ho pǎahǔ binbirí na 6a mǎn le mànáayiire yi.⁸ Bǔn mǎn ó o le 6a lén va ho Betelehεemu, ò o bía nǎn 6a yi: «Mi va a tǔaka o háyónza mu bǐo sese. Ká mi yú a mǎn, à mi bǐní buee bío mu na mií, á ínén mún vaá bùaaní a.»

⁹Bǐo 6a jǎ hǎn bíoní so o bée mu cǎn wó, á 6a wà. A 6a bǐnía wee mi le mànáayiire na 6a nǎnzoñ mǎn lè le wii hènǐi, à le wà á 6a bò yi. Pǎahǔ na le vaá dǎn ho lahó na ó o háyónza mu wi yi, á le dǐn.¹⁰ Bǐo 6a mǎn le mànáayiire kà síi, á mu wó sí-wεε 6a cǎn làa sòobée.¹¹ A 6a yòó zon le zǐi yi, á zoó mǎn o háyónza mu lè mín nu Mari. A 6a líí fǎrá mí nǎnkó júná wán à 6a bùaanía a háyónza. Bǔn mǎn á 6a feera mí sǐa à 6a hǎn wo lè ho sǎnú lè mu biowa búí na sǎmu sí, ho *ǎnsǎn lè ho *mǐrè.¹² Bǔn mǎn le Dónbeenǐ jǎ 6a zeñ wán hǎ kǎnkórá yi le 6a yí

§ 1:23 Mi loñ Ezayii vǔahǔ 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii vǔahǔ 8.8, 10 * 2:1 O Heroode na bǐo bía hen lé o Heroode Nǐ-beenǐ. † 2:6 Mi loñ Misee vǔahǔ 5.1

bíní yí vaa lé o Heroode wán. A 6a wáa lá wã-veere á vannáa mín kôhú.

O Yeesu bân nùwá lùwa làa wo

¹³ Ba bè-zúrlowá lénló môn, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6úí 6uara a Zozeefu cón hã kònkórá yi, á bía nòn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu à ù lùwí va ho *Ezipite kôhú. Va a keení bín fúuu fúaa ká í khíi le ù bíní 6uen. Lé bïo ó o bée *Heroode á à bío le 6a càuka a háyónza mu 6úe.» ¹⁴ O o Zozeefu wáa hínòn ho tìnàahú á fó a háyónza lè mín nu ò o nòn ho Ezipite kôhú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode zūna le 6a bè-zúrlowá khà a, ó o sñi cà làa sòobée. O o nòn le jii le 6a 6úe 6a zà-báawa 6úen6úen na ho Betelehemu lóhó yi, làa hña bãmakaa ho yi. A wáa lá bía lúlúio yú hã bïo jùn jii à liiráa, à héha lè ho pãahú na 6a bè-zúrlowá zéenia le mí mòn le mànàayiire yi. Bún lé bïo á le *Dónbeenĩ jì-cúa fεero Zeremii bïo na ó o bía á wóráa jii sú. O bía:

«Wãamakaa 6úí sã jná ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè minka wée.

Lé o Araseele wee wá mí zàwa bïo yi.

O yí tà le 6a yanka mí

lé bïo 6a jùhú 6ó.‡»

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bïo ó o Heroode húrun.

O *Heroode húmú móndén, ó o Núhúso wáayi tonkaro bínía 6uara a Zozeefu cón hã kònkórá yi, á 6ueé bía nòn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bíní va ho *Isirayeele kôhú yi. Lé bïo á bía lá wee cà a háyónza mu á à 6úe wáa húrun.» O o Zozeefu hínòn á fó a háyónza lè mín nu á bínía 6uararáa ho Isirayeele kôhú yi. Mu wó kà sñi bèra a na à bïo ó o Núhúso bía lè mí jì-cúa fεero jii à yïo lé. O bía: «Í von í za léra ho *Ezipite kôhú yi.» § ²² Bïo ó o Zozeefu jná à 6a le o Aakelayuusi lé yia zon mín maá Heroode lahó á lé o bée ho *Zudee kôhú yi, ó o zãna ho vaa keeníló bín. Bïo á bïo ó o ò wé á zéenia nòn wo yi hã kònkórá yi, á 6a wà nòn ho Kalilee kôhú. ²³ Ba vaá kará ho lóhó 6úí na 6a le Nazarēete yi. Mu wó kà sñi, bèra a na à bïo le *Dónbeenĩ jì-cúa fεerowá yánkaa bía à jii sí. Bán yánkaa le 6a khíi wé è ve o làa Nazarēete nñi.

3

O Zãn Batiisi buera le Dónbeenĩ bionĩ

(Maakí 1.1-8; Lukí 3.1-18; Zãn 1.19-28)

¹ Pãahú 6úí 6ueé dãn, ó o Zãn Batiisi bïo 6a zūna le o wi ho *Zudee kôhú dùure yi, á wee bue le Dónbeenĩ bionĩ. O wee bío na 6a nùpua yi: ² «Mí khí mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeenĩ

‡ 2:15-21 Mi loñ Zeremii vūahú 31.15 § 2:15-21 Mi loñ Ozee vūahú 11.1

yi, lé bïo le *Dónbeenĩ béeñĩ ßueé ßó.» ³ Lé orén Zãn mu á le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεero *Ezayii á bía bïo kà sïi:

«Ñii ßúi wee bïo pónpón le dùure yi kà sïi:

«Mi wïoka ho wõhũ
ká a Nũhũso o ßuen.

Mi muin ho wõhũ
na ò o bè.»*

⁴ O Zãn dà-zĩnii tã là a cón-ñumũkũ varà, á ku-cεēñii wó lè ho sãahũ. O bè-dĩnii lé ßa hawà lè hã sò-kĩa sòró. ⁵ Ho Zeruzalεemu lóhósa, lè ho Zudee kõhũ ñipomu, làa bía ßó ho muhũ na ßa le Zurudẽn yi ßúenßúen á wee ßuen o cón. ⁶ Ba wee zéení mí bè-kora ßa ñupua yahó, ò o Zãn bátízé ßa ho Zurudẽn mu yi. ⁷ Bïo ó o mɔn à ßa *Farizíεwa lè ßa *Sadusíεwa wee lé ßuen o *bátéemù lahó yi, ó o bía ñon ßa yi: «Mi yí mɔn miten le, dñhioni zàwa yén! Le Dónbeenĩ sí-cĩlè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà à fé miten ñii yi le? Lé o yén bía mu ñon mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé hã wárá na se, hĩa wee zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenĩ yi. ⁹ Mi yí leéka le bïo mi lé o *Abarahaamu mɔnmánia á bũn mí dòn wãa à yí dé. Le í bïo mu na mia: Mi yí mɔn hã huua na ká le? Hón le Dónbeenĩ yáá pá dà á à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ A mi cén pa miten bïo sese. Lé le dóorè hónhónia ßuan hã vĩnsĩa kuĩoró bïo yi. Vĩndεε léé vĩndεε na yí máa ha hã bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cĩ. ¹¹ Inén wee bátízé mia lè mu ñumu lé bïo mi khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeenĩ yi. Ká yia á à ßuen Inén mɔn, wón á à bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí, lè ho dõhũ. O po mi. I yáá yí ko là a nakãa tɛnló hũúu. ¹² O ßuan mí véeró dεε mí ñii yi á ßueé véeráa mí dñnló. A hĩa lé ho dñn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hã ñáakãa hón o ò cĩ ho dõhũ na máa hí hũúu yi.»

O Yeesu bátéemù bïo
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)

¹³ Mu pãahũ, ó o Yeesu ló ho Kalilee kõhũ yi á ßuara ho muhũ na ßa le Zurudẽn yi. O ßuara a Zãn cón le wón bátízé mí. ¹⁴ O o Zãn pã, ò o bía ñon wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ũ bátízé mi, á léé webio ßèn ñon á ũ le Inén bátízéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu mãhá bía ñon wo yi: «Día le mu wé làa bũn. Lé kà sïi á wa ko à wa wéráa à tírãa le Dónbeenĩ síi bïo ñii.» O o Zãn wãa tà. ¹⁶ Bïo ó o Zãn bátízé a Yeesu vó ó o Yeesu ló mu ñumu yi. Ho pñn-kéní mu yi, á ho wáayi ñii héra, ó o mɔn le Dónbeenĩ Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ A mu tãmu ßúi sã ñá ho wáayi á bía: «Yia kà lé í Za na á í bò í tàká wán. O bïo sí mi.»

* 3:3 Mi loñ Ezayii vñahũ 40.3

4

O Satāni wi ó o khà a Yeesu lorí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)

¹ Bún món á le Dónbeenĩ Hácírí buan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loĩ. ² Hã wizoonĩ búará-ɲun lè mí tĩn̄nna búará-ɲun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hĩni dà a. ³ O o Satāni vá buée bó a yi, á bía n̄n wo yi: «Hã huua na kà fo yí m̄n lé? Ká fo lé le Dónbeenĩ Za b̄io bon k̄enk̄en, à ù bío le hã huua na kà yèrè má wé ho d̄ĩnló.» ⁴ O o Yeesu bía: «B̄io kà lé b̄io túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi: «D̄ĩnló mí dòn yí máa na mukānĩ n̄pue yi. O n̄pue màkóo mún wi le Dónbeenĩ b̄ionĩ na le wee bío yi.»*»

⁵ Bún món ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzalεemu, á vaá yòó d̄ĩn̄ia wo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ɲún-t̄lahũ, ⁶ ò o bía n̄n wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenĩ Za b̄io bon k̄enk̄en, à ù yén lii ho tá yi, lé b̄io mu túara: «Le Dónbeenĩ á à na le ɲii mí wáayi tonkarowà yi á 6a à c̄n fo á líí wíoka à bàrà, bèra a na à ù zeñ yí t̄ii làa huee búí.»†»

⁷ O o Yeesu bía n̄n wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi kà: «Yí ví ví yí kh̄uaa ù N̄h̄ũso Dónbeenĩ ɲii yi h̄arĩ lòn wizon-kéní.»‡»

⁸ O o Satāni mu pá b̄in̄ia fó a yòoraráa le búee búí na d̄ond̄n wán, á yòó zéeniá ho tá k̄ana búenb̄uen, lè mí n̄f̄oró, lè mí semu na wi hã yi làa wo, ⁹ ò o bía n̄n wo yi: «Ĩ ù na b̄io kà búenb̄uen foñ ká fo tà líí f̄ará ù n̄nkp̄úná wán à ù búaan̄ia mi.» ¹⁰ O o Yeesu wáa bía n̄n wo yi: «Lé b̄in, Satāni! Mu túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi: «Ũ N̄h̄ũso Dónbeenĩ lé ȳia á ù ko à ù búaan̄i, à mún sá na orén mí dòn yi.»§»

¹¹ O o Satāni wáa wà ò o día a Yeesu. A le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà buara a c̄n, á buée wó b̄io ó o màkóo wi yi n̄n wo yi.

O Yeesu búakáa mi tonló ho Kalilee k̄sh̄ũ yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu ɲá le o Z̄an 6a dó ho k̄asó yi, ó o wà van ho Kalilee k̄sh̄ũ. ¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kap̄eyuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee v̄u-beenĩ ɲii, ho Zabulon lè ho N̄futalii lùna na b̄in yi. ¹⁴ Mu wó kà síi, à hã b̄ionĩ na le *Dónbeenĩ ɲi-cúa f̄ero *Ezayii bía à ɲii sí. O bía:

¹⁵ «Ũnén Zabulon lè ũnén N̄futalii k̄ana na wi lè ho v̄u-beenĩ c̄n ho Zurud̄en ɲh̄ũ yi.

* 4:4 Mi loĩ Lándá zéeniłó v̄uahũ (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi loĩ Lándá zéeniłó v̄uahũ (Deutéronome) 6.16

§ 4:10 Mi loĩ Lándá zéeniłó v̄uahũ (Deutéronome) 6.13

Unén Kalilee na lé bĩa yínǎǎ ǎa *zúifùwa kǎhǎ.

¹⁶ Minén nǐpomu na lá wi le tǐbírí yi

á mǎn mu khon-beení.

Minén na lá kará mu húmú kǎhǎ yi mu yuumu yi

á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé bǔn jǐi wán ó o Yeesu wǎa búakáa wee bue le Dónbeení bióní. Bío kà lé bío ó o hǐa wee bío: «Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeení yi. Lé le *Dónbeení béení bueé ǎó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bío ó o Yeesu hǐa wee vará á ǎǎ ho Kalilee vǔ-beení, ó o mǎn ǎa ce-pawà nùwǎ jún. ǐa léé maá zàwa, o Simǎn na ǎa mún wee ve làa Piere, lè mín za Andere. ǐa wee yénní mí zùán dé mu jummu yi. ¹⁹ O o Yeesu bía nǎn ǎa yi: «Mi buee bè mií, á í wé á ǎa nùpua lé bía á mi wé è yí á à ǎua à buennáa í cǎn làa bío mi wee paráa ǎa cewà bío síi.» ²⁰ A ǎa dèeníá kúaará mí zùánwà à ǎa bò là a Yeesu wà.

²¹ Bío ó o vá van cǐnú, ó o tǐn mǎn maá zàwa nùwǎ jún búí. ǐa lé o Zebedee nùwǎ, o Zaaki là a Zǎn. ǐa wi mí woohǎ yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. O o Yeesu von ǎa. ²² Mí lahó yi, á ǎa ló díá mí woohǎ lè mín maá, à ǎa bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hǐa wee vará ho Kalilee kǎhǎ búenbúen yi, á wee kàrán ǎa nùpua ǎa *zúifùwa kàránló zǐní na wi bǐn yi, á wee bue le *Dónbeení béení bín-tente. O wee weé ǎa nùpua na mu vǎmú lè mí sííwà búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kǎhǎ búenbúen. A ǎa wee ǎua bía mu vǎmú lè mí sííwà wee beé lò, làa bía sǎnía wee jí bío cǎrǎe bío yi à buennáa o cǎn: Bía ǎa cǐnáwa wi yi, làa bía á le dándáhíoní wi yi, lè ǎa mùamúawà, ó o Yeesu wee weé ǎa. ²⁵ ǐa zǎamá-kúii hǐa wee bè o yi. ǐa wee lé ho Kalilee lè hǎ Lórá Bío Pírú kǎna yi, lè ho Zeruzalǎemu lóhó yi, lè ho Zudee kǎhǎ yi, lè hǎ kǎna na khíi lè ho Zurudǎn muhǎ món.

5

O Yeesu kàránna ǎa nùpua le búee wán

(Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu mǎn bán minka nǐ-kúii so, ó o yòora le búee yòó kará. O o nǐ-kenínia wà bueé ǎó a yi. ² O o wǎa lá le bióní ò o wee kàrán ǎa kà síi:

³ «Bía zǔ le mí khon mí yiwa bán júná sí,

lé bío le Dónbeení béení á ǎa níní wi yi.

⁴ Bía wee wá, bán júná sí,

lé bío le Dónbeení khíi hǐí ǎa sía.

⁵ Bía wayika bán júná sí,

* 4:16 Mi loń Ezayii vǎahǎ 8.23-9.1

lé bïo ho tá na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na, á bïo á à sï
6a yi.

6 Bïa le Dónbeenĩ sïi bïo wéró poni wee búe, bán júná sï,
lé bïo á bïo 6a wee ca á 6a à yí á mu jii ì sí.

7 Bïa zū mí ninzàwa màkárí bán júná sï,

lé bïo le Dónbeenĩ mún khii zūrĩ 6a màkárí.

8 Bïa hácírí bò le Dónbeenĩ bïo mí dòn wán bán júná sï,

lé bïo 6a khii mi le Dónbeenĩ.

9 Bïa wee wé à ho h́́́́́́́́ kéń bïa làa ba páanía wi p̄ahũ bán
júná sï,

lé bïo le Dónbeenĩ khii ve 6a le mí zàwa.

10 Bïa 6a wee beé lò lé bïo 6a wee wé bïo le Dónbeenĩ sïi vá yi
bán júná sï,

lé bïo ho wáayi béení bïo sã 6a yi.

11 Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mi lò, á wee fúaa hã
sabioní lè mi síwà mi dání yi ínén bïo yi, se mi júná sï. ¹² Mi
zámaka, mi le mi sía wa làa sòobéé, lé bïo le Dónbeenĩ bũiá
beenĩ pan mia ho wáayi mu bïo yi. Mu bon, lé ká sïi á 6a
beéraráa le *Dónbeenĩ jii-cúa f́́́́́́́́ na dú mi yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho ðímíj́́́́́́́́ ná nùpua t́́́́́́́́ hũ. Ká mu yámú
yonyoró ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù b́́́́́́́́ ì zoráa. Mu
cũnú máa kéń ká mu yínóń à lée yénní mu kúia à 6a nùpua
wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho ðímíj́́́́́́́́ ná nùpua t́́́́́́́́ hũ. Ho lóhó
na son le búee wán wé ðĩn ðenkhéen. ¹⁵ Ba máa wé dé f́́́́́́́́ t́́́́́́́́
à búń yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi,
à bïa wi le zii yi búenbúen kéń mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún
ko mi kéń lòn khoomu 6a nùpua yahó, bèra a na ká 6a m̄on
mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a búaaní m̄in Maá na wi ho
wáayi.

O Yeesu káránna 6a nùpua ho làndá bïo dání yi

¹⁷ «Mi yí leéka le í buara á wà búee búe o *M̄oyiize làndá le
6a jii-cúa f́́́́́́́́ na káránlò j́́́́́́́́ dé. Búee. Í wà búee tíí mu
jii lé bïo. ¹⁸ Le í m̄i ho tũiá na mia: Hárí ho wáayi lè ho tá à
mía kaka, á ho làndá 6àn b́́́́́́́́-za na khúekhúe á máa fá ho jii,
fúaa mu bïo búenbúen véró. ¹⁹ Lé búń n̄on ká yíá wó khon hã
làndáwá mu 6àn dà-za búí dání yi, á wee kárán 6a nùpua le 6a
wé wé làa búń, wón 6ànso khii kéń ć́́́́́́́ ìnù ho wáayi béení yi. Ká
yíá 6èn wee tà bè ho làndá yi, á wee kárán 6a nùpua le 6a wé
wé làa búń wón 6ànso khii wé o ñi-beení ho wáayi bá-zámu
yi. ²⁰ Le í bïo mu na mia: Ká mi yí máa bè bïo le Dónbeenĩ le
mi wé yi á yí po ho *làndá bïo zéenílowa lè 6a *Farizíewa, á
mi máa dàń máa kéń ho wáayi bá-zámu yi.

Ho h́́́́́́́́ kéńlò minén lè 6a nùpua na ká p̄ahũ bïo

²¹ «Mi jà à 6a bía bïo kà nɔn wàn 6uaawa yi: «Yí 6úe nùpue.»* Yia wó nǐ-6úe á 6ànsò 6a à 6ua á à varáa le cítíi fliníi. ²² Ká ìnén màhà à bío á à na mia: Yia sǐi cǎ mǐn za yi, wón 6a à 6ua á à varáa le cítíi fliníi. Yia bía le mǐn za lée bǔnbú, wón 6ànsò á ho làndá tǔiá fεerowà ko 6a cítí. A yia bía le mǐn za lé o khéero, wón 6ànsò ko ò o dé le Dofíní dǔhú yi. ²³ «Ká fo wà 6ueé wé mu hǎmu á à na le Dónbeenǐ yi mu hǎmu cǐnǐi lahó yi, ká ũ hácírí 6uara le fo wó khon lè mí ninza ó o sǐi wee cǐ foñ, ²⁴ à ũ bàrá ũ hǎmu mu hǎmu cǐnǐi lahó yi, ká ũ lén va a cǔn à mi vaá véenǐ mu. Ká bǔn wó vó, à ũ màhà 6uee wé ũ hǎmu à na le Dónbeenǐ yi.

²⁵ «O 6úii lá le fo wó khon làa mí sǐi, ó o von fo le cítíi fliníi, à ũnén na wó khon à fèn wé le jii dà-kéní làa wo ho wǔhú wán ká mi dǐn yí vaá dǔn. Ká bǔn mía á wón vaá dé fo o cítí-flí nǐi yi, á wón 6èn á à yèrémá khúii dé fo o paro nǐi yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le ì mǐ ho tǔiá na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùúu, ká ũ yí wǎ le wárí na á fo ko à ũ na 6úen6úen á yí tíira jii.

Mi yi le mi sǐa vá nùpue 6àn hǎa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mi jà à 6a bía bïo kà: «Yí wé há-fé tàá bá-fé.»† ²⁸ Ká ìnén màhà à bío bïo kà á à na mia: Yia lora mǐn za 6àn hǎa á sǐi vá a yi, se 6ànsò fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ũ nǐn-tǐánǐ yère wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ còkon le lée díá. Mu sǐaanǐ à ũ sǎnǐa bïo 6úii yí keñ bǐn, á po bïo hǎ jii sú á 6a lèera dó le Dofíní dǔhú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ũ nǐn-tǐánǐ nǐi wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ kúii le lée díá. Mu sǐaanǐ à ũ sǎnǐa bïo 6úii yí keñ bǐn á po bïo hǎ jii sú á fo ò zoráa le Dofíní dǔhú na máa hí lùe yi.

O 6úii yi dǐndǐn ja mǐn hǎa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: «Yia le mí ì ja mǐn hǎa, á 6ànsò ko ò o wé mu yaamu fáaró vǔahú à na a yi.»‡ ³² Ká ìnén màhà wee bío mu na mia: Báa na díá mǐn hǎa, à 6àn hǎa mu jɔn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé 6àn báa mu dó a ho bá-fénló yi. A yia mún fó a hǎa na 6àn báa díá wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yi báa bïo hùúu

³³ «Mi mún jà à 6a bía nɔn wàn 6uaawa yi: «Bïo fo báa le Dónbeenǐ yahó le fo ò wé à ũ yí khíní yi. Wé mu.»§ ³⁴ Ká ìnén màhà wee bío mu na mia: Mǐ yí báa hùúu. Mǐ yí báa lè ho

* 5:21 Mi loñ Léró vǔahú (Exode) 20.13; Làndá zééníló vǔahú (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mi loñ Léró vǔahú (Exode) 20.14; Làndá zééníló (Deutéronome) vǔahú 5.18 ‡ 5:31 Mi loñ Làndá zééníló vǔahú (Deutéronome) 24.1 § 5:33 Mi loñ Levii nùwǎ vǔahú (Lévitique) 19.12; Míló vǔahú (Nombres) 20.3; Làndá zééníló vǔahú (Deutéronome) 23.22-24

wáayi, lé bio á bín lé le *Dónbeení béeñi lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bio á hón lé le Dónbeení zení bèenii. Mi yí báa lè ho Zeruzalæmu, lé bio á hón lé 6a bá-zàwa bée lóhó. ³⁶ Yáa mún pá yí báa lè ũ jùhũ, lé bio le jùn-vání dà-kéní mí dòn 6àn cemu lè le 6àn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le ũuu, à mi ãñ bñn wán. Ká mi le 6ùeé, à mi ãñ bñn wán. Ká bio mi wee bñn báa à bè mu wán bñn wee lé o *Satáni yi.

Mi wé yí ãi yúaa mìn wán
(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à 6a bía: «Ká yía fia mí ninza yère á 6a mún ñ fio 6ànsò yère. Yía kéra mí ninza jin-kéza á 6a mún kén 6ànsò jin-kéza.» ³⁹ Ká ínén màhá wee bio na mia le ká a ñi-sũmúí wi ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi día le o wé. Hen ká a búí dó ũ ñín-tíání sáahó yi, ũ jñ mu yi ká ũ yèrémá hĩa so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a búí le mí ì cíí làa fo á à féráa ũ báká, ũ bè ũ kánbun ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá búí kíkáa foñ le ũ sè bio búí à varákaráa ho kilomætere dà-kéní, à ũ sè mu à varákaráa há kilomæterewa bio jùn làa wo. ⁴² Yía flora bio ũ cón, à ũ na mu wo yi. Yía le mí ì ke bio ũ cón à ũ yí pñ.

Mi wé warí mi zúkúsa
(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à 6a bía: «Fo ko à ũ warí mí ninza ká ũ jin ũ zúkúso.» ⁴⁴ É ká ínén wón wee bio mu na mia: Mi warí mi zúkúsa. Mi wé fio na bía wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bñn á à zéení le mi lé mìn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yía wee wé à le wii hà 6a ñi-sũmáa lè 6a ñi-tentewá wán. O wee wé à ho viohó tè bña térénna làa bña yí térénna cón. ⁴⁶ Ká bña wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bñn ì yí cñnú mu món le? Hàrí 6a *lànpo féwá wee wé ká síi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hñni lé bán mí dòn mi wee tēení yi, se mi so pá yú bio wó lé? Hàrí bña yí zũ le Dónbeení wee wé ká síi. ⁴⁸ Mi wé 6a nùpua na jii tun làa bio á mìn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bio síi.»

6

O Yeesu kàránló na ó o ñn mu hãmu wéró ãñi yi

¹ «Héyíi! Hen ká mi wé le mi ì wé bio le Dónbeení làndá bò, à mi yí wé mu le 6a nùpua mi. Ká mi wó mu 6a mñn, á mi máa yí cñnú mìn Maá na wi ho wáayi cón. ² Hen ká fo wé le fo ò hã mu bio lè 6a ñi-khenia, à ũ yí yényení mu le 6a nùpua jí làa bio 6a ñi-khàwa wee wéráa mu ho kàránló zíní lè hã 6onfúaa yi bio síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le í mñ ho túiá na mia: Bánsowa so yú mí cñnú vó. ³ É ká ũnén, fo wé le fo o hã mu

* **5:38** Mi loñ Léró vüahũ (Exode) 21.24; Levii nùwã vüahũ (Lévitique) 24.20; Làndá zéeníló vüahũ (Deutéronome) 19.21

bïo lè 6a nî-khenia, à ù yí le hàrí mîn bônlo binbirí à zūrî dèe 6úi mu yi. ⁴ Le mu hãmu mu à wé bïo na sànkãa wó. A mîn Maá na wee mi mu bïo na sànkãa á à na mu cùnú foñ.

*O Yeesu kàránlò na ó o nòn ho floró lè le jii lîrò dání yi
(Luki 11.2-4)*

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè 6a nî-khàwa bïo síi. Bán wee wé ðín ho kàránlò zíní làa hen na hã wãna fò mîn yi à wérãa mí floró, bèra a na à 6a nùpua 6úen6úen wé mi 6a. Le í mî ho tûiá na mia: Ba yú mi cùnú vó. ⁶ Εε ká ùnén wé le fo o fio, à ù yòo zo ù zîi à pe ho zûajii, à ù fio mîn Maá Dónbeení yi. Le làa fo páania zoó wi bîn. A lerén na zû bïo fo zoó wee wé á à na mu cùnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí ðín la hã minka bioní yi làa bïo á bía yí zû le Dónbeení wee wérãa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèe á le Dónbeení máa jí mí cón. ⁸ Mi yí wé bïo 6a wee wé 6àn síi, lé bïo á mîn Maá Dónbeení á fèra zû bïo mi màkóo wi yi vó, ká mi ðín yí flora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi: Wàn Maá na wi ho wáayi, wé à 6a nùpua zūrî le fo lé le Dónbeení na 6àn síi mia.

¹⁰ Dí ù béení hã lùà 6úen6úen yi.

Le ù síi bïo wé ho tá wán làa bïo mu wee wérãa ho wáayi bïo síi.

¹¹ Hã wèn lè mu bè-dínii na ko làa wèn ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora día, làa bïo á warén mún wee tà sén día à na bía wó khon làa wèn yi.

¹³ Pa wèn bïo wee khà wèn dé mu bè-kohó wéró yi bïo yi. Kání wèn o *Satāni ní yi.

[Le béení, lè ho dànló, lè ho cùkú bïo sã foñ fèeε. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bía wó khon làa mia bïo á mi wee tà sén día, á mîn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à día. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén día na 6a yi, á mîn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa día.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jinií, à mi yí sè mi yara làa bïo á 6a nî-khàwa wee wé wérãa mu. Ba wee wé sè mí yara à 6a nùpua 6úen6úen zūrî le 6a lù mí jinií. Le í mî ho tûiá na mia: Ba yú mí cùnú vó. ¹⁷ Εε ká ùnén wé le fo ò lí ù jii à ù sεε ù yahó, à wíoka ù jùhú sese, ¹⁸ bèra a na à 6a nùpua yí zūrî le fo lù ù jii. Mîn Maá Dónbeení mí ðòn na wi le lùe na sànkãa yi á mòn bïo fo sànkãa wó. Orén lé yia á à na ho cùnú foñ.»

*Ho nãfòró binbirí bïo
(Luki 12.33-36)*

¹⁹ «Mi yí sá ho nãfòró ká lè miten ho ðímíjã yi. Ba sũnbowa lè 6a làkábúaaawa wi bîn á à yáa ho. Ba kònlwà wee wé háaka hã wonna ká 6a zoo juaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bîn á mi sá

ho nàfòró binbirí bàrá yi à ká lè miten. Bín á sūnbowa tàá làkàbūaawa máa yí ho máa yáa. Kònlòwà mún yí dà máa yòò háa woohú bín á máa ɲuaa bío. ²¹ Mu bon, hen na á ũ nàfòró wi yí lé bín á ũ sīi búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yío lé o sánia fintání. Ká ũ yío se, á ũ sánia búenbúen á à keŕí mu khoomu yi. ²³ Ká ũ yío yí se, á ũ sánia búenbúen á à keŕí le tibirí yi. Hen ká mu khoomu na wi fon hía yèrémáa wó le tibirí, à ũ loŕí bío le tibirí mu á à keŕínáa cícíci.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na ɲúnása nùwá ɲun yi. O ò ɲin o nǐ-kéní ká a waŕí yía so. O wé è ɲí o nǐ-kéní bíonǐ, ká yía so ó o máa kònbí. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenǐ yi ká mi mún pá henía le wáŕí càró bío.»

Mi dé mi sía le Dónbeenǐ yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé bǔn nɔn á ĩ wee bíoráa bío kà á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukǎnǐ bío yi, le mi ì yí mu bè-dínii lè mu bè-ɲunii wen, tàá mi sánia bío yi, le mi ì yí hǎ sǐ-zǐnia wen á à zǐ. Le mukǎnǐ bío po mu bè-dínii, á hǎ sánia bío po hǎ sǐ-zǐnia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loŕí 6a ɲínzàwa. Ba yí máa dǐ bío á mún yí máa lá dǐnló. Ba náa mía, ká mǐn Maá na wi ho wáayi màhǎ pá wee dǐnǐ 6a. A minén so bío ɲúhú yí wi yí po 6a ɲínzàwa le? ²⁷ Minén tǎhú á yía dà mí mukǎnǐ wizooní á à dé wán cǐnú mí yilera yáaró bío yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró hǎ sǐ-zǐnia bío yi so ɲúhú wi le? Mi loŕí le pǔifilè. Le yí máa sá dèε, á mún yí máa tǐ sía. ²⁹ Le ĩ bío mu na mia: Hàrí o *Salomɔn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sía na se yú lerén búii yi. ³⁰ Ká le Dónbeenǐ wee donkhueé le ɲíní ká sǐi, dǐo wé keŕí ho zuia ká ho yǐró à 6a cǐí le, à sònkú minén á le è wé kaka máa zǐnǐ. Mi siadéro le Dónbeenǐ yi 6èntǐn fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à dǐn bío le lée webio mi ì dí tàá lée webio mi ì ɲu, tàá le mi ì yí hǎ sía wen á à zǐ. ³² Mu bon, bǐa yí zǔ le Dónbeenǐ búenbúen wee dǐn cà bǔn fǐεε, ká minén mǐn Maá na wi ho wáayi wón zǔ bío ko làa mia. ³³ Mi le mi yara sǐ le Dónbeenǐ béenǐ bío làa bío térénna le cǔn, á bío ká búenbúen á le Dónbeenǐ á à na mia. ³⁴ Mǐ cén yí yáa mi hácǐrí ho yǐró bío yi. Lé ho yǐró bío wi lè mi wǔhú. Hǎ wizooní lè mí dà-kéní kéní bè-wénia á à kǎna hǎ.»

7

Mi wé yí cǐtǐ nùpue à sǐnǐ ɲúhú

(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ «Mi wé yí cítí nùpue à síiní ɲúhũ, á le Dónbeenĩ mún máa cítíi mia á máa síinía ɲúná. ² Lé bïo á bïo mi wee síiní lè 6a nùpua ɲúná, lé bũn 6àn síi le Dónbeenĩ khíi síinínáa mi ɲúná. Le wíló dèè na á mi wee mènzá lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeenĩ á à mènzá lè mí bïo. ³ Le zóore na wi ù yèrè yi á fo yí zū bïo, à le zàn-dèè na wi mi ninza yèrè yi á fo màhã mɔn wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à bïo le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèè na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi únén yèrè yi á fo yí zū bïo le? ⁵ Yí mɔn á úten na le! Le zóore na wi ù yèrè yi lé ðío á ù ko à ù lén vé, á ù yíò màhã à mi wéréwéré á à ðán ñ lénáa le zàn-dèè na wi mi ninza yèrè yi.

⁶ «Mi yí lá mu bïo na bïo sã le Dónbeenĩ yi à na 6a booní yi. Nún-sí, á 6a dà à yèrémá à cūaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yàwá here 6a nòn bù ènì tá le 6a yonka.»

Mi wé cà mu bïo le Dónbeenĩ cón
(Luki 11.9-13)

⁷ «Mi wé fio le Dónbeenĩ cón, á le è hã mia. Mi wé cà nka mu bïo le Dónbeenĩ cón, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohũ á le è hén ho mi ì zo. ⁸ Lé bïo á yia wee fio á le è hã, yia wee cà bïo le cón, ó ò yí mu, yia wee búanbúa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén ðahũ ó o búí za flora ho búurú o cón, ó o so ò na huee wo yi le? ¹⁰ Tàá ká a flora a ceza o cón ó o so na háa wo yi? ¹¹ Awa, á bïo minén na yí seka á zū bïo se naló mi zàwa yi, à sònkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewà bïa wee fio mu o cón yi?

¹² «Bïo mi wi à 6a ñi-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu 6àn síi na 6a yi. Bũn lé bïo ó o Mɔyíize lándá lè le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛerowà zéeni.»

Mi bánbá à mi cà le mukānĩ na máa vé
(Luki 13.24)

¹³ «Mi zo lè ho zūajii na finía. Lé bïo á hĩa 6úaa wõhũ bèró sí, ká 6a nùpua na màhã wee bè ho á à hí mu húmú binbirí. Bïa wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūajii na finía hón wõhũ bèró do, ká bïa màhã wee bè ho á à yí le mukānĩ binbirí na máa vé. Bïa wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba ɲi-cúa fɛerowà na bïo yí bon wee zūn kaka?
(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bia le mí lé le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛerowà ká mu yí bon, á mi pa miten bïo yi. Ba wee wayíi miten lòn pia bïo síi, ká 6a yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶ Mi ì zūn 6a bïo 6a wára yi. Níá máa wé khé kíkahó wán. A lunkúnsòró mún máa wé fáa bódíohó wán. ¹⁷ Le vɛndèè na se wee wé ha hã bia na se. A le vɛndèè na yí se wee wé ha hã bia na yí se. ¹⁸ Le vɛndèè na se máa wé ha bia na yí se, á le vɛndèè na yí se máa we ha bia na

se. ¹⁹ Vĩndèè léé vĩndèè na yí máa ha hã bia na se, dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cǐí. ²⁰ Lé kà síi á mi ì zǔrńáa bĩa le mí lé 6a ɲi-cúa fεεrowà à 6a yí nɔn 6a, hã wárá na 6a wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «Bia búenbúen na wee ve mi le «Núhũso! Núhũso!» yĩnɔń bĩa khíi keń le Dónbeenĩ béenĩ yi. Bĩa wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi bĩo lé bán khíi keń mu yi. ²² Le cítii fi nɔnzon, á núpua cèrèè á à bío ò na mi: «Núhũso, wa buera le Dónbeenĩ bíonĩ, á nɔn 6a cńáwa léra 6a núpua yi, á wó mu yéréké biowa cèrèè lè ũ yeni.» ²³ A ĩ wáa à bío ò na 6a yi: ĩ yí zǔ mia huúu. Mí vá lé ĩ nĩsání, bè-kora wérowà yén.»

Hã zĩni bĩo ɲun wahiire

(Luki 6.47-49)

²⁴ «Àwa. Núpue léé núpue na wee ɲí ĩ bíoní à bè hã yi wón 6anso bĩo 6onmín làa núpue na hácírí wi, á son mí zĩi ho búaaahó wán. ²⁵ Ho vlohó 6ueé tò, á hã bɔnnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zĩi mu wán à le yí tò, lé bĩo le ɲúhũ fára ho búaaahó wán. ²⁶ Ká núpue léé núpue na wee ɲí ĩ bíoní, ò o yí máa bè hã yi, wón 6anso bĩo 6onmín là a núpue na lé o bǔnbú, á son mí zĩi le hǔnlè wán. ²⁷ Ho vlohó 6ueé tò, á hã bɔnnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zĩi mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bĩo ó o Yeesu bía wó, á 6a zãamáa wó coon làa sòobée bĩo ó o wee kárán lè 6a núpua bĩo yi. ²⁹ Lé bĩo ó o yí káránna 6a núpua lè ho *lándá bĩo zéenílowa bĩo síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenĩ nɔn wo yi.

8

O Yeesu wéera a búeré búii

(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòó ló le búee wán lion, á 6a zãamá-kúii bò a yi. ² O o *búeré búii vá 6ueé 6ó a yi, á líí fára mí nɔnkóɲúná wán o yahó, ò o bía: «Núhũso, fo dà à wéé mi ká fo tà.» ³ O o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bía nɔn wo yi: «ĩ tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi, ó o nĩi dèenía wan. ⁴ Bũn món ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Bìo wó foń á ũ yí bío le núpue ɲí. Ká ũ màhá vaa zéení ũten lè le *Dónbeenĩ yankaro. A ũ mún wé mu hãmu bĩo na ó o *Mɔyĩize bò le 6a wé wé mu dǎní yi, à 6a búenbúen zǔn ká ũ wan bĩo bon.»

O Yeesu wéera 6a dásiwá ɲúhũso ton-sá

(Luki 7.1-10)

⁵ Bĩo ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapεεnyuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásiwá ɲúhũso búii vá 6ueé 6ó a yi, á fióra a le o séení mí. ⁶ O bía: «Núhũso, ĩ ton-sá dũmaná le zĩi yi. O lé o mùamúa,

á lò wee be dàkhíina.» ⁷ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «ĭ bueé wéé wo.» ⁸ A 6a dásíwá n̄hũso bía n̄n wo yi: «N̄hũso, ũ buenló ĭ zii lée b̄io na á ĭ yí koráa. Na le n̄ii mí dòn, á ĭ ton-sá pá à wa. ⁹ Inén ĭ beere n̄únása wi á ĭ wee bè b̄ioní yi. A inén mún wi 6a búii n̄hũ wán, á bán mún wee ní ĭ c̄s̄n. I le yia va hen à wón va b̄in. I le o búii buen ò o d̄èní buen. I le ĭ ton-sá wé b̄io na, ò o d̄èní wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ B̄io ó o Yeesu n̄á h̄s̄n b̄ioní so, ó o wó coon, ò o bía n̄n b̄ia b̄ò a yi: «Le ĭ m̄i ho t̄iá na mia: O *Isirayele n̄ipomu búenb̄uen yi á ĭ d̄in yí fò mín làa n̄upue na s̄id̄eró m̄i yú yia kà yi. ¹¹ N̄upua c̄èr̄è kh̄ii lé lè le wii h̄èní lè le t̄èní, á bueé k̄èní ká 6a à dí ho s̄nú le *Dónbeení b̄èní d̄iní là a *Abarahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká b̄ia lá ko à 6a níni k̄eí le Dónbeení b̄èní yi, bán 6a à n̄a lée k̄iia ho kh̄uh̄ le t̄ibíri yi, á 6a lée wá á yiwa à vá b̄in.»

¹³ B̄in m̄ón ó o Yeesu wáa bía n̄n 6a dásíwá n̄hũso yi: «Lén kh̄í6o, b̄io fo flora á à wé, lé b̄io fo dó ũ s̄i m̄i.» Lé h̄ón p̄n̄-kéní so yi, á 6a dásíwá n̄hũso ton-sá á wan yi.

*O Piere bán hio h̄a lè 6a wánv̄arowà búii w̄éeró b̄io
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere zii. O vaá yú a Piere mu bán hio h̄a le d̄amu d̄è yi à le t̄èní wee z̄éé wo. ¹⁵ O o Yeesu buan o níi yi á le t̄èní kh̄íina. O o h̄a mu d̄ènía h̄in̄on n̄n ho d̄inló wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á 6a buan 6a n̄upua c̄èr̄è na 6a c̄ináwa wi yi á buararáa o Yeesu c̄s̄n, ó o wee b̄io à n̄a 6a c̄ináwa lén 6a yi. O mún w̄éera 6a wánv̄arowà búenb̄uen na 6a buan buararáa o c̄s̄n. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeení n̄i-cúa f̄ero *Ezayii b̄io na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa w̄mú b̄ò mí wán.»*

*Ba n̄upua n̄w̄a n̄un búii na wi 6a bè là a Yeesu b̄io
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu m̄on 6a z̄amáa na k̄inía wo yi, ó o n̄n le n̄ii mí n̄i-keninia yi le 6a le mí kh̄i lè ho v̄ũ-beení m̄ón. ¹⁹ A ho làndá b̄io z̄éenílo búii bueé 6ó a yi, á bía n̄n wo yi: «N̄i-káránlo, ĭ ì bè foñ á à varáa h̄ã làa búenb̄uen na á ũ wee va yi.» ²⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ba cawanwà yú h̄ã k̄ana wee zo. A 6a n̄inzàwa mún yú mí lenna. Ká a *N̄upue Za wón màh̄á yí yú ho lahó na ó o dà à v̄ũn yi.» ²¹ O o n̄i-keninia n̄i-kéní búii bía n̄n wo yi: «ĭ ì bè foñ. Ká ũ màh̄á díá le ĭ vaa n̄u wán maá vé.» ²² O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Díá le 6a n̄i-h̄ia à n̄u mí n̄i-h̄ia, ká ũnén buee bè m̄i.»

*O Yeesu d̄inía ho pinpi-beení
(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

* 8:17 Mi lon̄ Ezayii v̄uah̄ 53.4

²³ O Yeesu yòó zon ho woohú lè mí nǐ-kenínia á 6a wà.
²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beenǐ wee và ho vǔ-beenǐ wán á wee yànbónka mu jumú kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dǔma. ²⁵ O o nǐ-kenínia vá 6ueé 6ó a yi, á sǐnia wo, à 6a bía nǎn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kǎní wen.»
²⁶ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Lée webio nǎn á mi zǎnanáa? Mi sǐa déró miǐ 6èntǐn fòora.»

O o wǎa lí hǐnǎn, á yòó nàmaaka ho pinpiró lè mu jumú na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á 6a wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sǐi kà? Hǎrí ho pinpiró lè mu jumú ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonǐ yi.»

*Ba nùpua nùwǎ jun cǐnáwa na lénló bío
 (Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)*

²⁸ Bío ó o Yeesu khǐi dǎn ho Kadaraa kǎhú yi, á nùpua nùwǎ jun búí ló 6a nǐ-hía nùuníi wee sǐ a yahó. Ba nùpua mu 6a cǐnáwa wi yi á 6a zǎníi wi fúaa níi woon yí máa khà miten á lá ho wǎhú mu. ²⁹ Bío 6a mǎn o Yeesu á 6a wee bío kà pǎnpǎn: «Dónbeenǐ Za, lée webio fo lon làa wen. Fo 6uara wà 6ueé beé wa lò ká mu páahú dǐn yi dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nǎnbùε-6oohú búí khèra vaá wee dí. ³¹ A 6a cǐnáwa mu yankaa o Yeesu kà sǐi: «Hen ká ũ wi ũ na wen, ũ wǎa bío le wa vaa zo ho nǎnbùε-6oohú na kà yi.» ³² O o Yeesu le 6a vaa zo. A 6a cǐnáwa mu ló 6a nùpua nùwǎ jun mu yi á vaá zon 6a nǎnbùεní yi. A 6a búenbúen yòó lùwa le búee wán á kùenkaa líi zon ho vǔ-beenǐ yi á húrun.

³³ A bíá lá wee pa 6a á lùwá lion ho lóhó, á líí lá bío wó búenbúen á fεera, sǎnkú bío wó 6a nùpua nùwǎ jun na 6a cǐnáwa lá wi yi. ³⁴ A ho lóhó nùpua búenbúen ló wà lée sǐ a Yeesu yahó. Bío 6a lée yú a, á 6a yanka wo le o sáberé ò o lé mín kǎhú yi à lén.

9

*O Yeesu wεéra a níi búí na sǎnia húrun
 (Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)*

¹ O Yeesu yòó zon ho woohú á yèrémáa kǎa ho vǔ-beenǐ á khú mí lóhó.* ² A 6a 6uan o mùamúa búí lè mí dǎmu dèe á 6uararáa o cǐn. Bío ó o Yeesu mǎn bío 6a dóráa mí sǐa wo yi, ó o bía nǎn o níi mu yi: «Wàn bǎnlo, hení ũ sǐi, ũ bè-kora séra dí.» ³ A ho *lándá bío zéenílowa nùwǎ yen búí wee bío mín yi: «O níi na kà wee mǎní míten lè le Dónbeenǐ.» ⁴ O o Yeesu zǔna 6a yilera ó o bía nǎn 6a yi: «Lée webio nǎn á hǎ yile-kora wiráa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra dí lée, tàà lé à bío le o hǐní varáka? ⁶ Ká í mǎhá wi mi zǔn le o

* **9:1** O Yeesu 6àn lóhó na ó o Matiye bía bío hen lé ho Kapεenayuumu. Mi lorí Matiye vùahú 4.13

*Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à sènnáa mu bè-kora díá.» O o wáa bía bïo kà nòn o mùamúá yi: «Lii híní, lá ũ dāmu dèè à ũ khíbo.» ⁷ O o nñi mu híñon yòó ðín, á wà van mí zii. ⁸ Bïo 6a zāamāa mōn mu, á 6a zāna, á wee khòoní le Dónbeení ho pànká na kà bān sii na le nòn 6a nùpua yi bïo yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi
(Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ Būn mōn ó o Yeesu ló hón lahó so yi wà. Bïo ó o wee khíí, ó o mōn o nñi búí na 6a le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho lànpo. O o bía nòn wo yi: «Híní bè mií.» O o Matiye líí híñon bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho ðínló mí zii. Ho *lànpo féwá lè 6a nī-kora cèrèè wi ho ðínló mu ðíiní là a Yeesu lè mí nī-kenínia. ¹¹ Bïo 6a *Farizíewa mōn mu kà, á 6a bía nòn o nī-kenínia yi: «Lée webio nòn á mí nī-kàránlo wee dí lè ho lànpo féwá lè 6a nī-kora na kà?» ¹² O o Yeesu jíá bïo 6a bía, ó o bía nòn 6a yi: «Héyíi! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tíni bānso ðání le? Bùeé. Ba vānvārowá lé bía wee wé cà a ðání. ¹³ Mi lén vaa kàrán le Dónbeení bíoní na kà à zūn kúará: «Bïo á í màkóo wi yi lé le yi na se. Ká 6a bà-kùio na 6a wee wé lè mu hāmu á í pá bïo.»† Mi zūn mu sese. Inén yí buara bía wee leéka le mí téréna bïo yi dé. Bía zū le mí lé 6a bè-kora wérowá lé bía á í buara bïo yi.»

O Yeesu bía hā jini líró bïo
(Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Zān Batiisi nī-kenínia vá buéé 6ó a Yeesu yi à 6a wee tùa wo yi: «Lée webio nòn á warén lè 6a *Farizíewa wee lí wa jini túntún, ūnén nī-kenínia yí máa lí mí jini?» ¹⁵ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi wee leéka le bía 6a von mu yaamu sánú ðíiní yara so dà à sè ká a há-fla bān bāa làa ba páanía wi le? Būn yí dà máa wé. Èé ká pāahū búí khíi dā, ó o há-fla bān bāa 6a à lén 6a fīahū, būn ká 6a màhá wé è lí mí jini. ¹⁶ Nùpue máa lá nín-ké-finle bïo búí máa làa báká kīnle. Lé bïo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á a wíoka a lèè ho. ¹⁷ Làa būn síi, nùpue máa wé kúee *dívén fla sūmāni-kīa yi. Lé bïo ká a kúaa ho bīn, ká ho hīa wee za, á hā à nāma, á ho dívén á à kúia, á hā sūmāniwa mún n yāa. Ho dívén fla 6a wé kúee hā sūmāni-fla yi. Ká mu wó kà, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifùwa ya-di hínló
là a hāa búí wééró bïo
(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Pāahū na ó o Yeesu wee bío lè 6a nùpua yi, à būn 6a *zúifùwa ya-dí búí buéé ðōn, á buéé líí búrá a tá ò o bía: «Í hínló húrun yí míana, ká ũ màhá buen buee bè ũ níi o wán o ò vèe.»

† 9:13 Mi loñ Ozee vūahū 6.6

¹⁹ O o Yeesu lè mí nǐ-kenínia hínɔn bò làa wo. ²⁰ Hón p̄ahũ so yi, à bǔn ò o h̄aa búí wee mí mí s̄eéró f̄ééé á d̄s̄n h̄ã l̄úlúio píurú ñun à ho máa f̄i, á vá b̄ueé b̄ó a yi, á zoó t̄úaa o dà-z̄ínii ñi-k̄ání yi là a m̄ón. ²¹ O wee bío b̄io k̄à mí yi: «Hen k̄á ì dàr̄na t̄úaa o dà-z̄ínii yi mí d̄òn, á ì ì wa.» ²² B̄io ó o Yeesu ȳèr̄em̄aa kh̄ii m̄ɔn wo, ó o b̄ía: «W̄àn h̄ínl̄ó, ȳí z̄s̄n d̄èè. B̄io fo dó ù s̄ii m̄ii, lé b̄un w̄éera fo.» O o h̄aa mu d̄èen̄ía wan mí lahó yi.

²³ B̄io ó o Yeesu w̄aa vaá d̄s̄n ba z̄úif̄ùwa ya-dí z̄ii, ó o w̄aa m̄ɔn ba s̄i-b̄úawá à ba w̄iokaa m̄íten vó o n̄i-h̄ío n̄ùuló b̄io yi, lè ba z̄ãam̄aa na wee wá k̄á ba a z̄únz̄urá. ²⁴ O o b̄ía: «Mi lé lè ho kh̄ũhũ. O h̄ínzo-za mu ȳí h̄úrun, o lée ȳia na d̄ũma.» Á ba wee ȳaa mí ñin̄í yi na a yi. ²⁵ B̄io ba z̄ãam̄aa ló vó, ó o Yeesu ȳòò zon le z̄ii yi, á zoó f̄ù o h̄ínzo-za n̄ii yi, ó o líí h̄ínɔn, ²⁶ á mu ñá ho k̄õhũ búenb̄úen yi.

Ba muiiwà là a n̄ii na o c̄n̄á wi yi w̄ééró b̄io

²⁷ B̄un m̄ón ó o Yeesu ló b̄in wà. B̄io ó o wee kh̄íí, á muiiwà n̄uw̄ã ñun búí bò a yi k̄á ba a w̄ãamaka: «*Daviide Za, mak̄ári w̄en.» ²⁸ B̄io ó o Yeesu vaá d̄s̄n le z̄ii, á ba muiiwà mu b̄ueé b̄ó a yi, ó o t̄ùara ba yi: «Mí láa mu yi le ì dà wee w̄éé mia le?» Á ba le: «Ūuu, N̄úh̄ũso, fo dà mu.» ²⁹ O o Yeesu w̄aa d̄s̄n ba ȳio, ò o b̄ía: «Le mu wé làa b̄io mí láar̄aa mu yi.» ³⁰ Á ba ȳio d̄èen̄ía wee mí. O o Yeesu hen̄ía b̄io k̄à n̄ɔn ba yi: «H̄áyà, n̄ùpue ȳí ko ò o ñí b̄io wó mia k̄à.» ³¹ K̄á b̄io ba wà, á ba wee bío o Yeesu b̄io ho k̄õhũ búenb̄úen yi.

³² P̄ahũ na á bán wee lén yi, à b̄un ba buan o n̄ii búí guarar̄aa o Yeesu c̄n̄, c̄n̄á búí wi o yi, ó o ȳí dà máa bío. ³³ O o Yeesu ñɔn o c̄n̄á mu léra, ó o n̄ii ñii d̄èen̄ía fá á wee bío. Á ba z̄ãam̄aa wó coon mu b̄io yi, á ba wee bío: «War̄én *Isiraȳe ele ñipomu yi á wa ñin̄ ȳí m̄ɔn b̄io k̄á bán s̄ii h̄ũũ.» ³⁴ K̄á ba *Fariz̄iɛwa bán ñèn wee bío: «Mu lé ba c̄n̄áwa ñúh̄ũso lé ȳia wee na ho dàr̄l̄ó wo yi ò o ña lè ba c̄n̄áwa lén b̄ia ba wi yi.»

Ba z̄ãam̄aa mak̄ári buan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee h̄éé lé h̄ã ló-beera lè h̄ã ló-z̄àwa yi, á wee k̄ar̄án ba n̄ùpua ba *z̄úif̄ùwa k̄ar̄ánl̄ó z̄íní yi. O wee bue le *Dónbeen̄í b̄éen̄í b̄in-tente, k̄á a w̄éé mu v̄ámú lè mí s̄iíwà búenb̄úen na tò ba n̄ùpua. ³⁶ Ba z̄ãam̄aa na ó o wee mí á mak̄ári buan wo yi. Lé b̄io ó o m̄ɔn à ba san, á yilera l̄unkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. ³⁷ O o w̄aa b̄ía n̄ɔn mí n̄i-kenínia yi: «Ho ñin̄l̄ó bon ñin̄ c̄èr̄èè, k̄á ho lárowà lé b̄ia ȳí boo. ³⁸ Awa. Á mí fio o m̄õhũ b̄anso yi le o w̄ioka na ba ton-s̄áwá le ba lá ho.»

10

*O Yeesu tonkarowà píurú ñun yènn̄da
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)*

¹ O Yeesu hueekaa mí nĩ-kenĩnia pírú ñun á nɔn ho dànló 6a yi à 6a wé ña lè 6a cínáwa lén bĩa 6a wi yi à mún wεé lè mu vāmú lè mí sííwà búenbúen. ² Hĩa kà lé o tonkarowà pírú ñun yènnáa: O nín-yání tonkaro lé o Simɔn, na 6a mún có yèni làa Piere, lè mín za Andere, là a Zaaki lè mín za Zàn na lé o Zebedee zàwa. ³ A dé o Filiipu là a Baatelemi, o Toma là a lánpó fé Matiye, o Alifee za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simɔn na lé 6a Zelootewa* kuure nùpua nĩ-kéní, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

*O Yeesu tonkaa mí tonkarowà pírú ñun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)*

⁵ Bán báawa pírú ñun so lé bĩa ó o tonkaa, á henía bío kà nɔn yi: «Mi yí va hã kãna na á bĩa yínɔñ 6a *zuífùwa kará yi, à mún yí zo ho *Samaríi kòhũ lórá yi. ⁶ O *Isirayεele ñipomu na ka lòn pia na vùnun bán lé bĩa mi va cón. ⁷ Mi lá ho wòhũ wà, à bío kà lè bío mi wé bue: Le *Dónbeenĩ béenĩ á sùaráa. ⁸ Mi wεé 6a vánvárowà. Bĩa húrun á mi vèení. Ba búeréwà à mi wεé, à ña 6a cínáwa lén bĩa 6a wi yi. Mi yú mu làa kãamáa, à mi bèn mún wé na mu làa kãamáa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, tàá wárí. Hàrí le wén-wíníwà à mi yí 6ua. ¹⁰ Mi yí 6ua puure. O búii yí 6ua báká tàá nakãa à séení hĩa ó o zã. O búii yí 6ua búinza. I bĩa búin lé bío ó o ton-sá ko lè mí ñii dínló. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à mi cà yia á à tà mi ì làa o wán, à keení wón 6anso cón fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii lée zii na yi, à mi bío le ho héerà à keín le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bĩa wi le yi á tà mi bío, á mi héerà á à keín 6a wán. Ká 6a pã mi bío, à mi fé mi héerà tèenii. ¹⁴ Mi wé vaá zon zii, tàá lóhó na yi, ká bĩa wi bún pã mi bío á le mí máa ñí mi cón, ká mi wee lé bún, à mi púaa mi zení khũnkũnĩ kúia.† ¹⁵ Le í mĩ ho túiá na mia: Le cítii fi nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bío na khíi sá 6a yi á à poñ bío sá ho *Sodɔomu lè ho Komɔore lórása yi.»‡

*O Yeesu bĩa le lònbee na yóó lua bío
(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

¹⁶ «Mi ñí bío kà: I wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà vaá zo 6a dakhĩnkĩnwa t̄ahũ. Mi zũn miten 6uaró làa bío 6a háwá zúnáa míten 6uaró bío síi, à wé 6a nùpua na wayika lè 6a búaa búuní bío síi. ¹⁷ Mi pa miten bío. Ba nùpua khíi wé è 6ua mia á à varáa ho pánká 6ansowà cón á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia lè hã lábàaní 6a *zuífùwa kàránló zíní yi. ¹⁸ Ba

* **10:4** Ba Zelootewa lé 6a nùpua na fù wee cùii mín síi bío hení. Ba hĩa wee fi lè 6a Oroomusa lè tibírí yi. † **10:14** Hã zení khũnkũnĩ púaa kúiaró lée bío na 6a zuífùwa wee wé hón pãahũ so yi ká 6a vaá ló ho kã-veere búii yi á bínia wà buée zo mĩn kòhũ. Ká bío hen kà bún lé 6arén zuífùwa wee wé mu làa mín, á zéení le le páanii mia 6arén làa bĩa pã le Dónbeenĩ béenĩ bío pãahũ. ‡ **10:15** Mi loñ Bío ñúhũ búeenii vùahũ (Genèse) 18-19

wé è ɓua mia á vaá ðĩní hã kãna ɲúnása lè ɓa bá-zàwa yahó ɓio mi tà miĩ ɓio yi. Lé ɓɓn mi ì bè yi á à zéénínáa í ɓio lè ɓarén làa ɓia yínɔŋ ɓa zúifùwa.

¹⁹ «Hen ká ɓa khii wé ɓuan mia vannáa le cítii finíi, à mi yí le mi yiwa dè ɓio mi ì láráa mi ɲi-cúaa làa ɓio mi ì ɓio ɓio yi. Mi ì yí hã ɓioní na mi ì ɓio ho pãahũ mu yi. ²⁰ Hã ɓioní mu máa wé mi kùrú ɓioní. Mĩn Maá Dónbeenĩ Hácírí lé ðio á à dé hã mi ɲiní yí á mi ì ɓio. ²¹ Ba nùpua ɓúí wé è dé mĩn kùrú zàwa á à na ɓa à ɓúe. Hàrí ɓa maáwà ɓúí á à wé mu ɓàn síi lè mí zàwa. Ba zàwa ɓúí mún ñ hĩní mĩn maáwà wán, á à na ɓa ɓa à ɓúe. ²² Ba nùpua ɓúenɓúen á à ɲin mia ɓio mi tà miĩ ɓio yi. Ká yĩ màhã hã mí síi fúaa mu véenii, wón á à fen. ²³ Hen ká ɓa khii wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le í mĩ ho tũíá na mia: O *Isirayeele kòhũ lórá ɓúenɓúen á mi máa bèeni máa vé ká a *Nùpue Za yí ɓuara.

²⁴ «Nì-kenínii na po yĩ wee kení a wón mía. A ton-sá na po mí ɲúhũso wón mún mía. ²⁵ Ká a ñi-kenínii hĩa ka làa yĩ kenía wo ɓio, se ɓɓn á à kãna. Ká a ton-sá mún hĩa ka le mí ɲúhũso ɓio, se ɓɓn á à kãna. Ká le zĩ-ɲúhũ ñi-kĩnle ɓa hĩa wee ve là a *Belezebuule, § á se o zĩi nùpua á ɓa a ve lè hã yènnáa na yí seka po dén.

Le Dónbeenĩ lé ðio mi wé z̄s̄n
(Luki 12.2-7)

²⁶ «Mi cén wé yí z̄s̄n ɓa nùpua. Mu ɓio na sànkãa ɓúenɓúen khii mi, á ɓio sà yi ɓúenɓúen mún khii z̄s̄n. ²⁷ ɓio á í bía nɔn mia le túbírí yi, à mi mĩ wéréwéré le ɓa nùpua ɲí. ɓio á í hũmɔnkaa làa mia à mi yòo bue hã lòra. ²⁸ Mi wé yí z̄s̄n ɓia wee ɓúe o nùpue ká ɓa yí dà máa ɓúe o mànákã. Le Dónbeenĩ na dà a yáa hã sãnía lè ho mànákã le Dofnĩ dõhũ na máa hí yi, dén lé ðio mi wé z̄s̄n. ²⁹ Ba ɲínzà-wĩníwà bùaa ɲun so yí máa wé yèé ho tòmón dà-kéní le? Eε ká hàrí ɓa yà-kéní máa kùen ká mĩn Maá Dónbeenĩ yí z̄s̄ mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mi ɲún-vání ɓúenɓúen á le Dónbeenĩ z̄s̄ ɲii. ³¹ Mi wãa yí z̄s̄n dèε, lé mi ɓio ɲúhũ wi po ɓa minka ɲínzà-wĩníwà.

O Yeesu ɓio tàró tàá mu p̄l̄ó
(Luki 12.8-9)

³² «Yia ðĩn ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí ɓio sã miĩ, á ínén mún khii ɓio mu wéréwéré wán Maá na wi ho wáayi yahó le ɓànso ɓio sã miĩ. ³³ Ká yia ɓèn bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí z̄s̄ mi, á ínén mún khii ɓio wán Maá na wi ho wáayi yahó le í yí z̄s̄ ɓànso.

§ 10:25 Belezebuule: Mu pãahũ ká le yèni mu á ɓa zúifùwa cèrècè hĩa z̄s̄ le lé ɓa cínawa ɲúhũso na lé o Satáni te le.

O Yeesu bïo wee khée ba nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le í buara wà bueé dé ho héerà ho ðimíjǎ yi. Bùeé. I yí wà bueé dé héerà ho yi. Hã fio lé hĩa á ï wà bueé dé. ³⁵ I wà bueé khée o za lè mín maá, á à khée o nu lè mí hínló, là a búa hĩa lè mí yàró hĩa. ³⁶ O nùpue bân zii nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mín maá tàá mín nu á po mi, wón bânso yí dà máa páaní làa mi. A yia wa mí za tàá mí hínló á po mi, wón bânso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa mi, wón bânso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukāñi bïo wón á à vīnī le. Ká yia màhã vīnīa mí mukāñi ínén bïo yi, wón á à bīnī ì yí le.

Yia guan le Dónbeenī ton-sá cūnú na ó ò yí
(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia guan mia sese, se lé ínén á bânso guan sese. A yia guan mi se, se lé yia tonkaa mi á bânso mún guan se. ⁴¹ Hen ká yia guan le *Dónbeenī jī-cúa fεero búi se lé bïo ó o lé le Dónbeenī jī-cúa fεero, á bânso khii yí ba jī-cúa fεerowà cūnú na ba à yí. Hen ká a búi guan o nùpue na téréna lé bïo ó o téréna, ó o khii yí bĩa téréna cūnú na ba à yí. ⁴² Ká nùpue nɔn hārī ho kóo-za yimù cúee jūn-wia bĩa wi hen na jūhū mīa nī-kenī búi yi, lé bïo ó o lé í nī-kenīni, wón bânso á à yí mu cūnú máa khí.»

11

¹ Bïo ó o Yeesu zéenia mí nī-kenīnia vó, ó o ló bīn wà, á wà vaá kàrán ba nùpua ká a bue le Dónbeenī bïo ho kǎhū mu lórá yi.

O Zān Batiisi tonkaa ba nùpua o Yeesu cǎn
(Luki 7.18-35)

² Bïo ó o Zān Batiisi wi ho kàsó yi, ó o jǎ bïo ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nī-kenīnia nūwǎ yēn búi ³ le ba va a tūa wo yi: «Ūnén lé fo á wa jǎ bïo le fo ko ū buen léé, tàá wa pá ko à wa lòoní nī-veere?» ⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bïo mi wee jí làa bïo mi wee mi á mi vaa bío na a Zān yi. ⁵ Ba muiiwà yǎo wee mi, á ba mùamúawà hínɔn wee varáka. Ba bűeréwà wee wa. Ba bekewà jīkōnna wee jí mu bïo. Ba nī-hía wee vèe. A le bīn-tente wee bue na ba nī-khenia yi. ⁶ Yia yí pá í bïo ká a tà mu yi, se wón bânso jūhū sí.»

⁷ Bïo ó o Zān nī-kenīnia bīnía wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bïo lè ba zāmáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vīnvá léé? Bùeé. ⁸ A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue búi na sía hōnbōnōn le?

* **10:38** Ho kùrùwá píló bïo wee zéeni le bânso sǎ mu húmú yi. Hen ká á mu wee zéeni le yia tà a Yeesu bïo á zū le būn sūaaní orén mí bεere mukāñi.

Bĩa wee zĩ hǎn sǐ-seniso á wi 6a pãamá-beera zíní yi. ⁹ A lé o yén mi van bǐo yi? Lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero 6úi le? Ká mu lé wón, se mi tũiá sǐ. O yáá pá po wón, le 1 bǐo mu na mia. ¹⁰ O Zǎn mu lé yĩa á le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ bía bǐo kà sǐi: «1 ì tonka 1 tonkaro ò o dí ũ yahó á 6ueé wioka ũ wǎhũ». ¹¹ Le 1 mǐ ho tũiá na mia: 6a nùpua na wi ho ðĩmǐjǎ yi búenbúen á yĩa bǐo jũhũ wi po a Zǎn wón mia. Εε ká le *Dónbeenĩ bέenĩ zàwa món-dí màhǎ pá po a. ¹² Pãahũ na ó o Zǎn Batiisi wee zéení le Dónbeenĩ bǐo yi à 6uee 6úe ho zuia yi, á le Dónbeenĩ bέenĩ bǐo á 6a wee firáa lè mi sòobεε. A bĩa wee fi làa bún wi 6a fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowá búenbúen là a *Mɔyĩize làndá á bía le Dónbeenĩ bέenĩ bǐo yi fúuu á 6ueé 6ó a Zǎn Batiisi pãahũ. ¹⁴ Ká mi tà le bǐo bía búenbúen bon, se o Zǎn mu lé yĩa lé o *Elii na 6uenló bǐo fèra bía. ¹⁵ Yĩa wee jí bǐo, à wón jí bǐo bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bǐnía bía: «Ho zuia nùpua á ì dà à tèè lè 6a yén? Ba ka lè 6a háyúwá na léé kará 6a nùpua fémínló lahó yi, à 6a wee háanĩ na mí ninzàwa na zoó le 6onfónii yi kà: ¹⁷ «Wa 6úa hǎ sǎ san, à mi le mi máa léé yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸ Mi loĩ. Bǐo ó o Zǎn 6uara, á yí máa dí ðĩn-poni, á mún yí máa jũ ðivén, á 6a le o cǐná wi o yi. ¹⁹ O o *Nùpue Za 6èn 6uara, á 6ueé wee dí ká a jũ, á 6a wee bǐo bǐo kà: «Mí loĩ. O nǐi na kà yí máa wé bǐo 6úi ká mu yínǎ ðĩnló díró làa ðivén jũló. O lé 6a *lànpo féwá lè 6a nǐ-kora 6àn bǐnlo.» Εε ká le Dónbeenĩ bè-zũrminĩ wee zéení mí térénló 6a bè-zũrlowá bè-wénia yi.

Hǎ lórá na nùpua pǎ a Yeesu bǐo (Luki 10.13-15)

²⁰ Bún món, ó o Yeesu wee zá lè hǎ lórá na ó o wó mu yéréké bǐowa cèrèe yi, lé bǐo á 6a nùpua na wi hǎ yi á yí yèrémáa mi yilera lè mi wárá. O wee bǐo bǐo kà: ²¹ «Ūnén Korazēn lóhó lè ũnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bǐo ká mu yéréké bǐowa na wó mi cǐn 6àn sǐi lá wó ho Tiire lè ho Sidōn lórá* yi, se hǎ lórá mu nùpua lá hǐnǎn háanĩ á khuiira hǎ pórókówá zǎ† á kúaa le sǎni mi wán, á zéeníanáa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi. ²² Lé bún nǎn á ì wee bíoráa mu na mia: Le cǐtíi fi nǎnzoñ á ho Tiire lè ho Sidōn lórá lònbee na a yí hǎ, á à wé làa yi minén lònbee yi.

* **11:21** Ho Tiire lóhó lè ho Sidōn lóhó: Hǎ hǎa le ho Fenisii kǎhũ ló-beera 6úi. Lé bǐn á ho wǎahũ na 6a le Baale wi yi. Hón wǎahũ so lé hǎa ó o bέε hǎa na 6a le Zezabεele fó zonnáa o Isirayεele kǎhũ yi. Hǎ lórá mu firó bǐo bía o Ezekiyεele vũahũ yi 26.1-28.19. † **11:21** Hen ká 6a zúifùwa fù wi 6a zéení le mí wi le wéε yi, tàá ká 6a wi 6a zéení le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi, à 6a wé khuii hǎ pórókówá zǎ, ká 6a wé kúee le sǎni mí wán.

23 «Èε ká ũnén *Kapεεnyuumu, fo wee leéka le 6a khií lá fo á à yòoráa ho wáyí yi le? Bùéé. Ho nǐ-hǎnbó-lóhó lé hĩa 6a khií líí dé fo yi. Lé bǐo ká mu yéréké bǐowa na wó ũ cǎn 6àn sii lá wó ho *Sodɔmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hàrí lòn zuia. 24 Lé bǐn nɔn á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fí nǎnzoñ á ho Sodɔmu bǐo á à wé làa yi ũnén bǐo yi.»

O Yeesu dó mǐn Maá Dónbeenǐ bǎrákà
(Luki 10.21-22)

25 Cǐnú bǐn mǎn, ó o Yeesu bǐnǐa wee bío bǐo kà: «ĭ Maá, ũnén lé ho wáyí lè ho tá Núhúso, ĩ wee dé ũ bǎrákà. Lé bǐo mu bǐo na fo sà mu bè-zúrǐmǐnǐ 6ànsowà lè le hácírí 6ànsowà yi á fo tà zéénǐa làa bǐa bǐo jǐhú mia. 26 ĩ Maá, mu bon. Bǐo mu wóráa kà lé bǐo sí foñ.

27 «ĭ Maá dó mu bǐo búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zǔ a Za, ká mu yínɔñ o Maá. A níi woon mún yí zǔ a Maá, ká mu yínɔñ o Za, làa bǐa ó o Za mu wi ò o zéénǐ làa wo.

28 «Minén búenbúen na ho sèrò na líi wee beé lò, mi búen ĩ cǎn, á ĩ na hǎ vǔrǎnǎ mia. 29 Mi lá ĩ zúu bè mi wán à día le ĩ kǎrán mia. Lé bǐo á ĩnén wayí, á wee liínǐ ĩten, á minén mi beere á à yí hǎ vǔrǎnǎ. 30 ĩ zúu na á ĩ bè mi wán á yí líi, á ho sèrò na á ĩ bè mi wán á mún záyi.»

12

O Yeesu lé yǐa á ho Sabaa bǐo wi níi yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

1 Cǐnú bǐn mǎn, ó o Yeesu wee kǎa hǎ mana búii yi ho *Sabaa zoñ. A le híni dà a nǐ-kenǐnia, á 6a wee khé ho dǐnló na bon dǐn à là. 2 Bǐo 6a *Farizǐewa mɔn mu á 6a wee bío là a Yeesu: «Loñ ũ nǐ-kenǐnia. Bǐo 6a wee wé yí ko làa wéró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» 3 O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Bǐo ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nǔpua le híni dà á mi dǐn yí kǎránna yí mɔn le? 4 O wà zon le Dónbeenǐ pǎnsòni búkú yi, á zoó lá ho búurú na 6a wó lè mu hǎmu á 6a là. Ká 6a mɔn lá yí ko à 6a là ho. Le *Dónbeenǐ yankarowà mí dòn lé bǐa á ho làrò níi nɔn yi.* 5 Tàá mi so dǐn yí kǎránna mu o *Mɔyǐize làndá yi, le le Dónbeenǐ yankarowà na wee sá le Dónbeenǐ pǎnsòni búkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu jɔñ pá yí nɔn wé khe le? 6 Le ĩ bío mu na mia: Bǐo wi hen á jǐhú wi po le Dónbeenǐ pǎnsòni búkú. 7 Ká le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahú bíonǐ na le bíá le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká 6a bà-kúio na 6a wee wé lè mu hǎmu á mí pǎ bǐo,† á mi lá zǔ kúará, se bǐa yí wó yí khon á mi lá máa síinǐ júná. 8 Lé bǐo ó o *Nǔpue Za lé yǐa á ho Sabaa bǐo wi níi yi.»

* 12:4 Mi loñ Samuwεεle nǐn-yánǐ vǔahú 21.2-7 † 12:7 Mi loñ Ozee vǔahú 6.6

O Yeesu wɛ́ɛra a n̄i na bàhó húrun
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bún m̄n ó o Yeesu ló b̄n á wà van 6a *zúifùwa mu kàránlò z̄i yi. ¹⁰ Mu zò ò n̄i búí wí b̄n á bàhó húrun. A bia wí b̄n wí 6a kooni a Yeesu yi. Lé bún n̄n á 6a tùara a yi kà: «Wa làndá yi á n̄pue so dà wee wɛ́ɛ *Sabaa zòñ le?» ¹¹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Minén ó o búí pio yà-kéní mí dòn lá wí s̄i, á wó wó kùera zòn le buii yi ho Sabaa zòñ, ó o so máa líí lén wo le? ¹² A b̄o ó o n̄pue b̄o òhũ màhã wi po a pio hã. A bún wa làndá yi, á n̄pue dà à wé tentemu làa n̄pue ho Sabaa zòñ.» ¹³ Bún m̄n, ó o Yeesu yèrè máa bía là a n̄i: «Hóóní ũ bàhó.» O o n̄i hóóní mí bàhó, á ho d̄ɛnía wan ð̄n làa h̄a so b̄o.

¹⁴ A 6a *Farizíewa wà ló, á b̄o 6a à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bún 6a lée wee wãaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeení ton-sá na le m̄n lera

¹⁵ B̄o ó o Yeesu z̄na mu, ó o ló b̄n wà. A 6a minka z̄amáa bò a yi. O o wɛ́ɛra 6a vánvárowà búenbúen na wí b̄n, ¹⁶ ká a màhã henía mu n̄n 6a yi le 6a yí bá mí b̄o na n̄pua yi. ¹⁷ Mu wó kà s̄i, bèra a na ò o òji-cúa f̄ɛro *Ezayii b̄oní na kà à òji sí.

¹⁸ Le le Dónbeení bía:
«Yia kà lé í ton-sá na á ì m̄n lera,
yia á ì bò í tàkà wán.

Í s̄i wan o b̄o yi.

Í ì liiní í Hácírí o wán,
o ò bue í cítí b̄o á à na hã síiwà yi.

¹⁹ O làa n̄pue máa wãaní.

O máa wãamaka b̄o.

Ba máa jí a sã bonfúaa yi.

²⁰ Le n̄aaninle na òumaa
ó o máa khé máa día.

A le f̄intání na wee hí
ó o mún máa búe.

O ò 6ua m̄iten kà s̄i,
fúaa b̄o ó o térénló b̄o yòó có ló,

²¹ á hã síiwà búenbúen màhã à dé mí s̄ia wo yi.» †

O Yeesu pànká á yi ló Satáni c̄n
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba 6uan o n̄i búí buararàa o Yeesu c̄n ò o c̄nà wí o yi, ó o lé o muí á mún yí dà máa bío. O o Yeesu wɛ́ɛra a, ó o òji d̄ɛnía fá á wee bío, á mún wee mí. ²³ A 6a z̄amáa wó coon mu b̄o yi, á 6a wee bío: «Yia kà màhã lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká b̄o 6a *Farizíewa ò mu, á 6a wee bío: «O n̄i na kà á wee òna 6a c̄nàwa lén b̄ia 6a wí yi là a *Belezebuule pànká, yia lé 6a c̄nàwa òhũso.» ²⁵ Ká a Yeesu màhã z̄na 6a yilera, ó o bía n̄n 6a yi: «Kõhũ lée kõhũ na n̄pua wee fi mín yi á à fi ì vé.

Lóhó lée lóhó, tàá zii lée zii na nùpua wee fi mín yi á òúhú á à 6úe. ²⁶ Ká bío ó o *Satáni te ó o wee bíní ò se o wee fi lè mítén. A bía bío sá a yi òúhú so máa 6úe le?

²⁷ «Mi wee bío le í wee ò se bía cínáwa lé bío ó o Bezebuule wee na mu bân pánká mií. Ká lé bûn mu wóráa, á yíà bèn wee na ho pánká mínén nùpua yi à 6a ò se bía cínáwa lé o yén? Bía làa mia lée dà-kéní bán mí bεεre yáá wee zééní le mi bío yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeení Hácírí lé dío wee na ho pánká ínén yi, à í ò se bía cínáwa, se bûn wee zééní le le *Dónbeení béení á dèéníá 6ueé 6ó mia.

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pánká bânso zii á máa zoó khuii o níi bío, ká a yí can o pánká bânso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii bío wi o zii búenbúen.

³⁰ «Yíà yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. A yíà mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánló yi, se wón wee saawaní. ³¹ Lé bûn nòn á í wee bío mu na mia: Ba nùpua bè-kora na 6a wó búenbúen lè há bín-kora na 6a bía búenbúen, á bío khíi sén n díá á à na 6a yi. Ká yíà bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón 6a khíi máa sén bío máa díá. ³² Yíà bía le bín-kohó o *Nùpue Za dání yi, wón 6a à sén n díá á à na yi. Ká yíà bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón 6a khíi máa sén máa díá máa na yi, hàrí ho zuia.»

Le vîndèe semu wé zûn há bía na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le vîndèe se, à le bía wé sí. Ká le vîndèe yí se, à le bía máa wé sí. Le vîndèe semu wé zû há bía na le wee ha yi. ³⁴ Díhioni yén! Bío mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bíoráa mu bío na se. O nùpue bío na wi o síi yi, bûn lé bío ó o wee wé bío. ³⁵ O nùpue na se wón wee wé bío há bín-tentewà, lé bío á bío wi o síi yi se. Ká yíà yí se wón wee wé bío há bín-kora lé bío á bío wi o síi yi yí se. ³⁶ Le í mí ho tûiá na mia: Le Dónbeení cítíi fi nònzoñ, á há bín-conconwà na 6a nùpua bía á 6a à zééní òúhú. ³⁷ Lé bío á ù ò se bía cínáwa lé há 6a à ò se bía cínáwa le cítíi á à zûnna ká ù téréenna, tàá ká ù yí téréenna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bío búí à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ A ho *lándá bío zéenílowa lè 6a *Farizéwa nùwá yén búí wáa bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bío búí à wa mi.» ³⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeení món à wé mu bè-kora, á wee cà à 6a mí yéréké bío. É ká 6a máa mí yéréké bío búí ká mu yínón le *Dónbeení ò se bía cínáwa fεero Zonaasi bío. § ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó há wizooní bío tîn lè mí tînónna bío tîn o ceza píohó yi. Lé

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeení páaníi kînle vùahú na 6a le Zonaasi vùahú yi.

kà síi ó o Nùpue Za mún khii wéráa hã wizooní bïo tïn lè hã tïnòнна bïo tïn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrèmaa mí yilera lè mí wára, lé bïo 6a já a Zonaasi bioní. A yïa wi minén tlahũ, wón bïo jùhũ wi po a Zonaasi. Lé bũn nɔn á le Dónbeení cítii fi nònzoñ, á ho Niniivesa mu á à hĩni ì ðĩn ho lònbio nùpua yahó, á à kooní 6a yi. ⁴² O bée hãa na hĩa wi ho Saba kòhũ jùhũ wán á hĩa ló lùe na ðání nà yi làa sòobée, á bueé já a *Salomɔn bè-zũrmini bioní.* A yïa wi minén tlahũ, wón bïo jùhũ wi po a Salomɔn. Lé bũn nɔn á le Dónbeení cítii fi nònzoñ, ó o bée hãa mu á à hĩni ì ðĩn ho lònbio nùpua yahó á à kooní 6a yi.

Bïo ó o cíná wee bĩni buee zoráa yïa ó o lá ló yi
(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héé vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò kéení á à vũr yi ká a máa yí ho. Ká a hĩa cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ì bĩni ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bĩnia van bĩn ò o vaa yí ho lahó mu mí kãamãa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mɔn mu, ò o bĩni vaa fé 6a cínáwa bùaa hɛjɔn na bèn jii po arén, à 6a páaní buee zoo kéení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, à wón nùpue so bío wíoka yáa porí bïo mu fù karáa. Lé làa bũn sii á ho lònbio nùpua na yí se bïo khii wéráa.»

O Yeesu bãn nu lè bãn zàwa lé 6a yén?
(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a zãmãa, à bũn à bãn nu lè bãn zàwa bueé ðñ. Ba lée ðĩn ho khũuhũ, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ O o búii bía là a Yeesu: «Loñ. Mĩn nu lè mĩn zàwa lée ðĩn ho khũuhũ á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ O o Yeesu bía lè bãnso: «Wàn nu lé o yén? A wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bũn món ó o dá mí níi mí nĩ-keninia yi ò o bía. «Mi loñ. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bío á yïa wee wé wàn Maá na wi ho wáyai sũi bïo, wón lé wàn za, lè wàn hĩnló, lè wàn nu.»

13

O ðiro wãhiire
(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bũn zoñ ó o Yeesu hĩnɔn le zĩi yi ló, à wà vaá kará ho vũ-beenĩ jii, á wee kàrán 6a nùpua. ² Ba minka zãmãa kĩnia wo yi, ó o wó san zon ho woohũ á zoó kará, à 6a zãmãa bán ðĩn mu jumu jii.

³ O wee wà hã wãhio à kàránnãa 6a nùpua làa bío cèrèè. O bía: «Nii búii ló van mí mɔhũ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bïo ó o wee dé mu á mu búii lion ho wòhũ nĩsání, á 6a jínzàwa sèekaa bũn vã. ⁵ Mu búii lion ho búaa hó na le tĩnĩ wi wán ká le yí ìi,

* **12:42** Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vùahũ (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúa-jun níi vùahũ (2 Chroniques) 9.1-12

á mu dèenía ló, lé bïo le tîní yí boo bïn. ⁶ Bïo le wii ná lè mí sòobéé, á ho ðínlò na ló wíníwíní á hon, lé bïo ho naní yí vá yí lion. ⁷ Mu búí lion hen na hã kíkara bia héra yí, á mu ló, á hñn kíkara so hñn yòò pà mu. ⁸ Mu búí bñn lion ho tá na se yí, á mu ló, á yòò han mí bia. Hã búí yú khīmàni khīmàni, hã búí yú búará-tín tìn, hã búí yú óóní làa píurú píurú.»

⁹ O Yeesu pá bñnia bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí bïo, á wón jí bïo bía sese.»

*Lée webio nɔn ó o Yeesu wee wàráa hã wàhio
(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)*

¹⁰ O ò nĩ-keninia vá bueé óó a yí, á wee tùa wo yí. «Lée webio nɔn fo wee wàráa hã wàhio na óa yí?» ¹¹ O ò Yeesu bía nɔn óa yí: «Le Dónbeenĩ wó á le béenĩ bïo na sà yí á mi yú zūna, à óa nĩ-vio yí zūna mu. ¹² Lé bïo á yia bïo wi á óa khii bñn yòò bè mu búí wán á à na a yí, ó o bïo á à wé boo. Ká yia dèe búí mía, wón á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cón á óa pá à fé. ¹³ Lé bñn nɔn á ï wee wàráa hã wàhio na óa yí. Ba wee loń coon, ká óa yí máa mi. Ba wee jí mu bïo ká óa yí máa óua mu à zūń kúará. ¹⁴ Lé ká síi á le *Dónbeenĩ jí-cúa fεero *Ezayii bïo na ó o bía óa ðání yí á jíi súrúa. O bía bïo kà:

«Mi khii wee jí mu bïo
ká mi máa zūń mu kúará.
Mi khii wé è loń coon
ká mi máa mi hàrí dèe.

¹⁵ Mu nĩpomu na kà ðèntín bñnbúra.

Ba tun mí jikōnna,
á muunía mí yio.

Ba yí wi à óa mi bïo.

Ba mún yí wi à óa jí bïo.

Ba yí wi à óa zūń mu bïo

à yèrè má buen ínén Dónbeenĩ cón à ï weé óa.»*

¹⁶ «Èé ká minén bán júná sí. Mi yio wee mi, á jikōnna mún wee jí mu bïo. ¹⁷ Le ï mí ho tūiá na mia: Le Dónbeenĩ jí-cúa fεerowà cèrèè lè óa nùpua búí na téréna á sía hía vá à óa mi bïo minén wee mi, à óa yí mɔn mu. Ba sía hía vá à óa jí bïo minén wee jí, à óa yí ná mu.

*O Yeesu zéenia o ðiro wàhiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)*

¹⁸ «Mi wãa jí yia wee dé mu bè-dà wàhiire kúará. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeenĩ béenĩ bïo á óa yí zū mu kúará á ka lè ho wòhú nísání na mu bè-dà lion yí. O *Satáni wee óuee lén mu óa sía yí. ²⁰ Ba búí ka lòn óuaahó. Ba wee jí le Dónbeenĩ bíonĩ, à tà le yí fùafùà, à zámaka le bïo yí. ²¹ Ká óa màhá yí máa díá à le zo

* 13:15 Mi loń Ezayii vūahú 6.9-10

6a. Ba wee tà le bio ho p̄ahù na c̄inú yi mí dòn. Ká le lònbee, tàà ho kúará lénló yú 6a le Dónbeení bióní bio yi, à 6a dèení pí le Dónbeení bio. ²² Ba 6úi ka lè ho tá na hã kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba ná le Dónbeení bióní, ká ho ðímjá bio yilera, lè ho nãfòró poni na wee khà 6a nùpua, á wee hè le bióní mu, à le máa wé bio 6a yi. ²³ Ba 6úi 6èn ka lè ho tá na se bio, na mu bè-dà lion yi. Ba wee jí le Dónbeení bióní, à zúrì le kúará, á 6a 6èn wee ha hã bia. Ba 6úi khímàni khímàni, 6a 6úi 6úará-t̄in t̄in, 6a 6úi 6óní làa píru píru.»

Le jí-kohó wàhiire

²⁴ O Yeesu b̄inía wà le wàhiire 6úi n̄on 6a yi: «Ho wáayi béení bio bonmín làa bio kà: Nii 6úi dó mu bè-dà tente mí m̄hù yi. ²⁵ A ho t̄inàahù 6úi ká 6a nùpua 6úen6úen dūma, ó o n̄ii mu zúkúso 6uara, á 6ueé dó le jíni bia ho m̄hù mu yi, ò o b̄inía wà. ²⁶ P̄ahù na ho ðinlò ló á yòò wee te yi, á le jíni mún líí ló. ²⁷ A ho m̄hù 6ànso ton-sáwá bía n̄on wo yi: «Núhùso, fo yí dó mu bè-dà tente ũ m̄hù yi le? A le jíni 6èn ló wen b̄in.» ²⁸ O o bía n̄on 6a yi: «Lé í zúkúso wó mu.» O o ton-sáwá bía: «Fo wi à wa vaa d̄e le jíni mu le?» ²⁹ A ho m̄hù 6ànso bía n̄on 6a yi: «Bùeé. Mi díá, lé bio ká mi le mi ì d̄e le jíni ká mi yí wó sese á mi ì d̄e le á à k̄é lè ho ðinlò. ³⁰ Mi díá le mu páaní dā fúaa ho ðinlò láró p̄ahù. Hón p̄ahù so yi, ká í bio ò na 6a ton-sáwá na à lá ho ðinlò yi le 6a d̄e le jíni vé, à kúia lè mí kúnkúwá à c̄í. B̄in m̄ón à 6a m̄hã lá ho ðinlò kúee í nání yi.»»

Ho mútádè b̄ere lè le ja-f̄ni wàhio

(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu t̄in b̄inía wà le wàhiire 6úi n̄on 6a yi: «*Le Dónbeení béení bio bonmín lè ho mútádè b̄ere na ó o n̄ii 6úi vaá dù mí m̄hù yi. ³² Lé ka c̄inú po hã bia na ká 6úen6úen. Ká le m̄hã ló, à le dā poñ ho zen-6uahó bè-vànii 6úen6úen, à wé mí v̄indè-kùure, à 6a jínzàwa wé 6uee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu b̄inía wà le wàhi-veere 6úi n̄on 6a yi: «Ho wáayi béení bio bonmín lè le ja-f̄ni na ó o hã 6úi zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa 6óní làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà hã wàhio á zéentnáa mu b̄iowa yara

(Maaki 4.33-34)

³⁴ B̄in 6úen6úen ó o Yeesu wee wà lè hã wàhio à na 6a z̄amáa yi. O h̄ia yí máa wé k̄arán 6a ká a yí wà wàhio. O h̄ia wee wé kà s̄ii, ³⁵ bèra a na à le *Dónbeení jí-cúa f̄ero bio na ó o bía à jíi sí:

«Í khíi wé è bio làa ba

lè hã wàhio.

Mu bio na sà yi

hàrí ho ðímíjǎ jǎhǔ búεení
á ĩ khíi zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zéenia le jí-kohó wáhiire kúarǎ

³⁶ Bǔn món ó o Yeesu wà vaá zon le zǐi yi ò o díǎ ǎa zǎamǎa. O o ní-kenínia wà zon o cǎn, á zoó bíǎ làa wo: «Le jíni na ló ho mǎhǔ yi wáhiire kúarǎ á ũ zéení làa wεn.» ³⁷ O o Yeesu bíǎ nǎn ǎa yi: «Yǐa wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Kǎ ho mǎhǔ lé ho ðímíjǎ. Mu bè-dà tente lé bíǎ bío sǎ le Dónbeenǐ béení yi. Kǎ le jí-kohó lé bíǎ bío sǎ o *Satǎni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bíǎ lé o Satǎni. Ho ðínló lǎró wee zéení ho ðímíjǎ véró bío. Kǎ ǎa ton-sǎwǎ na wee lá ho ðínló lé le Dónbeenǐ wáyǐ tonkarowǎ. ⁴⁰ Bío ǎa wee dεεrǎa le jíni à kúee ho ðǎhǔ yi, lé bǔn ǎàn síi mu khíi wérǎa ho ðímíjǎ véró pǎahǔ. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí wáyǐ tonkarowǎ, á ǎa ǎueé lén bíǎ wee khǎ bíǎ kǎ dé mu bè-kora wéró yi, làa bíǎ wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee ǎa ho ðǎ-sǔmúi yi, hen na le minka yi véε wi yi, á ǎa à wǎ bǐn. ⁴³ Kǎ bíǎ téréna bán á à jǎiika lè le wii bío síi mín Maá Dónbeenǐ béení yi. Yǐa wi ò o jí bío, à ǎànso jí bío bíǎ sese.

Ho nǎfòró na sǎnkaa lè ho lóró wǎhio

⁴⁴ «Ho wáyǐ béení bío ǎonmín lè mu bè-sení búii na ǎa lú ho mǎhǔ yi. O o búii zǔna mu ðǎní vaá khéra á bǐnǐǎ sǎ vaá lú. O síi wan wan, á vaá yéera bío wi o cǎn búenbúen, ò o ǎueé yǎ ho mǎhǔ mu.

⁴⁵ «Ho wáyǐ béení bío ǎonmín là a duanlo búii na wee cà ho lóró na yǎwǎ here. ⁴⁶ Bío ó o yú ho búii na yǎwǎ here, ó o vaá yéera bío wi o cǎn búenbúen, ò o yǎ ho lóró mu.

Ho zùǎn wáhiire

⁴⁷ «Ho wáyǐ béení bío pá bǐnǐǎ ǎonmín lè ho zùǎn na ǎa wee lèe dé ho muhǔ yi à vǐnǎa ǎa cewǎ lè mí síiwǎ. ⁴⁸ Kǎ ho sú, à ǎa ce-pawǎ vá ho lérǎa mu jumu jii, à lée kεení kǎ ǎa hueeka ǎa. Á bíǎ se ǎa wee kúee mí sǎkíwǎ yi, kǎ bíǎ yǐ se bán ǎa wee kúia. ⁴⁹ Lé bǔn ǎàn síi khíi wé ho ðímíjǎ véró pǎahǔ. Le Dónbeenǐ wáyǐ tonkarowǎ á ǎueé lén bíǎ yǐ téréna bíǎ téréna tǎhǔ, ⁵⁰ á à kúee ho ðǎ-sǔmúi yi, hen na le minka yi véε wi yi, á ǎa à wǎ bǐn.»

⁵¹ Bǔn món ó o Yeesu tùara ǎa yi: «Bíò kǎ búenbúen mí zǔ kúarǎ le?» Á ǎa le ũuu. ⁵² O o Yeesu wǎa bíǎ nǎn ǎa yi: «*Lǎndá bío zéenílo lée lǎndá bío zéenílo na kenía mítén á zǔ ho wáyǐ béení bío jǎhǔ á ka lòn zǐi ǎànso búii na nǎfòró á mu bè-flǎ lè mu bè-kǐǎ wi yi.»

† 13:35 Mi loń Lení vǎahǔ (Psaumes) 78.2

Ho Nazarɛte lóhósa yí tà a Yeesu bío
(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bío ó o Yeesu wà h́n wàhio so wó, ó o ló b́n, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o d́n yi. O wà vaá wee kàrán 6a nùpua 6a *zúífùwa kàránló zíní yi. A 6a nùpua na wi b́n búenb́uen wó coon á 6a wee bío: «B́n bè-zúríní so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké bíowa na kà? ⁵⁵ Yínóń o búen-khèero te mí za le? A b́n nu yínóń o Mari le? O Zaaki là a Zozɛfu là a Simón là a Zude so yínóń b́n zàwa le? ⁵⁶ A b́n hínni so làa wen yí wi ḿn wán hen le? A lé wen ó o yú hón pànká so búenb́uen yi?» ⁵⁷ Lé b́n bío yi á 6a yí wi à 6a dé mí sía wo yi. O o Yeesu wáa bíá nɔn 6a yi: «Le *Dónbeení j́i-cúa fɛero wé yí le kónbii há lùà búenb́uen yi. Ká 6a lóhósa lè b́n kùrú zii nùpua bán máa wé kónbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí dàńna yí wó yéréké bío cèrèe b́n lé bío 6a síadéró wo yi fòora.

14

O Zán Batiisi búeró
(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu p̄ahú ó o *Heroode* na wi ho Kalilee k̄hú j́hú wán á j́á bío 6a wee bío o Yeesu dání yi. ² O o bíá nɔn mí mónsa na làa wo páania wi yi: «O nùpue mu na kà lé o Zán b́nía vèera. Lé b́n nɔn ó o dà wee wéráa mu yéréké bíowa.» ³⁻⁴ Mu bon. O Heroode h́a nɔn le j́ii le 6a wíi o Zán. A 6a wíira a can dó ho kàsó yi. O Heroode wó mu lé bío ó o Zán bíá nɔn wo yi le o lá yí ko ò o fé ḿn za Filiipu b́n háa Herodiade à ya. ⁵ O Heroode lá wi ò o búe o Zán ká a màhá zána 6a zámáa lé bío 6a búenb́uen wee leéka le o Zán lé le *Dónbeení j́i-cúa fɛero. ⁶ Eɛ ká a Heroode teró wizonle sánú díró yi, ó o Herodiade hínló yon bíá 6a von yahó. O o Heroode mu síi wan mu yi, ⁷ ó o báa le ká a hínzoró mu flora bío na mí cón á mí ì na mu wo yi. ⁸ O o hínzoró vaá bíá mu nɔn ḿn nu yi, á b́n nu le o bío le o Zán Batiisi j́hú lé h́a à 6a dé ho lenb́uen yi à na a yi. ⁹ Bío ó o hínzoró búeé bíá mu, ó o bée sánía tò mu bío yi. Ká bío ó o báa bíá ó o von yahó, ó o nɔn le j́ii le 6a wé mu na a yi. ¹⁰ O o tonkaa o búí le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zán Batiisi j́hú. ¹¹ A 6a vaá kúio ho dó ho lenb́uen yi búeé nɔn o hínzoró yi ó o buan vaá nɔn ḿn nu yi. ¹² O o Zán mu n̄i-kenínia búeé lá a nùuna, à 6a wà vaá bíá bío mu wóráa á nɔn o Yeesu yi.

O Yeesu díinia 6a minka zámáa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zán 6.1-14)

¹³ Bío ó o Yeesu j́á bío wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dón va ho lahó búí na á nùpue mía yi. Ká 6a nùpua

* 14:1 O Heroode mu lé yía 6a wee ve làa Heroode Antipaasi.

màhã zūna mu. A 6a lóka hã lórã yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pãahũ na ó o zoó ló ho woohũ yi, ó o mɔn 6a minka zãamãa. A 6a màkárí buan wo yi, ó o búakãa wee wéé 6a vánvárowà na wi 6a tlahũ. ¹⁵ Bïo ho ziihũ dãn, ó o nĩ-kenínia wà 6ueé 6ó a yi, á bía nɔn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bïo búí mún mía yi. Bío le 6a nùpua lén va hã lórã yi, à vaa yí mu bïo yà dí.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ba varó bín júhũ mía. Minén miten na mu bè-dínii 6a yi.» ¹⁷ A 6a bía nɔn wo yi: «Bío wi wa cón hen, léé búurú bi-zàwa bïo hònú làa cezàwa bùaa jun.» ¹⁸ O o Yeesu bía: «Mi 6ua mu buennãa.» ¹⁹ O o bía nɔn 6a zãamãa yi le 6a líí kɛení le jíní wán. O o fó ho búurú bïo hònú lè 6a cezàwa bùaa jun, ò o hóonía mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeenĩ bárakà, ò o cèekaa ho búurú nɔn mí nĩ-kenínia yi. A bán fó sankaa nɔn 6a zãamãa yi. ²⁰ A 6a búenbúen dú sù. A bïo dú ká 6a khuiira á mu sú hã sákíwã píru jun. ²¹ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú síi, ká 6a háawa lè 6a háyúwã níi ló.

*O Yeesu wee varáka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zãn 6.16-21)*

²² Bún mɔn, ó o Yeesu dɛɛnía kíkáa mí nĩ-kenínia yi le 6a zo ho woohũ dí mí yahó kí ho vũ-beení mɔn ká mínén ñ na ho wõhũ 6a zãamãa yi á 6a à 6oka. ²³ Bïo ó o wó bún vó, ó o wà yòora le 6úee wán mí dòn, á yòò wee wé mí fioró á ho tá hũn yú bín. ²⁴ Bún pãahũ à ho woohũ vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beení hínɔn wee và lè mí pànká á wee lá mu jumu 6uee hénka lè ho woohũ. ²⁵ Hã tá-tía yi, ó o Yeesu zoó wee varáka mu jumu wán á mà mí nĩ-kenínia. ²⁶ Bïo 6a mɔn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á 6a zãna dàkhíina, á 6a wee bío: «O léé nĩ-hónbóní.» A 6a wee wãamaka. ²⁷ O o Yeesu dɛɛnía bía ká síi nɔn 6a yi: «Mí hení mí sía, mu lé ínén, mí yí zón bïo.» ²⁸ O o Piere wãa bía nɔn wo yi: «Núhũso, ká mu lé fo bïo bon, ũ bío le í varáka mu jumu wán à buen ũ cón.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Buen!» O o Piere ló wee varáka mu jumu wán á wee va a Yeesu cón. ³⁰ Ká bïo ó o mɔn bïo ho pinpiró wee wérãa ó o zãna. A bïo ó o wà líí lí mu jumu yi, ó o wãamaa: «Núhũso fení mí.» ³¹ O o Yeesu dɛɛnía dá mí níi cãna a, ò o bía nɔn wo yi: «Ũ síidéró fòora. Léé webio nɔn á fo titikaarãa?» ³² Bïo 6a mí nùwã jun yòò zon ho woohũ yi, á ho pinpiró ðín. ³³ A 6a nĩ-kenínia na wi ho woohũ yi á fárã mí nɔnkójúnã wán o Yeesu yahó, à 6a bía nɔn wo yi: «Fo èntín lé le Dónbeenĩ Za bïo bon.»

*O Yeesu wéera 6a vánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)*

³⁴ Bïo 6a kãa ho vû-beeni khii dãn ho Zenεzarεete kōhũ, ³⁵ á 6a nùpua na wi bïn zûna a Yeesu, á 6a bía a buenló bïo nɔn bïa sùaràkaa bïn búenbúen yi. A 6a buan 6a vánvárowà búenbúen buararáa o cón. ³⁶ A 6a wee flo wo le o díá le 6a pá wáa yí o dà-zínii jì-kání túii yi. A bïa búenbúen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

O Yeesu lè 6a Farizíewa wee wãni
(Maaki 7.1-13)

¹ Ba *Farizíewa 6úi lè ho *lândá bïo zéenílowa 6úi ló ho Zeruzalεemu yi buara a Yeesu cón á 6ueé tùara a yi: ² «Lée webio nɔn á ù nì-kenínia yí máa wé bïo á wàn maáwà bò nɔn wɛn le wa wé wé? Ba yí máa sεε mí níní à bè yi díráa làa bïo mu koráa.» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Lée webio nɔn á minén bèn yí máa wé bïo le Dónbeení henía nɔn mia, à mi bò mi kùrú kàránló yi? ⁴ Le Dónbeení bía bïo kà: «Kònbì mìn maá lè mìn nu»* le mún bía: «Yia bía khon mìn maá tàá mìn nu dãní yi, wón ko làa 6úéró.»† ⁵ Ká minén wee kàrán 6a nùpua le ká a 6úi bàn maá lè bàn nu ó o bía bïo kà nɔn yi: «Bïo á ï ko à ï na à séení làa fo á ï hñn lè le Dónbeení,» ⁶ se wón 6ànsò màkóo mía ò o séení mìn maá. Mi wee pí le Dónbeení bioní kà síi à wé le làa bè-kãamáa ká mi bè mi kùrú kàránló yi. ⁷ Mi yí mɔn miten na le? Yaa o *Ezayii túiá sí mi wán pãahũ na ó o fεera le *Dónbeení jì-cúa na kà mi dãní yi:

⁸ «Ba nùpua na kà wee 6úaaní mi lè mí jìní

ká 6a yiwa yi á 6a khèra làa mi.

⁹ Le 6úaaní na 6a wee na mi jùhũ mía.

Lé bïo 6a nùpua lândáwá lé hña 6a wee kàrán làa mìn.‡»

Bïo wee tíi o nùpue
(Maaki 7.14-23)

¹⁰ Bïn món ó o Yeesu von 6a zãamáa á bía nɔn 6a yi: «Mi jí bïo kà à zún kúará. ¹¹ Bïo wee zo a nùpue jii yí máa tíi wo. Hã bioní na wee lé là a nùpue jii, hñn lé hña wee tíi wo.» ¹² O o Yeesu nì-kenínia vá 6ueé bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Fo zū le ù bioní mu á vá 6a *Farizíewa yi le?» ¹³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ï Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khii dεε á à kúia. ¹⁴ Mi díá 6a. Ba lé 6a muuivà na tò 6a muuivà bũaa wán. Ká a muuì tò mí ninza muuì bũini wán, á 6a à páaní vaá zo ho kōhũ.» ¹⁵ O o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Zéení le wãhiire mu kúará làa wɛn.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi «Éee! Lé minén pá ññ yí zū mu bïowa yara le? ¹⁷ Mu bïo búenbúen na wee

* 15:4 Mi loñ Léró vùahũ (Exode) 20.12; Lândá zéeníló (Deutéronome) vùahũ 5.16 † 15:4 Mi loñ Léró vùahũ (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Mi loñ Ezayii vùahũ 29.13

zo a nùpue jii, à lii zo a píohó yi, bún ó o wee b́nń́ lée ní kúia. ¹⁸ Ɛε ká hã bíoní na ó o wee bío lè mí jii, á wee lé o sli yi, h́n lè h́a wee tíi o nùpue. ¹⁹ Mu bon. Hã yile-kora wee lé le sli yi. Lé bún te le nń-búee, lè ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kònló, làa bío yí bon bíoró o nùpue jii, lè 6a nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bún bíowa so lé bío wee tíi o nùpue, ká ho dí le hã níní na yí sɛɛra, bún yí máa tíi nùpue.»

*O sli veere hãa na tà a Yeesu yi bío
(Maaki 7.24-30)*

²¹ Bún món ó o Yeesu ló b́n wà, á van ho kòhú búí na sùaràa ho Tiire lè ho Sidón lórà yi. ²² A ho Kanan kòhú hãa búí na wi ho kòhú mu yi, á wà ɓuara a cón, á bueé wee bío pónpón kà síi: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí mi. I h́nló á cíná búí wi yi á wee beé o lò làa sòobéε.» ²³ O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. O o nń-kenínia vá bueé bó a yi, á wee bío làa wo: «O hãa mu na bò wá món wee wãamaka f́εεε á ũ bío le o b́nń́.» ²⁴ O o Yeesu bía: «O *Isirayεele nípomu na ka lòn pia na v́nun lé bán 6a tonkaa mi bío yi.» ²⁵ O o hãa yàá wãa wà bueé líi f́ará mí nɔnkópná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhúso, séení mi.» ²⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwa d́nló à yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁷ O o hãa bía nɔn wo yi: «Núhúso, bún bon. Ɛε ká 6a booní wee wé sèeka ho d́nló na wee kùenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸ O o Yeesu wãa bía nɔn o hãa mu yi: «Fo 6ènt́n dó ũ síi mi làa sòobéε.» Mu ù wé làa bío fo lonnáa mu. O o h́nló dèenía wan bún wán.

*O Yeesu wéera 6a v́nvwrowà cèrèε
(Maaki 7.31)*

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee v́-beenń́ jii, á vaá yòora le búee wán yòò kará. ³⁰ A 6a minka zãamãa ɓuara a cón lè 6a lóní, lè 6a muiwà, làa bía sãnía bío búí mía b́n, lè 6a bekewà, lè 6a v́nvwrowà cèrèε búí. Ba bueé bàráka 6a o Yeesu tá, ó o wéera 6a. ³¹ Bío 6a zãamãa mɔn à 6a bekewà na lá yí dà máa bío á wee bío, á mɔn à bía sãnía bío búí lá mía b́n á wan, á mɔn à bía lá lé 6a lóní wee varáka sese, á mɔn à bía lá lé 6a muiwà á wee mi, á mu wó 6a coon dàkhína, á 6a wee ɓuàanń́ o *Isirayεele b̄an Dónbeenń́ yèni.

*O Yeesu b́nń́a d́nń́a 6a minka zãamãa
(Maaki 8.1-10)*

³² O Yeesu von mí nń-kenínia á bía nɔn 6a yi: «Ba nùpua na kà màkárí ɓuan mi. Bío kà lé 6a wizooní t́n ká 6a wi làa mi, á 6a bè-dínii wãa vó. I yí wi à ĩ día 6a à 6a 6o ká 6a yí yú bío yí dú. Lé bío 6a dà vaá lé è lùiorá ho wòhú wán lé le h́ni.» ³³ O o nń-kenínia t̀àara a yi: «Wa à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zãamãa so yi?» ³⁴ O o Yeesu t̀àara 6a yi: «Lée búurú bío yèn wi mi cón?» A 6a bía nɔn wo yi: «Lée búurú

bïo hẹ̀n̄n l̄a cez̄awa b̄uaa γε̄ν β̄υί.»³⁵ O o Yeesu w̄aa b̄ia n̄n 6a z̄aam̄aa yi le 6a lii κε̄ενί,³⁶ ò o f̄ó ho búurú bïo hẹ̀n̄n l̄e 6a cez̄awa, ò o dó le Dónbeen̄ b̄arákà, ò o c̄ε̄εkaa mu n̄n mí n̄i-ken̄inia yi á b̄án sankaa n̄n 6a z̄aam̄aa yi.³⁷ Ba búen̄b̄uen dú sù, ó o n̄i-ken̄inia khuiira bïo ká, á mu sú h̄ã s̄akíwá bïo hẹ̀n̄n.³⁸ B̄ia búen̄b̄uen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí muaaseé náa síi, ká 6a h̄ãawa l̄e 6a háyúwá níi ló.

³⁹ B̄ún m̄ón ó o Yeesu n̄n ho w̄sh̄ũ 6a z̄aam̄aa yi le 6a 6oka, ò o zon ho wooh̄ũ mí dòn á van ho Makadan k̄sh̄ũ.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bïo
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Fariz̄īewa l̄e 6a *Sadus̄īewa wi à 6a kh̄ũaa o Yeesu n̄i yi, á 6a vá buéeé 6ó a Yeesu yi á b̄ia n̄n wo yi le o wé yéréké bïo β̄υί na wee z̄een̄í le o d̄an̄l̄ó ló le Dónbeen̄ c̄ón.² O o Yeesu b̄ia n̄n 6a yi: «Hen ká le wii líi wee zo, á ho wáayi m̄uia, à mi le ho tá h̄ia wé se.³ Ká le ȳin̄b̄ii b̄uir̄ii, ká ho wáayi m̄uiamu á dó mí yuumu, à mi le ho v̄iohó á à b̄uen. Ká mi wee loñ ho wáayi à z̄ur̄n̄aa b̄io a à wé, á l̄ee webio n̄n á bïo wee z̄een̄í bïo wee wé bïo kà wán á mi yí z̄ũ?⁴ Ho zuia n̄pua na yí se, na wee b̄in̄í le Dónbeen̄ m̄ón à wé mu bè-kora wee cà à 6a mi yéréké bïo. ε̄ε ká 6a m̄aa mi yéréké bïo β̄υί ká mu ȳin̄ó le *Dónbeen̄ ni-cúa f̄ε̄ero Zonaasi bïo.* » B̄ún m̄ón ó o wà ò o díá 6a.

*Ba Fariz̄īewa l̄e 6a Sadus̄īewa bïo
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bïo 6a n̄i-ken̄inia wee khí l̄e ho v̄ũ-been̄í m̄ón o Yeesu c̄ón, á 6a n̄ons̄aa yí b̄uan ho búurú.⁶ O o Yeesu w̄aa b̄ia l̄a ba: «Mi pa m̄iten 6a *Fariz̄īewa l̄e 6a *Sadus̄īewa bïo yi. Ba bïo 6onm̄ín l̄e le ja-f̄ini.»⁷ O o n̄i-ken̄inia wee b̄io l̄a m̄ín: «O wee b̄io ká síi lé b̄io wa yí b̄uan ho búurú.»⁸ O o Yeesu z̄ũna bïo 6a wee b̄io, ó o t̄ũara 6a yi: «L̄ee webio n̄n mi wee b̄ioráa le lé b̄io mi yí b̄uan ho búurú? Mi síad̄eró m̄ii ð̄ent̄n̄ f̄oora.⁹ Mi pá ð̄in̄ yí m̄aa jí mu b̄io à z̄ur̄n̄ mu kúará le? Ho búurú bïo h̄onú na á ï c̄ε̄εkaa n̄n 6a báawa muaaseé h̄onú yi, l̄e h̄ã s̄akíwá na mi khuiira bïo ká kúaa yi n̄ii á mi n̄ons̄aa b̄io yi le?¹⁰ A ho búurú bïo hẹ̀n̄n na á ï c̄ε̄εkaa n̄n 6a báawa muaaseé náa yi, l̄e h̄ã s̄akíwá na mi khuiira bïo ká kúaa yi n̄ii á mi n̄ons̄aa b̄io yi le?¹¹ A l̄ee webio n̄n á mi le mu lé ho búurú bïo á ï wee b̄io? Mi pa m̄iten 6a Fariz̄īewa l̄e 6a Sadus̄īewa na b̄io ka l̄on̄ ja-f̄ini b̄io yi.»¹² O o n̄i-ken̄inia m̄ah̄ã w̄aa z̄ũna le o lá yí b̄ia le 6a pa m̄iten le ja-f̄ini na 6a wee wé l̄e ho búurú bïo yi, ká lé 6a Fariz̄īewa l̄e 6a Sadus̄īewa k̄ar̄ánl̄ó na 6a wee na ó o le 6a pa m̄iten b̄io yi.

* 16:4 Mi loñ Matiye v̄uah̄ũ 12.39

O Piere bía le o Yeesu lé yía le Dónbeenĩ mɔn lera
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)

13 O Yeesu wà van ho kòhũ na sùaràa là a Filiipu ló-fáránii na 6a le *Sezaaree yi. O o tùara mí nĩ-kenínia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dǎní yi?» 14 A 6a bía nɔn wo yi: «Ba 6úi le fo lé o Zǎn Batiisi. Ba 6úi le fo lé o *Elii. Ba 6úi yàá 6èn le fo lé o Zeremii, tàá le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεro 6úi.» 15 O o Yeesu tùara 6a yi: «Minén cǎn á ì 6èn lée wée?» 16 O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenĩ na wi fεεε Za.» 17 O o Yeesu wǎa bía nɔn wo yi: «Zǎn za Simɔn, ũ jùhũ sí. Mu yínɔn nùpue zéénia ho tǔiá poni na kà làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéénia mu làa fo. 18 A ìnén 6èn ñ bío bío kà á à na foñ: Fo lé o Piere bǔn kúará le huee. A lé dén huee so á ì ì fǎrá ì kuure wán, á hàrí mu húmú máa dǎn bío 6úi máa wé làa de. 19 Ho wáayi béeñĩ won-zàwa á ì ì na foñ. Bío lée bío na á fo khii wé pǎ bío ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún ñ pǐ mu bío ho wáayi. A bío na fo khii wé tà bío ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún ñ tà mu bío ho wáayi.» 20 O o Yeesu wǎa henía mu nɔn mí nĩ-kenínia yi le 6a yí bío le mí lé o Krista.

O Yeesu wee bío mi húmú lè mi vèeró bío
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)

21 A lá bǔn jii wán, ó o Yeesu 6úakáa wee bío bío kà wéréwéré lè mí nĩ-kenínia: «Ì ko à ì va ho Zeruzalεemu, à lò vaa be bǔn làa sòobεε 6a *nĩ-kía, lè 6a yankarowà júnása lè ho *làndá bío zéenílowa nii yi. Ba à 6úe mi, ká há wizooní tǐn zon á ì ì vèe.» 22 O o Piere wǎa fó a 6a vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Nùhũso, bǔn máa wé làa fo. Le Dónbeenĩ á à kǎní fo mu yi.» 23 Ká a Yeesu màhá yèrémáa bía nɔn wo yi: «Vá lé ì nǐsǎní lè ũ *Satāni bioní. Fo wee bǔmaka ì tonló. ũ yilera yínɔn Dónbeenĩ yilera. Há lé 6a nùpua yilera.» 24 Bǔn mún ó o Yeesu bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Yia wi ò o bè mi, à 6ànsò khii mí kùrú sǐi bío wéró yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pǐ à bèráa mi. 25 Lé bío á yia wi ò o kǎní mí mukǎní wón á à vǐnǐ le. Ká yia màhá tà le mí ì vǐnǐ le ìnén bío yi, wón á à yí le. 26 O nùpue lá yú ho ðímǐjǎ bío 6úen6úen, ò o khon le mukǎní binbirĩ yi, se lé ho cǔnú yén á 6ànsò yú? O nùpue lá khon le mukǎní binbirĩ yi, ó o so dà à na bío 6úi á à bǐnǐ ì yírǎa le le? 27 Mu bon. O *Nùpue Za khii 6uen mín Maá cùkú beenĩ yi lè mí wáayi tonkarowà, á 6ueé sǎání 6a nùpua nĩ-kéní kéní yi, á à héha làa bío 6a wó. 28 Le ì mí ho tǔiá na mia: Ba nùwá yèn zàwa 6úi na wi bía hen tǎhũ máa hí ká 6a yí mɔn o Nùpue Za 6uenló lè mí béeñĩ.»

17

*O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)*

¹ Wizooní bïo hëzïn bïn món, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán na ló o Zaaki bân za á yóoraráa le búee búí na dñn wán. Bïo ba yòò wi bïn mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa ba yïo yi, á yahó wee juúika lè le wii bïo síi, á sí-zínia ka púiapúia lòn khoomu.

³ A ba nî-kenínia le mí ì loń, á ba mən o *Məyiize là a *Elii* á ba dñn wee tà hã láakáwá là a Yeesu. ⁴ O o Piere wáa bía nən o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ì tá hã búkú zàwa bïo tñn. Unén dà-kéní, o Məyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bïo ó o wee bío, à bïn le dùndúure búí na wee juúika á yòò ló líí pon ba yi. A mu tãmu búí sã jí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé í Za na á ì bò í tàká wán. O bïo sí mií. Mi wé jí a cón.»

⁶ Bïo ó o nî-kenínia jí mu tãmu mu sã, á ba zónkaa dàkhíina, á líí búrá mí yara ho tá yi. ⁷ O o Yeesu búee bó ba yi, á bò mí ní ba wán, ò o bía: «Mi líi híni. Mi yí zón bïo.» ⁸ A ba wáa hoonía mí yara á ba yí mən núpue ká yínɔ́n o Yeesu mí dòn. ⁹ Bïo ba ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henía bïo kà nən ba yi: «Bïo mi mən kà à mi yí bío le núpue jí fúaa o *Núpue Za húrun á vèera ló ba nî-hía tñahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ O o nî-kenínia tùara a yi: «Lée webio nən ho *làndá bïo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ O o bía nən ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à búee kúee mu biowa búenbúen mí lara yi. ¹² Le í bío mu na mia: O Elii mu yáa buara vó. Ká ba núpua màhá yí zúna le lé orén. A ba wó a làa bío ba sía vá yi. Lé bïn síi ba mún ñ beéráa o Núpue Za lò.» ¹³ O o nî-kenínia wáa zúna le lé o Zán Batiisi ó o wee bío bío.

*O Yeesu wéera a háyónza na le dándahioní wi yi
(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)*

¹⁴ Bïo ba líí dñn hen na ba zãamãa wi yi, ó o nñi búí vá búee bó a Yeesu yi á líí fãrá mí nɔ́nkóɔ́nã wán o yahó, ò o bía: ¹⁵ «Nî-kàránlo, loń í za màkárí yi. Le dándahioní wi o yi. Le wee beé o lò. Pònna cèrèè le wee lá a dé ho dõhú tàá mu juumu yi. ¹⁶ A ì buan wo buararãa ù nî-kenínia cón, ká ba màhá yí dàrna yí wéera a.» ¹⁷ O o Yeesu wãamaa: «Éee! Mi zuia núpua bënëñn yí máa dé mí sía le Dónbeení yi bío bon, á mi mún yí máa jí hàrì dèè. Mi wee leéka le í keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mí bua a háyónza mu buennãa.» ¹⁸ Bïo ba buara làa wo, ó o Yeesu nãmakaa o cíná yi, ó o ló. O o háyónza dènía wan mí lahó yi.

* 17:3 Mi loń Luki vūahú 9.31 † 17:10 Mi loń Malasii vūahú 3.23

19 Bũn món ó o Yeesu wà. Ó o ñĩ-kenínia wà vaá b́o a yi à 6a t̀ara a yi: «Lée webio ñon á warén yí dàrna yí ñannáa o cíná mu.» 20 Ó o Yeesu b́ia ñon 6a yi: «Lé b́io mi sídéró mi ka cínú dàkhína. Le í mi ho t̀iá na mia: Hen ká mi sídéró mi na khúekhúe lè ho mútáàdè b̀ere b́io á mi yáá pá lá tà le mi wé làa b́io, á mi lá dà à b́io ò na le búee na ká yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. B́io woon á mi lá máa wé è wé máa sa. 21 [E ká mu màhá lé ho fioró lè le ñii líró mí dòn lé b́io dà à ña a cíná na ká 6àn síi á à lén.]»

*O Yeesu wiokaa wee bio mi húmú lè mi vèeró bio
(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)*

22 Wizonle 6úi ká a Yeesu lè mí ñĩ-kenínia 6úen6úen páania wi ho Kalilee k̀hú yi, ó o b́ia ñon 6a yi: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níni yi. 23 Ba à 6úe o, ká mu wizooní t́n zon ò ò vèe.» A 6a ñĩ-kenínia yilera yáara làa sòb́e.

Le Dónbeení zĩ-beení lànpo caló bio

24 O Yeesu lè mí ñĩ-kenínia wà van ho *Kap̀enayuumu lóhó. A le *Dónbeení zĩ-beení *lànpo féwá wà 6ueé b́o a Piere yi à 6a t̀ara a yi: «Mi ñĩ-kàránlo so wee sàání le Dónbeení zĩ-beení lànpo le?» 25 Ó o Piere b́ia: «Ũuu o wee sàání ho.» Páahú na ó o Piere wà vaá zo le zii na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu d̀enia wee t̀a wo yi: «Simon, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpo lè mí síiwà à na ho d́imíj́a na ká bá-záwa yi? Fo wee leéka webio mu d́ání yi? Lé ho k̀hú nùpua mí b̀ere lée táá lé b́ia 6a funnáa á dàrna?» Ó o Piere le lé b́ia 6a dàrna. 26 Ó o Yeesu b́ia ñon wo yi: «Áwa, bũn wee zéeni le ho k̀hú nùpua yí ko 6a wé sàání ho lànpo. 27 E ká wa màhá máa lunka 6a nùpua mu yilera. Lén lii ho v̄-beení yi, à lii pa le ce-hĩni. O o nín-yání ceza na fo ò ví à ũ lén à lée hén ñii, á fo ò yí le wén-h̀nló le yi na dà warén wa nùwá ñun lànpo á à sàání. A ũ wáa 6ua dén à ũ va 6a cón vaa sàání wa lànpo.»

18

Lée wée po bia ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

1 Hón páahú so yi, ó o Yeesu ñĩ-kenínia wà 6ueé b́o a yi, à 6a wee t̀a wo yi: «Yia b́io ñúhú wi po bia ká le Dónbeení b́eení yi lé o yén.» 2 Ó o Yeesu von o háyónza 6ueé d́nia 6a yahó, 3 ò o b́ia: «Le í mi ho t̀iá na mia: Hen ká mi yí yèrémáa á yí ka le 6a háyúwá b́io síi, á mi máa zo le *Dónbeení b́eení yi. 4 Yia b́io ñúhú wi po bia ká le Dónbeení b́eení yi lé yia wee liini míten à wé là a háyónza na ká b́io síi. 5 Yia 6uan háyónza 6úi na ka làa yia ká b́io síi sese, se mu lé ínén í b̀ere á 6anso 6uan sese.

*Mu bè-kohó wéró yí se**(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)*

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sía miĩ nĩ-kéní á nùpue khà dó mu bè-kora wéró yí, se mu s̄aaní á 6a ca le hue-beenĩ 6̄anso fonle yí à lèe dé ho mu-beenĩ yí ò o lii lí. ⁷ Ho ðĩmĩná á ho yéréké khíi sá yí, lé b̄io á b̄io wee khà 6a nùpua dé mu bè-kora wéró yí á wi ho yí. Mu bon, mu lée b̄io na wéró máa khí ho yí. Eε ká ȳia níi wee bè mu, á ho yéréké khíi sá yí. ⁸ Ká mu lé ũ níi tàá ũ zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yí, ũ kúio h̄a lèe kúia. Fo zon le mukānĩ na máa vé lùe yí lè ũ nín-kéní tàá lè ũ zeñ-kéní, se mu s̄aaní b̄io 6a à lèe fo á à dé ho d̄sh̄ũ na máa hí máa mi yí lè ũ níni mí b̄io ɲun tàá ũ zení mí b̄io ɲun. ⁹ Ká mu lé ũ yère wee dé fo mu bè-kora wéró yí, ũ còkon le lèe día. Fo zon le mukānĩ na máa vé lùe yí lè ũ yèn-kéní, se mu s̄aaní b̄io 6a à lèe fo ò dé le *Dofinĩ d̄sh̄ũ yí lè ũ ȳio mí b̄io ɲun.

*O pio na v̄unun b̄inia yú wahiire**(Luki 15.3-7)*

¹⁰ «Mi pa miten b̄io, à 6a háyúwá na kà nĩ-kéní ò o búii yí zuañ yí. Lé b̄io 6a háyúwá mu wáayi tonkarowà wi lè wàn Maá Dónbeenĩ f̄ééé. ¹¹ [O *Nùpue Za 6uara wà 6ueé cà b̄ia khèra lè le Dónbeenĩ á à fení.] ¹² Le ĩ t̄ua mia. Hen ká a búii pia khimàni lá wi síi, ó o yà-kéní wó wó séra v̄unun, ó o so máa kúia 6a khimàni yà-kéní mí na ká le 6útee yí ká a máa cànkā ȳia v̄unun le? ¹³ Le ĩ bío mu na mia: Ká a h̄ia yú a, ó o síi á à wa wa a b̄io yí á à porĩ 6a khimàni yà-kéní mí na yí v̄unun. ¹⁴ Lé làa b̄un síi á m̄in Maá na wi ho wáayi mún yí wi à 6a háyúwá na kà nĩ-kéní à v̄i.

Ká m̄in za búii wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká m̄in za wó khon làa fo, à ũ vaa zéeni a wékheró na a yí, ũnén làa wo mi nùwã ɲun mi dòn. Ká a tà, á mi ì b̄inĩ ì wé 6a zàwa. ¹⁶ Ká a p̄ã, à ũ cà nùpue nĩ-kéní tàá nùwã ɲun dé ũ wán, à héha làa b̄io le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uah̄ũ biaráa mu: «Mu b̄io búenb̄uen á wa à lén ȳio 6a séér̄asa nùwã ɲun tàá nùwã t̄in bè-b̄ionii wán.»* ¹⁷ Ká a pá p̄ã le mí máa ɲí bán c̄s̄n, à ũ bío mu lè m̄in zàwa na kúaa m̄in wán. Ká a p̄ã le mí máa ɲí bàn c̄s̄n, à ũ w̄aa wé o lòn làn̄pó fé, tàá nĩ-veere búii na yí z̄ũ Dónbeenĩ. ¹⁸ Le ĩ m̄i ho t̄uía na mia: B̄io lée b̄io na mi khíi wé p̄ã b̄io ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún ñ p̄ĩ mu b̄io ho wáayi. A b̄io lée b̄io na á mi khíi wé tà b̄io ho tá wán, á le Dónbeenĩ mún ñ tà mu b̄io ho wáayi.

Mi wé bunbua flo

¹⁹ «Le ĩ mún bío mu na mia. Hen ká nùwã ɲun búii wé ló mi t̄lah̄ũ á bunbuaa flora b̄io lée b̄io ho tá wán, á wàn Maá na wi

* 18:16 Mi loĩ Lándá zéeniłó v̄uah̄ũ (Deutéronome) 19.15

ho wáayi á à na mu 6a yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwã jun tàá nùwã tĩn kúaa mín wán yi ì yèni yi, se ì wi 6a t̄ahũ.»

O ton-sá na pã ho séndiaró bïo

²¹ O o Piere wáa vá bueé 6ó a Yeesu yi ò o tùara a yi: «Núhũso, ká wàn za wee wé khe làa mi féεε, á ì ko à ì sèn día na a yi cúa-yen? Lée cúa-hèjun lée?» ²² O o Yeesu le 6ùεε. «Ì yí bía le cúa-hèjun mí dòn. I le búará-tĩn làa píru píru cúa-hèjun. ²³ Lé bún nòn á ì ì tée ho wáayi béenĩ làa bïo kà: Béε búu le mí ì cati mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bïo ó o búakáa wee cati hã, á 6a buan o búu buararãa, à le wári na ó o ko o ò wĩ mí jùhũso yi á boo dàkhĩna. ²⁵ O n̄ii mu yí dà le máa wĩ. A 6a jùhũso nòn le jii le 6a wáa yèé wo ò o wé o wobá-n̄ii, à yèé 6àn hãa, là a zàwa, làa bïo wi o c̄n búenbúen, à màhã wĩnãa le kee. ²⁶ O o ton-sá mu líí fãrá mí n̄nkó júná wán mí jùhũso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ũ jĩ ũ yi. I ì wĩ le kee mu búenbúen.» ²⁷ A 6a jùhũso zūna a màkárí, ó o séra mu día nòn wo yi ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà lée sã mí ninza búu yahó ò orén kee bèn wi wón yi. Le lée wén-hãani khĩm̄ani. O o wĩira mí ninza mu tun k̄n̄lè ò o wee bío: «I wári na wi fon á ũ wĩ.» ²⁹ A 6a ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sabéré ũ jĩ ũ yi. I ì wĩ le kee mu.» ³⁰ Ká a màhã pã, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannãa o kee wĩló. ³¹ Bïo 6a ton-sáwá na ká m̄n bïo wó, á mu vá 6a yi làa sòobéε. A 6a wà vaá lá mu búenbúen fεεra nòn mí jùhũso yi. ³² A 6a jùhũso von o ton-sá mu á bueé bía nòn yi: «Yí kohó b̄anso yén! Unén á ì séra bïo día lé bïo fo yankaa mi. ³³ Fo bèn mún lá ko à ũ zūn̄ mi ninza màkárí làa bïo á ínén zūnanãa à ũ màkárí.» ³⁴ Ba jùhũso s̄ii cã dàkhĩna, ó o le 6a 6ua a ton-sá mu vaa dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wĩ véró.» ³⁵ Bún m̄n ó o Yeesu b̄inía bía: «Lé kà s̄ii á wàn Maá na wi ho wáayi á khii wé làa mia, ká mi yí máa tà sèn día na m̄n zàwa lè m̄n h̄inni yi lè mi s̄ia búenbúen.»

19

Bïo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró d̄ani yi
(Maaki 10.1-12)

¹ Bïo ó o Yeesu k̄arãna 6a n̄pua kà s̄ii vó, ó o ló ho Kalilee k̄hũ yi á wà khú ho *Zudee k̄hũ s̄n̄-kéní na wi ho Zurud̄en muhũ m̄n. ² N̄pua c̄èr̄εε j̄n̄n o m̄n khú b̄in̄ lè mí v̄ánv̄arowà, ó o wéera 6a.

³ A 6a *Fariz̄iεwa búu wi 6a khũaa o Yeesu jii yi, á 6a wà bueé 6ó a yi, à 6a tùara a yi: «Wa làndá yi, ká n̄pue 6àn hãa dá wó khon làa wo, á n̄ii so nòn wo yi ò o d̄εn̄i ja a le?» ⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi so yí k̄arãna bïo kà yí m̄n le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi le? «Mu jùhũ búεenĩ, á le Dónbeenĩ léra a báa

á léra a háa.»^{*} ⁵ Lé bũn nɔn ó o báa á à díá mín maá lè mín nu, ká à lée lè mín háa. A 6a mí nùwá ñun á à wé sánia dà-kéní.[†] ⁶ Ba wáa yí nɔn nùwá ñun, 6a lée ñi-kéní. Bío le Dónbeení cɛéra mín yi à nùpue yí fáa.» ⁷ A 6a *Farizéwa bía nɔn wo yi: «Lée webio nɔn ó o Mɔyiize bíaráa le ká báa le mí ì ña mín háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»[‡] ⁸ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «O Mɔyiize nɔn le ñii le mi dà a ña mi hánání, lé bío mi yí máa jí dɛɛ. Ɛɛ ká mu ñúhú búɛɛníi á mu lá yí ka ká síi. ⁹ Le í bío mu na mia: Báa na díá mín háa à 6àn háa mu ñòh yí fó báa, ò o kũn fó há-veere yan, se wón lée há-fé.»

¹⁰ O o Yeesu ñi-kenínia bía nɔn wo yi: «Ká mu lé ká síi ó o báa ko ò o 6uaráa miten mín háa dǎní yi, ká nùpue wáa yí yan se mu s̄aaní.» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Hón kàránlò so na ká á báawa búenbúen yí dà máa tà yi. Bía le Dónbeení nɔn mu pánká yi, bán mí dòn lé bía dà à tà mu yi. ¹² Bío wee hè 6a báawa búí à 6a máa ya á síiwà boo. Ba búí wee te ká 6a bámu húrun. Ba búí lé 6a nùpua 6ó 6a bámu. Ba búí 6èn wee p̄i mu há-yaamu ho wáayi béɛní bío yi. Yia dà hón kàránlò so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

*O Yeesu dúbuaa 6a háyúwá yi
(Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)*

¹³ Nùpua búí 6uan 6a háyúwá 6uararáa o Yeesu cón le o bè mí níní 6a wán, ò o fio na 6a yi. O o ñi-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Mi díá 6a háyúwá le 6a 6uen í cón. Mi yí hè 6a. Lé bío ho wáayi béɛní bío s̄a bía ka lè 6a bío síi yi.» ¹⁵ O o Yeesu wáa bò mí níní 6a wán. Bũn món ó o ló hón lahó so yi wà.

*Ho náfòrò lè le Dónbeení béɛní bío
(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)*

¹⁶ Yio bueé tí, à nùpue búí vaá vá bueé 6ó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránlò, lée webio á ì ko à ì wé ká mu se à yíráa le mukānī binbirī na máa vé?» ¹⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lée webio nɔn á fo wee tùarāa mī lè mu bío na se bío? Le Dónbeení mí dòn lé d̄io se. Ká fo wi à ũ yí le mukānī binbirī na máa vé, à le Dónbeení bíoní na le henía bío à ũ bè yi.» ¹⁸ O o ñii tùara: «Hón lé há bíoní yén?» O o Yeesu bía: «Yí búe nùpue. Yí wé há-fénló t̄aa bá-fénló. Yí ñuaa bío. Yí fī sabéré mi ninza ñii. ¹⁹ K̄nbi m̄in maá lè m̄in nu. Wañ mi ninza làa bío á fo waráa ũten bío síi.»[§] ²⁰ O o yàrónza bía nɔn o Yeesu yi: «Bũn búenbúen á ì bò yi. Lé mu yén á ì pá b̄nía ko à ì wé.» ²¹ O o

^{*} **19:4** Mi loñ Bío ñúhú búɛɛníi vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † **19:5** Mi loñ Bío ñúhú búɛɛníi vūahú (Genèse) 2.24 ‡ **19:7** Lándá zéénílò vūahú (Deutéronome) 24.1 § **19:19** Mi loñ ho Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéénílò vūahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwá vūahú (Lévitiqe) 19.18.

Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká fo wi ũ wé o nùpue na bïo jii sú, à ũ lén vaa yèè bio wi ũ cón búenbúen, à na wárí 6a nĩ-khenia yi, á fo khíi yí ho náfòró ho wáayi. Bún món à ũ bíní 6uee bè miĩ.»
 22 Bïo ó o yàrónza já hñn bioní so, ó o bínía wà ká a sánia tò, lé bïo ó o níi bïo boo dà.

23 O o Yeesu bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Ho náfòró 6anso zoró le *Dónbeenĩ béenĩ yi 6èntĩn do.
 24 I pá à bíní ì bio bïo ká á à na mia: O cón-júmúkũ zoró le ho mísmĩ kòhũ á à wé wayi á à poĩ o náfòró 6anso zoró le Dónbeenĩ béenĩ yi.» 25 Bïo 6a nĩ-kenínia já hã bioní mu, á 6a wó coon dàkhĩna, á 6a bía: «Éee! A yĩa wãa dà à fen lée wée?»
 26 O o Yeesu yòó fá mí yĩo 6a yi ò o bía: «Ba nùpua cón á mu yí dà máa wé, èè ká le Dónbeenĩ cón á bio búenbúen dà wee wé.» 27 O o Piere wãa bía nɔn o Yeesu yi: «Loñ, warén ló díá bïo lá wi wa cón búenbúen à wà bò foñ, á wa bïo khíi wé kaka?»
 28 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beenĩ kanmúini wán ho ðímíjá finle yi, á minén píru jùn na bò miĩ á mún ñ keení 6a bá-zàwa kanmúini wán, á à cítiráa o *Isirayeele zĩ-júná píru jùn. 29 A bĩa búenbúen na ló díá mí zĩni, le mín zàwa, le mín hĩni, le mín maáwà, le mín nuwà, le mí zàwa tàá mí manawà ínén bïo yi, bán khíi yí mu 6àn cúa-khĩmàni khĩmàni á mún ñ yí le mukànĩ binbirĩ na máa vé. 30 Èè ká bĩa dú ho yahó hã làa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a món-díwá. A bĩa dú ho món hã làa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a ya-díwá.

20

Ho èrèzén vĩnsĩa 6uahó vàrowà wàhiire

1 «Mi loñ, ho wáayi béenĩ bïo ka làa bïo ó o níi 6úi na èrèzén vĩnsĩa 6uahó wi á hĩa wó. Wizonle 6úi ó o fèra hĩnɔn ló le yĩnbii bùirĩ, á wà lée cà 6a vàrowà á à kúee mí èrèzén vĩnsĩa 6uahó yi. 2 A 6a vàrowà mu làa wo wãanía tò le wén-hñnló dà-kení na lé o nùpue nĩ-kení wizon-kùure sámú sàání wán, ó o le 6a wãa vaa sá mí èrèzén vĩnsĩa 6uahó yi. 3 Bún món ó o bínía ló le yĩnbí-wi-bee yi, á lée yú 6a 6úi 6a nùpua fèminló lahó yi à 6a yí máa wé dèè. 4 O o bía nɔn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá í èrèzén vĩnsĩa 6uahó yi, ká í na le wizon-kùure sámú sàání mi nĩ-kení kení yi.» 5 A bán wà van. Bún món á ho mòhũ 6anso tĩn bínía ló ká le wii yòó fàrá, á kũn ló le wi-háarè, á lée wó bïo ó o wó khĩna 6àn síi. 6 Mu véenii ó o bínía ló ho zĩihũ jii, á tĩn lée yú 6a nùpua 6úi ho fèminló lahó yi. O o tũara 6a yi: «Mi kará hen á tò le wii kãamãa le we?» 7 A bán bía nɔn wo yi: «Lé bïo á nùpue yí lá wén.» A ho mòhũ 6anso bía nɔn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá í mòhũ yi.»

⁸ «Bìo le wii tò, á ho mǎhǔ bǎnso bía nǎn mi ton-sáwá jǔhǔso yi le o ve 6a vǎrowà 6uee sǎání yi. Le o búáká làa bía 6uara ho món, à vaa véení làa bía 6uara ho yahó. ⁹ A bía van ho mǎhǔ yi ho zǐihǔ á 6uara. A 6a lè mí nǐ-kéní kéní yú le wén-hāani dà-kéní kéní. ¹⁰ A bía van ho mǎhǔ yi ho yahó wee leéka le mínén ò yí á à pǒí 6a. Bìo 6a 6uara, á ho mǎhǔ bǎnso mún nǎn le wén-hāani dà-kéní kéní 6a yi. ¹¹ Bìo 6a fó mí sǎání, á 6a sía yí wan le bǐo yi, ¹² á 6a wee bío là a mǎhǔ bǎnso: «Bía kǎ sá ho zǐihǔ jii mí dòn. A ù pá sǎánía 6a yi á mànía lè warén na tà le wizon-kùure sǎmú lònbee yi le wiso-hádǎhǔ yi.» ¹³ A ho mǎhǔ bǎnso bía nǎn 6a vǎrowà mu nǐ-kéní yi: «Wàn bǎnlo, í yí tò ù wán. Wa so fù yí wǎanía yí tò le wén-hǎnló dà-kéní wán le wizon-kùure sǎmú bǐo yi le? ¹⁴ Awa, fé ù wǎrí ù lén. Yia 6uara ho món á í mún wi à í sǎání yi à màní lè ùnén. ¹⁵ Inén lé yia te í wǎrí. Ká í le í wé le làa bǐo na, á í ò wé. Tǎá lé bǐo á í wó mu sǎamu lé bún wee vá foñ le?» ¹⁶ O o Yeesu bǐnía bía bò mu wán: «Ba món-díwá khíi wé 6a ya-díwá, á 6a ya-díwá khíi wé 6a món-díwá.»

*O Yeesu wiokaa wee bǐo mí húmú lè mí vèeró bǐo
(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)*

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalεmu, ó o fó mí nǐ-keninia píru jún mí jii yi, á wee bioráa làa bǐo kǎ ká 6a wi ho wǎhǔ wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzalεmu. Lé bǐn ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowà júnása le ho *làndá bǐo zéenílowa nii yi. Ba à siini a jǔhǔ á à 6úe. ¹⁹ Ba à na a bía yí zǔ le Dónbeení yi á 6a à zùañka yi, á à ha a lè há làbàani. Bún món, á 6a à búεε wo ho *kùrùwá wán o ò hí. Ká mu wizooní tǐn zoñ o ò vèe.»

*Bìo ó o Zaaki là a Zǎn bǎn nu flora a Yeesu cǎn
(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)*

²⁰ O Zebedee bǎn háa lè mí zǎwa nùwǎ jún wà 6ueé 6ó a Yeesu yi, ó o háa mu líi fǎrá mí nǎnkórná wán o yahó, á wi ò o fio bío búí o cǎn. ²¹ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lée webio á ù màkóo wi yi?» O o bía: «Dé ù jii na mi le í zǎwa nùwǎ jún na kà ò o nǐ-kéní khíi keñ ù nín-tǎáni, ká a nǐ-kéní keñ ù nín-káahó* ù béení yi.» ²² O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Bìo mi wee fio mi yí zǔ. Le lònbee na á í ò lá bǎn síi á mi so dà à lá le?» A 6a le úuu le mí dà mu. ²³ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká ínén màhǎ yí dà máa bío wéréwéré le lé yia ká á à keení í nín-tǎáni tǎá í nín-káahó. Hón lùà so bǐo sǎ bía á wàn Maá wiokaa há kǎráa yi.»

²⁴ Bìo 6a nǐ-keninia nùwǎ píru na ká jǎ mu, á 6a sía cǎ 6a nùwǎ jún mu yi làa sòobéc. ²⁵ O o Yeesu wǎa von 6a búenbúen

* **20:21** Nín-tǎáni làa nín-káahó: Mu wee zéení le hǎn lara bǐo jún so lé háa bǐo jǔhǔ wi.

á bía nɔn yi: «Mi zū le hā kāna ɲúnása wee wé mí pánká bía 6a wi ɲúhú yi wán. A bía lé 6a ɲi-beera wee zéeni làa bía ká le mí po 6a. ²⁶ Εε ká minén bǐo yi ko mu wé ká síi. Hen ká minén ɲi-kéni búí wi ò o bǐo ɲúhú wé poñ bía ká, ó o ko ò o wé 6a ton-sá. ²⁷ Ká minén ɲi-kéni búí wi ò o dí bía ká yahó, á òanso ko ò o wé mi wobá-ɲii. ²⁸ Lé ká síi ó o *Nùpue Za bǐo karáa. O yi buara à 6a sá na a yi. O buara wà buée sá á à na 6a nùpua yi, á mún ɲi na mí mukāñi á à lénnáa 6a nùpua cèrèe ɲúná.»

O Yeesu héra 6a muiiwà nùwá ɲun yǐo
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

²⁹ Bǐo 6a ló ho Zerikoo lóhó yi, á 6a zāamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwà nùwá ɲun búí kará ho wǎhú ɲisání, á ɲá à 6a le o Yeesu wee khíi. A 6a wee bǐo pǎnpǎn: «Núhúso, *Daviide Za, makári wen!» ³¹ A 6a zāamáa wee zá làa ba le 6a wé tété. A 6a yàá wáa wíokaa wee bǐo pǎnpǎn: «Núhúso, Daviide Za, makári wen!» ³² O o Yeesu dǐn ò o von 6a tùara yi: «Lée webio á mi wi à ï wé na mia?» ³³ A 6a bía: «Núhúso, wé le wa yǐo à wé mi.» ³⁴ A 6a makári buan o Yeesu yi, ó o dǎn 6a yǐo lè mí níni. Mí lahó yi á 6a yǐo dèeniáa wee mi, á 6a bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu lóhó yi
(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ O Yeesu lè mí ɲi-keninia vaá sùarāa ho Zeruzalɛmu yi. Bǐo 6a wi le búee na 6a le Oliivewa vǐnsiá búee wán, ho Betefazee lóhó ɲii, ó o fèra tonkaa mí ɲi-keninia nùwá ɲun á bía nɔn 6a yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèeni bíñ, á mi ì mi sǔnpè-nu ká a can dǐn lè mí za. Mi fee 6a buée na mi.» ³ Ká 6a tùara mia à mi bǐo le o Núhúso makóo wi 6a yi, á 6a à dèeni ì díá 6a mi ì lénnáa.

⁴ Bún wó ká síi bèra a na le *Dónbeenǐ ɲi-cúa fèero bíoní na ká à bǐo wéráa.

⁵ «Mi bǐo na ho Sion lóhó ɲipomu yi:

«Loñ, lé ũ bée na bò o buen ũ cǎn.

O wayi.

O yòora a sǔnpè-nu

lè mí za.»*

⁶ A 6a ɲi-keninia wáa wà, á vaá wó bǐo ó o Yeesu le 6a wé.

⁷ Ba vaá buan o sǔnpè-nu lè mí za buararāa, á bò mí kánbunwà 6a wán ó o Yeesu yóo kará wán. ⁸ Ba minka zāamáa na bò a yi á 6a cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé hā vǐnsiá vǐnna 6a wee khé à bá. ⁹ Ba minka zāamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bía bò a yi á wee bǐo pǎnpǎn:

* 21:5 Mí loñ Zakari vùahú 9.9

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o Nùhũso yèni yi.

Le le Dónbeenĩ na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.»†

¹⁰ Bĩo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzalεemu, á ho nĩpomu búenbúen kánkáa. Ba wee tũaka mín yi: «Yia kà lée wée kà?»

¹¹ A 6a nũpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero. O ló ho Kalilee kǎhũ lóhó na 6a le Nazarεete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, á zoó m̃n bĩa wee yèé mu bĩo làa bĩa wee yà mu bĩn. Ba wén-pũarĩlowà tábáriwa làa bĩa wee yèé 6a búaaábúunĩ kanmúinĩ ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bĩa ñn 6a yi: «Le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ bĩa bĩo kà: † zii 6a wé è ve làa fióró zii.»‡ O o bĩnĩa bĩa: «Á minén bèn wó le lè 6a kǎnlowà lùe hǎ?»§ ¹⁴ Ba muuivà lè 6a mùamúawà búii wà buéé bó a Yeesu yi, ó o wéera 6a. ¹⁵ A 6a yankarowà júnása lè ho *làndá bĩo zéenílowa yiwa cǎ bĩo 6a m̃n ò o Yeesu wee wé mu yéréké biowa bío yi làa bĩo 6a háyúwá wee bío p̃np̃n kà sii bĩo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ A 6a wǎa bĩa ñn o Yeesu yi: «Fo wee jí bĩo 6a wee bío le?» O o Yeesu le: «Ūuu, † wee jí mu. Minén so yí káranna bío kà le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi yí m̃n le? † Fo wó, á hǎrĩ 6a háyúwá lè 6a kúnkúzàwa wee khòonĩ fo.»*

¹⁷ Bũn m̃n ó o ló ho lóhó yi wà día 6a, á van ho Betanii lóhó vaá cǎana bĩn.

O Yeesu dánkánia le ṽndεε na 6a le fĩktyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée t̃n yĩnbii, ká a Yeesu bĩnĩa bò o buen ho Zeruzalεemu, á le hĩni dà a. ¹⁹ O o m̃n le ṽndεε búii na 6a le *fĩktyée ho wǎhũ nĩsání. O o wà vaá bó le yi, ká a màhǎ yí yú bĩa le wán, lée ṽnna mí dòn. O o wǎa bĩa ñn le yi: «Fo máa bĩnĩ máa ha bĩa huúu.» A le ṽndεε mu dèenĩa hon mí lahó yi.

²⁰ Bĩo ó o nĩ-kenĩnia m̃n mu, á mu wó 6a coon. A 6a tũara a Yeesu yi: «Le ṽndεε mu dèenĩa wó kaka honnáa kà?» ²¹ O o Yeesu bĩa ñn 6a yi: «Le † mĩ ho tũiá na mia: Hen ká mi dó mi sĩa miĩ, á yí máa titika, á bío á † wó lè le ṽndεε na kà b̃n sĩa á mi wé è wé. Ká mi mún pá dà à bío ò na le búee na kà yi: † Hĩnĩ hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenĩ yi, á mu ù wé. ²² Ká mi dó mi sĩa miĩ, á bío búenbúen na mi wee fio le Dónbeenĩ c̃n, á mi ì yí.»

† 21:9 Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 118.25-26 ‡ 21:13 Mi loĩ Ezayii vũahũ 56.7

§ 21:13 Mi loĩ Zeremii vũahũ 7.11 * 21:16 Mi loĩ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 8.3

O Yeesu pànká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi zoó wee kàrán 6a nùpua. A 6a yankarowà púnása lè 6a *zúífùwa *nĩ-kĩa wà 6ueé 6ó a yi, à 6a tùara a yi: «Fo yú le nĩi wen wee wéráa bĩo kà? Lé wée nòn mu wéró nĩi foñ?» ²⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ìnén 6èn mún ñ tùa mia làa bĩo dà-kéní mí dòn. Ká mi zéeniá mu, á ìnén mún ñ zéeni yĩa nòn le nĩi mĩ á ì wee wéráa bĩo kà. ²⁵ Yĩa tonkaa o Zãn le o wé bátízé 6a nùpua lée wée? Lé le Dónbeenĩ lée, tàá lé 6a nùpua?» A 6a ðĩn wee wãaní mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeenĩ tonkaa wo, o ò bío le lée webio nòn á wa yí tàráa o bĩo. ²⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zãamãa máa día wen. Lé bĩo 6a 6úen6úen wee leéka le o Zãn lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεro.» ²⁷ A 6a wãa bía nòn o Yeesu yi: «Wa yí zũ yĩa tonkaa wo.» O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Àwa, á ìnén mún máa zéeni yĩa nòn le nĩi mĩ á ì wee wéráa bĩo kà.»

Ba zàwa nùwã ñun wãhiire

²⁸ O Yeesu pá bĩnía bía: «Mi jí bĩo kà: Nĩi 6úi zàwa nùwã ñun hĩa wi. O o von o nĩ-kéní á bía nòn yi: «Ì za, lén vaa và ho èrészén vĩnsĩa 6uahó yi ho zuia.» ²⁹ O o le mí máa va. O o hĩa bĩnía lon mi yi, ó o wà van á vaá và. ³⁰ Bũn món, ó o maá mu bía mu bĩo dà-kéní mu làa yĩa so. A wón le mí ì va, ò o màhá yí van. ³¹ Awa, 6a nùwã ñun mu tĩahũ, á lé o yén wó bĩo á 6àn maá lá wee cà?» A 6a bía: «Lé yĩa ó o bíarãa ho yahó.» O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le ì mí ho tũiá na mia: Ba *lànpo féwá lè 6a hãawa na wee yèé mítén á à zo le *Dónbeenĩ béeni yi á à dí mí yahó. ³² Lé bĩo ó o Zãn Batiisi 6uara, á 6ueé wee zéeni ho wã-tente bĩo làa mia, á mi yí tà mu yi. Ká 6a lànpo féwá lè 6a hãawa na wee yèé mítén bán tà mu yi. A bĩo mi yáá pá mòn bũn, à mi pá yí yèrémãa mi yilera lè mi wárá, á yí tà a bĩo.»

Ho èrészén vĩnsĩa 6uahó vãrowà wãhiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mi wĩoka jí wãhiire 6úi: Mõhũ 6ãnsõ 6úi hĩa fá ho èrészén vĩnsĩa mí mõhũ yi, á son ho dándá kĩnía yi. O o có ho kõhũ á wĩokaa, hĩa ho èrészén wee ñaa yi. O mún son o paro lùe. Bũn món ó o wãanía tò lè 6a nùpua 6úi na à và ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pãahũ na ho èrészén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le 6a va 6a nùpua mu cõn le 6a khé bĩo bĩo sã mí yi à na. ³⁵ Ká 6a nùpua mu màhá vaá wĩikaa 6a, á han o nĩ-kéní, á 6ó a ñun nĩi so, á mún lèekaa o tĩn nĩi so lè hã huua 6ó. ³⁶ O o mõhũ 6ãnsõ bĩnía tonkaa 6a ton-sáwá mu 6úi. Bán boo po bĩa lè ho yahó. Ká 6a nùpua mu màhá vaá wó bán làa bĩo 6a wó làa bĩa so. ³⁷ Mu véeni, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «Ì za wón 6a à kònbi.» ³⁸ Ká bĩo 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío

mín yi: «Yia lua kà lé yia á ho mǎhǔ bǐo khíi sǐ yi. Mi wa búe o, á ho mǎhǔ bǐo wáa à sǐ wɛn.» ³⁹ A 6a hínɔn wíira a, á khèra léé b6 dǐa.»

⁴⁰ O o Yeesu tùara 6a yi: «Àwa, ká a mǎhǔ bǎns0 khíi 6uara, ó o 6ueé wé 6a nùpua mu kaka?» ⁴¹ A 6a bía nɔn wo yi: «O máa cèe 6a bǐo máa dǐa. Ba nǐ-sǔmáa mu o ò búe, ká a cà nǐ-vio á à kúee mí mǎhǔ mu yi. O orén làa bán á à wáanǐ ì tè bǐo 6a khíi na a yi wán, ho pǎahǔ na 6a dó nɔn mín yi.» ⁴² Bǔn món, ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi ðǐn yí káránna bǐo kà yí mɔn hùúu le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ yi le? «Le huee na 6a so-sowa fù pǎ dǐa lé ðǐo hǐa 6uee 6uan ho soró ðǐnǐa. Bǐo kà lé bǐo ó o Nǔhúso Dónbeenǐ wó, mu léé bè-tente wa yèn-dǎnǐ yi.»[†]» ⁴³ O Yeesu pá bǐnǐa bía: «Lé bǔn nɔn á ì ì bǐoráa mu á à na mia. Le *Dónbeenǐ béeñǐ á à fé mi cón á à na nǐ-vio yi, bǐa á à ha le béeñǐ mu bǎn bia mí bεere. ⁴⁴ Yia lùwá le huee mu wán, á bǎns0 sǎnǐa á à yáa. Ká yia á le 6èn kùera lion wán, á bǎns0 á à fùfúuka.»

⁴⁵ Bǐo 6a yankarowà júnása lè 6a *Farizǐewa jǎ a Yeesu wǎhio na ó o wà, á 6a zǔna le lé 6arén ó o wee bǐo bǐo. ⁴⁶ A 6a wáa wee cà bǐo 6a à wé wé á à búeráa wo, ká 6a màhǎ zǎna 6a zǎamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fεero.

22

Mu yaamu sǎnú ðǐnló wǎhiire (Luki 14.15-24)

¹ O Yeesu pá bǐnǐa wà hǎ wǎhio á bǐaráa làa bǐa wee jí a cón. O bía bǐo kà nɔn 6a yi: ² «Ho wáayi béeñǐ bǐo 6onmín làa bǐo kà: Bée búí sá ho ðǐnló mí za yaamu yi. ³ O o tonkaa mí ton-sáwá le 6a vaa yí bǐa ó o vonka ho ðǐnló mu bǐo yi le 6a 6uen. Ká 6a màhǎ yí wi 6a 6uen. ⁴ O o bǐnǐa tonkaa mí ton-sáwá búí á nɔn le jǐi na kà 6a yi: «Mi vaa bǐo bǐo kà à na bǐa á ì von yi: I dǎanǐ lè ì búaa na jǐini wi á fùaana, ì ðǐnló bǐo búenbúen wíokaa vó. Mi wáa 6uen mu yaamu sǎnú ðǐnló ðǐnǐi.» ⁵ Ká bǐa 6a von màhǎ yí càtío mu, á 6a wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búí vanka mí mana. Ba búí vaá wee duan. ⁶ A bǐa ká wíira 6a ton-sáwá mu han lè mí sòbée, à 6a b6 6a. ⁷ O o bée sǐi cà, ó o tonkaa mí dásíwá le 6a vaa búe bǐa wó mu, à cǐí 6a lóhó. ⁸ Bǔn món ó o bía nɔn mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sǎnú ðǐnló sá vó, ká bǐa á ì von lé bǐa yí ko 6a dí ho. ⁹ Mi wáa lén zo ho lóhó 6onfúaa yi, à bǐa mi zoó yí bǐn búenbúen à mi ve le 6a 6uee dí ho ðǐnló mu.» ¹⁰ A 6a ton-sáwá wà zoó von bǐa 6a fòráa mín búenbúen, 6a nǐ-kora lè 6a nǐ-tentewà. A ho sǎnú ðǐnǐi zǐi 6ueé sú lè 6a nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòó zon le zǐi yi, á zoó wee loñ bǐa 6a vonka. O o mɔn o nǐ-kénǐ búí 6a ðǐahǔ ò o yí zǎ ho sǎnú báká. ¹² O o bía nɔn wo yi: «Wàn bónlo, fo wó kaka zonnáa hen à ù yí zǎ ho sǎnú

[†] 21:42 Mi loñ Lení vǔahǔ (Psaumes) 118.22.

báká?› O o nii yí dàńna dèe yí bía. ¹³ O o bée nɔn le nii mí ton-sáwá yi: «Mi wii wo ca zení là a níńí, à lée lèe díá ho khũhũ le tíbírí yi, hen na le wée lè le minka yi vée wi yi.»

¹⁴ O o Yeesu bínía bía «Bia von boo. Ká bía hueekaa bán yi tà yí boo.»

Ho lànpo cáló à na ho Oroomu bée yi bío
(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Ba *Farizíewa wà vaá wãanía tò bío 6a à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o nii ì bua yi. ¹⁶ A 6a tonkaa mí nĩ-kenínia nùwã yɛn búí là á *Heroode mɔn nùpua nùwã yɛn le 6a vaa bío bío kà na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zũ le fo wee mí ho tũíá. Bío le Dónbeení le 6a nùpua 6ua lè miten, lé bún bàn kàránló binbirí á fo wee na. Fo yí máa zón nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yío. ¹⁷ Awa, á ù zéení bío fo wee leéka bío kà dání yi: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cã na ho Oroomu bée yi lée, tàá mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ O o Yeesu zũna hã yile-kora na wi 6a yi, ó o bía nɔn 6a yi: «Mi yí mɔn miten le. Mi wee cà í níí á à bua yi le we? ¹⁹ Le wári na á mi wee sàání lè ho lànpo á mi na le í loí.» A 6a buan le wén-hõnló buée nɔn wo yi. ²⁰ O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hõnló mu wán á wée te?» ²¹ A 6a bía: «Lé o bée Sezaare.» O o Yeesu wãa bía nɔn 6a yi: «Àwa. Bío sã a bée yi, à mi na mu wo yi. Ká bío bèn sã le Dónbeení yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bío 6a já bío ó o Yeesu bía kà, á 6a wó coon, á 6a wãa díá wo à 6a wà.

Ba nĩ-hía vèeró bío
(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á 6a *Sadusíewa wà buara a Yeesu cón. (Barén lé bía le 6a nĩ-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tùara a Yeesu yi làa bío kà: «Nì-kàránlo, bío kà lé bío ó o *Moyiize bía: «Hen ká báa búí yan mín hã á húrun ò o yí yú za làa wo, á bàn za búí ko ò o ya a mahãa mu, à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwã hẹ̀nun búí hía wi làa wɛn. Yia nín-yání yan á húrun ò o yí yú za lè mín hãa. ²⁶ A yia sã fó a mahãa mu yan á wón húrun. O o tĩn nii so fó a, á wón mún húrun. Ba mí nùwã hẹ̀nun búenbúen yan wo bèenia á húrunka. ²⁷ Bío 6a búenbúen húrun, ó o hãa mu mún húrun. ²⁸ Awa, á 6a nĩ-hía vèe nònzoñ ó o hãa mu bío á à sã a yén yi 6a nùwã hẹ̀nun mu ṭahú? Bío 6a búenbúen mahã yan wo bèenia.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi wee vĩní miten. Mi yí zũ hàrí dèe le Dónbeení bioní vũahú bío dání yi. Mi mún yí zũ le le Dónbeení dà bío búenbúen wee wé. ³⁰ Bío wi bĩn, hen ká 6a nĩ-hía khii vèera, á 6a báawa lè 6a hãawa máa ya mín. Ba à wé

* 22:24 Làndá zéenílò vũahú (Deutéronome) 25.5-6

lè le Dónbeení wáayi tonkarowà bío síi ho wáayi. ³¹ Ba nǐ-hía vèeró bío dǎní yi, á mi so òn yí kàránna bío le Dónbeení bía nǎn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu bǎn Dónbeení. Le Dónbeení lé bía yí wi lua bǎn Dónbeení. Le yínǎn nǐ-hía bǎn Dónbeení.»† ³³ Ba zǎamáa na ná a bióní á wó coon o kàránló bío yi.

Le Dónbeení làndá na bío nǐhǔ wi po hǎa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío 6a *Farizǐewa ná ò o Yeesu bía 6ó 6a *Sadusǐewa nǐhǔ, á 6a kúaa mín wán. ³⁵ A 6a nǐ-kéní na lé ho làndá bío zéenílo wi ò o yí o níi 6ua yi, ó o tùara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, há bióní na bío henía ho làndá yi, á lé le yén nǐhǔ wi po hǎa ká?» ³⁷ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Fo ko ũ warí ũ Nǐhǔso Dónbeení lè ũ síi búenbúen, lè ũ mànákǎ búenbúen, lè ũ yilera búenbúen.»‡ ³⁸ Dén lé ðio bío here, á nǐhǔ wi po hǎa ká. ³⁹ Ðio sǎ le yi na mún nǐhǔ wi lè lerén bío síi lé ðio ká: «Fo ko ũ warí mi ninza làa bío á fo waráa ũten bío síi.»§ ⁴⁰ O *Mǎyiize làndá búenbúen, lè le *Dónbeení nǐ-cúa fǎerowà kàránló búenbúen, á can há bióní bío nǐn na bò henía ká yi.»

Yía le Dónbeení mǎn léra bío

(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bío 6a *Farizǐewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tùara 6a yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yía le Dónbeení mǎn léra nǎnkǎni can wen?» A 6a bía nǎn wo yi: «O lé o *Daviide mǎnmǎní.» ⁴³ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Á bío le Dónbeení Hácírí dú a Daviide yahó, ó o 6èn wó kaka vonnáa wo le mí Nǐhǔso? Bío ká lé bío ó o Daviide bía:

⁴⁴ O Nǐhǔso Dónbeení bía nǎn í Nǐhǔso yi:

Buee kǎení í nín-tlání

fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.*

⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yía le Dónbeení mǎn léra le mí Nǐhǔso, ó o wé o Nǐhǔso ká a mún pá à bíní ì wé o mǎnmǎní kaka?»

⁴⁶ A 6a nǐi woon yí dàina dèe yí bía. A lá bǔn zon ó o búí yí bíní yí khà mítén yí tùara a yi làa bío búí.

23

Mi pa miten 6a zúifùwa ya-díwá bío yi

(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ O o Yeesu wáa yèrémáa wee bío lè 6a zǎamáa lè mí nǐ-kenínia: ² «Ho *làndá bío zéenílowa lè 6a *Farizǐewa wee kàrán o *Mǎyiize làndá làa mia. Hón lé 6a tonló. ³ Mi ko mi

† 22:32 Mi loń Léró vǔahǔ (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Mi loń Làndá zéeníló

vǔahǔ (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loń Levii núwǎ vǔahǔ (Lévitique) 19.18

* 22:44 Mi loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 110.1.

wé jí 6a cón, à bè bïo 6a wee bío na mia búenbúen yi. Ká 6a wárá hñn mi yí dé miten yi. Lé bïo á bïo 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴ Ba wee jí ho sèró na lí 6a nùpua bà-ñúná wán, ká barén mí bæere màhá yí máa dé mí níní hàrí cínú à séení 6a sèráa ho. ⁵ Ba wee wé mí bïo búenbúen à zéénínáa mítén. O Mòyiize làndá bioní búí kúeeníi lùakùà zàwa na 6a wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à há wé òuàaka. Ba kánbunwà ñi-káa dùbúaaní á wee keri khèekhàa. ⁶ Ho ònló ònló kèeníní na seka, lè ho kàránló zíní yahón lùà, á 6a wa kèeníló. ⁷ Ba wa à 6a nùpua wé tèní 6a yi lè le kònbi 6a zàmáa fèminló lara yi, á mún wa à 6a nùpua wé ve 6a làa ñi-kàránlowà. ⁸ È ká minén ó o búí yí tà le 6a ve o làa ñi-kàránlo. Mí búenbúen lè 6a zàwa mín yi, á mi ñi-kàránlo mún lé o ñi-kéní. ⁹ Mi wé yí ve ñi woon lè mín maá ho tá wán. Lé bío á mín Maá lé o ñi-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O búí yí tà le 6a ve o làa ñúhúso. Lé bío mi ñúhúso lé o ñi-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòonía mítén, á wón 6a à liiní. Ká yia liinía mítén, á wón 6a à yòoní.

*Ho yéréké khii sá 6a zúifùwa ya-díwá yi
(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)*

¹³ «Minén *làndá bïo zéenílowa lè minén *Farizíewa ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bío mi wee hè 6a nùpua lè ho wáayi béení díró. Minén mi bæere yí dà máa dí le, á bïa wi 6a dí le á mi mún wee hè.

¹⁴ [«Ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé 6a màháawa ñi bïo búenbúen véení, ká mi pá bini wé ho floró na túee à zéénínáa le mi téréenna. Lé bún ñon á minén cítii khii wé here làa sòobéé.]

¹⁵ «Ñi-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee vará ho tá lùà búenbúen yi, à pà há muna héé cà 6a nùpua le 6a yèrèma mí yilera lè mí wárá. Ká mi yú a ñi-kéní sãani à mi wé ò o bïo sí le *Dofiní dshú yi poñ minén làa cúa-ñun.

¹⁶ «Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bío mi wee bío bío kà: Yia báa lè le *Dónbeení zí-beení yèni, se bún dèe búí mía. Ká a màhá báa lè le Dónbeení zí-beení bàn sánú yèni, se bún yí dà máa dí kà. ¹⁷ Mi lé 6a bónbúwá, á lé 6a muiiwà. Lé mu yén ñúhú wi po mu yén? Lé ho sánú lée, tàá lé le Dónbeení zí-beení na ñon á ho sánú mu bío sánáa le Dónbeení yi? ¹⁸ Mi mún wee bío le yia báa lè mu hãmu cínii bàn yèni, se bún dèe búí mía. Ká a màhá báa lè mu hãmu na wi le wán yèni, se mu máa dí kà. ¹⁹ Muiiwà yén! Lé mu yén ñúhú wi po mu yén? Lé mu hãmu lée, tàá lé mu bàn cínii na ñon á mu hãmu mu bío sánáa le Dónbeení yi? ²⁰ Yia cén báa lè mu hãmu cínii, se bànso báa làa bío búenbúen na wi le wán yèni. ²¹ A yia báa lè le Dónbeení zí-beení yèni, se bànso báa lè le zí-beení mu, á mún báa lè le Dónbeení na wi le yi yèni. ²² A

yĩa mún báa lè ho wáayi yèni, se b̀anso báa lè le *Dónbeenĩ b̀eɛni kanmúini yèni, á báa lè le Dónbeenĩ mí b̀eɛre na kará lè wán yèni.

²³ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa ní-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bio hã v̄on-zà-wíníwà lè mí síiwà na ɓa wee kúee le zeení yi á mi wee na b̀an cúa-pírú níi, à ho làndá kàránlò na jùhũ wi á mi màhã wee p̄s̄n día. B̄n na lé ho térénlò, lè le hii, lè le Dónbeenĩ bio t̄aró. A b̄n lé bio mi j̄on lá ko mi wé wé, ká mi mún yí n̄onsá bio ká wéró yi. ²⁴ Ya-dí muiiwà yén! Mi wee líi mi b̀e-j̄unii à lén o dònw̄ia día, ká a cón-j̄úmúkũ wón mi màhã wee v̄i.

²⁵ «Minén *làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa ní-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bio mi wee s̄eɛ mu j̄umu j̄uunii lè ho d̄inlò d̄iinii s̄ia b̀an máa, ká hã yiwa màhã zoó sú lè mí k̀nlò bio, lè mi yile-kora. ²⁶ Farizíe muui yén! Ʋ yi lé d̄io ũ ceé vé, lé b̄n á à na ká bio ho khũhũ á à ce.

²⁷ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa, ní-khàwa. Ho yéréké khii sá mia. Mi ka lè hã búráa na ɓa khũunia máa á hã se, ká hã yiwa màhã zoó sú lè ɓa ní-hía h̄uaa lè mu b̀e-sooní lè mi síiwà. ²⁸ Minén mún ka ká sii. Ho khũhũ á mi ka lè mi lé ɓa ní-tentewà ɓa n̄upua yahó, ká mi yiwa h̄n sú lè ho ní-khènlò lè mu b̀e-kora lè mi síiwà.

²⁹ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa ní-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia, lé bio mi wee so le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄eɛrowà na h̄urun búráa, á wee donkhueé b̄ia f̄u téréna miten búráa. ³⁰ Mi wee bío: Ká wán maáwà p̄ahũ á warén lá yánkaa wi yi, se ɓa j̄i-cúa f̄eɛrowà búero bio á wa níni mia yi.

³¹ A b̄n mi bíoní lè mi wárá wee zéení le b̄ia ɓó le Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄eɛrowà, bán m̄onm̄anía lé minén mi b̀eɛre. ³² Awa á m̄n maáwà mu bio na á ɓa ɓúa j̄uhũ á mi w̄aa bánbá tíi j̄ii.

³³ Mi ka lòn háwá, d̄ihioni yén! Mi wee leéka le mi dà a k̄n̄i le Dof̄ni d̄ohũ yi le? ³⁴ Lé b̄n n̄on, á ínén á à tonka ɓa j̄i-cúa f̄eɛrowà lè mu b̀e-z̄ur̄iminí b̀ansowà, làa b̄ia kàrána d̄on mi c̄n. A mi ì ɓúe ɓa ɓúí, ká ɓa ɓúí mi ì ɓúe hã *kùr̄uwáwá wán. Ʋa ɓúí bán mi ì ha lè hã làb̄aaní mi kàránlò z̄iní yi, á wé è j̄aka ɓa hã lórá yi á à beé lò. ³⁵ Lé b̄n á à na ká b̄ia minén lè m̄n ɓúaawa ɓó ká ɓa b̀e-ȳanii mia, lònbee na wi ɓa búero m̄n á à yí mia. Le ní-búee mu búakáa o *Ab̄eɛle ní-tente búero j̄ii wán, á ɓueé ɓó a Barasii za Zakari yi, wón na ɓa ɓó le s̄obá-lùe lè mu h̄amu c̄ínii p̄ahũ. ³⁶ Le í m̄ ho t̄iá na mia: Ho zuia n̄upua lé bán á le lònbee na wi dén ní-búee so m̄n á à yí.»

*O Yeesu b̄ia ho Zeruzal̄emu lóhó bio
(Luki 13.34-35)*

³⁷ «Éee Zeruzal̄emusa! Minén na wee ɓúe le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄eɛrowà, á wee leéka b̄ia le Dónbeenĩ tonkaa mi c̄n lè hã huua à ɓúe. Léee zen cúa-yen á ì wi à ì ve mia kúee m̄n wán

lâa bïo ó o kùeerè wee wé verâa mí zâwa kúee mí mía tá bïo sîi à mi yí tà mu. ³⁸ Awa, le Dónbeenĩ á à pí mia á mi zîi á à ðĩn coon. ³⁹ Le 1 bïo mu na mia: A lá ho zuia jii wán, á mi máa bĩnĩ máa mi mi, fúaa nònzoñ na mi khii wee bïo bïo kà: «Le le Dónbeenĩ dúfua yĩa bò o ßuen o Nùhũso yèni yi.» *

24

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bio (Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹ Bũn món ó o Yeesu ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. Bïo ó o wee lén, ó o ñĩ-kenínia vá ßueé ßó a yi, à ßa wíokaa wee zéeni bïo le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ sonnâa sîi lâa wo. ² O o Yeesu wãa bía nòn ßa yi: «Bïo kà ßúenßúen mi yí mòn le? Le 1 mi ho túiá na mia: Mu ßúenßúen khii fi, á hàrí huee máa keñ mí ninza huee wán.»

Mu bè-sũmâa na khii wé bio

³ O Yeesu yòó kará hã Oliivewa vĩnsla ßúee wán, ó o ñĩ-kenínia mí jii yi vá ßueé ßó a yi, à ßa tùara a yi: «Zéeni ho pãahũ na le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ mu á à fi yi lâa wen. Lé mu bïowa yén khii zéeni ũ ßuenlò pãahũ lè ho ðĩmĩná véro pãahũ?» ⁴ O o Yeesu bía nòn ßa yi: «Mi pa miten bïo. Mi yí día le nùpue khà mia. ⁵ Lé bïo á nùpua cèrèe khii ßuen 1 yèni yi á à bïo le mí lé o *Krista. Ba à khà ßa nùpua cèrèe á à vĩnĩ. ⁶ Hã hĩa táro á mi khii wé è jí sã, hĩa ßó mia lâa hĩa khèra. Ká mi màhã yí zón. Lé bïo á bũn bïowa so ko mu wé ho yahó. Èe ká bũn ðèniá máa wé ho ðĩmĩná véro. ⁷ Ho sîi ßúi khii wé è lé vaá fi lâa sîi veere. A ho kõhũ ßúi khii wé è lé vaá fi lè ho kã-veere. Le hĩni, lè ho tá ðekéro á khii wé è wé hã lùà ßúi yi. ⁸ Bũn bïowa so ßúenßúen wéro á khii keñ lâa bïo ó o hã-sãnisó sãni vía wee wé ßúakaráa bïo sîi.

⁹ «Hón pãahũ so yi, á ßa nùpua á à dé mia á à na ßa à beé lò, á à ßúe. Hã sliwã nùpua ßúenßúen khii jin mia bïo mi tà mi bïo yi. ¹⁰ Hón pãahũ so yi, á nùpua cèrèe á à khini mí siadéro mi. Ba wé è bĩnĩ mín máa, á wé è jin mín. ¹¹ Bĩa le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fèrowà ká mu yí bon á khii keñ cèrèe. Ba à vĩnĩ nùpua cèrèe. ¹² Mu bè-kora khii dé wán, á ßa nùpua cèrèe waminĩ á à tĩ yi. ¹³ Ká yia màhã hã mí sli fúaa mu véeni, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeenĩ béeni bĩn-tente mu ko le ßue ho ðĩmĩná lùà ßúenßúen yi, à hã sliwã ßúenßúen jí le, à ho ðĩmĩná màhã bè yi verâa.

¹⁵ «Mí khii mi mu bè-sũmũi na wee yáa mu bïo ká mu wi le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, bïo á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fèero Daniyeele bía bio.* (Yia wee kàrán bio kà, à zũn mu kúará sese.) ¹⁶ Hón pãahũ so yi ká bĩa wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo

* 23:39 Mi loñ Leni vĩaahũ (Psaumes) 118.26. 9.27; 11.31; 12.11.

* 24:15 Mi loñ Daniyeele vĩaahũ

hã búaa. ¹⁷ Yia á à keń mí zii lòho yí ko ò o lii zoo lá mí bïo búí mí zii. ¹⁸ Yia á à keń hã mana yi mu pãahũ yí ko ò o bĩnĩ 6o à lii lá mí kánbun mí zii. ¹⁹ Ho yéréké khii sá 6a hã-sëenasa lè 6a hã-nàawa yi mu zoñ. ²⁰ Mi fio le Dónbeenĩ yi à mi lùwíló mu yí wé hã yio pãahũ, tàá ho *Sabaá zoñ. ²¹ Lé bïo á hón pãahũ so yi ká le lònbee á à wé búaa á à porĩ dïo khĩina, à lá ho ðĩmĩná jũhũ búeenĩ na le Dónbeenĩ léra mu bïo búenbúen yi à 6uee búe ho zuia yi. A le bãn síi mún máa bĩnĩ máa keń huúu. ²² Ká le Dónbeenĩ lá yí khò hã wizoonĩ mu yi, á nũi woon lá máa kání. Eε ká le màhã khò hã yi 6a nùpua na le hueekaa bïo yi.»

O Nùpue Za bĩnĩ buenlò bïo

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búí khii bíá nòn mia: «Mi loń, lé o *Krista na hen, tàá nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè 6a jicúa fεerowà na bïo yí bon khii keń. Ba khii wé è wé mu yéréké bïowa lè mí síiwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenĩ pánká á à vĩinĩnáa 6a nùpua. Hãrĩ bíá le Dónbeenĩ hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vĩinĩ bán. ²⁵ Awa, í 6èn wáa fèra bíá mu nòn mia.

²⁶ «Ká 6a wáa khii bíá nòn mia le o Krista wi ho tá henĩ yi, à mi yí va bĩn. Tàá ká 6a bíá le lé hen ká ó o sánkaa míten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bïo ká ho vlohó juiĩna ho wáayi lùe búí à mu khoomu ðeenĩ keń lùá búenbúen, lé bũn bãn síi ó o *Nùpue Za bĩnĩ buenlò bïo khii wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-hĩnii díá yi, lé bĩn 6a dùbúawá wee wé fè mín yi. ²⁹ Hón wizoonĩ so bãn lònbee khíiló món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho pĩihũ khoomu máa bĩnĩ máa keń. Hã mànàayio á à kùenka à lii. Ho wáayi bïo búenbúen á à ðéké.† ³⁰ Bũn ká bïo wee zéeni a Nùpue Za buenlò á à mi ho wáayi. A ho ðĩmĩná nùpua búenbúen wé è wá ká 6a à zúnzúra. Ba à mi a Nùpue Za buenlò hã dùndúio wán ho wáayi lè mí ðarĩlò lè mí cùkú beenĩ. ³¹ Le búaa-beenĩ sã á à jí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa mí bïo náa yi, á 6a à ve bíá le Dónbeenĩ hueekaa á à kúee mín wán.

³² «Mi loń ho fikiyée vĩndèe bïo le wee wéráa. Hen ká le bãn lakara hĩa wee nàma, á wee sà mí vñn-yórówà, se mi zũ le ho vlohó tèrò ðñ. ³³ Lé làa bũn síi ká mi khii wee mi bũn bïowa so búenbúen wéró, à mi mún zũn le o Nùpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le í mĩ ho tũiá na mia: Ho pãahũ na ká nùpua máa hí máa vé ká bũn bïo so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í bionĩ hñn ñ keń bĩn fεεε.»

Le Dónbeenĩ mí ðòn zũ ho ðĩmĩná véro pãahũ

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

† 24:29 Mi loń Ezayii vuahũ 13.10; 34.4

³⁶ «Nii woon yí zū ho dímíjǎ véró wizonle lè ho pǎahǔ máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowà yí zū mu, hàrí le Dónbeení Za mí bæere yáá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yǎ zū mu. ³⁷ Bǐo wó a Nōwee pǎahǔ lé bǐo bǎn sii khii wé o *Nùpue Za bíní buenló pǎahǔ. ³⁸ Pǎahǔ na mu ñun-beeni ñin yí buara, ká ba nùpua wee dí ká ba a ñu, á wee ya mín ká ba a yéé mí hinni. Fúaa nònzoñ na ó o Nōwee zon ho won-beeni yi. ³⁹ Ba yí zūna bǐo búí yahó fúaa bǐo mu ñun-beeni buara buéé lá ba búenbúen. Lé bǐn bǎn sii mún khii wé o Nùpue Za buenló pǎahǔ.† ⁴⁰ Mu pǎahǔ ká báawa nùwǎ ñun wi mana yi, ó o ñi-kení á à fé è lénnáa, ká yǎ so á à dí. ⁴¹ Ká háawa nùwǎ ñun páania ñin wee ni mu bǐo, ó o ñi-kení á à fé, ká yǎ so á à dí. ⁴² Mi cén tǐní mí yǐo, lé bǐo mi yí zū le wizonle na mi Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zū mu le ká le zii bǎnso lá wee wé zūñ o kǎnlo buenló bǐo ho tǐnǎahǔ, se o lá wée tǐní mí yǐo, á máa díá ó o máa zo a zii. ⁴⁴ Lé bǐn nǎn á minén mún tǐní mí yǐo, lé bǐo ó o Nùpue Za khii buen ho pǎahǔ na mi yí máa dé le o ò buen yi.

*O ton-sá tente là a ton-sá kohó wahiire
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ñuhúso mǎn, na hácirí wi lé o yén? Lé yǎ ba ñuhúso dó ba ton-sáwá na ká bǐo níi yi, ò o wé na ho ñinló ba yi ho pǎahǔ na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonló mu á ba ñuhúso bíní buéé kúaa wán. O ton-sá mu ñuhú sí. ⁴⁷ Le í mǐ ho túiá na mia: O ñuhúso mu á à bàrá a mí bǐo búenbúen ñuhú wán. ⁴⁸ Εε ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bǐo ká mí yi: «Í ñuhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à hǐní wé è ha mí ninzáwa ton-sáwá, ká à dí ká à ñu lè ba ña-ñuwà. ⁵⁰ Wón ton-sá so ba ñuhúso khii buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pǎahǔ na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khii buéé ñn, ó o buéé beé o lò làa sòobεε, á à dé o ba ton-sáwá na ló mí ñuhúso mǎn tǐahǔ.»

25

Ba hǐnni nùwǎ píru wahiire

¹ «Ho wáayi béeni bǐo bonmín làa bǐo kà: Hǐnni nùwǎ píru búí hǐa buan mí fǐntéena wà vaá sínáa o há-fla bǎn báa yahó. ² Ba nùwǎ hònú lé ba bǎnbúwá ká ba nùwǎ hònú na ká lé ba hénlowà. ³ Bia lé ba bǎnbúwá á buan mí fǐntéena à ba yí buan ho ñiló yí séenia. ⁴ A ba hénlowà bán buan ho ñiló á séenia hǐa wi ba fǐntéena yi. ⁵ Bǐo ó o há-fla bǎn báa yuaania ò o máa buen, á ba hǐnni mí nùwǎ píru búenbúen ñuma á mu ñamu bó. ⁶ «Ho tá tǐahǔ á le zèerè sǎ ñá: «Lé o há-fla bǎn báa lua, mi lé léé sí a yahó». ⁷ A ba hǐnni mí nùwǎ píru sǐnkaa, á wee wíoka

† 24:39 Mi loñ mu Bío ñuhú búeeníi vǐahǔ (Genèse) 6-7.

mí flntéena. ⁸ A 6a bǎnbúwá wee bío làa bíá hénkaa: «Mí hã wɛn lè mí jiló cǐnú. Wa flntéena wee hí.» ⁹ A bán bíá nɔn 6a yi: «Bùeé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu sǎaaní à mi va 6a jǐ-yèérowà cǐn vaa yà mí jiló.» ¹⁰ A 6a bǎnbúwá wǎa hǐnɔn wà van ho jiló yènní. Ba lénló mǎn, ó o há-fla bǎn báa buara. A 6a hǐnni nùwǎ hònú na wíokaa mí flntéena wó pan wo, á páanía yòò zon làa wo mu yaamu sǎnú dǐnní zǐi. A 6a pon ho zǎajǐ á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bǔn 6a hǐnni na so bèn buée dǎn, á buée wee wǎamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² O o há-fla bǎn báa bíá nɔn 6a yi: «Le í mí ho tǔiá na mia: I yí zǔ mia.» ¹³ O o Yeesu bǐnía bíá bò mu wán. «Mí cén tǐnǐ mí yǐo. Lé bío mí yí zǔ le wizonle lè ho pǎahǔ na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

*Ba ton-sáwá nùwǎ tǐn wǎhiire
(Luki 19.11-27)*

¹⁴ «Ho wáayi béenǐ bío 6onmín làa bío kà: Nǐi búí le mí ì va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàràfáa mí nǐ bío yi. ¹⁵ O nǐ-kéní ó o nɔn ho sǎnú kùráa khǐá-hònú yi. A yǐa sǎ ó o nɔn há kùráa khǐá-jun yi. O o tǐn nǐ so wón ó o nɔn há kùráa khǐmǎni yi. Ba nǐ-kéní kéní yú á héhaa làa bío 6a dà wee sáráa. Bǔn mǎn ó o wà. ¹⁶ A yǐa yú há kùráa khǐá-hònú dèenía hǐnɔn wee duan làa há, á yú há kùráa khǐá-hònú bò há wán. ¹⁷ Yǐa yú há kùráa khǐá-jun mún wó làa bǔn bío sǐi, ó o yú há kùráa khǐá-jun séenía. ¹⁸ Ká yǐa yú há kùráa khǐmǎni wón wà vaá có ho kǎhǔ á lú mí jǐhúso sǎnú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bǔn mǎn á 6a ton-sáwá mu jǐhúso bǐnía buara. O o wǎa le 6a zéeni bío mí sǎnú bío wóráa. ²⁰ O o ton-sá na ó o nɔn há kùráa khǐá-hònú yi buara, á buée zéenía há kùráa khǐá-hònú na ó o bǐnía yú ò o bíá: «Núhúso, fo hǐa nɔn ho sǎnú kùráa khǐá-hònú mií. Loí, lé há khǐá-hònú na á í bǐnía yú.» ²¹ A 6a jǐhúso bíá nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente. Bío fo téréenna mu bío na jǐhǔ tà mía bío yi, lé bǔn nɔn á bío jǐhǔ wi po bǔn á í khǐi kàràfá foñ. Buen buée zámaka làa mi.»

²² «Bún mǎn á yǐa yú há kùráa khǐá-jun buara á bíá: «Núhúso, fo hǐa nɔn ho sǎnú kùráa khǐá-jun mií. Loí, lé há khǐá-jun búí na á í bǐnía yú.» ²³ A 6a jǐhúso bíá nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo léé ton-sá tente. Bío fo téréenna mu bío na jǐhǔ tà mía bío yi, lé bǔn nɔn á bío jǐhǔ wi po bǔn á í khǐi kàràfá foñ. Buen buée zámaka làa mi.»

²⁴ «Á yǐa yú há kùráa khǐmǎni bèn buara, á buée bíá: «Núhúso, í zǔ le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dǐnló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho dǐnló hen na fo yí dù yi. ²⁵ A í zǎna, á í vaá lú ù sǎnú kùráa ho tá yi. Awa, fé ù sǎnú.» ²⁶ A 6a jǐhúso bíá nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bío fo

zũ à ì wee wé lá ho ðínló ho lahó na á ì yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrà ì wárí ho banki yi le? Se bío á ì buara, á ì lá vaá fé lé lè le bàn cùnú. ²⁸ Awa, mi fé ho sánú kùráa khímàni mu o cón, à na yíà hã kùráa khíá-pírú wi cón yi.»

²⁹ «Yíà bío wi á 6a à na mu búí bànso yi yòó bè, o ò yí á à puuní. Ká yíà bío mía, á hàrí mu bè-za na wi o cón, á 6a pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-jiánii mía á mi lá lée lèe díá ho khũuhũ, le tíbí-cũáá yi, hen na le minka yi véé lè lé wéé wi yi.»

O Nùpue Za khii bueé citi 6a nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khii bíniá bò lè mí wáayi tonkarowà búenbúen buara lè mí cùkú beení, ó o bueé kééni mí bá-zàmu kanmúini wán á à ònàa le citii. ³² A hã síiwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká 6a nùpua mín yi, làa bío ó o pi-pa wee wé sénnáa 6a pia lén 6a via yi bío síi. ³³ A 6a pia ó ò kúee lè mí nín-tiání, ká 6a via ó ò kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o béé á à bío á à na bíá wi là á nín-tiání yi: «Minén na á wán Maá dú6ua yi, mi buen buee fé le bééni kía na wíokaa mi bío yi hàrí ho ðímíjǎ lénló pǎahũ. ³⁵ Mu bon. Le híni híà dà mi á mi nòn ho ðínló mií. A le ju-hǎní dà mi á mi nòn mu jummu mií. A bío á ì lé o ñi-hǎni á mi tà á ì huera mi wán. ³⁶ A bío á ì fù wee vará ì bírí á mi nòn le dà-zínii mií. I lò fù yí here á mi buan mi sese. I fù wi ho kàsó yi, á mi bueé búεεkío mi.» ³⁷ A bíá téréenna á à bío bío kà: «Núhũso, lé wen wa mòn fo yi à le híni dà fo á wa nòn ho ðínló foñ, tàá lè ju-hǎní dà fo á wa nòn mu jummu foñ á ù jun. ³⁸ Lé ho pǎahũ yén á wa mòn à ù lé o ñi-hǎni á wa tà á ù huera wa wán. Tàá lé wen á wa mòn fo à ù wee vará ù bírí á wa nòn le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pòn-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yi á wa vaá búεεkío fo.» ⁴⁰ O o béé á à bío ò na 6a yi. Le ì mí ho tũíá na mia: Mi wé sansan wó mu nòn wán zàwa ñi-kéni búí na cínú yi, se mu lé ínén á mi wó mu nòn yi.

⁴¹ «Bún món ó o béé á à bío ò na bíá wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeení dánkánía, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho ðshũ na máa hí máa mi yi, híà lò á pan o *Satáni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le híni fù dà mi, á mi yí nòn ho ðínló mií. Le ju-hǎní fù dà mi, á mi yí nòn mu jummu mií. ⁴³ I fù lé o ñi-hǎni á mi yí tà á ì yí huera mi wán. I fù wee vará ì bírí, á mi yí nòn le dà-zínii mií. I lò fù yí here, á fù wi ho kàsó yi, á mi yí búεεkío mi.» ⁴⁴ A 6a wáa à bío bío kà: «Núhũso, lé wen wa mòn fo yi à le híni lè le ju-hǎní dà fo, à ù lé o ñi-hǎni, à ù wee vará ù bírí, à ù lò yí here, à ù wi ho kàsó yi, á warén yí séeníá fo?» ⁴⁵ O o béé á à bío ò na 6a yi: «Le ì mí ho tũíá na mia: Mi wé sansan yí wó mu yí nòn bíá wíniwíni kà ñi-kéni búí yi, se mu lé ínén á mi yí wó mu yí nòn yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le

lònbee na máa vé lahó yi. Ká bĩa térénna bán á à va le mukāñi binbirī na máa vé lahó yi.»

26

*Ba zúifùwa núnása wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)*

¹ Bĩo ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o bía nnon mí nĩ-kenínia yi: ² «Mí zū le hen làa wizooní bĩo n̄un ká ho *Paaki sánú á à dí. O o *Nùpue Za 6a à dé á à na 6a à búεε ho *kùrùwá wán.»

³ A 6a yankarowà núnása lè 6a *zúifùwa nĩ-kía wáa kúaa mín wán 6a yankarowà n̄uh̄so beení na 6a le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wāanía tò le mí ì wĩi o Yeesu ká mu yí zū, á à búε. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko wa wĩi wo ho sánú p̄ahũ. Ká wa wó mu, á 6a zāamāa á à kánká mu bío yi.»

*O h̄aa búí kúaa ho n̄iló o Yeesu n̄uh̄ wán
(Maaki 14.3-9; Zān 12.1-8)*

⁶ Bĩo ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yi o Simōn na h̄aa lé o *6̀ueré n̄ii z̄i á wee dí, ⁷ ó o h̄aa búí búεé zon ká a 6̀uan ho d̄ũkó-za na sú lè ho n̄iló na s̄amu sí á yàwá here. O h̄aa mu vá búεé b́o a Yeesu yi, ò o kúaa ho n̄iló mu o n̄uh̄ wán. ⁸ Bĩo ó o nĩ-kenínia m̄on mu, á 6a yiwa c̄a mu yi, á 6a wee bío: «Bĩo ká yí n̄on b̄e-yáarè le? ⁹ Ho n̄iló mu n̄on lá dà à ȳéé ho yàwá na here yi á à sanká b̄an w̄arí á à na 6a nĩ-khenia yi.» ¹⁰ O o Yeesu zūna bío 6a wee bío, ó o bía nnon 6a yi: «Mí wee zá là a h̄aa mu le we? Bĩo ó o wó làa mí á se. ¹¹ Ba nĩ-khenia bán làa mia á a k̄erí mín wán f̄éεε, ε̄ε ká ìn̄én wón máa k̄erí làa mia f̄éεε. ¹² Ho n̄iló mu ó o kúaa ì wán á f̄era w̄iokaaráa ì s̄anía ì n̄uuló bío yi. ¹³ Le ì m̄i ho t̄iá na mia: Le Dónb̄eení b̄in-tente wé buera l̄ue l̄ue l̄ue yi, ho ð̄im̄íná búenb̄uen yi á 6a à bío bío ó o h̄aa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

*O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)*

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nĩ-kenínia p̄irú n̄un nĩ-kéní na 6a le Zúdaa Isikariote wà van 6a yankarowà núnása c̄on, á vaá bía nnon 6a yi: ¹⁵ «Hen ká ì dó a Yeesu n̄on mia, á mí ì na webio m̄i?» A 6a mà le w̄én-h̄aani b́oní làa p̄irú n̄on wo yi. ¹⁶ A lá b̄un n̄ii wán ó o Zúdaa wáa wee cà bío ó ò wé wé è dér̄aa o Yeesu 6a n̄ii yi.

*O Yeesu wee ð̄i ho Paaki ð̄inl̄ó lè mí nĩ-kenínia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)*

¹⁷ Ho *búurú na á n̄a-f̄ini yí dó yi sánú díró b̄an n̄in-yání wizonle z̄on, ó o Yeesu nĩ-kenínia wà búεé t̄uara a yi: «Lé wen á fo wi á wa w̄ioka ho *Paaki sánú ð̄inl̄ó bío yi.» ¹⁸ O o Yeesu wáa bía nnon 6a yi: «Mí lén zo ho lóhó yi, ká mí zoó f̄ò mín làa n̄upue na, à mí bío na b̄anso yi: O N̄uh̄so bía le mí p̄ahũ ð̄n,

á lé ũnén cǎn á mí ɓueé dí ho Paaki sǎnú yi lè mí nǐ-kenínia.»
 19 A ɓa nǐ-kenínia wó ɓío ó o Yeesu bía le ɓa wé, á wíokaa ho Paaki dǐnló ɓío.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zǎn 13.21-30)

20 ɓío ho zǐihǔ dǎn, ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia píru ɓun kará ho dǐnló ɓúhǔ yi. 21 ɓío ɓa wee dí, ó o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Le í mí ho tǔiá na mia: Minén nǐ-kéní lé yǐa á à dé mi ì na.» 22 O o nǐ-kenínia yilera lúnkaa mu ɓío yi làa sòobéé, á ɓa ɓúakáa wee tǔa wo yi lè mí nǐ-kéní kéní. A yǐa le: «Núhǔso, mu lé mínén le?» A yǐa le: «Mu lé mínén le?» 23 O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Yia páanía zoó cá làa mi, wón lé yǐa á à dé mi ì na. 24 O *Nùpue Za á à hí làa ɓío le Dónbeení bióní vǔahǔ bíaaraa mu. Ká yǐa máhǎ nǐi ì bè mu á ho yéréké è zo ɓúhǔ. Bànso yáá lá yí ton, se mu sǔaaní.» 25 O o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bióní ò o tǔara: «Nì-kàránlo, á lé ìnén le, tàá?» O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ūnén lé yǐa bía mu.»

O Núhǔso dǐnló

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korénte 11.23-25)

26 ɓío ɓa wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeení báraakà, ò o cèekaa ho nǎn mí nǐ-kenínia yi ò o bía: «Mí fé là. Hón lé í sǎnia.» 27 ɓún món ó o lá le ɓuuníi dèé na ho *dǐvén wi yi, á dó le Dónbeení báraakà ò o nǎn ho ɓa yi ó o bía: «Mí ɓúenɓúen fé ɓuka. 28 Dén lé í cǎni na wíokaa wee zéení le Dónbeení páanii na le bò ɓío, dén lé í cǎni na kúaará ɓa nùpua cèrèè bè-kora séndíaró ɓío yi. 29 Le í ɓío mu na mia: A lá ɓío ká ɓií wán, á í máa ɓini máa ɓu ho dǐvén mu, fúaa nǎnzon na á í khii ɓini ì ɓu ho wán Maá Dónbeení béeni yi.» 30 ɓún món, á ɓa sía ho sǎnú lení à ɓa wà yòora há Oliivewa vǐnsía ɓúee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí ɓío

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zǎn 13.37-38)

31 O Yeesu wǎa bía nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Ho tǐnǎn-kéní na ká yi, ká mí ɓúenɓúen á à pí í ɓío. Mu bon. Mu túara le Dónbeení bióní vǔahǔ yi ká síi á ɓa wee kàrán:

ǀ ì ɓúe o pi-pa,

á ho pi-ɓoohǔ pia á à kénná à lén ñ va há lùa ɓúenɓúen yi.»*

32 Éé ká í vèeró món, á í ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kǔhǔ yi.»

33 O o Piere lá le bióní á bía nǎn wo yi: «Hàrí à ɓia ká ɓúenɓúen pí ũ ɓío, á ìnén wón máa pí mu hùúu.» 34 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Le í mí ho tǔiá na fon: Ho tǐnǎn-kéní na ká yi, ó o kò-béé máa wá, ká ũnén bía há cúa-tǐn le fo yí zǔ mi.» 35 O o

* 26:31 Mí loí Zakari vǔahǔ 13.7.

Piere bía: «Í máa bío le í yí zū fo hùúu, hàrí ká í ko á í hí làa fo.»
A 6a nǐ-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi
(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ O o Yeesu lè mí nǐ-kenínia wáa vaá dǎn le lùe búí na 6a le Zetesemanii, ó o bía nǎn 6a yi: «Mi keení hen, ká ínén wón á à lén n va vaá hen, á vaá fio.» ³⁷ O o fó a Piere là a Zebedee zàwa nùwá ñun wàráa. O o yi wáa búakáa wee dè, á hácirí yáara. ³⁸ O o bía nǎn 6a yi: «Í hácirí yáara dàkhíina. I ka lè í máa fen. Mi keení hen làa mi à tǐní mí yío.» ³⁹ Bún món ó o wáa vá van cǐnú, á vaá líí búrá, ò o wee fio kà síi: «Í Maá, ká mu lá dà à wé, à ũ yí le le lònbee na ká à yí mi. Ee ká búeé. I yí le ínén síi bío wé. Unén lé yia síi bío wé.»

⁴⁰ O o bǐnía 6uara mí nǐ-kenínia nùwá tǐn mu cǐn, á 6ueé yú 6a à mu dǎmu 6ó 6a. O o bía nǎn o Piere yi: «Éee minén, le léèrè dà-kéní na mií fání mi yío yi á à fio làa mi lé bún mí yí dàrna yí wó lon? ⁴¹ Mi fání mi yío, à fio, bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wérowà yi. O nùpue síi wee wé vá mu bè-tente wérowà yi, èe ká ho pánká na ó o ò wé làa bú lé hía mia.»

⁴² O o Yeesu bǐnía wà mu cúa-ñun níi, á vaá wee fio kà síi: «Í Maá, hen ká le lònbee na ká yí dà máa dà í wán ká le yí yú mi, à unén lé fo síi bío pá wé.» ⁴³ O o tǐn bǐnía 6uara mí nǐ-kenínia cǐn, á 6ueé yú 6a à mu dǎmu 6ó 6a. Ba yí dàrna yí fánía mí yío. ⁴⁴ Mu cúa-tǐn níi, ó o bǐnía wà, á tǐn vaá flora mu bío dà-kéní mu.

⁴⁵ Bún món, ó o bǐnía 6uara mí nǐ-kenínia cǐn, á 6ueé bía nǎn 6a yi: «Mí dǔma wee vǔnka le? Mi loń, ho páahú dǎn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mi híńí wa lén. Yia á à dé mi ì na 6ueé dǎn.»

Ba wǐira a Yeesu
(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zǎn 18.2-11)

⁴⁷ Páahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ó o Zudaa 6ueé dǎn. O lé 6a nǐ-kenínia píru ñun nǐ-kéní. Ba zǎamáa na bò làa wó á 6uan há khà-túa lè há búaa. Lé le *Dónbeení yankarowà ñúnása lè 6a *zúífúwa *nǐ-kía lé bán tonkaa 6a. ⁴⁸ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bío 6a zǎamáa á à zǔrnáa wo. O bía: «Í hía vaá tǎenia nùpue na yi lè le kǎnbii, se wón lé yia mi wee cà, à 6a wáa wii wo.» ⁴⁹ O o dǎenia wà 6ueé 6ó a Yeesu yi ò o bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, foó.» O o tǎenia wo yi lè le kǎnbii. ⁵⁰ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wàn bǎnlo, bío fo wà 6ueé wé hen, à ũ wáa wé.»

A bía ká wà 6ueé 6ó a yi, á wǐira a. ⁵¹ A bía wi là a Yeesu mu nǐ-kéní búí dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeení yankarowà ñúhúso beení ton-sá nín-tǎní ñikáahú kúio. ⁵² O o Yeesu wáa bía nǎn wo yi: «Dé ũ khà-tóní mí lóorè yi. Lé bío á bía wee

khuii hã khà-túa búenbúen khii hí làa hã. ⁵³ Fo yí zũ ká 1 lá dà à ve 1 Maá le o buée séení mi le? O o lá à dèení ì tonka mí wáayi tonkarowà hín-táwá ká 6a po kuio píru jún le?† ⁵⁴ Εε ká mu wó kà, á bío túara le Dónbeení bíoní vūahũ yí á à wé kaka jii ì síráa? Mu bon, ho vūahũ mu yí á mu bía le lé kà síi á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bún món ó o Yeesu bía nòn 6a zãamãa yi: «Mí so lá ko mí 6ua khà-túa làa búaa buée wíirãa mí lòn nĩ-kãanii le? Làa wizooní búenbúen ká 1 lá wee wé kèení le *Dónbeení zĩ-beení yí à kàrán 6a nùpua á mí yí wíira mí. ⁵⁶ Εε ká bún búenbúen wó lée bèra a na, à le *Dónbeení jii-cúa fεerowà bío na 6a bía le Dónbeení bíoní vūahũ yí à jii sí.» A 6a nĩ-kenínia búenbúen wãa lùwa 6a día a.

Ba buan o Yeesu vannãa ho làndá tũia fεerowà cõn

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zãn 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bĩa wíira a Yeesu á buan wo vannãa 6a yankarowà jũhũso na 6a le Kayiifu cõn. Lé bún á ho *làndá bío zéenílowa lè 6a *zũífùwa nĩ-kĩa kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè 6a parowà, á wee loń bío mu hĩa wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnãsa, lè ho làndá tũia fεerowà búenbúen wee cà bío 6a à koonínãa o Yeesu yí á à bè yí ì síinínãa o jũhũ á à na 6a à búe. ⁶⁰ Ká 6a màhã yí yú bío búii, hàri bío 6a nùpua cèrèe pá wãa buara buée koonía o yí mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwã jún búii ⁶¹ buara buée bía bío kà: «O nii mu bía le mí dà à fio le Dónbeení zĩ-beení á à bini ì so hã wizooní bío tĩn yi.» ⁶² A 6a yankarowà jũhũso líi hínòn yòó ñĩn ò o bía nòn o Yeesu yi: «Bío 6a nùpua mu wee bío ù dání yí á fo le fo yí máa bío dèe búii yí le?» ⁶³ O o Yeesu cèkè ò o ñĩn. A 6a yankarowà jũhũso wãa bía nòn wo yi: «Í wee fio fo, le Dónbeení na wi fεεe yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeení Za, ù bío mu na wèn.» ⁶⁴ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lé fo bía mu. Le 1 mí ho tũia na mia: A lá bío ká wán, á mí ì mi a Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dà mu bío búenbúen nín-tĩání.‡ Mí mún khii mi a ká a kará hã dùndúio wán wà à buen.»§

⁶⁵ A 6a yankarowà jũhũso wãa lèekaa mí dà-zĩnii lé bío mu vá a yi dàkhĩna, ò o bía: «Lé le Dónbeení ó o là. Wa màkóo yãa wãa mía sèérãsa yi. Mí ná bío ó o là lè le Dónbeení. ⁶⁶ Awa, á lé mu yén á mí wee leéka?» A 6a bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ A 6a wee pũini mí jinsãní kúee o yahó wán, ká 6a a vūaa wo lè mí nín-kuio. Ba búii wee fio o sáarà, ⁶⁸ ká 6a a bío: «Ūnén Krista, wãa zéení yia vĩna fo làa wèn.»

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hín-táwá kuio píru jún na bío bía ká á kuure dà-kénií wee yí hín-táwá muaaseé hèzĩn sii. ‡ 26:64 Mí loń Lení vūahũ (Psaumes) 110.1

§ 26:64 Mí loń Daniyεεle vūahũ 7.13

O Piere pã a Yeesu bio

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zãn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pãahũ so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á 6a yankarowà jũhũso beenĩ ton-sá hãa ñi-kéní vá 6ueé 6ó a yi, á bía nòn wo yi: «Ūnén mún lá wi là a Kalilee ñii Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere mähá pã mu 6a nùpua 6úen6úen yĩo yi, ò o bía: «Bìo fo wee bío kà á ñnén yí zũ.»

⁷¹ O o wà vaá ñn ho lún zũajii. O o ton-sá hãa ñi-kéní ñn mòn wo, á wón bía làa bĩa wi ñn: «Yia kà là a Nazareete ñii Yeesu lá páanía wi.» ⁷² O o Piere ñn pã mu ò o báa: «O ñii na kà á ñnén yí zũ.»

⁷³ Mu dó mi yi cĩnú, á bĩa ñn vá 6ueé 6ó a Piere yi, á 6a bía nòn wo yi: «Mu bon kénkén. Fo lé 6a ñi-kéní 6úí. Ū bionĩ wee zéení mu.» ⁷⁴ O o Piere wíokaa báa lè mí sòobéé á bía: «O ñii na kà á ñnén yí zũ hùúu.» Ho pñn-kéní mu yi, ó o kò-béé wá. ⁷⁵ O o Piere hácírí mähá ñnía 6uara bĩo ó o Yeesu bía nòn wo yi wán: Sãni ò o kò-béé wá, bñn ká ũnén pã le fo yí zũ mi á ñn hã cúa-ñn. O o Piere ló, á léé wá búbùbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cõn

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zãn 18.28)

¹ Le yĩnbii bũirĩi á le *Dónbeenĩ yankarowà jũnása, lè 6a *zũífùwa ñi-kía 6úen6úen páanía wó le jii le mí ñ na a Yeesu 6a à 6úe. ² A 6a nòn le jii le 6a ca a, à 6ua varáa o *Pilaate cõn, yia ho *Oroomu béé bàrá ho Zudee kõhũ jũhũ wán.

O Zudaa húmú bĩo

(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bĩo ó o Zudaa, yia dó a nòn á mòn ò o Yeesu 6a sĩnía jũhũ le mí ñ 6úe, ó o zũna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hãani 6óní làa pĩrú á ñnía 6ueé nòn le Dónbeenĩ yankarowà jũnása lè 6a ñi-kía yi, ⁴ ò o bía: «Ĩ 6èntĩn wó khon lé bĩo á ñ nòn yia yí yáara dèé le 6a 6úe.» Ká bán mähá bía nòn wo yi: «Á bñn ciran warén le? Ūnén lé yia làa bũ.» ⁵ O o Zudaa mĩina le wári kúaará le *Dónbeenĩ zĩ-beeni yi, ò o ló léé wá, á vaá lù ho hũló zon. ⁶ A le Dónbeenĩ yankarowà jũnása khuiira le wári, á 6a bía: «Wa làndá yi, á dén wári so sii yí ko le kúee le Dónbeenĩ zĩ-beeni wári wán, lé bĩo á le lé le cãni wári.»

⁷ A 6a wãanía tò, à 6a yà ho mõhũ 6úí na 6a wee ve làa «Cómí Mõhũ» làa de, á wó lè 6a ñi-hãní nùuníi. ⁸ Lé bñn te bĩo 6a wee veráa ho mõhũ mu làa cãni mõhũ hàrí lòn zuia. ⁹ A le *Dónbeenĩ jii-cúa fero Zeremii bĩo na ó o bía á jii sũráa: «Ba khuiira le wén-hãani 6óní làa pĩrú, dén na lé le wári na ó o

Isirayεεle n̄ipomu héhaa là a yàamu ¹⁰ á yà là a có-mí m̄ohũ làa b̄io ó o n̄uhũso bíaráa mu n̄on mī.»

O Pilaate wee tùaka a Yeesu yi
(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)

¹¹ B̄io 6a 6uan o Yeesu vannáa o *Pilaate c̄on, á wón tùara a yi: «Lé ùnén lé 6a *zúifùwa b̄éε le?» O o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Fo bíá mu.» ¹² B̄un m̄on, á b̄io 6a yankarowà n̄únása là 6a n̄i-k̄ia wee kooní a yi, ó o yí bíá d̄éε. ¹³ O o Pilaate wáa bíá n̄on wo yi: «B̄io 6a wee bíó ù n̄ii búenb̄úen á fo yí máa jí le?» ¹⁴ O o Yeesu yí bíá d̄éε mu búí d̄ání yi. A mu wó a Pilaate coon d̄akh̄ína.

Ba st̄inia o Yeesu n̄uhũ le mi ì búε
(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki s̄ánú léε Paaki s̄ánú díró yi, à yía ho *Oroomu b̄éε bàrá ho Zudee k̄ohũ n̄uhũ wán à lén o k̄asó n̄ii búí díá, yía 6a z̄amáa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à k̄asó n̄ii búí wi b̄in á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ O o Pilaate wáa tùara 6a z̄amáa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi léε tàá lé o Yeesu na 6a le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate z̄ú k̄énk̄én le 6a dó a Yeesu n̄on mí yi lé b̄io le yandee wi 6a yi o b̄io yi.

¹⁹ P̄ahũ na ó o Pilaate wi le cítii flin̄ii lahó yi, á 6àn háa le 6a búee bíó b̄io kà na a yi: «Yí dé ù n̄ii o n̄ii mu b̄io búí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho t̄inàahũ, á ì 6ènt̄in lò bon há k̄onk̄orá yi o b̄io yi.»

²⁰ A le *Dónbeen̄i yankarowà n̄únása là 6a *zúifùwa n̄i-k̄ia á bíá 6ó 6a z̄amáa n̄uhũ, le 6a f̄io o Barabaasi lén díaró ká 6a búε o Yeesu. ²¹ O o Pilaate lá le bíon̄i ò o tùara 6a yi: «Ba n̄uwá nun na kà t̄iahũ, á lé o yén á mi le ì díá?» A 6a bíá n̄on wo yi: «Díá a Barabaasi.» ²² O o Pilaate tùara 6a yi: «Ká a Yeesu na 6a le Krista á mi le ì wé kakaráa?» A 6a búenb̄úen bíá: «B̄úεε wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ²³ A wón tùara 6a yi: «Léε webio ó o wó khon yi?» A 6a wíokaa wee bíó p̄n̄p̄n̄: «B̄úεε wo ho kùrùwá wán ò o hí.»

²⁴ B̄io ó o Pilaate m̄on ò o yí dà b̄io búí máa wé, à 6a n̄upua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu numu ò o seera mí n̄in̄i 6a z̄amáa yahó ò o bíá: «Ì n̄ii ló a n̄ii na kà búeró b̄io yi.» ²⁵ A 6a z̄amáa búenb̄úen bíá: «Le o húmú b̄io s̄ansá warén là wa z̄awa.» ²⁶ O o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu là há lábàaní. O o n̄on wo le 6a búεε ho kùrùwá wán.

Ba d̄ást̄iwá wee z̄uark̄a a Yeesu yi
(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zān 19.2-3)

* 27:10 Mi loĩ Zakari v̄uahũ 11.12-13; Zeremii v̄uahũ 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

27 O Pilaate dásíwá buan o Yeesu zonnáa le zì-beenĩ lún yi, à 6a von mí ninzàwa na ká búenbúen á 6a buée kńńia wo yi. 28-29 Bĩo 6a le mí ì zùàńka a yi, á 6a ɛra a sí-zńńia, à 6a zńńia wo lè ho kánbun muhũ†. Ba tá ho ńúhũ kírí lè hã kíkara á yòò bò a ńúhũ wán á wó là a bá-zàmu khònlúee, à 6a dó le kãanĩ o nín-tńńanĩ, á wee lii fàrá mí nɔnkóńúná wán o yahó, ká 6a a bío: «Zúífùwa bée, foó!» 30 Ba wee pũnĩ mí ńinsánĩ kúee o wán, á wee fé le kãanĩ vńn là a ńúhũ. 31 Bĩo 6a zùàńkaa wo yi vó, á 6a ɛra ho kánbun muhũ, à 6a bńńia zńńia wo là a kùrú sńa, á buan wo wà vaá búee ho kùrùwá wán.

O Yeesu 6a búaa ho kùrùwá wán
(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zàn 19.17-22)

32 Bĩo 6a zoó wee lé ho lóhó yi, á 6a fò mín làa nńi búii na 6a le Simɔn. O wee lé ho Sireena lóhó yi. A 6a dásíwá kíkãa wo yi le o fé o Yeesu kùrùwá pĩ. 33 Bĩo 6a vaá dɔn ho lahó na 6a wee ve làa Kolokota, bũn kúará le «ńún-bòkuee lahó,» 34 á 6a nɔn ho *dívén na 6a lúnkaa lè mu bĩo búii na hɛɛ o Yeesu yi le o ńu. Ká a dındío mu, ó o pã le mí máa ńu mu.

35 Bĩo 6a búaa wo ho kùrùwá wán vó, á 6a wó le ńún-sńi bĩo á sankaaráa o sí-zńńia, 36 à 6a kará bńn pan wo yi. 37 Ba túara bĩo nɔn 6a síńńianáa o ńúhũ ho penpenen wán á yòò búaa o ńúhũ yi: YIA KÁ LÉ O YEESU, 6A ZÚÍFÚWA BÉE. 38 Nń-wanna nùwã ńun 6a mún búaa hã kùrùwáwá wán là a Yeesu. O nń-kéní wi là a nín-tńńanĩ, ó o nń-kéní wi là a nín-káahó.

39 Ba nùpua na wee khĩi làa bńn wee kíbón mí ńúná ká 6a à là a, 40 ká 6a a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ũ fio le *Dónbeenĩ zì-beenĩ à bńnĩ so le bãn dà-veere hã wizoonĩ bĩo tńn yi, wãa fení ũten. Ká fo lé le Dónbeenĩ Za, à ũ lé ho *kùrùwá wán lii.» 41 Hàrí le Dónbeenĩ yankarowà, lè ho làndá bĩo zéenílowa, lè 6a nń-kńa wee yáa mí ńinĩ yi na a yi ká 6a a bío: 42 «O fenía 6a búii, ò orén màhã yí dà máa fení míten. O yí le mí lé o Isirayeele nĩpomu bée le? O o wãa lé ho kùrùwá wán lii, á wa à dé wa sńa wo yi. 43 O dó mí síi le Dónbeenĩ yi, á bía le mí lé le Dónbeenĩ Za. Awa, ká le Dónbeenĩ mu wa a, à le wãa fení a.» 44 Ba nń-wanna na 6a búaa hã kùrùwáwá wán o nńsãa mún wee là a làa bńn síi.

O Yeesu húrún
(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zàn 19.25-42)

45 Le wii yòò fàráló pãahũ, á ho kòhũ búenbúen dńndńn wó le túbírí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. 46 Le wi-háarè mu pãahũ, ó o Yeesu bía bĩo ká pńnpńn: «Elii, Elii, lama sabatanii?» (Bũn kúará le «wàn Dónbeenĩ, wàn Dónbeenĩ, fo pã mi día le we?») 47 Á bńa wi bńn nùwã yen búii ńá mu, á 6a bía: O wee ve

† 27:28-29 Mi loń Maaki vùahũ 15.17 ‡ 27:46 Mi loń Lení vùahũ (Psaumes) 22.2

o *Elii. ⁴⁸ A 6a nĩ-kéní lùwa vaá lá le dèe 6úi na wee kũinĩ mu numu 6ua, á 6ueé zĩira mu bè-ɲia yi, á can le 6úaahiire yi yòó dá a Yeesu yi le o ɲu. ⁴⁹ Ba 6úi bán 6èn wee bío: «Mi díá le wa loń le o Elii 6ueé fení a le?»

⁵⁰ O o Yeesu wíokaa wáamaa pónpón, ò o húrun. ⁵¹ Hón pãahũ so yi, á ho pónsò-beení na zoó céra le Dónbeenĩ zĩ-beení yi á yòó lèera mí t̄ahũ líí ló. A ho tá dèkíó, á há 6úaarà benkaa. ⁵² Hã búráa ɲinĩ hénkaa, á le Dónbeenĩ nùpua cèrèe 6úi na lá húrun á vèera. ⁵³ Ba ló há búráa yi, ó o Yeesu vèeró món, á 6a líí zon le Dónbeenĩ lóhó Zeruzalɛmu yi. A 6a nùpua cèrèe mɔn 6a.

⁵⁴ A ho Oroomu dásíwá ɲúhũso lè 6a dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mɔn ho tá dèkéró làa bío wó, á 6a zãna dàkhĩna, á 6a wee bío: «O 6èntĩn lá lé le le Dónbeenĩ Za binbirĩ.» ⁵⁵ Hãawa cèrèe mún kera bĩn, á khèra đĩn wee loń. Ba lé bíá bò a Yeesu yi hàrí ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba hãawa mu t̄ahũ ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozɛɛfu 6àn nu Mari, là a Zebedee nùwã 6àn nu á wi yi.

⁵⁷ Bío ho zihũ d̄n, á ho Arimatee lóhó nĩ 6úi na lé o nàfòró 6ànso á wà 6uara. O yèni 6a le Zozɛɛfu. O mún lá lé o Yeesu nĩ-kenĩnia nĩ-kéní 6úi. ⁵⁸ Wón lé yĩa wà vaá flora a Yeesu nĩ-hĩnmu o *Pilaate c̄n. O o Pilaate le 6a díá le o lá. ⁵⁹ O o Zozɛɛfu lá há, á bá lè ho pónsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho 6úaahó yi. O o bĩnĩa le hue-beení á pon le ɲii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée t̄n, ho *Sabaa zoń, á 6a yankarowà ɲúnása, lè 6a *Farizíewa páanía van o Pilaate c̄n, ⁶³ á vaá bíá nɔn wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabĩn-f̄taalo mu bíonĩ 6úi á wa hácírí 6uara wán. Bío ó o yĩo lá wi lua, ó o bíá le mí húmú wizoonĩ t̄n zoń ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le ɲii le 6a pa le búure yi fúaa mu wizoonĩ t̄n nĩ, bèra a na ò o nĩ-kenĩnia yí 6uee lén o sãnia ká 6a bío na 6a zãamãa yi le o vèera. A dén sabéré so á à porĩ đĩo ho yahó.» ⁶⁵ O o Pilaate bíá nɔn 6a yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bĩa. Mi fé 6a à mi lén vaa pa le yi làa bío mi dà à wé làa bũ.» ⁶⁶ A 6a wãa wà vaá léra le búure mu paró bío yĩo. Le hue-beení na pon le búure ɲii á 6a wíokaa pon kũinkũin, á bàrá 6a dásíwá le 6a pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zãn 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoń tá-t̄ia yi, ká ho *Sabaa khĩna, ó o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yĩo 6ueé t̄i, á ho tá dèkíó lè mí pánká, ó o ɲúhũso

Dónbeenĩ wáayi tonkaro búí yòò ló líí b́líníá le huee khíi bàrà á yòò kará wán. ³ O wee ɲuúíka lè ho vlohó ɲuúíkaró bío síi, á s̄-źíníá ka p̄úíap̄úíap̄úíá. ⁴ Ba parowà z̄ána fúaa 6a wee zà, á ka lè 6a húrun.

⁵ A ho wáayi tonkaro lá le b́íonĩ, ò o b́ía n̄on 6a h̄áawa yi: «Minén h̄áawa mu, mi yí z̄ón. 1 z̄ú le mi wee cà a Yeesu, ýía 6a búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O ḿía hen, o vèera làa bío ó o h̄ía bíaráa mu. Mi buen buee loń ho lahó na ó o lá d̄úma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a n̄i-keníníá yi le o vèera. A bío kà wán, ó o dú 6a yahó van ho Kalilee k̄oh̄ú, lé b́ín 6a vaá mi a yi. B́ún lé bío á ĩ lá wi à ĩ bío na mia.»

⁸ A 6a d̄eɛnía b́íníá f̄uaf̄uá ká 6a z̄ónkaa, á 6a sía mún pá wan làa sòobéɛ, á lùwa vaá b́ía mu là a Yeesu n̄i-keníníá. ⁹ Ýío bueé t̄í, ò o Yeesu wee sí 6a yahó, á b́ía làa ba: «Mi foó.» A 6a vá bueé bó a yi, á líí buan o zení yi à 6a búaanía wo. ¹⁰ O o Yeesu w̄áa b́ía n̄on 6a yi: «Mi yí z̄ón. Mi lén vaa bío na wán zàwa yi le 6a lén va ho Kalilee k̄oh̄ú, lé b́ín 6a à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi ɲi-cúa

¹¹ Bío 6a h̄áawa wi ho w̄oh̄ú wán wà, á 6a dásíwá nùwá yɛn búí na lá pan le búure yi 6èn wà lion ho lóhó yi, á líí b́ía bío wó búenb́úen n̄on 6a yankarowà ɲúnása yi. ¹² Le *Dónbeenĩ yankarowà ɲúnása kúaa mín wán lè 6a *n̄i-k̄ía á w̄aanía tò, à 6a n̄on le wárí na boo 6a dásíwá yi, ¹³ à 6a b́ía n̄on 6a yi: «Mi bío le o n̄i-keníníá bueé ɲuaana a ho tá t̄fah̄ú ká mi d̄úma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó ɲá mu, á wa à z̄úń bío wa à bío á à búeráa o ɲúh̄ú, á mi ɲúná á à lé.» ¹⁵ A 6a parowà fó le wárí, à 6a wó làa bío 6a bíaráa mu n̄on 6a yi. A mu b̄enb̄era fò h̄á lùà búenb́úen 6a *z̄uíf̄uwa c̄ón á bueé bó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia miten lè mi n̄i-keníníá

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Z̄an 20.19-23; Bè-wéníá 1.6-

8)

¹⁶ Ba n̄i-keníníá píru dòn wà van ho Kalilee k̄oh̄ú, le búe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bío 6a m̄on wo, á 6a búaanía wo, ká 6a búí wi 6a t̄fah̄ú pá titikaa. ¹⁸ O o Yeesu vá buara, ò o b́ía n̄on 6a yi: «Mu bío búenb́úen wéró ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeenĩ n̄on p̄anká mi. ¹⁹ Mi w̄áa lén va h̄á síiwá n̄upua búenb́úen c̄ón, à vaa wé 6a lè ĩ n̄i-keníníá. Mi bátízé 6a o Maá là a Za lè le Dónbeenĩ Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán 6a à 6a wé bè bío búenb́úen na á ĩ henía n̄on mia yi. Mi z̄úń mu, ĩ ĩ k̄eń làa mia h̄á wizooní búenb́úen yi fúaa ho d̄ímíɲá véró.»

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Maaki túara

Vūahũ túaró ñuhũ

O Maaki hĩa wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeenĩ tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahũ wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za na yú ho pánká mu bĩo búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bĩo ó o Zán na hĩa wee bátízé 6a nùpua á 6uara 6ueé wíokaaráa ho wǎhũ ká là a Yeesu, lé bũn ó o Maaki nín-yání túara mí vūahũ yi. O mún zéení bĩo ó o Yeesu 6uara 6ueé bátízéráa o Zán cǎn làa bĩo ó o Satāni khàráa wo lońna bĩo (Maaki 1.1-13).

Bĩo ó o Yeesu von lè mí nĩ-kenínia, làa bĩo ó o wó, bũn búenbúen ó o Maaki túara mí vūahũ yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bĩo va á wé o yi ho Zeruzalæmu yi á nɔn mí nĩ-kenínia yi. Ká 6a màhã yí zũńna a bionĩ mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pǎahũ na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalæmu yi, á 6a zǎamáa dó ho cùkú beenĩ wo yi. Ká 6a *zúífùwa ya-díwá bán pá a bĩo (Maaki 11-13). O Maaki vūahũ véení, ó o zéení o Yeesu húmú là a vèeró bĩo (Maaki 14-16).

Le Dónbeenĩ tonkaa o Zán Batiisi (Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zán 1.19-28)

¹ Dĩo ká lé le bín-tente, dĩo wee zéení le Dónbeenĩ Za Yeesu *Krista bĩo ñuhũ búéení ² làa bĩo le Dónbeenĩ bía mí ñi-cúa fæero *Ezayii vūahũ yi:

«ĩ ì tonka ì tonkaro

o ò dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wǎhũ.*

³ Nĩi búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká síi:

«Mi wíoka ho wǎhũ ká a Nuhũso ò buen.

Mi muin ho wǎhũ na o ò bè.†»

⁴ A lé bũn mu bèn wóráa. O nĩi búii na 6a le Zán hĩa wi le dùure yi, á bĩo ká lé bĩo ó o wee bue: «Mi buen à ì bátízé mia, lé bũn á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenĩ yi, á le è sén mi bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kǎhũ nùpua lè ho Zeruzalæmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǎn. Ba wee zéení mí bè-kora 6a nùpua yahó, ò o Zán bátízé 6a ho Zurudēn muhũ yi. ⁶ O Zán dà-zínii tá là a cón-ñúmúkũ varà, á ku-cèení wó lè ho sǎahũ. O bè-dínii lé 6a hawà lè hã sò-kía sòró. ⁷ Bĩo ká lé bĩo ó o hĩa wee bue na 6a zǎamáa yi: «Nùpue búii wi ì món wà a buen, wón po mi. I yáá yí ko là a nakāa tenló hùúu. ⁸ Inén

* 1:2 Mi loń Malasii vūahũ 3.1 † 1:3 Mi loń Ezayii vūahũ 40.3

bátízera mia lè mu ñumu yi, ká arén wón khíi bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí.»

O Yeesu bátíemù là a kuará lénlò bío
(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kōhũ lóhó na 6a le Nazareete yi á van o Zãn cǎn, á wón bátízera a ho Zurudēn muhũ yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenĩ mu ñumu yi, ó o mǎn ho wáayi à ho ñii héra lè mí pánká, á le Dónbeenĩ Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu támu búí sǎ ñá ho wáayi, á bía: «Fo lé ǐ Za na á ǐ bò ǐ taká wán, ũ bío sí miĩ.»

¹² Bũn mǎn á le Dónbeenĩ Hácírí dèenía ñàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó hã wizooní búará-ñun bĩn. Lé hón pãahũ so búenbúen ó o Satãni khà a yi loĩna. O kera 6a ñaɲuwà tãahũ bĩn á bío ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von 6a ce-pawà nùwã ndá
(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zãn déró ho kàsó yi mǎn, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhũ á vaá wee bue le Dónbeenĩ bĩn-tente na 6a nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na 6a yi: «Ho pãahũ ñii tun, le *Dónbeenĩ béenĩ bueé 6ó. Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenĩ yi, à mi tà le bĩn-tente bío.»

¹⁶ Bío ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vũ-beenĩ ñii wà, ó o vaá mǎn 6a ce-pawà nùwã ñun. Ba lé o Simǎn lè mín za Andere. Ba wee yénni mí zùán dé mu ñumu yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mi buee bè miĩ, á ǐ wé á 6a nùpua lé bĩa mi wé è yí á à 6ua à buennáa ǐ cǎn làa bío mi wee paráa 6a cewà bío síi.» ¹⁸ A 6a dèenía kúaará mi zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mǎn o ñii búí na 6a le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zãn à 6a wi mí woohũ yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ O o Yeesu dèenía von 6a, á 6a ló díá mín maá Zebedee lè 6a ton-sáwá ho woohũ yi, à 6a bò là a Yeesu wà.

O ñii na ó o cǎnà wee beé lò
(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí ñi-kenínia wà van ho *Kapεεnayuumu lóhó yi. Ba *zúífúwa vũríló wizonle na 6a le *Sabaa zon ó o zon 6a kàránlò zii yi, á zoó wee kàrán 6a. ²² A bĩa ñá a bioní wó coon làa sòobéε. Lé bío ó o yí kàránna 6a nùpua lè ho *làndá bío zéenilowa bío síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenĩ nǎn wo yi.

²³ Mu pãahũ mí bæere yi, à bũn ò o ñii búí na ó o cǎnà wi yi bueé zon 6a zúífúwa kàránlò zii yi, á bía pǎnpǎn: ²⁴ «Nazareete ñii Yeesu! Léé webio á ũ wà bueé cà wa cǎn hen? Fo buara wa yáaró bío yi léé? Ba le ǐ yí zũ fo le? Unén lé yia lé le Dónbeenĩ

nùpue na le tonkaa.» ²⁵ O o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o n̄i mu yi lònbiò.» ²⁶ O o cíná zèkéra a n̄i lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wáamaa p̄n̄p̄n̄. ²⁷ A 6a nùpua wó coon dàkhíina, fúaa 6a wee bío mín yi: «Éee! Biò kà léé webio? Ho léé kàránlò finle na pànká wi. Hàrí 6a cínáwa ó o nùpue mu wee na le n̄i yi, à 6a wé biò ó o wi à 6a wé.» ²⁸ O o Yeesu yèni dèenía ló fùafùà ho Kalilee k̄sh̄ búenbúen yi.

*O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèè
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ B̄n̄ m̄n̄ ó o Yeesu ló 6a *zúifùwa kàránlò z̄i á b̄o mín là a Zaaki là a Zán á téréna van o Sim̄n là a Andere 6àn z̄i. ³⁰ Mu wó ò o Sim̄n 6àn hio háa wi le d̄amu d̄eè yi, lé biò le t̄eñi wee z̄éé wo. O Yeesu buee d̄eñi á 6a bía a biò làa wo. ³¹ O o Yeesu vá vaá d̄in o j̄uh̄ yi, ò o líí fù a n̄i yi hoonía làa wo, á le t̄eñi khíina ó o d̄eñi h̄n̄n̄ n̄n̄ ho d̄inlò 6a yi. ³² Le wii zoró m̄n̄, ho tá yuuní,‡ á 6a nùpua 6uan mi vánvárowà làa b̄ia 6a cínáwa wi yi búenbúen 6uararáa o Yeesu c̄n̄. ³³ Ho lóhó n̄ipomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le z̄i z̄uaj̄i. ³⁴ O Yeesu wéera 6a nùpua cèrèè na mu v̄amú lè mi síwà lá wee beé lò, á mún̄ n̄n̄ 6a cínáwa cèrèè léra b̄ia 6a wi yi. O yí máa díá à 6a cínáwa mu bío, lé biò 6a z̄u a síí.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na léé t̄n̄ ȳnb̄ii bùir̄i, ká ho tá ka yùíi, ó o Yeesu h̄n̄n̄ le z̄i yi, á wà ló ho lóhó m̄n̄ le lùe búí na á nùpue mía yi, á léé wee flo le Dónbeen̄i yi b̄n̄. ³⁶ O o Sim̄n lè mi ninzàwa ló léé wee cà a. ³⁷ Biò 6a vaá yú a, á 6a bía n̄n̄ wo yi: «Loñ, 6a nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màh̄á bía n̄n̄ 6a yi: «Mi wa lén va h̄á lórà na b̄amakaa yi. I mún̄ ko à ï vaa bue le b̄in-tente b̄n̄, lé biò á b̄n̄ lé ì b̄uenlò j̄uh̄.» ³⁹ O o w̄aa h̄n̄n̄ tò ho Kalilee k̄sh̄ búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeen̄i b̄ion̄i na 6a nùpua yi 6a *zúifùwa kàránlò z̄in̄i yi, á mún̄ wee ja 6a cínáwa lén b̄ia 6a wi yi.

*O Yeesu wéera a bùeré búí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *Bùeré búí wà 6uara a Yeesu c̄n̄, á bueé líí f̄ará mí n̄n̄kóp̄un̄á wán ò o wee yanka a kà síi: «Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ⁴¹ O o n̄i màk̄arí 6uan o Yeesu yi dàkhíina. O o líí b̄o mi n̄i o wán ò o bía n̄n̄ wo yi: «Ì tà mu, w̄aa wa.» ⁴² O o bùeré s̄aah̄ d̄eñi b̄in̄ia se d̄in̄. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o henía biò kà n̄n̄ wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Biò wó foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màh̄á vaa zéeni ùten lè le *Dónbeen̄i yankaro. A ù mún̄ wé

‡ **1:32** Ho Sabaa j̄uh̄ wee wé búá ho yèz̄m̄á zon̄ z̄ih̄ à vaa vé ho t̄ibirí zon̄ le wii zoró p̄aah̄. Lé b̄n̄ n̄n̄ á 6a biaràa hen le 6a nùpua pan le wii líi zoró á wee 6uaràa mí vánvárowà 6uennàa o Yeesu c̄n̄, lé biò 6a lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa biò yi.

mu hãmu bïo na ó o *Mɔyize bò le 6a wé wé mu dãní yi, à 6a búenbúen zũn ká ũ wan bïo bon.» ⁴⁵ Ká bïo ó o n̄i mu wà ó o wee yényení bïo wó a yi hã lùà búenbúen yi. Lé bũn n̄on ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn kɛɛní ho donkiahũ lùe búí na á nùpue mía yi. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à buen o c̄n.

2

O Yeesu wɛ́era a mùamúa á mún séra a bè-kora díá
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizooní bïo yen bũn món, ó o Yeesu b̄nía 6uara ho *Kapɛɛnayuumu. A 6a n̄á a sã le o wi le zii yi. ² A 6a zãamáa 6ueé fò m̄n b̄uirí b̄uirí á lùe yí ká, hàrì ho zũajii. O o Yeesu wee zééní le Dónbeenĩ b̄ionĩ na 6a yi. ³ A 6a nùpua nùwã yen búí vaá ló wee buen. Ba nùwã náa 6a t̄lahũ buan o mùamúa. ⁴ Ká 6a màhã yí dà máa zoó bàrá a o Yeesu yahó 6a nùpua booró bïo yi. A 6a yòó kara ho lòho sãnsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón k̄hũ so á 6a dó a mùamúa yi lè hã h̄uni á liinía ká a dũma mí d̄amu d̄ɛ wán. ⁵ Bïo ó o Yeesu m̄n bïo 6a dóráa mí s̄ia wo yi, ó o b̄ia n̄on o mùamúa mu yi: «Wàn b̄ónlo, ũ bè-kora séra díá.» ⁶ A ho *lándá bïo zéénílowa na wi b̄in wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío ká s̄ii le we? O wee màní mítén lè le Dónbeenĩ. Lée wée dà à s̄én mu bè-kora á à díá ká mu yín̄n lè Dónbeenĩ mí dòn.» ⁸ O o Yeesu d̄ɛnía zũna 6a yilera ó o b̄ia n̄on 6a yi: «Lée webio n̄on á hã yilera na ká s̄ii wiráa mia? ⁹ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá lée, tàà lé à bío na a yi le o h̄íní lá mí d̄amu d̄ɛ ò o varáka? ¹⁰ Ká í màhã wi á mi zũn na lé o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán à s̄ennáa mu bè-kora díá.» O o wãa b̄ia bïo ká n̄on o mùamúa yi: ¹¹ «Le í bío mu na foñ, lii h̄íní, lá ũ d̄amu d̄ɛ á ũ khí6o.» ¹² Mí lahó yi ó o n̄i mu d̄ɛnía h̄in̄on yòó d̄in, á líí lá mí d̄amu d̄ɛ ò o lée wà ká 6a búenbúen d̄in wee loñ. A 6a búenbúen wó coon mu bïo yi. A 6a wee khòoní le Dónbeenĩ ká s̄ii: «Bio ká 6àn s̄ii wa d̄in yi m̄n h̄úu.»

O Yeesu 6uara 6a bè-kora wérowã bïo yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrémáa van lè ho Kalilee v̄u-beenĩ jii. A 6a zãamáa wee buen ò o kàrán 6a. ¹⁴ O wee kh̄íí, ó o m̄n o n̄i búí na 6a le Alifee za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho làn pó. O o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «H̄íní bè miĩ.» O o Levii líí h̄in̄on bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho d̄inlò mí zii. Ho *làn pó féwá lè 6a n̄i-kora c̄ɛɛ wi ho d̄inlò mu d̄iníi là a Yeesu lè mí n̄i-kenínia. Mu bon. Ba nùpua c̄ɛɛ na h̄ia wee bè làa wo lé bán nùpua so s̄ii. ¹⁶ Ho *lándá bïo zéénílowa na lé 6a *Farizíewa kuure nùpua búí á m̄n ò o Yeesu wee dí lè 6a n̄i-kora lè ho

lànpo féwá, á 6a bía nɔn o nĩ-kenínia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu ná bïo 6a bía, ó o bía nɔn 6a yi: «Héyí! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tĩni 6ànsò dǎní le? Bùeé. Ba vǎnvárowà lé bĩa wee wé cà a dǎní. Inén yí 6uara bĩa wee leéka le mí téréna bïo yi dé. Bĩa zũ le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bĩa á ì 6uara bïo yi.»

Mu bè-ka lè mu bè-fla wi mín jíná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle 6úi ó o Zǎn Batiisi nĩ-kenínia lè 6a *Farizíewa nĩ-kenínia lù mí jíní. A 6a nùpua 6úi wà 6ueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zǎn Batiisi nĩ-kenínia lè 6a Farizíewa nĩ-kenínia wee lí mí jíní à ùnén nĩ-kenínia 6èn yí máa wé mu?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi wee leéka le bĩa 6a von mu yaamu sǎnú díró yi á 6a so dà a bío le 6a lí mí jíní ká a há-fla 6àn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Eε ká pǎahũ 6úi khii dǎ, ó o há-fla 6àn báa 6a à lén 6a tǎahũ, bún ká 6a màhá wé è lí mí jíní.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-finle bïo 6úi máa la làa báká kɪnle. Lé bïo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèε ho. ²² Làa bún sii, á nùpue máa kúee *dívén fla sũmàni-kía yi. Lé bïo ká a kúaa ho bɪn, ká ho hĩa wee za, á há à nàma. A ho dívén lè há sũmàniwa á à páanì ì yáa. Ho dívén fla ko ho kúee há sũmàni-fla yi.»

O Yeesu wee zéentì ho Sabaa bïo ya-binbirì
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa 6úi zòñ ká a Yeesu wee kǎa há mana 6úi yi, ó o nĩ-kenínia wee khé ho dɪnló ho wǎhũ nĩsǎní à là. ²⁴ A 6a *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nɔn á ù nĩ-kenínia wee sáráa ho Sabaa zòñ ká wa làndá jɔn hò mu?» ²⁵⁻²⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mí dɪn yí kàrána yí mɔn le? Mu wó le *Dónbeenì yankarowà jùhũso beenì Abiataare pǎahũ. O Daviide lè mí ninzàwa á le hɪni hĩa dà á 6a yí yú bïo 6a à dí. O orén mí bεere zon le Dónbeenì zii yi á zoó lá le Dónbeenì hǎmu búurú là, ò o mún 6uan ho 6úi lée nɔn mí ninzàwa yi, ká le Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bĩa jɔn lá ko 6a wé là ho làa bïo ho làndá bóráa mu.» ²⁷ O o Yeesu pá bɪnía bía nɔn 6a yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bïo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bïo yi. ²⁸ Lé bún nɔn ó o Nùpue Za á ho Sabaa bïo mún wi níi yi.»

3

O Yeesu wéera a nii na bàhó húrún
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

* 2:25-26 Mì loí Samuwéle nín-yání vùahũ 21.1-7

¹ Bún món ó o Yeesu bínía van 6a *zúífùwa kàránlò zii yi. Mu zoñ à nǎi 6úí wi bín á bàhó húrun. ² A 6a *Farizíewa na wi bín bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a weé o nǎi mu ho *Sabaa zoñ, lé bǎo 6a wi 6a zéeni a Yeesu mu wékheró bǎo. ³ O o Yeesu bía nǎn o nǎi na bàhó húrun yi: «Lii híni 6uee lée ðin 6a nùpua 6úen6úen yahó le 6a mi fo.» ⁴ Bún món ó o Yeesu tùara bǎa wi bín yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kǎni a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» A bǎa wi bín yí bía ðèe. ⁵ O o Yeesu loñna 6a 6úen6úen yi khíi fò lè le sí-cífilè. O mún yi wee vá lè mi sòobéé bǎo 6a yiwa tunka bǎo yi. O o wǎa bía nǎn o nǎi yi: «Hóoní ũ bàhó.» O o nǎi hoonía ho á ho ðènia wan. ⁶ A 6a Farizíewa fó mín à 6a ló á ðènia lée kúaa mín wán là a *Herodee kuure nùpua, à 6a wee loñ bǎo 6a à wé á à 6úeraa o Yeesu.

Ba zǎamáa wee lé buen o Yeesu cǎn

⁷⁻⁸ O Yeesu lè mí nǎi-kenínia wà van ho Kalilee vǔ-beeni nǎi á 6a minka zǎamáa bò a yi. Ba nùpua mu 6úí ló ho Kalilee kǎhǔ yi. Ba 6úí ló ho Zudee kǎhǔ lóhó na 6a le Zeruzalεemu yi, lè ho kǎhǔ mu lórá 6úí yi mún. Ba 6úí ló ho Idumεε kǎhǔ yi, lè ho Zurudēn muhǔ món. Ba 6úí ló há ló-záwa na bǎmakaa ho Tiire lè ho Sidōn lórá yi. Bán zǎamá-kúii so hǎa wee buen o Yeesu cǎn, lé bǎo 6a ná bǎo ó o wee wé 6úen6úen. ⁹ O o Yeesu wǎa le mí nǎi-kenínia 6ua ho woohǔ 6úí 6uennáa bèra a na ká 6a zǎamáa hǎa wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bǎo ó o wee weé 6a nùpua cèrèε ká síi, á bǎa mu vǎmú wee beé lò wee náa mín o wán, bèra à na ò o yí 6a túii yi. ¹¹ Ba nùpua na 6a cǎnáwa wi yi ká 6a sansan mǎn o Yeesu, à 6a lé lùiorá a tá, à wé wǎamaka ká 6a à bío: «Fó lé le Dónbeeni Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na 6a yi le 6a yí bá mí bǎo na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowá píru jun

(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³ Bún món ó o Yeesu yòra le 6úee 6úí wán, ò o von 6a nùpua 6úí á 6a 6ueé yòra a cǎn. ¹⁴ O o hueekaa 6a píru jun 6a ðahǔ á có yèni làa tonkarowá. O hueekaa 6a à 6a keí mín wán làa wo ò o wé tonka à 6a bue le Dónbeeni bǎo. ¹⁵ O mún nǎn ho pánká 6a yi à 6a wé ná lè 6a cǎnáwa lén bǎa 6a wi yi. ¹⁶ Bǎa ó o hueekaa yènnáa lé hǎa kà:

O Simǎn, yǎa ó o có yèni làa Piεe.

¹⁷ O Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee záwa. O Yeesu có 6a yèni làa Buanεzεεsi, bún kúará le «nùpua na ka lòn viohó na wee nàmaka.*»

¹⁸ O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,
o Matiye là a Toma,

* **3:17** Ba zúífùwa cǎn, ó o nùpue na ka lòn viohó na wee nàmaka lé o nùpue na síi khúaa.

o Zaaki na lé o Alifée za,
o Tade, o Simōn na lé 6a Zeloote[†] kuure nùpua nǐ-kéní.
19 O Zudaa Isikariote na khii dé o Yeesu mí zúkúsa nǐi yi.

O Yeesu dànló yi ló Satāni cǎn
(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

20 Bǐn mǎn ó o Yeesu bǐnǐa 6ueé lion le zǐi yi. A 6a minka zāamāa tǐn 6ueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nǐ-kenínia yāá yí yú pāahú máa díráa. 21 Bǐo á 6àn nùwā jǎ mu, á 6a ló wà 6ueé fè o, á 6a wee bío le o jǐhǔ mía bǐn.

22 Ho *lándá bǐo zéenílowa na ló ho Zeruzalēmu yi 6uara bǐn bán 6èn wee bío: «Mu lé 6a cǐnáwa jǐhǔso na 6a le *Belezebuule[‡] lé yǐa wi o yi. Lé wón nǎn ho pànká wo yi ó o dà wee jǎnǎa 6a cǐnáwa lén bǐa 6a wi yi.» 23 O o Yeesu wǎa von 6a wee bǐorǎa lè hǎ wǎhio: «O *Satāni yí dà máa jǎ mí nǐnzàwa cǐnáwa. 24 Ká kǎhǔ dà-kéní nùpua hǐa wee fi mín yi, se hón kǎhǔ so máa va yahó. 25 Ká zǐ-jǐhǔ dà-kéní nùpua hǐa wee fi mín yi, á hón zǐ-jǐhǔ so máa va yahó. 26 Ká a Satāni hǐa wee fi lè mí nǐnzàwa cǐnáwa, ká a béeñǐ sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa. 27 Nǐi woon yí dà máa zo pànká 6ànso zǐi á máa zoó khuii o níi bǐo ká a yí can o pànká 6ànso mu yí vó. Ká a màhǎ can wo vó, ó o zoó khuii o zǐi bǐo 6úen6úen á à lénnáa. 28 Le ǐ mí ho tǔiá na mia: Ba nùpua bè-kora lè 6a bǐn-kora na 6a à bío le Dónbeenǐ dǎnǐ yi 6úen6úen á le Dónbeenǐ dà khii sèn ò día á à na 6a yi. 29 Ká yǐa màhǎ khii bǐa le bǐn-kohó á léera le Dónbeenǐ Hácírí yi, wón bǐo á le Dónbeenǐ máa sèn máa día máa mi hùúu. Mu ù jǐ a jǐhǔ yi féeεε.» 30 O Yeesu bǐa ká sǐi nǎn 6a yi, lé bǐo 6a wee bío le o cǐná wi o yi.

O Yeesu 6àn nùwā binbiri
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)

31 Bǐo ó o Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa wǎa 6ueé dǎn, á 6a lée dǐn ho khǔuhǔ, á 6a tonkaa o 6úi le wón zoo ve o. 32 Ba nùpua na kará kǐnǐa o Yeesu yi boo, á bǐn à yǐa 6a tonkaa 6ueé wee bío làa wo: «Loñ, mǐn nu lè mǐn zàwa [lè mǐn hǐnni] wee cà fo, 6a lée wi ho khǔuhǔ.» 33 O o Yeesu bǐa: «Lé o yén lé wàn nu? A wàn zàwa lé 6a yén?» 34 O o loñna bǐa kará kǐnǐa wo yi khii fò, ò o bǐa: «Mí loñ! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. 35 Lé bǐo á yǐa wee wé le Dónbeenǐ sǐi bǐo se wón lé wàn za, tàá wàn hǐnló, tàá wàn nu.»

4

O díro wǎhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)

† 3:18 Mí loñ Matiye vǎahǔ 10.4 ‡ 3:22 Mí loñ Matiye vǎahǔ 10.25

¹ O Yeesu tɪn wíokaa wee kàrán ɓa nùpua ho Kalilee vù-beenì jii. Ba minka zâamâa kɪnía wo yi, ó o wó san zon ho woohù á zoó kará. Ho woohù mu wi mu jummu yi, ká ɓa zâamâa bán léé wi le ɓónɓóore yi mu jummu jii. ² O hía wee wà há wàhio à kàránnáa ɓa nùpua làa ɓio cèrèè. ɓio kà lé ɓio ó o kàránna làa ba: ³ «Mi tántá mi jikónna. Nii ɓúí ló van mí mǎhù yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ ɓio ó o wee dé mu, á mu ɓúí lion ho wǎhù nísání, á ɓa jínzàwa sèekaa bún vǎ. ⁵ Mu ɓúí lion ho ɓúaa hó na le tɪnì wi wán ká le yí lí, á mu dèenía ló, lé ɓio le tɪnì yí boo bún. ⁶ ɓio le wii jǎ mu lè mí sòobèè, á mu hon, lé ɓio mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu ɓúí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǎn kíkara so hǎnɔn yóó pà mu, á mu yí yú bia hùúu. ⁸ Mu ɓúí bún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó dǎn, á yú há bia ɓóní làa píru píru, ɓúará-tɪn tɪn, khímàni khímàni.» ⁹ Bún món ó o bía nɔn ɓa yi: «Yia wee jǎ ɓio, à wón jǎ ɓio bía sese.»

*O Yeesu wàhio wàró nùhù
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰ ɓio ó o Yeesu páanía wi làa ɓia yí máa tà lé o món là a nì-kenínia píru jun, á ɓa flora a le o zéení há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹ O o bía nɔn ɓa yi: «*Le Dónbeenì béenì ɓio na kúará lá dǎn yí zū á minén yú zūna. Ká ɓa nǐ-vio wee jǎ mu ɓio ɓúenɓúen lòn wàhio. ¹² Lé bún nɔn <á ɓa lé ɓa nùpua na yǐo wi

ká ɓa yí máa mi sese.

Ba mún wee jǎ mu ɓio,

ká ɓa yí máa zūn mu ɓàn kúará binbirì.

Ká bún mía se ɓa lá á à yèrè má à ɓuen le Dónbeenì cǎn,

á dèn lá à sèn nì díá á à na ɓa yi.» *

*O Yeesu zéenia o ñiro wàhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ Bún món ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ká le wàhiire na kà ɓàn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zūnna há wàhio ɓúenɓúen na ká ɓàn kúaráwa? ¹⁴ Le Dónbeenì biónì ka lè mu bè-dà na ó o ñiro wee dé. ¹⁵ Ba nùpua ɓúí ka lè ho wǎhù nísání na le biónì lion yi. Hen ká ɓa jǎ le Dónbeenì biónì, ò o Satáni dèení lén le ɓa yiwa. ¹⁶ Ba ɓúí ka lè ho ɓúaa hó na le tɪnì wi wán ká le yí lí. Hen ká ɓa jǎ le Dónbeenì biónì, à ɓa tà le yi, à zámaka le ɓio yi. ¹⁷ Ká ɓa mǎhá yí máa tà à le biónì mu wii ɓa sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú ɓa le Dónbeenì biónì ɓio yi, à ɓa dèení pí le Dónbeenì ɓio. ¹⁸ Ba ɓúí ka lè ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jǎ le Dónbeenì biónì, ¹⁹ èè ká ho yǐró ɓio yilera, lè ho nǎfóro símu

* 4:12 Mi lon Ezeyii vùahù 6.9-10

na wee vliní 6a nùpua, lè mu biowa síwà cèrèè na 6a nùpua sía wee vá yi, bún wee wii 6a, à hè le bioní mu à le máa dàni dèè búí wé. ²⁰ Ba búí bèn ka lè ho tá na se bio. Ba wee jí le Dónbeení bioní à tà le yi. Bán ka lòn dínló na yòò ton, á ho búí yú hã bia 6óní làa píru píru, 6úará-tin tin, khímàni khímàni.»

Le fntáni wahiire

(Luki 8.16-18)

²¹ Bún món ó o Yeesu bínía bía nòn 6a yi: «O búí so wee wé dé fntáni à bini lá láahó bún yi le? Tàá bânso so wee wé dé le zoo bàrá kàtà tá le? Bùèé. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi.

²² Mu bïo na sánkaa búenbúen khii mi. A bïo sà yi búenbúen bïo khii zúri. ²³ Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá bínía bía bïo kà nòn 6a yi: «Mí wé jí bïo wee bïo na mia sese. Le wíló dèè na mi wee m̀nzã lè mu bïo, lé dén bân síi á le Dónbeení á à m̀nzã lè mí bïo á à wíoka à bè mu búí wán á à na mia. ²⁵ Lé bïo á yia bïo wí á le è bini ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèè búí mía, á hàri mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cón, á le pá à fé.»

Bïo mu bè-dinii wee wé wé dándá bân wahiire

²⁶ O Yeesu tin bínía bía: «*Le Dónbeení béení bïo 6onmín làa bïo kà: Nii búí dó mí bè-dà mí m̀hú yi. ²⁷ O wee da à lée sïn làa wizooní. Hón pãhú so ká hã bia wee hàà à yòò lé ká a yí zú bïo mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá miten wee wé à mu bïo na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yïo. ²⁹ Ká ho dínló hã bon, á láró dñn, ò o m̀hú bânso dèení lá mí khónle ká a khè ho.»

Ho mútádè v̀ndèè bèere wahiire

(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)

³⁰ Bún món ó o Yeesu tin pá bínía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèè lè le Dónbeení béení? Lé le wahiire yén á wa à dín wán á à zéenináa le béení mu bïo? ³¹ Mu bïo dà à tèè lè le v̀ndèè na 6a le mútádè bân bèere. Le ka cínú á po hã bia búenbúen na ho dímíná yi. ³² Ká 6a dù le à le lé, à dã porí ho zen-6uahó bè-vàni búenbúen, à lakara keí á tàró wé, à 6a jínzawa wé dàni tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé kà síi ó o Yeesu hía wee wàráa hã wãhio cèrèè làa hã kà bân síi bïo, à zéenináa le Dónbeení bioní na 6a nùpua yi. O hã wee kàrán 6a à héha làa bïo á bïa wee jí a cón dà à zúrináa hã kúará. ³⁴ O hía máa wé bïo lè 6a zãmáa ká a yí máa wã wãhio. Ká pãhú na ó orén lè mí nĩ-keninia wi mí dòn, ò o zéeni hã kúará na bán yi.

O Yeesu dñnia ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

³⁵ Mu ǹnzon mí bèere zihú, ó o Yeesu bía nòn mí nĩ-keninia yi: «Mí wa khí lè ho v̀-beení món.» ³⁶ A 6a wãa wã díá 6a

zãamãa. Ho woohũ na ó o Yeesu lá wi yi lé hĩa ó o ñĩ-kenínia zon làa wo á 6a wà. Hã wonna búí mún sùarãa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beenĩ hĩnɔn wee vâ, á mu jummu wee yànbónka zo ho woohũ. Lònbió à ho yòó wee sí lè mu jummu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líí dũma ho woohũ fĩkũhũ sã mí jũhũ á mu dãmu 6ó. O o ñĩ-kenínia sɪnía wo á bía nɔn wo yi: «Núhũso, wa à hí. Mu so lée bió na yí ciran fo lée?» ³⁹ O o Yeesu sɪna nãmakaa ho pinpiró yi, ò o bía nɔn ho vũ-beenĩ jummu yi: «Wé tété.» A ho pinpiró dɛɛnía dɪn. A mu búenbúen wó tétété. ⁴⁰ O o Yeesu bía nɔn mí ñĩ-kenínia yi: «Lée webio nɔn á mi zãnanãa? A lé minén pá dɪn yí dó mí sɪa miĩ lon?» ⁴¹ Ká bɪo 6a zãna dàkhĩna, á 6a wee bío mɪn yi: «Páa! O nùpue mu lé o yɛn sɪi kã? Hãrĩ ho pinpiró lè mu jummu ó o bíarãa, á mu pá bò a bíonĩ yi.»

5

*O Yeesu nɔn 6a cɪnãwa lera o ñi búí yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)*

¹ Bũn mɔn á 6a wà khĩi dãn ho Kalilee vũ-beenĩ mɔn ho Zerasaa* kũhũ yi. ² Bɪo ó o zoó ló ho woohũ yi lée wee dɪn, à bũn ò o ñi búí ló 6a ñi-hĩa nùuní† á wee sí a yahó. O cɪnã búí wi o ñi mu yi á wee beé o lò. ³ O wee cãa 6a ñi-hĩa nùuní. Nùpue yí dà máa bɪnĩ máa ca a làa dɛɛ woon, hãrĩ lè hã zúakùariwà. ⁴ Pɔnna cɛɛɛ 6a can wo lè hã zúakùariwà. Ká a màhã wee wé khòo hã zúakùariwà, à háaka hã cɪanĩ na wi o zení yi. Pànká 6anso na dà a bɪo wón mía. ⁵ Fúuu lè hã wizooní, ká lé 6a ñi-hĩa nùuní lè hã búaa ó o wi yi, á wee wãamaka ká a hũaa mítɛn 6óonĩka yi lè hã huua.

⁶ O ñi mu khèra mɔn o Yeesu ó o lùwa 6uara á 6ueé líí búrá a tá ⁷ ò o wee bío bɪo kã pɔnpɔn: «Dónbeenĩ na wi mu bɪo búenbúen jũhũ wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, 1 wee yanka fo le Dónbeenĩ yèni yi, yí yáa 1 bɪo.» ⁸ O bía bũn, lé bɪo ó o Yeesu wee kíkã a cɪnã na wi o yi le o lé. ⁹ O o Yeesu tũara a yi: «Ũ yèni 6a le we?» O o bía: «Ī yèni 6a le Zãamãa, lé bɪo wa boo.» ¹⁰ O o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kũhũ mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nònbió-6oohũ búí wee dí le 6úee ñisãní. ¹² A 6a cɪnãwa mu yankaa o Yeesu kã: «Na ho wũhũ wɛn le wa vaa zo 6a nònbióɛnĩ na kã yi.» ¹³ O o Yeesu nɔn mu wũhũ 6a yi. A 6a cɪnãwa mu ló a ñi yi á vaá zon 6a nònbióɛnĩ yi. A 6a búenbúen

* **5:1** Ho Zerasaa lé hã Lórã Bɪo Pírú kũhũ ló-beenĩ. Le Dónbeenĩ bíonĩ vãnna búí yi á ho Kadaraa lè ho Zekesa lórã lé hĩa bɪo bía. † **5:2** Ba zúífũwa búráa lè warɛn búráa yɪnɔn dà-kéní. Ba fù wee wé cé mí búráa hã 6ó-lerãa yi kúia. Lé hɛn búráa so síi ó o khéero ló yi 6uararãa o Yeesu cɛn.

yòó lùwa le búe wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenĩ yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé ñun sii.

¹⁴ A bĩa lá wee pa 6a lùwa vaá bía mu nɔn bĩa wi mí manawá yi, á bía mu nɔn bĩa wi ho lóhó yi. A 6a nùpua ló wá bueé loń bío wó. ¹⁵ Bío 6a bueé dɔn hen na ó o Yeesu wi yi, á 6a mɔn o n̄i na 6a minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí n̄i-tente á zá mí s̄la kará, á 6a z̄ana. ¹⁶ A bĩa mu wó ȳio yi lá bío wó a n̄i na 6a cínáwa lá wi yi làa bío wó 6a n̄onbùeɛní yi á f̄eera nɔn bĩa ló buaraka yi. ¹⁷ A 6a wee yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ P̄ahũ na ó o Yeesu b̄inia wá yòó zo ho woohũ yi, ó o n̄i na yú míten 6a cínáwa n̄i yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ O o Yeesu p̄á ò o bía nɔn wo yi: «B̄iní va m̄in z̄i à vaa bío ũ makári na ó o N̄uhũso z̄ũna, làa bío ó o wó nɔn foń búenbúen à na 6a nùpua yi.» ²⁰ O o n̄i mu bèn w̄aa wá á tò h̄a Lórá Bío Pírú k̄hũ yi ká a wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nɔn wo yi. A bĩa búenbúen na ñá mu á mu wó coon dàkh̄ina.

*O Zayiruusi h̄inló là a h̄aa búii w̄eéro bío
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

²¹ B̄un m̄on ó o Yeesu zon ho woohũ, á yèrèmaa khú ho vū-beenĩ m̄on, hen na ó o ló yi buararáa. A 6a minka z̄aamáa bueé k̄nia wo yi ká a wi mu ñumu ñii. ²² Hón p̄ahũ so yi à b̄un 6a *z̄uífùwa k̄aránló z̄i ya-dí búii na yèni 6a le Zayiruusi bueé dɔn. Bío ó o bueé bó a Yeesu yi ó o líí búrá a tá, ²³ á wee bónbóní a ká sii: «Í h̄inló máa fen, í wee fio fo, sáberé à ũ buee bè ũ níi o wán ò o lò fá.» ²⁴ O o Yeesu w̄aa bò làa wo á 6a wá. A 6a minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ H̄aa búii wi 6a t̄ahũ á wee mí mí s̄eéro f̄eéé á dɔn h̄a lúlúio pírú ñun à ho máa f̄. ²⁶ O lò bon làa sòobéé le t̄ni b̄ansowá níni yi, á níi bío búenbúen wó. Ká a màh̄á pá yí yú míten. O v̄amú yáá wiokaa wee dé wán. ²⁷ O h̄aa mu h̄ia ñá a Yeesu bío, lé b̄un nɔn ó o bueé zon 6a z̄aamáa yi, á ñàana zoó 6o a Yeesu yi, á t̄aa o dà-z̄inii yi là a m̄on. ²⁸ O lá wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàina t̄aa o dà-z̄inii yi, á í ì wa.» ²⁹ Bío ó o bèn yú zoó t̄aa o dà-z̄inii yi, ó o s̄eéro d̄eɛnia d̄in, ó o z̄una mu mí s̄ania yi le mí wan. ³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeesu z̄una le p̄anká búii ló mí yi, ó o yèrèmaa d̄in 6a z̄aamáa yi ò o t̄ara: «Lée wée t̄aa í dà-z̄inii yi?» ³¹ O o n̄i-keninia bía nɔn wo yi: «Fo yí mɔn bío 6a nùpua buraráa foń á wee ñàa mín le? A ũ pá wee t̄a le lée wée t̄aa foń.» ³² Ká a Yeesu wi ò o z̄ũn ȳia wó mu, ó o wee loń mí n̄is̄aa yi. ³³ O o h̄aa z̄ana, ó o wee zà, lé bío ó o z̄ũ bío wó a yi. O o wá bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o f̄eera bío mu wóráa búenbúen nɔn wo yi. ³⁴ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wán h̄inló, bío fo dó ũ s̄ii miĩ, lé b̄un w̄eéra fo. W̄aa lén, vaa yí h̄eéra. Fo wan mu voráa.»

‡ 5:25 Mí loń Levii nùwá v̄uahũ 15.25-33

³⁵ Bïo ó o Yeesu wee bío kà síi à bũn 6a tonkarowà 6úi ló a Zayiruusi zii ñon o món á 6ueé wee bío làa wo: «Ū hĩnló wáa húrun. Fo tĩn pa à sɛé o ñĩ-kàránlo le?» ³⁶ Ká a Yeesu màhá yí lońna lè 6a cǎn ò o bía ñon o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sli miĩ.» ³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue lèenĩ mí ká mu yínǎn o Piere là a Zaaki lè mín za Zǎn. ³⁸ Bïo ó o vaá dǎn o Zayiruusi mu zii, ó o Yeesu mǎn bïo le lùe kánkáa dǎnnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn. ³⁹ O o Yeesu yòó zon le zii yi ò o bía ñon 6a yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio ñon mi wee wáráa kà síi? O hĩnzo-za mu yí húrun, o lée yia na dũma.» ⁴⁰ A 6a wee zùanka a yi. O o wáa le 6a 6úen6úen lé, ò o fó a hĩnzo-za 6àn maá lè 6àn nu lè mí ñĩ-keninia nùwá tĩn á zonnáa hen na ó o hĩnzo-za wi yi. ⁴¹ O o líf fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bũn kúará le «hĩnzo-za, le 1 bío mu na fon, lii hĩní»). ⁴² O o hĩnzo-za dèenía líf hĩnǎn wee varáka. O teró lúlúio yú píru ñun. Bïo 6a mǎn mu kà síi á 6a wó coon dǎkhĩna. ⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu ñon 6a yi le 6a yí bío mu le nùpue jí. O o bĩnía bía le 6a na mu bïo wo yi le o dí.

6

Ho Nazarɛete lóhósa yí tà a Yeesu bïo
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

¹ Bũn mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi á wá van ho lóhó na ó o dǎn yi. O o ñĩ-keninia bò làa wó. ² Bïo ho Sabaa dǎn ó o zoó kàránna 6a nùpua 6a *zuífùwa kàránló zii yi. Ba minka nùpua na ñá a bioní á wó coon dǎkhĩna. A 6a wee bío: «Bïo kà 6úen6úen ó o yú wen? O bè-zũrĩminĩ lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínǎn orén lé o 6úen-khèero le? A 6àn nu yínǎn o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simǎn, bán so yínǎn 6àn zàwa le? A 6àn hĩnni làa wen yí wi mín wán hen le?» Lé bũn ñon á 6a yí tàráa o Yeesu bïo. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía ñon 6a yi: «Le *Dónbeenĩ ñi-cúa fɛero wé yí le kǎnbii lùe 6úen6úen yi. Ká 6àn kùrú lóhó mí bɛere nùpua, lè 6àn temínlowà lè 6àn zĩ-ñũhũ nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bïo bĩn, ká mu yínǎn 6a vǎnvárowà nùwá yɛn na ó o bò mí níni wán á wɛéra. ⁶ Bïo 6a yí dó mí sĩa wo yi á wó a coon.

O Yeesu tonkaa mí ñĩ-keninia lè 6a nùwá ñun ñun
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)

Bũn mǎn ó o Yeesu tò hǎ lórá na bǎmakaa bĩn yi, á wee kàrán 6a nùpua. ⁷ O von mí ñĩ-keninia píru ñun á wee tonka lè 6a nùwá ñun ñun. O ñon ho dàrló 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi, ⁸ á bía bïo kà ñon 6a yi: «Mi yí 6ua dèe à láráa ho wǎhũ ká mu yínǎn le bũn-za mí dòn. Mi yí 6ua bè-dĩni, tàá puure. Mi yáá pá yí 6ua wárí. ⁹ Mi zĩ hǎ nakáa ká a 6úi yí

buá báká búí à séení hía ó o zǎ.»¹⁰ O o bíníá bía: «Mí wé vaá zon lóhó léé lóhó yí, à le zii na mí làara yí lé bín à mí kɛɛní yí fúaa mí léro ho lóhó mu yí.»¹¹ Ká lóhó na sa wé pǎ le mí máa làa mí wán, tàá ká 6a pǎ le mí máa jí mí cǎn, ká mí wee lé ho yí, à mí púaa mí zení khúnkhūnǐ kúia bín.* A bǔn ò zéení làa bán le 6a wó khon.»¹² A 6a 6èn wà dén jii so wán, á vaá wee héé bue mu na 6a nùpua yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára.¹³ Ba cǎnáwa cèrèè 6a wee ja lén bía 6a wi yí, á mún wee khii ho jíló lè 6a vánvárowà cèrèè, à weé 6a.

O Zǎn Batiisi búeró bío
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Bǔn ò wé ò o béé *Heroode† ja a Yeesu bío, lé bío ó o yèni ló hǎ lua búenbúen yí. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zǎn Batiisi á vèera, le lé bǔn nɔn ó o dà mu yéréké bío wee wéráa.¹⁵ Ká 6a búí bán 6èn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yáá 6èn wee bío le mu lé le *Dónbeenǐ jí-cúa fɛerowà na yáania nǐ-kéní.¹⁶ Bío ó o Heroode ja mu ká, ó o le éee! Le o Zǎn Batiisi na mínén nɔn le jii 6a kúio jíhǔ lé wón bíníá vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bío ká lé bío mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ bán háa Herodiade yan. O o Zǎn bía nɔn wo yí: «Mín za bán háa á fo yí ko à ù fé ya.»§ Bío ó o Herodiade ja mu ó o síi cá a Zǎn yí, á wi ò o cá a búeró yahó ká a màhá yí dàrna mu yí wó, lé bío ó o Heroode mu fù wee hézón o Zǎn. O zǔ le o léé nǐ-tente na bío sǎ le Dónbeenǐ yí, ó o 6èntǐn fù pan o bío. Hen ká a wee jí a bioní, ò o máa zǔn bío o ò wé sese, ò o jɔn pá wa a bioní jíló. Ká bǔn pá yí hò bío ó o nɔn le jii á 6a wǐira a Zǎn mu can dó ho kàsó yí, á weéraráa o Herodiade síi.

²¹ A nònzoñ na ó o Heroode mu teró wizonle bánbáa buée dǎn yí, ó o Herodiade wáa bò bǔn yí á wóráa bío ó o lá wee leéka. Mu zoñ ó o Heroode wó ho sǎn-beenǐ ò o von mí béenǐ nǐ-beera, á von 6a dásíwá júnása lè ho Kalilee kǎhǔ bá-záwa.

²² Mu zoñ ó o Herodiade hǐnló á wà zon hen na 6a wee dí ho sǎnú yí, á zoó yon. O o bío weéra a Heroode làa bía ó o von sía. O o Heroode wáa bía nɔn o hǐnzoró yí: «Bíó fo le fo ò cá à ù zéení, á ï na mu foñ.»²³ Fúaa o hía báa á bía bío ká: «Bíó búenbúen na á fo le fo o cá á ï ï na foñ, hàrí mu wé ï béenǐ bán sanká màní, á ï pá à na mu foñ.»²⁴ O o hǐnzoró wáa wà léé tùara mín nu yí: «Lé mu yén á ï ko à ï bío le o *Heroode na mǐi coon?» A wón bía nɔn mí hǐnló yí: «Lén zo o bío le o Zǎn Batiisi jíhǔ lé hía ò o na foñ.»²⁵ O o hǐnzoró dèeníá yèrémáa bánbáa zon o béé cǎn á zoó bía bío ká nɔn wo yí: «O Zǎn Batiisi jíhǔ lé

* **6:11** Mí loñ Matiye vùahǔ 10.14 † **6:14** O Heroode na 6a bía bío hen lé o Heroode Antipaasi. ‡ **6:17-20** O Filiipu na 6a bía bío hen lé yía hía wi ho Oroomu lóhó yí. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bán háa yan ká a yǐo wi lua. § **6:17-20** Mí loñ Levii nùwá vùahǔ (Lévittique) 18.16

hĩa à ù wǎa dé ho lenbuen yi na miĩ.»²⁶ O o béε sǎnía búenbúen yòò tò. Ká a màhá yí wi ò o pí bĩa ó o von yahó bĩo ó o báa bĩo yi.²⁷ Mí laho yi ó o dènía tonkaa mí dásí nĩ-kéní, á nɔn le jii yi le o vaa kúii o Zǎn Batiisi jũhũ bua buennáa. O o dásí nĩ wà van ho kàsó zii yi, á vaá kúio o Zǎn Batiisi jũhũ,²⁸ á dó ho lenbuen yi á buéé nɔn o hĩnzoró yi, á wón buan vaá nɔn mín nu yi.²⁹ Bĩo ó o Zǎn Batiisi nĩ-kenínia já mu, á 6a buéé lá a vaá nùna.

O Yeesu diinia 6a minka zãamãa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zǎn 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowà vaá bĩnia buara a Yeesu cǎn, á buéé fεera bĩo 6a wó làa bĩo 6a kǎrǎnna búenbúen lè 6a nùpua á nɔn wo yi.³¹ Ba nùpua na wee buen ká 6a bĩní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pǎahũ máa díráa. Lé bũn nɔn ó o bíarǎa bĩo kà nɔn 6a yi: «Mí buen le wa khèn lé à mi lée yí vũĩ cĩnú.»³² A 6arén mí dòn wǎa zon ho woohũ á khèra ló van hen na á nùpue mía yi.³³ Ká nùpua cèrèε màhá mɔn 6a lénlò, á zũna 6a. A 6a lóka hǎ lórá búenbúen yi á bùunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho laho mu yi.³⁴ Bĩo ó o Yeesu zoó ló ho woohũ yi, ó o mɔn 6a minka zãamãa. A 6a màkǎrí buan wo yi, lé bĩo 6a 6onmín lòn pia na paro mía. O o wǎa kǎrǎnna 6a làa bĩo cèrèε.³⁵ Bĩo le wii wee tè, ó o Yeesu nĩ-kenínia vá buéé bó a yí á bía nɔn wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi.³⁶ Bío le 6a nùpua mu lén va hǎ manawà lè hǎ lórá na sùarǎkaa hen, à vaa yà mu bĩo dí.»³⁷ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Minén miten na mu bè-dínii 6a yi.» A 6a bía nɔn wo yi: «Hàrí wa vaa yà wén-hǎani* khíá-jun búurú buee na 6a yi, á hon pá máa yí 6a.»³⁸ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí vaa loń le lée búurú bĩo yɛn ká mi cǎn.» Bĩo 6a van buara, á 6a bía nɔn wo yi: «Lée búurú bi-zàwa bĩo hònú làa cezàwa bùaa jun.»³⁹ O o Yeesu wǎa nɔn le jii mí nĩ-kenínia yi le 6a sanká 6a nùpua le 6a kɛení lè mi kuio le jí-sio wán.⁴⁰ A 6a kará lè mí kuio. Ba 6úi lé ho khímàni khímàni, 6a 6úi lé ho 6úarǎ-jun làa píru píru.⁴¹ O o Yeesu wǎa fó ho búurú bi-zàwa bĩo hònú lè 6a cezàwa bùaa jun buan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeenĩ bǎrǎkà, ò o cèεkaa ho nɔn mí nĩ-kenínia yi le 6a sanká na 6a nùpua yi. O mún sankaa 6a cezàwa bùaa jun nɔn 6a búenbúen yi.⁴² Ba lè mi nĩ-kéní kéní yú dú á sù.⁴³ Ho búurú lè 6a cezàwa na là ká á 6a nĩ-kenínia khuiira, á mu sú hǎ sǎkíwá píru jun.⁴⁴ Bĩa dú mu, á 6a báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

O Yeesu wee varǎka ho vũ-beení jummu wán
(Matiye 14.22-33; Zǎn 6.15-21)

* 6:37 Le wén-hǎnlò dà-kéní wee yí o nùpue nĩ-kéní wizon-kùure sámú sǎání.

⁴⁵ Bũn mɔ́n ó o Yeesu dèɛnía kíkǎa mí nĩ-kenínia yi le 6a zo ho woohũ à dí mí yahó khí ho vũ-beenĩ mɔ́n lè ho Betesayidaa lóhó cǔn, ká minén ñ na ho wǔhũ 6a zǎamáa yi á 6a à 6oka. ⁴⁶ Bĩo 6a saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búii wán á wà yòó fio le Dónbeenĩ yi. ⁴⁷ Ho tá á à bío le mí ì hí, à bũn ho woohũ na ó o nĩ-kenínia zon á zoó wi ho vũ-beenĩ s̄ii yi. O o Yeesu mí dòn léé ðĩn le bónbóore yi. ⁴⁸ O o mɔ́n ò o nĩ-kenínia lò wee be lè ho woohũ pàró, lé bĩo ho pinpiró wee sí 6a yahó. Hǎ tá-tía yi, ó o Yeesu wee varáka mu ñumu wán á mà 6a, á wà vaá nikhíi 6a. ⁴⁹ Bĩo 6a mɔ́n wo ò o wee varáka mu ñumu wán, á 6a wee leéka le o léé nĩ-hǎnbóní. A 6a wee wǎamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yĩa yí mɔ́n wo mía. A 6a zǎnkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dèɛnía bía làa ba: «Mi hení mi s̄ia, mu lé ínén, mi yí zǎn bĩo.» ⁵¹ O o yòó zon ho woohũ yi làa ba, á ho pinpiró ðĩn. O o nĩ-kenínia wó coon dàkhíina. ⁵² Ba yí zũna mu yéréké bĩo na ó o wó lè ho búurú bǎn kúará, lé bĩo 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba kǎa ho vũ-beenĩ khii dǎn ho lahó na 6a le Zenezareete kǔhũ, á 6a can mí woohũ mu ñumu ñii. ⁵⁴ Bĩo 6a zoó ló ho woohũ yi á 6a nùpua na mɔ́n o Yeesu dèɛnía zũna a, ⁵⁵ á 6a h́era bía a bĩo. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à 6ua mí vǎnvárowà ká 6a wi mí dǎmu s̄ia wán, à varáa o cǔn hen na 6a wee ñí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hǎ ló-zàwa lè hǎ ló-beera lè hǎ manawà, á 6a nùpua wee 6ua mí vǎnvárowà à varáa ho fémínló lara yi ká 6a yanka a le o día le 6a tũiika a dà-zínii ñi-kǎa yi. A b̄ia wee yí le tũii yi, bǎn búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizíewa wee wǎani (Matiye 15.1-9)

¹ Ba *Farizíewa lè ho *lǎndá bío zéenílowa nùwǎ yèn búii na ló ho Zeruzalɛmu yi, á 6ueé kúaa mín wán k̄nía o Yeesu yi. ² Ba lońna mɔ́n ò o nĩ-kenínia búii wee dí à 6a yí s̄era mí níní á yí ceérarǎa mítén làa bío ho lǎndá bǎrǎa mu. ³ Mu bon, 6a Farizíewa lè 6a *zúifùwa búenbúen á wee bè ho lǎndá na á bǎn maáwà zéénia nɔ́n 6a yi. Ba máa wé dí ká 6a yí s̄era mí níní sese. ⁴ Ká 6a vaá ló ho yàwá yi à 6a máa dí ká 6a yí s̄era mítén. *Lǎndáwá cèrèe na 6a yú mín maáwà cǔn á 6a wee bè yi: Hǎ ñuuníi s̄ia, lè hǎ dũunà lè hǎ bǎnámáwá, bío na á hǎ ko à hǎ wé s̄erǎa. ⁵ A 6a Farizíewa lè ho lǎndá bío zéenílowa wǎa tũara a Yeesu yi: «Léé webio nɔ́n á ù nĩ-kenínia yí máa bèrǎa ho kàránló na á wǎn maáwà nɔ́n wɛn yi, á wee dí ká 6a níní yí s̄era làa bío ho lǎndá bǎrǎa mu?» ⁶ O o Yeesu wǎa bía nɔ́n 6a yi: «Nĩ-khàwa yén! O *Ezayii tũia sí mí wán pǎahũ na ó o

ƐƐera le *Dónbeenĩ jĩ-cúa na kà mi dǎnĩ yi. Bĩo kà lé bĩo ó o hĩa túara:

«Ba nùpua na kà wee òuaaní mi lè mí jĩnĩ,
ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

⁷ Le òuaaní na 6a wee na miĩ jũhũ mía.

Lé bĩo 6a nùpua làndáwá

lé hĩa 6a wee kàrán làa mín.»*

⁸ O o Yeesu bĩnía bía: «Le Dónbeenĩ làndáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua kàránló yi.» ⁹ O o pá bĩnía bía: «Bìo mi pá le Dónbeenĩ làndáwá à mi bò mín kùrú làndáwá yi lée bĩo na se mi cǎn sá! ¹⁰ Mu bon. O *Mòyiize bía: «Kǎnbi mĩn maá lè mĩn nu.»[†] Mu mún bía: «Yĩa bía khon mín maá tàá mín nu dǎnĩ yi, wón ko làa búeró.»[‡] ¹¹ Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nòn mín maá yi tàá mín nu yi le mí ní bĩo na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bũn kúará le hãmu na bĩo sã le Dónbeenĩ yi.) ¹² Se mi nòn le ní wo yi ò o yí séení mín maá tàá mín nu. ¹³ Ká mi wee wé kà sii se lé le Dónbeenĩ bionĩ bán báhèé á mi wee lén le wán lè mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bũn bán siiwá cèrèé á mi wee wé.»

Mu bĩo na wee tíi o nùpue

(Matiye 15.10-20)

¹⁴ Bũn món ó o Yeesu von 6a zãamãa á bía nòn yi: «Mĩ búenbúen jí bĩo kà à zũn kúará: ¹⁵ Bĩo ó o nùpue wee dí, bũn dèe woon yí máa tíi wo. Bĩo wee lé o sii yi, bũn lé bĩo wee wé tíi wo. ¹⁶ [Yĩa wee jí bĩo à wón jí bĩo bía sese.]» ¹⁷ Bĩo ó o Yeesu wà díá 6a zãamãa ó o vaá zon le zii yi, ó o ñĩ-kenínia zoó wee tùa wo yi lè le wãhiire mu gân kúará. ¹⁸ O o bía nòn 6a yi: «Minén mún yí zũ mu biowa mu yara le? Mi yí zũ le bĩo ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíi wo le? ¹⁹ Mu yí máa zo a sii yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bĩnĩ lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hǎn bionĩ so le ho ðĩnló búenbúen dà wee dí. [§] ²⁰ O pá bĩnía bía: «Bìo wee lé o nùpue sii yi lé bĩo wee tíi wo. ²¹ Lé bĩo ó o nùpue sii lé bĩn á hã yile-kora wee lé yi à dé o ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí siiwá yi, lè ho kǎnló lè le ñĩ-búee yi. ²² Hã wee na ò o wé o bá-fé tàá o hã-fé, à sii wé vá 6a nùpua biowa yi, à wé o ñĩ-sũmúi, à wé khà 6a nùpua vĩnĩ. O yú bĩo na ò o wé. Le yandee wee kèrĩ wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé òuaaní mítèn, à wé o bǎnbú. ²³ Bũn biowa so búenbúen wee lé o nùpue sii yi. Bũn lé bĩo wee tíi wo.»

O sii veere hãa na tà a Yeesu yi bĩo

(Matiye 15.21-28)

* **7:7** Mi loĩ Ezayii vũahũ 9.13 † **7:10** Mi loĩ Léro (Exode) vũahũ 20.12; Làndá zéeníló (Deutéronome) vũahũ 5.16 ‡ **7:10** Mi loĩ Léro (Exode) vũahũ 21.17; Levii nùwá (Lévítique) vũahũ 20.9 § **7:19** Mi loĩ Bè-wénia vũahũ 10.9-16

²⁴ Bũn mɔn ɔ o Yeesu lɔ dɛn lùe so yi á wà van ho kɔhũ na sùaràa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zĩi búii yi, á yí wi á ɓa zũn o bĩo. Ká a màhá yí sà míten yí yú. ²⁵ Háa búii na hĩnló ɔ o cĩná wi yi á jí a sã. O o dɛɛnía wà ɓuara a cɔn á ɓueé líi búrá a tá, ²⁶ ò o flora a Yeesu le o ja a cĩná lén mí hĩnló yi. O háa mu yĩnɔn zũifù, o ló ho Siiro-Fenisii kɔhũ yi. ²⁷ O o Yeesu bía làa wo: «Día le ɓa háyúwá dí vé. Mu yí se à ɓa lá ɓa háyónzàwa dĩnló yénni kúia na ɓa booní yi.» ²⁸ O o háa bía nɔn wo yi: «Núhúso, mu bon. Eɛ ká ɓa booní nɔn mún pá wee wé sèeka ho dĩnló na ɓa háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ O o Yeesu wãa bía nɔn wo yi: «Ū bionĩ na á ũ bía kà bĩo yi, á ĩ nɔn o cĩná lera ũ hĩnló yi vó. Wãa hĩnĩ lén va ũ zĩi.» ³⁰ O o háa ɓèn bĩnía wà van mí zĩi, á vaá yú mí hĩnló ò o dũma le dãmu dɛe wán, ò o cĩná ló a yi.

O Yeesu wɛɛra a beke búii

³¹ Bũn mɔn ɔ o Yeesu ló ho kɔhũ na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidɔn lóhó yi, á kãa hã Lórá Bĩo Pírú kɔhũ yi bĩnía ɓuararàa lè ho Kalilee vũ-beenĩ cɔn. ³² A ɓa bò là a nĩi búii ɓuararàa o cɔn ò o lé o beke, á bionĩ mún yí máa jí. Ba flora a Yeesu le o bè mí níní o wán. ³³ O o Yeesu wãa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè ɓa zãamãa, ò o kúaa mí nín-kízàwa o jikɔnna yi. Bũn mɔn ɔ o bò mí jinsãní o nĩi dɛnle wán, ³⁴ ò o hoonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o vũuna sùeɛ ò o bía nɔn o nĩi yi: «Efata.» (Mu kúarà le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nĩi jikɔnna dɛɛnía wee jí mu bĩo, á dɛnle fá, á wee bĩo sese. ³⁶ O o Yeesu henía mu nɔn bía wi bĩn búenbúen yi le ɓa yí bĩo bĩo wó kà à na nùpue yi. Ká bĩo ɔ o hò ɓa kà sii, á ɓa wãa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bĩo yi dàkhĩna. Ba wee bĩo: «Bĩo ɔ o wee wé búenbúen ɓèntĩn se. Hàrĩ ɓa bekewà jikɔnna wee jí mu bĩo. A bĩa bionĩ lá yí máa jí wee bĩo sese.»

8

O Yeesu bĩnía diĩnía ɓa minka zãamãa (Matiye 15.32-39)

¹ Hón pãahũ so yi á ɓa minka zãamãa tĩn wà ɓueé kúaa mín wán. Bĩo á bĩo ɓa à dí mía, ɔ o Yeesu von mí nĩ-keninia á bía bĩo kà nɔn yi: ² «Ba nùpua na kà màkárĩ ɓuan miĩ. Bĩo kà lé ɓa wizoonĩ tĩn ká ɓa wi làa mi, á ɓa bè-dĩnii wãa vó. ³ Ká ĩ día ɓa kà sii ɓa wà, á ɓa wé è lé è lùiorá ho wɔhũ wán lé le hĩni. Lé bĩo ɓa cèrɛe léenía nà yi.» ⁴ O o nĩ-keninia bía nɔn wo yi: «Wa à yí mu bè-dĩnii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zãamãa so yi?» ⁵ O o Yeesu tũara ɓa yi: «Lée búurú bĩo yɛn wi mi cɔn?» A ɓa bía nɔn wo yi: «Lée búurú bĩo hɛɓun.» ⁶ O o bía nɔn ɓa zãamãa yi le ɓa lii kɛɛní. O o fó ho búurú bĩo hɛɓun, ò o dó le Dónbeenĩ bārākà, ò o cèekaa ho nɔn mí nĩ-keninia yi le ɓa

sanka na 6a zâamâa yi, á 6a sankaa ho nɔn 6a yi. ⁷ Cezâwa bùaa yɛn búí mún lá ká 6a cǎn. Ó o Yeesu dó le Dónbeenĩ b́arákà 6a cezâwa mu b́io yi, ò o le 6a nĩ-kenínia mún sanká b́án na 6a yi. ⁸ Ba búenb́uen dú sù, ó o nĩ-kenínia khiiira b́io ká, á mu sú h́a sákíwá b́io h́ɛɲun. ⁹ Ba báawa na kera b́in á à yí muaaseé náa síi. B́un món ó o Yeesu nɔn ho wóhú 6a yi le 6a 6oka. ¹⁰ Ó o yòó zon ho woohú b́un wán lè mí nĩ-kenínia á ɲɔn ho Dalamanuta kóhú.

*Ba Farizíewa le o Yeesu wé yéréké b́io búí à mí mi
(Matiye 16.1-4)*

¹¹ A 6a *Farizíewa ɔuara ɔueé wee ẃaaní là a Yeesu. Ba wi 6a khúaa o ɲii yi, á 6a le o wé mu yéréké b́io búí na wee zéení le o dànló ló le Dónbeenĩ cǎn. ¹² Ó o Yeesu yòó v́ũna sùε ò o b́ia: «Lée webio nɔn á ho zuia nùpua wee càráa mu yéréké b́io? Le í mí ho túiá na mia: Yéréké b́io dèε woon máa zéení làa mia.»

¹³ Ó o Yeesu wá díá 6a, á b́inía yòó zon ho woohú lè mí nĩ-kenínia á ɲɔn lè ho v́ũ-beení món.

*Ba Farizíewa là a Heroode b́io
(Matiye 16.5-12)*

¹⁴ Ó o Yeesu nĩ-kenínia nɔnsáa á yí ɔuan mu bè-d́inii. B́úurú bi-za dà-kéní mí dòn lé h́ia wi 6a cǎn ho woohú yi. ¹⁵ Ó o Yeesu wáa b́ia b́io ká henía nɔn 6a yi: «Mí f́aní mí ýio, à pa miten b́io 6a *Farizíewa là a *Heroode b́io yi. Ba b́io ɔonmín lè le ɲa-fini.» ¹⁶ Ó o nĩ-kenínia wee b́io mún yi: «Ó wee b́io ká síi lé b́io wa yí ɔuan ho búurú.» ¹⁷ Ó o Yeesu zúna b́io 6a wee b́io, ó o t́uara 6a yi: «Lée webio nɔn mí wee b́ioráa le lé b́io mí yí ɔuan ho búurú? Mí pá d́in yí máa ɲí mu b́io à zúrí mu kúará le? Mí tun mí yiwa le? ¹⁸ Mí lée muiiwá lée, táá mí yí máa ɲí b́io. Mí so yí máa leéka mí yiwa b́io ká wán le: ¹⁹ B́io á í cèεkaa ho búurú b́io hònú nɔn 6a báawa muaaseé hònú yi, á b́io dú ká na mí khiiira ẃaráa sú sákíwá b́io yɛn?» A 6a b́ia: «Lée sákíwá pírú ɲun.» ²⁰ Ó o b́inía t́uara 6a yi: «Á b́io á í cèεkaa ho búurú b́io h́ɛɲun á nɔn 6a báawa muaaseé náa yi, á b́io dú ká na mí khiiira ẃaráa á sú sákíwá b́io yɛn?» A 6a b́ia: «Lée sákíwá b́io h́ɛɲun.» ²¹ Ó o Yeesu wáa b́ia nɔn 6a yi: «Ó, o! A h́arí lòn zuia à mí pá yí zú mu b́io yara le?»

O Yeesu wó ó o muíi búí wee mí

²² B́un món á 6a wá vaá dón ho Betesayidaa lóhó. A 6a ɔúí ɔuan o muíi ɔuararáa o Yeesu cǎn à 6a flora a le o túii wo yi. ²³ Ó o Yeesu tò a muíi mu níi yi á lóráa ho donkíahú, á lée bò mí ɲinsání o ýio wán, ò o bò mí níni o wán ò o t́uara a yi: «Fo wee mí b́io ɔúí le?» ²⁴ Ó o muíi yòó loína ò o b́ia: «Í wee mí 6a nùpua. Ba wee varáka, ká 6a màh́á ka lòn v́insíá.» ²⁵ Ó o Yeesu pá b́inía bò mí níni o ýio wán, ó o loína sese á mɔn mu

bïo wéréwéré. O wan á wee mi mu bïo búenbúen wèèn. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí zii, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenĩ mɔn lera
(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bũn mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia wà jɔn lè hã lórá na sùaráa yi là a Filiipu ló-fáránii c̄sn, hã 6a le Sezaaree. Bïo 6a lá ho wōhú wà, ó o Yeesu tùara 6a yi: «Lée webio 6a nùpua wee bío í dání yi?» ²⁸ A 6a bía: «Ba búii le fo lé o Zān Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii bán 6èn le fo lé *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛerowà búii na yáanía nĩ-kéní.» ²⁹ O o bĩnía tùara: «Ká minén bán 6èn le í lée wée?» O o Piere bía nɔn wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenĩ mɔn lera.» ³⁰ O o Yeesu wáa henía mu nɔn 6a yi le 6a yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bio mi húmú lè mi vèeró bio
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bũn mɔn ó o Yeesu wee kàrán mí nĩ-keninia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobéé. Ba *nĩ-kía, lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnáasa, lè ho *lándá bïo zéenilowa á à pí a bïo. Ba nùpua à búe o ká hã wizooní tĩn zoñ o ò vèe.» ³² O hĩa wee bío mu na 6a yi wéréwéré. O o Piere wáa fó a á 6a vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu mähã yèrémáa khíi loĩna mí nĩ-keninia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká sii: «Va lé í nĩsání lè ũ *Satāni bioní. Ū yilera yínóĩ Dónbeenĩ yilera. Hã lé 6a nùpua yilera.»

³⁴ Bũn mɔn ó o Yeesu von 6a zāamáa lè mí nĩ-keninia á bía nɔn yi: «Yia wi ò o bè miĩ, à 6ánsó khíi mí kùrú s̄ii bïo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miĩ. ³⁵ O nùpue na wi ò o kání mí mukānĩ wón á à v̄iiní le. Ká yia mähã tà le mí ì v̄iiní le ínén lè le Dónbeenĩ bín-tente bïo yi, wón á à kání le. ³⁶ O nùpue lá yú ho d̄imíná bïo búenbúen ò o khon le mukānĩ binbirí yi, se lé ho c̄nú yén á 6ánsó yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kání lè mí mánáká? ³⁸ Yia wee n̄yi ínén lè í bioní bïo yi ho zuia nùpua t̄ahú, bĩa wee b̄iní le Dónbeenĩ mɔn à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za 6èn mún khíi n̄yi 6ánsó bïo yi ká a khíi b̄inía 6uara mín Maá Dónbeenĩ cùkú beenĩ yi lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá b̄inía bía nɔn 6a yi: «Le í mí ho t̄iá na mia: Ba nùwã yen búii wi hen á máa hí ká 6a yí mɔn le *Dónbeenĩ béenĩ láró lè ho pánká.»

O Yeesu minikaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

* 8:34 Mi loĩ Matiye v̄uahú 10.38

² Wizooní bío hèzín bǔn mǎn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn á yòoraráa le búee búí na dǎn wán á 6a yòó wi bǔn mí dòn. O o Yeesu dǎndǎn miníkaa 6a yahó, ³ á sí-zǐnia wee ñuúka kúíakúíá, á ka púiapúia. Hǎ cemu bǎn síi a nùpue na dà à ceé làa sía ho ðímǐná yí wón mía. ⁴ Yío búee tí, ò o *Elii là a *Moyiize* dǎndǎn ló búee wee bío là a Yeesu.† ⁵ O o Piere wǎa bía nǎn o Yeesu yí: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá hǎ búkú zàwa bío tǐn: Unén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁶ O yí zū bío o ò bío lé bío 6a ninzàwa là arén mí bæere á zǎna dàkhíina. ⁷ A le dùndúure búí yòó ló líí pon 6a yí á mu tǎmu búí sǎ wee jí le dùndúure mu yí: «Yia kà lé í Za na á ï bò í tàkǎ wán, mi wé jí a cǎn.» ⁸ Mí lahó yí á 6a ñí-kenínia lońkaa mí ñísǎa yí, à 6a màhǎ yí mǎn ñí-veere ká yínǎn o Yeesu mí dòn.

⁹ Bío 6a ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu bía nǎn 6a yí: «Bío mi mǎn ká á mi yí bío le nùpua jí, ká mu yínǎn o *Nùpue Za húmú là a vèeró mǎndén.» ¹⁰ A 6a tà bío ó o bía yí ká 6a màhǎ wee tùaka mín yí: «Ho vèeró mu húmú mǎndén bǎn kúará lé mu yén?» ¹¹ A 6a tùara a Yeesu yí: «Lée webio nǎn á ho *làndá bío zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»‡ ¹² O o bía nǎn 6a yí: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à búee kúee mu bǐowa mí lara yí. Eε ká lée webio bèn mún nǎn á mu túararǎa le Dónbeení bíoní vǎhǔ yí le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéε, á 6a mún máa mǐ a máa dé dèε yí. ¹³ Awa, á le í bío mu na mia: O *Elii mu buara ho yahó, á 6a nùpua wó a làa bío 6a sía vá yí làa bío mu túararǎa le Dónbeení bíoní vǎhǔ yí o dǎní yí. S»

O Yeesu wéera a háyónza búí

(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bío 6a búee dǎn 6a ñí-kenínia na ká, á 6a búee yú à 6a zǎamǎa kǐnía 6a yí, á ho *làndá bío zéenílowa búí ðǐn wee wǎaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu vǐníkaa 6a. A 6a búunia wǎ búee tǎení a yí. ¹⁶ O o Yeesu tùara mí ñí-kenínia yí: «Lée webio mi wee wǎaní wán làa ba?» ¹⁷ O o búí ló 6a zǎamǎa yí á bía nǎn wo yí: «Nì-kàránlo, í lá buan í za buararǎa ũ cǎn, cǐná búí wi o yí á wee beé o lò. O wee hè o ò o máa bío yí. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a bío mu hǐnǎn o wán, ò o cǐná mu fé o dé ho tá yí, ò o ñinsǎ-khùankhúá wé lé, à wé là mí ñia, à pà díá. A ï flora ũ ñí-kenínia le 6a ña a cǐná mu lén wo yí, ká 6a màhǎ yí dàrina mu.» ¹⁹ O o Yeesu bía nǎn 6a yí: «Mi zuia nùpua bèntǐn yí dó mí sía le Dónbeení yí bío bon. I màhǎ wǎa à jí í yí mi bío yí, á wé è kàrán mia vaá dá ho pǎahǔ yén coon? Mí bua

* 9:4 Mi loń Luki vǎhǔ 9.31 † 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeení nùpua na yánkaa wee fεε le ñi-cúa na le ñipomu yí. Ba húrun míana. ‡ 9:11 Mi loń Malasii vǎhǔ 3.23 § 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zǎn Batiisi ó o bía bío.

a háyónza mu buennáa.» ²⁰ A 6a buan wo buararáa. O cíná miini lá a Yeesu ó o zèkéra a háyónza lè mí pànká. A wón líf lùwá ho tá yi, á wee birónka, á jinsā-khùankhúá wee lé. ²¹ O o Yeesu tùara a háyónza bàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée tää lé lònbió?» A bàn maá bía: «Lé o kúnkúzamu pãhũ á mu búakáa yi. ²² Põnna cèrèè yi ó o cíná mu wé lá a à dé ho dõhũ yi tää mu jumu yi le mí ì búé. Ká fo dà à wé bió búí, à ù màkárí wèn à ù séení wèn.» ²³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía le ká ì dà mu. Yia dó mí sli miĩ á bió búenbúen dà wee wé cõn.» ²⁴ Mí lahó yi ó o háyónza bàn maá dèenía zoó wãamaa: «Ì dó ì sli foñ ká ù màhá séení mi à ì yí titika.» ²⁵ O o Yeesu mòn à 6a zãmáa búunia wà buéé búé 6a yi, ó o wee zá là a cíná kà sii: «Ûnén cíná na wee wé ò o nùpue máa bíó yí, à mún máa jí mu bíó, le ì bíó mu na foñ, lé o háyónza mu yi, à yí bíni yí zo a yi huúu.» ²⁶ O o cíná wee wãama, ò o zèkéra a háyónza lè mí pànká ò o ló. O o háyónza díá lòn nùpue na húrun. Fúaa bíá wi bíñ cèrèè wee bíó le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhá líí fù a nii yi á hoonía làa wo ó o yòó ñín. ²⁸ Bió ó o Yeesu wà van le zii yi á lè mí ñi-kenínia mí dòn páanía wi, á 6a tùara a yi: «Lée webio nòn á warén yí dàrina yí jonnáa o cíná mu?» ²⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ho fioró mí dòn lé hía dà à ja a cíná na kà bàn sii á à lén.»

*O Yeesu wiokaa wee bíó mí húmú lè mí vèeró bíó
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)*

³⁰ Bũn mòn ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia ló dén lùe so yi á kãa ho Kalilee kõhũ wà. O Yeesu yí wi à 6a nùpua zũn o dání, ³¹ lé bíó ó o wee kàrán mí ñi-kenínia. O wee bíó na 6a yi: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níni yi á 6a à búé. O o húmú mòn wizoóní tĩn ká a vèe.» ³² Ká a ñi-kenínia màhá yí zũna a bíonĩ mu kúará. A 6a mún zãna, á yí wi 6a tùa wo yi lè mu jũhũ.

*Lée wée po bíá ká?
(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)*

³³ Bũn mòn ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia wà vaá dõn ho *Kapereyuumu lóhó. Bió á 6a wà van le zii yi ó o tùara 6a yi: «Lée webio mi lá wee wãaní wán ho wõhũ wán?» ³⁴ A 6a wó tété, lé bíó 6a lá wee wãaní, á wi 6a zũn yia po barén na ká. ³⁵ O o Yeesu wãa líí kará ò o von 6a mí píru jũn á bía nòn yi: «Hen ká yia wi ò o keñ bíá ká jũhũ wán, à bànso liini mítén 6a búenbúen yahó, à wé 6a búenbúen ton-sá.» ³⁶ O o fó a háyónza búí buéé ñínia 6a yahó, á líí lá a yòó buan ò o bía: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na kà bàn sii sese ínén bíó yi, se le ínén ì beere á bànso buan sese. A yia buan mi sese, se mu yínóní ínén á bànso buan sese, mu lé yia tonkaa mi ó o buan sese.»

Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéní
(Luki 9.49-50)

³⁸ O o Zán bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa mɔn o nǐ búí ò o wee ja 6a cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bǐo ó o mía wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màhá bía nɔn 6a yi: «Mi yí hè o, lé bǐo á Nùpue na wó yéréké bǐo lè ì yèni á yí dà máa bǐo bín-kohó ì dǎní yi mí lahó yi. ⁴⁰ Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéní. ⁴¹ Le ì mí ho tǔiá na mia: Yia nɔn mu jumu kóo-cúe mia lé bǐo mi bǐo sǎ yia le Dónbeení mɔn léra yi, wón 6anso á à yí mu cǔnú máa khi.

Mi pa miten bǐo mu bè-kohó wéró yi
(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sǎa mǐi á yia khà dó mu bè-kohó wéró yi, wón 6anso á 6a lá can le hue-beení fonle yi á lèera dó ho muhǔ yi, bún pá à wé sǎaaní le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ù nǐi wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎní binbirí na máa vé lè ù nǐi dà-kéní bún sǎaaní bǐo 6a à dé fo le Dofíní dǎhǔ na máa hí lùe yi lè ù níní bǐo jún. ⁴⁴ [«Ba sǔn6owa na wee là há sǎnia wi bín, 6a yí máa hí. A ho dǎhǔ mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukǎní binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bún sǎaaní bǐo 6a à dé fo le Dofíní dǎhǔ na máa hí lùe yi lè ù zení mí bǐo jún. ⁴⁶ [«Ba sǔn6owa na wee là há sǎnia wi bín, 6a yí máa hí, á ho dǎhǔ mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeení béení lè ù yèn-kéní bún sǎaaní bǐo 6a à dé fo le Dofíní dǎhǔ na máa hí lùe yi lè ù yǐo mí bǐo jún. ⁴⁸ «Ba sǔn6owa na wee là há sǎnia wi bín, 6a yí máa hí. A ho dǎhǔ mún yí máa hí bín huúu.»*

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeení khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn dǎhǔ bǐo, á à ceéráa wo, làa bǐo 6a hǐa wee wé kúeeráa mu yámú mu hǎmu wán à ceéráa mu bǐo síi.† ⁵⁰ Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hǐa ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bǐní ì zoráa? Minén mi bεere keñ lòn yámú na yonyoró wi. Mi keñ mín wán làa héerà.»

10

Bǐo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dǎní yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹ Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kǎhǔ, á khú ho Zurudén muhǔ món. Á 6a zǎamáa tǐn kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. O o wee kàrán 6a làa bǐo ó o lá wee wé wéráa mu. ² Á 6a *Farizíewa nùwǎ yɛn búí vá 6ueé 6ó a yi. Ba wi à

* 9:48 Mi loñ Ezayii vǔahǔ 6.24 † 9:49 Mi loñ Levii nùwǎ vǔahǔ (Lévitique) 2.13

6a yí o níi 6ua yi, á 6a tùara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o ja mín háa le?» ³ O o Yeesu mún tùara 6a yi: «Lé mu yén ó o *Moyiize làndá henía nòn mia mu dání yi?» ⁴ A 6a bíá: «O Moyiize nòn le níi le ká báa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vūahū vé à bè yi díarāa wo.»* ⁵ O o Yeesu wāa bíá nòn 6a yi: «O Moyiize mà bñn lé bño mi yí máa jí dɛɛ. ⁶ Bñn mía á mu jñhū búɛɛnii ká mu lá yí ka kà. Mu bño búenbúen lénló pāahū, á le Dónbeení ðéra a báa, á léra a háa.»† ⁷ Bñn bño yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à lɛɛ lè mín háa, ⁸ á 6a mí nùwā jñn á à wé sánia dà-kéní.»‡ Ba wāa yínɔ́n nùwā jñn, 6a lée nì-kéní. ⁹ Bño le Dónbeení cɛ́era mín yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰ A bño ó o Yeesu lè mí nì-kenínia hía zon le zñi yi, á 6a wíokaa tùara a yi mu bño mu dání yi. ¹¹ O o bíá nòn 6a yi: «Báa na díá mín háa ò o kñn fó há-veere yan, se wón lée há-fé bòn nín-yání háa cón. ¹² Mu lée dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wā vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan 6a háyúwá bño yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³ Ba nùpua búí buan mí háyúwá 6uararāa o Yeesu cón le o bè mí níní 6a wán. O o nì-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ká bño ó o Yeesu mòn mu, ó o síi cā ó o bíá nòn mí nì-kenínia yi: «Mi wé díá le 6a háyúwá buen í cón. Mi yí hè 6a. Mu bon, bña ka lè 6a háyúwá na ká bño síi, lé bán á à keñ le Dónbeení bá-zàmu yi. ¹⁵ Le í mǐ ho tūiá na mia: Yia yí tà le *Dónbeení béení bño là a háyónza bño síi á 6ànsò yí dà máa zo le yi hùúu.» ¹⁶ Bñn món ó o wee láka 6a 6ua ò o bò mí níní 6a nì-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeení wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho nāfòró 6ànsò lè le Dónbeení béení bio
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷ Bño ó o Yeesu wee lá ho wōhū á à lén, à bñn ò o nñi búí lùwá mà a, á 6ueé líí fàrá mí nònkóñúná wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlo tente, lée webio á í ko á í wé à yírāa le mukāñí binbirí na máa vé?» ¹⁸ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Lée webio nòn fo wee verāa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínɔ́n le Dónbeení mí dòn. ¹⁹ Fo zū le Dónbeení làndáwá na ká: Yí búe nùpue, yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí juaa bño, yí fi sabéré nùpue jñi, yí khà nùpue à fé bño, kñnbi mñn maá lè mñn nu.»§ ²⁰ O o nñi bíá: «Nì-kàránlo, bñn búenbúen á í bò yi hàrì í yàrónzàmu pāahū.» ²¹ O o Yeesu lorína a yi, á wara a. O o

* **10:4** Mi lorí Làndá zéeniló vūahū (Deutéronome) 24.1, 3 † **10:6** Mi lorí Bño jñhū búɛɛnii vūahū (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ **10:8** Mi lorí Bño jñhū búɛɛnii vūahū (Genèse) 2.24 § **10:19** Mi lorí Léró vūahū (Exode) 20.12-16; Làndá zéeniló vūahū (Deutéronome) 5.16-20

bía nɔn wo yi: «Bìò dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèé bïo wi ù cón búenbúen à sanká bân wárí na 6a nî-khenia yi, bún ká le Dónbeení kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún món à ù bíní 6uee bè mií.» ²² Ká a nîi jná h́n bióní so, ó o sánia tò, á yèrémáa wá ká a yilera yáara, lé bïo ó o níi bïo boo. ²³ O o Yeesu loína mí nî-kenínia na ḱnia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró b̀ansowà zoró le *Dónbeení b́eení yi b̀ent́n lònbee wi.» ²⁴ Hã bióní mu yáara 6a hácirí làa sòobé. O o Yeesu pá b́inia bía nɔn 6a yi: «Wàn b́nlowà, ho zoró le Dónbeení b́eení yi b̀ent́n lònbee wi. ²⁵ O cón-júmúkù zoró lè ho mísímí k̄hú á à wé wayi á à poí o nàfòró b̀anso zoró le Dónbeení b́eení yi.» ²⁶ Ba nî-kenínia wó coon dàkhíina hã bióní mu bïo yi. Á 6a wee tùaka mín yi: «Éee! A yia wãa dà à fen lée wée?» ²⁷ O o Yeesu loína 6a yi ò o bía: «Bìò yí dà máa wé 6a nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón. Lé bïo le Dónbeení dà bïo búenbúen wee wé.» ²⁸ O o Piere bía nɔn wo yi: «Loí, warén ló día bïo lá wi wa cón búenbúen à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í m̄ ho túiá na mia: Yia ló día mí z̄i, lè mín zàwa, lè mín h́nni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ínén lè í bín-tente bïo yi, ³⁰ á b̀anso ò yí hã z̄nì, lè mín zàwa, lè mín h́nni, lè 6a nuwà, á à yí 6a zàwa, lè hã manawà. A le lònbee mún n̄ yí o. Mu bân khimàni khimàni á b̀anso ò yí ho p̄ahú na wa wi yi. A mún n̄ yí le mukān̄i binbirí na máa vé ho p̄ahú na wà à 6uen yi. ³¹ Éé ká bía dú ho yahó bïo ká wán á cèrèè khíi wé 6a món-díwá. A bía dú ho món bïo ká wán á khíi wé 6a ya-díwá.»

*O Yeesu wioka wee bïo mí húmú lè mí vèeró bïo
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

³² O Yeesu làa bía làa wo bò mín wáa lá ho w̄hú wee yòo ho Zeruzaléemu. O o varákaa dú mí nî-kenínia yahó. O o nî-kenínia hácirí yáara, á bía làa ba bò mín z̄ana. O o Yeesu t́n b́inia fó mí nî-kenínia píru j̄un, ò o wee bío bïo ko mu wé o yi hen làa ćinú à na 6a yi: ³³ «Mi loí, wa wee yòo ho Zeruzaléemu, hen na ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowà j̄únása lè ho *lándá bïo zéenílowa níi yi. Ba à síní a j̄uhú, á à na bía yínón 6a *zuífùwa yi á 6a à 6úe. ³⁴ Bán á à zùanka a yi, á à p̄iní mí j̄insání ì kúee o wán, á à ha a lè hã làbàani, á à 6úe o. Ká hã wizooní t́n zoñ o ò vèe.»

*Bïo ó o Zaaki là a Z̄an wee fio o Yeesu cón
(Matiye 20.20-28)*

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Z̄an á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bía nɔn wo yi: «Nî-kàránlo, wa wi à ù wé bïo wa à fio ù cón à na w̄n.» ³⁶ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lé mu yén á mí le í wé na mia?» ³⁷ A 6a bía nɔn wo yi: «Hen ká ù khíi wi ù b́eení cùkú yi, à ù tà día le wa kéení ù n̄sáa. O nî-kéní kéñ lè

ũ nín-tlání, à yia so keń lè ũ nín-kááhó.»* 38 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhú. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?» 39 A 6a le ũuu le mí dà mu. O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi 6àn sii á à yí mia. Mi ì zo le lònbee mu yi. 40 Ká mu màhá yínɔ́ ínén á à bío le yia kà 6ànso à keení í nín-tlání tàá í nín-kááhó. Hón lùà so bío sã bía le Dónbeení wíokaa há karáa yi.»

41 Ká bïo 6a nĩ-kenínia nùwã píru na ká jã mu, á 6a sía cã a Zaaki là a Zãn yi. 42 O o Yeesu von 6a 6úen6úen á bía nɔn yi: «Mi zū mu le bía 6a nùpua yïo wi wán le 6a lé há kãna júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánká 6a nùpua wán. A 6a nĩ-beera wee wé zéeni làa bía ká le mí po 6a. 43 Eε ká minén bïo lá yí ko mu wé kà sii. Hen ká mi nĩ-kéni 6úí wi ò o bïo jùhú wé poń bía ká, à 6ànso wé minén na ká ton-sá. 44 Hen ká mi nĩ-kéni 6úí wi ò o dí bía ká yahó, á 6ànso ko o ò wé mi 6úen6úen wobá-nii. 45 O Nùpue Za mí beere yáá yí 6uara à 6a sá na a yi. O 6uara wà 6ueé sá à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukãní á à lénnáa 6a nùpua cèrèe júná.»

*O Yeesu wéera a muíi 6úí na 6a le Baatimeε yïo
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)*

46 O Yeesu lè mí nĩ-kenínia lè 6a zãamãa vaá dõn ho Zerikoo lóhó. Bïo 6a wee lé ho yi, à bũn ò o muíi 6úí na 6a le Baatimeε á kará ho wõhú nĩsání wee fioka. Bàn maá 6a le Timεε. 47 Bïo ó o jã le mu lé o Nazarεete nii Yeesu, ó o bía pónpón: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi.» 48 A 6a nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. O o yáá wãa wíokaa wee bío pónpón: «Daviide za, màkárí mi.» 49 O o Yeesu ñin ò o bía: «Mi ve o le o 6uen.» A 6a bía nɔn o muíi mu yi: «Hení ũ sii, lii híní, lé o wee ve fo.» 50 O o wãa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá hínɔn á mà a Yeesu wee 6uen. 51 O o Yeesu tùara a yi: «Lée webio á fo le í wé na foń?» O o muíi bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo wé le í yïo à wé mi.» 52 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén, bïo fo dó ũ sii mií lé bũn á í wéérarãa fo.» Mí lahó yí ò o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

*O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zãn 12.12-19)*

1 Bïo ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia vaá sùarãa ho Zeruzalεemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórã nĩsání, lè há Oliivewa vĩnsia 6úee cõn, ó o Yeesu tonkaa mí nĩ-kenínia nùwã jùn le 6a dí mí yahó, 2 á bía nɔn 6a yi: «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mí vaa dèenii á mi ì dèení ì mi sũnpè-bòohú 6úí na á nùpue ñin yí yòora yí mɔn hùúu ká a can ñin. Mí fee wo à 6ua 6uee na

* 10:37 Mí loń Matiye vùahú 20.21

mií. ³ Ká a búí tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na b̀anso yi le o Nùhũso màkóo wi o yi, ó o mún ñ b̀íní ì buen làa wo lònbiõ.»

⁴ A 6a wà van á vaá zoó yú a sũnpè-bòohú búí le 6onfónii ho wõhũ nĩsání ká a can d̄ĩn le zii búí zũajii. A 6a feera a. ⁵ A 6a nùpua nùwá yɛn búí na wi b̀ĩn á t̀àara 6a yi: «Lée webio mi wó kà? Mi feera o sũnpèenĩ mu le we?» ⁶ A bío ó o Yeesu lá b́ía nɔn 6a yi lé b̀ĩn á 6a b́ía nɔn 6a nùpua mu yi. A 6a día 6a á 6a wà. ⁷ Ba buan o sũnpèenĩ mu 6ueé nɔn o Yeesu yi, à 6a bò mí kán6unwà o mání wán, ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kán6unwà ho wõhũ wán o yahó. Ba búí lé hã v̄ĩns̄ia v̄õnna na 6a khó hã mana yi á 6a wee bá. ⁹ B́ia dú a yahó làa b́ia dú a món á wee bío bío kà p̄õnp̄õn:

«Le ho cùkú à bío s̄ĩ le Dónbeenĩ yi.

Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewá

làa ȳia bò o buen o Nùhũso Dónbeenĩ yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenĩ wé mu bè-tentewá

làa ȳia wà 6ueé f́ará wán 6̀uaa *Daviide b́eenĩ á à d̄ĩnĩ.

Le ho cùkú à bío s̄ĩ le Dónbeenĩ na dà mu bío 6̀uen6̀uen wán ȳi.»

¹¹ Bío ó o Yeesu vaá d̄õn ho Zeruzalɛemu, ó o wà van le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, á zoó loĩkaa le kh̄ii fò. B̀ĩn món ó o fó mí n̄i-ken̄inia píró j̄un à 6a b́in̄ia j̄on ho Betanii. A b̀ĩn à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánia le v̄ĩndèe na 6a le fiktyée

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée t̄õn, p̄aahũ na 6a wee lé ho Betanii yi á à lén, à b̀ĩn ò o Yeesu á le h̄ini dà. ¹³ O khèra m̄on le v̄ĩndèe na 6a le fiktyée à le sà d̄ĩn. O o wà le mí vaá loĩ le mí ì ȳi bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄õnna mí j̄ii yi, lé bío mu ȳi wó hã v̄ĩns̄ia mu haró p̄aahũ. ¹⁴ O o Yeesu wáa b́ia nɔn le v̄ĩndèe mu yi: «Fo máa b́in̄i máa ha bia hùúu á nùpue máa dí.» O o n̄i-ken̄inia j̄á bío ó o b́ia.

O Yeesu j̄on 6a bè-yèerowá

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zán 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá d̄õn ho Zeruzalɛemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi á zoó wee j̄a 6a bè-yèerowá lè 6a bè-yáwa. Ba wén-p̀uarílowá tabáriwa, làa b́ia wee yèé 6a 6̀uaa6̀uunĩ kanmúinĩ ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè 6a le nùpue ȳi 6ua d̄èe à k̄aanáa ho lún mu yi. ¹⁷ O o m̄ahã wáa wee k̄arán 6a nùpua làa bío kà: «Le Dónbeenĩ b́ionĩ v̄uahũ yi á mu b́ia: «I zii 6a wé è ve le k̄ana nùpua 6̀uen6̀uen fioró zii.»†» O o Yeesu b́in̄ia b́ia: «Á minén wó le lè 6a k̄õnlowá lùe hã?» ¹⁸ A le *Dónbeenĩ yankarowá j̄unása lè ho *lándá bío zéenilowa

* **11:9** Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 118.25-26 † **11:17** Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 56.7

ɲá mu á ɓa wee cà ɓio ɓa à wé wé è ɓúeráa o Yeesu. Ba zǎna a lé ɓio ó o kàránló á ɓa zǎamáa ɓúenɓúen sía wee wa ɓio yi.
 19 ɓio le wii tò ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi sía le Dónbeení yi
 (Matiye 21.20-22)

20 Mu tá na lée tǎn yǐnbii ɓùirri ká ɓa lá ho wǎhú wà, á ɓa vaá mǎn ho fikiyée mu á ho hon lè mí naní ɓúenɓúen. 21 O o Piere leékaa ɓio wó khíina ɓio, ó o bía nǎn o Yeesu yi: «Nǐ-kàránlo, loń. Ho fikiyée na fo dánkánia á hon.» 22 O o Yeesu wǎa bía nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Mi dé mi sía le Dónbeení yi. 23 Le í mí ho tǔiá na mia: Ká a ɓúí lá bía lè le ɓúee na kà: «Híni hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beení yi.» Ká ɓànsó yí titikaa ò ó dó mí sii le Dónbeení yi le ɓio mí bía á à wé, á mún nǐ wé á à na a yi. 24 Lé ɓún nǎn á í wee ɓioráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio ɓio ɓúí le Dónbeení cǎn à mi láa mu yi le mu yú wó. Le è wé mu á à na mia. 25 Mi wé sansan wee fio, ká a ɓúí wó khon làa mia á mi sía wee cǐ ɓio yi, à mi sén mu día. ɓún ká mǐn Maá Dónbeení á mún nǐ sén mi bè-kora á à día.» 26 [Ká mi yí máa tà sén día na ɓa yi, á mǐn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa día.]

O Yeesu pánká ló wen?
 (Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

27 ɓún mǎn á ɓa wǎa ɲǎn ho Zeruzalɛmu. ɓio ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeení zǐ-beení lún yi, á ɓa yankarowá ɲúnása lè ho *làndá ɓio zéenílowa lè ɓa nǐ-kǐa á wà ɓueé ɓó a yi 28 á ɓa tǔara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa ɓio kà? Lée wée nǎn mu wéró níi foń?» 29 O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Ínén mún nǐ tǔa mia làa ɓio dà-kení. Ká mi tà á zéenia mu, á í ɓèn mún nǐ zéení yía nǎn mu ɓiowa mu ɓàn wéró níi mǐl làa mia. 30 Yía nǎn le níi o Zǎn yi le o wé bátizé ɓa nǔpua lée wée? Lé le Dónbeení lée, tàá lé ɓa nǔpua? Mi bío lon!» 31 A ɓa yèrémáa wee wǎaní mǐn yi: «Ká wa le lé le Dónbeení tonkaa wo, o ò bío le lée webio nǎn á wa yí tàráa o ɓio. 32 Tàá ká wa ɓèn le lé ɓa nǔpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zǎna ɓa zǎamáa lé ɓio á bán ɓúenɓúen wee leéka le o Zǎn hía lé le *Dónbeení ɲi-cúa fɛero binbirí. 33 A ɓa wǎa bía nǎn o Yeesu yi: «Wa yí zǔ yía tonkaa wo.» O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Àwa, á ínén mún máa zéení yía nǎn le níi mǐl á í wee wéráa ɓio kà.»

12

Ho èrèzén vǐnsía ɓuahó vǎrowà wahiire
 (Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

1 ɓún mǎn ó o Yeesu wǎa wee bío làa ba lè há wǎhio: «Nǐ ɓúí hía léra ho èrèzén vǐnsía ɓuahó á son ho dándá kǐnia yi, á có ho kǎhú na ó o wé è ɲaa ho èrèzén yi. O mún son o paro

lùe. Bún món ó o wãanía tò lè 6a nùpua búí na à và ho, ò orén wà van le khúii. ² Pãahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nǐ-kéní le o va 6a nùpua mu cǎn le 6a khé bío bío sã mí yi à na. ³ A 6a nùpua mu vaá han wo á díá ó o wà lè mí níi kãamáa. ⁴ O o mǎhú 6ãnsò bǐnía tonkaa mí ton-sá veere. A wón 6a vaá vũaana vũaana jũhú, à 6a là là a. ⁵ O o mǎhú 6ãnsò tǐn pá bǐnía tonkaa nǐ-veere. A 6a vaá 6ó wón. Lé kà síi 6a wó lè 6a ton-sáwá cèrèè na ó o mǎhú 6ãnsò tonkaa. Ba búí 6a han, à 6a búí 6a 6ó. ⁶ O mǎhú 6ãnsò za na ó o bò mí tàkà wán lé yia wãa ká a cǎn. A wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón 6a à kǎnbi. ⁷ Bío 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mǐn yi: «Yia lua kà lé yia á ho mǎhú bío khii sǐ yi. Mi wa 6úe o á ho mǎhú bío wãa à sí wèn.» ⁸ A 6a hǐnǎn wĩira a za mu 6ó, á lá léè lèera díá lè ho soró món.» ⁹ O o Yeesu wãa tùara 6a yi: «Lé mu yén á ho mǎhú 6ãnsò wãa à wé? O o ò 6uen 6ueé 6úe 6a nùpua mu, ká a cà nǐ-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. ¹⁰ Le bióní na ká á mi so ðĩn yí kàrána le Dónbeení bióní vũahú yi yí mǎn le?

«Le huee na 6a so-sowa fù pá díá lé ðĩo hía 6ueé 6uan ho soró ðĩnía.

¹¹ Bío kà lé bío ó o Núhúso Dónbeení wó, mu léè bè-tente wa yèn-ðání yi.*»

¹² Ba *zũifùwa jũnása wee cà bío 6a a ðĩn wán á à wĩiraa o Yeesu, lé bío 6a zũ le lé 6arén á le wãhiire mu wà bò wán. Èé ká bío 6a zãna 6a zãamáa, á 6a díá wo à 6a wà.

*Ho lànpo cãlò à na ho Oroomu béé yi bío
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³ Bún món á 6a tonkaa 6a *Farizíewa nùwã yèn búí là a *Heroode kuure nùpua nùwã yèn búí o Yeesu cǎn le 6a 6uee tùa wo yi, à yíráa o níi 6ua yi. ¹⁴ A 6a 6ueé bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, wa zũ le fo wee mǐ ho tũíá. Fo yí máa zǎn nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yĩo. Bío le Dónbeení le 6a nùpua wé 6ua lè mǐten lé bún 6ãn kàránlò binbirí á fo wee na. Awa, á ù bío na wèn. Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cã na ho Oroomu kǎhú béé yi léè, tàá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé cã ho léè, tàá wa wé yí cã ho?» ¹⁵ O o Yeesu zũna le bío 6a lon binbirí á 6a yí bía. O o wãa bía nǎn 6a yi: «Mi wi mi khũaa í jii yi à yíráa í níi 6ua yi le we? Mǐ cà le wén-hǎnló búí na mǐi le í loí.» ¹⁶ A 6a cà le 6ueé nǎn wo yi. O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A 6a bía: «Lé ho Oroomu béé.» ¹⁷ O o Yeesu wãa bía nǎn 6a yi: «Àwa. Bío sã ho Oroomu béé yi à mi na mu wo yi. Ká bío 6èn sã le Dónbeení yi à mi na mu le yi.» A 6a wó coon bío ó o bía bío yi.

* 12:11 Mǐ loí Lení vũahú (Psaumes) 118.22-23

*Ba nĩ-hĩa vèeró bĩo**(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)*

18 Ba *Sadusiɛwa lé bĩa le 6a nĩ-hĩa máa vèe. Wizonle búí, á 6a búí á 6ueé 6ó a Yeesu yi á tũara a yi kà: 19 «Nĩ-kàránlo, bĩo ó o *Mɔyĩize túara henía nɔn wen lé bĩo kà: «Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bãn za ko ò o fé bãn háa ya à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.»† 20 Awa. Ka lòn nùpua nùwã hènun búí yánkaa léé zàwa síi. O o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. 21 O o nɔn ní so fó a mahãa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé bũn ó o tĩn ní so bĩo mún wórãa. 22 Ba mí nùwã hènun yan wo bèenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu bãn véenii ó o háa mu mún húrun. 23 Awa. Nònzoñ na 6a nĩ-hĩa á à vèe yi ó o háa mu bĩo á à sí a yén yi? Bĩo 6a mí nùwã hènun mahã yan wo bèenia.» 24 O o Yeesu bĩa nɔn 6a yi: «Mi wee vĩiní miten. I bĩa bũn lé bĩo mi yí zũ le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ bionĩ kúará. Mi mún yí zũ le le Dónbeenĩ dà bĩo búenbúen wee wé. 25 Mu bon. Ba nĩ-hĩa khii vèera á 6a báawa lè 6a háawa máa bĩnĩ máa ya mín. Ba à 6onmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowá ho wáayi. 26 Ba nĩ-hĩa vèeró dãní yi á mi so dĩn yí kàráanna ho lahó na wee bío le vĩndè-za na ho dũhũ wi yi bĩo o Mɔyĩize vũahũ yi yí mɔn le? Mu túara bĩn le le Dónbeenĩ bĩa nɔn o Mɔyĩize yi: «Inén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu bãn Dónbeenĩ.»‡» 27 O o Yeesu wãa bĩa: «Le Dónbeenĩ lé bĩa yĩo wi lua bãn Dónbeenĩ ká le yínɔñ nĩ-hĩa bãn Dónbeenĩ. Mi sòobáa wee vĩiní miten dà.»

*Le Dónbeenĩ làndá na bĩo here po hĩa ká**(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)*

28 Ho *làndá bĩo zéenílo búí ná 6a wãanĩ. O o mɔn ò o Yeesu bĩa se nɔn 6a Sadusiɛwa yi ó o vá 6ueé 6ó a yi ò o tũara a yi: «Le Dónbeenĩ làndáwá búenbúen tĩahũ á lé ho yén bĩo here po hĩa ká?» 29 O o Yeesu bĩa nɔn wo yi: «Le Dónbeenĩ làndáwá yi á hĩa ká lé hĩa bĩo here po hĩa ká: «*Isirayɛele nĩpomu, jí bĩo ká: Wa Nũhũso Dónbeenĩ lé o Nũhũso mí dòn. 30 Fo ko à ù wañ ù Nũhũso Dónbeenĩ lè ù síi búenbúen, lè ù mànáká búenbúen, lè ù yilera búenbúen, lè ù pánká búenbúen.»§ 31 Hĩa sã ho yi lé hĩa ká: «Fo ko à ù wañ mí ninza làa bĩo fo waráa ũten bĩo síi.»* *Làndáwá na kũn bĩo here á po hã bĩo nɔn na ká hĩn mía.» 32 A ho làndá bĩo zéenílo wãa bĩa nɔn o Yeesu yi: «Nĩ-kàránlo mu se, bĩo fo bĩa lé ho tũiá. O Nũhũso lé le Dónbeenĩ mí dòn. Dónbeenĩ búí kũn mía ká mu yínɔñ lerén. 33 A wañ le Dónbeenĩ lè ù síi búenbúen, lè ù yilera búenbúen lè ù pánká

† 12:19 Mi loñ Làndá zéenílò vũahũ (Deutéronome) 25.5-6 ‡ 12:26 Mi loñ

Léró vũahũ (Exode) 2.6 § 12:30 Mi loñ Làndá zéenílò vũahũ (Deutéronome)

4-5 * 12:31 Mi loñ Levii nùwã vũahũ (Lévitiye) 19.18

buénbuén, à mún wań mi ninza lè úten bïo síi, bűn sűaaní mu hămu na 6a wee wé na le Dónbeení yi lè 6a bà-kùio na 6a wee ya lè le muiní na le Dónbeení yi.» ³⁴ O o Yeesu mən ò o nńi mu bía 6a bè-zűrlowà bioní ó o bía nən wo yi: «Hen làa cfinú ká fo ò keń le Dónbeení bá-zămu yi.» Bűn món ó o búu wăa yí bńia yí khà miten yí tũara a yí làa bïo búu.

Yia le Dónbeení mən lera bïo
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kărán 6a nűpua le *Dónbeení zĩ-beení yi, ó o tũara bïo kà: «Ho *lândá bïo zéenilowa dà a wé kaka a bioráa le yia le Dónbeení mən lera lé o *Daviide mənmanii? ³⁶ Lé bïo ó o *Daviide mí beere á le Dónbeení Hácíri wó ó o bía bïo kà:

«O Nűhűso Dónbeení bía nən í Nűhűso yi:

Buee keení í nín-tfání fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá á ũ bò ũ zení wán.†»

³⁷ «Bïo ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeení mən lera le mí Nűhűso. O o wé o Nűhűso ká a mún pá à wé o mənmanii kaka?» Ba zăamăa wee jí a Yeesu cńn lè le sí-wεε.

Mi yí wé lè ho lândá bïo zéenilowa bïo
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bïo ó o Yeesu wee kărán 6a zăamăa ó o wee bïo na 6a yi: «Mi yí wé lè ho *lândá bïo zéenilowa bïo. Bán na wa hă báká-beera zíló à wé héeakarăa. Ba wi 6a nűpua wé tēeni 6a yi lè le kńnbii 6a zăamăa fēmínló lara yi. ³⁹ Ba *zúifűwa kăránló zíní yahón kanmúini lè ho đńnló đĩinii keenínia na seka á 6a wé hueeka keení yi. ⁴⁰ Ba wee khà 6a mahăawa à fé nńi bïo búenbűen. Ba mún wa ho floró na túee wéró à wé lè 6a téréenna. Barén cítii khii wee here le Dónbeení cńn.»

O mahă-khenii hămu bïo
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeení zĩ-beení hămu 6onkoní nísání á wee loń bïo 6a zăamăa wee kúeerăa le wári le yi. Ho năforó 6ănsowà cèrēε wee 6uee kúee le wári na boo. ⁴² Mahă-khenii búu mún 6ueé kúaa mí tēmónwà bïo ɲun. ⁴³ O o Yeesu wăa von mí nńi-keninia á bía nən yi: «Le í mí ho tũiá na mia: O mahă-khenii na kà bïo na ó o kúaa á boo po bía ká búenbűen bïo. ⁴⁴ Lé bïo le wári na 6a búenbűen wó lè mu hămu lé đio 6a yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bïo wi o cńn búenbűen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho đtmĩná véró là a Nűpue Za 6uenló bïo
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

† 12:36 Mi loń Lení vűahű (Psaumes) 110.1

¹ Bïo ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ó o ñi-kenínia ñi-kéní bía nɔn wo yi: «Ñi-kàránlo, hã huua na kà bènfin seka, á hã mún òuaaka. Hã soni dāamu yáá!» ² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo mɔn hã dāamu lon? Εε ká huee khíi máa keĩ mí ninza huee wán. Mu búenbúen khíi fi.»

³ Bũn mún ó o Yeesu yòò kará hã Oliivewa vĩnsĩa búee wán á sánsáa le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ. Ó o Piere là a Zaaki là a Zãn là a Andere na wi làa wo mí dòn á tùara a yi: ⁴ «Lé ho pãahũ yén á mu bïo mu ù wé yi? A lé mu bïo yén khíi zéeni lé mu wéró pãahũ dãn?» ⁵ Ó o Yeesu wãa bía nɔn ba yi: «Mi pa miten bïo. Mi yí día le núpue khà mia. ⁶ Núpua cèrèe khíi buen í yèni yi á à bío: «Í lé o Krista.» Ba à khà núpua cèrèe á à vĩni. ⁷ Ká mi khíi wee jí hã hĩa táró sã, hĩa lúio yi làa hĩa khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bïo á bũn biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bũn dèenía máa wé ho ðímíjã véro. ⁸ Ho sĩi búii khíi wé è lé vaá fi là ho sĩi veere. A ho kãhũ búii khíi wé è lé vaá fi là ho kã-veere. Ho tá dèkéro khíi wé hã lùà búii yi. A le hĩni khíi lé. Mu ù wé làa bïo o hã-sãnisó sãní vía wee wé búakaráa bïo sĩi.

⁹ «Εε ká minén pa miten bïo. Ba núpua khíi wé è bua mia á à varáa ho pánkã bãnsowà cón á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia ba *zúifùwa kàránlò zíní yi. Ba wé è bua mia á vaá ðíní hã kãna júnása là ba bá-zàwa yahó bïo mi tà mĩ bïo yi. Lé bũn mi ì bè yi á à zéeniáa í bïo làa ba. ¹⁰ Mu bon, sãni ho ðímíjã vé, á le Dónbeenĩ bín-tente ko le bue à na hã síwã búenbúen yi. ¹¹ Hen ká ba khíi wé wĩikaa mia á buan vannáa le cítii yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bïo mi vaá bío bïo yi. Hón pãahũ so yi á hã bíoní na à bío ò na mia lé hĩa à mi bío. Lé bïo á hã máa lé minén mi bæere yi. Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí á à dé hã mi jini yi. ¹² Ba núpua búii wé è dé mín kùrú zàwa á à na ba à búe. Hàrí ba maáwã búii á à wé mu bãn sĩi là mí zàwa. Ba zàwa búii mún ñ hĩní mín maáwã wán, á à na ba ba à búe. ¹³ Ba núpua búenbúen á à jin mia bïo mi tà mĩ bïo yi. Ká yĩa màhá hã mí sĩi fúaa mu véenii, wón á à fen.

¹⁴ «Mí khíi mi mu bè-sũmúí* na wee yáa mu bïo ká mu wi hen na mu yí ko mu keĩ yi. (Yĩa wee kàrán bïo ká à zúí mu kúará sese.) Hón pãahũ so yi ká bĩa wi ho Zudee yi à bán lùwí yòò hã búaa. ¹⁵ Yĩa á à keĩ mí zĩi lòho yí ko ò o lii zoo lá bïo búii. ¹⁶ Yĩa á à keĩ hã mana yi mu pãahũ yí ko ò o bĩní 60 à lii lá mí kánbun mí zĩi. ¹⁷ Ho yéréké khíi sá ba hã-sèenasa là ba hã-jàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeenĩ yi à mu biowa mu wéró yí lí hã yio yi. ¹⁹ Lé bïo ho pãahũ mu bãn lònbee á à wé búaa á à porĩ ðio khĩina. Hàrí ho ðímíjã jũhũ búaró pãahũ na le Dónbeenĩ léra mu bïo búenbúen yi à búee búe ho zuia yi, á le lònbee mu sĩi yí kera yí mɔn. A le bãn sii mún máa bĩní máa keĩ hũúu. ²⁰ O Nũhũso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á

* **13:14** Mí loĩ Daniyele vũahũ 9.27; 11.31; 12.11

nii woon lá máa kání. Ká a màhã khò hã yi 6a nùpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bïo yi. ²¹ Ká a 6úí bía nòn mia kà síi: «Mi loń. Lé o *Krista na hen, tàá nín-yíã vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà na bïo yí bon khíi keń. Ba à wé mu yéréké bïowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéení le Dónbeenĩ pánká á à vīinínáa 6a nùpua. Hàrí bía le Dónbeenĩ hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vīiní bán. ²³ Awa. A minén cén pa miten bïo. I fèra bía mu 6úen6úen nòn mia vó.

²⁴ «Le lònbee khííló móndén á
de wii á à dé mí yuumu.

Ho pñihũ khoomu máa bñí máa keń.

²⁵ Hã mànaayio á à kùenka à lii.

Bïo 6uan ho wáayi bïowa ðínia 6úen6úen á à dèké.»†

²⁶ Hón pãahũ so yi á 6a à mi a Nùpue Za 6uenló hã dùndúio wán lè mí dàńlò lè mí cùkú beenĩ. ²⁷ O khíi tonka le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà ho tá kón6úaa bïo náa yi lè ho ðímíjńá 6úen6úen yi á 6a a ve bía le Dónbeenĩ hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loń ho *fikíyée vīndεε bïo le wee wéráa. Hen ká le 6àn lakara hía wee nàma á wee sà mí vãn-yórówà, se mi zū le ho viohó téré dñ. ²⁹ Lé làa bún sii ká mi khíi wee mi mu bïowa mu wéró, à mi mún zūń le o *Nùpue Za 6uenló sùaráa. O ò 6uen máa khí. ³⁰ Le í mĩ ho tũíá na mia: Ho pãahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká bún bïowa so 6úen6úen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká í bioní hñ ñ keń bñ fεεε. ³² Nii woon yí zū ho ðímíjńá véro wizonle lè ho pãahũ máa zéení. Le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà yí zū mu, hàrí le Dónbeenĩ Za mí beεre yáá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yíã zū mu.

³³ «Mi pa miten bïo. Mi yí wé lòn nùpua na dũma. Lé bïo mi yí zū ho pãahũ na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bïo 6onmín làa bïo kà: Nii 6úí le mí ì va le khúii. O o kàrafáa mí zñ mí ton-sáwá yi, á sankaa hã tonni nòn 6a lè mí ñ-kéń kéń yi. Bún món ó o bía nòn o paro yi le o tñí mí yío. ³⁵ Minén mún tñí mí yío, lé bïo mi yí zū a zñ 6ànso bñí 6uenló pãahũ. O dà à 6uen zñhũ tàá tá tñahũ, tàá kò-bá-wéε yi, tàá yĩnbii. ³⁶ Ká a khíi ðĩndĩn 6uara ò o yí 6uee yí mia ká mi ka lòn nùpua na dũma. ³⁷ Bïo á ï wee bío na mia kà, á yahó sã 6a nùpua 6úen6úen. Mi yí wé lòn nùpua na dũma.»

14

*Ba zuífùwa jñndsã wee lè o Yeesu wán
(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)*

¹ Wizooní bïo jñn wãa ká ho Paaki sánú díró lè ho *búurú na á ja-fñi yí dó yi sánú díró yi. A le *Dónbeenĩ yankarowà

† 13:25 Mi loń Ezayii vñahũ 13.10; 34.4

ɲúnása lè ho *làndá bïo zéenílowa wee cà bïo 6a à wé wé è wíiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na 6a à 6úe. ² Ba wee bío: «Wa yí dà máa wíi wo ho sánú díró yi. Ká wa wó mu á 6a zāamáa á à kánká mu bïo yi.»

O hãa búí kúaa ho ɲiló o Yeesu ɲúhú wán
(Matiye 26.6-13; Zān 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simōn na hãa lé o *6ùeré n̄i zii. Pãahú na ó o kará wee dí à b̄n̄ à hãa búí 6ueé wee zo, á buan mí d̄úukó-za búí na wó lè le huee na 6a le alibaatere à ho sú làa ɲiló búí na s̄amu sí. Ho ɲiló mu 6a le náàrè á yàwá here làa sòobéε. Bïo ó o 6ueé 6ó a Yeesu yi ó o p̄úina ho d̄úukó-za mu ɲii, ò o kúaa ho ɲiló mu o Yeesu ɲúhú wán. ⁴ A b̄ia wi b̄n̄ búí sía cã. A 6a wee bío mín yi: «Ho ɲiló na kà yáaró ɲúhú lé mu yén? ⁵ Ho ɲn̄ lá dà à yèé á à yí hã wén-hãani khíá-t̄n̄* á à sanká a na 6a n̄i-khenia yi.» A 6a lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wãa bía: «O hãa mu mi día bïo. Mi wee zá làa wó le we? Bïo ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba n̄i-khenia bán làa mia á à kerí mín wán f̄éεε. A pãahú lée pãahú á mi dà wé è wé mu s̄amu làa ba ká mi tà. εε ká ínén wón máa kerí làa mia f̄éεε. ⁸ Bïo ó o dà à wé lé bïo ó o wó. O kúaa ho ɲiló na s̄amu sí í s̄ánia wán à fèn wíokaráa hã paráa hã n̄ulól. ⁹ Le í mi ho t̄úúá na mia: Le Dónbeen̄i b̄n̄-tente wé buera lùe lèe lùe yi ho d̄m̄íɲá búenb̄uen yi, á 6a à bío bïo ó o hãa na kà wó, á 6a à leéka a bïo.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu n̄i-kenínia píru ɲun n̄i-kéní na 6a le Zudaa Isikariote á wà vaá bía n̄n 6a yankarowà ɲúnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na 6a yi. ¹¹ A bán sía wan wan á dó mí ɲiní n̄n le mí ì na le wárí wo yi. O o wãa wee cà ho pãahú na o ò d̄arí n̄ wé mu yi, á à dérãa wo 6a n̄iní yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki d̄n̄lól lè mí n̄i-kenínia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zān 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ɲa-f̄ni yí dó yi sánú díró 6àn n̄in-yání wizonle zoñ, d̄io 6a wee wé f̄úaa ho Paaki piozàwa yi,† ó o Yeesu n̄i-kenínia t̄àara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki d̄n̄lól yi?» ¹³ O o tonkaa mí n̄i-kenínia n̄wã ɲun á bía n̄n yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a n̄i búí yahó ká a sò mu ɲumu lè ho d̄úuhú. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon z̄ii na yi à mí bío na le z̄ii mu 6anso yi: O n̄i-karánlo le wa t̄ua fon̄: Ho lahó na á ínén lè í n̄i-kenínia á à dí ho Paaki d̄n̄lól yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéení la-been̄i búí làa mia ho n̄ónwíohú yi na sía b̄arãka wó. Lé b̄n̄ à mí wíoka wa Paaki d̄n̄lól bïo yi.» ¹⁶ A 6a wà vaá

* 14:5 Mu pãahú á hã wén-hãani khíá-t̄n̄ lé o n̄upue l̄ulú-kùure sámú s̄án̄ni.

† 14:12 Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 12.6, 14-20

zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíaráa mu. A 6a wíokaa ho Paaki dínló bío.

¹⁷ Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia píru jún 6uara. ¹⁸ Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bíá: «Le í mí ho tǔiá na mia: Minén na làa mi páanía kará ho dínló jǔhǔ yi nǐ-kéní á à dé mi ì na.» ¹⁹ O o nǐ-kenínia yilera lúnkaa, á 6a wee tǔaka a yi lè mí nǐ-kéní kéní. A yia le: «Mu lé ínén le?» A yia le: «Mu lé ínén lé?» ²⁰ O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Mu lé minén píru jún nǐ-kéní, yia làa mi páanía wà zoó cí. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeení bíoní vǔahǔ bíaráa mu. Ká yia màhǎ nǔi ì bè mu á ho yéréké è zo jǔhǔ. Bànso yáá lá yí ton se mu sǔaaní.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korénte 11.23-25)

²² Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeení bǎrákà. O o wee cǔeka ho na mí nǐ-kenínia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé í sǎnía.» ²³ O o bǐnía lá le jǔunú dèe na ho *dívéen wi yi ò o dó le Dónbeení bǎrákà. O o nǎn ho 6a yi á 6a búenbúen jún. ²⁴ O o bíá nǎn 6a yi: «Dén lé í cǎni na wíokaa wee zéení le Dónbeení páaní na le bò bío, dén lé í cǎni na kúaará 6a nùpua cèrèe bío yi. ²⁵ Le í mí ho tǔiá na mia: I máa bǐnǐ máa jǔ dívéen húúu fúaa ho páahǔ na á í khíi jǔ ho 6àn bè-fla yi le Dónbeení béeení yi.» ²⁶ Bún món á 6a sía ho sǎnú lení, à 6a wà yòora hǎ Oliivewa vǐnsía búee wán.

O Yeesu bíá le o Piere á à pí mí bío

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zǎn 13.36-38)

²⁷ O Yeesu bíá nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwǐ ì día mi. Làa bío le Dónbeení bíoráa mu mí bíoní vǔahǔ yi ká sii: «Í ì búe o pi-pa á 6a pia á à kénná à lén ñ va hǎ lùà búenbúen.»[‡] ²⁸ Ee ká í vèeró món, á í ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kǎhǔ yi.» ²⁹ O o Piere bíá: «Hǎrí à bíá ká búenbúen pí ũ bío, á ínén wón máa pí mu húúu.» ³⁰ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Le í mí ho tǔiá na fon. Ho tǐnǎn-kéní na ká yi, sǎni ò o kò-béee wá hǎ cúa-jún, bún ká tǔnén bíá le fo yí zǔ mí á dǎn hǎ cúa-tǐn.» ³¹ O o Piere pá bǐnía wíokaa tǐina mí bíoní yi: «Í máa bío le í yí zǔ fo máa mi húúu, hǎrí ká í ko à í hí làa fo.» A 6a nǐ-kenínia na ká búenbúen bíá mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Bún món á 6a wà vaá dǎn le lùe 6úi na 6a le Zetesemanii. O o Yeesu bíá nǎn mí nǐ-kenínia yi: «Mi kǔení hen le í lén vaa fio.» ³³ O o fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn á bòráa. O 6úakáa zǎna á yi wee dè ³⁴ ó o bíá nǎn 6a yi: «Í hácírí yáara dàkhíina. Í ka le í máa fen. Mi kǔení hen, á tǐní mi yǐo.» ³⁵ Bún món ó o wǎa vá van cǐnú, á vaá líí 6úrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lònbee na ká à yí yí mí. ³⁶ O bíá bío ká: «Í Maá, fo dà bío

‡ 14:27 Mi loń Zakari vǔahǔ 13.7

buénbuén wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. $\epsilon\epsilon$ ká mu yí wé ínén sli bío. Le únén lé yia sli bío à wé.» ³⁷ O o bínia buara mí nǐ-kenínia cǎn á bueé yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. O o bía nǎn o Piere yi: «Simǎn, dāmu 6ó fo le? Fo yí dà máa tǐnǐ ũ yǐo hǎrǐ le léèrè dà-kénǐ yi le? ³⁸ Mi fánǐ mi yǐo à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéró yi. O nùpue sli wee wé vá mu bè-tente wéró yi, $\epsilon\epsilon$ ká ho pánká na ó o ò wé làa búñ lé hǐa mía.» ³⁹ O o tǐn wíokaa khèra vaá flora ò o bía hǎ biónǐ dà-kénǐ mu. ⁴⁰ Búñ món ó o bínia buara mí nǐ-kenínia cǎn á bueé yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. Ba yí dàrna yí fánǐa mí yǐo. A bío 6a wǎa à bío á à na a Yeesu yi á 6a yí zǔ. ⁴¹ Bío ó o Yeesu wà á bínia buara mún cúa-tǐn nǐi yi, ó o bueé bía nǎn 6a yi: «Mi pá dūma wee vǔrka lon? Mu wǎa vó. Ho páahǔ dǎn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wéròwà nǐi yi. ⁴² Mi hǐnǐ wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé dǎn.»

Ba wǐira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zǎn 18.3-12)

⁴³ Páahǔ na ó o Yeesu wee bío yi, à búñ ò o Zudaa bueé dǎn. O lé 6a nǐ-kenínia píru jún nǐ-kénǐ. Ba zǎamáa na bò làa wo á buan hǎ khà-túa là hǎ búaa. Bía tonkaa 6a lé le *Dónbeenǐ yankarowà júnása là ho *làndá bío zéenílowa là 6a nǐ-kǐa. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéénia bío 6a zǎamáa á à zǔrnáa wo. O bía: «ǐ hǐa vaá tǎénia nùpue na yi là le kǎnbii, se wón lé yia mi wee cà. A mi wǎa wǐi wo à bua sese lénnáa.» ⁴⁵ O Zudaa bueé dǎnǐ ó o wà vaá 6ó a Yeesu yi ò o bía nǎn wo yi: «Nǐ-kàránlo.» O o tǎénia wo yi là le kǎnbii. ⁴⁶ A bío làa wo bò mín wǎa wǐira a Yeesu. ⁴⁷ A 6a nǐ-kénǐ búí dò mí khà-tónǐ á hà là le *Dónbeenǐ yankarowà jǔhǔso beenǐ ton-sá nǐ-kénǐ jíkǎahǔ kúio. ⁴⁸ O o Yeesu bía nǎn bío wà bueé wǐi wo yi: «Mi so lá ko à mi bua khà-túa làa búaa à bueé wǐiraa mi le? ǐ léé nǐ-kǎanii le? ⁴⁹ ǐ làa mia lá wee kǎnǐ mín wán túntún, á wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi á mi yí wǐira mi. $\epsilon\epsilon$ ká mu wó kà, à le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ bío jii síráa.» ⁵⁰ O o nǐ-kenínia buénbuén wǎa lùwa wà à 6a día a. ⁵¹ Yàrónza búí lé yia bò a Yeesu yi. Léé bunló mí dòn wǐ o wán. Ba le mí ì wǐi wo, á 6a buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí kǎamáa.

O Yeesu 6a buan vannáa 6a tǔiá fǎerowà yahó

(Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zǎn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Búñ món á 6a buan o Yeesu vannáa le *Dónbeenǐ yankarowà jǔhǔso zǐi, hen na 6a yankarowà júnása là 6a nǐ-kǐa là ho *làndá bío zéenílowa buénbuén kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu món. O bueé zon 6a yankarowà jǔhǔso lún yi, á zoó páania kará là 6a parowà á wee huee ho dǎhǔ. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása là 6a *zúifùwa tǔiá fǎerowà buénbuén wee cà bío 6a à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì

siinínáa o ñúhú á à na 6a à 6úe. Ká 6a màhá yí yú bío 6úí.
⁵⁶ Nùpua cèrèe wee 6uee fúaa há sabíoní o ñii, ká 6a màhá wee
 bíní kán mín. ⁵⁷ A 6a nùwá yén 6úí wáa hínòn kooníaa o yi le
 le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa ñá ò o bía le mí ì fio le Dónbeení zii na
 6a nùpua son, á à bíní ì so le 6úí há wízoní tìn yi ká dén á
 nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á 6a yáá pá wee kán mín wán.
⁶⁰ A 6a yankarowá ñúhúso wáa lii hínòn yòó ñín 6a 6úen6úen
 yahó ò o tùara a Yeesu yi: «Bío 6a nùpua wee bío ù ñá ní yi á
 fo le fo máa bío dèe 6úí yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o ñín. A 6a
 yankarowá ñúhúso wíokaa tùara a yi: «Le ùnén lé o Krista, le
 Dónbeení na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bía: «Ūuu, ì lé
 orén. Mi 6úen6úen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeení
 na dà mu bío 6úen6úen nín-tíání. Mi mún khíi mi a ká a kará
 há dùndúio wán bò ò 6uen. S» ⁶³ A 6a yankarowá ñúhúso wáa
 lèekaa mí dà-zínii lé bío mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa
 màkóo wáa mía seérása yi. ⁶⁴ Há bín-kora na ò o mà leéra le
 Dónbeení yi á mi ñá. Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a
 6úen6úen le o wó khon ó o ko ò o 6úe. ⁶⁵ Ba nùwá yén zàwa
 6úí 6a ñáhú á 6úakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon
 o yahó yi à 6a wee vúaa wo le mí nín-kuio ká 6a à tùa wo yi le
 o zéení yía wó mu làa wo. Le *Dónbeení yankarowá ñúhúso
 lún parowá fó a, á wee dé sáara yi.

O Piere pá a Yeesu bio

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Páahú na ó o Piere pá líi wi ho lún yi, à bún le Dónbeení
 yankarowá ñúhúso beení ton-sá háawa ní-kéní 6úí 6ueé ñán.
⁶⁷ Bío ó o mòn o Piere ò o wee huee ho ñáhú, ó o wíokaa loína
 a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete níi Yeesu mu.»
⁶⁸ O o Piere pá mu ò o bía: «Bío á fo wee bío ká á ì yí zú.» Bún
 món ó o wá vaá báníaa ñín ho lún zūañii. [O o kò-béé wá.] ⁶⁹ Bío
 ó o ton-sá háa mu mòn o vaa bánílo, ó o wee bío làa bía wi bín:
 «O nùpue na ká lé 6arén ní-kéní 6úí.» ⁷⁰ O o Piere tìn pá. Mu
 yáá yí míana, à bún à bía wi bín tìn bía nòn o Piere mu yi: «Ho
 tūiá poni. Fo lé 6arén 6úí. Unén mún lé o Kalilee níi.» ⁷¹ O o
 Piere wáa bía: «Ká ì fá sabéré à le Dónbeení le ì mí mu. Ì ì báa
 mu ñii wán, o nùpue na mi wee bío bío á ì yí zú.» ⁷² Hón páahú
 so yi ó o kò-béé wá há cúa-ñun níi. O o Piere hácírí màhá bíníaa
 6uara bío ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-béé wá
 há cúa-ñun bún ká ùnén pá le fo yí zú mí á ñán há cúa-tìn.» O o
 Piere wáa wee wá.

15

Ba 6uan o Yeesu buararàa o Pilaate cón
(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zán 18.28-38)

¹ Le yĩnbíi bũirĩi á 6a *yankarowà júnása, lè 6a nĩ-kĩa, lè ho *lándá bío zéenílowa, bán búenbúen na lè 6a *zúífùwa tũia fɛerowà á kúaa mín wán, bèra a na à 6a bío tè bío dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan búee nɔn o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tũara a yi: «Lé ũnén lé 6a zúífùwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bío cèrɛɛ. ⁴ O o Pilaate wíokaa tũara a yi: «Fo le fo máa bío dɛɛ le? Bío 6a wee bío ũ jii á fo yí máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu mǎhá yí bínía yí bía dɛɛ. Bũn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zǎn 18.39-19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sǎnú sansan dǎn, ò o Pilaate lén o kàsó nĩ búu día, yĩa 6a zǎamáa le o día. ⁷ Mu ù wé à nĩ búu na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi lè 6a búu na làa wo kǎa á 6ó a nĩ búu. ⁸ A 6a zǎamáa wǎa wà van o Pilaate cǎn á vaá wee fio wo ò o wé bío ó o lá wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Mi wi à 6a zúífùwa bée lé yĩa à ĩ día le?» ¹⁰ O Pilaate zũ kénkén le 6a yankarowà júnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi 6a yi o bío yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà júnása mǎhá súkúra 6a zǎamáa le 6a fio o Pilaate cǎn le o Barabaasi lé yĩa ò o día. ¹² O o Pilaate wíokaa tũara 6a zǎamáa yi: «Lé mu yén mi le ĩ wé làa yĩa mi wee ve làa zúífùwa bée?» ¹³ A 6a wee bío na a yi ká 6a a wǎamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate tũara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yǎa wíokaa wee wǎamaka pǎnpǎn: «Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wɛɛ 6a zǎamáa sǎi, ó o léra o Barabaasi día, ò o le 6a ha a Yeesu lè hǎ làbàaní, ò o nɔn wo le 6a búee ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùañka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zǎn 19.2-3)

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kǎhũ bée lún yi, à 6a von mí ninzàwa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zǎinía o Yeesu lè le dà-muhũ, á tá ho kǎrĩ lè hǎ kíkara á dó a jũhũ yi.* ¹⁸ Bũn món á 6a wee tɛɛnĩ a yi ká: «*Zúífùwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee vũaa o jũhũ lè le kǎanĩ, á wee khàani kúee o wán ká 6a à fǎrá mí nɔnkójúná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bío 6a zùañkaa wo yi vó, á 6a tera le dà-muhũ o wán, à 6a zǎinía wo là a kùrú sǎa. Bũn món á 6a buan wo lóráa ho donkǎhũ á wà léee búee ho *kùrùwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zǎn 19.17-27)

* **15:17** Ba bá-zàwa lè 6a nĩ-beera lé bía yánkaa dà hǎ sǎ-muna wee zǎ. Hǎ yàwá fũ here. Hǎ kǎrĩwá 6a wee wé, à kúee 6a bá-zàwa júná yi à zéenináa 6a bá-zàmu pánká bío. Ká bío 6a wi 6a zùañka a Yeesu yi, á 6a zǎinía wo lè ho kánbun muhũ á dó hǎ kíkara kǎrĩ o jũhũ yi.

²¹ O Sirεena n̄i Sim̄on na lé o Alekisāndere là a Urufuusi b̄an maá, á ló h̄a mana yi b̄o ho w̄sh̄ú b̄ueé wee kh̄í, á 6a dásíwá b̄ueé k̄k̄áa yi le o fé o Yeesu k̄ur̄wá p̄í. ²² Ba b̄uan o Yeesu vannáa lahó b̄úí na 6a le Kolokota yi, b̄ún k̄úará le «ɲún-6òkuee lahó.» ²³ Ba l̄unkaa ho *d̄iv̄én lè mu b̄io b̄úí na 6a le m̄írè á wi 6a na a Yeesu yi ò o ɲu, ká a màh̄á yí ɲun mu. ²⁴ B̄ún m̄ón á 6a b̄úaa wo ho k̄ur̄wá wán. Ba le mí ì sanká a s̄í-z̄ín̄ia á 6a wó le ɲún-s̄ini b̄io à z̄ún̄naa d̄io á à s̄í ȳia làa ȳia yi. ²⁵ Le wi-bee p̄ah̄ú lé b̄io 6a b̄úaa wo yi ho *k̄ur̄wá wán. ²⁶ B̄io 6a túara le d̄ε wán, b̄io wee z̄éení b̄io n̄on 6a b̄úaaráa wo lé b̄io k̄a: «Z̄úf̄úwa B̄εε.» ²⁷ Ba m̄ún b̄úaa 6a n̄i-wanna n̄uwá ɲun b̄úí là a Yeesu. O n̄i-kéní wi là a n̄in-t̄iání ká a n̄i-kéní wi là a n̄in-káahó. ²⁸ [B̄ún wó à le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú b̄ioní na ká a ɲii sí: «Ba mà a dó 6a n̄i-kora t̄lah̄ú.»]† ²⁹ Ba n̄upua na wee kh̄í làa b̄in wee k̄í6ón mí ɲúná ká 6a a là a. Ba wee b̄io: «Fo yí m̄on mu le. Un̄én na lá le fo ò fio le *Dónbeení z̄i-beení á à b̄iní ì so le b̄an dà-veere h̄a wizoóní b̄io t̄in yi, ³⁰ w̄aa fení ūten. Lii ho *k̄ur̄wá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeení yankarowá ɲúnása lè ho *l̄andá b̄io z̄éenílowa m̄ún wee yáa mí ɲiní yi na a yi ká 6a a b̄io làa m̄in: «O fení 6a b̄úí ò orén màh̄á yí dà máa fení m̄iten. ³² Le o Krista, o *Isirayεle b̄εε, à lé ho k̄ur̄wá wán lii. Ká wa m̄on mu á wa à dé wa s̄ia wo yi.» B̄ia p̄anía b̄úaa h̄a k̄ur̄wáwá wán là a Yeesu b̄an m̄ún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zán 19.28-30)

³³ Le wii yòo f̄aráló p̄ah̄ú á ho k̄sh̄ú b̄úenb̄úen d̄ind̄in wó le t̄ibirí. Mu míana f̄úuu f̄úaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu p̄ah̄ú, ó o Yeesu b̄ia b̄io ká p̄ónp̄ón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» B̄ún k̄úará le «Wàn Dónbeení, wàn Dónbeení, fo p̄á mi díá le we?» ³⁵ A b̄ia wi b̄in n̄uwá yen b̄úí ɲá mu á 6a b̄ia: «Mi loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ A 6a n̄i-kéní b̄úí l̄úwa vaá lá le d̄ε b̄úí na wee k̄iní mu ɲumu á z̄íra mu bè-ɲia yi á can le 6̄uaahiire ɲii yi á yòó dá a Yeesu yi le o ȳε, ò o b̄ia: «Mi d̄in, wa à loí ká a Elii b̄ueé liiní a ho *k̄ur̄wá wán.» ³⁷ Lé b̄in p̄ah̄ú ó o Yeesu w̄amaa yi p̄ónp̄ón, ò o húrun. ³⁸ A ho p̄onsò-beení na zoó céra le *Dónbeení z̄i-beení á yòó l̄εera mí t̄lah̄ú lií ló. ³⁹ Ho Oroomu dásíwá ɲúh̄úso na d̄in o Yeesu yahó á m̄on b̄io ó o húrunnáa ó o b̄ia: «O n̄upue na ká b̄ènt̄in lá lé le Dónbeení Za binbirí.»

⁴⁰ H̄áawa n̄uwá yen b̄úí m̄ún h̄ia wi b̄in á kh̄era d̄in wee loí. Ba h̄áawa mu t̄lah̄ú ó o Mari wi yi, ȳia wee lé ho Makadala lóhó yi. A séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee b̄an nu, là a Salomεε. ⁴¹ Ba h̄ia wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. H̄áawa c̄èr̄ε b̄úí m̄ún h̄ia wi 6a h̄áawa mu t̄lah̄ú á b̄o là a Yeesu 6̄uara ho Zeruzalεemu yi.

† 15:28 Mi loí Ezayii v̄uah̄ú 53.12

*Ba nùuna a Yeesu**(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zàn 19.38-42)*

⁴² O Yeesu hí-ǹnzòn ho z̀ihũ jii, à b̀io á lé b̀un zòn á 6a wee wíoka mítén ho *Sabaá b̀io yi, ⁴³ ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á 6uara. O fù lé 6a *zúifùwa t̀iá f̀erowà ǹi-kéni na 6a ninzàwa wee k̀nbi. Wón mún lá wee l̀oní le Dónbeení b̀éni láró p̀ahũ. O henía mí s̀i ò o van o *Pilaate c̀n á vaá flora a Yeesu ǹi-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate j́á b̀io ó o Yeesu d̀éniá húrún ó o wó coon mu b̀io yi. O o von 6a dásíwá j́uhũso á 6ueé t̀ara yi le o Yeesu mu húrún míana le. ⁴⁵ A b̀io ó o j́á mu 6a dásíwá j́uhũso c̀n vó, ó o ǹn le jii o Zozeefu yi le o lá a s̀anía. ⁴⁶ O o Zozeefu yà ho 6un-sení dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho 6unló 6uan vaá dó le búure yi, d̀io 6a lá có ho 6úahó yi d́ía. B̀un m̀n ó o b̀inía le hue-beení pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozeé 6àn nu Mari á d̀in m̀n hen na ó o dó a yi.

16*O Yeesu vèeró**(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zàn 20.1-10)*

¹ B̀io ho *Sabaá khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki 6àn nu Mari là a Saloméé á yà ho j́iló na s̀amu s̀i le mí vaá khíi làa Yeesu s̀anía. ² Ho dimaasi zòn ỳnbíi b̀uiríi, le wii hàró p̀ahũ, á 6a h́n n wà j́n le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yàá vaá b̀iní le hue-beení na pon le búure jii á à na wén coon?» ⁴ Ká b̀io 6a vaá d̀n, á 6a le mí ì loí, à le hue-be-beení b̀inía ló le búure jii á khíi d́ía le ǹsání. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó m̀n yàronza 6úí ò o kará lè le nín-t́áni, á źá ho báká poni na t́ee. A 6a źana. ⁶ Ká a yàronza mu m̀hã b́ía ǹn 6a yi: «Mí yí źn. I ź le lé o Nazareete ǹi Yeesu na 6a 6úaa ho *kùrùwá wán á mí wee cà. O míá hen, o vèera. Mí loí. Lé ho lahó na ká á 6a lá bàrá a yi. ⁷ Mí lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu ǹi-kenínia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee k̀hũ. Lé b́n 6a vaá mí a yi làa b̀io ó o bíaráa mu.» ⁸ A 6a yilera l̀nkaa, á 6a wee zà. A 6a ló á lée l̀wa wà. Ba yí b́ía d̀é yí ǹn ǹpue yi lé b̀io 6a źana.

*O Yeesu zéenia mítén lè mí ǹi-kenínia**(Matiye 28.9-10; Zàn 20.11-18)*

⁹ [O Yeesu vèeró m̀n ho dimaasi zòn ỳnbíi á mu nín-yání, ó o zéenia mítén là a Makadala Mari, wón na ó o h́a j́n 6a ćináwa bùaa h̀jrun léra yi. ¹⁰ O o Mari wà van b́ía là a Yeesu lá páanía wi c̀n, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o b́ía làa ba le mí m̀n o Yeesu. ¹¹ Ká b̀io 6a j́á b̀io ó o Mari b́ía le o Yeesu vèera, ó o mún m̀n wo, á 6a yí tà mu.

¹² Bún món ó o Yeesu zéenia míten làa síi veere lè mí nĩ-kenínia nùwá ɲun ká ɓa ɲɔn hã mana. ¹³ A ɓa bínía ɓueé bía mu lè ɓa nĩ-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu ɓàn món, ó o Yeesu zéenia míten lè ɓa nĩ-kenínia píru dòn ká ɓa wee dí. O zá làa ba ɓio ɓa yí dó mí sía wo yi, làa ɓio ɓa tun mí yiwa á yí tà ɓia bía le mí mɔn wo ò o vèera ɓio. ¹⁵ O o wãa bía nɔn ɓa yi: «Mi lén va ho ðimíɲá lùà ɓúenɓúen yi à vaa bue le Dónbeenĩ bín-tente na ɓa nùpua ɓúenɓúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí síi le yi, á ɓa à bátízé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí síi le yi, wón ɲúhũ á à sí. ¹⁷ Bía dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké ɓiowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká: Ba à ɲa ɓa cínáwa á à lén ɓia ɓa wi yi lè ɪ yèni; ɓa a bío hã síi-viò bíoní; ¹⁸ yia wé ɓuan háa yi, tàá ká a ɲun bè-ɲunii ɓúi na dà a ɓúe nùpue, á dèε woon máa wé ɓànso; ɓa à bè mí níní ɓa vánvárowà wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bío ó o bía bún vó, ó o Núhũso Yeesu ɓuan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenĩ nín-tiání. ²⁰ A ɓa nĩ-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hã lùà ɓúenɓúen yi. O Núhũso wee séeni ɓa, á ɓa wee wé mu yéréké ɓiowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká à zéeni le ɓio ɓa wee bío á lée tũiá poni.]

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Luki túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Luki hĩa wee bè là a Poole va hã kúio. O yínǎn zúifù. O lé o *Κερεσι nĩ. O fù lé o ðàkòtúaràn. Lé orén túara ho vūahũ mu, á mún túara 6a Tonkarowà bè-wénia vūahũ.

Bĩo nǎn ó o Luki túararãa mí bin-tente:

1. O Luki wi à 6a kèrètíewa búenbúen zũn le bĩa dó mí sĩa o *Krista yi á bĩo bò bĩo na wó mǎn kénkén wán. O o wi ò o hení 6a sĩa à 6a wíoka fárá tĩn.
2. O mún wi ó o zéení le 6a kèrètíewa yínǎn nùpua na wi à 6a fá mí jũĩ ðĩnì lè 6a *zúifùwa.
3. Nún-sĩ ó o Tiofile hĩa lé o Poole jĩ-tà ho Oroomu yi. O o Luki túara ho vūahũ mu nǎn wo yi, à séeníã o tonló yi.

O henía mu bè-kora séndiáró lè ho fioró bĩo. O zéeníã a *Isirayele nĩpomu lándáwá yara.

Yĩa lé 6a nùpua búenbúen kǎnĩlo ó o zéeníã bĩo mi vūahũ mu yi.

1-2 Tiofile,* bĩo wó khĩna wa cǎn lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenĩ ðǎnì yi á lá mu jũhũ búeníí á 6a búĩ mǎn á lé mu seéràsa, bán lé bĩa wó le Dónbeenĩ bin-buerowà na zéeníã mu làa wǎn. Ba cǎrèe wi à 6a kúeeka mu mĩn wán à túa hã vǎnna yi. ³ A bĩo á ñén mún wi á ñ túa mu lè 6a bĩo sĩa, á ñ túakaa mu cinciĩra bĩa mǎn mu lè mí nĩ-kéní kéní cǎn á zũnánãa mu ya-tente. A bĩo mu sãmaanãa lé búĩn á ñ wi à ñ túarãa mu à na ùnén Tiofile cùkúso yi, ⁴ búĩn lé bĩo o na á fo ò zũn kénkén ká bĩo á 6a fù kàrána làa fo búenbúen lé ho túiã poni.

O Zǎn Batiisi teró bĩo zéeníló

⁵ Ho Zudee kǎhũ béε *Heroode pǎahũ, á le Dónbeenĩ yankaro búĩ fù wi bĩn á yèni 6a le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búĩ. Bàn hǎa yèni 6a le Elizabεeti. Wón fù lé le *Dónbeenĩ yankarowà jũhũso *Aaron nǎnkǎni hĩnló búĩ. ⁶ Ba mí nùwǎ jũn fù léé nùpua na téréna le Dónbeenĩ yahó, ó o Nũhũso lándáwá là a bè-zéenínia lè mí dà-kéní kéní búenbúen á 6a wee bè yi lè mí jĩ-kǎa. ⁷ Ba lá ðĩn yĩ yú za lé bĩo ó o Elizabεeti hĩana yĩ máa te, à 6a mí nùwǎ jũn mún kĩnkaa.

⁸ Wizonle búĩ, ó o Zakari zon le *Dónbeenĩ zĩ-beení yi lé bĩo á 6a kuure nùpua lé bán ho yankaró pǎahũ yèrémãa búéé ðǎn,

* 1:1-2 Tiofile: Le yèni mu kúarã lé bĩo ká: «Yĩa le Dónbeenĩ wa». Yĩa ó o Luki von lè le yèni mu á bĩo yĩ tá yĩ zũ sese.

⁹ á bïo 6a le mí ì cà yïa zoó cǐi mu bïo na sãmu sí le *sòobá-lùè† yi làa bïo mu bòráa le Dónbeenĩ yankarowà làndá yi á 6a wó le jún-sĩni bïo, ó orén lé yïa ó o Nùhũso léra.

¹⁰ Hón pãahũ so yi, ká 6a zãamãa lée ãĩn ho khũuhũ á wee wé ho fioró. ¹¹ Yïo 6ueé tí ò o Nùhũso wáayi tonkaro líĩ ãĩn o yahó mu bïo na sãmu sí cǐĩnii dèe nĩsãní bãn nĩn-tĩání. ¹² Pãahũ na ó o Zakari mɔn wo, ó o zãna làa sòobéé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro màhã bía làa wo: «Zakari, yí zón dèe, le Dónbeenĩ jã ũ fioró. Mĩn hãa Elizabɛeti á à sí le sãní á à te o za báa; ká a khiĩ ton à ũ cé o yèni le Zãn. ¹⁴ O bïo khiĩ wé hã zãmakaa lè le sí-wɛɛ ũ cǐn, á nùpua cèrèe mún khiĩ zãmaka a teró bïo yi. ¹⁵ Lé bïo ó o khiĩ wé nĩ-beenĩ o Nùhũso yèn-dãní yi. Bè-junii na dà a vĩ hã yïo ó o máa bè mí jii yi huúu, á le Dónbeenĩ Hácírí á à fèn ñ kɛní wo yi ká a yàá ãĩn yí ton. ¹⁶ Orén lé yïa khiĩ bĩnĩ ì fé o *Isirayɛele nĩpomu cèrèe á 6a à yèrémá à buen 6a Nùhũso Dónbeenĩ cǐn. ¹⁷ Orén mí bɛere lé yïa khiĩ fèn ñ wíoka a Nùhũso wõhũ lè le Hácírí lè ho dànló na le Dónbeenĩ yánkaa nɔn mí jii-cúa fɛero *Elii yi. Ũ za mu lé yïa khiĩ véení hã bíonĩ na wi 6a maáwà lè mí zàwa pãahũ, á mún ñ yèrémá bĩa pã le Dónbeenĩ bíonĩ sĩa á 6a à wé lè 6a nùpua na téréna lè 6a bè-zũrlowà bïo síi. Lé ká síi o ò wíokaráa 6a nùpua á à paráa o Nùhũso buenlò.»

¹⁸ O o Zakari bía nɔn le Dónbeenĩ tonkaro mu yi: «Bìo ò wé á ì tãráa mu yi lé mu yén? Bïo á ì màhã kĩna, á wàn hãa mún yïo tɔn yú.» ¹⁹ A le Dónbeenĩ tonkaro bía: «Ìnén na ãĩn ũ yahó ká lé o Kabiriyɛele. I wi le Dónbeenĩ nĩsãní á wee sá na le yi. Lerén lé ãĩo tonkaa mí le ì 6uee bío le bĩn-tente na ká na foñ. ²⁰ Awa! Á bïo fo yí tà ì bíonĩ yi, lé bũn nɔn á ũ jii á à lí á máa bĩnĩ máa bío fúaa ũ za báa mu te nònzoñ. Loĩ mu sese, bío á ì bía làa fo búenbúen á à wé ho pãahũ na le Dónbeenĩ le mu ko yi.»

²¹ Hón pãahũ so yi ká 6a zãamãa pá lée ãĩn ho khũuhũ á pan o Zakari. Ho pòn-tónĩ na ó o zoó wó le sòobá-lùè yi á lunkaa 6a yilera. ²² Pãahũ na ó o wà 6ueé lé yi, à bũn ò o jii lù, ó o wee bío lè 6a nùpua lè mí nĩnĩ. A 6a dèenía zũna mu le o bïo mu yĩnɔn kãamãa, Dónbeenĩ zéenia bïo 6úi làa wó zoó le sòobá-lùè mu yi. ²³ Nònzoñ na ó o Zakari mu tonlò wó yi, ó o wà van mí zii.

²⁴ Lé bũn món á bãn hãa Elizabɛeti sùráa mí sãní. Bïo ó o zũna mí sãní mu bïo, ó o wó hã piina bïo hònú búenbúen ká a yí máa tà lé khũuhũ. Hón pãahũ so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátĩ! Bïo ká yàá ãĩn yí bon. O za máa teró bïo na fù wee

† 1:9 Le sòobá-lùè: Lé le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lahó 6úi na á nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yĩnɔn le Dónbeenĩ yankarowà mí ðon.

wé bío na mií féeé á wáa wó ho zuia. O Núhũso na pànká wi á zūna í makárí á hoonía í júhũ.»‡

O Yeesu teró bío zéeniló

²⁶ Piina bío hèzín bǔn mǔn, á le Dónbeení bía nǔn mí tonkaro Kabiriyele yi le o tǔn lén va ho Kalilee kǔhũ lóhó búí na 6a le Nazareete yi, o hǔnzo-sínii búí cǔn. ²⁷ O hǔnzoró mu fūaamuš á bò nǔn o bée *Daviide nǔnkāni nǔpue búí na yèni 6a le Zozefu yi. O hǔnzo-sínii mu yèni 6a le Mari. ²⁸ Bío ó o Kabiriyele vaá zon o zli yi ó o tēenía a yi: «Mari, foó. O Núhũso Dónbeení wó mí sǎamu làa fo: Orén mí bēere mún wi làa fo. Wáa zámaka.» ²⁹ O o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le dén tēenii so júhũ lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeení tonkaro bía: «Mari, yí zǔn dèe woon, le Dónbeení sǎamu á dǔn fo. ³¹ Loń! Bío fo kará wán á fo ò sí le sǎní á a te o za báa, ká ũ le fo ò cé o yèni à ũ bío le Yeesu. ³² O khii wé nǔpue na júhũ wi á 6a wé è ve o lè le Dónbeení na wi mu bío búenbúen júhũ wán Za. A le Dónbeení mún khii bǎrá a 6ǎn 6úaa Daviide bá-zǎmu kanmúini wán. ³³ O khii lá lé bēení o *Zakoobu nǔpomu zli, á bá-zǎmu máa ve máa mi.»

³⁴ O o Mari bía nǔn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bío á í mahá yí zū báa.»

³⁵ A ho wáayi tonkaro zéenía mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeení Hácírí á à lii ũ wán, á le Dónbeení na wi mu bío búenbúen júhũ wán dàrló á à bún foń lè ho tǎró bío síi. Lé bǔn nǔn ó o za na á ũ khii te á 6a wé è ve le yi poni 6ǎnso, làa Dónbeení Za. ³⁶ Loń! O Elizabēeti na làa fo te mún pá sù le sǎní lè mí há-kǔmu; wón na 6a fù le o híana yí máa te, nín-yia sǎní piina yú há bío hèzín. ³⁷ Lé bío á bío na le Dónbeení á à wé è sa bǔn bío so mía hùú.» ³⁸ Hón pǎahũ so yi ó o Mari bía nǔn ho wáayi tonkaro yi: «Í wi o Núhũso níi yi ho zuia, í wi o níi yi ho yíró. Le mu wé mií làa bío fo bíarǎa mu.» A ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o día a Mari.

O Mari búēektíró là a Elizabēeti bío

³⁹ Wizooní bío yēn bǔn mǔn, ó o Mari hǔnǔn bánbǎa jǔn ho lóhó búí na wi ho *Zúdaa kǔhũ 6úaa yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dǔn ó o téréna vaá zon o Zakari zli, á zoó tēenía a Elizabēeti yi. ⁴¹ Bío ó o Elizabēeti ná a Mari tēenii sǎ, ó o za dēenía zoó kùrúnna a yi, á le Dónbeení Hácírí wáa sú a Elizabēeti mu, ⁴² ó o zoó bía pǔnpǔn: «Ba háawa búenbúen tǎhũ ũnén lé yia le Dónbeení dúbúaa wi wán, ó o za na sǎní wi ũ wán á le mún dúbúaa yi. ⁴³ Inén lée wée á í Núhũso 6ǎn nu ló 6uararǎa í cǔn! ⁴⁴ Loń! Pǎahũ na á í ná ũ tēenii sǎ, á í za síi wan wan á kùrúnna í yi.

‡ 1:25 Ba zúífúwa cǔn ó o háa na ton hǔnǔn yóó kǔna ò o yí fò za hùúu á bío fù lée níyio na 6úaa dàkhíina. § 1:27 Mi loń Matiye vǎahũ 1.18

45 Yia tà le bïo ó o Nùhũso bía nɔn mí yi á à wé máa khi bènťin bïo se.»

Le Dónbeenĩ khòontlɔ leni na ó o Mari sta

46 O o Mari wáa bía:

Inén wee dé o Nùhũso yèni wán,

47 á ĩ s̄i mún wan le Dónbeenĩ
na lé ĩ k̄anilo bïo yi.

48 Lé bïo le lora mí ton-sá h̄aa
na bïo n̄uhũ mía.

Bïo kà wán á 6a n̄upua búenbúen
na wee te lè mí p̄onna

á à bïo lé ĩ bïo se.

49 Lé bïo le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen
á wó mu bè-beera nɔn miĩ.

Le yèni po h̄a yènnáa búenbúen.

50 Le s̄amu á bènbera fò 6a n̄upua

na wa le á wee k̄nbi

h̄a p̄onna búenbúen yi.

51 Le wee wé zéeni mí p̄anká

bía wee búaaní míten wán

á na 6a v̄inv̄iná.

52 Le wee wé liiní 6a bá-zàwa mí kanmúiní wán

á h̄oní 6a yídàwa n̄úná.

53 B̄ia le h̄ini wee búe

á le wee wé s̄iiní n̄iní

lè mu bè-tentewà c̄er̄e,

á na ho n̄àfòró b̄ansowà

á 6a lén lè mí n̄in-k̄amáa.

54 Le s̄eenía mí ton-sá *Isirayεele,

á zéenináa le le yi yí n̄ons̄a mu s̄amu

55 na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí m̄on yi fúuu,

làa bïo le h̄ia d̄oráa mí n̄ii nɔn wán maáwà yi.

56 O o Mari wáa kará là a Elizab̄eti á yú h̄a p̄ina t̄in s̄i, b̄in

m̄on ó o b̄inía wà 6on.

O Z̄an Batiisi teró

57 Bïo ó o Elizab̄eti teró d̄n, ó o ton mí za báa. 58 A b̄ia làa wó kará 6ó m̄in yi lè b̄an tem̄inlowà n̄á le o Nùhũso wó mí s̄amu làa wo, á 6a p̄aanía wee z̄amaka làa wo. 59 O kúnkúza

mu teró wizooní b̄io h̄et̄in zoñ á 6a buan wo bueé *kúio,* á 6a le mí ĩ cé b̄an maá Zakari yèni á à na a yi. 60 A b̄an nu Elizab̄eti

p̄á ò o bía: «B̄ueé. O yèni 6a le Z̄an.» 61 A 6a bía nɔn wo yi; «Lée

webio? Le yèni mu 6a yèn-6ua mía m̄in z̄i.» 62 A 6a wáa wee

t̄ua b̄an maá yi lè mí n̄iní le lé le yèni yén ó o le mí ĩ cé á à na mí

* 1:59 Mu lé o n̄upue bámu d̄e b̄an n̄ii s̄aahũ wèndiáró. Ba zúifùwa c̄ón á mu fù lée b̄io na 6a wee wé á zéenináa mu tem̄inmu na yánkaa wi le Dónbeenĩ là a Abarahaamu lè mí m̄on n̄upua p̄aahũ. H̄ari ho zuia á 6a m̄on n̄upua pá wee wé mu. Mi loĩ Levii n̄uwá v̄uahũ (Lévitique) 12.3

za yi. ⁶³ O o Zakari le 6a lá le dèè na wee túa wán na mí yi, á bïo kà lé bïo ó o túara: «O yèni 6a le Zǎn.» Á mu wó 6a coon. ⁶⁴ Lé bűn wán ó o Zakari jii dèènia feera wee bïo, á wee 6uàaní le Dónbeenĩ. ⁶⁵ Á bĩa sùaràkaa bűn 6úen6úen zána, á ho *Zudee kōhũ 6úaa lùà 6úen6úen yi á 6a wee bïo bïo wó. ⁶⁶ Á bĩa wee jí mu 6úen6úen wee 6ua mu mí sia yi. Ba wee túa míten yi: «O kúnkúza mu bïo khii wé kaka coon?» O Núhũso pánká 6èntĩn wi làa wo.

Le Dónbeenĩ khòontìló leni na ó o Zakari sia

⁶⁷ O o kúnkúza mu 6àn maá Zakari á le Dónbeenĩ Hácírí sú á le le o bïo há bïoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío 6uàaní a Isirayεεle nĩpomu 6àn Dónbeenĩ na lé o Núhũso.

Lé bïo le 6uara kǎnia mí nĩpomu á mu wi míten.

⁶⁹ Le nɔn ò kǎnìlo na pánká wi wɛn na ló le ton-sá *Daviide zĩ-jũhũ yi.

⁷⁰ Le yánkaa bía bïo kà hàání mí jĩ-cúa fεerowà jini yi:

⁷¹ I khii kǎní mia mi zúkúsa làa bĩa jina mia 6úen6úen níni yi.

⁷²⁻⁷³ Bűn sãamu so lé bïo le hĩa wó, le hĩa wó mu á nɔn wàn 6uàaawa yi.

Le yi pá yí nɔnsãa bïo lerén làa ba jini tò wán le mí ì 6ua làa mín yi.

Le yáania báa lè wàn 6úaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wɛn wà zúkúsa níni yi,

Á wa à dàn ò dĩn wé è sá a na le yi wa mukǎnĩ wizoonĩ 6úen6úen yi.

Mu húaaràmu lè mu tentemu yi le yahó ká zánii mia wɛn.

⁷⁶ Unén háyónza mu, 6a khii ve làa yĩa dà mu bïo 6úen6úen wán jĩ-cúa fεero.

Fo khii dí o Núhũso yahó loo á à wíoka a wōhũ á à na a yi.

⁷⁷ O o nĩpomu à zũn ho fenló bïo 6a bè-kora séndiaró bïo yi.

⁷⁸ Wàn Dónbeenĩ sǐi se, á hii wi le lée waminĩ 6ànso. Le wó á mu khoomu ló ho wáayi lè le wii na líi hà bïo sǐi.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia bĩa kará le tóbírí yi wán làa bĩa na wi mu húmú yuumu yi, á à dí wa yahó ho hээрà wōhũ wán.»

⁸⁰ O o háyónza mu wãa wee dã á hácírí wee dé wán ká le wà. O o ò κεεní hã mana tá hení yi fúaa ǹnzoǹ na ó o khíi đĩn o Isirayεεle nĩpomu yahó á 6a a mi.

2

O kãnilo teró bĩo (Matiye 1.18-25)

¹ O Zãn mu teró pãahũ lé bũn á ho *Oroomu béε Okusite á ǹon lè jii, le hã kãna na bĩo sã mí yi à 6a túa ǹpua búenbúen yènnáa à mí zũn jii. ² Hón nín-yání mĩlò so wó ká a Kiriniyuusi lé yĩa ó o bàrá ho Siirii kōhũ jũhũ wán. ³ Lé bũn ǹon ká ǹpue na ǹnkãni can lóhó na yi ò o lén va bĩn à vaa túa mí yèni.

⁴ O o Zozεεfu mún hĩǹon ló ho Kalilee lóhó na 6a le Nazareεte yi á wà van ho Zudee kōhũ lóhó yi, hĩa yèni 6a le Betelehεεmu. Lé bĩn ó o béε *Daviide ton yi. O Zozεεfu mu lé o Daviide m̀onm̀ani búi. ⁵ O o Zozεεfu mu lè mĩn fúaalè Mari hĩǹon páania b̀o mĩn á wà vaá túa mí yènnáa bĩn. Hón pãahũ so yi ká b̀an fúaalè mu sãní d̄on.

⁶ Bĩo 6a vaá wi ho Betelehεεmu yi, ó o Mari teró pãahũ d̄on, ⁷ ó o ton mí hĩnbii za á 6a bá a lè ho p̄nsòró á dó ho boohó yi, lé bĩo 6a yí yú le lùe 6a nĩ-hãní làanfĩ.

Ba pi-pawà ná le bĩn-tente

⁸ Mu wee wé ká 6a pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mĩn yi hã mana na sùarãa bĩn yi. ⁹ Yĩo 6ueé tĩ à le Dónbeenĩ wáayi tonkaro búi đĩn 6a yahó, ó o Nũhũso khon-be-beeni lion 6a wán lè mí p̀anká á 6a yiwa lèεkaa á zãna dakhĩina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro màhã bía á hĩina 6a sĩa: «Mì yí z̄on wà. Lée bĩn-tente á ĩ bío á à na mĩa. Le bĩo á à wé hã zãmaka-beeni mĩn nĩpomu búenbúen c̄n. ¹¹ Mi yú a kãnilo, o ton ho tĩnàahũ na ká yi o Daviide 6a lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Nũhũso. ¹² Bĩo mi ì zũrnáa wo lé bĩo ká: Mi wãa lén, ká mi hĩa vaá m̀on kúnkúza yĩa ká a dũma ho boohó yi á bá lè ho p̄nsòró se wón lé orén.»

¹³ Mĩ lahó yi à bũn à ho wáayi tonkarowà ku-beeni búi yòó ló lion o c̄n á 6a páania wee khòonĩ le Dónbeenĩ:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beeni à bĩo sí le Dónbeenĩ
na dà mu bĩo búenbúen jũhũ wán yi!

O o héerà na ó o wee na 6a ǹpua
na bĩo sí a yi à yí mí p̀anká ho tá wán.»

¹⁵ Bũn m̀on á ho wáayi tonkarowà bĩnia yòó wà à 6a día 6a pi-pawà, á 6a yèrèmaa wee bío mĩn yi: «Mi hĩnĩ le wa bánbá va ho Betelehεεmu yi à vaa mi bĩo ó o Nũhũso zéenia làa wen à zũn mu yahó.» ¹⁶ Mĩ lahó yi á 6a d̄enia hĩǹon bánbáa vaá yú à Mari là a Zozεεfu là a kúnkúza yĩa mu ká a dũma ho boohó yi.

17 Bïo 6a mən wo kà sîi, á 6a dɛnía lan wee bío bïo ho wáayi tonkaro bía nən 6a yi o kúnkúza mu bío yi à na bïa wi bín yi.
 18 A bïa ná 6a pi-pawà mu ji-cúa búenbúen á dñn coon mu bío yi.
 19 O o Mari wón 6èn 6uan hã bíoní mu mí yi, á wee le mí yi hã bío yi fɛɛɛ.
 20 Bïo 6a vaá mən o wán vó, á 6a bínía wà ká 6a wee 6úaaní le Dónbeení yèni, á wee khòoní le bío 6a ná làa bío 6a mən búenbúen bío yi.

O Yeesu 6a vaá nən le Dónbeení yi

21 O teró wizooní bío hɛtɛn níi zoñ á 6a *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dïo á ho wáayi tonkaro hía zéenía lè 6àn nu ká a sání yáá dñn yí sù.
 22 Bún món á bío 6a ceéra mítén vó làa bío mu bòráa o *Mɔyiize lándá yi, ó o Mari là a Zozɛɛfu 6uan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzalɛmu á wà vaá na a Nùhúso yi,
 23 làa bío mu túararáa o Nùhúso lándá vūahú yi: «Ba nùpua hínbii zà-báawa lè 6a sároní bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bío sã a Nùhúso yi.»†
 24 Ba mún ko 6a na 6a 6úaa6úuní bùaa nún, ká bán yí yú, á 6a a na 6a háponí bùaa nún à á wé lè mu hãmu, làa bío mu túararáa o Nùhúso lándá vūahú yi.‡

25 Bún pãahú ká a nĩ-kínle 6úi fù wi ho Zeruzalɛmu yi á yèni 6a le Simiɔn. Le Dónbeení Hácírí fù wi làa wo. O lée nùpue na fù téréna 6a nùpua yahó, á dó mí sîi le Dónbeení yi, á mún bò le lándáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòní yïa wà 6ueé kání a *Isirayɛle nìpomu mí wobámu yi.
 26 Le Dónbeení Hácírí yánkaa bía nən wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mən o *Krista na lé le Dónbeení tonkaro lè ũ yïo.»

27 Ho pãahú na ó o Yeesu 6àn nùwã 6uan wo wà 6ueé tíiráa o Nùhúso lándá jii, lé hón pãahú so yi á le Dónbeení Hácírí dà-kéní kéní mu á nãana a Simiɔn 6uararáa le *Dónbeení zĩ-beení yi.
 28 Bío ó o mən o kúnkúza mu ó o dɛnía vaá fó a 6uan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeení kà sîi:

29 Nùhúso, bío á ũ fù bía
 ɛɛ lé mu wãa wó ho zuia.

Lònbiò ũ ton-sá à ũ wãa día
 o ò yí níi à hí làa hɛɛrà.

30 O kánílo á ÿ yïo á wãa mən,

31 yïa ũ fèra wíokaa bàrá

hã sîiwá búenbúen yahó loo,

o ò wé yïa wé è dé hã khoomu.

32 Orén lé yïa á à wé mu khoomu

á hã sîiwá nùpua á à bè yi ì zúrínáa fo

o ò wé ũ nìpomu *Isirayɛle

* 2:21 Mí loñ 1.59 † 2:23 Ba sároní bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee 6úe à wé lè mu hãmu na a Nùhúso yi. Mí loñ Léró vūahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mí loñ Levii nùwã vūahú (Lévitique) 12.1-8

cùkú là ho yèni loo.

O Simiòn là a Aana bïo na 6a bia a Yeesu dǎni yi

³³ O o Yeesu bàn maá là bàn nu wó coon hã bioní na ó o Simiòn bia 6a za dǎni yi bïo yi. ³⁴ Bũn mǎn ó o Simiòn dú6uaa 6a yi, ò o bía nǎn o Yeesu bàn nu Mari yi: «Àwa! Le í fèn bío mu na foñ: Ʋ za mu na kà bïo khíi wé hã kánkáa o Isirayeele n̄pomu búenbúen cǎn. Orén bïo yi, á le Dónbeenĩ khíi síinĩ 6a cèrèe púná, á lé orén bïo yi, á le mún ñ lén 6a cèrèe búipúná. O ò wé yia wé è zéeni le Dónbeenĩ bïo, ká 6a nùpua màhá máa tà a yi. ³⁵ Bũn lé bïo á à na ká 6a nùpua cèrèe sía bïo na fù tun yi á à lé ho khũuhũ. È ká ùnén Mari, le lònbee na à yí fo á à keri lòn càn6úa na 6a cú là ù kosi.»

³⁶ Hón p̄ahũ so yi ò o hã-kĩnle búipúná mún 6ueé dǎn. O lé le *Dónbeenĩ j̄i-cúa fero. O yèni 6a le Aana, ká bàn maá lé o Fanuweele na ló a Azere nùwã zii. Bàn báa na ó o hĩa yan là mí hĩnmu ó o kararáa dǎn hã lúlúio bïo h̄j̄un. ³⁷ Bïo á wón húrún ó o yí b̄inía yí yan á teró lúlúio yòó yú ho 6úará-náa làa bïo náa. O fù wee wé 6uen le *Dónbeenĩ z̄i-beeni yi túntún à 6uee sá na le yi là mí j̄iiró là mí floró le wisoni là ho t̄nàahũ. ³⁸ Bïo ó o m̄n o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwã 6uan wo, ó o d̄enía wee khòoní le Dónbeenĩ ká a bío o háyónza yia mu bïo à na b̄ia búenbúen na fù wee lòní ho p̄ahũ na le Dónbeenĩ á à k̄nĩ ho Zeruzaleemu yi.

Ho Nazareete b̄ini varó bïo

³⁹ Bïo ó o Yeesu bàn nùwã wó bïo ó o Núhũso làndá lé 6a bè yi á mu búenbúen j̄ii tun wó, bũn mǎndén á 6a van ho Kalilee k̄hũ yi, ho Nazareete lóhó na 6a lá wi yi. ⁴⁰ O o háyónza mu wee dǎ ká a líka, á hácírí wee dé wán. O fù sú là mu bè-z̄uriminĩ á le Dónbeenĩ dú6uaa mún fù wi o wán.

O Yeesu fò m̄n là ho làndá z̄urílowà

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn nùwã fù wee wé va ho Paaki s̄núš̄ diinĩ ho Zeruzaleemu yi. ⁴² Bïo ho p̄ahũ mu yèrémáa 6ueé dǎn, á 6a le mí ì va b̄in làa bïo 6a lá wee wé wéráa mu. Hón p̄ahũ so yi, ò o Yeesu lúlúio wãa yú ho píru j̄un* ó o b̄ò là m̄n nùwã van ho s̄nú mu diinĩ. ⁴³ Bïo ho Paaki s̄nú mu vaá dú wó, á 6a b̄inía wee 6o, à 6a za Yeesu wón pá kará ho Zeruzaleemu yi ká 6a yí z̄ũ mu. ⁴⁴ Barén hácírí yi á 6a wee leéka le o wi mí ninzawa t̄hũ. Lé 6a wizon-kùure v̄eni mǎn, á 6a màhá z̄urinanáa mu ká a yí b̄ò làa bán. A

§ 2:41 Ba zúifùwa Paaki s̄nú là 6a k̄èr̄t̄ewa Paaki s̄nú ȳin̄n̄ d̄a-kéní. Mi loĩ Dónbeenĩ bioní v̄uahũ bioní búipúná ká kárá v̄uahũ yi. * 2:42 Ba zúifùwa cǎn ká a za báa teró lúlúio hĩa yú ho píru j̄un bũn ká a wãa dà wee mí dé 6a nùpua na yio t̄n t̄hũ le Dónbeenĩ bïo dǎni yi.

6a màhã wãa wee héε tùaka a bïo mín temínlowà lè mí nì-zũnlowà cǎn. ⁴⁵ A bïo 6a tùakaa san, á 6a bínía lá ho wǎhũ van ho Zeruzalεemu á vaá wee cànka a bïn.

⁴⁶ Mu wizooní òn nù zòh á 6a vaá zoó yú a le *Dónbeení zì-beení yi ká a páanía kará lè ho làndá zũnlowà á wee jí 6a cǎn ká a tùaka 6a yi. ⁴⁷ A bïa wee jí a bióní búenbúen wee wé coon le hácirí na ó o wee cikonnáa mu bïo dǎní yi, làa bïo ó o wee bïní zéénínáa mu yara bïo yi.

⁴⁸ Bïo ó o Yeesu 6àn maá le 6àn nu zoó mǎn wo bïn á 6a òn concáan. A 6àn nu bïa làa wo: «Éεe! Unén, fo wó wen kà le we? Lorí! Mín maá làa mi cànkaa fo há lùà búenbúen yi san á wa yí mǎn fo, á wa hácirí yáara làa sòobéε ũ bïo yi.»

⁴⁹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «À mi lá wee cànka mi le we? Mì so yí zū ká í ko à ì pa bïo bïo sǎ wǎn Maá yi sese à wé o sïi bïo le?» ⁵⁰ A 6àn nùwǎ yí zūna a bioní mu kúará.

⁵¹ Bïn mǎn ó o Yeesu hínǎn bò 6a yi vannáa ho Nazarεete á vaá wee bè 6a bióní yi. Bïn bïowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní búenbúen á 6àn nu fù wee 6ua mí sïi yi, á wee le mí yi mu wán fεεε. ⁵² O o Yeesu wãa wíokaa wee dǎ ká a líika. O hácirí là a bè-zũnminí wee dé wán ká mu wà. Lé bïn nǎn ó o bïo wééraráa le Dónbeení lè 6a nùpua sía.

3

O Zǎn Batiisi tonló jùhũ

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zǎn 1.19-23)

¹ Bïn pǎahũ ká 6a bá-zàwa béε Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píru hònú nù yi.* A bïo kà lé bïo ó o bàráka lè mí nùpua há kǎna búí na bïo sǎ a yi júná wán: O *Pǎnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhũ wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. Bàn kǎnle Filiipu lé ho Ituree lè ho Tarakoniite á wón wi júná wán; ó o Lizaniasi 6èn lé ho Abilene á wón wi jùhũ wán. ² Bïa hía lé le *Dónbeení yankarowà júnása mu pǎahũ lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pǎahũ so yi á le Dónbeení dó mí bioní o Zakari za Zǎn jii yi ká a wi há mana yi ho tá hení yi. ³ O o wãa hínǎn tò há lórà na bá ho Zurudén muhũ á wee bue bïo kà na 6a nùpua yi: «Mì buen à ì bátizé mia, lé bïn á à zéení le mì khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeení yi, á le è sén mì bè-kora á à díá.» ⁴ Bïn lé bïo wee zéení le le *Dónbeení jì-cúa fεero *Ezayii bïo mu na ó o yánkaa túara mí vǎahũ yi ká wéró dǎn:

«Nìi búí wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká sii:

«Mì wíoka ho wǎhũ ká a Núhũso o buen.

Mì muin ho wǎhũ na o ò bè.

* **3:1** Bïo ó o Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píru hònú nù yi, à bïn ò o Yeesu teró lúlúio yú ho 6óní làa píru. Bïn wee zéení le o Yeesu lúlúio píru jùn bïo na bía là a Zǎn Batiisi bïo mu yí cǎera mín yi, ká lúlúio cǎrèε wi mu pǎahũ.

⁵ Hĩa lée bonconí à mi ti hã.
 Hã búaa lè hã búe-zàwa
 à mi dà le hã màní.
 Hã wãna na kunka
 à mi bĩnì téréen.
 Hã wã-zàwa na kùarànkúaràn
 à mi bĩnì wíoka.

⁶ Hón pãahũ so yi á 6a nùpua
 na wi ho sǐ yi búenbúen
 á à mi bǐo le Dónbeenĩ wi à le kãnínaa 6a.†»

⁷ A bǐo 6a zãamãa lè mí kuio wee lé buen o Zãn mu cǐn bèra
 a na o ò bátízé 6a, ó o wee bǐo na 6a yi: «Mi yí mɔn miten le,
 díhioni zàwa yén! Le Dónbeenĩ sǐ-cǐlè na yòó lua á mi so wee
 leéka le mi dà a fé miten nĩ yi le? Lé o yén bíã mu nɔn mia?»

⁸ Héyii! Mi wé wé hã wárã na se, hĩa wee zéení le mi khú mu
 bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenĩ yi. Mi yí bǐo mi yiwa le bǐo
 mí lé o *Abarahaamu mɔnmánia á bũn mí dòn wãã à yí dé. Le
 1 bǐo mu na mia: Mi yí mɔn hã huua na kã le? Hǐn le Dónbeenĩ
 yãã pá dà à yèrémã à wé là a Abarahaamu zàwa. ⁹ A mi cén
 pa miten bǐo sese. Lé le dóorè hónhónia 6uan hã vĩnsĩã kúioró
 bǐo yi. Vĩndèè lée vĩndèè na yí máa ha hã bia na sǐ, á dén ñ kúii
 á à sĩa à kúee mún wán á à cǐi.»

¹⁰ A bíã wi bĩn búii túara a yi: «Àwa! A bǐo wa wãã ko wa
 wé lé mu yén coon?» ¹¹ A bǐo kã lé bǐo ó o bíã nɔn 6a yi: «Hen
 kã yĩa bákáwã lée bǐo ñun kã a mɔn mí ninza búii na bákã mia
 hùúu, ó o ko ò o na ho búii wo yi. Kã yĩa bè-dínii wi ò o mún
 páaní sankã mu làa yĩa bè-dínii woon mia máa dí.»

¹² Ba *lànpo féwã búii mún 6uara a Zãn mu cǐn á wà 6ueé
 bátízé. A bán mún túara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén
 6èn ko wa wé?» ¹³ O o bíã nɔn 6a yi: «Mi yí fé ho lànpo à yòó
 poñ bǐo ho làndã zéénia làa mia.»

¹⁴ A 6a dásíwã mún 6uara á 6ueé túara a yi làa bǐo á 6arén
 6èn ko 6a wé. O o bíã nɔn 6a yi: «Mi wé yí hĩhĩika 6a nùpua à fé
 wárí, à mún yí bákã nùpue woon yi le sáberé ñii wán, kã mi
 sãánii lé dǐo à mi kãna yi.»

(*Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zãn 1.24-28*)

¹⁵ Bũn búenbúen yi kã 6a nùpua karã dó mí sĩa wee lòoní bǐo
 le Dónbeenĩ le mí ì wé. Ba mí ñi-kéní kéní wee leéka le ñúhũ sǐ
 ó o Zãn mu lé yĩa lé o *Krista. ¹⁶ Kã a màhã bíã nɔn 6a yi: «Ĩnén
 wee bátízé mia lè mu ñumu, èè kã a búii na 6èn pànkã po ĩnén
 á wi lè ho món bò o buen. I yãã yí ko là a nakãã tenló hùúu.
 Wón lé yĩa 6ueé bátízé mia lè le Dónbeenĩ Hácírí lè ho dǐhũ.
¹⁷ O 6uan mí véeró dèè mí nĩ yi á 6ueé véerãã mí dǐnló. A hĩa
 lé ho dǐn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Kã hã ñáakãã hǐn
 o ò cǐi ho dǐhũ na máa hí hùúu yi.»

† 3:6 Mi lon Ezayii vūahũ 40.3-5

18 O Zān mún pá kũn hĩa bía bioní cèrèè làa bũn bàn sii á nɔn 6a nùpua yi á mún zéenia le Dónbeenĩ bín-tente bĩo làa ba.

O Zān kàsó zoró bĩo
(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

19 Bũn wee wé ká a *Herodee, yĩa wi ho Kalilee kũhũ jũhũ wán á fó mĩn kĩnle bàn hĩa Herodiade yan. O mún lá wee wé hã wén-kora lè mí sũwà á séenia bĩo kà. Bũn búenbúen lé bĩo ó o Zān ná ó o vaá yú a á bía nɔn wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. 20 O o yáá wĩoka dó mu wán, ò o le 6a fé o Zān vaa pe jii ho kàsó yĩ.

O Yeesu bátéemũ bĩo
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

21 Bĩo 6a nùpua hĩa wee lé búen o Zān cǎn à 6uee bátízé, ó o Yeesu mún 6uara ó o Zān bátízera a. Bĩo o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pãahũ so á ho wáayi jii héra ²² á le Dónbeenĩ Hácirí lá a háponi sũ, á lion o wán. A mu tãmu 6úĩ sã ná ho wáayi á bía: «Fó lé í Za na á í bò í tàká wán, ũ bĩo sĩ mi.»

O Yeesu nɔnkāni
(Matiye 1.1-17)

23 Pãahũ na ó o Yeesu hĩa wee 6úa mí tonló jũhũ yi ká a teró lúlúio wee yí ho 6óní làa pirú sii. A bĩo 6a yánkaa wee leéka làa bũn ó o hĩa lé o Zozεεfu za, ká a Zozεεfu mu bàn maá 6èn lé o Helii,

24 ó o Helii bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

ó o Levii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Zanayii,

ó o Zanayii bàn maá lé o Zozεεfu,

25 ó o Zozεεfu bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Amɔɔsi,

ó o Amɔɔsi bàn maá lé o Nahuumu,

ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,

ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

26 ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,

ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Semεεεε,

ó o Semεεεε bàn maá lé o Zozεεki,

ó o Zozεεki bàn maá lé o Zodaa,

27 ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,

ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,

ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabεεle,

ó o Zorobabεεle bàn maá lé o Salasiεle,

ó o Salasiεle bàn maá lé o Nεrii,

28 ó o Nεrii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Adii,

ó o Adii b̀an maá lé o Kosaamu,
 ó o Kosaamu b̀an maá lé o Elemadamu,
 ó o Elemadamu b̀an maá lé o Eere,
 29 ó o Eere b̀an maá lé o Zozue,
 ó o Zozue b̀an maá lé o Eliyezere,
 ó o Eliyezere b̀an maá lé o Zoriiimu,
 ó o Zoriiimu b̀an maá lé o Mataate,
 ó o Mataate b̀an maá lé o Levii,
 30 ó o Levii b̀an maá lé o Simiɔn,
 ó o Simiɔn b̀an maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa b̀an maá lé o Zozefu,
 ó o Zozefu b̀an maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu b̀an maá lé o Eliakiimu,
 31 ó o Eliakiimu b̀an maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa b̀an maá lé o Menaa,
 ó o Menaa b̀an maá lé o Matataa,
 ó o Matataa b̀an maá lé o Natān,
 ó o Natān b̀an maá lé o *Daviide,
 32 ó o *Daviide b̀an maá lé o Zesee,
 ó o Zesee b̀an maá lé o Obede,
 ó o Obede b̀an maá lé o Buaze,
 ó o Buaze b̀an maá lé o Sala,
 ó o Sala b̀an maá lé o Naasɔn,
 33 ó o Naasɔn b̀an maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu b̀an maá lé o Ademen,
 ó o Ademen b̀an maá lé o Aanii,
 ó o Aanii b̀an maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron b̀an maá lé o Farresi,
 ó o Farresi b̀an maá lé o *Zudaa,
 34 ó o Zudaa b̀an maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu b̀an maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki b̀an maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu b̀an maá lé o Teraa,
 ó o Teraa b̀an maá lé o Nahoore,
 35 ó o Nahoore b̀an maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki b̀an maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo b̀an maá lé o Faleki,
 ó o Faleki b̀an maá lé o Ebere,
 ó o Ebere b̀an maá lé o Sala,
 36 ó o Sala b̀an maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu b̀an maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade b̀an maá lé o Semu,
 ó o Semu b̀an maá lé o Nɔwee,
 ó o Nɔwee b̀an maá lé o Lameki,
 37 ó o Lameki b̀an maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala b̀an maá lé o Enɔki,
 ó o Enɔki b̀an maá lé o Yarede,
 ó o Yarede b̀an maá lé o Maleleye,

ó o Maleleyεεle bân maá lé o Kayinaamu,
 38 ó o Kayinaamu bân maá lé o Enᵋᵋsi,
 ó o Enᵋᵋsi bân maá lé o Σεεte,
 ó o Σεεte bân maá lé o Adāma,
 ó o Adāma bân maá lé le Dónbeenĩ.

4

O Yeesu kúará lénló bïo
(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

¹ Le Dónbeenĩ Hácírí pánká wi o Yeesu wán. Ó o wáa ló ho Zurudēn yi lée wà, á le Dónbeenĩ Hácírí lēnía wo vannáa le dùure yi. ² A mu yú wizooní búará-ᵋun ká a *Satāni wee khà a loń bín. Hńn wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bïo hùuu. Hā wizooní mu vaa véenii, á le hĩni dà a. ³ Bïo ó o Satāni mən mu kà, ó o bía nən wo yi: «Le huee na kà á fo yí mən le? Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bïo bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrèma wé ho dīnló.» ⁴ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «Dīnló mí dòn yí máa na mukānĩ nùpue yi.»*»

⁵ Bún món ó o Satāni mu fó a yòoraráa le búee búii na dōn wán á yòó dīn ò o zéenia ho tá kāna búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía nən wo yi: «Í ì na ho pánká foñ á fo ò keń hā ᵋuhũ wán, á à na hā nāfòró lè hā semu na wi hā yi foñ, lé bïo le Dónbeenĩ nən hā miĩ. I dà a na hā yĩ á ĩ sli vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí fárá ũ nənkorúná wán à ù búaanía mi, á hā bïo ò sĩ foñ.» ⁸ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Mu túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «Ū Nuhũso Dónbeenĩ lé yĩ á ù ko à ù búaaní à mún sá na orén mí dòn yi.»†»

⁹ Bún món ó o Satāni mu pá bīnía fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòó dīnía wo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ ᵋun-ťahũ, ò o bía nən wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenĩ Za bïo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, ¹⁰ lé bïo mu túara: «Le Dónbeenĩ á a na le ᵋii mí wáayi tonkarowà yi le 6a pa ũ bïo sese.»

¹¹ A mu mún bīnía túara: «Ba à cōn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na ũ zeñ yí túii làa huee búii.»‡»

¹² Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Mu mún túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «Yí vĩ yí yí khūaa ũ Nuhũso Dónbeenĩ ᵋii yi hàrí lòn wizon-kéní.»§»

¹³ Bïo ó o Satāni mu khà a làa bïo búenbúen san ó o wà ò o día a, á pannáa pōn-veere.

O Yeesu bân kùrú nùwā pđ a bïo
(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

* **4:4** Mi loń Lándá zéeníl vūahũ (Deutéronome) 8.3 † **4:8** Mi loń Lándá zéeníl vūahũ (Deutéronome) 6.13 ‡ **4:11** Mi loń Lení vūahũ (Psaumes) 91.11-12 § **4:12** Mi loń Lándá zéeníl vūahũ (Deutéronome) 6.16

14 Bïo á bũn búenbúen wó khíina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhũ ká le Dónbeenĩ Hácírĩ pánká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu kōhũ lórá búenbúen yi. 15 O fù wee wé kàrán 6a nùpua 6a *zuífùwa kàránlò zíní yi. A 6a búenbúen bènťn fù wee wíoka a yèni.

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

16 Bũn món ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o dñn yi. Ho *Sabaa zoñ ó o van 6a zuífùwa kàránlò zii làa bïo ó o lá wee wé wéráa mu. Bïo ó o le mí ì kàrán le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ, ó o líi hĩnɔn yòò ãĩn, 17 á 6a lá le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero *Ezayii vūahũ nɔn wo yi. O o fó ho bera á fò mín làa bïo kà:

18 «O Núhũso Hácírĩ á wi miĩ.

Lé bïo ó o léra mi

le ĩ vaa bío le bín-tente bïo
à na bĩa lé 6a nĩ-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ĩ bío na 6a kàsósa yi

le 6a à kerĩ míten,
à ĩ mún bío na 6a muiiwà yi
le 6a yĩo á à bĩnĩ wé è mi.

A ĩ na hã sãní-wia

bĩa 6a wee beé lò yi.

19 A ĩ mún bue le lúlúure na ó o Núhũso sãamu bïo ò wé yi bïo.»*

20 Bũn món ó o bun ho vūahũ á khii nɔn ho kàránlò zii tonsá yi ò o líi kará á wee zéeni hã bionĩ mu júná làa ba. A bĩa wi le zii yi búenbúen fá mí yĩo o yi. 21 Bïo ó o jii zoó wee hen á bïo ká lé bïo ó o bía nɔn 6a yi ho yahó: «Mi yĩ mɔn le? Le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero bionĩ na mi já lé hñn bïo lan wee wé ho zuia.»

22 Bĩa wee jí hã bionĩ mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon hã bïo yi. Ba lá yĩ máa dé le hñn bín-tentewà so na ká ó o dà wee bío. A 6a wee bío mín yi: «Yia ká kũanĩ yínɔn o Zozεefu yàró na wa búenbúen zũ lé wón wee bío hã bionĩ mu na ká.» 23 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi tũiá sĩ, mi dà à wà le wahiire na ká á à na miĩ: <Tini b̄anso wεé ūten ūten.> Lé bũn nɔn á mi yáá pá dà à bĩnĩ ì bíoráa bïo ká á à na miĩ: <Bïo á fo wó ho *Kapεenayuumu yi búenbúen á wa já, á ũ bèn wé mu b̄an s̄ii hen ká m̄in kùrú lóhó yi le wa mi.>» 24 O o Yeesu pá bĩnía bía: «Le ĩ mĩ ho tũiá na mia: Le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero na dà à yĩ le yèn-tente mín kùrú lóhó yi, wón mia. 25 Le ĩ mĩ ho tũiá poni na mia: Le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero *Elii p̄ahũ, á ho viohó hĩa ãĩn á yĩ máa tè á dñn hã lúlúio bïo tĩn le mí p̄ina bïo hēzn, á le hĩni ló ho kōhũ búenbúen yi. Bũn p̄ahũ ká 6a maháawa mún boo o *Isirayεele n̄ipomu t̄iahũ. 26 Ká

* 4:19 Mi loĩ <Dónbeenĩ sãamu lúlúure> Dónbeenĩ bionĩ vūahũ bionĩ búĩ b̄an kúará vūahũ yi.

le Dónbeenĩ màhã pá yí tonkaa o Elii 6a ñi-kéní woon cón, ká yínán ho Sidón kōhũ lóhó búí na 6a le Sarēputaa mahãa mí dòn cón.† 27 Ba òuèrèwà mún hĩa boo o Isirayēle ñipomu ñahũ le Dónbeenĩ ñi-cúa fεero Elize pãahũ, à 6a ñi-kéní woon ó o búí sãnia yí wan ká yínán o Siirii ñii Naaman mí dòn.‡»

28 Hñn bioní so bío vaa véenii, à bñn à bĩa wi le zii yi búenbúen hñnən yòó ñin lé le sí-cíflè. 29 Lé bñn 6a dēenía wĩira a wán, á vá lórãa léé líikaa lórãa ho lóhó món, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán bàn ñún-ñahũ le mí ì dón wo ò dé ho kōhũ yi. 30 O o ñindñin fó mítén 6a níni yi á léé wà ò o díá 6a.

*O Yeesu wεéra 6a vánvárowà
(Maaki 1.21-28)*

31 Bñn món ó o wà van ho Kalilee lóhó, hĩa 6a le *Kapēenayuumu. Ká 6a *zúífùwa vūnló wizonle na 6a le *Sabaa dñn, ò o kàrán 6a 6a kàránló zii yi. 32 A bĩa ñá a bioní wó coon làa sòobéé lé bío ó o bioní pánká wi binbirí. 33 Mu zon ò o ñii búí na ó o cíná wi yi á wi 6a kàránló zii mu yi. A wón zoó bía bío ká pñnpñn: 34 «Éee! Nazareete ñii Yeesu, léé webio á ù wà búee cà wa cón hen? Fo 6uara wa yáaró bío yi léé? Ba le í yí zū fo le? Unén lé yia lé le Dónbeenĩ nùpue na le tonkaa.» 35 O o Yeesu ñamakaa wo yi: «Wé tété, lé o ñii mu yi lònbió!» O o cíná mu dēenía fó a dó ho tá yi 6a nùpua na wi bñn búenbúen ñahũ ò o ló a yi ká a màhã yí yú a yí bóonia yi. 36 A bĩa kera bñn na mən mu wéró bán búenbúen zónkaa kará concáan. Cúa-yen, à 6a yèrémãa wee bío mín yi: «Pátí! Dìo ká lé le bioní yén sii ká? O nùpue mu wee na le ñii 6a cínáwa yi lè ho pánká, à 6a máa ñan kán wo ká 6a dēení wé bío ó o le 6a wé.» 37 O o Yeesu yèni dēenía ló hã lórã na bãmakaa bñn búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

38 Bío ó o zoó ló ho kàránló zii, ó o téréenna van o Simón zii. O vaa dēenii à bñn 6a wee bío làa wo le o Simón bàn hio hĩa le tēenii wee zèé. A 6a fióra a le o wεé wo. 39 O o vaá zon á líí lúnlúrá a ñuhũ yi ò o bía le le tēenii lé o yi, á le dēenía ló. Mí lahó yi ò o hñnən nən ho ñinló 6a yi.

40 Bío le wii líí zon, § á bĩa búenbúen na 6a vánvárowà lè mí sífwa wi cón á 6uan 6a 6uararãa. O o bò mí níni 6a ñi-kéní kéní wán á 6a wan. 41 Ba nùpua cèrèè na 6a cínáwa wi yi á 6a wee lé yi ká 6a a bío pñnpñn: «Unén lé yia lé le Dónbeenĩ Za.» Ká a Yeesu wón màhã wee zá làa ba le 6a yí bío. Lé bío 6arén mí bεere yáá zū mu le o lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra.

† 4:26 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahũ (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mi loñ Bá-zàwa

cúa-ñun ñii vūahũ (2 Rois) 5.1-14 § 4:40 Mi loñ Maaki vūahũ 1.32

*O Yeesu wee bue le Dónbeenĩ bín-tente
(Maaki 1.35-39)*

⁴² Bún bân tá lée t̄n yĩnbii bũirĩi, ó o Yeesu hĩn̄n kh̄era ló van le lùe búii na a nùpue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bío ba nùpua s̄ina yí m̄n wo, á ba wee cànka a. Bío ba vaá yú a, á ba w̄aa yí wi à ba b̄iní díá ò o khèn làa ba. ⁴³ Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Ó, o! I mún ko à ĩ va h̄a lórá na ká yi à vaa bue le *Dónbeenĩ b̄éeni b̄in-tente b̄in, lé bío á bún lé bío le Dónbeenĩ tonkaa mi b̄io yi.» ⁴⁴ O o h̄in̄n wà, á vaá wee bue le b̄in-tente ba *zũifùwa kàránlò zíní yi ho *Zudee k̄h̄ũ yi.

5

*O Yeesu von mí n̄n-yání n̄i-ken̄nia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)*

¹ Wizonle búii ká a Yeesu wi ho Zen̄ezareete* v̄ũ-beenī j̄ii á ba z̄am̄aa k̄n̄ia yi wee j̄aa mín, lé bío ba wi ba j̄ii le Dónbeenĩ b̄ionĩ, ó o m̄n h̄a wonna bío j̄un ká h̄a đ̄in mín n̄is̄aa mu j̄umu j̄ii. ² Ba ce-pawà na zon h̄a buarar̄aa búenb̄uen ló lée đ̄in wee s̄e mí z̄uánwà. ³ H̄a wonna mu bân dà-kéní lé o Sim̄on te ho, á h̄ón lé h̄ia ó o Yeesu flora zon, ò o bía n̄n wo yi le o j̄aa zo mu j̄umu yi đ̄inú, bún m̄n ó o líi kará ò o wee kàrán ba z̄am̄aa na đ̄in b̄in.

⁴ P̄ahũ na ó o bía vó yi, ó o kh̄ii wee bío là a Sim̄on: «W̄aa vá zo mu j̄umu na boo yi, à ùnén lè mí n̄inzàwa na páania wee s̄á à yénní mí z̄uánwà kúee mu j̄umu yi à mi w̄iika ba cewà.»

⁵ Ó o Sim̄on bía làa wo: «Éee! Ùnén! Loñ! Wa p̄uia mu j̄umu yi c̄ana à wa yí fò h̄arí ceza. Ēe ká ũ b̄ionĩ j̄ii wán, á ĩ yénní h̄a á à kúee.» ⁶ A ba yénnia h̄a kúaa mu j̄umu yi á h̄a líi v̄ũn ba cewà c̄èr̄e, lée đ̄inú ká h̄a z̄uánwà h̄ũni lá à fáa. ⁷ A ba von mí n̄inzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le ba b̄uee séení mí. A bán buara b̄uee séenia ba á h̄a wonna mí bío j̄un sú le ba cewà fúaa h̄a wi h̄a líi lí mu j̄umu yi.

⁸ Bío ó o Sim̄on Piere m̄n mu ká s̄ii, ó o líi búrá a Yeesu tá ò o bía n̄n wo yi: «Búii! N̄uhũso, ĩ yáa b̄ent̄in lá yí ko à ĩ s̄uara f̄on lé bío á ĩ lé o b̄e-kora wéro.» ⁹ O Sim̄on wee bío ká s̄ii lé bío ba ce-kuii na ba v̄ũn ká b̄io z̄ania wo d̄akh̄ina, or̄en làa b̄ia páania wi ho woohũ yi làa wo. ¹⁰ H̄arí o Zebedee n̄wà Zaaki làa Z̄an na mún lé ba ce-pawà, bán mún z̄ana lè ba b̄io s̄ii. Ó o Yeesu bía n̄n o Sim̄on mu yi: «Áyĩ! Yí z̄ón d̄e woon. Lii h̄iní. A lá ho zuia j̄ii wán, á ba nùpua lé b̄ia fo wé è yí á à bua à buennaa ĩ c̄n.» ¹¹ Bún m̄n á ba vá mí wonna b̄uee đ̄inia mu j̄umu j̄ii, à ba kúará mí bío búenb̄uen b̄in, à ba b̄o là a Yeesu wà.

* 5:1 Ho Zen̄ezareete v̄ũ-beenī yèni, ho Kalilee v̄ũ-beenī lè ho Tiberiade v̄ũ-beenī búenb̄uen lé ho v̄uhũ dà-kéní ba wee ve ká.

O Yeesu wɛ́era a ɓùeré n̄i
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

12 Wizonle ɓúí ká a Yeesu wi ho lóhó ɓúí yi, ó o fò mín là a *ɓùeré n̄i ɓúí. Bìo ó o m̄n̄n o Yeesu ó o d̄ɛn̄ía líí ɓúrá à yahó á ɓuure ɓó ho tá yi. O o flora a yi kà: «N̄úh̄ũso! Fo dà à wɛ́é mi ká fo tà.» 13 O o Yeesu líí bò mi n̄i o wán ò o b̄ía n̄n̄ wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o n̄i d̄ɛn̄ía wan. 14 B̄ún m̄n̄n ó o Yeesu hen̄ía b̄io kà làa s̄oob̄éɛ n̄n̄ wo yi: «B̄io wo foñ á ù yí b̄io le n̄upue n̄í. Ká ù m̄ah̄á vaa zééní ũten lè le *Dónbeen̄i yankaro. A ù mún wé mu h̄amu b̄io na ó o *M̄oyiize bò le ɓa wé wé mu d̄án̄i yi à ɓa ɓúen̄ɓúen̄ z̄ún ká ù wan b̄io bon.»

15 Ká b̄ún yí hò b̄io ɓa wíokaa wee b̄io o Yeesu b̄io h̄a lùà ɓúen̄ɓúen̄ yi. A ɓa n̄upua c̄ɛr̄ɛɛ wee vá kúee mín wán à n̄ínáa o b̄ion̄í à mún ɓua mí vánvárowà lè mí s̄íiwà à ɓuennáa ó c̄s̄n̄ le o wɛ́é. 16 Ká a Yeesu wón m̄ah̄á wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe ɓúí na wan ɓúírín yi ká a b̄ín̄i ɓuen.

O Yeesu wɛ́era a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

17 Wizonle ɓúí ò o Yeesu wee kàrán ɓa n̄upua. Mu n̄n̄zon̄ ká ɓa *Fariz̄iɛwa lè ho *l̄andá b̄io zéénílowa wi b̄ín̄ á kará ɓó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá c̄ɛr̄ɛɛ yi. Ba ɓúí yàá pá ló ho Zeruzal̄ɛmu lóhó yi. O N̄úh̄ũso Dónbeen̄i p̄anká na wi o Yeesu yi lé h̄ia n̄n̄n̄ ó o wee wɛ́éráa ɓa vánvárowà. 18 Ȳio ɓuee t̄i, à n̄upua ɓúí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí d̄amu d̄ɛɛ wán. B̄io ɓa ɓueé d̄n̄n̄ á ɓa wi ɓa zo le z̄ii yi làa wó à zoó b̄ará a Yeesu yahó. 19 A ɓa wó fúuu san lé b̄io ɓa n̄upua boo dà. A ɓa díá ɓa yòora làa wó le z̄ii mu lòho, á yòó kara ho s̄s̄n̄-kén̄í à ɓa can h̄a h̄úni o mùamúa mu d̄amu d̄ɛɛ yi á liin̄ía làa wó líí b̄ará a Yeesu yahó b̄ia wi b̄ín̄ ɓúen̄ɓúen̄ t̄iah̄ú. 20 B̄io ó o Yeesu m̄n̄n̄ b̄io ɓa dóráa mí s̄ia wo yi, ó o b̄ía n̄n̄n̄ o mùamúa yi: «Wàn b̄ón̄lo, ù bè-kora séra díá.»

21 B̄io ó o b̄ía b̄ún ká á ho l̄andá b̄io zéénílowa lè ɓa Fariz̄iɛwa á wee b̄io mí yiwa: «O n̄upue mu lée wée á wee m̄aní m̄iten lè le Dónbeen̄i ká s̄ii? Lé wée dà a s̄én̄ mu bè-kora á à díá ká yín̄n̄í le Dónbeen̄i mí dòn.» 22 Ká a Yeesu m̄ah̄á z̄úna ɓa yilera ó o b̄ía n̄n̄n̄ ɓa yi: «Lée webio n̄n̄n̄ á h̄a yilera na ká s̄ii wiráa mia? 23 Lé mu yén̄ b̄ioró wayi? Lé à b̄io le o bè-kora séra díá lée t̄áá lé à b̄io le o h̄ín̄í varáka? 24 Ká í m̄ah̄á wi á mi z̄ún̄ le o *N̄upue Za yú ho p̄anká ho tá wán à s̄énnáa mu bè-kora díá.» O o wáa b̄ía b̄io ká n̄n̄n̄ o mùamúa yi: «Le í b̄io mu na foñ, lii h̄ín̄í, lá ù d̄amu d̄ɛɛ á ù kh̄íɓo.» 25 O o n̄i mu d̄ɛn̄ía h̄ín̄n̄n̄ yòó d̄ín̄ b̄ún wán ɓa ɓúen̄ɓúen̄ ȳio yi á líí lá mí d̄amu d̄ɛɛ ò o wee ɓúaan̄í le Dónbeen̄i ká a wà n̄n̄n̄ mí z̄ii. 26 A ɓa ɓúen̄ɓúen̄ wó coon mu b̄io yi. A ɓa z̄ána à ɓa pá wee kh̄oon̄í le Dónbeen̄i ká s̄ii: «Wa ɓènt̄ín̄ m̄n̄n̄ yéréké bè-bárakáwá zuia.»

*O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)*

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló lée wà. O vaá wee khíí ó o m̀n o l̀npó fé búí na 6a le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. O o bía ǹn wo yi: «Híní bè m̀í.» ²⁸ O o Levii d̀enía h́ǹn díá mí tonló lè mí bío búenbúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho d̀nló o Yeesu bío yi, ò o von wo mí zii. O mún von 6a ǹpua búí 6a bueé pánía kará wee dí. Ba c̀èèè lé 6a ninzàwa *l̀npó féwá. ³⁰ A bío 6a Farizíewa lè ho l̀ndá bío zéenilowa na bío sá 6a yi m̀n mu á 6a wee khí mí kíó yi. A 6a t̀ara a Yeesu ǹ-kenínia yi: «Lée webio ǹn á mí pá tà wee dí ká mí ì ju lè 6a l̀npó féwá lè 6a ǹ-koa na kà?» ³¹ O o Yeesu bía ǹn 6a yi: «Héyí! Minén! Ǹpua na lò hereka so wee wé cà t̀ni b̀nso d̀ní le? B̀eé, 6a vánvárowà lé bía wee wé cà a d̀ní. ³² Inén yí buara bía wee leéka le mí térinna bío yi dé. Bía zú le mí lé 6a bè-koa wérowà lé bía á ì buara bío yi, bèra a na à 6a khí mu bè-koa wéro yi.»

*O Yeesu bía le nii líró bío
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)*

³³ Bún món á 6a ǹpua búí t̀ara a Yeesu yi: «O Zán ǹ-kenínia wee wé lí mí jini à mún wé mí floró, á 6a Farizíewa ǹ-kenínia mún wee wé ká síi. A ùnén ǹpua bán b̀n wee dí ká 6a a ju lée webio?» ³⁴ O o Yeesu bía ǹn 6a yi: «Mi yí m̀n le: Páahú na 6a ǹpua wi mu yaamu sánú díró yi là a há-fla b̀n báa á 6a so dà à bío le 6a lí mí jini le? ³⁵ Ho páahú búí khíí dā ó o há-fla b̀n báa 6a a lén 6a t̀ahú, bún ká 6a màhá wé è lí mí jini.»

³⁶ O o mún b́nia wà le wáhiire na ká ǹn 6a yi: «Ǹpue na a lá mí báká finle á à kúii bío búí á à la lè mí báká ḱnle na l̀era wón mía. Lé bío ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. A bío lan mún yi mún máa wii mún. ³⁷ Làa bún síi, ǹpue máa kúee *dívén fla s̀m̀ni-kía yi. Lé bío ká a kúaa ho b́n ká ho h́a wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há s̀m̀niwa mún ò yáa. ³⁸ Ho dívén fla ko ho kúee há s̀m̀ni-fla yi. ³⁹ A ǹpue mún máa díá dívén kía ká a máa ju dívén fla. Lé bío á 6a wee bío le ho dívén kía lé h́a sí.»

6

*O Yeesu zéenia ho Sabaa bío lè 6a ǹpua
(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)*

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa há mana búí yi ho *v̀nló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o ǹ-kenínia wee báará zoo khé ho d̀nló lée púkà là. ² A 6a *Farizíewa búí m̀n mu á 6a wee bío làa ba: «Lée webio ǹn mí wee wéráa bío kà? Wa l̀ndá hò mu.» ³ O o Yeesu bía ǹn 6a yi: «Bío ó o *Daviide yánkaa wó ká

arén lè mí nùpua á le híni dà á mi òn yí kàránna yí m̀on le?
⁴ Orén mítén zon le Dónbeenĩ zii á zoó lá le Dónbeenĩ hãmu búuru á là, ò o buan ho búii lée ǹon bíi làa wó b̀o mín yi. Ká a ǹon lá yí ko ò o wé mu, lé bío le *Dónbeenĩ yankarowà mí òn lé bán wee wé là ho.»⁵ O o t̄in pá b̄inía bíi ǹon 6a yi: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bío wi níi yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búii zon ó o Yeesu van ho kàránlò zii yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua. Mu zon à n̄ii búii wi b̄in á n̄in-tl̄anĩ bàhó húrun. ⁷ A ho *lándá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa b̀o mí yio o Yeesu wán le mí ì loń ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zon, lé b̄in 6a à òn wán á à yíráa wo ò kooní yi. ⁸ O o Yeesu zūna 6a yilera ò o pá bíi ǹon o n̄ii na bàhó húrun yi: «Lii híni vá buéé lée òn hen ká 6a nùpua yahó le 6a mi fo.» O o n̄ii líi hínon á vá buéé lée òn. ⁹ O o Yeesu bíi làa ba: «Le í t̄ua mia làa bíi: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zon? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho k̄aní a nùpue lée, tàá lé ho búe o?»¹⁰ O o Yeesu lora 6a búenb̄uen yi k̄hii f̀o ò o bíi ǹon o n̄ii yi: «Hóoní ū bàhó.» O o n̄ii h́onía ho á ho d̄enía wan. ¹¹ A ho lándá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa sía cá mu yi làa sòobéé, á 6a wee w̄aní mín yi: «Lée webio á wa yáá à wé á à yíráa wo ò fi níi yi coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búii ó o Yeesu hínon le mí yòò wé mí fioró le búee wán, ó o yòò flora le Dónbeenĩ yi b̄in fúuu cáana. ¹³ Bío ho tá t̄on, ó o von mí n̄i-kenínia kúaa mín wán, á hueekaa 6a píru jun 6a t̄ahũ á có yèni làa tonkarowà. H̄ia ká lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Sim̄on na ó o có yèni làa Piere,

o Andere na lé o Sim̄on mu b̄an za,

o Zaaki là a Z̄an, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,

o Sim̄on na lé 6a Zelootewa* kuure nùpua n̄i-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,

là a Zudaa Isikariote na k̄hii dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

O Yeesu kàránna 6a nùpua á wéera 6a búii

(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ B̄in m̀on, ó o Yeesu b̄inía b̀o lè mí n̄i-kenínia lion ho tá p̄èrú yi hen na ó o m̀on-bèwa cèrèè òn yi. Ba minka z̄amáa mún wi b̄in. Ba ló 6a *zúifùwa k̄shũ k̄uaráa búenb̄uen yi, ho Zeruzal̄emu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sid̄on lórá na wi mu yámú jummu j̄ii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenb̄uen wà buee jí a Yeesu c̄n á mún ñ c̄nka ò o wéé 6a v̄éena. Bia 6a c̄náwa wee beé lò wee yí mítén. ¹⁹ Ba nùpua búenb̄uen wee c̄nka à 6a yí o túii yi, lé

* 6:15 Mi loń Matiye v̄uahũ 10.4

bïo le Dónbeenĩ pànká na wi o yi á wee lé lée wεé 6a nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ O o Yeesu wáa yòó lora mí nĩ-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé 6a nĩ-khenia, mi júná sí,
lé bïo le Dónbeenĩ béeñĩ á mi níní wi yi!

²¹ Minén na le hĩni wee búe ho zuia, mi júná sí,
lé bïo á bïo mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sí
lé bïo mi khíi dĩ hã konsíní!

²² «Ká 6a nùpua khíi jina mia, á pã mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bïo yi, se mi júná sí. ²³ Mi zãmaka à wé coronka lé bïo le Dónbeenĩ bũíá beenĩ pan mia ho wáayi mu bïo yi. Mu bon, lé ká síi á 6arén 6àn 6uaawa mún yánkaa beéraráa le *Dónbeenĩ jii-cúa fεerowà lò.

²⁴ εε ká minén nãfòró 6ãnsowà á ho yéréké khíi sá yi,
lé bïo á mu bïo búenbúen mí yú vó,

á bïo máa bĩnĩ máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí bùubaa ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bïo á bïo cèrèε hĩni khíi tè mia.

Minén na wee dĩ hã konsíní ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bïo mí bïo khíi wé ho yahó sèrò lè le wéε.

²⁶ Minén na 6a nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khíi sá yi,
lé bïo á lé ká síi á 6àn 6uaawa mún yánkaa wó làa bĩa fù
le mí lé le Dónbeenĩ jii-cúa fεerowà ká mu jəñ yi bon.

Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa bĩa yí wa wεn
(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wáa dĩn wee jí 1 cón búenbúen lé minén á ì wee bío bío ká a na yi:

Mi wañ mi zúkúsa.

Bĩa jina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bĩa wee dánkání mia
à mi wé dú6ua yi.

Bĩa wee yáa mi yèni
à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrí ká a 6úi dó ũ sáhó yi,
à ũ yèrémá hĩa so dá a yi.

Ká a 6úi fó ũ kán6un,
à ũ mún díá le o fé ũ báká.

³⁰ Yia flora bío ũ cón,
ũ na mu wo yi.

Yia lá ũ bío,
à ũ díá le o 6ua.

³¹ Bío mi wi à 6a nĩ-vio wé na mia,
à mi wé mu 6àn síi à na 6a yi.

³² Ká bĩa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bĩní ì yí bĩo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wa bĩa wa 6a. ³³ Ká bĩa wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu bán síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bĩní ì yí bĩo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee wé bún. ³⁴ Ká bĩa khii dàń mu á à wĩ mia, lé bán mí dòn á mi wee ke lè mí bĩo, á mi wee leéka le mi so pá à bĩní ì yí bĩo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee ke mín bĩowa làa mín làa bún síi à paráa mu khii wíló. ³⁵ Εε ká minén yí wé bún. Mi wań mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na 6a yi. Ká nùpue kon ũ bĩo, ũ yí dé ũ síi mu khii bĩní wíló yi. Lé bún ñ na ká mi ì wé le Dónbeenĩ na wi mu bĩo búenbúen jũhũ wán zàwa, lé bĩo á 6a bè-yízũńlowà lè 6a ñĩ-sũmáa á le wee wé mu bè-tentewà na yi. ³⁶ Mi zũń le hii wéró làa bĩo á mĩn Maá Dónbeenĩ zũnáa le hii wéró bĩo síi.

*Mi wé yí cítí nùpue
(Matiye 7.1-5)*

³⁷ «Mi wé yí cítí nùpue, á le Dónbeenĩ mún máa cítí mia. Mi yí siinĩ nùpue jũhũ, á le Dónbeenĩ mún máa siinĩ mí júná. Mi wé sén día na mín yi, á le Dónbeenĩ mún wé è sén ñ día á à na mia. ³⁸ Mi wé hã mu bĩo, á le Dónbeenĩ mún wé è hã mia. Mu bĩo na le Dónbeenĩ á à hã làa mia á à wé bĩo na à kúee mí dèε yi á à didĩi fúaa ká mu sú cáa pùuu. Lé bĩo le wíló dèε na mi wee mònzá lè mu bĩo, lé dén bán síi á le Dónbeenĩ á à mònzá lè mí bĩo á à na mia.»

³⁹ O bĩńia wà le wàhiire na kà: «Muii so dà a tẹ mí ninza muui bũini wán le? Bùéé. Lé bĩo ká 6a vaá dõn ho kõhũ á 6a mí nùwá jũn á à páanĩ ì zo ho. ⁴⁰ Nĩ-kenĩnii na po yia wee kenĩ a wón mia. Nùpue lée nùpue na kenía dõn ó o dà à wé làa yia kenía wo bĩo síi. ⁴¹ Lée webio nɔn á le zóore na wi ũ yère yi á fo yí zũ bĩo, à le zàn-dèε na wi mi ninza yère yi á fo màhã mɔn wee zéení? ⁴² Fo dà a wé kaka à bío le mi ninza día le ũ lén le zàn-dèε na wi o yère yi, ká le zóore na wi ũnén yère yi á fo yí zũ bĩo le? Yí mɔn ũten na le! Le zóore na wi á ũ yère yi lé dĩo á ũ ko à ũ lén vé, á ũ yio màhã à mi wéréwéré á à dàń ñ lénnáa le zàn-dèε na wi mi ninza yère yi.

*Le vĩndèε lè mí bia wàhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ «Vĩndèε na se máa wé ha bia na yí se, á le vĩndèε na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴ Mu bon, le vĩndèε bia lé hĩn 6a wee wé bè yi à zũńnáa le síi. Lunkúnsòró máa wé fáa 6ódíohó wán. A jia mún máa wé khé kíkahó wán. ⁴⁵ O nùpue na se wón wee wé bío hã bĩn-tentewà lè bĩo á bĩo wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bĩn-kora, lé bĩo á bĩo wi o síi yi yi se. O nùpue bĩo na wi o síi yi, lé bún wee wé lé là a jii.

*Hã zĩnĩ bĩo ñun wãhiire
(Matiye 7.24-27)*

⁴⁶ «Mi wee ve mi le «Nũhũso! Nũhũso!» à mi màhá yí máa wé bĩo á ĩ wee bĩo na mia á mu ñũhũ so wi le? ⁴⁷ Mi ãn le ĩ zéeni a ñupue na wee buen ĩ cǎn, à ñí ĩ bioní, à mún bè há yi bĩo ó o bĩo ñonnáa mín làa mia. ⁴⁸ O bĩo ñonmín làa ñupue búí na le mí ì so mí zĩi ó o náana ho tá á líi bó le huee yi a màhá bò yi fáraráa le ñũhũ. Há vi-beera tǎrǎo pãahũ á mu ñun-beeni bueé dǎkio le à le pá ãn. Le yí tò lé bĩo le ñũhũ fárá se. ⁴⁹ Εε ká yĩa wee ñí ĩ bioní ò o yí máa bè há yi, wón ñanso bĩo ñonmín làa ñupue búí na fárá mí zĩi ñũhũ ho tá kãamãa yi á son. Bĩo ho vi-beeni tò á mu ñun-beeni buara bueé bó le yi, à le dǎenia tò ñupè.»

7

*Ba dásiwá ñũhũso ton-sá weérǎo bĩo
(Matiye 8.5-13; Zãn 4.46-54)*

¹ Bĩo ó o Yeesu bía hǎn bioní so búenbúen á ñon ña zãamãa yi vó, ó o wã van ho *Kapεεnyuumu. ² Mu pãahũ ká ho *Oroomu dásiwá ñũhũso búí wi bĩn á ton-sá ñi-kení na ó o ñǎntĩn wa làa sòobεε á lò yí here día mu húmú ñii wán. ³ Bĩo ña dásiwá ñũhũso mu ñá a Yeesu bĩo, ó o tonkaa ña *zúifùwa ñi-kia ñuwã yen búí le ña vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴ A bán wã van o Yeesu cǎn á vaá wee ñonñoní a ká ña à bĩo làa wo: «O ñii mu na tonkaa wen ñǎntĩn ko lè ù séeni, ⁵ lé bĩo ó o wa wa ñipomu. Orén lé yĩa léra mí ñii yi á séenia wen á sonnãa wa kãránlǎo zii.» ⁶ O o Yeesu dǎenia bò làa ba á ña wã. Bĩo ña vaá sũarãa o ñii mu zĩi à búñ ò o tĩn tonkaa mín bǎnlowà le ña léé bĩo na a yi: «Nũhũso, yí seé úten ĩ bĩo yi. U buenlǎo ĩ zĩi yi léé bĩo na á ĩ yí korãa. ⁷ Lé búñ bĩo yi á ĩ yí henianãa ĩ sũi á yí buara ù cǎn ĩten. Na le ñii á ĩ ton-sá pa à wa. ⁸ Inén ĩ beere ñunãsa wi á ĩ wee bè bioní yi. A inén mún wi ña búí ñũhũ wán, á bán mún wee ñí ĩ cǎn. I le yĩa va hen à wón va bĩn, ĩ le o búí buen ò o dǎeni buen. I le ĩ ton-sá wé bĩo na, ò o dǎeni wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bĩo ó o Yeesu ñá hǎn bioní so, ó o wó coon o ñii mu bĩo yi, ó o yèrèmãa khii bía lè ña zãamãa na bò a yi: «Le ĩ bĩo na mia: O *Isirayεεle ñipomu búenbúen yi á ĩ ãn yí fò mín làa ñupue na sliǎerǎo mĩi yú yĩa ká yi.» ¹⁰ A ña dásiwá ñũhũso ñan bǎnlowà bĩnia khĩbon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vèenia o Nañεε mahãa za

¹¹ Bũn mǎn ó o Yeesu wã wee va ho lóhó búí na ña le Nañεε. O o ñi-keninia lè ña zãamã-kúii bò làa wo. ¹² Bĩo ó o vaá ãn ho lóhó ñii, ó o fò mín làa ñupua búí à ña buan mí ñi-hío wã vaá nuu. Yĩa húrun léé mahãa búí te mí za kení. Ho lóhó ñupua

cèrèè ló á bò là a háa mu. ¹³ Bío ó o Nuhúso mən o háa mu ó o makári buan wo yi. O o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ũ yilera.» ¹⁴ O o wà vaá bó ba yi á lá mí níi bò le khāare wán á bía buan o nī-hío dīn. O o Yeesu bía: «Yàrónza, lii híní, lé mi bía mu.» ¹⁵ O o dèéníá líi hínən yòó kará wee bío. O o Yeesu hoonía wo yòó dó bān nu níi yi. ¹⁶ A bía wi bín búenbúen zāna á ba wee khōoní le Dónbeení kà síi: «Yia kà màhǎ lé le *Dónbeení jī-cúa fεero binbirí á wa yú. Le Dónbeení ló buara á wà bueé fení mí nīpomu.» ¹⁷ O Yeesu bío na ó o wó kà dèéníá jíá ba *zúifùwa kōhú búenbúen yi á dà khíi zon háa làa ba bó mín yi mún.

*O Yeesu zéenia mí buenló jūhú nən o Zān Batiisi yi
(Matiye 11.2-6)*

¹⁸ O Zān Batiisi nī-keninia vaá bía bío wó búenbúen á nən wo yi. Bún món ó o von ba nùwǎ jūn búí ba tǎhú ¹⁹ á tonkaa le ba vaa túa o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa jíá bío le fo ko ũ buen léé, tàá wa pá ko à wa lòoní nī-veere?» ²⁰ A bán wà vaá yú a Yeesu á bía nən wo yi: «O Zān Batiisi tonkaa wən ũ cón le wa buee túa foñ le lé fo lé yia ko ũ buen léé, tàá wà pa nī-veere?» ²¹ A mu wǎa wó se à ba bueé dōn ò o lan wee wéé ba nùpua cèrèè na mu vǎmú lè mí síiwà tò. O mún wee jīa ba cínáwa lén bía ba wi yi, á mún wee hén ba muiiwà yío à há mi wéréwéré. ²² Bún wéro món, ó o màhǎ yèrémáa wee bío là a Zān tonkarowà: «Mí lén vaa zéeni bío mí mən làa bío mí jíá à na a Zān yi: Lé ba muiiwà yío wee mi, á ba mùamúawà hínən wee varáka, ba bùeréwà wan, ba bekewà jīkōnna wee jí mu bío, ba nī-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na ba nī-khenia yi.* ²³ Yia yí pá í bío ká a tà mu yi se wón bānsò jūhú sí.»

*O Yeesu wee bío o Zān Batiisi bío
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bío ó o Zān tonkarowà bíníá wà, ó o Yeesu wǎa wee bío o Zān mu bío lè ba zāmáa kà síi: «Lée webio á mí van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee hée vīnvǎ léé? Bùeé. ²⁵ A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue búí na sía hōnbōnōn le? Hón sí-sení bānsowà so lé ba pāmá-beera zíní á ba wi yi. ²⁶ A lé o yén mí van bío yi? Lé le *Dónbeení jī-cúa fεero léé? Ká mu lé wón se mí túiá sí. O yáá pá po wón, le í bío mu na mia. ²⁷ Orén lé yia le Dónbeení fèra bía bío mí vōnna yi: † í tonka í tonkaro o ò dí ũ yahó á bueé wíoka ũ wōhú.† ²⁸ Le í bío mu na mia: Ba nùpua na ho dīmíjíá yi búenbúen á yia jūhú wi po a Zān wón mía. Ée ká le *Dónbeení bēeni zàwa mōn-dí màhǎ pá po a.

(Matiye 11.16-19)

* 7:22 Mi lon Ezayii vūahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi lon Malasii vūahú 3.1

29 «Ba nùpua búenbúen, hàrí ho *lànpo féwá á hía wee buee jri a Zân cón. A ba tà zúrna le le Dónbeenĩ bío bon á ba wee buen o cón ò o bátizé ba. 30 Ká ba *Farizíewa lè ho *lándá bío zéenílowa bán yí tà bío le Dónbeenĩ le mí ì wé è na ba yi, á ba bèn mún pá à Zân *bátémù bío.» 31 O o Yeesu bínía bía: «Ho zuia nùpua na kà á ì dà à tèé lè ba yén? Lé ba yén á ba bío bonnáa mín? 32 Ba ka lè ba háyúwá na lée kará ba nùpua fémínló lahó yi, á wee háaní na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà:

Wa búa hã sã san,
à mi le mi máa lée yo.

Wa bó le yèni,
á mi le mi máa wá.

33 Bío ó o Zân Batiisi buara á yí máa dí òn-poni, á mún yí máa ju *dívén, á mi le o cíná wi o yi. 34 A bío ó o *Nùpue Za bèn buara wee dí, á mún wee ju ho dívén á mi mún yí tà bũn, á mi wee bío bío kà: «Mi loń! O nĩ na kà yí máa wé bío búí ká mu yíná òn òn díró làa ja-juńló. O lé ba *lànpo féwá lè ba bè-kora wérowà bân bõnlo.» 35 Ee ká bía búenbúen na mu bè-zúrminĩ wi yi bío bon, bán wé è wé mu bè-zúrminĩ mu bân wára.»

*O bá-fé na bè-kora séra dia bío
(Matiye 26.1-13; Zân 12.1-8)*

36 Wizonle búí ó o Farizíewa búí von o Yeesu le o buee dí mí zii. O o Yeesu van á ba vaá khónkaa òmaka‡ wee dí. 37 Hón páahũ so yi ò o háa búí na á ho lóhó nùpua búenbúen zũ bá-fénló bío á ja bío ó o Yeesu wi o nĩ mu zii, ó o buan mí òn búí na yàwá here na sú lè ho jiló na sãmu sí á buararãa bĩn. 38 Bío ó o buee zón, ó o bánbãa khii hùerá a Yeesu món ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. O o jún-vãní lé òn ò o wee bĩnĩ sùuka làa hã, bũn món ó o wee bĩnĩ yèe hã ká a kúee ho jiló mu hã wán.

39 A bío ó o Farizíewa na ó o wi zii á mōn mu, ó o wee bío mi yi: «Yia kà cén lá lée Dónbeenĩ jri-cúa fero kénkén, ó o lá a zúrĩ o háa mu na wee lanlãka a zení léenii, là a bè-wénia.» 40 O o Yeesu bía nōn wo yi: «Simōn, ì ì bío bío búí á à na foń.» O o Simōn le: «Núhũso, bío.»

41 O o bía làa wo: «Nùpua nùwã jun hía kon nãfòró bãnsò búí wári. O nĩ-kéní lée wén-hãani khĩa-hònú, ò o nĩ-kéní na so lée wén-hãani búarã-jun làa píru. 42 Bío á yia ba kon le cón zũ à ba yí dà le máa wí, ó o bó ba mí nùwã jun kení. Awa! Ba nùwã jun mu fahũ, á ù wee leéka le lé o yén ñ wań o nĩ mu á à poń mí ninza.» 43 O o Simōn bía: «Ì wee leéka le lé yia ó o

‡ 7:36 O Yeesu páahũ ká ba zúifùwa le mí ì dí, á ba khón darãka kĩnĩ ho ònlo yi díraa.

día le kee na òuaa nòn yi.» O o Yeesu le: «Û bïo bon, fo mà ho tũá.»

⁴⁴ O o yèrèmaa khii sánsáa o háa mu ò o wee bío là a Simòn: «Fo yí mòn le: í buee zon hen coon à ù yí le ba òua mu òumu buee se le í zení, ò o háa na kà wón wá siinia há á bínia sùukaa lè mí òun-vání. ⁴⁵ Bío á í buee dñ ù zii, á ù yí hínòn yí wíira mi á yí yèera níi, ò orén lè mí buee zoró hen á í zení lé hón ó o wíira lè ho yèeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa òiló í òuhũ wán á yí dóráa ho cùkú mi, ò orén wón lé ho òiló na sámu sí ó o kúaa í zení wán. § ⁴⁷ Lé bñn nòn à í ò bío mu á à na foñ: Bío ó o háa mu ba séra bè-kora cèrèe día lé bñn nòn ó o waminí wára booráa. Èé ká yía bè-kora na séra día ka cínú, wón waminí wára na o ò zéeni à bèn ò keñ cínú.»

⁴⁸ Bñn món ó o Yeesu bía nòn o háa yi: «Û bè-kora séra día.» ⁴⁹ A bía làa wo páania wee dí wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée wée á wee hení mí síi à bío le mu bè-kora séra día?» ⁵⁰ O o Yeesu bía nòn o háa yi: «Fo wáa yú ho héerá, híní lén, ù siidéro mi á fenía fo.»

8

Ba háawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bñn món ó o Yeesu hínòn tò háa ló-beera lè háa ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeení béeñí bín-tente. Bía bò làa wó lé o ní-kenínia píru òun, ² lè ba háawa nùwá yen búii, bía ó o òun ba cínáwa léra yi á mún weéra véena. Ba lé o Mari na ba wee ve làa Makadala* Mari, yía ó o òun ba cínáwa òuaa hènun léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bàrá mí zii tonni òuhũ wán bñn háa Zaana, là a Suzaana. Háawa cèrèe mún háa wi bñn á séenia baren á fù wee wé lén mí níi bío à séeni là a Yeesu lè mí ní-kenínia.

O Yeesu wà o òiró wahiire á bínia zéenia kutard (Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba nùpua háa wee léka háa lóra yi buen o Yeesu cón. Bío ba kínia wo yi boo, ó o wà le wahiire na kà nòn ba yi: ⁵ «Nii búii háa ló van mí mòhũ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bío ó o vaá wee dé mu á mu búii lée lion ho wòhũ wán, á ba wá-bèwa yonkaa, à mu búii á ba òinzàwa bèn sèekaa vâ. ⁶ Mu búii lion háa huua yi hen na le tñí yí boo yi, á mu ló ká mu dèenia bínia hon, lé bío á ho hínlò mía bñn. ⁷ Mu búii bñn lion hen na háa kíkara bia héra yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa há, á hñn pà mu. ⁸ Mu búii bñn lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó dñn á han mí bia, á há lè mí dà-kení kení á yú há bia khimani khimani.» Bñn món ó o

§ 7:46 Le níi yèeró, há zení seeró lè ho òiló kúeeró ho òuhũ wán, bñn búenbúen lé bío á ba zúifúwa fù wee wé à déráa ho cùkú mí ní-hání yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búii na wi ho Kalilee vù-beeni òun lè le wii tènii.

pá bíníá bía bïo kà nɔn 6a yi: «Yíà wee jí bïo, à wón jí bïo bía sese.»

(*Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12*)

⁹ O o Yeesu nĩ-keníníà tùara a yi: «Le wàhiire mu kúará lé mu yén?» ¹⁰ O o bía nɔn 6a yi: «Le Dónbeenĩ béeñĩ bïo na ó o nùpue yí zū kúará á le wee zéení à ceé na minén mi dòn yi. Ká 6a nùpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamáa, lé bũn nɔn á 6a lé 6a nùpua na yío wi ká há yí máa mi, á mún wee jí mu bïo ká 6a yí máa zūn mu kúará.†

(*Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20*)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lé bïo kà: Mu bè-dà lé le Dónbeenĩ bionĩ. ¹² Bïo lion ho wǎhũ wán lé 6a nùpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6a máa yí tà le yi, ká a *Satāni dèení bánbá 6uee lén le 6a yiwa yi, à mún ti 6a kǎnĩló wǎhũ. ¹³ Bïo lion há huua na le tĩnĩ yí boo yi lé 6a nùpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6a tà le yi, à zámaka le bïo yi, ká ho kúará lénló yú 6a pǎahũ na yi, à 6a dèení lé lè mí mǎn, lé bïo á le bionĩ mu yí wĩira 6a sese. ¹⁴ Bïo lion há kíkara yi lé bía wee jí le Dónbeenĩ bionĩ ká 6a jún-sèrò, lè ho ðímíjǎ nǎfòrò, lè ho 6àn símu á wee hè le à le máa dàń ha há bia na dǎn. ¹⁵ Bïo 6èn lion ho tá na se yi lé bía wee jí le Dónbeenĩ bionĩ à 6ua le lè le sǐi na se, ðïo púaara díá. Ba yí máa bíní lé lè mí mǎn. Bũn lé bïo nɔn á 6a wee haráa há bia na se.

Le fntáni wàhiire

(*Maaki 4.21-25*)

¹⁶ «Nùpue na à dé le fntání mí zǐi á à bíní ì lá le dèe búí á à pe yi, tàá ká a dó le vó o ò lá le zoó bàrá mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bía wee zo le zǐi wé mi. ¹⁷ Mu bè-sǎnkani na mu khoomu khíi máa lé wán bũn mía. Hàrĩ bïo kúará yí zūn búenbúen bïo khíi bío yi le wizon-kéní. ¹⁸ A mi cén wé jí bïo wee bío na mia sese, lé bïo á yǐa bïo wi á 6a à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yǐa dèe búí mía, á hàrĩ mu bè-za bïo na ó o wee leéka le mu wi mí cǎn á 6a pa à fé.»

O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa bio

(*Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35*)

¹⁹ O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa 6uara a cǎn à 6a màhá yí dà máa zoó búe o yi, lé bïo 6a nùpua boo dà. ²⁰ O o búí bía mu nɔn wo yi: «Mìn nu lè mìn zàwa wi 6a mi ũ wán, 6a lée ðĩn ho khũhũ pan fo.» ²¹ O o Yeesu bía nɔn bía wi bĩn búenbúen yi: «Bía wee jí le Dónbeenĩ bionĩ à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

O Yeesu ðĩnia ho pinpiró

(*Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41*)

† 8:10 Mi loĩ Ezayii vǎahũ 6.9.

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nǐ-kenínia, ò o bía nǎn 6a yi: «Mi wa khí lè ho vǔ-beenǐ mǎn.» A 6a dèenía zoó wà mu jumumu yi bún wán. ²³ Bǐo 6a vá zon yú, á ho pinpi-beenǐ hǐnǎn wee và lè mí pànká ho vǔ-beenǐ wán, á mu jumumu wee yànbón zo ho woohú, lònbiò à ho yòò wee sí lè mu jumumu. Bún búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dǎmu 6ó. ²⁴ O o nǐ-kenínia vaá wee síní a ká 6a à bío bío kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bǐo ó o sína, ó o líí hǐnǎn á nàmakaa ho pinpiró lè mu jumumu na wee yànbónka yi á mu búenbúen ðǐn wó tétété. ²⁵ O o Yeesu bía làa ba: «Mi sía dèró mǐi wǎa wi wen?» A 6a búenbúen zǎnkaa ðǐn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi kà? Hǎrí ho pinpiró lè mu jumumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonǐ yi.»

*O Yeesu wéera a nǐ na 6a cǐnáwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ A 6a khíi dǎn ho Zerasaa kǎhú, hǐa sǎnsáa mín lè ho Kalilee kǎhú. ²⁷ Bǐo ó o Yeesu ló ho woohú yi líí le mí ì ðǐn, à bún ho lóhó na 6a wi yi nùpue búí na 6a cǐnáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bírí míana. O mún yí máa da zǐi yi, lè 6a nǐ-hía nùuníi ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pǎnna cèrèè ká 6a cǐnáwa mu hǐnǎn o wán, à 6a sí sa ca a níní là a zení lè hǎ zúakùariwà ò o yí dàń yí va lùe. Ká a màhǎ wee khòò hǎ búenbúen kúia, à 6a cǐnáwa na wi o yi ja a dé hǎ mana yi. O o Yeesu nǎn le jii 6a cǐnáwa na wi o yi le 6a lé. Lé bún nǎn ó o miiníi là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bío kà pǎnpǎn: «Dónbeenǐ na wi mu bío búenbúen jùhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, í wee yanka fo, yí yáa í bío.» ³⁰ Bún mǎn ó o Yeesu tùara a nǐ mu yi: «Ū yèni 6a le we?» O o bía: «Í yèni 6a le Zǎamáa.» Lé bío 6a cǐnáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ A bán lé bíi wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee 6a cǐnáwa kǎhú na nàyiló jii mía yi.† ³² Mu wee wé à nǎnbùe-6oohú búí yòò wee dí le búee yi. A 6a cǐnáwa mu yankaa o Yeesu le o sáberé ò o na ho wǎhú mí yi, à mí vaa yòò zo bán yi. O o nǎn mu wǎhú 6a yi. ³³ Lé bún wán 6a cǐnáwa mu ló a nǐ mu yi á vaá zon 6a nǎnbùeéni yi. A 6a búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vǔ-beenǐ yi á húrun.

³⁴ Bǐo á bíi lá wee pa 6a mǎn bío wó kà, á 6a lùwa vaá bía mu nǎn bíi wi mí manawà yi, á bía mu nǎn bíi wi ho lóhó yi. ³⁵ A 6a nùpua ló le mí 6ueé loń bío wó. Bío 6a 6ueé dǎn o Yeesu, á 6a mǎn o nǐi mu na 6a cǐnáwa lá wi yi, ò o wó a nǐ-tente á zǎ mí sía kará a Yeesu tá. A 6a zǎna. ³⁶ A bíi mu wó yǐo yi wee bío bío ó o nǐi mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kǎhú nípomu yi á yǐa yí zǎna mu bío mu wón mía, fúaa 6a wee

† 8:31 Ba zúifùwa cǎn á ho kǎhú na nàyiló jii mía mu lé 6a cǐnáwa kásó lùe.

yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén díá mí. Ó o Yeesu wà vaá zon ho woohũ le mí ì bíní ì lén ò va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o n̄i na yú mítén 6a cínáwa n̄i yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. Ó o Yeesu p̄á ò o bía n̄on wo yi: ³⁹ «Lén va m̄in z̄i à vaa bío b̄io búenb̄uen na le Dónbeen̄i wó n̄on foñ à na 6a n̄upua yi.» Ó o n̄i mu b̄inía wà á vaá wee yényení bío búenb̄uen na ó o Yeesu wó n̄on wo yi ho lóhó búenb̄uen yi.

*O Zayiruusi h̄inló là a h̄aa búí w̄ééró bío
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bío ó o Yeesu b̄inía kh̄ii d̄on hen na ó o ló yi buararáa, ó o kh̄ii yú 6a n̄upua c̄èr̄èè à 6a wee z̄amaka a b̄iní buenló bio yi. Ba búenb̄uen lá wee l̄oní a. ⁴¹ Hón p̄aahũ so yi à b̄un ò o n̄i búí na lé 6a *zuífùwa k̄aránló z̄i ya-dí na yèni 6a le Zayiruusi bueé d̄on, á bueé líí búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí z̄i, ⁴² lé bío ó o h̄inló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlujo w̄aa lá wee yí ho píru j̄un síi. Bío ó o Yeesu bò làa wo wà a va a z̄i, á 6a minka n̄upua bura bò a yi.

⁴³ H̄aa búí wi 6a t̄ahũ á wee mi mí s̄eéró f̄ééé á d̄on h̄a lúlujo píru j̄un à ho máa f̄i. O ní bío yáara le t̄ini b̄ansowà c̄èr̄èè c̄on ká bán búenb̄uen màh̄á yí d̄ar̄na a yí w̄ééra. ⁴⁴ Bío ó o vá zoó bó a Yeesu yi, ó o zoó t̄úaa o dà-z̄inii j̄i-k̄ání yi là a m̄on. Ó o s̄eéró d̄ènía d̄in b̄un wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu d̄in ò o t̄úara: «Lé o yén t̄úaa mi?» A b̄ia bó a yi búenb̄uen à ȳia le mí yí t̄úaa wo yi, à ȳia le mí yí t̄úaa wo yi. Ó o Piere lé ȳia b̄ia làa wo: «Ééé! Núh̄uso! Fo yí m̄on bío 6a n̄upua buraráa foñ á wee j̄aa m̄in le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Í m̄on mu, ká a búí màh̄á pá t̄úaa mi. Lé bío á í z̄úna mu le p̄anká búí ló mi.»

⁴⁷ Bío ó o h̄aa mu m̄on ò o z̄úna a bío ó o wà buara ká a wee z̄aka á bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o z̄éénia bío n̄on ó o t̄úaanáa wo yi, làa bío ó o wó wó wannáa mí lahó yi b̄ia wi b̄in búenb̄uen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «Wàn h̄inló, bío fo dó ũ síi mi, lé b̄un w̄ééra fo. W̄aa lén, vaa yí h̄éerà.»

⁴⁹ Bío ó o Yeesu wee bío ó o j̄ii yáa yí tò, à b̄un ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi z̄i á j̄on o m̄on bueé d̄on á bueé wee bío làa wo: «Ũ h̄inló w̄aa h̄urun. W̄aa yí s̄éé o n̄i-k̄aránlo.» ⁵⁰ Bío ó o Yeesu j̄á mu, ó o b̄ia n̄on o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ síi mi, á ũ h̄inló á à wa.» ⁵¹ Bío 6a vaá d̄on, ó o le b̄ia ká d̄in ho kh̄uhũ, ò o Piere là a Z̄an là a Zaaki là a h̄inzo-za b̄an maá lè b̄an nu lé bán ó o fó zonnáa le z̄i yi. ⁵² Ba n̄upua búenb̄uen wee wá k̄uaará a h̄inzo-za mu bío yi. Ó o Yeesu b̄ia: «Mi yí wá bío. O h̄inzo-za mu yí h̄urun, o léé ȳia na d̄úma.» ⁵³ A 6a n̄upua wee z̄uánka a yi lé bío 6a z̄ú k̄énk̄én le o h̄urun. ⁵⁴ Ó o Yeesu líí f̄u a níi yi, ò o von wo p̄onp̄on: «Í h̄inló, líí h̄iní.» ⁵⁵ Ó o v̄éera á d̄ènía líí h̄inon. Ó o Yeesu b̄ia le 6a na mu bío wo yi le o dí.

⁵⁶ A 6àn nùwā can ðin coon mu bío yi. Ká a Yeesu màhá henía mu nòn 6a yi le 6a yí bío bío wó kà le nùpue jí.

9

*O Yeesu tonkaa mí nǐ-kenínia píru jun
(Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)*

¹ O Yeesu von mí nǐ-kenínia píru jun á nòn ho ðàrló lè le jii 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi á mún wεéráa mu vǎmú lè mí síiwà. ² O tonkaa 6a le 6a vaa bue le *Dónbeení béeñí bío à mún wεé 6a vǎnvárowà. ³ Bío kà lé bío ó o henía nòn 6a yi: «Mi yí 6ua hàrì dèε à láráa ho wǎhú. O 6úí yí 6ua bǔin-za, tàá puure, tàá bè-dínii. Mi yàá pá yí 6ua wárí. O 6úí yí 6ua báká 6úí à séení hǎa ó o zǎ. ⁴ Mi wé vaá làara nùpue na wán, à wón zii lé ðio mi kεení yi fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mi wé vaá zon lóhó na yi, ká bǎa wi ho yi pá mi bǐo, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúnkhūnǐ kúia bǐn.* A bǔn ñ zéení làa bán le 6a wó khon.» ⁶ A 6a 6èn wà ðén jii so wán á vaá wee hée bue le Dónbeení bǐn-tente, á mún wee wεé 6a vǎnvárowà hǎa lórà lè mí dà-kéní kéní yi.

*O Heroode hácrí yáara a Yeesu bío yi
(Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)*

⁷ Bǔn bǐowa so na wee wé kà búenbúen ó o *Heroode na 6a bàrá ho kǎhú jǔhú wán jǎ á mu lúnkaa o yilera, lé bío 6a 6úí wee bío le lé o Zǎn Batiisi vèera. ⁸ Ba 6úí 6èn le lé o *Elii bǐnía 6uara. Ba 6úí yàá 6èn wee bío le mu lé le *Dónbeení jǐ-cúa fεerowà na yáania nǐ-kéní lé yǎa vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Zǎn á ínén ñ bεere nòn le jii á 6a kúio jǔhú. O o ñii mu na 6èn wee wé bǔn bè-beera so na à ñ jǎ bío lée wée coon?» O o wǎa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

*O Yeesu ðíinia 6a nùpua na po muaaseé hònú
(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zǎn 6.1-15)*

¹⁰ Bío ó o Yeesu tonkarowà bǐnía bueé ðǎn á bío 6a wó búenbúen á 6a lá fεera nòn wo yi. Bǔn mǎn ó o fó 6arén mí ðòn á 6a khèra van lè ho lóhó 6úí na 6a le Betesayidaa cǎn. ¹¹ A bǐo 6a zǎamáa zǔna mu, á 6a bò a mǎn. O o Yeesu mǎn 6a ó o yèrémáa sǎ 6a yahó, á wee bío le Dónbeení béeñí bío na 6a yi. A bǐa wee cà le lòn-hebúee ó o mún wεéra. ¹² Bío ó o nǐ-kenínia píru jun mǎn à le wii wee tè, á 6a vá bueé 6ó a yi à 6a bía làa wo: «Bío na 6a zǎamáa yi le 6a lén va hǎa ló-zàwa lè hǎa manawà na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bío dí. Lé bío á hen na wa wi yi á lóhó yí sùaràa yi, dèε woon mía hen.» ¹³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mínén miten na mu bè-dínii 6a yi.» A 6a bía nòn wo yi: «Búurú bi-zàwa bǐo hònú làa cezàwa bùaa jun mí ðòn lé bǔn wi wa cǎn hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho ðǐnló à

* 9:5 Mi loñ Matiye vǎhú 10.14

buee na 6a nĩ-kúii na kà yi le?» ¹⁴ Lé bĩo á 6a báawa na wi bĩn mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú síi. Ó o Yeesu bía nòn mí nĩ-kenínia yi: «Mi sanká 6a nùpua le 6a kɛɛní lè mí kuio ho 6úará-jun làa pírú pírú wán.» ¹⁵ A 6a hĩnɔn sankaa 6a á 6a 6úen6úen karáka. ¹⁶ Ó o Yeesu wáa fó ho búurú bĩo hònú lè 6a cezàwa bùaa jun mu á 6uan ò o hoonía mí yahó yòò dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeenĩ bárakà mu bĩo yi. Bũn món ó o cèekaa mu nòn mí nĩ-kenínia yi le 6a dá lè 6a zãamáa. ¹⁷ A 6a 6úen6úen dú sù, á bĩo ká á 6a khiira á mu sú hã sàkíwá pírú jun.

*O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)*

¹⁸ Wizonle 6úii, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o nĩ-kenínia wi bĩn, ó o tũara 6a yi: «Ba nùpua wee bĩo webio í dání yi?» ¹⁹ A 6a bía: «Ba 6úii le fo lé o Zãn Batiisi, 6a 6úii le fo lé o Elii. Ba 6úii bán 6èn le fo lé le Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà na yáania nĩ-kénii 6úii na vèera.» ²⁰ Ó o Yeesu bĩnia tũara 6a yi: «Ká minén cón á mí le í lée wée?» Ó o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenĩ tonkaa.» ²¹ Ó o bía bĩo ká henía nòn 6a yi: «Mi yí vĩ vĩ bĩo mu le nùpue jí dé.» ²² Ó o pá bĩnia bía nòn 6a yi: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba nĩ-kíá, lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnása, lè ho *lándá bĩo zéeniłowa á à pí a. Ba à na a 6a à 6úe, ká hã wizooní tĩn zoñ ó ò vèe.»

*O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)*

²³ Bũn món ó o yèrèmaa wee bĩo làa bĩa wi bĩn 6úen6úen: «Yia wi ò o bè miĩ, à 6ànso khí mí kùrú síi bĩo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí† lè hã wizooní 6úen6úen, à bèráa miĩ. ²⁴ O nùpue na wi ò o kání mí mukání, wón á à vĩini le. Ká yia mahá tà le mí ì vĩini le ínén bĩo yi, wón á à kání le. ²⁵ O nùpue lá yú ho dímíjã bĩo 6úen6úen ò o khon le mukání binbirí yi, tàá o bĩo yáara 6úen6úen, se lé ho cùnú yén á 6ànso yú? ²⁶ Yia wee nĩyi ínén lè í bioní bĩo yi, ó o Nùpue Za 6èn mún khii nĩyi 6ànso bĩo yi ká a khii bĩnia 6uara lè mí cùkú beenĩ, là a Maá Dónbeenĩ lè mí wáayi tonkarowà cùkú beenĩ yi. ²⁷ Le í mí ho tũiá na mia: Bĩa wi hen ṭahũ, á 6a 6úii wi yi á máa hí ká 6a yí mɔn le *Dónbeenĩ bɛeni.»

*O Yeesu minikaa le 6úee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)*

²⁸ Bĩo á bũn 6úen6úen bía khĩina, wizooní bĩo hètĩn bũn món ó o fó a Piere là a Zãn, là a Zaaki á yòoraráa le 6úee wán á wà yòó fio. ²⁹ Pãahũ na ó o wee fio yi, ó o yahó dĩndĩn minikaa, á sí-zinia mún yèrèmaa wee juiika kũiakũiá. ³⁰⁻³¹ Yio 6ueé tĩ à nùpua nùwã jun 6úii dĩn là a Yeesu ho wáayi cùkú beenĩ yi

† 9:23 Mi loĩ Matiye ṿuahũ 10.38

á wee tà hã láakáwá làa wo. *Ba lé o Mɔ̀yíize là a *Elii.‡ Hã láakáwá na ɓa wee tà lé o Yeesu ɓio na ó o ò va ho Zeruzalɛɛmu á vaá hí á à tiiráa ho tonló na ó o ɓuara ɓio yi jii. ³² Bũn ɓúenɓúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa duma kákáká. ɓio ɓa sɪna á ɓa mɔ̀n o Yeesu cùkú beeni lè ɓa nùpua nùwã jɪn na pàanía ðɪn làa wo. ³³ Páahũ na á ɓa nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zũ ɓio o ò ɓio, ó o ɓía nɔ̀n o Yeesu yi: «Núhũso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá hã ɓùkú-zàwa ɓio tɪn: Unén dà-kéní, o Mɔ̀yíize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ³⁴ Páahũ na ó o wee ɓio yi, á le dùndúure ɓúí yóó ló lii pon ɓa yi. ɓio ó o ñi-keninia mɔ̀n bũn, á ɓa zãna. ³⁵ A mu tãmu ɓúí sã wee jí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé ì za na á ì mɔ̀n léra. Mi wé jí a cɔ̀n.» ³⁶ Bũn tãmu so ɓio vaa véenii, á ɓa le mí ì loí ò o Yeesu ðɪn mí dòn. A lá bũn jii wán á ɓarén ó o ɓúí yí ɓía ɓio ɓa mɔ̀n yí nɔ̀n nùpue yi huúu.

O Yeesu wɛ́era a háyónza na ó o cɪná wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)

³⁷ Mu ɓàn tá na lée tɔ̀n ká ɓa ló le ɓúee wán wee lii, á ɓa zãamãa lée sã a Yeesu yahó. ³⁸ Ba ñi-kúii mu t̄ahũ á ñii ɓúí ðɪn ðɪn ò o wãamaa yi: «Nì-kàránlo! I wee yanka fo, loí ì za ɓio yahó yi; lé orén mí dòn lé yã á ì ton kãnaa yi. ³⁹ Cɪná ɓúí wi o yi, á wee ðɪn ðɪn fé wo dé, ò o wé wãama ká a táará, à jinsã-khùankhúwa wé lé. Mu wee wé hɪní o wán túntún. Hen ká mu hɪnɔ̀n o yi à mu ɓio le mí ì khí ká a día sùrén lòn ñi-hío. ⁴⁰ A ù ñi-keninia á ì yàá fèra yú á yankaa le ɓa ja a lén wo yi, ká ɓa màhá yí dàrna mu.» ⁴¹ O o Yeesu ɓía: «Mi zuia nùpua ɓèntɪn yí máa dé mi sɪa le Dónbeení yi ɓio bon, á mi mún yí máa jí hàrì dɛɛ. Mi wee leéka le ì kɛɛní làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bũn mɔ̀n ó o mún ɓía là a ñii: «Bua ù za mu à ù ɓuen le ì loí.» ⁴² ɓio ó o háyónza vá wà ɓueé sùará a yi, ó o cɪná mu tɪn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. O o Yeesu kíkãa o cɪná mu yi le o lé, ò o wɛ́era a yàrónza nɔ̀n ɓàn maá yi. ⁴³ A ɓia wi ɓɪn ɓúenɓúen can ðɪn le Dónbeení na dá mu ɓio ɓúenɓúen pánkã na ɓa mɔ̀n ɓio yi.

O Yeesu wee ɓio mí húmú lè mí vèeró ɓio
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

ɓio ɓa lè mí ñi-kéní kéní ðɪn wee loí mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrémãa wee ɓio lè mí ñi-keninia: ⁴⁴ «Hã ɓioní na á ì ì ɓio ò na mia á mi jí à ɓua mi yiwa: O *Nùpue Za á ɓa à dé ɓa nùpua níi yi.» ⁴⁵ Le ɓioní mu ó o ñi-keninia yí ja púhũ sese, le kúará á tun ɓa yi, lé ɓɪn nɔ̀n á ɓa yí zũ le ɓàn ya-tente, á ɓa mún hézãna mu ɓɪní tuaró làa wo.

‡ 9:30-31 O Mɔ̀yíize ɓio wee zéeni ho Lándá ɓio o Isirayɛɛle ñipomu cɔ̀n. Ká a Elii ɓio ɓɪn wee zéeni le Dónbeení ɓioní tãniló ɓio. O Yeesu lé yã ɓèñ ɓueé tífra mu mí cúa-jɪn jii.

*Lée wée po bia ká?**(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)*

⁴⁶ O Yeesu ñi-kenínia wee wãaní mín yi á à zũrínáa yĩa po 6a búenbúen. ⁴⁷ Bío ó o Yeesu zũna 6a yilera, ó o vaá fó a háyónza búí bueé bàrá mí ñisáí ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na 6uan o háyónza na kà sese ínén bío yi, se lé ínén á 6ãnsò mún 6uan sese. A yĩa 6uan mi se, se wón mún 6uan yĩa tonkaa Mi sese. Lé bío á yĩa bío ñúhũ mía mi búenbúen tlahũ wón lé yĩa po minén na ká.»

*Yĩa yí máa fi làa mia se wón sã mi ñii**(Maaki 9.38-40)*

⁴⁹ O o Zãn lá le bionĩ ò o bía: «Ñúhũsò, wa mɔn o ñii búí ò o wee ña 6a cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bío ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ O o Yeesu bía bío kà nɔn 6a yi: «Mí yí hè o, lé bío á yĩa yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kéní.»

Ho Samarii lóhó búí nùpua yí tà a Yeesu bío

⁵¹ Bío ó o Yeesu léró ho ðímíjǎ yí pãahũ wà bueé sùará, ó o hã mí sǐi ò o le mí wáa à lén á à va ho Zeruzalɛɛmu. ⁵² O o fèra tonkaa 6a nùpua á 6a dú a yahó. A 6a wà vaá zon ho *Samarii lóhó búí yi le mí zoó wíoka le lùè á à ká làa wo. ⁵³ A ho lóhó mu nùpua pã le o máa làa mí wán, lé bío ó o veeni yahó sá ho Zeruzalɛɛmu. ⁵⁴ Bío ó o Zaaki là a Zãn mɔn mu kà, á 6a bía nɔn o Yeesu yi: «Ñúhũsò, fo le wa bío le ho dõhũ lé ho wáayi à lii cǐí 6a búe ñúhũ le?» § ⁵⁵ O o Yeesu yèrémáa khíi zá làa ba. * ⁵⁶ Bũn món á 6a wà van ló-veere.

*Yĩa le mí ì bè o Yeesu bío**(Matiye 8.19-22)*

⁵⁷ Pãahũ na á 6a wi ho wõhũ wán, ó o ñii búí vaá ló bueé wee bío là a Yeesu: «Í ì bè foñ á à varáa hã lùà búenbúen na á ù wee va yí.» ⁵⁸ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ba cawanwà yú hã kãna wee zo, á 6a ñínzàwa mún yú hã lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhã yí yú ho lahó na ó o dà à vũí yi.»

⁵⁹ O o Yeesu bínía bía làa búí: «Buee bè mií.» A wón bía làa wo: «Í ì bè foñ. Ká ù màhã díá le í vaa nùu wán maá vé.» ⁶⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Díá le 6a ñi-hía à nùu mí ñi-hía, ká ùnén vaa bue le Dónbeenĩ béeni bío.»

⁶¹ O o búí pá bínía bía làa wo: «Ñúhũsò, í ì bè foñ, ká ù màhã díá le í vaa dé wán nùwã cãawése vé à í bini buen.» ⁶² O o Yeesu bía làa wo: «Yĩa wee và lè mí nàwa sũnbúahó ká a yèrémá khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenĩ béeni.»

§ 9:54 Le Dónbeenĩ bionĩ võnna búí yi á bío ká lé bío túara sã le bionĩ mu ñii: «Làa bío ó o Elii hía wóráa mu bío sǐi.» * 9:55 Le Dónbeenĩ bionĩ võnna búí yi á bío ká lé bío túara sã le bionĩ mu ñii: «Le hácirí na wee ñàa mia dé bío ká yi á mí yí zú sǐi. O Nùpue Za 6uara 6a nùpua kãniló bío yi ká a yí 6uara 6a búeró bío yi.»

10

O Yeesu tonkaa mí nĩ-keninia búí

¹ Bũn mǎn ó o Nũhũso pá bĩnía hueekaa 6a nũpua búará-tĩn làa píurú làa nũwã jun* búí á tonkaa le 6a nũwã jun jun le 6a dí mí yahó va hã ló-beera le hã lùà búenbũen na ó orén mí beere ko ò o va dã. ² O o bía nǎn 6a yi: «Ho ðĩnló bon ðĩn cèrèè, ká ho lárówà lé bĩa yí boo. Awa. A mi fio o mǎhũ bǎnso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bĩo ká: I wee tonka mia. Mi ka lòn piozàwa na wà vaá zo 6a dakhĩnkĩnwa tĩahũ. ⁴ Mi yí bua wárí, mi yí bua puure, hàrĩ nakãa. Mi yí ðĩn la 6a nũpua tènĩló yi ho wǎhũ wán.

⁵ «Mi wé vaá zon zĩ lé zĩ, à mi fèn bío le ho hээрà керĩ le zĩ mu yi. ⁶ Ká nũpue na ko le ho hээрà wi le yi, á mí hээрà á à dã bǎnso. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dã a. ⁷ Dén zĩ so lé ðĩo à mi керĩ yi, ká mi wé yí làa zĩ yi à bĩnĩ lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bĩo na nǎn mia à mi dí bũn. I bía bũn lé bĩo ó o ton-sá ko le mí jii ðĩnló.

⁸ «Lóhó léé lóhó na mi wé vaá zon yi, ká 6a tà buan mia, ká 6a wé yú bĩo na bàrá mi tá, à mi dí bũn. ⁹ A 6a vǎnvárowà na wi ho lóhó mu yi à mi wéé, à mi mún bío na ho nũpua yi le le *Dónbeenĩ béeñĩ buée 6ó 6a yi. ¹⁰ Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho nũpua yí tà mi bĩo, à mi zoo ðĩn ho lóhó mu sũ yi ká mi bío bĩo ká na 6a yi: ¹¹ «Mi lóhó khũnkũnĩ na fà wa zenĩ á wa à púaa á à kúee mi wán,† ká mi màhã pá zũn mu le le Dónbeenĩ béeñĩ buée 6ó.» ¹² Le í bío mu na mia: Le cítii fi nǎnzoñ, á hón lóhó so nũpua bĩo na khĩi sá 6a yi á à poñ bĩo sá ho *Sodǎumu lóhósa yi.‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazēn lóhó le ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bĩo á ho yéréké bè-beera na wó minén cǎn bǎn sii lé bũn lá wó ho Tiire le ho Sidōn lórá§ yi, se hã lórá mu nũpua lá hĩnǎn hàánĩ á khuiira hã pórókówá zã, á kúaa le sǎni mí wán, á zéenianáa le mí wi à mí khĩ mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ Lé bũn nǎn le cítii fi nǎnzoñ á ho Tiire le ho Sidōn lórá lònbee na à yí hã á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Eε ká ūnén *Kapεenayuumu, fo wee leéka le 6a khĩi lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bùéé. Ho nĩ-hǎnbó-lóhó lé hĩa 6a khĩi líi dé fo yi.» ¹⁶ O o wee bío le mí nĩ-keninia: «Yia wee jí mí cǎn, se bǎnso

* **10:1** Le Dónbeenĩ bionĩ vǎnna búí yi á 6a tonkarowà mu léé búará-tĩn làa píurú.

† **10:11** Mi loĩ o Matiye 10.14 ‡ **10:12** Ho Sodǎumu lé hã ló-beera bĩo jun na le Dónbeenĩ yánkaa 6ó jũhũ o Abarahaamu páahũ dà-kénĩ. Ho bĩo wee zéeni mu bè-kora mǎnló le le Dónbeenĩ cítii bĩo. Mi loĩ Bĩo jũhũ búeenii vũahũ (Genèse)

18.20-21; 19.24-25 § **10:13** Mi loĩ Matiye vũahũ 11.21

mún wee jí í cǎn. A yia pá mia se wón mún pá mi. A yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bini buenlô bïo

¹⁷ Bïa ó o tonkaa mí búará-tín làa píru làa nùwã jun* bínia buara à ba sia wan làa sòobéε, á ba bíá nǎn o Yeesu yi: «Núhũso, hàrí ba cínáwa ká wà von ũ yèni le ba wé bïo na, à ba wé mu.» ¹⁸ O o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Í lá wee wé mi a *Satāni, ba cínáwa júhũso ká a yòó kùera ho wáayi wee lii lè ho vïohó na júiina bïo síi. ¹⁹ Mi loń! I nǎn ho pánká mia, hĩa mi wé è varákaráa ba háwá, lè ba naawà wán, à mún pùpúuráa o zúkúso pánká búenbúen, ká dèε woon máa yí mia. ²⁰ Εε ká mi màhã yí zãmaka bïo mí yú ho pánká ba cínáwa wán bïo yi, ká mi zãmaka lé bïo á mi yènnáa túara ho wáayi le Dónbeenĩ cǎn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón páahũ dà-kéní so yi á le Dónbeenĩ Hácírí wεéra Yeesu síi, ó o wee bío bïo ká: «Éee! I Maá, ũnén lé ho wáayi lè ho tá Núhũso, í wee dé ũ bárakà. Lé bïo mu bïo na fo sà mu bè-zũrĩnĩ bǎnsowà lè le hácírí bǎnsowà yi á fo tà zéénia làa bíá bïo júhũ míá. I Maá, mu bon. Bío mu wóráa ká lé bïo sí foń. ²² I Maá dó mu bío búenbúen í nĩ yi. Nĩ woon yí zũ a Za, ká mu yínǎń o Maá. A nĩ woon mún yí zũ a Maá, ká mu yínǎń o Za, làa bíá ó o Za mu wi ò o zéení làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bío lè mí nĩ-keninia mí júhũ wán: «Minén na wee mi bío ká lè mí yïo, mi júná bènťn sí. ²⁴ Lé bío le *Dónbeenĩ jí-cúa fεerowà lè ba bá-záwa cèrεε sia hĩa vá à ba mi bío mínén wee mi à ba yí mǎn mu. Ba sia hĩa vá à jí bío mínén wee jí, à ba yí jíá mu.»

O Samarii nĩ na wó le hii wãhiire

²⁵ Ho *lándá bïo zéeníló búí wi ò o yí o Yeesu níi ɓua yi, ó o tũara a yi: «Nĩ-kàránlo, í ko à í wé kaka à bè yi yíráa ho yírón mukānĩ na máa vé?» ²⁶ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Lé mu yén tũara wa lándá vũahũ yi? Fo wee jí mu kaka?» ²⁷ O o nĩ bíá nǎn wo yi: «Fo ko ũ wań ũ Núhũso Dónbeenĩ lé ũ síi búenbúen, lè ũ mànaká búenbúen, lè ũ pánká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen† à ũ mún wań mi ninza làa bío á fo waráa ũten bío síi.» ²⁸ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Fo bíá se. Bánbá ũ wé bún, á fo ò yí le mukānĩ.»

²⁹ O o nĩ pá wi ò o cà ho tũiá síni, ó o bínia tũara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?» ³⁰ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Nĩ búí hĩa ló ho Zeruzalεemu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wã-tiwa vaá tun

* 10:17 Mi loń o Luki 10.1 † 10:27 Mi loń Levii nùwã vũahũ (Lévitique) 19.18

‡ 10:27 Mi loń Lándá zéeníló vũahũ (Deutéronome) 6.5

wo ho wǎhũ kuio yi á fò síá, à 6a han wo 6óonía yi ó o yuunia díá, à 6a wà. ³¹ Mu wó fò mín à le *Dónbeenĩ yankaro 6úi lá ho wǎhũ mu. Bĩo ó o 6ueé mǎn o n̄i mu ò o díá ó o hà yòó ló á khíi lá mí wǎhũ wà. ³² O o *Levii nùwǎ n̄i-kéní 6úi mún lá ho wǎhũ mu á 6ueé mǎn o n̄i mu ò o díá, á wón mún hà yòó ló á khíi wà. ³³ Bũn món ó o *Samarii n̄i 6úi mún lá ho wǎhũ dà-kéní mu. Bĩo ó o 6ueé mǎn o n̄i ó o màkárí buan wo yi. ³⁴ O o vaá 6ó a yi, á kúaa ho òwén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòó bò mí yà-yòonii wán á vannáa 6a n̄i-hǎní làanii z̄i, á vaá wee loĩ wo yi ká a vání a. ³⁵ Mu tá na léé t̄n yĩnbii ó o léra le wén-hǎani b̄io j̄un á n̄on le z̄i 6̄anso yi, ò o bía: «O n̄i mu á ũ pa bio sese, ká í khíi b̄inía wà 6ueé khíi hen, ká bio fo wó a b̄io yi á po le wárí na á ĩ n̄on foñ, á ĩ ì sàání mu.» ³⁶ O o Yeesu màhǎ b̄inía wee tùa wo yi: «Ba nùwǎ t̄in mu t̄lahũ ó o yén lé ȳia zéenia le o n̄upue na 6a wǎ-tiwa tun lé mí ninza?» ³⁷ A ho làndá b̄io zéenilo bía: «Lé ȳia wó le hii làa wo.» O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Wǎa lén à wé vaa wé làa b̄un síi.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari 6àn z̄i

³⁸ Bĩo ó o Yeesu lè mí n̄i-keninia wi ho wǎhũ wán wà, ó o vaá òwén ho lóhó 6úi, ó o zoó làara a hǎa 6úi na 6a le Maate z̄i. ³⁹ O hǎa mu 6àn h̄inló 6úi wi b̄in á yèni 6a le Mari. Bĩo ó o m̄on o Yeesu ó o wà 6ueé kará a tá á wee jí a b̄ioní. ⁴⁰ Hón p̄ahũ so yi, ò o Maate wón 6èn yahó bon mí z̄i tonni sáró yi. Bĩo ó o m̄on mín h̄inló mu ò o kará, ó o wà 6ueé wee bío là a Yeesu: «Núhũso, wán h̄inló b̄io ó o kará yí máa séení mí á fo yí m̄on le? Bío le o h̄iní dé mí n̄i m̄i.» ⁴¹ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Héȳi, Maate. Fo wee yáa ũ yilera ká ũ héé t̄amá mu bio c̄èr̄èc̄è wéró yi, ⁴² ká bio dà-kéní lé bio bio here. O Mari léra b̄io se po mu búenb̄uen, b̄io á n̄upue yí dà máa fé o c̄ón máa yí.»

11

*O Yeesu wee zéeni ho fioró wéró
(Matiye 6.9-13)*

¹ Wizonle 6úi ó o Yeesu vaá wee wé mí fioró le lùe 6úi. A b̄io ó o flora wó, ó o n̄i-keninia n̄i-kéní bía làa wo: «Núhũso, kení w̄en lè ho fioró làa b̄io ó o Z̄an Batiisi kenianáa mí n̄i-keninia.»

² O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Hen ká mí wé wee fio, à mí bío ká: Wán Maá,

wé à 6a n̄upua z̄ur̄ le fo lé le Dónbeenĩ na 6àn síi mia.

Dí ũ b̄éeni h̄a lùe búenb̄uen yi.

³ H̄a w̄en lè mu bè-d̄inii na ko làa w̄en h̄a wizoní lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ S̄én wa bè-kora díá,

làa b̄io á war̄én mún wee tà s̄én díá

à na b̄ia wó khon làa w̄en yi.

Pa w̄en bio wee khà w̄en dé mu bè-kohó wéró yi b̄io yi.»

⁵ O o pá bíníá bía nɔn 6a yi: «O 6úi 6àn bɔ́nlo wáa lá wi síi. Wizonle 6úi ó o hínɔn vaá yú a ho tá t̄ahú á bía nɔn yi: «I bɔ́nlo, ke mi làa búurú bi-záwa b̄io t̄in, ⁶ wàn bɔ́nlo n̄i-kéní 6úi ló le kúii yi á 6ueé ló í wán, à bè-dínii m̄ía í c̄ón m̄áa na a yi.» ⁷ A ȳia zoó le z̄í yi 6èn b̄ía b̄io k̄à: «D̄ía mi, ȳí b̄umaka mi. Ho woohú pon, á ì záwa làa mi d̄uma vó. I ȳí dà m̄áa h̄íní m̄áa na búurú foñ. Bɔ́nlo na à wé b̄un m̄ía.» ⁸ Le í m̄i ho t̄úíá na m̄ia: H̄arí ká a p̄á le mí m̄áa h̄íní m̄áa na ho búurú mu wo yi 6a b̄onmu b̄io yi, á b̄io ó o ȳí wí ò o yèni ȳáa, ó o pá h̄ía h̄íní á à na b̄io ó o wee cà búenb̄uen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Ìnén wee b̄io mu na m̄ia: Mi wé flo le Dónbeení c̄ón, á le è h̄a m̄ia. Mi wé cànká mu b̄io le Dónbeení c̄ón, á mi ì ȳí. Mi wé búanb̄úa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ¹⁰ Lé b̄io á ȳia wee flo á le è h̄a, ȳia wee cà b̄io le c̄ón, ó o ȳí mu, ȳia wee búanb̄úa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ «Minén t̄ahú ó o 6úi za* flora a ceza o c̄ón, ó o so o na háa wo yi le? ¹² T̄áá ká a flora le f̄úaa le ó o so o na naa wo yi le? ¹³ Awa, á b̄io minén na ȳí seka á z̄ú b̄io se naló mi záwa yi, à s̄ónkú m̄in Maá na wi ho wáayi á à wé kaka m̄áa nanáa mí Hácírí b̄ia wee flo le o c̄ón yi?»

Béeni na n̄upua wee fi m̄in yi ȳí dà m̄áa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴ Wizonle 6úi ò o Yeesu wee ja a c̄íná á à lén o n̄ii 6úi na ó o c̄íná mu wó ó o ȳí dà m̄áa b̄io yi. B̄io ó o ló a yi vó, ó o n̄ii j̄ii d̄èniá fá á wee b̄io. A 6a z̄amáa wó coon mu b̄io yi. ¹⁵ Ká 6a n̄i-kéní kéníwà 6úi m̄ah̄á pá wee b̄io: «Mu lé 6a c̄ínáwa j̄uh̄úso *Belezebuule† lé ȳia nɔn ho p̄ánká wo yi, ó o dà wee janáa 6a c̄ínáwa lén b̄ia 6a wi yi.» ¹⁶ Ba 6úi bán 6èn le m̄ii kh̄úaa o j̄ii yi, á 6a b̄ía nɔn wo yi: «Wé ho yéréké b̄io 6úi na wee zéeni le ũ d̄arló ló le Dónbeení c̄ón le wa mi.» ¹⁷ Ká a Yeesu m̄ah̄á z̄úna 6a yilera, ó o b̄ía nɔn 6a yi: «K̄oh̄ú lée k̄oh̄ú na n̄upua wee fi m̄in yi, á à fi ì vé. A z̄i-j̄uh̄ú na n̄upua m̄un wee fi m̄in yi á j̄uh̄ú á à 6úe. ¹⁸ Ká a *Sat̄áni h̄ía b̄íníá wee fi lè m̄iten ó o b̄éeni á à wé kaka à k̄érn̄áa? B̄io á mi m̄ah̄á wee b̄io le mu lé o Belezebuule lé wón nɔn ho p̄ánká m̄ii á ì wee ja lè 6a c̄ínáwa. ¹⁹ Ká lé b̄un mu wóráa, á b̄ia làa m̄ia lé le dà-kéní 6èn wee ja 6a c̄ínáwa mu lè ho p̄ánká yén? Bán mí b̄ere wee zéeni le mi b̄io ȳí bon. ²⁰ Le í m̄i ho t̄úíá na m̄ia: Lé le Dónbeení p̄ánká lé h̄ía á ì wee ja lè 6a c̄ínáwa. B̄un wee zéeni le le Dónbeení mu b̄éeni wáa 6ueé 6ó m̄ia. ²¹ Ká a p̄ánká bánso 6úi á h̄ía sía wi ó o kará pannáa mí l̄ue yi, ó o n̄ii b̄io á d̄èe 6úi m̄áa wé. ²² Èe ká ȳia p̄ánká wi po

* **11:11** Le Dónbeení b̄ioní w̄onna 6úi yi á b̄io ká lé b̄io túara s̄á le b̄ioní mu j̄ii: Ká a za flora ho búurú o c̄ón ò ò na le huee wo yi le. † **11:15** Mi loñ Matiye v̄uah̄ú 10.25

a vaá ló ɓuara ɓueé dàrina a han, o ò fé o hĩa sĩa na ó o lá dó mí sĩa yi, á mún ñ khuui o níi ɓiõ á à sanká.

²³ «Yàa yí tà ì ɓiõ se wón lé ì zúkúso, á yíá mún yí máa séení mi ho kúeemínwánló ɓiõ yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héε vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o ɓiõ mí yi: «Mu sūaaní à ì ɓíní va hen na á ì ló yi.» ²⁵ Ká á ɓíníá van ɓín, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶ Ká a mən mu, ò o ɓíní vaa fé ɓa cínáwa bùaa hēnun na ɓèn jii po arén à ɓa páaní ɓuee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so ɓiõ wíoka yáa porí ɓiõ mu fù karáa.»

²⁷ ɓiõ ó o Yeesu dīn wee ɓiõ, à ɓún ò o hĩa ɓúí na wi ɓa zāamāa tīahū bía nən wo yi pōnpōn: «O hĩa na ton fo á yēéníá ɓèntīn jūhū sī.» ²⁸ O o Yeesu bía nən wo yi: «Bia júná sī lé bia wee jí le Dónbeení ɓióní à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké ɓiõ à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹ Pāahū na ɓa zāamāa kīnía o Yeesu yi wee jàa mín, ó o wee ɓiõ làa ba: «Ho lònɓiõ nùpua yiwa yí se. Ba wi à ì wé yéréké ɓiõ ɓúí à ɓa mi. εε ká ɓa máa mi yéréké ɓiõ ɓúí ká mu yínɔn le *Dónbeení jì-cúa fεero Zonaasi ɓiõ. ³⁰ ɓiõ ó o Zonaasi ɓiõ hĩa zééníánáa ho Niniivesa,‡ lé ɓún ɓàn sīí ó o *Nùpue Za ɓiõ mún khii zééníánáa ho lònɓiõ nùpua.

³¹ «O béε hĩa na hĩa wi ho Sabaa kōhū jūhū wán^S á hĩa ló le lùe na dānī nàyi làa sòobéε á ɓueé jà a Salomən bè-zūnminí ɓióní. A ɓiõ wi minén tīahū ɓún ɓèn po a Salomən. Lé ɓún nən á le Dónbeení cītii fi nònzoñ ó o béε hĩa mu á à híní ì dīn ho lònɓiõ nùpua yahó á à kooní ɓa yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yi lé ɓiõ ɓa jà a Zonaasi ɓióní. A ɓiõ wi minén tīahū ɓún ɓèn po a Zonaasi. Lé ɓún nən á le Dónbeení cītii fi nònzoñ á ho Niniivesa mu á à híní ì dīn ho lònɓiõ nùpua yahó á à kooní ɓa yi.

Le fīntānī wāhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Nùpue máa dé fīntānī á máa sanka, ó o mún máa ɓún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à ɓia wee zo le zīi wé mi.

³⁴ «Ū yīo lé ū sáníá fīntānī. Ká ū yīo se, á ū sáníá ɓúenɓúen á à keñ mu khoomu yi. Ká ū yīo yáara á ū sáníá á à keñ le tībírí yi. ³⁵ Awa! A ū cén pa ūten ɓiõ, à ū khoomu à yí wé le tībírí. ³⁶ Ká ūnén ū beere á wi mu khoomu yi á ɓiõ ɓúí yúii mía yi,

‡ 11:30 Mi loñ Zonaasi vūahū 2.11-3.9 § 11:31 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahū (1Rois) 10.1-13

le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi mu hãmu wéeniĩ lahó lè le *sòobá-lùe pãahũ.† Le 1 mĩ ho tũia na mia: Dén cãni so na kúarã búenbúen lé ho lònbbio nùpua lé bán á le lònbee na wi mu món á à nĩ wán.

⁵² «Minén lándá bio zéeniłowa: Ho yéréké khii sá mia, lé bĩo le Dónbeenĩ zũrló binbirĩ wõhũ á mi tun. Minén mi bæere á yĩ bò ho, á bía le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bĩo ó o Yeesu ló le zii yi, á bĩo ho lándá bĩo zéeniłowa mu lè 6a Farizíewa sĩa wee cí a yi làa sòobéé, á 6a léé wee tũaka a yi mu biowa lè mí sĩwà dãnĩ yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jĩ a jii yi ká a hĩa bía khon à 6a yĩ o níi 6ua yi.

12

Mi pa miten bio

(Matiye 10.26-27, 19-20)

¹ Mu wee wé ká 6a nùpua fò mín bĩn bũiríbũiríbũirí fúaa 6a wee yonka mín zení lé 6a booró. Ó o Yeesu wãa sãnsãa mi nĩ-keninia á wee bíorãa: «Héyĩ! Mi pa miten 6a *Farizíewa bĩo yi. Ba bĩo bonmín lè le ja-fĩni. Bĩo 6a wee kàrán lè 6a nùpua á 6arén mí bæere yĩ máa bè yi. ² Mu bĩo na sãnkãa búenbúen khii mi, á bĩo sã yi búenbúen mún khii zũn. ³ Lé bũn nãn á bĩo mi ì bío le tibirí yi, á 6a nùpua khii mĩ wéréwéré. Bĩo mi wee hũmãnka kúee mín jikõnna yi hã ziní fĩkãna á mún khii bue hã lora.

Mi wé kãnbi le Dónbeenĩ

(Matiye 10.28-31)

⁴ «Wàn bõnlowà, 1 ì bío mu ù na mia. Mi wé yĩ zõn bĩa wee búe o nùpue ká 6a máa bĩnĩ dàrĩ mu búu wé. ⁵ Yĩa mi ko à mi wé zõn á ì zéeni làa mia. Mi wé zõn le Dónbeenĩ na dà à dé mia le Dofnĩ dõhũ na máa hí yi mu hũmú món. Le 1 bío mu na mia: Dén le dño mi ko mi wé zõn. ⁶ Ba jĩnzà-wĩnìwà bùaa hònú so yi máa yèé hã tãmónwà bĩo jũn le? A le Dónbeenĩ yi pá yĩ máa nãnsã bán yà-kéní búu yi. ⁷ Hàrĩ mi jũn-vãní búenbúen á le Dónbeenĩ zũ jii. Mi wãa yĩ zõn dèé, lé mi bĩo jũhũ wi po 6a minka jĩnzà-wĩnìwà.

Yĩa tà làa yĩa pã a Yeesu bĩo

(Matiye 10.19-20; 10.32-33)

⁸ «Le 1 bío mu na mia: Yĩa dñn 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bĩo sã mĩ, ó o *Nùpue Za mún khii bío le Dónbeenĩ wãayi tonkarowà yahó le bãnso bio sã mí yi. ⁹ Ká

† **11:51** O Abéele là a Zakari hũmú bĩo: Le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ làa bĩo 6a zũifũwa fũ túara làa ho, ó o Abéele lé yĩa lé o yahón nùpue na 6a 6ó, á ho vũahũ mu vaa véeniĩ ó o Zakari lé yĩa 6a 6ó dú ho món. Mi loĩ Bĩo Nũhũ Búeenĩ vũahũ (Genèse) 4.8; Wizooni bè-wénia nín-yání vũahũ (1 Chroniques) 24.20-22

yĩa bèn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mi, ó o Nùpue Za mún khii bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū b̀anso. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za d́ání yi, á wón b̀anso á 6a à s̀én ñ d́ía á à na yi. Ká yĩa khii bía le bín-kohó le Dónbeenì Hácírí d́ání yi, á wón b̀anso máa yí mu b̀an s̀éndíaró.

¹¹ «Hen ká 6a khii wé 6uan mia vannáa 6a *zuífùwa kàránlò zíní yi, tàá ho p̀anká b̀ansowà yahó à bán cítí mia, à mi yí le mi yiwa d̀è b̀io mi ì láráa mi ɲi-cúa làa b̀io mi ì bío b̀io yi. ¹² Lé b̀io á b̀io mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéeni làa mia hón p̀ahù so yi.»

O nàfòró b̀anso na lé o b̀nbnú wàhiire

¹³ O ñii búii bía ǹon o Yeesu yi 6a z̀amáa t̀fahù: «Nì-kàránlo, bío na ẁan za yi le o sanká ẁan ḱia ò o na ì bío.» ¹⁴ O o Yeesu bía ǹon wo yi: «Ẁan b̀nlo, lée wée dó mi le ì fáa m̀n t̀úíawà à mún sanká m̀n ḱia na mia?» ¹⁵ B̀n m̀n ó o wee bío làa b̀ia wi b̀n búenb̀uen: «Mí pa miten b̀io. Mí yí wé nùpua na ỳo yí máa s̀i làa b̀io, lé b̀io hàrí ò o nùpue níi b̀io wé boo kaka, á so o muk̀ni pá po mu.»

¹⁶ O o ẁaa wà le wàhiire na kà ǹon 6a yi: «Nii búii na nàfòró wi h́a 6ó ho d́nló làa s̀obéé mí m̀hù yi. ¹⁷ O o lon mí yi, ò o wee bío b̀io kà lè mí sii: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? I d́nló na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ A b̀io kà lé b̀io ó o ẁaa le mí ì wé: «Ì ì f̀i ì náa búenb̀uen, ká ì b̀ini ì so h́a 6̀uaaka á à khii ì d́nló le ì b̀io búenb̀uen á à kúee yi.» ¹⁹ B̀n m̀n á ì ẁaa à bío ì sii yi: «Ayí, ẁazaa, à ù b̀io 6̀ent́in se. Fo ò wé h́a lúlúio z̀anzàn ká d̀èe búii máa f̀ò f̀on. Ẁaa wé v̀úí, wé dí, wé ɲu ká ù wé b̀io s̀i f̀on.» ²⁰ Ká le Dónbeenì màh́a bía ǹon wo yi: «Fo lé o b̀nbnú. Ho t̀nàahù na kà lé hón á ì ì fé ù muk̀ni yi. Awa, hón p̀ahù so yi, ká ù b̀io na á ù khiira zoó bàrá pan yi á b̀io á à s̀i wée yi.» ²¹ Lé kà sii á yĩa wee khii ho nàfòró zoo pa yi ká a máa cà h́a le Dónbeenì c̀n á b̀io khii wéráa.»

Mi cà le Dónbeenì b̀éni vé (Matiye 6.25-34)

²² B̀n m̀n ó o wee bío lè mí ñi-kenínia: «Lé b̀n ǹon á ì wee bíoráa b̀io kà á à na mia: Mí wé yí yáa mi yilera mi muk̀ni b̀io yi, le mí ì yí mu b̀è-d́inii wen á à dí, tàá mi s̀anía b̀io yi, le mí ì yí h́a s̀i-źinia wen á à źi. ²³ Mu bon. Le muk̀ni b̀io po mu b̀è-d́inii, á h́a s̀anía b̀io po h́a s̀i-źinia. ²⁴ Mí loí 6a khànkhonwà, 6a yí máa d́i b̀io, á mún yí máa lá d́nló. Ba náa mia, ká le Dónbeenì màh́a pá wee d́ini 6a. A b̀io mínén b̀io ɲúhù màh́a wi po 6a ɲínzàwa. ²⁵ Minén t̀fahù á yĩa dà mí muk̀ni wizooní á à dé wán c̀inú mí yilera yáaró b̀io yi so wi le? ²⁶ A b̀io mí yí dà d̀èe woon máa wé b̀io c̀inú b̀io yi, á mí wee yáa mi yilera b̀io kà d́ání yi le we? ²⁷ Mí loí le p̀úilè. Le yí máa sá d̀èe, á

mún yí máa tí s̄la. Le í bío mu na mia: hàrí o *Salom̄on lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí z̄á s̄la na se yú ler̄én búí yí. ²⁸ Ká le Dónbeení wee donkhueé le j̄íní ká síí, dío wé keń ho zuia ká ho ȳíró à 6a c̄í le, à s̄ònkú minén á le è wé kaka máa z̄íní. Mi s̄ladéró le Dónbeení yí 6̄ènt̄ín f̄òora. ²⁹ Mi wé yí yáa mi yilera à wé d̄ín cà b̄ío mi ì dí làa b̄ío mi ì j̄u. ³⁰ Mu bon, b̄ia yí z̄ū le Dónbeení ho d̄ím̄j̄ná yí lé bán wee wé d̄ín cà b̄ún búenbúen f̄éεε. εε ká minén m̄in Maá Dónbeení wón z̄ū b̄ío ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeení b̄éεní b̄ío, á b̄ío ká á le Dónbeení á à na mia.

³² «Minén nùwā yεn zàwa na á ì pan b̄ío, mi yí z̄ón d̄èε, lé b̄ío á mu wó sína m̄in Maá Dónbeení yí à le na mí b̄éεní mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi ȳéé mi ní b̄ío à sanká wárí na mi yú à na 6a n̄i-khenia yí. Mi cà ho n̄àf̄òró binbirí na máa vé bàrá ho wáayi ká le miten. B̄ín á 6a k̄ònlowà máa j̄uaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi n̄àf̄òró wi yí lé b̄ín á mi sía búenbúen á à dé yí.

Ba ton-sáwá na wee f̄ání mi ȳío b̄ío

(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mi z̄í mí tonló sía, à z̄ání mí f̄int̄éεna wíoka d̄innáa. ³⁶ Mi wé lè 6a n̄upua na pan mí j̄úh̄úso na van mu yaamu c̄εení b̄ío. Ká a 6ueé d̄òn p̄áh̄ú na yí, á búanb̄úaa ho wooh̄ú à 6a d̄èení hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á 6a j̄úh̄úso 6ueé yú à 6a f̄ánia mí ȳío pan wo 6̄ènt̄ín j̄úná sí. Le í m̄í ho t̄úíá na mia: O j̄úh̄úso mí b̄εere á à lá mí tonló sía á à z̄í ká a b̄ío le 6a keení, ká a lá ho d̄ínló á à sanká à na 6a yí 6a à dí. ³⁸ Hàrí ò o j̄úh̄úso mu 6uee d̄á ho tá t̄iah̄ú tàá mu yáa dà b̄ún wán, ká a 6ueé yú 6a ká 6a ȳío fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so j̄úná 6̄ènt̄ín sí.

³⁹ «Mi z̄ū le ká le z̄ii 6̄anso lá wee wé z̄ūr̄i ò k̄ònlò 6uenlò p̄áh̄ú, ó ò lá máa wé è díá ó ò máa zo a z̄í. ⁴⁰ Minén mún t̄íní mí ȳío, lé b̄ío ó ò *N̄upue Za khíi 6uen ho p̄áh̄ú na á mí yí máa dé le ò 6uen yí.» ⁴¹ O ò Piere t̄ùara a yí: «N̄úh̄úso, le w̄ahiire mu á ū wà n̄on warén wa d̄òn yí léε, tàá lé 6a n̄upua búenbúen á le wà n̄on yí?»

⁴² O ò Yeesu b̄ia n̄on wo yí: «O ton-sá na yí máa lé mí j̄úh̄úso m̄ón, na hácirí wi le ò yén? Lé yia ó ò j̄úh̄úso á à bàrá mí z̄ii tonni j̄úh̄ú wán, le ò wé sanká ho d̄ínló na mí z̄ii n̄upua lè mí n̄i-kéní kéní yí ho p̄áh̄ú na mu ko yí, ⁴³ ó ò wee sá ho tonló mu ó ò j̄úh̄úso b̄ínia 6ueé kúaa wán. O ton-sá mu j̄úh̄ú sí. ⁴⁴ Le í m̄í ho t̄úíá na mia: O j̄úh̄úso á à bàrá a mí b̄ío búenbúen j̄úh̄ú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò ò wee b̄ío mí yí: «Í j̄úh̄úso míana ò ò máa 6uen.» O ò w̄áa h̄ín̄on wee ha mí n̄inz̄awa ton-sáwá, 6a

báawa lè 6a hãawa, á wee dí ká a ɲu khée, ⁴⁶ wón ton-sá so 6a ɲúhúso khíi 6uen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pãahú na ó o yí dó yi. Ká a ɲúhúso mu khíi 6uee dñn, ó o 6ueé beé o lò làa sòobéε, ká a pá à dé o 6a ton-sáwá na lò mí ɲúhúso món tãhú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí ɲúhúso sɪi bɪo, ò o yí wíokaa mítén á yí wó mu làa bɪo ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò ɲí. ⁴⁸ Ká yí yí zū mí ɲúhúso sɪi bɪo, ò o wó hã wén-kora á 6a ko 6a ha, wón haró máa tà máa ɲí a làa yí so bɪo. Yí 6a nɔn mu bɪo na boo yi, á 6a khíi fé bɪo boo cñn, á yí 6a kàràfáa mu bɪo na boo yi, á 6a khíi tùa yi làa bɪo po bñn.

Ho kharó lè lé citti bɪo

⁴⁹ «Lé ho dñhú á ï 6uan wa 6ueé dé ho tá yi, á ï 6èntñn lá wi à ho dèení zà! ⁵⁰ Ká ï màhã ko à ï kãa lònbe-beení 6úi yi, á ï hácirí 6èntñn lùnkãa mu bɪo yi, ká mu yí wó yí wó, á ï máa yí ïten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le ï 6uara wà 6ueé dé héerà ho ðímíɲá yi le? Bueé. Le ï bío mu na mia: Lé hã bíoní á ï wà 6ueé kúee á à kheéráa 6a nùpua. ⁵² Bío ká wán á 6a nùpua nùwã hònú na wi le zii dà-kéní yi á à kha. Ba nùwã tñn á à fi lè 6a nùwã ɲun na so, á 6a nùwã ɲun á mún ñ fi lè 6a nùwã tñn mu. ⁵³ O maá máa wé sɪ lè mí za, ó o za mún máa wé sɪ lè mín maá. O nu máa wé sɪ lè mí hñló, ó o hñló mún máa wé sɪ lè mín nu. O 6úaa hãa máa wé sɪ lè mí yàró hãa, ó o yàró hãa mún máa wé sɪ lè mín 6úaa hãa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bñn món ó o wee bío lè 6a zãamãa: «Hen ká mi mɔn ká hã dùndúio wee vá kúee mín wán lè le wii tènii, à mi le ho vlohó ò tè, à mu 6èn wé làa bñn. ⁵⁵ Hen ká mi mɔn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hènii 6àn nín-káahó à 6uen, à mi le ho wunwuró ò keñ, à mu 6èn wé làa bñn.* ⁵⁶ Ní-khãwa yén! Mi wee loñ ho tá lè ho wáayi à zũrnáa bɪo wee wé pñna. A lée webio nɔn á mu bɪo na wee wé lònbió á mí yí zū máa zéeni kúará?

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Lée webio nɔn á mínén mi beere yí dà máa hueeka mu bɪowa mín yi à zũrnáa bɪo téréna. ⁵⁸ O 6úi lá wó khon lè mi ninza sɪi, ó o von fo le citti yi, à ùnén na wó khon bánbá à ù fèn wé le ɲii dà-kéní lè mi ninza mu ho wõhú wán ká mi ðñn yí vaá dñn. Ká bñn mia ó o vaá dé fo o citti-ñi nii yi, á wón 6èn á à yèrémá khíi dé o paro nii yi, á wón ñ dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le ï

* **12:55** Ba zúifúwa kñhú bío sɪi wi mí dòn lè warén bɪo. Mu yámú ɲumu wi lè le wii tènii. Lé làa bñn á ho vlohó wee wé lé yi 6uennáa. Ká le wii hènii 6àn nín-káahó á ho tá hení 6úaa yi. Lé làa bñn á ho wunwuró wee wé lé yi 6uennáa.

bíó mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yí hùúú ká ũ yí wá le wárí na fo ko á ũ na búenbúen á yí tíira jii.»

13

Le vɛndɛɛ na yí máa ha wáhiire

¹ Mu p̄ahũ, á nùpua nùwā yɛn búí ló buée wee bíó ho Kalileesa búí bíó là a Yeesu, bíá ó o *Pilaate na wi ho *Zudee k̄shũ jũhũ wán á n̄n le jii ba bó ká ba ðin wee wé mu hãmu. ² O o Yeesu bíá n̄n ba yí: «Mi wee leéka le bán nùpua so lé bíá hĩa wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á n̄n ba bíó wóráa ká sii le? ³ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéró yí, á mi ì hí lè ba bíó, le í bíó mu na mia. ⁴ Tàá mi wee leéka le ba nùpua píru hêtin na ho Silowee n̄nwíohũ hĩa tò jà yí á ba húrún lé bán hĩa wee wé mu bè-kora po ho Zeruzalɛmu nùpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéró yí, á mi ì hí lè ba bíó, le í bíó mu na mia.» ⁶ Bũn m̄n ó o wà le wáhiire na ká n̄n ba yí: «Nii búí hĩa fá le vɛndɛɛ búí na ba le *fikiyée mí vɛnsia buahó yí. Wizonle búí ó o le mí buée lon le mí ì yí bia ho wán á à khò lè, ó o buée khon. ⁷ O o wáa wee bíó le mí ton-sá: «Bíó ká le mu lúlúio bíó tin ká í sansan le í buée khò le vɛndɛɛ mu na ká bia, à í buee khe. Mu jũhũ mia à í díá le à le fé le lùe kãamãa. Búe le.» ⁸ O o ton-sá bíá n̄n wo yí: «jũhũso, díá lé ho dueera lon, ká í ì búnbú le jũhũ á à kúee ho duioró yí. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yí han làa bũn, à ũ mãhã búe le.»»

O Yeesu wéera hã-mónkú búí ho Sabaa zon

¹⁰ Mu hĩa wó *Sabaa búí zon ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua ho kàránló zii yí. ¹¹ Mu zon à hĩa búí wi bín á lò yí here yú hã lúlúio píru hêtin. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híní máa yòó muin. ¹² Bíó ó o Yeesu m̄n wo, ó o von wo á buée bíá bíó ká n̄n yí: «Hã mu, fo wáa yú ũten ũ vãmú níi yí.» ¹³ O o yòó bò mí níni o wán, ó o ðɛnía h̄n̄n yòó muina ðin á wee búaaní le Dónbeení. ¹⁴ Ká ho kàránló zii jũhũso mãhã yí wara mu, lé bíó ó o Yeesu wéera vánváro ho Sabaa zon, ó o bíá n̄n ba zãamãa yí: «Hã wizooní bíó h̄zn lé h̄n á ho tonló ko à ho wé sá yí ho yáwá jũhũ yí, á mí wé buen le ba wéé mia h̄n p̄ahũ so yí, ká mi yí wé mu hã wizooní bíó h̄jn níi na le ho Sabaa zon yí.» ¹⁵ O o Nũhũso bíá n̄n wo yí: «Nì-khàwa yén! Minén á yia yí máa fee mí nàa tàá mí s̄np̄ɛnì à lée juií ho Sabaa zon lée wée? ¹⁶ O hĩa na ká na lé o *Abarahaamu m̄nm̄nii búí na ó o *Satani can hã lúlúio píru hêtin yí á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zon le?» ¹⁷ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá á dó hã n̄yio bíá làa wo wee wãaní yí. Ká ba zãamãa na wi bín búenbúen bán b̄n wee zãmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bíó yí.

*Ho mútáàdè bèere lè le ja-fni wàhio
(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)*

18 O Yeesu bíníá bía bïo kà: «Le *Dónbeenĩ béeñĩ á ònmín làa webio? Lée webio á ì dà à tèé làa de? 19 Le bïo ònmín lè ho mútáàdè* bèere na ó o ònii búu dù mí vînsîa òuahó yi, á le ló á hîñon yòò wó mí vîndè-beenĩ, á òa jînzàwa wee tá mí lèna yi.» 20 O o pá bîní bía bïo kà: «Lée webio á ì dà à tèé lè le Dónbeenĩ béeñĩ? 21 Le bïo ònmín lè le ja-fni na ó o hãa búu zúnzúio kúaa mu dũmu kiloowa òóní làa hònú yi á khan bàrà á mu ló.»

*Ho zoró lè ho zūajii na fnia bio
(Matiye 7.13-14, 22-23)*

22 O Yeesu hía tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee kàrán òa nùpua ká a va lè ho Zeruzalèemu cón. 23 O o búu tùara a yi: «Núhũso, bía á à kãní yínón òa à wé òa òn-dòndáa le?» O o bía òn òa yi: 24 «Mi bánbá à mi zo lè ho zūajii na fnia. Le ì bío mu na mia: Ba nùpua cèrèè khii cà ho zoró yahó ká mu yïo máa lé. 25 Ká a zii òanso khii hîñon á vá mí woohũ pon á dó, à bũn minén lée wi ho khũuhũ á wee búanbúa ká mí ì bío bïo kà: «Núhũso, hén le wa zo.» O ò bío o na mia: «Ì yí zũ mí léenii.» 26 A mi òèn á à bío o na a yi: «Eee! Ká wa òon páanía dú á jùn làa fo, á fo mún kàrána òa nùpua wa lóhó òonfúaa yi.» 27 O o tñn á à bío ò na mia: «Mi vá lé ì ònsání, bè-kora wérowá yén! Ì yí zũ mí léenii.»

28 «Ká mí khii òon o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeenĩ jii-cúa fèerowá búenbúen le Dónbeenĩ bá-zàmu yi á minén òa lée kúaará ho khũuhũ, á mí ì wá á yiwa à vá bín. 29 Ba nùpua khii lé ho òimíjá kùaráa búenbúen yi á bueé keení ká òa à dí ho sánú le Dónbeenĩ béeñĩ òiinii. 30 Bũn ká bía dú ho món ho zuia khii wé òa ya-díwá, ká bía dú ho yahó ho zuia òèn khii wé òa món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzalèemu cón

31 Hón páahũ so yi á òa *Farizíewa nùwá yèn búu vá bueé òó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyii! Híní lén hen à va lòn-veere, lé bïo ó o *Heroode wi ò o búe fo.» 32 O o bía òn òa yi: «Mí lén va à bío na wón cawan† so yi: «Ì wee ja òa cínáwa á mún wee wéé òa vánvárowá ho zuia lè ho yïró, ká mu wizoóní tñn zoñ á ì tíí ì tonló jii. 33 Ká ì màhá ko à ì lá ì wõhũ lén ho zuia lè ho yïró lè ho yïró ònii ló, lé bío mu yí se à le *Dónbeenĩ jii-cúa fèero hí lòn-veere ká mu yínón ho Zeruzalèemu yi.»

(Matiye 23.37-39)

* 13:19 Ba zúifùwa cón á ho mútáàdè bèere lé òio ka cínú. Ba wee wé ni ho òàn bia kúee le zéení yi, à le símu wíoka dé wán. † 13:32 Ba zúifùwa cón ó o cawan lé yia òèn héra làa bío ó o zanká héraráa warén cón bío síi.

³⁴ «Éee Zeruzaleemusa! Minén na wee búe le Dónbeení jì-cúa fεerowà, á wee lèeka bĩa le Dónbeení wee tonka mi cǎn lè hà huua à búe. Lée zen cúa-yen á ĩ wi à ĩ vá mia kúee mǐn wán làa bǐo ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bǐo síi à mi yí tà mu! ³⁵ Awa! Le Dónbeení á à pǐ mia hùú.‡ Le ĩ bío mu na mia: Mi máa bǐnǐ máa mi mi fúaa nǎnzon na mi khii wee bío bǐo kà: «Le le Dónbeení dúbua yĩa bò o buen o Núhũso yèni yiŠ.»»

14

O Yeesu wéera vǎnváro búii ho Sabaa zon

¹ Ho *Sabaa búii zon ó o Yeesu á 6a *Farizíewa jǐhũso búii von lè ho dǐnló mí zii. A bĩa wi bǐn fá mí yǐo wo yi le mí ì loń bǐo o ò wé. ² A bǐn ò o nǐi búii na mu vǎmú búii tò ó o sǎnia lon á dǐn o yahó. ³ O o Yeesu lá le bíonǐ ò o tũara ho *lǎndá bío zéenílowa lè 6a Farizíewa yi: «Wa lǎndá yi á nùpue so dà à wéé vǎnváro ho Sabaa zon le?» ⁴ A 6a yí bía, à 6a dǐn búirín. O o Yeesu wáa 6uan wo yi, á wéera, ò o le o lén khí6o. ⁵ Bǐn mǎn ó o wee bío làa bĩa wi bǐn: «Minén á yĩa za tàá o nàa tò le buii yi ó o máa dèení máa suee wo fùafùà hàrí mu wé ho Sabaa zon lè o yén?» ⁶ O o búii mún yí dàńna dèe yi bía mu dǎní yi.

Bǐo wi ho yahón lùà lè ho mǎndén lùà kεeniló yi

⁷ Bǐn mǎn á bío ó o Yeesu mǎn à bía 6a von wee yi ho yahón lùà à kεení yi, ó o wà le wǎhiire na kà nǎn 6a yi: ⁸ «Hen ká a búii von fo mí yaamu sǎnú dǐinǐi, à ũ yí dèení yí vaa kεení ho yahó, lé bǐo mu dà a wé le o búii na jǐhũ wi po fo á 6a mún von. ⁹ A fo ò kεení ũ zǎamu ká yĩa von mia mi nùwǎ jǐn á 6ueé wee bío làa fo: «Hǐnǐ à ũ na le lùe yĩa ká yi.» A fo mǎhá à còonǐ ì hǐnǐ lé ũ nǐyio á à lén khii kεení ho mǎn. ¹⁰ Ba wé von fo làa bǐn síi, à ũ 6uee khíi lii kεení ho mǎn, ká yĩa von fo 6uee dǎn, o ò bío ò na fon: «Wǎn bǐnlo, hǐnǐ 6uee yòo kεení ho yahó.» Hón pǎahũ so yi bǐn ká bía 6a von mu yaamu sǎnú dǐinǐi búenbúen á à mi bío 6a 6uáaníanáa fo. ¹¹ Lé bǐo á nùpue lée nùpue na wee yòonǐ mǐten wón à le Dónbeení á à liinǐ. Ká yĩa wee liinǐ mǐten wón à le è yòonǐ.» ¹² Bǐn mǎn ó o yèrémáa wee bío làa yĩa von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à 6a 6uee dí ũ cǎn, à mu wé wisoni yi tàá ho tǐnǎahũ, à ũ yí le mu wé mǐn bǐnlowà, lè mǐn zàwa lè mǐn temínlowà, tàá mi ninzàwa bío 6ǎnsowà. Lé bǐo 6a khii dǎn fo ò ve làa bǐn bío síi á à dé bío fo wó nǎn 6a yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho dǐnló ho sǎnú bío yi á le fo o ve lè 6a nùpua, à 6a nǐ-khenia, lè 6a mùamúawà, lè 6a lónǐ lè 6a muiiwà lé bán à ũ ve. ¹⁴ Ká fo wó bǐn, á ũ bío á à wé se, lé bǐo

‡ 13:35 Mi loń Zeremii vǎahũ 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loń Lení vǎahũ (Psaumes) 118.26.

á bán yí dà mu sii máa wé máa na foñ. Le Dónbeenĩ le ðio khii sàání foñ bía wó mu bè-tentewà vèeró zoñ.»

*Bía 6a von lè ho ðínló wáhiire
(Matiye 22.1-10)*

¹⁵ Bío á bía làa wo páanía wee dí nĩ-kéní jhá hǎn bióní so, ó o bía nǎn o Yeesu yi: «Yia khii keñ le *Dónbeenĩ béenĩ ðínló ðíiníi 6èntín bio se.» ¹⁶ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Nùpue 6úi hía le mí ì dí sǎn-beenĩ, ó o fèra bía mu nǎn 6a nùpua cèrèè yi. ¹⁷ Bío ho ðínló mu ðíró pàahũ ðǎn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bía ó o von yi: «Mi hĩní buen, lé ho ðínló wíokaa wó pan mia.» ¹⁸ A 6a lè mí nĩ-kéní kéní yú bío 6a à bío máa 6uennáa. O nín-yání nùpue bía nǎn o ton-sá yi: «Sábéré, í 6èntín yí dà máa buen; í yà ho mǎhũ lònbió, á ìko à ì vaa loñ ho.» ¹⁹ O o 6úi wón bía nǎn wo yi: «Sábéré, í yà ho vàró nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì ðíndí loñ.» ²⁰ O o nĩ-kéní wón 6èn bía: «Í yan lònbió á ì 6èntín yí dà máa buen.» ²¹ O o ton-sá mu bínía 6ueé bía mu 6úen6úen nǎn mí jùhũso yi, á wón sii cǎ, ó o bía nǎn wo yi: «Wǎa bánbá lén va 6a nùpua fémínló lara yi, à zo ho lóhó 6onfúaa yi, à 6a nĩ-khenia, 6a mùamúawà, 6a muiiwà lè 6a lóní na fo ò fèráa mín bín à ù 6ua 6uennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ò o ton-sá bínía 6ueé wee bío lè mí jùhũso: «Bío fo le í wé á ì wó ká hǎ lùà 6úi mǎhǎ pá ká.» ²³ O o bía nǎn mí ton-sá yi: «Wǎa hée lá hǎ wána, à léka hǎ manawà yi loñ, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío 6úe 6a júná le 6a buen í zǐi, bèra a na à le sí. ²⁴ Le í bío mu na mia: Bía á ì von ho yahó 6úen6úen á nĩ-kéní kà á ì ðínló mu máa zo jii.»»

*O Yeesu bèró yi bío
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ Pàahũ 6úi ó o Yeesu lá ho wǎhũ á 6a zǎamáa bò a yi, ó o yèrémáa wee bío làa ba: ²⁶ «Yia le mí ì buen í cǎn, ká 6ànso yí pǎ mín maá, lè mín nu, á yí pǎ mín hǎa lè mí zàwa, á yí pǎ mín zàwa lè mín hĩnni, á yáá pá yí pǎ mítén mí beere, á 6ànso yí dà máa wé í nĩ-kenínii. ²⁷ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miĩ, wón 6ànso yí dà máa wé í nĩ-kenínii. ²⁸ Hen ká minén ó o 6úi lá le mí ì so le zǐ-beenĩ, ó o so máa keení ká a máa le mí yi le wárí na o ò dé le yi bío yi, à loñ ká ðio wi o cǎn á dà le wee so á à 6ueé le? ²⁹ Ká bún pá ká a fàrá le jùhũ á le yí ðàrna yí 6on, jún-sǐ á bía wee mi le wé è yáa mí jíní yi á à na a yi ká 6a à bío: ³⁰ «O nĩ na kà son mí zǐi hũnía yi ò o yí ðàrna le yí 6ueéra.»

³¹ «Mu mún lée dà-kéní là a bée 6úi na á 6a ninza bée ló wà 6ueé tá le hǎ hía. O so máa keení ká a máa loñ le mí dásíwá muaaseé píru á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muaaseé 6óní

* 14:27 Mi loñ Matiye vǎahũ 10.38

na wà ɓueé fi làa wo le? ³² Ká a zū le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka ɓa nùpua á ɓa à khèn vaá sí a yahó á à tùa wo yi làa ɓiò ó o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho héérà.» ³³ O o Yeesu wáa bía: «Mi le mi yiwa sese. Minén ó o ɓúí yí dà máa wé í nǐ-kenínii ká ɓànsó yí pǎ ɓiò wi o cǎn ɓúenɓúen.

Mu yámú na pànká mia ɓiò
(Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á ɓa à wé kaka á mu ù ɓíní ì zoráa.† ³⁵ Mu cǎnú wáa mia, mu yí dà máa yèrémá máa wé ɓiò ɓúí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yia wee jí ɓiò, à wón jí ɓiò bía sese.»

15

O pio na vǔnun á ɓínia yú wáhiire
(Matiye 18.12-14)

¹ Wizonle ɓúí á ho *lànɓó féwá lè ɓa bè-kora wérowà vá ɓueé kǐnía o Yeesu yi á wee jí a ɓióní. ² ɓiò ɓa *Farizíewa lè ho *lándá ɓiò zéenílowa mǎn mu á ɓa sía wee cǐ á ɓa wee ɓiò mín yi: «Mi loń, o nùpue mu mána mín lè ɓa bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ O o Yeesu wà le wáhiire na ká nǎn ɓa yi: ⁴ «Minén ó o ɓúí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vǔnun, ó o so máa kúia ɓa khímàni yà-kéní mia na ká le dùure yi ká a máa vaá cànka yia vǔnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hía vaá yú a, ó o síi ì wa wa á à lá a yòó pǐ á à khíɓoráa. ⁶ O ɓuee dǎeníi o ò ve mín ɓónlowà làa ɓia làa wó ɓó mín yi á à ɓiò ò na yi: «I pio yà-kéní na lá vǔnun á í wáa cà yú. Mi le wa páaní zámaka mu ɓiò yi.» ⁷ Le í ɓiò mu na mia: Lé ká síi á le sí-wεε mún ò wéráa hen na le Dónbeení lè mí tonkarowà yòó wi yi, o nùpue nǐ-kéní na khú mu bè-kora wéroró yi ɓiò yi, á à ɓon ɓa nǐ-tentewà khímàni nǐ-kéní mia na màkóo mia ho yèrémáloró yi.

O hǎa na wén-hǎnló vǔnun ó o cà yú ɓiò

⁸ «Táa ká a hǎa ɓúí wén-hǎani ɓiò píru lá wi, ó o wó wó vǐinía le dà-kéní, ó o so máa dé le fɔntǎní á máa sàa mí zii ká a cà le kùaráa ɓúenɓúen yi fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín ɓónlowà làa ɓia làa wó ɓó mín yi á à ɓiò ó na yi: «I wén-hǎnló na lá vǔnun á í yú. A mí le wa páaní zámaka mu ɓiò yi.» ¹⁰ Le í ɓiò mu na mia: Lé ká síi á le Dónbeení wáayi tonkarowà sía á à waráa o bè-kora wéroró nǐ-kéní na khú mu bè-kora wéroró yi ɓiò yi.»

O za na van vǔnun wáhiire

† 14:34 Hón pǎahú so yi ká mu yámú á yi máa ce sese. Mu ɓiowa ɓúí hía lúnkaa mu yi. Lé ɓún nǎn á mu yonyoró hía wee wé lé mu yi ká mu ɓúí pá ká à ɓa lá lée kúia.

¹¹ Bún món ó o Yeesu pa bínía bía bío kà: «Nii búí zàwa nùwá òun hía wi. ¹² Wizonle búí ó o fèeso bía nòn mín maá yi: «I maá, sankà wàn kía à ù na ínén bío.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòrò á nòn mí zàwa nùwá òun mu yi.

¹³ «Wizooní bío yèn bún món, ó o fèeso yèera bío ó o yú búenbúen á lá wárí ò o wà van ho kǎhǎ búí na dǎní nàyi. Bío ó o vaá wi bín ó o zon mu koomu yi á yáara mí wárí búenbúen véenia. ¹⁴ Pǎahǎ na ó o wárí mu yáara vó yi, à bún le hín-súmúí búí ló ho kǎhǎ mu yi, á mu bío búenbúen hini wee tè o. ¹⁵ Ó o vaá yú ho kǎhǎ mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nòn bùe ení mí mǎhǎ yi. ¹⁶ A ǎa nòn bùe ení òun ló ó o sli wee bini vá yi lè ho díró ká nùpue mǎhǎ yí máa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o hácírí bínía ǎuara bío ó o wó khíina wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wàn maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho òun ló sa mítén, à ínén wón ǎueé wee hí hen lè le hini. ¹⁸ I ì bini ì va wàn maá cǎn á vaá bío ò na a yi: I maá, i bèn òun wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á ì wǎa yí ko à ù bini ǎua mi lè ù kùrú za tenii bío, ká ù ǎua mi lè ù ton-sá bío síi.» ²⁰ Ó o wǎa hínòn wà òun mín maá zii. Bío ó o khèra yòó ló lua, á ǎan maá fèra mòn wo, ó o màkárí ǎuan wo yi làa sòobé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wiira a kùkà á wee bèení yi. ²¹ Ó o za wee bío làa wo: «I maá, i wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. I yí ko à ù bini ǎua mi lè ù kùrú za bío síi.» ²² Ká ǎan maá mǎhǎ bía nòn mí ton-sáwá yi: «Mi bánbá zoo loríka à mi lén ho báká beení na se po hía ká à ǎuee léé zíini làa wo. A mi dé le nín-kízà-fibèere o nín-kíza yi, à mún zíini a lè hǎ nakǎa. ²³ Mi léé lén o nòn-bòohǎ na òuni wi à ǎue à wà dí ho sǎnú à wéé wa sía. ²⁴ Lé bío, á ì za mu lá ka lòn nǎi na húrun ká a bínía véera. O lá vǎnun, á ì bínía yú.» A ǎa wǎa cǎana ho sǎnú díró.

²⁵ «Bún búenbúen wee wé ká a nii mu za kíle so van há mana. Bío ó o ló há mana yi ǎueé wee sùará mín zii, ó o wee òi há sía lè ho yoró sǎ. ²⁶ Ó o òun ò o von o ton-sá búí tùara yi làa bío wee wé ǎan lún yi. ²⁷ Ó o ton-sá bía nòn wo yi: «Lé mǎn fèe bínía ǎuara, á mǎn maá léra a nòn-bòohǎ na òuni wi á ǎó, lé bío ó o za bínía ǎuara lè le lòn-hebúee.» ²⁸ Ó o kíle so dèenia síi cǎ bún wán á henǎuaa le mi máa zo. A ǎan maá ló le mi léé yanka a ò o ǎuee zo. ²⁹ Ká a mǎhǎ bía nòn mín maá yi: «Lorí, ínén sǎ nòn foñ há lúlúio cèrèe yi, á hǎri wizon-kéní á ì òun yí pǎ ù òii, ò o vio za sǎaní á ù yáá pá òun yí nòn mi le i dí lè ho sǎnú lè wàn bǎnlowá. ³⁰ A òunén za na lá ù ní bío vaá yáara véenia ǎa há-kora wán bínía ǎuara, á ù mǎhǎ le ǎa lén o nòn-bòohǎ na òuni wi ǎue.» ³¹ A ǎan maá bía nòn wo yi: «I za, ínén làa fo páania wi mín wán fèee, á bío á ì te búenbúen bío sǎ foñ. ³² Ká wa mǎhǎ ko wa dí ho sǎnú à wéé wa sía, lé bío á mǎn fèe

mu lá ka lòn n̄i na húrun á b̄n̄ia v̄era. O lá v̄un̄un á ì b̄n̄ia yú.»

16

O ton-sá kohó na háctri wi wáhiire

¹ B̄n̄n m̄ón ó o Yeesu wee b̄io lè mí n̄i-ken̄inia: «Nàf̄òró b̄anso b̄úí h̄ia lá n̄upue b̄úí bàrá mí tonni j̄úh̄ú wán. Wizonle b̄úí á ba b̄ueé b̄ia n̄on wo yi le o ton-sá mu wee yáa o n̄ii b̄io dàkh̄ina. ² O o von wo b̄ueé wee b̄ioráa: «B̄io á ì j̄á ù d̄án̄i yi á so bon le? Wáa wa lá b̄io á ù w̄ó b̄uen̄b̄uen̄ b̄an̄ c̄at̄ii, b̄n̄n m̄ón á wa à k̄úia mín. A ù tonl̄ó v̄ó ì c̄s̄n̄ zuia.» ³ O o n̄ii wee b̄io mí yi: «Eee! I j̄úh̄úso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì wé kaka? B̄io ho v̄aró á ì yí dà b̄io, á ho h̄éé fio mún n̄iyio wi mi. ⁴ Awa, ì wáa z̄ú b̄io á ì wé ká ì tonl̄ó yáara á ì pá à yí ba b̄úí na à b̄ua mi.» ⁵ A b̄ia b̄uen̄b̄uen̄ na ba j̄úh̄úso ken̄i wi yi ó o von lè mí n̄i-ken̄i ken̄i. A ȳia b̄uara ho yahó ó o t̄uara yi: «I j̄úh̄úso kee na wi fon̄ lé le yén?» ⁶ A wón b̄ia: «Lée oliivewa b̄ia j̄iló b̄ar̄ikónwa kh̄im̄ani.» O o b̄ia n̄on wo yi: «Lii kee ñ f̄uaf̄u. Fé ù kee v̄uah̄ú à ù t̄úa: N̄iló b̄ar̄ikónwa b̄uará-j̄un̄ làa píru.» ⁷ O o b̄n̄ia t̄uara a b̄úí yi: «A ùn̄én b̄èn kee lé le yén?» A wón b̄ia: «Lée d̄inl̄ó p̄orókówá kh̄iá-h̄onú.» O o b̄ia n̄on wo yi: «Fé ù kee v̄uah̄ú à ù t̄úa: D̄inl̄ó p̄orókówá kh̄iá-n̄aa.» ⁸ B̄io ó o ton-sá mu yí t̄er̄enna ká ba j̄úh̄úso màh̄á pá kh̄on̄ia wo h̄a h̄én̄i na ó o yú b̄io yi. Lé b̄io á ho d̄im̄j̄á na kà n̄upua z̄ú mín b̄uaró á po mu khoomu n̄upua.»

⁹ O o Yeesu mu b̄n̄ia b̄ia: «Le ì b̄io mu na mia: Mi wé yú ho d̄im̄j̄á n̄af̄òró à mi wé wé b̄io mi ì yír̄aa ba b̄s̄n̄lowà làa ho, ká ho kh̄ii v̄ó mi c̄s̄n̄, á ba à fé mia á à zoráa le muk̄an̄i na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu b̄io na c̄in̄ú ó o z̄úna mu b̄uaró, wón ba n̄on b̄io boo yi ó o mún ñ z̄úí mu b̄uaró. Yia yí t̄er̄enna mu b̄io na c̄in̄ú yi, ó o mún máa t̄er̄én mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho d̄im̄j̄á n̄af̄òró á mi yí z̄úna h̄ón b̄uaró, á lée wée á à tá à na ho n̄af̄òró tente mia? ¹² O n̄i-veere b̄io na ba k̄ar̄áf̄aa mia á mi yí z̄úna b̄uaró, á mi k̄urú b̄io á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na j̄ún̄ása n̄uw̄á j̄un̄ yi. O ò j̄in̄ o n̄i-ken̄i, ká a wañ yia so. O wé è j̄i a n̄i-ken̄i b̄ion̄i, ká yia so ó o máa k̄on̄bi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeen̄i yi ká mi mún pá hen̄ia le wárí c̄aró b̄io.» ¹⁴ B̄io ba *Fariz̄iɛwa j̄á h̄a b̄ion̄i mu, á ba wee yáa mí j̄in̄i yi na a Yeesu yi, lé b̄io á ba dó mí s̄ia le wárí c̄aró yi dàkh̄ina. ¹⁵ Ká a Yeesu màh̄á b̄ia n̄on ba yi: «Min̄én wee wé mít̄en lè ba n̄i-tentewà ba n̄upua yahó, èé ká le Dónbeen̄i d̄én z̄ú b̄io wi mi yiwa, lé b̄io á b̄io ba n̄upua wee mi à wé lè mu bè-been̄i á le Dónbeen̄i yí máa tà yi.

*Ho làndá lè le Dónbeenĩ béeñĩ bĩo
(Matiye 11.12-13)*

16 «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεrowà vōnna á pāahũ wà fεεε ɓueé ɓó a Zān Batiisi ɓuenló yi. Wón ɓuenló jii lé ɓún á le *Dónbeenĩ béeñĩ bĩo bueró jũhũ ɓúa yi, á ɓa nùpua lè mí nĩ-kéní kéní wee jàa mín le béeñĩ mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

17 «Ho wáyai lè ho tá véro á wayi po ho làndá bín-za dèe na cínú víló.

(Matiye 5.32)

18 «Báa na día mín háa ò o bíníá fó há-veere yan léé há-fé. A yĩa fó a háa na ɓàn báa día wo á yan mún lé o há-fé.»

O náfòró ɓànsò là a Lazaare wàhiire

19 ɓún món ó o Yeesu pá bíníá bía bĩo kà: «Nùpue ɓúi hĩa wi ɓín á náfòró wi á wee zĩ há sĩ-sení na yàwá here. Wizooni ɓúenɓúen léé sánú díró o cǔn. 20 Nĩ-khenii ɓúi na yèni ɓa le Lazaare, na sáníá ɓúenɓúen vó lè há dokuaa á hĩa wee ɓuee da a náfòró ɓànsò mu khũuhũ. 21 O sĩi yàa wee wé vá a nĩ mu dínló na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. A bè ɓún wán, á ɓa ɓooní wee wé ɓuee denka a dokuaa. 22 Wizonle ɓúi ó o nĩ-khenii mu húrun, á le Dónbeenĩ wáyai tonkarowà ɓueé líf lá a yóó ɓàrá a *Abarahaamu nĩsání. ɓún món ó o náfòró ɓànsò mún húrun á ɓa nùuna. 23 Bĩo ó o wi ho nĩ-hǔnbó-lóhó yi, ó o lò wee be dàkhĩna. O o hooníá mí yahó le mí ì loń, ó o khèra mɔn o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nĩsání.

24 «Ó o von wo pǔnpǔn: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, loń í màkárí yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza jũhũ mu jumu yi, á ɓuee wεé lè í denle, lé ɓío á ì lò ɓèntĩn wee be ho dǔhũ na kà yi dàkhĩna.» 25 Ká a Abarahaamu màhá bía nɔn wo yi: «I za, le ù yi, ɓío á ù yĩo fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèe á wεéra lè ù sĩi, ò o Lazaare ɓío wó há yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cǔnú à ùnén ɓèn yú le lònbee. 26 ɓún pá nĩi ló, á ho ká-be-beenĩ wi warén làa mia pāahũ, bèra a na ká ɓia le mí ì lé hen á à khí mí cǔn à ɓa yí dàń mu. A nùpue mún yí dà máa lé hen na á ù khii wi yi máa ɓuen wa cǔn.»

27 «Ó o náfòró ɓànsò bía nɔn wo yi: «I pá à bíní ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wàn maá zii. 28 Wàn zàwa nùwá hónú líf wi ɓín, ò o lii jĩ ɓa zeñ wán à ɓán wáa yí ɓuee zo le lònbe-beenĩ na kà lahó yi.» 29 O o Abarahaamu bía nɔn wo yi: «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεεrowà bioní wi ɓín, le mĩn zàwa mu wé jí hǔn.» 30 O o náfòró ɓànsò bía: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, ɓún pá máa yí ɓa. Hen ká ɓia húrun nĩ-kéní ɓúi lá ló lion ɓa cǔn á ɓa à yèrémá wára.» 31 Ká a Abarahaamu

màhã bíá nɔn wo yi: «Ká ɓa yí máa jí a Mɔyiize lè le Dónbeení jì-cúa fɛerowà cɔ́n, á hàrì à nǐ-hío ɓúi vèe, á ɓa pá máa tà.»»

17

Yi khà mi ninza dé bè-kohó wéroró yi
(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹ Bún món ó o Yeesu bíá nɔn mí nǐ-kenínia yi: «Bìo wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéroró yi bún yí dà máa hè hùúu. Eε ká yíà màhã nǐi bò mu ɓìo, wón á ho yéréké è sá yi. ² Hàrì ɓa ca le hue-beení o fonle yi à lèe dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à porí le lónbee na à yí o ká mu lé orén nɔn á ɓa háyúwá na ká nǐ-kéní ɓúi wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten ɓìo sese.

Mi ninza bè-kora séndiaró ɓìo
(Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza ɓúi wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sɛn mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi hã zen cúa-hèjrun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee ɓuee dɛn ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sɛn mu día na a yi.»

Le sɛidéro na ka lè ho mutáàdè ɓeere ɓìo
(Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowà bíá nɔn wo yi: «Núhúso, dé wa sɛidéro wàn.» ⁶ O o Núhúso bíá: «Hen ká mi sɛidéro na khúekhúe lè ho mutáàdè ɓeere ɓìo á mi yaá pá lá tà le mí ì wé làa ɓìo, á mi lá dà à bío ò na* le vɛndèe na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ùten ho muhú yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló ɓìo

⁷ «Hen ká minén ó o ɓúi ton-sá lá wi á wee và a mɔhú tàá o wee pa a sáron búa sɛi, ká a ló hã mana yi ɓuara, á mi ì bío le o dɛení ɓuee kɛení ò o dí le? ⁸ Yínón ɓìo ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho dɛnló na mi, wíoka ùten à ù lá ho ɓuennáa le í dí à ì ju. Bún món á ùnén màhã à dí ká ù ju.» ⁹ O so o tɛení mí ton-sá mu yi ɓìo ɓa le o wé ó o wó ɓìo yi le? Bùeé. ¹⁰ Minén ɓìo làa bún mún lée dà-kéní. ɓìo le Dónbeení le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bío ɓìo ká: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yí ko ò o na ɓìo yi. ɓìo ɓa le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera ɓa ɓùeréwà nùwá píru

¹¹ ɓìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalɛmu, ó o bò le sùii na wi ho *Samaríi lè ho Kalilee páahú yi. ¹² O o vaá wee sùará ho lóhó ɓúi yi, à *ɓùeréwà nùwá píru wee sɛi a yahó. A ɓa khèra dɛn ¹³ à ɓa wee wáamaka pónpón: «Yeesu! Nǐ-kàránlo! Zúrn wa

* **17:6** ɓìo ó o Yeesu bíá binbirí lé ɓìo ká: «Hen ká mi sɛidéro lá ɓúaa yú ho mutáàdè ɓeere na cɛnú yi.» Ba zúifúwa cɔ́n á ho mutáàdè ɓeere lé dɛo ka cɛnú po mu bè-dínii bíá ɓúenɓúen. Ba wee wé ni ho ɓàn bia kúee le zéeni yi, à le sɛmu wíoka dé wán.

màkàrí.» ¹⁴ Bïo ó o Yeesu mɔn ɓa, ó o bía nɔn ɓa yi: «Mi lén vaa zéeni míten lè le *Dónbeení yankarowà.»†

A bïo ɓa bò mín wee va bín, á ɓa wan. ¹⁵ Bïo ɓa nǐ-kéní mɔn ò o wan, ó o bíníà tò mí laà yi á wee khòoní le Dónbeení pónpón ká a ɓuen, ¹⁶ á ɓueé líí ɓúrá a Yeesu tá, á yahó ɓó ho tá yí, ò o wee dé o bárakà. O lée Samarii nǐi. ¹⁷ O o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwá píru ɓúenɓúen yí wan le? A ɓa nùwá dènú na ká ɓèn zon wen? ¹⁸ Bán t̄ahú ó o ɓúí yí leékaa ò o bíní ɓuee ɓuaaní le Dónbeení ká mu yínɔn ho síí veere nùpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lii híni lén, à ù s̄idéro mü wéera fo.»

O Nùpue Za bíní ɓuenló bïo

²⁰ Wizonle ɓúí á ɓa *Farizíewa tùara a Yeesu yi le lé ho p̄ahú yén á le *Dónbeení b́éni á à ɓuen yi. O o bía nɔn ɓa yi: «Le Dónbeení b́éni ɓuenló yínɔn bïo na wee mi làa yío. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loñ, mu wi hen» tàá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bïo á mi ko à mi zún mu le le Dónbeení b́éni wi làa mia vó.» ²² Bún món ó o bía nɔn mí nǐ-kenínia yi: «P̄ahú ɓúí ɓueé dā ó o *Nùpue Za wizoní dà-kéní ɓúí á mi s̄a á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(Matiye 24.23-28)

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» tàá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Éé ká mi yí va bín, mi yí lùwí mu bïo yi. ²⁴ Làa bïo ká ho vïohó juúina ho wáayi lùe ɓúí à mu khoomu d́éni kéni lùà ɓúenɓúen, lé bún ɓàn síí ó o Nùpue Za bíní ɓuenló wizonle bïo khíi wéráa. ²⁵ Éé ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéé vé, à ho p̄ahú na ká nùpua pí a bïo.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bïo wó a Nɔwee p̄ahú lé bïo ɓàn síí khíi wé o *Nùpue Za bíní ɓuenló p̄ahú.‡ ²⁷ Ba nùpua h̄ia wee dí ká ɓa à ju, á wee ya mín ká ɓa a yéé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nɔwee zon ho won-beeni yi á mu jun-beeni ɓuara ɓueé ɓó ɓa ɓúenɓúen. ²⁸ Mu mún khíi wé làa bïo h̄ia wó a Lote p̄ahú.§ Ba nùpua h̄ia wee dí á wee ju, á wee yà ká ɓa a yéé mí b̄iowa, á wee d̄i ká ɓa a so. ²⁹ Éé ká nònzoñ na ó o Lote ló ho Sodɔumu yi, á ho d̄shú lè ho kíribí ló ho wáayi á tò ɓa wán, á ɓó ɓa véenia. ³⁰ Lé bún ɓàn síí mún khíi wé nònzoñ na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zoñ à ȳia wi mí z̄ii lòho yí bïo le mí ì lii á zoó khuii mí s̄ia, à ȳia h̄a mana yi mún yí bío le mí ì bíní ì ɓuen mí z̄ii. ³² Mi leéka a Lote ɓàn h̄a bïo.* ³³ Ȳia wi ò o fení mí

† **17:14** Le Dónbeení yankarowà mí dòn lé b̄ia h̄ia wee wé bío le o nùpue na mu ɓuemu v̄amú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo ɓa nùpua t̄ahú. Mi loñ Levii nùwá (Psaumes) 13.49. ‡ **17:26** Mi loñ Bïo Núhú B́úeenii v̄uahú (Genèse) 6-9 § **17:28** Mi loñ Bïo Núhú B́úeenii v̄uahú (Genèse) 19 * **17:32** Mi Lori Bïo Núhú B́úeenii v̄uahú (Genèse) 19.26

mukānī wón á à vīiní le. Ká yīa vīinía mí mukānī wón á à yí le.

³⁴ «Le í bío mu na mia: Mu zoñ tñàahũ á 6a nùpua nùwã òun na páanía dũma le dāmu dèè dà-kéní wán, ó o ñi-kéní á à fé è lénnaa, ká yīa so á à díá. ³⁵ Ba hãawa nùwã òun na páanía wee ni mu bío, ó o ñi-kéní á à fé è lénnaa, ká yīa so á à díá. ³⁶ [Ba báawa nùwã òun na wi hã mana yi, ó o ñi-kéní 6a à fé è lénnaa, ká 6a à díá a ñi-kéní.>] ³⁷ O o ñi-keninia tũara a yi: «Núhũso, lé wen á mu ù wé yi?» O o bía ñon 6a yi: «Hen na ó o yà-híni díá yi, lé bín á 6a dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O mahãa là a citi-fi wãhiire

¹ Bío ó o Yeesu wi ò o zéení lè mí ñi-keninia le 6a ko 6a wé fio fèèè à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wãhiire na kà ñon 6a yi: ² «Cítí-fi 6úi hĩa wi lóhó 6úi yi. O yí máa zón Dónbeení, á mún yí máa kònbi nùpue. ³ Mahãa 6úi mún hĩa wi ho ló-kéní mu yi á wee 6uen o ñii mu cón fèèè à buee bío bío kà na a yi: «Mí ínén le í fioso tũía.» ⁴ O wó mu míana ò o ñii mu wee pí a bío. Ká mu màhá a va à yí, ò o sã san ó o wee bío mí yi: «Í yí máa zón le Dónbeení, á ñi mún yí máa kònbi nùpue bũn bon, ⁵ ká a mahãa na kà 6èntñ lan mü dàkhĩna. Í ñi wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buee ñin seé mi.» ⁶ O o Núhũso bínía bía ñon 6a yi: «Mí loñ bío ó o citi-fi-kohó mu na kà wó. ⁷ Mí wee leéka le le Dónbeení so máa na ho tũía sñi bĩa le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tñàahũ yi le? ⁸ Le í bío mu na mia: Le è na ho tũía sñi 6a yi ho pãahũ na mu ko yi. Èè ká a *Nùpue Za màhá khii bínía 6uara, ó o buee yí 6a nùpua na dó mí sĩa le Dónbeení yi ho tá wán le?»

O Farizè là a lànpo fé wãhiire

⁹ O mún bínía wà le wãhiire 6úi á bò bĩa wee leéka le mí térénna à 6a wee zũañ bĩa ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwã òun 6úi hĩa wà yòó wé ho fioró le *Dónbeení zĩ-beení yi. O ñi-kéní lée *Farizè ká yīa so lée *lànpo fé. ¹¹ O o Farizè zoó fará ñin ho wáyai á wee fio mí yi kà: «Dónbeení, í wee dé ũ bārākà, lé bío á ñi yí ka lè 6a nùpua na ká bío. Ba wee tè 6a nùpua wán, á wee òuaa, á lé 6a hã-féwá, sònkú o lànpo fé na kà. ¹² Inén wee lí í ñii hã cúa-òun ho yàwá òuhũ dà-kéní yi, á bío á ñi wee yí 6àn cúa-pírú ñii á ñi mún wee na foñ.» ¹³ O o lànpo fé wón vá líí ñin le kùèèrè yi á yáá yí wi ò o hóní mí yahó ho wáyai á wee hiimika ká a bío mí ñi-káa yi kà: «Dónbeení, màkárí mü, í lée bè-kora wéro.» ¹⁴ O o Yeesu bínía bía bío kà: «Le í bío mu na mia: Ba nùwã òun mu tñahũ ó o lànpo fé lé yīa bínía van mí zĩi ká a térénna le Dónbeení yahó. Lé bío á yīa wee yòoní mítén á le Dónbeení á à liiní, ká yīa wee liiní mítén á le è yòoní.»

*Ba buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cón
(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)*

¹⁵ Hàrí ba háyúwá á nùpua búí buan buararáa o Yeesu cón le o bè mí níní ba wán. Bío ó o ñi-kenínia mən mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu màhǎ von ba, ò o bía: «Mi díá le ba háyúwá wé buen í cón, mi yí hè ba, lé bío le *Dónbeení béení bío sǎ bía ka lè ba bío síi yi. ¹⁷ Le í mí ho túiá na mia: Yíá yí tà le Dónbeení béení bío là a háyónza bío síi, á bǎnso yí dà máa zo le yi hùúu.»

*Ho nǎfòró bǎnsowá lè le Dónbeení béení bío
(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)*

¹⁸ Ba *zúífùwa júnása ñi-kéní búí tùara a Yeesu yi: «Nì-kàránlo tente, í ko à í wé mu yén à yírǎa le mukǎní na máa vé.» ¹⁹ O o Yeesu bía nən wo yi: «Lée webio nən á fo wee veráa mi làa ñi-tente? Nì-tente mía ká mu yínǎn le Dónbeení mí dòn. ²⁰ Fo zū le Dónbeení làndáwá na kà: Yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí búte nùpue, yí jnuaa bío, yí fí sǎbéré mi ninza jni, kǎnbi mǎn maá le mǎn nu.*» ²¹ O o ñii bía nən wo yi: «Bún búenbúen á í bò yi hàrí í yàrónzàmu pǎahú.» ²² Bío ó o Yeesu jǎ a jni-cúa vó, ó o bía nən wo yi: «Bío dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yèé bío wi ũ cón búenbúen à sanká bǎn wǎrí na ba ñi-khenia yi, bún ká fo ò yí ho nǎfòró ho wáayi. Bún mǎn à ũ bíní búee bè mií.»

²³ Ká a ñii mu jǎ há bióní mu, ó o sǎnía tò, lé bío ó o ñii bío boo dà. ²⁴ Bío ó o Yeesu mən ò o yahó so, ó o bía bío kà: «Ho nǎfòró bǎnsowá zoró le Dónbeení béení yi bènǎn á à wé here. ²⁵ O cón-júmúkú zoró lè ho mísímí kǎhú á à wé wayi á à porí o nǎfòró bǎnso zoró le Dónbeení béení yi.» ²⁶ A bía ñin wee jí a bióní tùara a yi: «Éee! A yíá wǎa dà à fen lée wée?» ²⁷ O o Yeesu bía nən ba yi: «Bío yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón.»

²⁸ Bún mǎn ó o Piere bía nən wo yi: «Loí, warén ló díá bío lá wi wa cón à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nən ba yi: «Le í mí ho túiá na mia: Yíá ló díá mí zii, tàá mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwǎ, lè mí zàwa le Dónbeení béení bío yi, ³⁰ ó ò yí bío cèrèé á à porí bún ho pǎahú na wa wi yi, á mún pá à yí le mukǎní na máa vé ho yíró na lua yi.»

*O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)*

³¹ O Yeesu fó mí ñi-kenínia píru jnun mí júhú wán á bía nən ba yi: «Mi loí, wa wee yò ho Zeruzalεεmu, á bío búenbúen na le *Dónbeení jni-cúa fεεrowá tùara o *Nùpue Za dǎní yi á jni yòó sí bín. ³² Lé bío ba à dé o bía yí zū le Dónbeení níi yi, á bán

* **18:20** Mi loí Léro vūahú (Exode) 20.12-16; Làndá zééníló vūahú (Deutéronome) 5.16-20

ñ zuañ yi, á à là, á à pūiní mí jinsānì ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a lè hā làbàanì, á à 6úe o. Ká mu wizooní tìn zoñ, o ò vèe.» ³⁴ Ká a ñi-kenínia màhá yí zūna dèe woon mu yi. Hā bioní mu 6àn kúará á sà 6a yi á 6a yí zū bío ó o Yeesu wi ò o bío jūhū.

*O Yeesu héra a muíi búí yío ho Zerikoo yi
(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)*

³⁵ Bío ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bún ò o muíi búí kará ho wōhū ñisání wee fioka. ³⁶ Bío ó o jà 6a zāamāa na wee khíí sã, ó o tùara bío wee wé. ³⁷ A 6a bía nòn wo yi le lé o Nazareete ñii Yeesu lé yía wee khíí. ³⁸ O o wee bío pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!» ³⁹ A bía wi ho yahó wee nàmaka a yi le o wé tété. Ká a yáá wíokaa wee wāama lè mí sòobé: «Daviide Za, màkárí mi!» ⁴⁰ O o Yeesu ñin ò o le 6a 6ua a muíi mu 6uennáa. Bío ó o 6ueé dǎn, ó o tùara a yi: ⁴¹ «Léé webio á fo le í wé na foñ?» O o bía: «Núhúso, wé le í yío à wé mi.» ⁴² O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wáa mi, bío fo dó ũ sñi mií lé bún á í wéérarāa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeení. A 6a zāamāa 6úen6úen mən mu á 6a mún wee khòoní le Dónbeení.

19

O Yeesu là a Zasee bío

¹ Bío ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O ñii búí wi ho lóhó mu yi á yèni 6a le Zasee. O lé ho *lǎnpó féwá jūhúso búí, á nàfòró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zūñ, ó o wó san, lé bío 6a nùpua boo dà, ò o mún lé o ñi-6úin6úí. ⁴ O o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vīndè-beení búí na 6a le sikomǎore, na ñin hen na ó o Yeesu wà 6uee khíí yi, ò o dàñ mináa wo.

⁵ Bío ó o Yeesu 6ueé dǎn le lùe mu, ó o hóonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, 6uee lii fùafùu. Lé fo á í ko à í làa wán ho zuia.» ⁶ O o Zasee dèenía bánbáa lion, á líí fó a Yeesu vannáa mí zii le hā zāmakaa.

⁷ A bía 6úen6úen na mən mu á mu yí sñ yi á 6a wee hūahūaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón màhá hínən yòò ñin o Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhúso, loñ, í ñii bío 6àn sanká màní á í ñi na 6a ñi-khenia yi, ká í mún tò a 6úí wán mu búí yi, á í ñi na mu 6àn cúa-náa 6anso yi.» ⁹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Le zii na kà nùpua wáa kǎnía ho zuia, lé bío ó o ñii na kà mún lé o *Abarahaamu mǎnmǎnii búí. ¹⁰ Lé bío ó o *Nùpue Za 6uara wà 6ueé cà bía khèra lè le Dónbeení, á à fení.»

*Ho sǎnú kùrǎa wáhiire
(Matiye 25.14-30)*

¹¹ O o Yeesu bínía wà le wáhiire dà-kéní á nòn bíá ñin jà hā bioní mu yi. Lé bío ó o sùaráa lè ho Zeruzalεemu, á 6a mún

wee leéka le le *Dónbeenĩ béení á à dèení ì zéení míten mí lahó yi. ¹² Bío kà lé bío ó o bía: «Nii búii na sã se mín zĩi á ko ò o lá le béení, ó o ló van ho kōhũ búii na dǎní nàyi á wà vaá lá le bĩn ká a bĩní ì buen.* ¹³ Sǎni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwǎ píru á sankaa ho sǎnú kùráa† dà-kéní kéní nɔn yi, ò o bía: «Mí bánbá duan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká 6a kōhũsa màhǎ jina a á 6a tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío bío kà: «Wa yí wi ò o n̄i mu wé wa béé.»

¹⁵ «Bío ó o vaá lá mí béení bĩnía buara mín kōhũ, ó o von 6a ton-sáwá na ó o kàrafáa mí sǎnú yi. O wi ò o zũn bío 6a sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue buara á bía: «Núhũso, ù sǎnú kùurè na á ù nɔn miĩ á ì bĩnía yú hǎ kùráa bío píru séení.» ¹⁷ Ó o béé bía nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bío á fo térénna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrà fo hǎ ló-beera bío píru jũhũ wán.»

¹⁸ «Á yĩa sã buara buée bía: «Núhũso, ù sǎnú kùurè na á ù nɔn miĩ á ì bĩnía yú hǎ kùráa bío hònú séení.» ¹⁹ Ó o béé bía nɔn wo yi: «A ùnén á ì ì bàrà hǎ ló-beera bío hònú jũhũ wán.»

²⁰ «Ó o búii bĩnía buara buée bía: «Núhũso, ù sǎnú kùurè na á ù nɔn miĩ, nín-dio. I lá dó le le nín-kéní yi bàrà, ²¹ lé bío á ì zǎna fo. Fo lé o nùpue na mukání jii. Fo wee lá bío á ù yí bàrà, á wee lá ho d̄nló na á ù yí dù.»

²² «Ó o béé bía nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! I ì cíti fo ù kùru jĩ-cúa wán. Fo fù zũ le ì jii, á wee lá bío á ì yí bàrà, á mún wee lá ho d̄nló na á ì yí dù, ²³ ká bũn fo zũ, á léé webio nɔn á ù yí vaá bàrà le ho banki yi? Se bío á ì bĩnía buara, á ì lá buée fé le lè le b̄an c̄nú.»

²⁴ «Bũn món ó o bía nɔn b̄ia wi b̄in yi: «Mí fé ho sǎnú kùurè mu o c̄n à na hǎ kùráa bío píru b̄anso yi.» ²⁵ A 6a bía nɔn wo yi: «Núhũso, wón á hǎ bío píru wi c̄n vó.» ²⁶ Ó o bía nɔn 6a yi: «Le ì bío mu na mia: Yĩa bío wi á 6a à b̄in ì na mu búii wo yi á à bè mu wán. Ée ká yĩa bío mía, á hàrí mu bè-za na wi o c̄n á 6a pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé 6a béé á mí bua buennáa hen à buée búe ì yĩo yi.» ²⁸ Bío ó o Yeesu bía b̄in vó, ó o kh̄ina dú 6a yahó á j̄n ho Zeruzaleemu.

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu yi

(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zān 12.12-16)

²⁹ Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Betefazee lè ho Betanii yi, le búee na 6a wee ve làa Oliivewa v̄ins̄la búee n̄s̄n̄í, ó o tonkaa

* **19:12** Mu b̄an s̄ii h̄ia wó ho p̄ahũ mu yi: Bío ó o Heroode N̄i-beení h̄ia h̄urun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béení á buée zoráa mín maá lahó yi, á 6a zúifúwa tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío le mí yí tà a bío. † **19:13** Mu p̄ahũ ká ho sǎnú kùurè dà-kéní á 6a yèera a ho b̄an wárí á à yí ó nùpue n̄i-kéní wizooní kh̄im̄ani sámú s̄áanii.

mí nǐ-kenínia nùwǎ ɲun á bía nɔn yi: ³⁰ «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dǎn, á mi ì mi sǔnpè-za na á nùpue dǎn yí yòora yí mɔn hùúu ká a can dǎn. Mi fee wo ɓua ɓuennáa. ³¹ Ká a ɓúi tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na ɓànsò yi: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³² A ɓia ó o tonkaa wà van, á mu ɓúenɓúen vaá wó làa ɓio ó o Yeesu bíaráa mu.

³³ ɓio ɓa wee fee o sǔnpè-za mu, á ɓia te o wee tùa ɓa yi: «Lée webio nɔn á mi wee feeráa o sǔnpè-za mu?» ³⁴ A ɓa bía: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³⁵ ɓún mɔn á ɓa ɓuan o sǔnpè-za mu ɓuararáa o Yeesu cǎn, à bò mí kánɓunwà o wàn, à ɓa ɓuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ ɓio ó o lá ho wǎhǔ wà, á ɓa nùpua wee bá mí kánɓunwà ho wǎhǔ wàn o yahó. ³⁷ ɓio ó o ɓúakáa wee birón hǎ Oliivewa vǎnsɩa ɓúee á wà vaá sùarà ho Zeruzalɛmu yi, á ɓa zǎamáa na lé o nǐ-kenínia ɓúenɓúen wee zǎmaka, á ɓa ɓúakáa wee khòonǐ le Dónbeenǐ pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na ɓa mɔn ɓio yi: ³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewà là a ɓéε *Daviide na bò o ɓuen o Nùhúso yèni yi.

Ho héerà keǐ ho wáayi,

à ho cùkú lè le yèn-beenǐ ɓio sǐ le Dónbeenǐ na dà mu ɓio ɓúenɓúen ɲúhǔ wán yi.»

³⁹ A ɓa *Farizíewa ɓúi na wi ɓa zǎamáa tǎhǔ bía nɔn o Yeesu yi: «Nǐ-kàránlo, bío le ù nǐ-kenínia wé tété.» ⁴⁰ O o Yeesu bía: «Ká ɓa wó tété, á hǎ huua pá à wǎamaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalɛmu ɓio yi

⁴¹ ɓio ó o Yeesu vaá sùaràa ho Zeruzalɛmu yi, á yǐo mɔn ho, ó o wee wá ho nǐpomu ɓio yi, ⁴² ká a bío: «Éε Zeruzalɛmusa, mi yàá mún lá zǔna ɓio dà à na ho héerà mia ho zuia ɓio hǎ. Éε ká mu màhǎ wǎa sànkáa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé ɓio ho pǎahǔ ɓúi khíi dǎ, á mi zúkúsa á à keenǐ ì kíni mia, á à fǐfǎka yi. ⁴⁴ Ba à fi mi lóhó lè minén ɓúenɓúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa día á hàrí huee máa keǐ mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé ɓio mí yí zǔna ho pǎahǔ na le Dónbeenǐ ɓuara mi ɓio yi.»

O Yeesu ɲon ɓa bè-yèérowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zàn 2.13-16)

⁴⁵ ɓún mɔn ó o Yeesu zon le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ yi á zoó wee ɲa ɓa bè-yèérowà ká a bío na ɓa yi: ⁴⁶ «Le Dónbeenǐ bía mí ɓionǐ vǎnna yi: «I zǐi á à wé fíloró zǐi,»[‡] ká minén wó le lè ɓa kǎnlowà lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kàrán ɓa nùpua le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ yi làa wizoonǐ ɓúenɓúen. A le *Dónbeenǐ yankarowà ɲúnása, lè ho *làndá ɓio zéeniLOWA, lè mu nǐpomu ɲúnása wee cà ɓio

[‡] 19:46 Mi loñ Ezayii vuahǔ 56.7

6a à wé è búeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bïo 6a à wé è yíráa wo á 6a yí zū, lé bïo ó o bíoní jíló sí 6a nùpua búenbúen yi.

20

Ba wi 6a zūn hen na ó o Yeesu pànká ló yi
(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zí-beení yi ká a bue le bín-tente, á 6a *yankarowà júnása, lè ho *làndá bïo zéenílowa, lè 6a *zúífùwa ní-kíá ² 6ueé wee tùa wo yi: «Zéení bïo nòn á ù wee wéráa há wára mu? Lée wée nòn mu bân níi fon?» ³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ínén mún ñ tùa mia, mi bío na mii: ⁴ Lée wée hía nòn le níi le o Zán wé bátizé 6a nùpua? Lé le Dónbeení lée, táá lé 6a nùpua?»

⁵ A 6a dín wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le lée webio nòn á wa yí tàráa o bïo. ⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zámáa á à lèeka wen lè há huua á à búe. Lé bïo á 6a láa mu yi kénkén le o Zán lé le *Dónbeení jicúa fεεro.» ⁷ A 6a wáa bía le mí yí zū yia nòn le níi mu o Zán yi. ⁸ O o Yeesu 6èn bía nòn 6a yi: «Áwa, ínén mún máa zéení yia nòn le níi mii á ï wee wéráa bío ká.»

Ho èrézén vñsía buahó varowà wáhiire
(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wáhiire na ká nòn 6a zámáa yi: «Nii búí hía léra mí èrézén vñsía buahó á nòn 6a nùpua na làa wó wáania tò bío 6a khii na a yi wán, le 6a wé và ho, ò o wá van le khúii na nàyi á wá vaá mía bín. ¹⁰ Páahú na ho èrézén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá ní-kéní le o va 6a nùpua mu cón le 6a khé bïo bío sá mí yi à na. A 6a nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wá lè mí nín-káamáa. ¹¹ O o mǎhú bânso bínía tonkaa mí ton-sá veere, á 6a mún vaá là wón á han jòn, ó o wá à 6a yí nòn dèe wo yi. ¹² O o pá bínía tonkaa 6a nùwá tñn níi, á wón 6a mún vaá han 6óoníkkaa yi, á jòn.

¹³ «Ó o mǎhú bânso wáa bía: «Eee ï wáa à wé kaka coon? Awa, ï ï tonka ï za na á ï wa làa sòobéε, jún-sí á wón 6a à kònbi.» O o bía nòn mí za mu yi le o híní lén, á wón hínòn wá. ¹⁴ Eε ká bïo 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yia lua ká lé yia á ho mǎhú bío khii sí yi. Mi wa búe o, á ho mǎhú bío wáa à sí wen.» ¹⁵ A 6a hínòn wíira a á khèra lée 6ó díá.» O o Yeesu wáa tùara 6a yi: «Áwa! Lé mu yén á ho mǎhú bânso ò wé làa ba? ¹⁶ O ò buen 6ueé búe 6a nùpua mu, ká a cà ñ-vio á à kúee mí mǎhú mu yi.» Bío 6a nùpua já há bíoní mu, á 6a bía: «Póon! Bún máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu mǎhá fá mí yío 6a yi ò o bía: «Le Dónbeení bíoní vúahú bíoní na ká kúará lé mu yén?

«Le huee na 6a so-sowa lá pá díá,

lé ðio hía bínía ðueé ðuan ho soró ðínía.»

¹⁸ Yia lùwá le huee mu wán á ðànsò sánía á à yáa.

Ká yia á le ðèn kùera lion wán, á ðànsò á à fùfúuka.»*

¹⁹ A ða *yankarowà ðúnása lè ho *làndá bío zéenilowa zūna le lé ðarén á le wáhiire mu wà bò wán, á ða ðènía wee cà a wíró yahó, ká ða màhá zána ða nùpua.

Ho lànpo cálo à na ho Oroomu béε yi bío
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)

²⁰ Bún món á ða wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ða nínbáwa ðúi na wee wé mítén lòn nùpua na téréna. Ba le bán khúaa o ðii yi à yí o bín-kohó ðúi bè yi ðéráa wo yia wi ho kǎhú ðúhú wán níi yi. ²¹ A ða tùara a yi: «Nì-kàránlo, wa zū le bío fo wee bío làa bío fo wee kàrán lè ða nùpua á téréna. Fo yí máa kà nùpue yío. Bío le Dónbeení le ða nùpua wé ðua lè mítén lé bún ðàn kàránló binbirí á fo wee na. ²² Awa! A ũ bío na wèn: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cà na ho Oroomu kǎhú béε yi lée, táa mu yí ko làa wéró?»

²³ O o Yeesu zūna ða hénní bío, ó o bía nòn ða yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǎnló ðúi làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A ða bía: «Lé o béε.» ²⁵ O o Yeesu bía nòn ða yi: «Awa. Bío sá a béε yi à mi na a yi, ká bío ðèn bío sá le Dónbeení yi à mi na mu ðén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á ða yí mǎn bín-kohó ðúi na ða ðà a bè yi á à wíráa wo ða nùpua yahó. Bío ó o bía wó ða coon, á ða ðín tétété.

Ba nǐ-hía vèeró bío
(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ Ba *Sadusléwa lé bja le ða nǐ-hía máa vèe. Lé bán nùwá wèn ðúi ðuara a Yeesu cǎn ðueé tùara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlo, bío ó o *Moyiize túara henía nòn wèn lé bío kà: Hen ká a ðúi yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á ðàn za ko ò o fé ðàn háa ya, à te ða zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwá hẹ̀nùn ðúi lá lée zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ O o ðun níi so fó a maháa mu yan, ³¹ bún món ó o tǐn níi so fó yan, á ða mí nùwá hẹ̀nùn yan wo bèenia á húrunka, ò o ðúi yí yú za làa wo. ³² Mu ðàn véenii ó o háa mu mún húrun. ³³ Ayá, nònzoñ na ða nǐ-hía á à vèe yi, ó o háa mu bío ò sǐ a yén yi? Bío ða mí nùwá hẹ̀nùn màhá yan wo bèenia.»

³⁴ O o Yeesu bía nòn ða yi: «Ho ðímíná na lònbio báawa lè ða háawa wee ya mín. ³⁵ Eε ká ða báawa lè ða háawa na ko ða khii vèe à yí le mukǎní ho ðímíná na bò o ðuen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí ðà máa bíní máa hí, lé bío ða ðonmín lè le Dónbeení wáyí tonkarowá. Ba lé le Dónbeení zàwa lé bío ða vèera. ³⁷ Ho lahó na bía le vǐndè-za na ho ðǎhú wi yi

* **20:18** Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 118.22 † **20:28** Mi loñ Làndá zéeniló vūahú (Deutéronome) 25.5

bïo, ó o M̄ȳiize zééníá mu wéréwéré le 6a n̄i-hía khíi vèe, ò o von o N̄úh̄úso le *Abaraamu 6àn Dónbeen̄i là a *Izaaki 6àn Dónbeen̄i là a *Zakoobu 6àn Dónbeen̄i.‡ 38 Le Dónbeen̄i lé b̄ia ȳiõ wi lua 6àn Dónbeen̄i, ká le ȳín̄w̄n̄ n̄i-hía 6àn Dónbeen̄i. Lé b̄iõ 6a 6úen6úen ȳiõ wi lua lerén b̄iõ ȳi.»

39 A ho *lándá b̄iõ zéenílowa nùw̄ã ȳen 6úí b̄iá n̄on wo ȳi: «N̄i-kàránlo, fo b̄iá se.» 40 Lé b̄iõ 6a ȳi wi à 6a b̄in̄i khà míten tùã wo ȳi làa b̄iõ 6úí. §

*O Krista s̄t̄in̄i z̄ur̄l̄ó b̄iõ
(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)*

41 O Yeesu b̄in̄iá tùara 6a ȳi: «Ba da à wé kaka à b̄ioráa le o *Krista lé o *Daviide m̄onm̄an̄ií? 42 Lé b̄iõ ó o Daviide mí b̄eere b̄iá mu h̄ã Leni v̄uah̄ú ȳi:

«O N̄úh̄úso Dónbeen̄i b̄iá n̄on í N̄úh̄úso ȳi:

Buee k̄ēn̄i í n̄ín-tl̄án̄i,
43 f̄úaa ká í 6úrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ b̄ò ũ zení wán»*

44 B̄iõ ó o Daviide wee ve o Krista lè mí N̄úh̄úso, o ò wé o j̄úh̄úso ká a mún pá à wé o m̄onm̄an̄ií kaka?»

*Mi pa míten ho lándá b̄iõ zéenílowa b̄iõ ȳi
(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)*

45 B̄iõ 6a z̄ãam̄áa d̄in̄ wee j̄í a b̄ion̄i, ó o b̄iá n̄on mí n̄i-ken̄in̄ia ȳi: 46 «Mi pa míten ho *lándá b̄iõ zéenílowa b̄iõ ȳi. Ba wa h̄ã b̄áká-beera z̄l̄ó à wé h̄ékaráa. Ba wa 6a wé t̄ēn̄i 6a ȳi lè le k̄on̄b̄ii 6a z̄ãam̄áa f̄em̄ín̄l̄ó lara ȳi. Ho k̄àránl̄ó z̄ín̄i yahón lùã, lè ho d̄ín̄l̄ó d̄iin̄i k̄ēn̄in̄iá na seka 6a wé hueeka k̄ēn̄i ȳi. 47 Ba wee khà 6a mah̄ãawa j̄uaa b̄iõ, á mún wa ho fioró na túee wéró à 6a n̄upua leéka le 6a t̄erénna. Lé b̄ún 6úen6úen n̄on á 6a lònbee khíi wíoka à dérãã wán.»

21

*O mah̄ã-khen̄ii h̄ãmu b̄iõ
(Maaki 12.41-44)*

1 O Yeesu h̄on̄iá mí yahó á lora khíi f̄ò, ó o m̄on ho n̄ãf̄oró 6ãnsowã na wee kúee mí h̄ãmu h̄ã 6onkon̄i ȳi le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i ȳi. 2 O o mún m̄on o mah̄ã-khen̄ii 6úí ò o wee kúee mí t̄m̄ónwã b̄iõ j̄un, 3 ó o b̄iá: «Le í mí ho t̄ũiá na mia: O mah̄ã-khen̄ii na kà b̄iõ na ó o kúaa á boo po b̄iã ká 6úen6úen b̄iõ. 4 Lé b̄iõ le wárí na 6a 6úen6úen wó lè mí h̄ãmu lé d̄iõ 6a yú puun̄iã. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa b̄iõ wi o c̄s̄n̄ 6úen6úen na ó o lá wé è dí.»

‡ 20:37 Mi lor̄i Léró v̄uah̄ú (Exode) 3.6 § 20:40 Mi lor̄i Léró v̄uah̄ú (Exode) 3.6

* 20:43 Mi lor̄i Leni v̄uah̄ú (Psaumes) 110.1

*Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bio
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bĩo 6a nùpua nùwã yèn 6úi wee bío le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ bĩo, le le donkhueéra lè hã *hue-senĩ lè mu biowa na 6a wó lè mu hãmu, ó o Yeesu bía nòn 6a yi: ⁶ «Pãahũ 6úi khii dã kã bĩo mí yĩo wi wán kã á à fi. Hãrí huee máa keĩ mí ninza huee wán.»

Ho yéréké biowa na khii wé á ho ðĩmĩná á à vérdá

⁷ A 6a tũara a yi: «Ni-kàránlo, lé ho pãahũ yèn á bũn bĩo so ò wé yi, á lé mu bĩo yèn khii zéeni le mu bĩo mu wéro pãahũ ðñ?» ⁸ O o Yeesu bía: «Mi pa miten bĩo. Mi yĩ díá le 6a vĩni mia. Lé bĩo á nùpua cèrèè khii buen ĩ yèni yi á à bío: «Í lé o *Krista, ho pãahũ ðñ.» Kã mi màhã yĩ bè 6a yi. ⁹ Hen kã mi khii wee jĩ hã hĩa tãró, lé ho kãaló bĩo, à mi yĩ dèé mi yiwa. Lé bĩo á bũn biowa so ko mu wé ho yahó. Kã bũn dèenía máa wé ho ðĩmĩná véro pãahũ.»

¹⁰ O o bĩniá bía bõ mu wán: «Ho sĩĩ 6úi khii wé è lé vaá fi le ho sĩĩ veere, á ho kãhũ 6úi khii wé è lé vaá fi le ho kã-veere. ¹¹ Ho tá dèkénòn sũmáa khii wé hã lùá 6úi yi, á le hĩni le mu vón-kora khii keĩ lùá cèrèè yi. Mu bè-beera 6úi na bĩo á à wé le zãni á à wé ho wáayi le ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé kã sãni à bũn 6úen6úen dã, á 6a à wiika mia á à beé lò. Ba à 6ua mia á à varáa 6a *zũífũwa kàránló zĩni yi á vaá cítĩ, á à kúee mia ho kàsó yi. Ba wé è 6ua mia á vaá ðĩni hã kãna júnása lè 6a bá-zãwa yahó bĩo mi tà miĩ bĩo yi. ¹³ Lé bũn mi ì bè yi á à zéeniáa ĩ bĩo. ¹⁴ Mi bè mi háciri bĩo kã lè bĩo wán: Mi yĩ dèé mi yiwa bĩo mi vaá bío á à fenináa miten bĩo yi. ¹⁵ Inén ĩ bæere lé yĩ á à na hã bionĩ lè mu bè-zũĩmini mia, á mi zúkúsa ó o 6úi máa ðãni máa sãnsá mia á mún máa kãn. ¹⁶ Hãrí mĩn maáwà lè mĩn nuwà, mĩn zãwa lè mĩn nùwã na kã, lè mĩn bõnlowà mĩten lé bán á à dé mia á à na, á mi cèrèè 6úi 6a à 6úe. ¹⁷ Ba nùpua 6úen6úen á à jin mia bĩo mi tà miĩ bĩo yi. ¹⁸ Èé kã hãrí mi jún-vãni dà-kéni 6úi máa vĩ. ¹⁹ Mi fãrá ðĩn sese, bũn lé bĩo á à na kã mi ì yi le mukãni na máa vé.

*O Yeesu wee bio ho Zeruzalemu floró bio
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «Pãahũ na mi khii mi 6a hĩn-táwá lè mí kuio kã 6a kĩniá ho Zeruzalemu yi, bũn kã mi ì zũn le cĩnú kã ho floró yi. ²¹ Hón pãahũ so yi á bĩa á à keĩ ho *Zudee yi ko 6a lùwĩ yòo hã 6úaa. Bĩa á à keĩ ho Zeruzalemu yi ko 6a lé ho yi lén, à bĩa wi hã mana yi yĩ bĩni 6uee zo ho yi. ²² Lé bĩo mu ù wé le cítĩ filó wizoonĩ na le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ bè-bionii 6úen6úen á jii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khii sã 6a hã-sèenasa lè 6a hã-jãawa yi mu zõn. Lé bĩo mu ù wé le yi-véè làa sòobéè ho kãhũ mu yi,

á le Dónbeenĩ á à zéení le le s̄i wee c̄i 6a nùpua mu yi. ²⁴ Ba à 6úe 6a 6úi lè h̄a h̄ia khàra, ká 6a 6úi 6a à 6ua à varáa h̄a k̄a-vio yi, á b̄ia yínɔ́n 6a zúifùwa 6ueé fi ho Zeruzalɛɛmu á à kɛɛní ho yi fúaa 6a p̄ahũ jii sú.

O Nùpue Za b̄ini buenlɔ́ b̄io
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu b̄iowa 6úi na s̄i yí zū khii wé le wii le ho p̄ihũ lè h̄a mànàayio yi. Ho ðim̄íná k̄anasa 6úen6úen á yilera à yáa mu yámú ñumu na wee kùrún s̄a j̄iló b̄io yi. ²⁶ Ba nùpua 6úi yiwa á à dè dè è yuunika ká 6a leékaa b̄io khii wé ho tá wán mu p̄ahũ, lé b̄io á ho wáayi b̄io 6úen6úen á à dèké. ²⁷ B̄un ká 6a à mi a *Nùpue Za h̄a dùndúio wán ká a yòó lua lè mí dànló lè mí cùkú beenĩ. ²⁸ Ká b̄un b̄iowa so wéró jii khii h̄era, à mi h̄ini ðin à h̄oní mi j̄úná lé b̄io á mi k̄ánlɔ́ w̄aa s̄uaráa.»

O Yeesu lá ho f̄ikiyéé b̄io á kàràna lè 6a nùpua
(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ B̄un m̄on ó o Yeesu wà le w̄ahiire na kà n̄on 6a yi: «Mi loń ho *f̄ikiyéé v̄indèè lè h̄a v̄ins̄ia na ká. ³⁰ Ká h̄a h̄ia wee sà mí v̄on-yórówà, se mi zū le ho viohó t̄eró ð̄n. ³¹ Làa b̄un s̄i ká mi khii m̄on ká b̄un b̄iowa so wee wé, à mi z̄un le le *Dónbeenĩ b̄éeni s̄uaráa. ³² Le í m̄i ho t̄úia poni na mia: Ho p̄ahũ na kà nùpua máa hí máa vé ká b̄un b̄iowa so 6úen6úen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í b̄ioní h̄on n̄ k̄eń b̄in f̄éèè.

Mi wé f̄ani mi ȳio

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten b̄io sese, á mi máa na miten ho dànd̄inlɔ́ lè ho ña-ñunlɔ́, lè ho ðim̄íná b̄io yilera yi. Ká b̄un mia le wizonle mu khii v̄i mia lè ho zuán b̄io s̄i. ³⁵ Lé b̄io le khii yòoka ho ðim̄íná nùpua 6úen6úen wán. ³⁶ Mi f̄aní mi ȳio. Mi wé fio f̄éèè, á mi ì yí ho p̄anká à fenínáa miten b̄io wà 6ueé wé 6úen6úen yi, á à dàń n̄ ðinnáa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu fù wee wé kàrán 6a nùpua le *Dónbeenĩ z̄i-beeni yi. Ká ho z̄ihũ ò o lén yòo c̄aa h̄a Oliivewa v̄ins̄ia 6úee wán. ³⁸ Ba nùpua 6úen6úen fù wee wé 6uen le Dónbeenĩ z̄i-beeni yi le ȳinb̄ii b̄uir̄ii, à 6uee jí a c̄on.

22

O Yeesu dénalɔ́ b̄io
(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Z̄an 11.47-53)

¹ Ho *b̄úurú na á ña-fini yí dó yi s̄ánú na 6a le Paaki wà 6ueé s̄uará. ² Á 6a *yankarowà j̄únása lè ho *làndá b̄io zéenílowa wee cà b̄io 6a à wé wé è 6úeráa o Yeesu, lé b̄io 6a z̄ana 6a z̄amáa. ³ A b̄un ó o *Satani dó h̄a yile-kora ò Zudaa na 6a wee ve làa Isikariote yi. O lé 6a ñi-kenínia p̄irú ñun ñi-kení. ⁴ O o Zudaa mu wà vaá w̄anía lè 6a yankarowà j̄únása lè le

*Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ɲúnása, à zũnnáa bĩo o ò wé wé è déráa o Yeesu 6a níi yi. ⁵ A bán sĩa wan wan le mí ì na le wárí wo yi. ⁶ O o Zúdaa wáa tà, á hĩnɔn wee cà bĩo o ò ðĩn wán á à déráa wo 6a níi yi kà 6a zámáa yi zũn mu.

O Yeesu le 6a wíoka ho Paaki ðĩnló bĩo
(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Zãn 13.21-30)

⁷ Pãahũ na 6a wee dí ho búurú na á ɲa-finĩ yí dó yi sãnú yi, á le wizonle na 6a ko 6a fũaa ho Paaki piozàwa yi à wé lè mu hãmu ðɔn, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere là a Zãn á bía nɔn yi: «Mĩ lén vaa wíoka ho Paaki ðĩnló bĩo.» ⁹ A 6a tũara a yi: «Lé wen á fo wĩ à wa wíoka mu yi?» ¹⁰ O o bía nɔn 6a yi: «Mĩ loń! Hen ká mi hĩa wà líi zo ho lóhó yi, á mi ì fè mín làa nĩi búii na sò mu ɲumu lè ho ðũuhũ, à mi bè o yi va le zĩi na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bío na le zĩi mu bãnso yi: <O nĩ-kàránlo le wa tũa foń: Ho lahó na á ñén lè ì nĩ-kenínia á à dí ho Paaki ðĩnló yi lé ho yén?» ¹² O ò zéeni la-beenĩ búii làa mia ho nónwíohũ yi na sĩa bāraka vó. Lé bĩn à mi wíoka ho ðĩnló bĩo yi.» ¹³ A 6a wà vaá yú mu búenbúen làa bĩo ó o Yeesu bíarãa mu á 6a wíokaa ho Paaki ðĩnló bĩo.

O Nũhũso ðĩnló
(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korɛnte 11.23-25)

¹⁴ Bĩo ho pãahũ ðɔn, ó orén lè mí tonkarowà páanía kará ho ðĩnló ɲũhũ yi. ¹⁵ O o bía nɔn 6a yi: «Ì bɛntĩn wee cà à ì dí ho Paaki sãnú ðĩnló na kà làa mia à bè yi lò beráa. ¹⁶ Lé bĩo á ì máa bĩnĩ máa dí ho làa mia hũúu, fũaa nɔnzòñ na á mu ù wé á ɲii á à sí yi le *Dónbeenĩ béenĩ yi, le ì bío mu na mia.» ¹⁷ O o wáa lá le ɲuunĩi ðɛɛ á buan, ò o dó le Dónbeenĩ bārakà, ò o bía: «Mĩ fé le ɲuunĩi ðɛɛ na kà à ɲu fé mín yi. ¹⁸ Le ì bío mu na mia: A lá ho zuia ɲii wán, á ì máa bĩnĩ máa ɲu ðĩvén hũúu, ká mu yĩnɔñ le Dónbeenĩ béenĩ buenló món.»

¹⁹ Bũn món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ bārakà, ò o cèekaa ho nɔn 6a yi, ò o bía: «Hĩa kà lé ì sãnia [na nɔn mi bío yi. Mĩ wé wé mu à leékarãa ì bío.» ²⁰ Lé bũn bãn síi ó o mún lárãa le ɲuunĩi ðɛɛ ho ðĩnló díró món, ò o bía: «Le ɲuunĩi ðɛɛ na kà lé le páanii finle na bò lè ì cãni na á à kúia mi bío yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Èɛ ká mi màhã loń, yĩa á à dé mi ì na làa mi á páanía kará ho ðĩnló ɲũhũ yi hen. ²² Mu bon, o *Nũpue Za á à hí làa bío le Dónbeenĩ le mu wérãa. Ká yĩa màhã níi ì bè mu á ho yéréké è zo ɲũhũ. ²³ A 6a búakãa wee tũaka mín yi le lé o yén màhã à wé mu mí tãhũ coon?»

Yĩa po bia ká lé o yén?
(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

24 O Yeesu nĩ-kenĩnia wee wãanĩ mĩn yi à zũĩnãa yĩa po barén na ká. 25 O o Yeesu bĩa n̄n 6a yi: «Ho ðĩmĩnã kãna bá-zàwa wee wé mí pànká hã wán, á bĩa ho pànká wi nĩnĩ yi le 6a wé ve mí làa «bè-tente wérowà». 26 Ε κά minén bĩo yĩ ko à mu κερĩ kà. Minén á yĩa jũhũ wi po bĩa ká wón ko ò o wé mĩten cĩnũ bĩa ká yahó. A yĩa á ho pànká wi nĩnĩ yi wé bĩa ká ton-sá. 27 Yĩa jũhũ wi lée wée? Lé yĩa 6a wee lá ho ðĩnló na yi ò o dí lée, tàá lé yĩa wee lá ho na? Yĩn̄n̄ yĩa 6a wee lá ho na yi le? Awa! Inén wi mi t̄ahũ lòn ton-sá bĩo sii.

(*Matiye 19.28*)

28 «Bĩo á mi wee tà κερĩ làa mi f̄εεε le lònbee na wee yĩ mi yi, 29 le bũn̄ n̄n̄ á le béenĩ na á ĩ Maá n̄n̄ miĩ á ĩ mún̄ n̄n̄ mia. 30 Mi khĩi dí á à jũ làa mi ĩ béenĩ yi, á mi mún̄ khĩi κενĩ 6a bá-zàwa kanmũnĩ wán á à cĩtĩráa o *Isirayεele zĩ-jũnã pĩrũ jũn.»

O Yeesu bĩa le o Piere hĩa pĩ mí bĩo

(*Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zan 13.36-38*)

31 O Yeesu bĩa n̄n̄ o Sim̄on Piere yi: «Sim̄on, Sim̄on, héyĩ! Loñ! O *Satãni flora ho wõhũ le Dónbeenĩ c̄sn̄ yú à didirãa mia làa bĩo 6a wé didirãa mu dũmu à lén̄ zàn-bĩo. 32 Ε κά ĩ màhã flora n̄n̄ foñ, à le siidéro yĩ fòo foñ. Ká ũ khĩi tà yèrêmãa buara ĩ c̄sn̄, à ũ henĩ mĩn̄ zàwa sia.» 33 O o Piere bĩa n̄n̄ wo yi: «Nũhũso, hãrĩ à mu wé kàsó, á ĩ ï zo ho làa fo. A mu wé hũmũ, á ĩ ï hí làa fo.» 34 O o Yeesu bĩa: «Piere, le ĩ bĩo mu na foñ: Ho zuia ó o kò-béε mãa wá, ká ũ pã le fo yĩ zũ mi a d̄sn̄ hã cúa-tĩn.»

Mi wé wioka miten hã fio bĩo yi

35 Bũn̄ m̄n̄ ó o Yeesu bĩa n̄n̄ 6a yi: «Bĩo á ĩ hĩa tonkaa mia, à ĩ le mi yĩ 6ua wárĩ à yĩ 6ua puure làa nakãa, á bĩo 6uí cén fòora mia le?» A 6a bĩa: «D̄εε 6uí yĩ fòora wen.» 36 O o wãa bĩa n̄n̄ 6a yi: «Awa! Bĩo ká wán ká yĩa wárĩ wi ò o lá le 6ua, à yĩa puure wi mún̄ lá le 6ua. Yĩa khã-tónĩ mĩa à wón̄ ȳéé mí báká beenĩ, ò o yà ho 6uí. 37 Le ĩ bĩo mu na mia: Le Dónbeenĩ bĩonĩ vũahũ bĩonĩ na ká bĩo ko à mu sá miĩ à jii sí: «Ba mà a dó 6a bè-kora wérowà jii.» * Mu bon. Bĩo túara ĩ ðãní yi á à wé jii ï sí.» 38 O o nĩ-kenĩnia bĩa n̄n̄ wo yi: «Nũhũso, lé hã khã-túa bĩo jũn na.» O o Yeesu bĩa: «Mi wãa díã ká.»

O Yeesu flora hã Oliivewa Búee wán

(*Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41*)

39 O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van hã Oliivewa búee wán làa bĩo ó o wee wé wérãa mu. O o nĩ-kenĩnia bò a yi. 40 Bĩo ó o vaá d̄sn̄ ho lahó mu ó o bĩa n̄n̄ 6a yi: «Mĩ wé fio bèra a na à mi yĩ zo mu bè-kora wéro yi.» 41 Bũn̄ m̄n̄ ó o kh̄era làa ba á à

* 22:37 Mĩ loñ Ezayii vũahũ 53.12

yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dā yi sīi, á líí fàrá mí nɔ̀nkɔ̀júná wàn ò o wee fio kà sīi: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yi le le lònbee na kà dā mi. Εε ká mu yí wé ínén sīi bīo ká ũnén sīi bīo lé bīo wé.» ⁴³ [Bũn mɔ̀n á le Dónbeenĩ tonkaro ɔ̀úí ɔ̀ueé zééníá mĩten làa wo, á hĩna a sīi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéé, lé bīo á bīo wà ɔ̀ueé wé làa bīo á à sá a yi búenbúen ó o mɔ̀n, á mu wee beé o lò dàkhĩna, ó o fèenĩ yèrémáa ka lòn cāni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bīo ó o flora vó, ó o bĩnía ɔ̀uara mí nĩ-kenĩnia cɔ̀n á ɔ̀ueé yú ɔ̀a à mu dāmu ɔ̀ó ɔ̀a, lé bīo ɔ̀a yiwa wee váráa. ⁴⁶ O o bía nɔ̀n ɔ̀a yi: «Mi yí da. Mi hĩnĩ fio à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.»

Ba wĩira a Yeesu

(*Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zān 18.2-11*)

⁴⁷ Bīo ó o Yeesu dĩn wee bío, à bũn ɔ̀a zāamáa ɔ̀úí vaá ló lua. Yīa dú ɔ̀a yahó lé o Zúdaa, wón na lé o nĩ-kenĩnia píru jún nĩ-kéní mi bεεre. O ɔ̀uee dèenii, ó o wà ɔ̀ueé ɔ̀ó a Yeesu yi, á le mí ì tēenĩ a yi lè le k̀n̄bii. ⁴⁸ A wón bía nɔ̀n wo yi: «Ée, Zúdaa, lé le k̀n̄bii tēenĩ á fo ò bè yi á à dérāa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mín zūna bīo hĩa à wé, á ɔ̀a tũara a yi: «Núhũso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ A ɔ̀a nĩ-kéní ɔ̀úí dèenía hà ɔ̀a *yankarowà jũhũso ton-sá nín-tĩánĩ jikāahũ kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhã bía: «Héyĩ! Mi día kà.» O o dɔ̀n o nĩ jikāahũ ó o dèenía wan. ⁵² Bũn mɔ̀n ó o Yeesu yèrémáa bía nɔ̀n ɔ̀a yankarowà júnása, lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà júnása lè ɔ̀a nĩ-kĩa na wà ɔ̀ueé wĩ wo yi: «Mi ɔ̀uan mi khà-túa lè mi bũaa buararāa í wán le we? I lée nĩ-kāanii le?» ⁵³ Hã wizoonĩ búenbúen á í lá wee wé kerĩ làa mia le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á mi yí wĩira mi hón pāahũ so yi. Εε ká ho pāahũ na kà hón bīo sã minén lè le tĩbirĩ pánká jũhũso yi.»

O Piere pã a Yeesu bīo

(*Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zān 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Bũn mɔ̀n á ɔ̀a wãa wĩira a Yeesu á ɔ̀uan vaá zonnáa ɔ̀a yankarowà jũhũso zii. O Piere bò ɔ̀a yi ká a màhã khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dšhũ ho lún sīi yi á ɔ̀a ɔ̀úí kará kĩnía yi. O o Piere ɔ̀ueé zoó kará làa ba. ⁵⁶ O o ton-sá hĩa ɔ̀úí mɔ̀n wo ho dšhũ khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yío wo yi, ò o bía: «O nĩ na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ O o Piere pã mu, ò o bía: «Héyĩ! Hĩa mu, í yàá yí zū a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o ɔ̀úí tĩn mɔ̀n wo, á wón bía nɔ̀n wo yi: «Ũnén mún lé o nĩ mu ɔ̀an nĩ-kéní ɔ̀úí.» Ká a Piere màhã bía: «Nĩ mu, í yí nɔ̀n wo.» ⁵⁹ Bīo mu dá dò mí yí lòn lèèrè dà-kéní sīi ó o nĩ-veere ɔ̀úí tĩn pá bĩnía bía mu: «Mu bon kénkén. O nĩ mu fù wi làa wo, lé bīo ó o mún lé o Kalilee nĩ.» ⁶⁰ Ká a Piere màhã bía: «Bīo á ũnén yàá wee bío á í yí zū.» Ho pāahũ dà-kéní kéní

na ó o wee bío mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹ Ó o Núhúso yèrémáa fá mí yí o Piere yi. Lé bǔn ó o Piere hácirí màhã buara bío ó o Núhúso bíá nǎn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé máa wá ká ũ pá le fo yí zū mi á dǎn hã cúa-tǎn.» ⁶² Ó o Piere hǎnǎn ló á léé wá búbùbù.

Ba dásiwá wee ha a Yeesu ká 6a a là a
(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká 6a tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jì-cúa fεero bío bon, à ũ zéení yia vɪna fo.» ⁶⁵ Hã bín-kora lè mí síiwá á 6a wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tǔiá fεerowá cǎn
(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zǎn 18.19-24)

⁶⁶ Bío ho tá tǎn, á 6a *zúifùwa nǐ-kíá, lè 6a *yankarowá júnása *lè ho làndá bío zéenílowa kúaa mín wán, à 6a le 6a bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tǔiá fεerowá yahó. ⁶⁷ A 6a tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ũ bío mu le wa jí.» Ó o bíá nǎn 6a yi: «Í bíá mu nǎn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tùara mia á mi máa bío dèe. ⁶⁹ Ká hã laà na ká wán, ó o *Nùpue Za á à kεení le Dónbeení na dà mu bío búenbúen nín-tǎní.»[†] ⁷⁰ A 6a búenbúen wáa bíá: «A bǔn à fo lé le Dónbeení Za lon?» Ó o bíá nǎn 6a yi: «Lé minén miten bíá le í lé orén.» ⁷¹ A 6a wáa bíá: «Wa màkóo wáa mía sεérasa yi. Warén waten wáa já a jì-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate cǎn
(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zǎn 18.28-38)

¹ Ho làndá tǔiá fεerowá búenbúen hǎnǎn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǎn. ² Bío 6a vaá dǎn bǎn, á 6a wee bá a ká 6a a bío: «O nǐ na ká á wa yú ò o wee khà wa nǐpomu vǐnì le 6a yí cã ho lànpo à na a béé yi. O o mún wee bío le mí lé o *Krista, o bεe.» ³ Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ũnén lé 6a *zúifùwa béé le?» Ó o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Fo bíá mu.» ⁴ Ó o Pilaate bíá nǎn 6a yankarowá júnása lè 6a zãamáa yi: «Bíoní na à ì ì dǎn wán á à síinínáa o nǐ na ká jǔhú á ì yí mǎn.» ⁵ Ká 6a màhã pá wíokaa wee bío lè mí pánká: «O wee kǎaní wa nǐpomu lè mí kǎránló. O 6ua mu jǔhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεee wá buéé bó hen.»

⁶ Bío ó o Pilaate já hã bíoní mu, ó o tùara: «O nǐ mu léé Kalilee nǐ le?» A 6a le úuu. ⁷ A bío ó o zǔna mu ká, ó o le 6a bua a varáa o *Heroode cǎn, lé bío ó o Heroode lé yia wi ho Kalilee jǔhú wán, à wón mún wi ho Zeruzalemu yi mu páahú.

[†] 22:69 Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 110.1, Daniyele vǔahú 7.13

Ba buan o Yeesu buararàa o Heroode cǎn

⁸ Bǐo ó o Heroode mǎn o Yeesu, ó o sǐi wan, lé bǐo ó o jǎ a sǎ mǎna, á lá wi ó o mi a wán hàrí hàánǐ. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bǐo búí. ⁹ O tùara a yi làa bǐo cèrèè ká a Yeesu màhá yí dó mí jǐi wo yi hùúu.

¹⁰ Ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bǐo zéenílowa ðǐn wee kooní a Yeesu yi lè le hèrè. ¹¹ O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jǐnǐ yi na a Yeesu yi ká ǎa a zùarǐka a yi. Ba zǐnǐa wo lè ho báká beenǐ na se làa sòobéè, à ǎa bǐnǐa buan wo vannáa o Pilaate cǎn. ¹² Lé bǐn zòh ó o Heroode là a Pilaate bǐnǐa wó ǎa bǐnlowà ká ǎa jǎn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zǎn 18.39-40; 19.4-16)

¹³ Bǐn mǎn ó o Pilaate von ǎa yankarowà júnása, lè ǎa ya-díwá lè ǎa zǎamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bǐa nǎn ǎa yi: «O nǐ na ká á mi buan buararàa í cǎn, á le o wee kǎanǐ mu nǐpomu. Awa! I mún wǎa tùara a yi mi búenbúen yǐo yi, á hǎ wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jǐhǐ á í yí mǎn. ¹⁵ O Heroode bǐnǐa buan wo bueé nǎn wén, lé bǐo á wón mún yí mǎn o wékheró. O bènǐn yí wó bǐo búí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. ¹⁶ I ò bǐo le ǎa ha a lè hǎ làbàanǐ, ká í ò día wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sǎnú díró ðǎn, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsó nǐ búí día.]

¹⁸ A bǐn ǎa búenbúen páanǐa wee bǐo pǎnpǎn: «Búe o, à ù día o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kàsó zoró jǐhǐ lé bǐo ó o hǐa wi ho kǎaló fio yi, á ǎo a nǐ búí. ²⁰ Bǐo ó o Pilaate wi ò o día a Yeesu, ó o wíokaa tùara ǎa zǎamáa yi. ²¹ Ká ǎa màhá wee wǎamaka: «Búeè wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búeè wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²² Mu cúa-tǐn nǐ ó o Pilaate bǐa nǎn ǎa yi: «Lée webio ó o wó khon yi? I yí mǎn bǐo búí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. I ò bǐo le ǎa ha a lè hǎ làbàanǐ, ká í ò día wo o ò lén.» ²³ Ká ǎarén bán pá lan wee wǎamaka pǎnpǎn le ǎa búeè o Yeesu ho kùrùwá wán. A ǎarén wǎamakaa lé hǐa yú ho pànká. ²⁴ O wǎa tà le mí ò wé bǐo ǎa wee cà. ²⁵ O nǐ na ǎa le o día, wón na kera ho kǎaló fio yi á wó le nǐ-búeè ǎa dó ho kàsó yi, ó o léra día, ò o nǎn o Yeesu ǎa dásíwá yi le ǎa wé làa bǐo ǎa zúífùwa sǐa vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàrda

(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zǎn 19.17-22)

²⁶ Bǐo ǎa buan o Yeesu wàráa, á ǎa vaá fò mín làa Sirèena* nǐ búí na ǎa le Simǎn, ò o ló hǎ mana yi lua. A ǎa dásíwá wǐira a bueé séenǐa lè ho kùrùwá, ò o bèráa o Yeesu mǎn. ²⁷ Ba minka zǎamáa bò a yi á séenǐa ǎa hǎawa búí na wee wá kùaará a bǐo

* **23:26** Sirèena: Ho lée lóhó búí na wi ho Afriiki kǎhǐ yi á sùaràa yi lè ho Mèditeranèè yámú jumu. O Yeesu páahǐ á ǎa zúífùwa búí hǐa wi ho lóhó mu yi.

yi. ²⁸ O o Yeesu yèrèmáa wee bío làa ba: «Zeruzaleemu háawa, mi yí wá ínén bío yi, ká mi wá minén miten lè mí zàwa bío yi. ²⁹ Lé bío há wizooní búí na lua yi, á ba khii wé è bío: «Ba háawa na yí máa te làa bíi ðín yí ton za yí yènia yí mən bán júná bènťín sí.» ³⁰ Hón páahú so yi ká ba à bío ò na há búaa yi: «Mi tẹ jì wén» á mún ñ bío lè há ðónbúaa: «Mi pe wén»† ³¹ Lé bío ká ba wee wé ínén na ka lòn b̀en-siire ká síi, á minén na ka lòn b̀en-heni bío khii dà bún wán.»

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zán 19.17-27)

³² Ba mún buan ñi-wànná nùwá jùn búí na ba à páaní ì búe là a Yeesu. ³³ Bío ba vaá ðán ho lahó na ba wee ve làa «Nún-òòkuee» á ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán b́ín. Ba ñi-wànná nùwá jùn á ba mún búaa há kùrùwáwá wán b́ín. O ñi-kení wi là a Yeesu nín-tíání ká yí so wi là a nín-kááhó. ³⁴ [O o Yeesu bía: «Í Maá, sén día na ba yi, lé bío ba yí zū bío ba wee wé.»] Bún món á ba dásíwá wó le jún-síni bío á sankaráa o sí-zínia. ³⁵ Ba zámáa ðín b́ín á wee loń. Ba *zúífùwa júnása bán wee yáa mí jíní yi na a yi ká ba à bío: «O fenía ba búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bío bon, yí le Dónbeení mən léra.» ³⁶ Ba dásíwá mún wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba vá bueé ó a yi, á hoonía mu bè-jia yòó nən wo yi ³⁷ à ba wee bío: «Hen ká fo lé ba zúífùwa béé, à ù fení ũten ũten.» ³⁸ Yòó o júhú yi á bío ká lé bío ba túara: «YíA KÁ LÉ BA ZÚÍFÙWA BÉÉ.» ³⁹ Ba ñi-wànná na ba búaa ñi-kení wee là a ká a bío: «Fo yínón o Krista le, á ù fení ũten ũten à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰ Ká a ñi-kení na so wón bèn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zón Dónbeení le? Yínón le lònbee dà-kení mu á ù wi yi le? ⁴¹ Warén bán ko lè le lònbee, lé bío wa wékhe lé hía dó wén mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴² Bún món ó o b́inia bía: «Yeesu, hen ká fo khii buara lè ù béení, à ù pa í bío.» ⁴³ O o Yeesu bía nən wo yi: «Le í mí ho túiá poni na foń: Ho zuia ká fo ò keńi làa mí le Dónbeení ćín.»

O Yeesu húmú
(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zán 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wà yòó fàrá, á ho kòhú búenb́uen ðínđín wó le tibíri á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho pònsòró na zoó le *Dónbeení zì-beení yi á lenkaa mín t́ahú. ⁴⁶ O o Yeesu bía pónpón: «Í Maá, í wee dé í mànáká ù níi yi.» Bío ó o bía bún wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bío ho Oroomu dásíwá kuure júhúso mən bío wó, ó o khonía le Dónbeení, ò o wee bío: «O ñi na ká bènťín lá téréna.» ⁴⁸ Ba zámáa na buara bueé lora mu bío mu á mən bío wó, á ba b́inia wà ká ba yara sò làa sòobéé. ⁴⁹ O Yeesu b̀an

† 23:30 Mi loń Ozee v́ahú 10.8.

bónlowà búenbúen lè 6a háawa na bò làa wó hàrí ho Kalilee yi á 6ueé khèra òn wee lorí bío wee wé.

O Yeesu nùuló bío

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zān 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nii 6úí hía wi bín á yèni 6a le Zozεεfu. O wee lé 6a *zúífùwa lóhó na 6a le Arimatee yi. O fù léé nǐ-tente na téréna, á hía wee lòní le *Dónbeení bέεní búenló. O fù lé 6a zúífùwa làndá tǔiá fεεrowà nǐ-kéní, ká a màhá fù yí tà bío 6a ninzàwa jini tò wán wó. ⁵² O o wà van o Pilaate cón vaá flora a Yeesu nǐ-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líi pon yi lè ho bunnló, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaa hó yi, na á nǐ-hío lá òn yí nùuna yi yí mǎn. † ⁵⁴ Mu wó ho yèzúmá zòh zǐhǔ á ho *Sabaa jǔhǔ búaráa. ⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεεfu vaá mǎn le búure, á lora bío ó o Yeesu nǐ-hínmu dǔmanáa. ⁵⁶ Bún món á 6a bǐniá vaá wee wíoka ho jiló lè mu bío na sǎmu sí o Yeesu mu sǎniá bío yi. Ho Sabaa zòh á 6a vǔrǐna làa bío ho làndá heníanáa mu.

24

O Yeesu vèeró bío

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zān 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zòh yǐnbii bùirǐi á 6a háawa hǐnǎn lá ho jiló na sǎmu sí na 6a lá wíokaa, á buan vannáa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beeni na lá pon le búure jii à le bǐniá khíi día. ³ A 6a yóó zon, ká 6a màhá yí zóó mǎn o Nùhǔso Yeesu sǎniá. ⁴ A 6a òn yilera lúnkaa, à bún à báawa nùwǎ jún na sí-zǐniá wee juiika òn 6a yahó. ⁵ Bío 6a zǎna òn cúiorá mí júná, á 6a nùpua mu bíá làa ba: «Lée webio nǎn á yǐa yǐo wi lua á mí 6ueé wee cà 6a nǐ-hía lùe yi? ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mi yiwa bío ó o hía bíá nǎn mia wán ká a wi ho Kalilee yi: ⁷ «O *Nùpue Za ko ò o dé 6a bè-kora wérowà níi yi, à búεε ho *kùrùwá wán, à vèe hǎ wizooní tǐn níi zòh.»»

⁸ A 6a hácirí màhá bǐniá buara o Yeesu bíoní wán. ⁹ A 6a bǐniá wà vaá bíá mu búenbúen nǎn 6a tonkarowà píru dòn làa bíá ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki 6àn nu Mari. Ba há-vio na lá páaniá wi làa ba á mún bíá mu bío dà-kéní mu nǎn 6a tonkarowà yi. ¹¹ εε ká 6a tonkarowà màhá lá hǎ bíoní mu lòn bín-conconwà, á 6a yí tà 6a bío. ¹² [Ká a Piere màhá pá hǐnǎn lùwa van le búure wán à

† **23:53** Ba zúífùwa búráa: O Yeesu pǎahǔ ká 6a zúífùwa na níni se fù wee wé cé mí búráa há búaraá yi. Há 6úí wee wé há bú-kǎni á ho zǐ-jǔhǔ dà-kéní nùpua wé nùu yi. Há búráa mu 6a fù wee wé pe jini lè há hue-beera. Bǐa yí dà hǐn búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá káamáa yi. Ba fù wé khūuní há à há wíoka wé mi, lé bío ká yǐa vará há wán táa o òn há, se 6ànso tun.

vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. A ho nùuló dèè lé dño ó o mən. O o wó coon bño wó bño yi á bñía vannáa mí zii.]

*O Yeesu zéenia miten lè mí nñ-keninia búi
(Maaki 16.12-13)*

¹³ Le wizonle mu mí beere zoñ, ó o Yeesu nñ-keninia nùwá òun búi bò mín òon ho lóhó na 6a le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzalæmu á à yí lèèrèwa bño òun veeni síi. ¹⁴ Bño wó khíina búenbúen lé bún 6an láakáwá á 6a wee tà. ¹⁵ Bño 6a wee bío ká 6a à wáani mín ká 6a wà, ó o Yeesu mí beere buéé 6ó 6a yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba òon wee mi a, ká bño búi màhá hò 6a á 6a yí zūna a. ¹⁷ O o Yeesu tūara 6a yi: «Lée webio á mi wee wáani wán ká mi wà?»

A 6a òon sò mí yara. ¹⁸ A 6a nñ-kéní na 6a le Keliopaasi bía òon wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzalæmu yi búenbúen, á ùnén ù dòn lé yía yí zū mu biowa na wó há wizooní yen na ká yi le?» ¹⁹ O o tūara 6a yi: «À bún biowa so lè mu yén?» A 6a bía òon wo yi: «Bño wó a Nazareete nñi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeení òi-cúa fæero. Le Dónbeení lè 6a nùpua zūna le o pánká wi mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowá òúnása lè wa ya-díwá òon wo bña yí zū le Dónbeení yi à bán siinia òuhú à búe, á 6a búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yía ko ò o kání a *Isirayæle òipomu, ká mu yío wáa máa lé. Ho zuia lé mu biowa mu wéró wizooní bño tñ. ²² Wa kuure háawa nùwá yen búi wó wen coon. Ba fù hñon le yinbii búiríi á van le búure wán, ²³ ká 6a màhá yí vaá yú a sánia. A 6a bñía buéé bía mu òon wen, à 6a mún bía le Dónbeení wáayi tonkarowá búi zéenia miten làa mí, à 6a bía òon mí yi wéréwéré le o yío wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwá yen búi mún van le búure wán á vaá mən mu búenbúen làa bño 6a háawa biaráa mu, ò o Yeesu wón 6a yí mən.»

²⁵ O o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mí lé 6a bñnbúwá. Mí yí máa dé mí sia le Dónbeení òi-cúa fæerowá bè-bíonii yi fua. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be ká sii à yíráa mí cùkú beení le Dónbeení cñ le?» ²⁷ Bún mən ó o wáa zéenia bño bía a dání yi le Dónbeení bíoní vūahú yi búenbúen 6an kuará. O búa mu òuhú là a *Moyiize vōnna á vaá lá lè le Dónbeení òi-cúa fæerowá vōnna búenbúen.

²⁸ Bño 6a vaá 6ó ho lóhó na 6a wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nni na le mí ì khíi á à va làa yahó. ²⁹ Ká 6a màhá hò a le o yí wé mu, à 6a bía òon wo yi: «Día à ù cāa làa wen, ho tá wee hí.»

O o Yeesu wáa zoó làara 6a wán. ³⁰ Bño 6a wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeení bārākà, ò o cækaa ho òon 6a yi. ³¹ Lé bún wán á 6a yío màhá fá, á 6a zūna a. O o dènia òuuna vūnun 6a yahó. ³² A 6a wee bío làa mín: «Bño ó o fù wee bío ká a zéeni le Dónbeení bíoní kuará làa wen ho wōhú wán á wa sia so fù yi há le?»

³³ A 6a dèenía hínɔn bínía jɔn ho Zeruzaleemu. Ba vaá yú 6a tonkarowà píwú dòn lè mí ninzàwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bño bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ A 6arén mí bæere lá bño wó ho wõhú wán bía nɔn 6a yi, làa bño 6a zúrnanáa o Yeesu pãahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

*O Yeesu wiokaa zéenia miten lè mí tonkarowà
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zãn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)*

³⁶ Bño 6a wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí bæere dèenía wi 6a fiahú [ó o bía nɔn 6a yi: «Le ho héerà keń làa mia.»] ³⁷ A 6a zãna dàkhíina, lé bño 6a mɔn wo wó làa nì-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhã bía làa ba: «Mi yilera yáara le we? Lée webio nɔn hã titikaa wiráa mí sĩa yi? ³⁹ Mi loń í níní le í zení. Mu lé ínén í bæere. Mi 6uee dã mi loń, lé bío ó o nì-hónbóní sãnía mía làa bño mi mɔn à ínén sãnía wiráa bío sii.» ⁴⁰ [O bía hñn bíoní so nɔn 6a yi, ò o zéenia mí níní lè mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká 6a minka sí-wɛɛ làa bío mu wó 6a coon bño yi, á 6a pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bío bon, ó o wãa bía nɔn 6a yi: «Bè-dínii wi mi cón le?» ⁴² A 6a nɔn o ceza na sãn sñn-kéní wo yi, ⁴³ ó o fó a là 6a yño yi.

⁴⁴ Bún món ó o bía nɔn 6a yi: «Bño kà lé bño á í bía nɔn mia pãahú na á í làa mia páanía wi: Bño túara í dãní yi 6úen6úen o Mɔyiize làndá lè 6a jì-cúa fɛerowà vónna, lè hã leni vũahú yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún món ó o Yeesu wó á 6a wee zúr le Dónbeení bíoní vũahú bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía nɔn 6a yi: «Mu túara ká: O *Krista ko ò o lò be, bún món ò o vèe hã wizooní tñn nii zòh. ⁴⁷ Bño kà lé bño mi bue o yèni yi à na hã síiwà nùpua 6úen6úen yi: «Mí yèrè má mi yilera lè mí wárá à mí yí mu bè-kora sèndíaró.» Mí 6úa mu jũhú ho Zeruzaleemu yi. ⁴⁸ Bño mi mɔn à mí bío na 6a nùpua yi. ⁴⁹ Inén í bæere á à tonka le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí ì na á le lè lii mi wán, ká mí màhã ko mí kèení ho lóhó yi fúaa le Dónbeení pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeení cón

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún món ó o Yeesu fó 6a á 6a ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé bín ó o hoonía mí níní ò o dúbuaa 6a yi. ⁵¹ Pãahú na ó o wee dúbua 6a yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón 6uan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká 6arén bán 6úaanía wo] à 6a bínía van ho Zeruzaleemu ká 6a sĩa wan làa sòobé. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeení zì-beení yi. Ba wee 6uee 6úaaní le bín fèéé.

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Zān túara

Vūahũ túaró nūhũ

O Zān na hĩa lé o Yeesu nĩ-kenĩnia nĩ-kení lé wón túara ho vūahũ na kà. O sansan wee bío míten bío, ò o le o nĩ-kenĩnii búí (18.15), tàá o nĩ-kenĩnii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bíio o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wãa yí bĩnia yí tò yí mí vūahũ yí. Bíio o Zān túara mí vūahũ lé bíio kà:

1. O zéenia le o Yeesu lé le Dónbeenĩ bíonĩ na wi fεεε, le o wó míten là a nùpue á bueé kará làa wεn. O zéenia bíio ó o Zān Batiisi fεεra a Yeesu tũíá poni dání yí. O mu zéenia bíio ó o Yeesu fòráa mín là 6a nùpua là mí síiwà (1).
2. O Zān zéenia le o Yeesu ló le Dónbeenĩ cón, á mún zéenia bíio o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2-12).
3. O zéenia bíio ó o Yeesu kàráanna là mí nĩ-kenĩnia ho tĩnàahũ na 6a wĩira a yí (13-17).
4. O Zān bía bíio wó a Yeesu yí bíio (18-19).
5. Ho vūahũ vaa véenii, ó o mún bía a vèeró, làa bíio ó o zéeníanáa míten là mí nĩ-kenĩnia mí vèeró món bíio (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Bíonĩ

¹ Mu nūhũ búεεnii, á yia lé le Bíonĩ á wi ká bíio búí dĩn yí léra. O páania wi là le Dónbeenĩ. Orén mí bεεre lé le Dónbeenĩ. ² Mu bíio búenbúen nūhũ búεεnii, ká arén là le Dónbeenĩ páania wi. ³ Lé orén á le Dónbeenĩ dĩn wán léraráa mu bíio búenbúen. Bíio ó o nii yí kera lénló yí bún mía. ⁴ Orén lé yia le mukānĩ wee lé cón. Dén mukānĩ so ka lòn khoomu na wee zéeni bíio le Dónbeenĩ karáa là 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tibírí yí, á bĩa wi le tibírí mu yí wee pí mu bíio.*

⁶ Nii búí hĩa wi bĩn á le Dónbeenĩ tonkaa. O yèni 6a le Zān.† ⁷ Lé orén buara bueé wó yia ka lòn khoomu sééràso, á wee mĩ ho tũíá o nii, bèra a na à 6a búenbúen tà le yia ka lòn khoomu á bíio bon orén pánká yí. ⁸ Orén mí bεεre hĩa yínóí yia ka lòn khoomu, ká a bueé wó o sééràso, á mà ho tũíá o nii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirí á buara ho dímíná yí á bueé wee dé mu khoomu 6a nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yia lé le Bíonĩ á wi ho dímíná yí, ho dímíná na le Dónbeenĩ dĩn orén wán á léra. εε ká ho dímíná mu nùpua màhá yí zūna

* **1:5** á bĩa wi le tibírí mu yí wee pí mu bíio: Le Dónbeenĩ bíonĩ vōnna búí yí, á mu bía ká sii: á le tibírí máa dārĩ mu bíio. † **1:6** O Zān na bíio bía hen lé yia hĩa wee bátízé 6a nùpua. Mĩ loĩ Matiye vūahũ 3.1-17

a. ¹¹ O ɓuara mín kùrú lùe yi, á bǎa bǐo sǎ a yi pǎ a bǐo. ¹² Ká ɓa ɗaħǎ á ɓa ɓúii màħǎ tà a bǐo, á dó mí sǎa wo yi. Bán ó o wó á ɓa wó le Dónbeenǐ zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeenǐ zàwa làa bǐo ɓa nùpua wee teráa ɓa zàwa bǐo. Ba mún yí wó le Dónbeenǐ zàwa làa bǐo ó o báa là a hǎa wee pǎanǐ à yírǎa ɓa zàwa bǐo. Le Dónbeenǐ míten lé ɗǐo wó á ɓa lé le zàwa.

¹⁴ Yǎ lé le Biónǐ á ɓueé wó a nùpue, á kará làa wɛn. O sǎamu jii mǎa. Lé orén wee zéení ho tǔiá poni binbirǐ làa wɛn. Wa fá wa yǐo o cùkú yi, hǎa ó o Za kénǐ na ló mín Maá Dónbeenǐ cǎn wé yí.

¹⁵ O Zān na lé o sɛérǎso á bǐa bǐo kà pónpón o ɗǎnǐ yi: «Yǎ kà lé yǎ á ǐ fèra bǐa bǐo nɔn mia. I bǐa le o wi ǐ món bò o ɓuen, ká a màħǎ po mi lé bǐo ó o wi ǐ yahó hàanǐ.»

¹⁶ Mu bè-tentewà lè mí sǐwà na lé o sǎamu na jii mǎa á wa ɓúenɓúen yú jàmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Mɔyǐize á le Dónbeenǐ bò yi nɔnnáa ho wɛn. Ká mu sǎamu lè ho tǔiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenǐ bò yi zéeníanǎa mu làa wɛn. ¹⁸ Nùpue na ɗǐn mɔn le Dónbeenǐ wón mǎa. Ká arén na lé o Za kénǐ na lé le Dónbeenǐ, yǎ pǎanǐa wi là a Maá Dónbeenǐ, lé wón nɔn ó o Maá bǐo zūnǎa.

*Bǐo ó o Zān Batiisi bia míten ɗǎnǐ yi
(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)*

¹⁹⁻²⁰ Wizonle ɓúii á ɓa *zúifùwa júnáa na wi ho Zeruzalɛmu yi á tonkaa ɓa yankarowà là a Levii nùwǎ le ɓa ɓuee tǔa o Zān yi le o lé o nùpue yén sǐi. O o yí sà mu, ò o mà ho tǔiá wéréwéré nɔn bǐa ɓa tonkaa yi: «ǐnén yínɔnǐ o Krista, yǎ le Dónbeenǐ mɔn léra.» ²¹ A ɓa tǔara a yi: «Á fo lé o nùpue yén sǐi? Fo lé le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fɛero *Elii‡ le?» O o Zān le mí yínɔnǐ Elii. A ɓa bǐnǐa tǔara: «Á fo lé le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fɛero na wa wee lònǐŦ le?» O o Zān le ɓueé. ²² A ɓa wǎa bǐa nɔn wo yi: «Ũnén ɓèn lé o nùpue yén sǐi? Wa ko wa vaa zéení bǐo ɓúii à na bǐa tonkaa wɛn yi. Fo léee wée?» ²³ O o Zān bǐa: «ǐnén lé yǎ le *Dónbeenǐ jǐ-cúa fɛero *Ezayii bǐa bǐo: «Nii ɓúii wee bío pónpón le dùure yi kà sǐi: Mi wíoka ho wǎħǎ ká a Nùħǎso o ɓuen.»»

²⁴ Bǐa ɓa tonkaa o Zān cǎn ɓúii lé ɓa Farizǐewa. ²⁵ A bán tǔara a Zān mu yi: «Ká fo yínɔnǐ yǎ le Dónbeenǐ mɔn léra, á yínɔnǐ o Elii, á mún yínɔnǐ le Dónbeenǐ jǐ-cúa fɛero na wa wee lònǐ, á léee webio nɔn fo wee bátízérǎa ɓa nùpua?» ²⁶ O o Zān wǎa

‡ **1:21** Bǐo le Dónbeenǐ jǐ-cúa fɛero Elii tonló sá vó, ó o ɓuan yòora ho wáayi. Ba ɓúii hǎa wee leéka le o ko ò o bǐnǐ ɓuen à dí yǎ le Dónbeenǐ mɔn léra yahó, à ɓuee wíoka a ɓuenló bǐo. Mi loŋ Malasii 3.23 Ŧ **1:21** O jǐ-cúa fɛero na ɓa Farizǐewa tǔara bǐo lé o jǐ-cúa fɛero na ó o Mɔyǐize bǐa bǐo le o ka lè mínén bǐo sǐi á le Dónbeenǐ khǐi tonka. Mi loŋ Làndá zéeníló vǎahǎ (Deutéronome) 18.15 * **1:23** Mi loŋ Ezayii vǎahǎ 40.3

bía n̄n 6a yi: «Īnén wee bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu. Εε ká a 6úi wi mi t̄lahú á mi yí zū b̄io. ²⁷ Inén fèra dú wón yahó. O nakāa t̄nló á Īnén yàá pá yí koráa.» ²⁸ B̄io ká 6úen6úen wó ho Betanii† lóhó yi, ho muhú na 6a le Zurud̄en m̄ón, h̄ia ó o Zān h̄ia wee bátízé 6a n̄pua yi.

O Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n

²⁹ Mu tá na lée t̄n, ó o Zān m̄n ò o Yeesu mà a wee 6uen, ó o bía: «Yia ká ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n à sénnáa ho d̄im̄j̄ná n̄pua bè-kora día.‡ ³⁰ Lé orén lé yia á ĩ bía b̄io ká sii: N̄pue 6úi wi ĩ m̄ón bò o 6uen, ká a màhá po mi lé b̄io ó o wi ĩ yahó hàánĩ. ³¹ I lá yí zū yia lé orén, ká ĩ màhá 6ueé wee bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu, bèra a na ò o *Isirayεele n̄pomu à zūn wo.» ³² O Zān mu pá b̄in̄ia bía b̄io ká wéréwéré: «Ī m̄n le Dónbeenĩ Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líi wi làa wo. ³³ I lá d̄in̄ yí zū yia lé orén, ká le Dónbeenĩ na tonkaa mi le ĩ bátízé 6a n̄pua lè mu ɲumu màhá bía n̄n miĩ: «Fo ó mi le Dónbeenĩ Hácírí ká le yòó ló wee lii o n̄pue 6úi wán. Wón lé yia á à bátízé 6a n̄pua lè le Dónbeenĩ Hácírí.» ³⁴ I m̄n mu, á ĩ wee b̄io mu wéréwéré le o lé le Dónbeenĩ Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeenĩ m̄n léra

³⁵ Mu tá na lée t̄n, ká a Zān t̄n wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí n̄-kenínia n̄wā ɲun, ³⁶ ó o m̄n o Yeesu ò o wee kh̄í, ó o bía: «Yia wee kh̄í ká lé le *Dónbeenĩ Pioza.» ³⁷ O o Zān n̄-kenínia n̄wā ɲun mu ɲá b̄io ó o bía, á 6a d̄en̄ia bò a Yeesu yi. ³⁸ O o Yeesu yèrèmaa kh̄í lora á m̄n à 6a bò a yi, ó o t̄uara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (b̄un kúará le: n̄-káránlo), lé wen fo wi yi?» ³⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Mí 6uen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» A 6a wāa bò a yi á vaá zūna b̄in. Mu wó le wi-háarè. A 6a wāa kará tò le wii b̄in làa wo.

⁴⁰ O Zān n̄-kenínia n̄wā ɲun na ɲá a b̄ioní á bò a Yeesu yi n̄-kéní 6a le Andere, o Sim̄n Piere 6àn za. ⁴¹ Yia ó o Andere mu n̄n-yání van c̄n̄ lé 6àn za Sim̄n mu á vaá bía n̄n wo yi: «Wa m̄n o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεekimu 6a le Krista, b̄un kúará le yia le Dónbeenĩ m̄n léra.) ⁴² O o fó a buararāa o Yeesu c̄n̄. O o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Sim̄n, o Zān za. Awa! B̄io ká wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεekimu yi 6a le Piere, b̄un kúará le 6úaaahó.)

⁴³ Mu tá na lée t̄n, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee k̄sh̄, ó o fò mín là a n̄i 6úi na yèni 6a le Filiipu, ó o bía n̄n wo yi: «Bè

† **1:28** Ho Betanii na 6a bía b̄io hen h̄on wi ho Zurud̄en muhú n̄sání. Ho wi mí d̄on làa h̄ia wi ho Zeruzalεemu n̄sání. ‡ **1:29** Ba zúif̄uwa f̄u wee wé ya h̄a muinĩ lè 6a bà-kúio, à càráa mí bè-kora séndiaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ n̄n, lé b̄io ó o Yeesu mu á 6a à 6úe 6a n̄pua bè-kora séndiaró b̄io yi. Mi loĩ Ezayii v̄uahú 53.

miŋ.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Andere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bũn mɔ́n ó o Filiipu ɓ̀ɛn vaá fò mín là a Natanayεele, ó o bía nɔ́n wɔ́n yi: «Yia ó o *Mɔ́yiize bía ɓ̀io ho làndá vɔ́nna yi, wɔ́n na ɓa ɓi-cúa fεεrowà mún bía ɓ̀io, á wa yú. O lé o Nazarεete n̄i Yeesu, o Zozεεfu za.» ⁴⁶ O o Natanayεele bía nɔ́n wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazarεete yi le?» O o Filiipu bía nɔ́n wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ B̄io ó o Yeesu mɔ́n o Natanayεele ò o vará mà a, ó o bía ɓ̀io ká o dǎní yi: «Yia ká á k̄uaak̄uaamu mía yi. O lé o *Isirayεele n̄i binbir̄i.» ⁴⁸ O o Natanayεele t̄uara a Yeesu yi: «Fo wó kaka z̄ūnanáa mi?» O o Yeesu bía nɔ́n wo yi: «Í fèra mɔ́n fo ká ũ kará le v̄ind̄ɛ na ɓa le fikiyée tá, ká a Filiipu yáá ð̄n̄ yí von fo.» ⁴⁹ O o Natanayεele bía nɔ́n wo yi: «N̄i-káránlo, fo lé le Dónbeen̄i Za. Fo lé o Isirayεele n̄ipomu béε.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔ́n wo yi: «Fo dó ũ s̄ii miŋ lé ɓ̀io á í bía le í mɔ́n fo ho *fikiyée tá. Awa! Bè-beera ɓ̄ui yáá kh̄ii wé fo ò mi ká mu po ɓ̀io kà.» ⁵¹ O o pá b̄in̄iá bía: «Le í miŋ ho t̄uá na mia: Mi kh̄ii mi ho wáayi ká ho h̄era, á le Dónbeen̄i wáayi tonkarowà wee bè o *N̄upue Za yi à liiráa à b̄in̄i yòo.Š»

2

O Yeesu yéréké ɓ̀io na ó o n̄in-yání wó

¹ Hã wizooní ɓ̀io t̄in zòñ, à b̄ũn mu yaamu s̄ánú ɓ̄ui wee dí ho Kalilee k̄sh̄ú lóhó na ɓa le *Kanaa yi. O o Yeesu ɓ̀àn nu kera b̄in̄. ² Ba mún von o Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia mu yaamu mu s̄ánú ð̄in̄ii. ³ B̄io ho *ð̄iv̄ɛ́n h̄ia vó, ó o Yeesu ɓ̀àn nu ɓueé bía nɔ́n wo yi: «Ba ð̄iv̄ɛ́n vó.» ⁴ Ká a Yeesu màh̄á bía nɔ́n wo yi: «H̄aa mu, lé ũn̄ɛn ko ũ zéeni ɓ̀io á í ko à í wé làa mi le? I p̄ah̄ú ð̄in̄ yí ð̄ñ.» ⁵ O o Yeesu ɓ̀àn nu w̄aa bía nɔ́n ɓa ton-sáwá yi: «B̄io ɓ̄úen̄b̄úen na ó o h̄ia à ɓ̀io le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu s̄ia ɓ̀io h̄ez̄in wi b̄in̄. Hã lé h̄a huua á ɓa tan. Hã mí dà-kéní kéní á liiterewa kh̄im̄ani s̄ii dà à kúee yi. Ba *z̄úif̄uwa wee wé kúee mu ɓumu h̄a yi, à s̄εeka lè mít̄en làa ɓ̀io ɓa làndá b̄oráa mu à ceéráa mít̄en. ⁷ O o Yeesu bía le ɓa ton-sáwá hà mu ɓumu siin̄i h̄a s̄ia mu. A bán siin̄iá h̄a yòó ɓó mí ɓi-k̄aa yi. ⁸ O o Yeesu w̄aa bía nɔ́n ɓa yi: «Mi k̄i mu c̄in̄ú à vaa na ȳia dú ho s̄ánú tonni yahó yi.» A ɓa ká mu vaá nɔ́n wo yi, ⁹ ó o d̄ind̄io à mu lé ho ð̄iv̄ɛ́n. O o yí z̄ū hen na á hón ð̄iv̄ɛ́n so ló yi, ká ɓa ton-sáwá na hà mu ɓumu, bán z̄ū hen na ho ló yi. O o von o h̄a-fla ɓ̀àn báa ¹⁰ á bía nɔ́n wo yi: «Ba n̄upua ɓ̄úen̄b̄úen wee wé dá ho ð̄iv̄ɛ́n na sí ho yahó. Ká p̄ah̄ú na á ɓ̄ia ɓa von ȳio h̄ia

Š 1:51 B̄io ó o Yeesu bía hen á ɓ̀io ɓonm̄in̄ lè le yòon̄i na ó o Zakoobu h̄ia m̄an h̄a k̄onkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à b̄in̄i yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòon̄i na wi le Dónbeen̄i lè ɓa n̄upua p̄ah̄ú. Mi lon̄ B̄io ɓ̄uh̄ú ɓ̄úεen̄ii v̄uah̄ú (Genèse) 28.12-13

wee ví 6a, à 6a màhǎ wé dá hǎ yí tà yí sí. A ūnén wón 6èn bàrà hǎ sí fúuu fúaa hǎ laà na kà wán.»

¹¹ Bǐo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bǐo na wee zéení le o ló le Dónbeenǐ cǎn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kǎhǔ lóhó na 6a le Kanaa yi. Bǐo ó o wó kà lé bǔn zéeníá o beemu, ó o nǐ-kenínia wíokaa dó mí sía wo yi. ¹² Bǔn mǎn ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nǐ-kenínia á bò mín van ho *Καρεεnayuumu lóhó yi. Ba kará bǔn wó hǎ wizooní bǐo yén.

O Yeesu zoó nǎn 6a duanlowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bǐo 6a *zúifùwa sǎnú na 6a le *Paaki díró wà 6ueé sùará, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzaleemu lóhó yi. ¹⁴ Bǐo ó o vaá zon le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, ó o zoó yú 6a nùpua bǔn à 6a wee yéé 6a nàwa, lè 6a pia, lè 6a 6úaa6úuní. O mún zoó yú bǐa wee pùarí le wá rí bǔn, à 6a karáka mí tàbá ríwa núná yi.* ¹⁵ O o wǎa lá ho hǔló pá lè le làbàanǐ, á nǎn lè 6a 6úen6úen á 6a ló lè mí nàwa lè mí pia. A 6a wén-pùarílowà wá rí ó o pǎnkaa kúaará, á líikaa 6a tàbá ríwa kúaaaka. ¹⁶ O o bía nǎn 6a 6úaa6ú-yéérowa yi: «Mi khuii 6a le 6a lé. Mi yí wé í Maá zǐi làa duanló zǐi.» ¹⁷ O o nǐ-kenínia há cí rí yòó 6uara le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ biónǐ na kà wán: «Dónbeenǐ, bǐo á í heníanáa ū zǐi bǐo 6èntǐn hǎ máa ká mi†» ¹⁸ A 6a zúifùwa núnása na wi bǔn tǔara a yi: «Lé mu yéréké bǐo yén á fo dà à wé á à zéení le bǐo fo wó kà 6àn wéró pànká á fo yú le Dónbeenǐ cǎn?» ¹⁹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Ká le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na kà mí lá fù, á ínén nǐ bǐnǐ ì so le hǎ wizooní bǐo tǐn yi.» ²⁰ A 6a zúifùwa núnása bía nǎn wo yi: «Le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na 6a son hǎ lúlúio 6úará-nun làa bǐo hèzǐn‡ lé dén á ūnén le ká 6a lá fù, á fo dà à bǐnǐ ì so hǎ wizooní bǐo tǐn yi le?»

²¹ Eε ká le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ na ó o Yeesu wee bǐo bǐo lé orén mí beere sǎnía. ²² O Yeesu vèeró mǎn lé hón pǎahǔ so ó o nǐ-kenínia há cí rí bǐnǐa 6uara hǎ biónǐ na ó o hǎa bía wán. A 6a tà le le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ biónǐ á bon, á mún tà le o Yeesu biónǐ á bon.

O Yeesu zǔ bǐo wi 6a nùpua sía yi

²³ Pǎahǔ na ó o Yeesu hǎa wi ho Zeruzaleemu yi ho *Paaki sǎnú bǐo yi, á 6a nùpua cèrèe mǎn mu yéréké bǐowa na ó o wee wé, á 6a tà a bǐo. ²⁴ Ká a Yeesu màhǎ yí dó mí síi 6a yi, lé bǐo

* **2:14** Le wá rí pùarílo: Ba zúifùwa na hǎa wee lé hǎ kǎ-vio yi 6uen á wee 6uee pùaríka hǎ kǎ-vio wá rí na 6a 6uan lè mín kǎhǔ wá rí, à dà nǐ yàráa 6a bà-kúio 6a muinǐ yaró bǐo yi, lè le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lànpó caló bǐo yi. † **2:17** Mi loǐ Lení vǔahǔ (Psaumes) 69.10 ‡ **2:20** Le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ soró nǔhǔ 6úa yú hǎ lúlúio 6óní ó o Yeesu tonnáa. Bǔn pǎahǔ ká a Heroode Nǐ-beenǐ lé yǐa lé ho Zudee kǎhǔ bée. O Yeesu teró mǎn lúlúio 6úará-tǐn làa bǐo náa lé bǔn le zǐ-beenǐ mu son vó yi. Bǔn pǎahǔ ká a Heroode Akiripaa lé yǐa 6èn lé o bée.

ó o zū bǐo wi 6a nùpua 6úen6úen yi. ²⁵ O màkóo mía à 6a zéeni bǐo wi o nùpue yi làa wo. Orén míten zū bǐo wi o nùpue sǐi yi.

3

O Yeesu zéenia le mukāni binbirí bǐo

¹ Nii 6úí hǐa wi bǐn á yèni 6a le Nikodεεmu. O lé 6a *zúifùwa jùhúso 6úí á mún lé 6a *Farizíεwa kuure nùpue 6úí. ² Tǐnàahǔ 6úí, ó o 6uara a Yeesu cǎn á 6ueé wee bǐo làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ùnén lé yǐa le Dónbeenǐ tonkaa. Lé bǐo á nùpue yí dà máa wé mu yéréké biowa làa bǐo ùnén wee wéráa mu ká le Dónbeenǐ yí nǎn mu wéró pànká 6ànso yi.» ³ O o Yeesu bǐa nǎn wo yi: «Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Nùpue yí dà máa zǔn le *Dónbeenǐ béeni bǐo, ká 6ànso yí bǐnǐa yí ton.*» ⁴ O o Nikodεεmu tùara a Yeesu yi: «O nùpue na yǐo tǎn dà à bǐnǐ ì te kaka? Bǐo ó o màhǎ yí dà máa bǐnǐ máa zo mún nu píohó yi á máa te.» ⁵ O o Yeesu bǐa nǎn o Nikodεεmu yi: «Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeenǐ béeni dǐinǐi, ká 6ànso yí ton mu jumu lè le Dónbeenǐ Hácírí yi. ⁶ Yǐa ton o nùpue yi, wón mu nǐpomu mukāni wi yi. A yǐa ton le Dónbeenǐ Hácírí yi, wón le Dónbeenǐ Hácírí na wee na le mukāni binbirí wi yi. ⁷ Awa, á bǐo á ǐ bǐa nǎn foñ le mi 6úen6úen ko à mi bǐnǐ te, ù cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bǐo sǐ ho yi. A fo ò jǐ ho sǎ, ká fo yí zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká sǐi ó o nùpue na ton le Dónbeenǐ Hácírí yi á bǐo karáa.» ⁹ O o Nikodεεmu wǎa bǐa nǎn o Yeesu yi: «Ho bǐnǐ teró mu bǐo á dà à wé kaka?» ¹⁰ O o Yeesu bǐa nǎn wo yi: «Ùnén nǐ-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele nǐpomu tǐahǔ, á pá yí zū bǐn le? ¹¹ Le ǐ mǐ ho tǔiá na foñ: Bǐo wa zū làa bǐo wa mǎn á lé mu seéràsa, bǐn lé bǐo wa wee bǐo bǐo wéréwéré. Ká mi màhǎ yí wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká ǐ wee bǐo bǐo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bǐo á ǐ wee bǐo yi. A mi 6èn ñ wé kaka à tàráa bǐo á ǐ wee bǐo yi ká ǐ wee bǐo bǐo wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Nùpue dǐn yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yǐa ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bǐo ó o Isirayεele nǐpomu hǐa wi ho tá henǐ yi, ó o *Mǔyǐize hǐa can ho hǎnló háa le 6úenǐ yi á hoonía fára.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le 6úenǐ yi à hooní fára làa bǐn sǐi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí sǐi wo yi, à 6ànso yí le mukāni binbirí na máa vé.

* **3:3** Yí bǐnǐa yí ton: Mu keεεkimu yi á le bionǐ mu na yèrémáa ká 6àn kúará mún lé bǐo ká: Yí ton ho wáayi. † **3:14** Pǎahǔ 6úí ó o Isirayεele nǐpomu á 6a háwá hǐa wee hàa ho tá henǐ yi, à 6a hí. Ká yǐa yòò lora a háa na o Mǔyǐize wó lè ho hǎnló á hoonía fára yi, à wón fen. Mǐ loñ Miló vǔahǔ (Nombres) 21.9

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeenĩ wara ho dīmíjǎ nùpua dàkhíina, fúaa le nɔn mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí sɔi wo yi, à bǎnso bǐo yí yáa, ká a yí le mukǎnĩ binbirĩ na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeenĩ yí tonkaa mí Za ho dīmíjǎ yi à sɔinínaa 6a nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o 6uee kǎnĩ 6a. ¹⁸ Yia dó mí sɔi wo yi, wón bǎnso jǔhũ máa sí. Ká yia yí dó mí sɔi wo yi, wón jǔhũ sú vó. Bǎnso jǔhũ sú lé bǐo ó o yí dó mí sɔi le Dónbeenĩ Za kéní yi. ¹⁹ Bǐo nɔn á 6a nùpua júná súrǎa lé bǐo kà: Yia na lé mu khoomu binbirĩ ló 6uara ho dīmíjǎ yi. Ká bǐo 6a nùpua wǎrá yí seka á 6a wara le tǐbirĩ á po a. ²⁰ Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jɔn mu khoomu. O yí máa tà lée dǐn mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Eε ká yia wee bè le Dónbeenĩ tǔiá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à 6a mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenĩ biónĩ yi.

Bǐo ó o Zān Batiisi bia a Yeesu dǎnĩ yi

²² Bǔn mǎn ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia ló ho Zeruzalεemu yi wà van la-veere ho *Zudee kǔhũ yi. O vaá kará bɔn á cǎakaa làa ba, á wee bátizé 6a nùpua. ²³ O Zān wón mún hǐa wee bátizé 6a nùpua ho lahó na 6a le Enɔn yi, ho wi ho Saliimu lóhó nǐsǎnĩ, lé bǐo mu jumu boo bɔn. Ba nùpua hǐa wee 6uen o cǎn ò o bátizé 6a. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān 6a dǐn yí dó ho kàsò yi.

²⁵ Wizonle 6úi, ó o Zān nǐ-kenínia nùwǎ yɛn 6úi wǎania là a zúifù nǐ 6úi bǐo ho làndá le 6a wé wé ceérǎa mítɛn wǎn. ²⁶ O o Zān nǐ-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía nɔn wo yi: «Nǐ-kǎránlo, ũ hácirĩ so 6uara a nùpue na nɔnzoñ wi làa fo khíi ho Zurudɛn mǎn bǐo yi le? Yia fo mà ho tǔiá jii. Awa, lé o wǎa wee bátizé 6a nùpua, á 6a nùpua cèrɛɛ mún wee va a cǎn.» ²⁷ O o Zān bía nɔn 6a yi: «Nùpue yí dà máa yí bǐo ká Dónbeenĩ yí nɔn mu wo yi. ²⁸ Minén mi bèere jǎ ho tǔiá na á ĩ mà le ĩ yínɔñ yia le Dónbeenĩ mɔn léra, ká ĩ lée nùpue na le Dónbeenĩ tonkaa á ĩ dú a yahó 6uara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón bǐo sǎ mín báa yi. Eε ká bǎn báa mu bǎn bǔnlo wón wee wé dǐn o nǐsǎnĩ, à wé jǐ a biónĩ. O sɔi wé wa a há-fla bǎn báa biónĩ yi. Lé bǔn á ĩnén sɔi mún wee warǎa. Lé ĩ sǐ-wεε mu jii màhá wǎa sú bǐo ká wǎn. ³⁰ Yia mi bía bǐo ko ò o bǐo jǔhũ wé, à wé dé wǎn, ká ĩnén bǐo ko mu tɔi yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po 6a nùpua 6úen6úen. Yia bǐo sǎ ho tá yi, wón wee wé 6a nùpua wǎrá, á wee bǐo 6a nùpua biónĩ. Ká yia ló ho wáayi lion wón po 6a nùpua 6úen6úen. ³² Bǐo ó o mɔn làa bǐo ó o jǎ ho wáayi le Dónbeenĩ cǎn, lé bǔn bǎn tǔiá ó o wee mǐ na 6a nùpua yi. Ká 6a nùpua màhá yí máa tà bǐo ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tǔiá na ó o mà nɔn 6a yi, se bǎnso wee zéení le bǐo le Dónbeenĩ bía lée tǔiá poni. ³⁴ Yia

le Dónbeenĩ tonkaa wón wee fεε le Ƶi-cúa, lé bĩo le Dónbeenĩ wee na mí Hácírĩ bānso yĩ à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenĩ wa a Za, á bàrá a mu bĩo búenbúen Ƶúhũ wán. ³⁶ Yĩa dó mí síi o Za yĩ, se bānso yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Ká yĩa pǎ a Za mu bĩo, se wón yĩ yú dén mukānĩ so. Ká le Dónbeenĩ síi pá wé è cĩ bānso yĩ fεε.»

4

O Yeesu là a Samarii hĩnzoró fò mĩn le buii wán

¹ Ba *Farizíewa Ƶá le o Yeesu món nùpua á po a Zān nùpua, ó o mún wee bátízé 6a nùpua po a. ² (O Yeesu mí beere yĩ máa bátízé 6a nùpua. O nĩ-kenínia lé bĩa wee bátízé 6a). Bĩo ó o Yeesu Ƶá bĩo 6a bĩa a dǎnĩ yĩ, ³ ó o ló ho *Zudee kǎhũ yĩ lè mí nĩ-kenínia á bĩnía Ƶon ho Kalilee kǎhũ. ⁴ Ká 6a mǎhǎ ko 6a kǎa ho *Samarii kǎhũ yĩ à varáa bĩn. ⁵ Ba wǎ á vaá sùarǎa ho Samarii lóhó búii na 6a le Sikaare yĩ. Ho lóhó mu 6ó ho mǎhũ na ó o *Zakoobu yánkaa nǎn mí za Zozεεfu yĩ.* ⁶⁻⁸ Buii búii ó o Zakoobu yánkaa có bĩn. Bĩo ó o Yeesu 6ueé dǎn dén buii so Ƶúhũ yĩ, ò o san le vεεnĩ yĩ, ó o líi kará bĩn wee vǔĩka. O o nĩ-kenínia bán wǎ zoó yǎ mu bè-dínii ho lóhó yĩ. Mu wó à le wii yòó fǎrá.

O o Samarii hĩnzoró búii ló wǎ 6ueé hà mu Ƶumu, ó o Yeesu bĩa làa wo: «Hǎa mu, hǎ mi lè mu Ƶumu le 1 Ƶu.» ⁹ O o hǎa bĩa nǎn wo yĩ: «Éee! Ʋnén zúifù nĩi wó kaka wee fio mu Ƶun-Ƶunii ínén na lé o Samarii hĩnzoró cǎn?» O hǎa bĩa bũn lé bĩo 6a *zúifùwa fù yĩ máa páanĩ bĩo búii yĩ lè 6a Samariisa hùúu. ¹⁰ O o Yeesu bĩa nǎn o hǎa mu yĩ: «Fo lá zũ bĩo na le Dónbeenĩ le mí ì hǎ làa fo, á lá zũ yĩa wee fio mu Ƶumu ù cǎn, ùnén lé fo lá à fio mu Ƶumu, ó o lá à na mu Ƶumu na wee na le mukānĩ binbirĩ foñ.» ¹¹ O o hǎa bĩa nǎn o Yeesu yĩ: «Nì-kǎránlo, le buii nà yĩ, á ù hǔló mún mía máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yírǎa mu Ƶumu na wee na le mukānĩ binbirĩ mu? ¹² Wán 6úaa Zakoobu lé yĩ có le buii mu. Orén mí beere Ƶun le Ƶumu, ó o zàwa là a sánii mún Ƶun mu. A ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bĩa nǎn wo yĩ: «Nùpue léee nùpue na wee Ƶu le buii na kǎ Ƶumu, wón á le Ƶu-hǎnĩ pá wé è dǎn. ¹⁴ Eε ká nùpue na à Ƶu mu Ƶumu na á ì na bānso yĩ, wón á Ƶu-hǎnĩ máa bĩnĩ máa dǎn hùúu. Mu Ƶumu na á ì na a yĩ, á à wé lòn Ƶun-dǎnĩ na yĩ máa fi hùúu bānso yĩ, á mu ù na le mukānĩ binbirĩ.» ¹⁵ O o hǎa bĩa nǎn o Yeesu yĩ: «Nì-kǎránlo, yǎá wǎa na bũn Ƶumu so mĩi, à le Ƶu-hǎnĩ yĩ bĩnĩ yĩ dǎn mi, à ì wǎa yĩ bĩnĩ yĩ 6uee hà Ƶumu hen.»

* 4:5 Mĩ loĩ Bĩo Ƶúhũ búεnĩi vǔahũ (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vǔahũ 24.32

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn o hǎa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi ɓuee lé.» ¹⁷ O o hǎa bía nɔn wo yi: «ĭ yí yan.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ũ tǔiá sǐ à ũ bío le fo yí yan. ¹⁸ Bío fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú ɓa nùwǎ hònú, á yǎ làa fo páanía wi ká yínɔ́ mìn báa.» ¹⁹ O o hǎa wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Wàn yàró, ĭ wǎa zū le ũnén lé le *Dónbeenĩ jì-cúa fεero ɓúi. ²⁰ Warén wàn ɓuaawa á ɓuaanía le Dónbeenĩ le ɓúee na ká wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeenĩ ko le wé ɓuaaní yi á wi ho Zeruzalεemu yi. A lé mu yén wǎa bío bon?» ²¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Hǎa mu, tà bío á à ĭ bío yi. Pǎahũ ɓúi khíi dǎ, á le Dónbeenĩ ɓuaaníló le ɓúee na ká wán lè ho Zeruzalεemu yi á bǐo jǔhũ máa wé. ²² Minén Samariisa wee ɓuaaní le Dónbeenĩ ká mí yí zū le. Warén zúifùwa bán zū le Dónbeenĩ na wa wee ɓuaaní lé bǐo le Dónbeenĩ dǐn warén wán á wee kánínáa ɓa nùpua. ²³ E ká pǎahũ ɓúi khíi dǎ, ho yáá wǎa dǔn vó, á le Dónbeenĩ ɓuaanílowa binbirĩ á wé è ɓuaaní a Maá Dónbeenĩ lè lerén mí bεere Hácírĩ pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán ɓuaanílowa so lé bǐa ó o Maá sǐi vá yi. ²⁴ Le Dónbeenĩ lé le hácírĩ, á bǐa wee ɓuaaní le ko ɓa ɓuaaní le lè lerén mí bεere Hácírĩ pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «ĭ zū mu le *Yia le Dónbeenĩ mɔn lera yǎ ɓa le *Krista, á wà à ɓuen. Ká a khíi ɓueé dǔn, ó o ɓueé zéenika mu bǐowa ɓúenɓúen yara làa wεn.» ²⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Īnén na wee bío làa fo ká lé orén mí bεere.»

²⁷ Bǔn pǎahũ ò o Yeesu nǐ-kenínia bǐnǐa ɓueé dǔn. Bío ɓa ɓueé mɔn ò o Yeesu wee bío là a hǎa, á mu wó ɓa coon. Ká ɓarén ó o ɓúi màhá yí tùara a yi le mu wó kaka tàá léee webio nɔn ó o wee bíoráa là a hǎa mu. ²⁸ O o hǎa wǎa día mí jumu dεε bǐn, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío lè ɓa nùpua ²⁹ le ɓa ɓuee léee loĩ o nǐ na zǔrǐna bío á mí wó ɓúenɓúen á bǐa. Le o màhá à wé Yia le Dónbeenĩ mɔn lera na ɓa le Krista léee? ³⁰ A ɓa nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón pǎahũ so yi, ó o Yeesu nǐ-kenínia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ũ dí.» ³² Ká a màhá bía nɔn ɓa yi: «ĭ bè-dínii á mí yí zū sǐi.» ³³ A ɓa nǐ-kenínia wee tùaka mǐn yi le o ɓúi màhá ɓuan bè-dínii ɓueé nɔn wo yi léee. ³⁴ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Yia tonkaa mí sǐi bǐo wéró, lè ho tonló na ó o le ĭ sá à sǐinĩ jii, bǔn lé bǐo lé ĭ dǐnló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa pǐina bǐo náa ká ho dǐnló láró dǔn. Ká ĩnén ɓèn wee bío na mia: Mí loĩ hǎ manawà sese, ho dǐnló bon dǐn á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho dǐnló dεenia ɓúakáa mí tonló á wee yí mí sàánii. Ho dǐnló na ó o wee lá lé ɓa nùpua na à kerĩ le mukānĩ binbirĩ na máa vé yi. Lé ká sǐi ó o dǐro là a láro sǐa wee wé páaní waráa. ³⁷ Bío bía ká ɓèntǐn bon: O dǐro wi, á yǎa wee lá ho dǐnló wi. ³⁸ Awa, ĩnén wǎa tonkaa mia ɓa nùpua cǔn bèra a na à mí yí

6a buennáa làa bio ho dínló lárowà wee láráa ho ho mǎhú na á 6a yí sá yi bio síi. Nì-vio lé bía búá ho tonló mu jǔhú, á minén á à sá à sí jii.»

39 Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèe dó mí sía o Yeesu yi, lé bio ó o háa míten bía nǎn 6a yi le o Yeesu bía bio mí wó búenbúen nǎn mí yi. 40 Lé bún nǎn ká 6a Samariisa buée dǎn, á 6a yankaa wo le o kéni làa mí. O o Yeesu kará bín há wizooní bio jún. 41 A bía dó mí sía wo yi wiokaa dó wán há bioní na ó orén mí beere bía nǎn 6a yi bio yi. 42 A 6a bía nǎn o háa yi: «Bio ká wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere já a ji-cúa, ká mu yínǎn bio fo bía nǎn wen mí dòn bio yi. Wa wáa zū le orén lé ho dímíjása kǎnilo.»

O Yeesu wéera a ya-dí beení búí za

43 Bio ó o Yeesu lè mí nǎ-keninia wó há wizooní bio jún ho lahó mu yi, á 6a ló bín wà van ho Kalilee kǎhú yi. 44 O Yeesu míten háa bía le *Dónbeení ji-cúa fεero máa wé yí le kǎnbii mín kúrú kǎhú yi. 45 Eε ká bio ó o vaá dǎn ho Kalilee, á ho kǎhú mu núpua buan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sǎnú díró ho Zeruzalemu yi, á vaá mǎn bio búenbúen na ó o wó bín.

46 O Yeesu bínía van ho Kalilee kǎhú lóhó na 6a le *Kanaa, hen na ó o háa yèrémáa mu jumu wó lè ho divén yi. Ho kǎhú mu béε tonni ya-dí beení búí wi bín á za lò yí here wi ho *Kapeenayuumu yi. 47 Bio ó o tonni ya-dí beení mu já le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cǎn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapeenayuumu, á buée wéé mí za na día mu húmú jii wán. 48 O o Yeesu bía nǎn o nǎi yi: «Yínǎn mi wé yí mǎn mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeení pǎnká, á mi máa dé mi sía mi lon?» 49 O o béε tonni ya-dí beení bía nǎn o Yeesu yi: «Nì-kǎránlo, sǎbéré à ũ wa bè mín va hen na á ĩ za wi yi ò o yí hí.» 50 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lén va, ũ za á dèε búí máa wé.» O o nǎi dó mí síi bio ó o Yeesu bía nǎn wo yi ó o bínía wà.

51 Mu tá na lée tǎn, ó o ton-sáwá ló buée sǎ a yahó, á bía nǎn wo yi le o za wáa wan. 52 O o tǔara ho pǎahú na ó o za mu bio díká dó yi làa ba. A 6a bía nǎn wo yi le mu wó ho híhú ká le wii dá yeníá. Lé hón pǎahú so á le tēni búakáa ló a sǎnía yi. 53 O o za bán maá wáa zūna le mu wó ho pǎn-kéni na ó o Yeesu bía nǎn wo yi le o za á dèε búí máa wé. O orén lè mí zǎi núpua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi. 54 Bún lé bio wó a Yeesu cúa-jún nǎi yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeení cǎn na ó o bínía buée wó ho Kalilee kǎhú yi, ká a ló ho Zudee kǎhú yi buara bín.

5

O Yeesu wɛ́ɛra a m̀amúwa búí

¹ Wízoní bío yɛn bún m̀ón, à bún ɓa *zúífùwa sánú búí díró d̀ón, ó o Yeesu wà ỳdora ho Zeruzalɛmu. ² Ho lóhó mu yi á súeení la-beení búí wi yi á ɓa wee ve lè mu heberemu le Bɛtezadaa. Le ɓó ho zúajíi na ɓa wee ve làa Pia Zúajíi. Hã sànsáwá bío hònú son kíniá le súeení la-beení mu yi. ³ Lé h́n tá á ɓa vánvárowà c̀ɛ̀ɛ h́a wee wé da yi. Ba vánvárowà mu t́ahú á ɓa muiiwà, lè ɓa lóní, lè ɓa m̀amúawà wi yi. [Ba h́a wee da b́n à pa bío mu ɓumu h́a à bùcán. ⁴ Lé bío á p̀nna búí, à le Dónbeení wáayi tonkaro ɓuee bùcán mu. Ká a vánváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé v́mú lée v́mú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí h́a wi b́n á v́mú míana a wán yú h́a lúlúio ɓóní làa píru láa bío h̀étin. ⁶ Bío ó o Yeesu m̀on wo ò o d̀uma, ó o zú le o lò yí here míana, ó o t̀ara a yi: «Fo wi à ù wa le?» ⁷ O o n̄i b́a n̄on wo yi: «Nì-kàránlo, ǹpue na à lá mi líí dé mu ɓumu yi mu bùcánló p̀ahú á mía. Hen ká í d̀amákaa le í líí zo, bún ká a búí zon vó.» ⁸ O o Yeesu b́a n̄on wo yi: «Lii h́ní, lá ù d́amu d̀ɛ à ù varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o n̄i mu d̀ɛniá wan, á lá mí d́amu d̀ɛ ò o wee varáka.

ɛ́ ká bío mu wó ɓa *zúífùwa v̀n̄lò wizonle na ɓa le *Sabaa zon, ¹⁰ á ɓa zúífùwa ɓúnása wee bío là a n̄i na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù d́amu d̀ɛ ɓua, lé bío ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ O o n̄i b́a n̄on ɓa yi: «Yia wɛ́ɛra mi lé ýa b́a n̄on m̄i le í lá í d́amu d̀ɛ à í varáka.» ¹² A ɓa wáa t̀ara a yi: «Yia le ù lá ù d́amu d̀ɛ ù varáka lée wée?» ¹³ Ká a n̄i màhá yí zú ýa wɛ́ɛra a, lé bío ó o Yeesu v̀n̄un ɓa ǹpua na wee ɓàa mín b́n t́ahú.

¹⁴ Bún m̀ón, ó o Yeesu vaá fò mín là a n̄i mu le *Dónbeení źi-beení lún yi, ó o b́a n̄on wo yi: «Loń lon. Bío ká wán, á fo wáa wan. Awa. Ká fo yí wi à mu búí na po bío yú fo kh́ina à b́n yí fo, à ù yí b́n yí wé bè-kohó.» ¹⁵ O o n̄i wà vaá b́a n̄on ɓa zúífùwa ɓúnása yi le lé o Yeesu wɛ́ɛra mí. ¹⁶ Lé bún n̄on á ɓa zúífùwa ɓúnása và b̀ráa o Yeesu yi wee sɛ́ɛ, bío ó o wɛ́ɛra a ǹpue ho Sabaa zon bío yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá b́a n̄on ɓa yi: «Í Maá Dónbeení wee sá f́ɛɛɛ, á ínén mún wee sá.» ¹⁸ Dén b́oní so na ó o Yeesu b́a bío yi, á ɓa zúífùwa ɓúnása wíokaa s̀obáa mítén o ɓúeró bío yi. Lé bío á mu ýn̄n bío ó o wó khon ho Sabaa bío yi mí d̀on, ká lé bío ó o le le Dónbeení lé mín k̀urú Maá. Bún wee zéeni le o màniá mítén lè le Dónbeení.

Le Dónbeení Za p̀anká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le b́oní ò o b́a n̄on ɓa yi: «Le í m̄i ho t̀iá na mia: O Za* yí máa wé bío búí mítén. Bío á ɓàn Maá Dónbeení wee wé ò o mi, bún lé bío ó o wee wé. Bío á ɓàn Maá

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za táá Dónbeení Za se lé orén Yeesu mí ɓɛɛre wee bío mítén bío.

wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bǐo ó orén mí bæere wee wé ó o wee zéeni làa wo. O pá à bǐnǐ ì zéeni a là mu bè-beera na po bǐo mi mǎn á buéé bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bǐo sǐi ó o Maá wee vèenínáa 6a nǐ-hía à na le mukānǐ binbirǐ 6a yi, lé làa bǐn sǐi ó o Za mún wee nanáa le mukānǐ binbirǐ bǐa ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhǎ nǎn le cítíi fló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé kǎnbi o Za, làa bǐo 6a wee kǎnbiráa o Maá. Yía yí máa kǎnbi o Za, se 6ànso mún yí máa kǎnbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Yía wee tà jí ì bióní, á dó mí sǐi ì Maá na tonkaa mi yi, wón 6ànso yú le mukānǐ binbirǐ na máa vé hǎ làa na kà wán. Bǎnso á ì máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukānǐ binbirǐ. ²⁵ Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Ho pǎahǔ 6úi khii dǎ, ho yáa wǎa dǎn vó, á bǐa yí yú le mukānǐ binbirǐ, na ka lòn nǐ-hía á à jí le Dónbeenǐ Za tǎmu. Bǐa á à jí mu, bán á à yí le mukānǐ binbirǐ. ²⁶ Mu bon, làa bǐo ó o Maá á le mukānǐ binbirǐ wee lé cǎn, lé làa bǐn sǐi ó o wó ó o Za á le mukānǐ binbirǐ mún wee lé cǎn. ²⁷ O nǎn ho pànká wo yi ò o fináa le cítíi, lé bǐo ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸ «Mi yí le bǐo bǐa kà wé mia coon, lé bǐo á pǎahǔ 6úi khii dǎ, ká 6a nǐ-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tǎmu, ²⁹ á 6a à vèe. A bǐa wó mu bè-tentewá á à yí le mukānǐ binbirǐ na máa vé. Ká bǐa wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰ Inén yí dà dèe máa wé ìten. Ì wee wé fi le cítíi à héha là ì Maá jǐ-cúa na ó o mà nǎn mi. A ì cítíi fló mún téréna, lé bǐo á ì yí máa fi le làa bǐo á ì sǐi vá yi. Ì wee fi le làa bǐo ó o Maá na tonkaa mi sǐi vá yi.

³¹ «Mu lá lé ìnén ì dòn á wee mǐ ho tǔiá ì jǐi, á mi lá dà a pǐ ì tǔiá. ³² E ká nǐ-veere lé ì sèérà, á ì zǔ le ho tǔiá na ó o wee mǐ ì jǐi á bon. ³³ Minén lé bǐa tonkaa 6a nùpua á 6a van o Zān Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tǔiá ì jǐi á nǎn 6a yi. ³⁴ Inén wón màkóo mía à nùpue wé ì bǐo sèéràso. Ká ì màhǎ bǐa mu bèra a na à mi dǎn kǎnǐ.

³⁵ «Bǐo ó o Zān hǐa wee bǐo ka lòn fǐntǎnǐ na khoomu yenkeen, á mi tà zǎmakaa mu khoomu mu bǐo yi ho pǎn-za dèe yi. ³⁶ Bǐo 6úi wi bǐn á wee zéeni bǐo á ì bǐo karáa. Bǐn po ho tǔiá na ó o Zān mà ì jǐi. Mu bǐo mu lé mu bè-wénia na á ì Maá le ì wé, bǐo á ì wee wé kà, lé bǐn wee zéeni le lé ì Maá tonkaa mi bǐo bon. ³⁷ A ì Maá na tonkaa mi wón mí bæere mún wee mǐ ho tǔiá ì jǐi. Mi yí jǎ a bióní, á mi mún yí zǔ a. ³⁸ Mi yí tà a bióní yi binbirǐ, lé bǐo mi yí tà yǐa ó o tonkaa bǐo. ³⁹ Mi wee kǎrán le Dónbeenǐ bióní à cikon, lé bǐo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zǔnǐ bǐo mi ì wé á à yírǎa le mukānǐ binbirǐ na máa vé. Awa, lé dén bióní so lé dǐo wee zéeni bǐo á ì bǐo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhǎ pá yí wi à mi buen ì cǎn à yírǎa

le mukānī binbirī.

⁴¹ «Īnén màkóo mía à 6a nùpua khòoní mi. ⁴² Εε κά minén bán á ĩ zū bïo mi karáa. Le Dónbeenī mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yïa á ĩ 6uara yèni yi, á mi pǎ ĩ bïo. Ká a 6úii màhǎ lá 6uara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bïo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à ðïo lé le Dónbeenī mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérāa mi sïa Īnén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé Īnén khii kooní mia le Dónbeenī yahó dé. Bùeé. O *Mɔyɪize na mi wee lòní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeenī yahó. ⁴⁶ O Mɔyɪize bïo mi lá tà kénkén, se Īnén á mi mún lá à tà bïo, lé bïo á Īnén lé yïa ó o Mɔyɪize bíá bïo mí vǔnna yi. ⁴⁷ Εε κά bïo ó o túara ĩ dǎní yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà Īnén bíoní yi.»

6

O Yeesu dīinia 6a zāamāa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹ Bún mǎn ó o Yeesu lè mí nī-kenínia zon ho woohū á khú ho Kalilee vū-beenī mǎn, hīa 6a mún wee ve làa Tiberiade vū-beenī. ² A 6a minka zāamāa bò a yi, lé bïo 6a vánvárowà na ó o wee wéé à 6a mi á bïo wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wà vaá yòora le 6úee 6úii, á yòò kará bñn lè mí nī-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zúifùwa sánú na 6a le *Paaki díró sùarāa. ⁵ O o Yeesu le mí ì loń, à 6a minka zāamāa wee 6uen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dínii yi á à na 6a minka nùpua na kà 6úen6úen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bïo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bïo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bíá nǎn o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hāani khiá-jun* à vaa yà lè ho búurú 6uee cèeka wíníwíní, á 6a 6úen6úen pá máa yí.» ⁸ O o nī-kenínia nī-kéní, o Simǎn Piere 6àn za Andere á bíá nǎn o Yeesu yi: ⁹ «Yàronza 6úii wi hen á 6a cezàwa bùaa jun, lè ho búurú bi-zàwa bïo hònú na wó lè mu bïo 6úii na 6a le ooze† dūmu á wi cǎn. Ká léé webio á bún n wé lè 6a minka zāamāa na kà?» ¹⁰ O o Yeesu wāa bíá: «Mi bío le 6a 6úen6úen líi kεεní.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén 6a wāa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenī bārākà, ò o nǎn ho le 6a sanká na bíá kará bñn 6úen6úen yi. Lé bún 6àn síi ó o mún wó lè 6a cezàwa, á 6a 6úen6úen dú làa bïo 6a sïa vá yi. ¹² Bïo 6a 6úen6úen dú sù, ó o Yeesu bíá nǎn mí nī-kenínia yi: «Mi yí díá le bïo dú ká à yáa. Mi khii mu 6úen6úen.» ¹³ A 6a khiiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bïo hònú bïo na là ká

* 6:7 Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nī-kéní wizon-kùure sámú sǎánii.

† 6:9 Ooze: Mu léé bè-vánii 6úii na 6a zúifùwa hīa wé va à wé lè 6a nàwa dīnló. Ho ooze mu dūmu á 6a nī-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dūmu yàwá sí.

á sú hā sàkíwá pírú jūn. ¹⁴ Bío 6a nùpua mən mu yéréké bío na ò o wó, á 6a bía: «O nni na kà 6ènṭin lé le *Dónbeení ji-cúa fεero, yia lá ko ò o buen ho dímíná yi.» ¹⁵ Bío ó o Yeesu zūna le 6a nùpua 6ueé fé mí á à wé lè mí bée lè ho pánká, ó o ṭin wà yòora le 6úee wán mí dòn.

*O Yeesu varákaa mu jumu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho zihú, ó o Yeesu ni-keninia wà lion ho vū-beení jii, ¹⁷ á líi zon ho woohú wee khi lè ho *Kapεenayuumu lóhó cǎn. Ho tá hūn ká a Yeesu ḍin yí 6ueé dǎn 6a. ¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí pánká, á ho vū-beení jumu wee yànbónka. ¹⁹ Bío 6a vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bío hònú tǎá bío hēzín síi lè le 6ón6óore‡, á 6a mən o Yeesu ò o wee varáka mu jumu wán wà 6ueé sùará 6a yi, á 6a zǎna. ²⁰ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mu lé ínén, mi yí zǎn.» ²¹ A 6a wǎa wi 6a bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, á bǔn 6a dēnía dǎn hen na 6a wee va yi wó.

O Yeesu ka lòn ḍinló na wee na le mukāni binbirí

²² Mu tá na lée ṭn, á 6a zǎmáa na khii wi lè ho vū-beení mǎn á zūna le lée woohú dà-kéní mí dòn lá wi bín. Ba zūna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí ni-keninia, ká lé 6arén wà mí dòn. ²³ ε ká wonna 6úí ló ho Tiberiade lóhó yi 6ueé dǎn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeení bǎrákà ò o nən ho búurú 6a là yi. ²⁴ Bío 6a zǎmáa mən ò o Yeesu mía bín, ó o ni-keninia mún mía bín, á 6a yòo zon hǎn wonna so yi jən ho *Kapεenayuumu lóhó, á wà khii cà a.

²⁵ Bío 6a bínía khii yú a Yeesu ho vū-beení mǎn, á 6a wee tùa wo yi: «Nì-kǎránlo, fo 6uara hen ḍià?» ²⁶ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Le í mí ho tǔiá na mia: Mi wee cà mi yínǎn bío mi zūna mu yéréké bío na á í wó 6àn kúará, ká lé bío mi yú ho búurú á là sù bío yi. ²⁷ Mi wé yí sá ho ḍinló na dà wee yáa bío yi, ká mi wé sá hǎ yí máa yáa bío yi, hǎn na wee na le mukāni binbirí na máa vé. Hón ḍinló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bío ó orén lé yia ó o Maá Dónbeení zéenía bío le mí nən mu bío 6úen6úen wéró pánká yi.» ²⁸ A 6a tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeení wi à wa sá?» ²⁹ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Bío le Dónbeení le mi wé, lé à mi dé mi sía yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bío ó o bía ká síi, á 6a bía nən wo yi: «Ūnén 6èn lé mu yéréké bío yén fo dà à wé á wa à mi á à dérǎa wa sía foñ? Wé mu 6úí le wa mi! ³¹ Pǎahú na á wǎn 6úaawa hǎa wi ho tá hení yi, á 6a yú ho *maanε á là, làa bío mu túararǎa le Dónbeení bióní vúahú yi: «O hǎa nən ho ḍinló na ló ho wáayi 6a yi á 6a

‡ **6:19** Ho Kalilee vū-beení: Ho vū-beení mu tóntómú á à yí kilomεeterewa 6óní síi, ká ho 6úaaró á à yí kilomεeterewa pírú jūn síi.

dú.Š.»³² O o Yeesu bèn bía nòn 6a yi: «Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Mu yínǎn o *Mɔyĩize lé yĩa hĩa nòn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé 1 Maá Dónbeenĩ nòn ho mia. Lé orén mún wee na ho dīnló binbirĩ na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho dīnló binbirĩ na le Dónbeenĩ wee na lé yĩa ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānĩ binbirĩ ho dīmíjása yi.» ³⁴ A 6a bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón dīnló so wɛn fɛɛɛ.»

³⁵ O o Yeesu wáa bía nòn 6a yi: «Īnén lé yĩa lé ho dīnló na wee na le mukānĩ binbirĩ. Yia bò miĩ á dó mí sīi miĩ, á hĩni làa ju-hānĩ máa 6úe 6ànso hùúu. ³⁶ Ī bía mu nòn mia le mi mɔn bĩo á ĩ wó, à mi jɔn pá yí dó mi sĩa miĩ. ³⁷ Bĩa á ĩ Maá wee wé à 6a bĩo sīi miĩ le mí nĩ-kéní kéní wé è bè miĩ. Yia bò miĩ, á ĩ máa bío le o bīnĩ hùúu. ³⁸ Lé bío á ĩ yí ló ho wáayi yí wà 6ueé wé ĩ sīi bío. Yia tonkaa mi lé wón sīi bío á ĩ wà 6ueé wé. ³⁹ Yia tonkaa mi sīi bío lé à ĩ yí vīnĩ bĩa ó o kàràfáa miĩ nĩ-kéní 6úí, ká ĩ vèení 6a ho dīmíjá vé nònzoñ. ⁴⁰ Mu bon, ĩ Maá sīi bío lé à bĩa 6úen6úen na fá mí yĩo o Za yi á dó mí sĩa wo yi, à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé, à ĩ vèení 6a ho dīmíjá vé nònzoñ.»

⁴¹ A 6a *zúifùwa wáa wee khí mí kíó yi, lé bío ó o bía le mínén lé ho dīnló binbirĩ na ló ho wáayi lion. ⁴² A 6a bía: «Yínǎn orén lé o Zozɛɛfu za Yeesu le? Wa zũ 6àn maá lè 6àn nu. O o wáa à wé kaka á à bĩoráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mí yí khí mí kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miĩ, ká a Maá na tonkaa mi yí 6uan wo yí 6uararáa, á Īnén á à vèení 6ànso ho dīmíjá vé nònzoñ. ⁴⁵ Bío kà lé bío túara le Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà vǔnna yi: «Le Dónbeenĩ khíi kàrán 6a 6úen6úen.*» Nùpue léee nùpue na wee jí a Maá Dónbeenĩ tãmu, á wee día mítén ò o kàrán, wón á à bè miĩ. ⁴⁶ Bũn yí máa zéení le ĩ le nùpue 6úí mɔn o Maá. Yia ló le Dónbeenĩ cǔn 6uara, lé wón mí dòn mɔn wo. ⁴⁷ Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Yia dó mí sīi wo yi, wón yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ⁴⁸ Īnén lé ho dīnló na wee na le mukānĩ binbirĩ. ⁴⁹ Mĩn 6úaawa là ho *maane ho tá henĩ yi, ɛ ká bũn màhá yí hò 6a hómú. ⁵⁰ Ká Īnén lé ho dīnló binbirĩ na ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á 6ànso ò yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ⁵¹ Īnén lé ho dīnló na wee na le mukānĩ binbirĩ, hĩa ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á 6ànso á à yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Ho dīnló na á ĩ ï na bèra a na à ho dīmíjása yí le mukānĩ binbirĩ, lé ĩ sǎnía.»

⁵² Bío 6a *zúifùwa jǎ há bíonĩ mu, á 6a wee kán mín lè mí sòobéɛ. Ba wee bío: «O nĩi mu dà a wé kaka a nanáa mí sǎnía wɛn á wa a là?» ⁵³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le 1 mĩ ho tũíá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sǎnía, á yí jun o cǎni, á

Š 6:31 Mí loĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 78.24; Léró vūahũ (Exode) 16.1-15. Ba zǎamáa bía le bíonĩ mu à zéení le o Mɔyĩize lé yĩa hĩa nòn ho dīnló mín 6úaawa

yi. * 6:45 Mí loĩ Ezayii vūahũ 54.13

le mukānī binbirī máa kέn mia. ⁵⁴ Yia là í sǎnía, á ɲun í cǎni, wón ɓànsò yú le mukānī binbirī na máa vé. I ò vèenì ɓànsò ho dīmlǎ vé nǎnzòñ. ⁵⁵ Mu bon, ínén sǎnía lé ho dīnló binbirī, á í cǎni lé mu bè-ɲunii binbirī. ⁵⁶ Yia là í sǎnía á ɲun í cǎni, se wón páanía làa mi á ínén páanía làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mi lé wón mí bεεre wee na le mukānī binbirī. A lé orén pánká yi á le mukānī binbirī mún wiráa ínén yi. Lé làa bǔn sii, á yia là í sǎnía, á ɓànsò mún ò yí le mukānī binbirī ínén pánká yi. ⁵⁸ Inén lé ho dīnló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hía á mǐn ɓuàawa yánkaa dú bǐo sii. Bán dú hón à ɓa pá húrun. Eε ká yia dú ho dīnló na ló ho wáayi lion, á ɓànsò á à yí le mukānī binbirī na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía há bióní na kà, ká a wee kàrán ɓa nùpua ɓa zúifùwa kàránlò zǐi ho *Kapεεnyuumu lóhó yi.

Le mukānī binbirī na máa vé bióní

⁶⁰ Bǐo á bía bò a yi ɲá a bióní, á ɓa cèrèe bía: «O nǐi mu bióní ɓèntǐn hereka. Nùpue na dà à tà há yi á mía.» ⁶¹ O o Yeesu zūna le bǐa bò a yi wee khí mí kíó yi bǐo ó o bía bǐo yi, ó o bía: «Há bióní mu ɓóonía mia léé? ⁶² Eε ká mi ɓèn wǎa khíi mǎn o *Nùpue Za ká a bǐnía wee yòo hen na ó o ló yi ɓuara há? ⁶³ Le Dónbeení Hácírí lé dǐo wee na le mukānī binbirī. O nùpue mítén yi dà dèe máa wé. Há bióní mu na á í bía nǎn mia kà lé le Dónbeení Hácírí á há ló cǎn. Há wee na le mukānī binbirī. ⁶⁴ Eε ká ɓa nùwǎ yèn ɓúí mi tǎhǔ á yí dó mí sǐa mǐi.» A mu ɓèn bon, mu ɲúhǔ ɓúεεnǐi á bía yí dó mí sǐa o Yeesu yi ó o zūna bǐo, á mún zūna yia á à dé o ò na bǐo. ⁶⁵ O o Yeesu pá bǐnía bía kà sii: «Lé bǔn te bǐo á í bía mu nǎn mia le nùpue yí dà máa bè mǐi, ká a Maá Dónbeení yí nǎn mu wéró pánká ɓànsò yi.»

⁶⁶ A wǎa lá bǔn ɲii wán, á bǐa bò a yi cèrèe bǐnía o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o wǎa tǔara mí nǐ-kenínia píru ɲun yi: «Minén mún máa bǐnǐ le?» ⁶⁸ O o Simǎn Piεre bía nǎn wo yi: «Núhǔso, lé o yén á wa à bǐnǐ vaá bè yi? Unén lé yia le mukānī binbirī na máa vé bióní wee lé cǎn. ⁶⁹ Warén dó wa sǐa foñ, á zū le ũnén lé yia lé le Dónbeení nùpue yi poni ɓànsò na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Mu so yínǎn ínén hueekaa minén píru ɲun le? Eε ká mi nǐ-kéní ɓúí màhá pá lé o *Satǎni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simǎn Isikariote za Zudaa ó o wee bǐo bǐo. Mu bon, ɓa píru ɲun mu tǎhǔ ó orén lé yia à dé o ò na.

7

O Yeesu ɓàn zàwa yí dó mí sǐa wo yi

¹ Bǔn món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhǔ yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhǔ yi, lé bǐo ɓa *zúifùwa ɲúnása wi ɓa ɓúe o. ² Bǐo ɓa zúifùwa sǎnú na ɓa le *Bùkúwá Sǎnú díró wà ɓueé sùará, ³ ó o Yeesu ɓàn zàwa bía nǎn wo yi: «Fo lá ko à ũ lé hen à lén

va ho Zudee kōhū yi, à bīa bò foñ bīn mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi 6a zūr wo, wón bè-wénia máa wé sanka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ũ wé à 6a nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu 6àn zàwa mí bæere yí dó mí sīa wo yi. ⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Inén á ho pāahū ðīn yí ðōn cōn, ká minén bán á ho pāahū wi cōn wà féεε. ⁷ Ho ðīmíjǎ nùpua yí dà máa jin mia, ká inén wón 6a jina, lé bīo á ĩ wee mī ho tūiá le 6a wára yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú ðīnii. Inén wón máa va, lé bīo ho pāahū ðīn yí ðōn ĩ cōn.» ⁹ O Yeesu bía hñn bioní so nɔn 6a yi ò o kará ho Kalilee kōhū yi.

O Yeesu van hā bukúwá sánú ðīnii

¹⁰ Bīo ó o Yeesu 6àn zàwa wà van ho sánú ðīnii, ó orén mún wà van. Ká a mǎhǎ sanka mīten vannáa, ò o bīo yí zūr. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cà a ho sánú mu ðīnii. Ba wee héε tūaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bīo wó le wǎaní làa sòobéε 6a zāamáa tǎhū. Ba 6úi wee bío le o nīi mu léε nī-tente. Ba 6úi 6èn le o wee vīiní 6a nùpua. ¹³ Ká nùpue na mǎhǎ à hení mí sīi á à bío mu wéréwéré 6a nùpua yahó wón mīa, lé bīo 6a zāna 6a zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho tǎhū lòn wizoní bīo náa sīi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zī-beení lún yi, á zoó wee kàrán 6a nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bīo yi, á 6a wee bío: «O nīi mu kàránló jɔn yí van yahó ò o pá zú le Dónbeení bioní vūahū bīo ká sīi le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bīo á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló inén ĩ bæere cōn. Yīa tonkaa mi lé yīa mu ló cōn. ¹⁷ Yīa tà wee wé le Dónbeení sīi bīo, wón 6ànso á à zūr ká ĩ kàránló ló le Dónbeení cōn, tàá ká ĩ wee bío ĩ kùrú bioní. ¹⁸ Yīa wee bío mí kùrú bioní, wón wee cà le yèni. Ká yīa wee cà le yèni à na yīa tonkaa wo yi, wón wee mī ho tūiá, o téréna. ¹⁹ O *Mɔyiize so yí nɔn ho làndá mia le? A yīa mǎhǎ wee bè ho yi mi tǎhū wón mīa. Léε webio nɔn mi wi mi 6úeráa mi?» ²⁰ A 6a zāamáa bía nɔn wo yi: «O cíná wi foñ! Yīa wi ò o 6úε fo lé o yén?» ²¹ O o Yeesu bīnía lá le bioní ò o bía nɔn 6a yi: «Ī wó mu yéréké bīo dà-kéní mí ðòn wa vūnló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bīo yi. ²² O Mɔyiize bò mu henía nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yàá wee kúio 6a hàrí ho Sabaa zoñ. Ho làndá mu yàá yínɔñ Mɔyiize 6úa ho júhū, mu lé mīn 6úaawa. ²³ Awa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Mɔyiize làndá ðání yi, á léε webio nɔn á mi sīa wee cínáa mīl, lé bīo á ĩ wó ó o nī-kùure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bīo mi wee mi à ðīn wán cítíráa o nùpue à mi kǎhí yi. Mī wé cítí o nùpue làa bīo téréna le Dónbeení cōn.»

O Yeesu lé yīa le Dónbeení mɔn léra

²⁵ A ho Zeruzalεmusa búí wáa wee bío: «Éee! Yia kà so yínǎí o ñii na á wa ñúnása wi 6a búe le? ²⁶ Nín-yia wee bío 6a ñupua yahó, ò o búí yí dó mí ñii wo yi. Wa ñúnása màhá wáa zūna le lé orén lé yia le Dónbeenĩ mǎn léra lée? ²⁷ Yia kà wón á warén zū léení. Εε ká yia le Dónbeenĩ mǎn léra khii buara, á ñupue woon máa zūñ hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bǐo ó o Yeesu wee kàrán 6a ñupua le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi, ó o bía bǐo kà pǎnpǎn: «Mi so zū mi kénkén, á zū ì léení le? Inén yí buara ìten, ká ho tũíá poni 6ànso lé yia tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká inén wón zū a, lé bǐo á mu lé orén á ì ló cǎn buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰ A 6a wáa wee cà a wĩiró yahó, ká ñupue woon yí wĩira a, lé bǐo ó o pǎahũ ãĩn yí dǎn. ³¹ Εε ká 6a zǎamáa mu ãahũ, á 6a cèrèε ñǎn pá tà a bǐo. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeenĩ mǎn léra khii buara, ó o so búeé wé yéréké bǐowa na po bǐo ó o ñii na kà wee wé le?»

Ba tonkaa 6a parowà le 6a vaa wĩi o Yeesu

³² A 6a *Farizǐεwa búí ñá bǐo 6a zǎamáa wee hũahũaaka a Yeesu dǎní yi, á 6a Farizǐεwa mu kuure lè le *Dónbeenĩ yankarowà ñúnása tonkaa 6a parowà búí le 6a vaa wĩi wo. ³³ O o Yeesu bía: «Ì kèrǐló mi ãahũ máa wé bǐo na á à mía. Hen làa cǐnũ ká ì ì bǐnĩ ì va yia tonkaa mi cǎn. ³⁴ Mi khii wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ì ì kèrǐ yi á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵ A 6a *zúifùwa wee tùaka mín yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zúifùwa na héera wika bǐa yínǎí 6a zúifùwa ãahũ ó o màhá wi ò o lén va cǎn lée? O màhá wi o ò vaa kàrán bǐa yínǎí 6a zúifùwa lée? ³⁶ Bǐo ó o bía le wa khii wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì kèrǐ yi á wa yí dà máa va yi, bũn kúará lée webio?

O Yeesu le bǐa le ñu-hǎní dà buen mí cǎn

³⁷ Ho sǎnú dí vé ñǎnzoñ dén wizonle so lé ãio ñúhũ wi po hǐa ká. Bũn zoñ ó o Yeesu ãĩn 6a zǎamáa yahó ò o bía pǎnpǎn: «Hen ká yia le ñu-hǎní dà, à 6ànso buen ì cǎn á ì ì na mu ñumu wo yi ó o ò ñu. ³⁸ Yia dó mí sǐi miĩ, làa bǐo mu túararáa le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi ká sǐi: «Á wón 6ànso sǐi á à wé lòn ñun-dǎní, á mu ñumu na wee na le mukǎnĩ wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenĩ Hácírĩ ó o Yeesu wee bío bǐo ká sǐi, ãio á bǐa dó mí sǐa wo yi khii yí. Mu pǎahũ ká le Dónbeenĩ ãĩn yí ñǎn mí Hácírĩ bǐa dó mí sǐa o Yeesu yi, lé bǐo le Dónbeenĩ ãĩn yí léra a yèni.

Ba zǎamáa ñi-cúa wi mín ñúndá yi o Yeesu bǐo yi

⁴⁰ Ká 6a zǎamáa na wi bǐn ñá a Yeesu bíonĩ mu, á 6a búí wee bío le yia kà wón 6èntǐn lé le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεero. ⁴¹ Ba búí bán 6èn le o lé *Yia le Dónbeenĩ mǎn léra. Ba búí 6èn le mu so bon ká yia le Dónbeenĩ mǎn léra ko ò o lé ho Kalilee kǎhũ yi

le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi le o *Daviide nɔnkāni, là a Daviide mu 6a lóhó Betelehεemu lé bĩn á Yia le Dónbeenĩ mɔn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ A 6a zāamāa j̄i-cúa wó mĩn j̄úná yi o Yeesu mu b̄io yi. ⁴⁴ Ba zāamāa mu t̄lahũ á nùwā yɛn búí wi 6a w̄i wo, ká n̄upue woon yí t̄t̄aa wo yi.

Ba zúifùwa j̄únása yi tà a Yeesu bio

⁴⁵ B̄io 6a parowà na le Dónbeenĩ yankarowà j̄únása lè 6a Fariz̄iεwa tonkaa b̄inía 6uara, á bán túara 6a yi: «Lée webio nɔn á mi yí 6uannáa wo yí buararáa?» ⁴⁶ A 6a parowà bía: «Hã bióní na ó o n̄upue mu wee bío 6àn síi á wa đ̄ĩn yí j̄á a búí j̄ii yi yí mɔn hùúu.» ⁴⁷ A 6a Fariz̄iεwa bía nɔn 6a yi: «Mínén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén j̄únása t̄lahũ lè warén Fariz̄iεwa t̄lahũ á n̄i-kéní ká so tà a bio le? ⁴⁹ Ká lé 6a zāamāa na ká mí dòn, bán na yí zū đ̄ε o M̄oyiize lándá bio yi, bán le Dónbeenĩ dánkánia.» ⁵⁰ A 6a Fariz̄iεwa n̄i-kéní na 6a le Nikodεemu, yia van o Yeesu c̄s̄n ho t̄nàahũ búí, ⁵¹ á bía nɔn 6a yi: «Wa lándá yi, á wa yí dà máa síiní n̄upue j̄úhũ ká wa yí j̄á 6ànso j̄i-cúa, á yí zūna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee n̄ii! Kàrán le Dónbeenĩ bióní vūahũ à cikon, á fo ò mí mu le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄εero n̄i-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé b̄ĩn á 6a 6úen6úen wà khí6on wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà yòora le 6úee na 6a le Oliivewa 6úee wán.

O hã-bá-fé na ó o Yeesu kánia

² Mu tá na lée t̄ñ ȳinbii bùirri, ó o b̄inía van le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, á 6a zāamāa 6ueé k̄inía wo yi. O o líí kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lándá b̄io zéenílowa lè 6a *Fariz̄iεwa 6uan o hãa búí na 6a zù yi là a bá-veere 6ueé zonnáa, á zoó đ̄inía wo 6a n̄upua 6úen6úen yahó, ⁴ à 6a bía nɔn o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo, o hãa na ká 6a zù yi là a báa. ⁵ A wa lándá yi, ó o *M̄oyiize b̄o mu henía nɔn wɛn le ká wa wé yú bán hãawa so sii, á wa lèeka 6a lè hã huua 6úe. * Awa, ūnén 6èn le we mu d̄ání yi?» ⁶ Ba bía b̄ĩn à khūaanáa o Yeesu j̄ii yi à yírāa wo kooní yi. Ká a Yeesu m̄ahã líí lúnlúra, ò o wee túa ho tá pún̄p̄uró yi lè mí n̄in-kíza. ⁷ B̄io 6a đ̄ĩn lan wee túa wo yi, ó o líí h̄inɔn yòó đ̄ĩn, ò o bía nɔn 6a yi: «Yia đ̄ĩn yí wó bè-kohó hùúu mi t̄lahũ, á wón wãa lèe wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu b̄inía líí lúnlúra, á wee túa ho tá pún̄p̄uró yi. ⁹ B̄io ho lándá b̄io zéenílowa lè 6a Fariz̄iεwa mu j̄á h̄s̄n bióní so, á 6a wee lén lè mí n̄i-kéní kéní, à

* 7:42 Mi loĩ Samuwεεle j̄un n̄ii vūahũ 7.12; Misee vūahũ 5.1
Lándá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 17.6-7

* 8:5 Mi loĩ

6úaká lè 6a nǐ-kǎa, á ká a Yeesu là a háa ho tǎahǔ. ¹⁰ O o Yeesu wáa líí hǐnɔn yóó dǐn ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, 6a nùpua mu bò làa wen? O 6úí mǐa máa sííní ũ jǔhǔ le?» ¹¹ O o háa bǐa nɔn o Yeesu yi: «Núhǔso, o 6úí mǐa máa sííní ho.» O o Yeesu wáa bǐa nɔn wo yi: «Àwa, á ínén mún máa sííní ũ jǔhǔ. Fo dà a lén, ká ũ 6èn yí bǐnǐ yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho ðímǐnása cǎn

¹² O Yeesu pá bǐnǐa bǐa bǐo kà nɔn 6a zāamáa yi: «Ínén ka lòn khoomu ho ðímǐnása cǎn. Yǐa tà bò mǐí, se 6anso yú mu khoomu na wee na le mukǎnǐ binbirí. O máa keń tǐbírí yí hùúu.» ¹³ A 6a Farizǐewa bǐa nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mǐ ho tǔiá ũ jǐi, à bǔn à bǐo fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ O o Yeesu bǐa nɔn 6a yi: «Hàrí ká í wee mǐ ho tǔiá í jǐi, se bǐo á í wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bǐo á í zǔ hen na á í ló yi 6uararáa, á í mún zǔ hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí zǔ í léenǐ, á mún yí zǔ hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee fǐ 6a nùpua cítíí fǐló síí, ká ínén wón máa cítí nùpue. ¹⁶ Ká í lá ko à í fǐ cítíí, á í cítíí mu jǔhǔ á à wé. Lé bǐo mu yǐnǎń ínén í dòn á à fǐ le cítíí mu. Mu lé ínén lè í Maá na tonkaa mi á à páanǐ í fǐ le. ¹⁷ Mi làndá vǔahǔ yi á mu túara le ká seéràsa nùwǎ jún mà ho tǔiá mu bǐo dà-kéní bǐo yi, se bǔn bǐo so á nùpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Inén wee mǐ ho tǔiá í jǐi. A í Maá na tonkaa mi mún wee mǐ ho tǔiá í jǐi.» ¹⁹ A 6a túara a yi: «Mín maá mu wi wen?» O o Yeesu bǐa nɔn 6a yi: «Mi yí zǔ mǐ, á mún yí zǔ í Maá. Ká mi lá zǔ mǐ, se mi mún lá à zǔn í Maá.» ²⁰ O Yeesu bǐa hǎn bǐonǐ so ká a wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, mu hámu kúeenǐ lahó nǐsǎnǐ. Nùpue yí wǐira a lé bǐo ó o páahǔ ðǐn yí ðǎn.

O Yeesu wee bǐo mi varó mín Maá cǎn bǐo

²¹ O Yeesu pá bǐnǐa bǐa bǐo kà nɔn 6a yi: «Ínén n lén á mi ì càráa mi. Ée ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ínén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² A 6a *zúifùwa wee bío mín yi: «O wi ò o 6úe mǐten léé? Bǐo ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bǐa nɔn 6a yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ínén ló ho wáayi. Minén bǐo sǎ ho ðímǐná na kà yi, ká ínén wón bǐo yí sǎ ho yi. ²⁴ Lé bǔn te bǐo á í le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ínén lé yǐa wi fǐéé, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A 6a túara a yi: «Ūnén lé o yén?» O o Yeesu bǐa nɔn 6a yi: «Í wee bío mu na mia fǐéé hàrí mu jǔhǔ 6úeenǐ. ²⁶ I dà à bǐo bǐo cèrèè mi dǎnǐ yi, á dà à fǐ le cítíí mi bǐo cèrèè wán. Ká yǐa tonkaa mi lé ho tǔiá poni 6anso, á bǐo á í jǐa à cǎn, bǔn lé bǐo á í wee bío na ho ðímǐnása yi.»

²⁷ Ba yí zǔ ká lé o Maá Dónbeenǐ ó o wee bío bǐo. ²⁸ O o Yeesu wáa bǐa nɔn 6a yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le 6úeenǐ wán

hóonía fárá, bǔn ká mi ì zǔn ká ìnén lé yía wi fěεε. A mi ì zǔn ká ì yí máa wé bǐo woon ìten. Bǐo á ì Maá bía nǎn mǐi, bǔn lé bǐo á ì wee bío. ²⁹I Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ì dòn, lé bǐo á ì wee wé bǐo sí a yí fěεε.» ³⁰Bǐo ó o Yeesu wee bío ká, á ǎa nùpua cèrèε dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenì tǔiá poni wee wé ó o nùpue kerí miten

³¹O o Yeesu wǎa bía nǎn ǎa zúifùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ì bióní yi, se mi máhǎ lé ì nǐ-kenínia bǐo bon. ³²Mi ì zǔn ho tǔiá poni binbirí na ló le Dónbeenì cǎn. Lé bǔn ñ wé á mi ì kerí miten.» ³³A ǎa bía nǎn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mǎnmǎnía. Wa yí wó a ǎúi wobáani yí mǎn. A lée webio nǎn á ùnén bíarǎa le wa à kerí waten?» ³⁴O o Yeesu bía nǎn ǎa yi: «Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nii mu bè-kohó ní yi. ³⁵A mi zǔ le o wobá-nii bǐo yí sǎ ho zǐ-ǐúhǔ yi fěεε. Ká a za na ton ho zǐ-ǐúhǔ yi, wón bǐo sǎ ho yi fěεε. ³⁶Ká le Dónbeenì Za wǎa wó mia le ǎa nùpua na wi miten, á mi ì wé miten binbirí. ³⁷I zǔ le mi lé o Abarahaamu mǎnmǎnía, εε ká mi máhǎ wee cà à mi ǎúe mi, lé bǐo á bǐo á ì wee kǎrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸Bǐo á ì Maá zéenia làa mi, lé bǔn á ì wee bío, ká minén ǎen wee wé bǐo á mǐn maá bía nǎn mia.» ³⁹A ǎa bía nǎn wo yi: «Warén wǎn maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bía nǎn ǎa yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bǐo bon, se mi lá wee wé hǎ wǎrá na ó o Abarahaamu wó ǎàn síi. ⁴⁰A mi yí máa wé hǎn, à mi wi mi ǎúe ìnén na mà ho tǔiá poni nǎn mia, hǎa na á ì ǐá ì Maá Dónbeenì cǎn. Bǔn ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹Mi wee wé mǐn maá wǎrá.» A ǎa bía nǎn wo yi: «Wǎn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínǎn zǐnì zàwa.» ⁴²O o Yeesu bía nǎn ǎa yi: «Ká mǐn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à wǎn mi, lé bǐo á ìnén ló le Dónbeenì cǎn ǎuara. I yí ǎuara ìten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³Bǐo nǎn á mi yí máa zǔnǎa hǎ bióní na á ì wee bío na mia kúarǎ lé mu yén? Lé bǐo á mi yí wi mi ǐí hǎ. ⁴⁴Yía lé mǐn maá lé o *Satāni. A mǐn maá síi bǐo lé bǔn á mi wi à mi wé. O lé o nǐ-ǎúe hǎri ho ðímǐná lénló pǎahǔ. O yí dà máa mǐ ho tǔiá poni, lé bǐo á tǔiá poni mia wo yi. Hen ká a fǎ le sabéré, se lé orén mí bεεere síi ó o wee zéeni, lé bǐo ó o lé o sabín-fùaalo. Orén lé yía á hǎ sabióní wee lé yi. ⁴⁵εε ká ìnén wee mǐ ho tǔiá poni, lé bǔn nǎn á mi yí tǎráa ì bióní yi. ⁴⁶Minén tǎhǔ, ó o ǎúi so dà a bío le ì wó bè-kohó le? Ká ì wee mǐ ho tǔiá poni, á lée webio nǎn mi yí tǎráa ì bióní yi? ⁴⁷Bǐa na lé le Dónbeenì zàwa binbirí wee wé ǐí le Dónbeenì bióní. εε ká minén yínǎn le Dónbeenì zàwa, lé bǔn nǎn mi yí máa ǐnǎa le bióní.»

O Yeesu le mǐnén po a Abarahaamu

48 A 6a *zúifùwa bía nɔn wo yi: «À bún wa tũíá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nǎi†, á wa mún tũíá sí à wa bío le o cǎná wi foñ.» 49 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ínén á cǎná mía yi. I Maá lé yǎ á í wee kǎnbi. Ká minén bán wee zùan̄ miĩ. 50 Inén yí máa bío le nùpue dé cùkú miĩ. O búí wi á à bío le 6a dé ho miĩ, á lé wón mún lé o cítí-fi. 51 Le í mi ho tũíá na mia: Yǎ tà bò í bióní yi, á bànso máa hí máa cén.»

52 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Hã laà na kà wán, á wa wãa láa mu yi kénkén le o cǎná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenĩ ñi-cúa fɛɛrowà húrunka. A ũnén pá wee bío le ká yǎ tà bò ũ bióní yi á bànso máa hí máa cén. 53 Unén 6èn wee leéka le ũ ñúhũ so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenĩ ñi-cúa fɛɛrowà mún húrunka, á ũnén 6èn wee leéka le fo lée wée?»

54 O o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú íten yi, se mu ñúhũ mía. Yǎ wee dé ho cùkú miĩ lé í Maá, yǎ mi le o lé mǎn Dónbeenĩ. 55 A mi ñòñ yí zũ a. Ká Inén wón zũ a. I lá le í yí zũ a, se í lé o sabin-fũaalo le mi bǎo síi. Eɛ ká í zũ a, á wee bè o bióní yi. 56 Mǎn maá Abarahaamu hǎa wee leékaa le mí ì mí í buenlò, ó o zámakaa mu bío yi. O o 6èn mǎn í buenlò, á síi wan mu bǎo yi.» 57 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Ũnén na lúlúio máa yí ho búará-ñun làa píru á mǎn o Abarahaamu wen?» 58 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mi ho tũíá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bún à ínén wi.»

59 A 6a wãa sèekaa hã huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. O o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi lée wà.

9

O Yeesu wéera a ñi na ton ká a lé o muui

1 Bǎo ó o Yeesu le mí ñi-kenínia wee khǎi, á 6a fò mǎn làa ñi búí na ton ká a lé o muui. 2 O o ñi-kenínia tũara a yi: «Nĩ-kàránlo, lée webio nɔn ó o ñi na kà ton ká a lé o muui? Lé orén kùrú bè-kora bǎo yi lée, tàá lé 6àn nùwã bè-kora bǎo yi?» 3 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu yínǎn orén bè-kora bǎo yi, á mu mún yínǎn 6àn nùwã bè-kora bǎo yi. O ñi mu ton ká a lé o muui, lée bèra a na à bǎo le Dónbeenĩ dà a wé à 6a nùpua búenbúen mi a yi. 4 Bǎo mu khoomu wi hã laà na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenĩ na tonkaa mi bè-wénia. Le tǎbírí hǎa wi, á nùpue máa dàí máa wé bǎo búí. 5 Bǎo á í wi ho ðímíjǎ yi hã laà na kà wán, á í ka lòn khoomu ho yi.» 6 Bǎo ó o Yeesu bía hǎn bióní so vó, ó o pũnía mí ñinsǎní, á khan le le tǎní, á khǎira là a muui yǎo, 7 ò o bía nɔn wo yi: «Lén vaa sɛɛ ũ yahó le súdeení la-beenĩ na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkarò».) O o

† 8:48 Samaríi nǎi: Ba zúifùwa cǎn á 6a Samariisa yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenĩ làndá yi. Ba von o Yeesu le le yèni mu hen á lá làa wo.

muii wà vaá sɛɛra mí yahó, á bíníá wee ɓuen, ò o wee mi. ⁸ A bía làa wo kará ɓó mín yi, làa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mín yi: «Yia kà so yínɔ́n o n̄i na lá wee wé kɛɛní fioka le?» ⁹ A ɓa ɓúi le mu lé orén. Ba ɓúi ɓèn le mu yí ɓon, le o làa wo ɓonmín. O o n̄i le mu lé mínén. ¹⁰ A ɓa tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «O n̄i na ɓa le Yeesu, lé wón khan le t̄n̄í lè mí j̄insān̄í, á khiira lè ɓ̄ ȳio, ò o le ɓ̄ lén vaa sɛɛ ɓ̄ yahó ho Silowee yi. A ɓ̄ wà van ɓ̄n vaá sɛɛra ɓ̄ yahó, á ɓ̄ wee mi.» ¹² A ɓa tùara a yi le o n̄i mu wi wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizíɛwa wee tùaka a muii yi là a waró ɓio

¹³ A ɓa bò là a n̄i na lá lé o muii vannáa ɓa *Farizíɛwa c̄n̄. ¹⁴ Yaa ɓio ó o Yeesu khan le t̄n̄í lè mí j̄insān̄í á wɛ́ɛra a n̄i ȳio, á wó ho *Sabaa zon̄. ¹⁵ Lé ɓ̄n̄ n̄on á ɓa Farizíɛwa ɓ̄n̄ s̄a wee tùa o n̄i yi làa ɓio wó wó ó o wee mináa. A wón bía n̄on ɓa yi: «O khiira le t̄i-sio lè ɓ̄ ȳio, á ɓ̄ sɛɛra ɓ̄ yahó, á ɓ̄ wáa wee mi.» ¹⁶ A ɓa Farizíɛwa nùwā yɛn ɓúi wáa bía: «O n̄i na wó ɓio kà á Dónbeen̄i yí tonkaa, lé ɓio ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba ɓúi bán ɓèn wee ɓio: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké ɓio na wee zééní le Dónbeen̄i p̄nká na á yia kà wó ɓàn sii le?» A ɓarén j̄i-cúa bíníá wi mín j̄úná yi. ¹⁷ A ɓa bíníá tùara a n̄i yi: «Lé mu yén ũnén ɓèn wee leéka o n̄i mu d̄ání yi, ɓio á lé orén wɛ́ɛra ũ ȳio?» A wón bía: «O n̄i mu lé le *Dónbeen̄i j̄i-cúa fɛero.»

¹⁸ ɓio ó o n̄i lá lé o muii, á ȳio bíníá wee mi, á ɓa zúifùwa j̄únása yí tà yi. ¹⁹ A ɓa von ɓàn nùwā wee tùa yi: «Yia kà lé mínén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muii le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o n̄i ɓàn nùwā bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muii. ²¹ Ká ɓio wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yia wɛ́ɛra a ȳio á wa mún yí zū. Mi tùa wo yi, o ȳio t̄n̄, o dà wee ɓio mí ɓio mítén.» ²² Ba bía kà s̄i lé ɓio ɓa z̄ána ɓa zúifùwa j̄únása. Bán wó le j̄ii le ká n̄upue bía wéréwéré ɓa n̄upua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeen̄i m̄on léra, á ɓanso ɓa à h̄è lè mí k̄aránló z̄i zoró. ²³ Lé ɓ̄n̄ n̄on á ɓàn nùwā ɓiaráa le ɓa tùa orén mí ɓɛere yi, le o ȳio t̄n̄.

²⁴ A ɓa zúifùwa j̄únása bíníá von o n̄i na lá lé o muii, á bía n̄on wo yi: «Loń le Dónbeen̄i yi à ũ ɓ̄n̄t̄n̄ m̄i ho t̄úíá. Warén bán zū le o n̄i mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «O n̄i mu lé o bè-kora wéro lée, o yínɔ́n o bè-kora wéro lée, ɓ̄n̄ á ɓ̄n̄én yí zū. ɓio dà-kéní lé ɓio á ɓ̄ zū, ɓ̄ lá lé o muii, ká ɓio kà wán á ɓ̄ wee mi.» ²⁶ A ɓa bía n̄on wo yi: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wɛ́ɛraráa ũ ȳio?» ²⁷ O o n̄i bía n̄on ɓa yi: «ɓ̄ lá bía mu n̄on mia, á mi yí j̄á lè ɓ̄ c̄n̄. A lée webio n̄on á mi wi à ɓ̄ b̄n̄í ɓioráa mu na mia? Minén yàá mún wáa wi à mi wé o n̄i-kenínia sá?» ²⁸ A ɓa wee là a, à ɓa bía: «Ũnén lé yia lé o n̄i mu n̄i-kenínii k̄ɛ. Warén bán lé o *M̄oyiize n̄i-kenínia. ²⁹ Wa

zū le le Dónbeenĩ bía là a Mɔyĩize. Ká yĩà kà wón á wa yí zū léenii.» ³⁰ O o n̄ii bía n̄on ɓa yi: «Mu ɓènt̄fn lée bè-vĩníkanii. Mi yí zū a léenii, ɛɛ ká arén lé yĩà mǎhǎ wɛéra 1 yĩo. ³¹ Wa zū le le Dónbeenĩ yí máa jí a bè-kora wéro floró. Ká yĩà wee k̄nbi le, á wee wé le s̄ii ɓio, wón lé yĩà á le wee jí floró. ³² ɓio ho ɗim̄jǎ wi wi, á wa ɗin̄ yí jǎ ká n̄upue na ton ká a lé o muii ó o ɓúii wɛéra yĩo. ³³ O n̄ii na ká lá yí ló le Dónbeenĩ c̄on, á ɓio ó o wó ká ó o lá máa ɗan̄ máa wé.» ³⁴ A ɓa bía n̄on wo yi: «Ūnén na ton lè mu bè-kora mí jii yí lé fo wee k̄arán warén le?» A ɓa n̄on wo ó o ló, á hò a lè mí k̄aránló zii zoró.

Bĩa lé ɓa muiiwà binbiri

³⁵ ɓio ó o Yeesu jǎ à ɓa hò a n̄ii lè mí k̄aránló zii zoró, ó o wà waá yú a, á bía n̄on wo yi: «Fo dó ũ s̄ii o *N̄upue Za yi le?» ³⁶ O o n̄ii bía: «N̄i-k̄aránlo, zéeni a làa mi bèra a na á 1 ɗan̄ dé 1 s̄ii wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo m̄on wo, 1nén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ O o n̄ii wǎa bía: «N̄uh̄so, 1 dó 1 s̄ii foñ.» O o líí ɓúrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wǎa bía: «1nén ɓuara ho ɗim̄jǎ yi le cítii ɓio yi, bèra a na à ɓa muiiwà à wé mi. Ká ɓia wee mi, à ɓan̄ wé ɓa muiiwà.» ⁴⁰ ɓio ɓa *Fariz̄iɛwa n̄uwá yen ɓúii na wi ɓin̄ jǎ hǎ bióni mu, á ɓa bía n̄on o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ũnén muiiwà le?» ⁴¹ O o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Ká mi lá lé ɓa muiiwà binbiri, á bè-kohó ɓio lá máa m̄i máa léɛ mia. ɛɛ ká ɓio mi le mi wee mi, lé ɓin̄ n̄on á mu bè-kohó ɓio wee m̄i léɛráa mia.»

10

Le pi-loore wǎhiire

¹ O Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Le 1 m̄i ho t̄uía na mia: Yĩà yí máa zo le pi-loore yi lè le ɓan̄ zūajii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón ɓanso lée k̄nlo làa n̄i-wǎah̄. ² Yĩà wee zo lè ho zūajii, wón lé o pi-pa. ³ Yĩà wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A ɓa pia wee jí a c̄on. O wee ve mí pia lè ɓa yènnáa à léráa ho kh̄uh̄. ⁴ Ká a von mí pia ɓúenɓúen ɓa ló, ò o dí ɓa yahó lén à ɓa bè m̄on, lé ɓio ɓa zū a t̄amu. ⁵ Ká yĩà ɓa yí zū wón ɓa máa bè m̄on. Ba yaá à l̄uwí á à khèn làa wo, lé ɓio ɓa yí zū a t̄amu.»

⁶ O Yeesu wà dén wǎhiire so n̄on ɓa yi, ká ɓia ó o wà le n̄on yi mǎhǎ yí zūna a bióni kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá ɓin̄iá bía: «Le 1 m̄i ho t̄uía na mia: 1nén ka lòn pi-loore ɓan̄ zūajii. ⁸ ɓia dú 1 yahó ɓúenɓúen lée k̄nlowà làa n̄i-wǎanna. ɛɛ ká 1 pia yí jǎ ɓa c̄on. ⁹ 1nén ka lòn zūajii. Yĩà zon làa ho, á wón n̄ fen. ɓanso ɗa wé è zo ká a lé m̄iten, á mún n̄ yí mí bè-d̄inii. ¹⁰ O k̄nlo wón wee wé ɓuen ho juaáló, lè ho

buéro, lè ho yáaró bïo yi mí dòn. Εε ká ínén wón buara, bèra a na à ì pia yí le mukānī binbirī na bàn sīi mia.

11 «Ínén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukānī na mí pia bïo yi. 12 Ká yīa wee pa 6a pia le wá rí bïo yi, wón ká a mɔn o dakhínkhín ò o lùwí ká a día 6a, à wón yí 6a bú i wīka, à bīa ká kén ná. O wé lùwí lé bïo 6a pia bïo yí sá a yi. O yínɔ́n pi-pa binbirī. 13 O wee sá le wá rí bïo yi, ká 6a pia bïo yí ciran wo.

14 «Ínén ka lòn pi-pa tente. Bīa bïo sá mīi ka lòn pia. I zū 6a, á 6a mún zū mi, 15 làa bïo ó o Maá zūnáa mi á ì mún zūnáa wón bïo sīi. I wee dé ì mukānī na ì pia bïo yi. 16 I pia bú i pá wi, á ñn yí zon le pi-loore na ká yi. Bán á ì mún ko à ì hē buennáa. Ba à jí ì tām u, á 6a à wé pi-6oohū dà-kéní, làa pi-pa nī-kéní. 17 O Maá wa mi, lé bïo á ì wee tà dé ì mukānī na, à bīnī yír áa le. 18 Nùpue yí dà máa vīnī ínén mukānī làa pánk á. Inén lé yīa wee tà dé le na ì ten. Le bàn naló pánk á wi ì cón, á le bàn bīnī yír ó pánk á mún wi ì cón. Būn lé bïo á ì Maá nɔn le jii le ì wé.»

19 Hón bioní so bïo yi, á 6a *zúifùwa jì-cúa tīn wó mín jún á yi. 20 Ba tīahū, á 6a cèrèε wee bío bïo ká: «O cíná wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a cón.» 21 Ba bú i bèn wee bío: «Nùpue na á cíná wi yi yí dà máa bío hā bioní na ká bàn sīi. Cíná so dà a wéé muiwà yïo le?»

Ba zúifùwa jún ds a pā a Yeesu bïo

22 Mu wó le tēenī pāahū, ká 6a *zúifùwa wee dí le *Dónbeenī zī-beenī ceéro sánú ho Zeruzalεεmu yi, 23 ó o Yeesu zoó wee varáka ho sán sá na 6a le Salomɔn sán sá yi, le Dónbeenī zī-beenī lún yi. 24 A 6a zúifùwa wáa buéé kīnía wo yi, à 6a tūara a yi: «Fo mähā à día wɛn hā yilera yi á vaá dā ho pāahū yén coon? Hen ká fo lé *Yīa le Dónbeenī mɔn léra, à ū bío mu wéréwéré na wɛn.» 25 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Í bía mu nɔn mia, á mi yí tà mu. Hā wá r á na á ínén wee wé lé ì Maá pánk á, lé hón wee zéení ì léenī. 26 Εε ká bïo nɔn á minén yí tār áa mu, lé bïo á mi yí máa mī dé bīa bïo sá mīi jii. 27 Bīa bïo sá mīi wee jí ì cón làa bïo 6a pia wee jún áa o pi-pa cón bïo. I zū 6a, á 6a wee bè mīi. 28 I wé è na le mukānī binbirī na máa vé 6a yi. Ba bïo máa yáa hùúu. O bú i máa fé 6a ì nūi yi. 29 O Maá na kār áf áa 6a mīi, wón po mu bú en bú en, ó o bú i máa fé 6a ì Maá nūi yi máa yí. 30 Inén lè ì Maá léé dà-kéní.»

31 A 6a zúifùwa tīn khuiira hā huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. 32 O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Í wó mu bè-tentewà cèrèε lè ì Maá pánk á á mi mɔn. A lé mu yén bïo yi á mi le mí ì lèekar áa mi lè hā huua á à búe?» 33 A 6a bía nɔn wo yi: «Mu yínɔ́n ū bè-tente bú i na fo wó bïo yi á wa le wa à lèekar áa

fo lè hã huua á à búe. Ká lé bïo fo wee là le Dónbeenĩ. Ʋnén nùpue káamáa á le fo lé le Dónbeenĩ.» ³⁴ O o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahũ yi kà sii: «Inén Dónbeenĩ bía le mi lé hã doƒina.» ³⁵ A wa ɲɔ̀n zū le bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén làndá yi á le Dónbeenĩ bía le ɓa nùpua na le nɔ̀n mí bionĩ yi lé hã doƒina. ³⁶ Ká inén wón ó o Maá Dónbeenĩ mɔ̀n léra á ĩ bïo sã a yi á tonkaa ho dímɲá yi. A mi ì wé kaka à bioráa le inén wee là le Dónbeenĩ lé bïo á ĩ bía le ĩ lé le za? ³⁷ Hen ká ĩ yí máa wé bïo á ĩ Maá wee wé, à mi yí tà ĩ bïo. ³⁸ Ká ĩ wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà ĩ bionĩ yi, à mi pá wáa tà bïo á ĩ wee wé yi, bèra a na à mi zūn kénkén le o Maá páania làa mi, á ĩ páania làa wo.»

³⁹ A ɓa tɪn le mí ì wĩ wo, ká a màhã porónna wà ò o día ɓa.

⁴⁰ O Yeesu bɪnía khú lè ho Zurudēn muhũ mɔ̀n, hen na ó o Zān lá wee bátizé ɓa nùpua yi, á khii kará bɪn. ⁴¹ Nùpua cèrèè ɓuara a cɔ̀n. Ba wee bïo: «O Zān yí wó hàrí yéréké bïo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenĩ pánká. Ká bïo ɓúenɔ̀uen na ó o bía a nĩ mu dání yi ɓèntɪn lée tũia.» ⁴² A ɓa nùpua cèrèè dó mí sɪa o Yeesu yi bɪn.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bïo

¹ Nĩ ɓúí na ɓa le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu lè mín hĩnni nùwã ɲun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yĩa hía kúaa ho ɲiló na sãmu sí o Yeesu zení wán á bɪnía sùukaa lè mí ɲún-vãní.* Lé wón ɓàn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu ɓàn hĩnni mí nùwã ɲun tonkaa o ɓúí le o vaa bïo bïo kà na a Yeesu yi: «Núhũso, mín ɓónlo á lò yí here.» ⁴ Bïo ɓa vaá bía mu nɔ̀n o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vãmú mu yínɔ̀n bïo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenĩ yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenĩ Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè ɓàn yàró Lazaare. ⁶ Ɛε ká bïo ó o ɲá a Lazaare vãmú bïo, ó o bɪnía wó hã wizooní ɲun hen na ó o wi yi. ⁷ Bũn mɔ̀n, ó o bía nɔ̀n mí nĩ-kenínia yi: «Mí bɪnĩ le wa lén va ho *Zudee kōhũ.» ⁸ O o nĩ-kenínia bía nɔ̀n wo yi: «Nì-kàránlo, yínɔ̀n bɪn á ɓa còonia le mí ì lèeka fo lè hã huua á à búe le? A lé bɪn á ù pá wi à ù bɪnĩ va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nɔ̀n ɓa yi: «Hã lèèrèwa píru ɲun lé hĩa wi le wizon-kùure yi, tàà? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hĩaa mítén, lé bïo á mu khoomu wi. ¹⁰ Ɛε ká a nùpue wee varáka ho tɪnàahũ, ò o wé hĩaa mítén, lé bïo mu khoomu mía.» ¹¹ Bïo ó o Yeesu bía hũn bionĩ so wó, ó o pá bɪnía bía: «Wàn ɓónlo Lazaare dũma, ká ĩ màhã vaá sɪnĩ a.» ¹² O o nĩ-kenínia bía: «Hen ká a

* 10:34 Mí loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 82.6

* 11:2 Mí loĩ Zān vūahũ 12.3

dūma, se o vāmú díká wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrún. Ká a nǐ-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirí ó o bía bío. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía mu wéréwéré nǎn ǎa yi: «O Lazaare húrún. ¹⁵ Bío mu yí wó yí yú mi bín á í wee zāmaka minén bío yi, lé bío á lé bún á à na á mi ì wíoka à déráa mi sía mií. Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na ǎa wee ve làa Hénbéní á wáa bía nǎn ǎa nǐ-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wó.»

¹⁷ Bío ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o ná à ǎa le o Lazaare nùna á yú há wizooní bío náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalεemu yí ná yi mín yi. Mu máa yí kilomεeterewa bío tǐn sese, ¹⁹ á ǎa *zúifùwa cèrèε ló ho Zeruzalεemu yi ǎuara a Maate là á Mari cǎn, á wà ǎueé tèní ǎàn yàró yúmú. ²⁰ Bío ó o Maate ná à ǎa le o Yeesu bò o ǎuen, ó o ló léé sá a yahó, ò o Mari wón kará le zǐi yi. ²¹ Bío ó o léé yú a, ó o bía nǎn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún. ²² Εε ká í zū le há làa na kà wán pá, á bío ǎúénǎúén na fo ò fio le Dónbeení cǎn, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Mín yàró á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Í zū le ká le Dónbeení wee vèení ǎa nǐ-hía ho dímǐná vé nǎnzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ínén lé yǐa wee vèení ǎa nǐ-hía á wee na le mukǎní binbirí. Yǐa dó mí síi mií, ó o mukǎní á à kéń, hàrí à ǎanso hí. ²⁶ A nùpue léé nùpue na dó mí síi mií á yú le mukǎní binbirí, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷ O o Maate bía: «Ūuu Núhúso, í tà le fo lé *Yǐa le Dónbeení mǎn léra, le Dónbeení Za na ko ò o ǎuen ho dímǐná yi.»

²⁸ Bío ó o Maate bía bún vó, ó o wà ǎueé von mín hínló wee hǔmǎnkaráa: «O nǐ-karánlo léé wi hen. O le ū ǎuen.» ²⁹ Bío ó o Mari ná bío bía, ó o dèéníá híñǎn ǎánbáa mà a Yeesu. ³⁰ Mu páahú ò o Yeesu lá díñ yí ǎueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sá a yahó yi. ³¹ Bío ǎa zúifùwa na lá wi le zǐi yi làa Mari, á wee híí o síi mǎn wo ò o híñǎn ǎánbáa ló, á ǎa bò a mǎn. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á léé wá. ³² Bío ó o Mari vaá dǎn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí búrá a yahó, ò o bía nǎn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún.» ³³ Ká a Yeesu mǎn ò o wee wá, á ǎa nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéε, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o tùara ǎa yi: «Lé wen á mi nùna a yi?» A ǎa bía nǎn wo yi: «Núhúso, ǎuen ǎuee loń.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A ǎa zúifùwa na wi bín á wee bío: «Mi loń bío ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká ǎa nùwá yèn búí ǎán ǎèn wee bío: «Orén na wééra a muíi yǐo, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸ Bío ǎa wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéε. Le búure mu léé ǎó-εεhó búí kǎhú, á níi pon lè le hue-beení. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi bíní le huee lén bín.» O o Maate na lé yǐa húrún ǎàn hínló, á bía nǎn o Yeesu

yi: «O sāmú á à wé, lé bǐo ó o wi le búure yi yú hā wízoní bǐo náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Í so yí bía yí n̄n foñ le ká fo dó ũ s̄i m̄i, á fo ò mi le Dónbeení cùkú beení le?» ⁴¹ A 6a wāa b̄inía le huee léra. O o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ũ b̄arákà, lé bǐo fo tà jí í floró. ⁴² Í zū le fo wee jí í c̄n f̄εε, εε ká í wee bío làa fo bǐo kà wán 6a n̄pua na k̄nía m̄i kà bǐo yi, bèra a na 6a tà le lé ũnén tonkaa mi bǐo bon.» ⁴³ Bǐo ó o Yeesu bía h̄n b̄ioní so wó, ó o bía p̄np̄n: «Lazaare, 6uee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun 6uee ló, ká a zení là a n̄n b̄á lè hā n̄n-kéníwà, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mí fee wo, à díá le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bǐo 6a *zúifùwa na 6uara a Mari c̄n m̄n bǐo ó o Yeesu wó, á 6a c̄r̄εε dó mí s̄ia wo yi. ⁴⁶ Ká 6a t̄ahú á 6a n̄wá ȳn b̄uí wà vaá yú 6a *Farizíewa, á lá bǐo ó o Yeesu wó á f̄εera n̄n 6a yi. ⁴⁷ A 6a Farizíewa lè le *Dónbeení yankarowà júnása á von mí n̄nzawa *làndá t̄úíá f̄εerowà na ká à 6a kúaa mín wán, á bía n̄n mín yi: «Wa 6̄ent̄in ko à wa wé bǐo b̄uí. O n̄i mu s̄obáa wee wé mu yéréké b̄iowa dàkh̄ina. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á 6a n̄pua 6̄uen6̄uen h̄ia yèrémá à dé mí s̄ia wo yi. A ho Oroomusa júnása á à h̄n í fi wa *Dónbeení z̄i-beení, á à 6úe wa n̄pomu j̄uh̄.†» ⁴⁹ A 6a n̄-kéní na 6a le Kayiifu, ȳa lé le Dónbeení yankarowà j̄uh̄so beení le lúlúure mu yi, á bía n̄n 6a yi: «Mí yí zū bǐo b̄uí mu yi. ⁵⁰ Mí so yí zū le warén c̄n á mu s̄taaní ò o n̄pue n̄-kéní hí wa n̄pomu 6̄uen6̄uen bǐo yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hā b̄ioní mu mít̄en. Ká bǐo ó o lé le Dónbeení yankarowà j̄uh̄so beení le lúlúure mu yi, lé b̄n n̄n ó o wee f̄ε le Dónbeení j̄i-cúa kà s̄ii, le o Yeesu ko ò o hí mín n̄pomu bǐo yi. ⁵² Mu yín̄n bán mí d̄on bǐo yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeení z̄awa 6̄uen6̄uen na saawaa wi ho d̄m̄j̄á 6̄uen6̄uen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu n̄pomu dà-kéní.

⁵³ Lé b̄n bǐo yi, á 6a zúifùwa júnása bía tò mu wán mu zon le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe. ⁵⁴ A lé b̄n n̄n ó o Yeesu wāa yí máa h̄εe 6a zúifùwa t̄ahú à 6a mi, ò o wà van ho lóhó b̄uí na 6a le Efarayiimu, h̄ia 6ó le dùure yi, á vaá kará b̄n lè mí n̄-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúifùwa s̄nú na 6a le Paaki wà 6uee d̄á, à 6a c̄r̄εε léka à f̄en va ho Zeruzal̄εmu, á vaa ceé mít̄en à d̄an d̄iraa ho s̄nú mu. ⁵⁶ Ba n̄pua wee cá a Yeesu, á wee t̄úaka mín yi le Dónbeení z̄i-beení lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho s̄nú d̄iní lé, tàà o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeení

† 11:48 Ho p̄ahú mu yi, ká ho Oroomusa p̄anká wi 6a zúifùwa wán.

yankarowà júnása lè 6a *Farizíεwa á nɔn le jii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à ànsò 6uee bío mu, à mí wii wo.

12

O Mari kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán
(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bío hèzín, ó o Yeesu 6uara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vèenía. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bín, ó o Maate wee na ho dínló 6a nùpua yi. Bĩa là a Yeesu páanía kará ho dínló júhú yi ó o Lazaare wi t̄ahú.

³ O o Mari 6uan ho jiló na sámu sí á yàwá here liitere sanká màní, hĩa wó lè mu bío 6úi na 6a le náàrè mí jii yi, á 6ueé kúaa o Yeesu zení wán, á bínía sùukaa lè mí jún-vāní. A ho jiló sámu hínɔn sú le zii mu 6úen6úen. ⁴ O o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní na 6a le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio nɔn 6a yí yèéraráa ho jiló mu lè wén-hāani khíá-t̄ín, á yí nɔn 6a nĩ-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía b̄n yínɔn bío 6a nĩ-khenia bío here wo yi, ká lé bío ó o lé o k̄nlo. Ba 6un6ua-wárí na wi o c̄n ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O hãa mu á ū díá. Ho jiló mu ó o lá b̄ará pan lè 1 sánía wíokaró hã nùuló bío yi. ⁸ Ba nĩ-khenia á à keñ làa mia f̄éεε, ká ínén wón máa keñ làa mia f̄éεε.»

⁹ Ba minka *zúifùwa j̄á le o Yeesu wi ho Betanii yi, á 6a wà van bín. Mu yínɔn o Yeesu bío yi mí dòn 6a vannáa, 6a mún wi 6a vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenía. ¹⁰ A le *Dónbeenĩ yankarowà júnása mún wāanía tò le mí ì na a Lazaare 6a à 6úe ¹¹ lé bío á mu lé o Lazaare mu vèeró bío yi á 6a zúifùwa c̄r̄éεε wee yèrè má dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi bío
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée t̄n, á 6a minka zāamāa na 6uara ho sánú díró bío yi, á j̄á le o Yeesu wà 6ueé zo ho Zeruzalεemu, ¹³ á 6a khó hã yùkúio v̄nna na 6a lée dérāa ho cùkú wo yi 6uan, à 6a wà lée sã a yahó. Ba wee bío bío kà p̄n̄p̄n̄: «Le ho cùkú à bío sí le Dónbeenĩ yi. Le o Núhúso Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o *Isirayεεle b̄éε.» ¹⁴ O Yeesu yòra a s̄np̄è-bòohú 6úi, làa bío le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄yahú bíarāa mu kà síi:

¹⁵ «*Sion lóhó n̄pomu, yí z̄n̄ d̄éε.

Loí, lé ū b̄éε bò o buen,
o yòra a s̄np̄è-bòohú.»

¹⁶ P̄ahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu nĩ-kenínia yí zūna mu kúará. Ká p̄ahú na le Dónbeenĩ léra a Yeesu yèni yi, á 6a

hácírí màhǎ ɓuara ɓio le Dónbeenĩ ɓionĩ vūahũ ɓía a dǎnĩ yi wán. A ɓio ho vūahũ mu ɓía, lé ɓɓn ó o ɓio wóráa.

¹⁷ ɓía nònzon pǎanía wi là a Yeesu pǎahũ na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán ɓúenɓúen wee mĩ ɓio ɓa mǎn tũíá. ¹⁸ ɓio mún nǎn ɓa minka zǎamáa léé sǎnáa o yahó, lé ɓio mu yéréké ɓio na wee zéení le o ló le Dónbeenĩ cǎn tũíá na mà á ɓa ɓá. ¹⁹ A ɓa *Farizíewa wǎa wee ɓio mún yi: «Mi yí mǎn mu le, mi yí dà dɛɛ ɓúí máa wé. Ba nùpua ɓúenɓúen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee ɓio mi húmú ɓio

²⁰ ɓía wà ɓueé ɓúaaní le Dónbeenĩ ho Zeruzalɛmu yi ho sǎnú díró pǎahũ á ɓía yínǎn *zúífùwa ɓúí wi tǎhũ. ²¹ Ba vá ɓueé ɓó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kǎhũ lóhó na ɓa le Betesayidaa yi, á ɓía nǎn wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.» ²² O o Filiipu wǎa ɓía mu là a Andere, á ɓa mí nùwǎ ɓun wà vaá ɓía mu là a Yeesu. ²³ O o Yeesu ɓía nǎn ɓa yi: «Hia kà lé ho pǎahũ na le Dónbeenĩ á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le í mĩ ho tũíá na mia: Ká ho dǎnló ɓɛɛre á yí dù, á mukǎnĩ yí hà á ɓio ká yí soora, á le è dǎn kà. Ká le mukǎnĩ hà, á ɓio ká soora, á le è ha hǎ ɓia na boo. ²⁵ Yia henía mí mukǎnĩ ɓio, wón á à vǐnĩ le. Ká yia yí máa cǎtí mí mukǎnĩ ɓio hùúu ho dǐmǐɓá na kà yi, wón á à yí le mukǎnĩ ɓinɓirĩ na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na mǐi, à wón bè mǐi. A hen na á ï wi yi, á ï ton-sá mún ñ kɛn yi. Yia wee sá na mǐi, wón á ï Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ ɓio kà wán, á ï hácírí yáara. Lé mu yén á ï ɓío? I ɓío le í Maá kǎnĩ mi le lònbee na à yí mi hǎ laà na kà wán léé? ɛɛ ká lé ɓɓn ɓio yi á ï ɓǎn ɓuararáa. ²⁸ I Maá, zéení ũ cùkú le ɓa nùpua mi.» A tǎmu ɓúí sǎ ɓá ho wáyai á ɓía: «Í zéeníá í cùkú, á ï pá à wíoka à zéení ho.» ²⁹ Ká ɓa zǎamáa na dǎn ɓɓn ɓá mu, á ɓa le léé viohó vǎ. Ba ɓúí ɓèn le léé tonkaro na ló ho wáyai ɓía làa wo.

³⁰ O o Yeesu ɓínía ɓía: «Mu yínǎn ínén ɓio yi á mu tǎmu sǎ ɓánáa. Mu lé minén ɓio yi. ³¹ ɓio kà wán lé ho dǐmǐɓá na kà nùpua cǐtíró pǎahũ. Lé ɓio kà wán á le Dónbeenĩ lùwǎráa ho dǐmǐɓá na kà ɓúhũso. ³² Ká ínén ɓa khii can le ɓùɛɛnĩ wán hoonía yòó fǎrá, á ï wé á ɓa nùpua ɓúenɓúen á à ɓuen í cǎn.» ³³ O ɓía kà sii á zéeníanáa ɓio ó o ò hírǎa síí. ³⁴ A ɓa zǎamáa ɓía nǎn wo yi: «Wa zũ le le Dónbeenĩ làndá vūahũ yi á mu ɓía le *Yia le Dónbeenĩ mǎn léra ko ò o kɛn ɓɓn fɛɛɛ, á ũ wó kaka wee ɓioráa le o *Nùpue Za ɓa ko ɓa ca le ɓùɛɛnĩ wán hooní yòó fǎrá? A wón Nùpue Za so ɓèn lé o yén?» ³⁵ O o Yeesu ɓía mǐten ɓio nǎn ɓa yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho pǎahũ na mu ù wé á yí túee. A ɓio mi yú mu khoomu, á mi wǎa wé varáka mu yi, à le tǐbírí hǎ yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varáka le tǐbírí yi á yí máa mi ɓio wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sía yia lé mu khoomu yi, pǎahũ na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu nùpua.»

Bïo ó o Yeesu bía h́n bioní so wó, ó o khèra vaá sà míten 6a yi.

Ba zúifùwa cèrèè pá pá a Yeesu bïo

³⁷ Bïo ó o wó mu yéréké bïowa cèrèè na wee zéení le o ló le Dónbeení cón 6a m̀n mí cúee, ká 6a pá yí dó mí sía wo yi.

³⁸ Mu wó ò o *Ezayii jì-cúa na ó o f̀era, à jii sí. O bía:

«Núhũso, lé o yén yàá dó mí sii le bín-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núhũso zéeníà lè mí pànká?»*

³⁹ Bïo ǹn 6a yí dà máa tàráa mu yi, lé bïo ó o Ezayii mu pá b́nía bía:

⁴⁰ «Le Dónbeení wó á 6a ka lòn muiiwà,
bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ zǔñ bïo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cón à le wéé 6a.»†

⁴¹ O Ezayii bía h́n bioní so lé bïo ó o m̀n ho cùkú na le Dónbeení á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bïo yi. ⁴² Èé ká 6a *zúifùwa ya-díwá mí bæere tiahú, á 6a cèrèè j̀ǹn pá dó mí sía o Yeesu yi. Ká 6a màhá yí máa tà bío mu wéréwéré, lé 6a *Farizíewa bïo yi, à bán yí hè 6a lè 6a zúifùwa kàránlò zii zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càró 6a nùpua cón á po le yèni càró le Dónbeení cón.

Yia yí máa tà a Yeesu bioní bïo, wón jùhũ á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bïo kà p̀np̀n: «Yia dó mí sii mi, se yíǹn ìnén ì dòn á b̀nsò dó mí sii yi. B̀nsò dó mí sii yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia m̀n mi, se lé yia tonkaa mi á b̀nsò mún m̀n. ⁴⁶ Inén ka lòn khoomu á buara ho ñimíj́á yi, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí sii mi, à b̀nsò yí keñ le tibirí yi. ⁴⁷ Ká a búij́á ì bioní ò o yí bò há yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à síiní b̀nsò jùhũ. Mu bon, ìnén yí wà buée síiní ho ñimíj́á nùpua júná, ká ì wà buée fení 6a. ⁴⁸ Yia pá ì bïo, á yí máa tà ì bioní yi, wón jùhũ á à sí. Há bioní na á ì bía lé h́n á à síiní b̀nsò jùhũ ho ñimíj́á vé ǹnzòn. ⁴⁹ Lé bïo á ì yí bía lè ì pànká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón mítén lé yia ǹn le jii mi, á zéeníà bïo á ì bío binbirí lè 6a nùpua. ⁵⁰ A ì mún zǔ le bïo ó o wee na le jii à ì hení na 6a nùpua yi, búñ wee na le mukāñi binbirí na máa vé. Há bioní na á ì wee bío lé h́a ó o Maá ǹn le jii le ì bío.»

13

O Yeesu s̀era mí n̄-keninia zení

¹ Sāni ho *Paaki sánú díró búaká, á bïo ó o Yeesu zūna le mí léro ho ñimíj́á yi à va mín Maá cón p̄ahú d̄n, á bía bïo s̄a yi

* 12:38 Mi loñ Ezayii v̄uahú 53.1 † 12:40 Mi loñ Ezayii v̄uahú 6.10

na wi ho dīmíjǎ yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bǐo mí wa làa ba òan sǐi mía.

² O Yeesu lè mí nǐ-kenínia lan wee dí ho zǐihǔ jǐi. A bǔn, ò o *Satāni wó ó o Yeesu dénaló bǐo wi o Zúdaa na lé o Simōn Isikariote za sǐi yǐ vó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bǐo búenbúen mí nǐi yǐ. O o mún zū le mí ló le Dónbeenǐ cǔn, á bǐnía wà à va le cǔn. ⁴ O o wǎa líi hǐnōn ho dǐnló jǐuhǔ yǐ, á tēra mí báká beenǐ, ò o lá le nǐn-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu jumumu le dēe búii yǐ, ò o wee sēe mí nǐ-kenínia zení, à bǐnǐ sùuka lè le nǐn-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bǐo o bueé dǎn o Simōn Piere, á wón bǐa nōn wo yǐ: «Núhǔso, lé ũnén wi à ũ sēe ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu bǐa nōn wo yǐ: «Bǐo á ínén wee wé bǐo kà wán á ũnén yǐ zū kúará. Ee ká fo khǐi zǔrǐ mu làa món.» ⁸ O o Piere bǐa: «Bùeé, ũnén máa sēe í zení hùú.» O o Yeesu bǐa nōn wo yǐ: «Ká í yǐ sēera ũ zení, á ũnén làa mi máa páanǐ bǐo búii yǐ.» ⁹ O o Simōn Piere wǎa bǐa: «Núhǔso, ká mu kà kà, à ũ yǐ sēe í zení mí dòn, ká ũ sēe í nǐnǐ lè í jǐuhǔ.» ¹⁰ O o Yeesu bǐa nōn wo yǐ: «Yìi súaa, wón bǐo búenbúen wee ce. O hǐa le mí ì sēe bǐo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èe ká mu yǐnǔnǐ mi búenbúen.» ¹¹ O Yeesu zū yǐa á à dé o ò na, lé bǔn te bǐo ó o le ba búenbúen yǐ máa ce.

¹² Bǐo ó o sēera ba zení vó, ó o lá mí báká beenǐ zǎ ò o bǐnía líi kará ho dǐnló jǐuhǔ yǐ, ò o wǎa wee bǐo lè mí nǐ-kenínia: «Mi so zū bǐo á í wó kà kúará le? ¹³ Mi wee ve mi làa nǐ-karánlo, làa Núhǔso, á mi tǔiá sí, í lé o nǐ-karánlo á lé o Núhǔso. ¹⁴ Ká ínén hǐa sēera minén zení, se minén mún ko mi wé sēe mín zení. ¹⁵ Í wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bǐo á í wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Ton-sá na po mí jǐuhǔso wón mía. O o tonkaro na po yǐa tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bǐo mi zū bǔn, ká mi wee wé mu, se mi jǐuná sí.»

*O Yeesu le mí nǐ-kenínia nǐ-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bǐa: «Mu yǐnǔnǐ mi búenbúen á í wee bǐo bǐo. Inén lé yǐa zū bǐa á í hueekaa. Ee ká bǐo túara le Dónbeenǐ bǐonǐ vǔahǔ yǐ ko mu wé à jǐi sí. Mu túara kà sǐi: «Yìi làa mi páanǐa dú í dǐnló á bǐnía wee fi làa mi.»* ¹⁹ Í wee bǐo mu na mia bǐo kà wán ká mu bǐo mu dǐn yǐ dǎn, bèra a na ká mu khǐi dǎn, à mi tà le ínén lé yǐa wi fēe. ²⁰ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Nùpue na khǐi buan í tonkaro sese, se lé ínén á òanso buan sese. Á yǐa buan mi sese, se lé yǐa tonkaa mi á òanso buan sese.»

²¹ Bǐo ó o Yeesu bǐa hǐn bǐonǐ so vó, ó o hácírí wíokaa yáara, ó o wǎa bǐa wéréwéré: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Minén nǐ-kéní lé yǐa á à dé mí ì na.» ²² A ba nǐ-kenínia wee lońka mín yǐ. Ba yǐ

* 13:18 Mi loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 41.10

zū yīa ó o wee bío bío. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní, yīa ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ O o Simōn Piere bía làa wón lè mí nīi le o tūa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bío. ²⁵ O o nĩ-kenínii mu búera van là a Yeesu cón, á tūara a yi: «Núhũso, lé o yén fo wee bío bío?» ²⁶ O o Yeesu bía: «Í zoó cĩ ho búurú, ká yīa á ĩ nōn ho yi, se wón lé orén.» O o Yeesu wáa lá ho búurú zoó câ á nōn o Zudaa na lé o Simōn Isikariote za yi. ²⁷ O Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satāni dèenía zon wo. O o Yeesu bía nōn o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ũ wé fùa.» ²⁸ A 6a nĩ-kenínia na ká tīahũ á nĩ-kéní woon yí zū bío nōn ó o Yeesu bíarāa làa wo kà síi. ²⁹ Bìo ó o Zudaa 6a bun6ua-wárí wi cón, á 6a búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío 6a màkóo wi yi ho sánú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bío búii 6a nĩ-khenia yi. ³⁰ Bìo ó o Zudaa wáa fó ho búurú kà síi, ò o dèenía hīnōn yòó ló. Mu wee wé à ho tá hūn.

O Yeesu bín-finle búii na ó o bía bío henia

³¹ O Zudaa léró mǒndén, ó o Yeesu bía: «Hā làa na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeenĩ cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeenĩ cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cīnú. ³³ I nĩ-kenínia na á ĩ wa làa sòobéε, ho pāahũ na á ĩ ñ wé làa mia á yí túee. Mi khīi wé è cà mi. εε ká bío á ĩ bía nōn 6a *zúifùwa yi, lé bún 6àn síi á ĩ mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ĩ wee va yi. ³⁴ I ñ bío bín-finle búii á à henĩ ñ na mia: Mi wé wań mín. Mi ko mi wé wań mín, làa bío á ĩ warāa mia bío síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á 6a nùpua búen6úen màhã à zūn le mi lé ĩ nĩ-kenínia.»

³⁶ O o Simōn Piere tūara a yi: «Núhũso, lé wen á fo ò va yi?» O o Yeesu bía nōn wo yi: «Hā làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ĩ wee va yi. Ká fo màhã khīi bè làa mi làa mǒndén.» ³⁷ O o Simōn Piere bía nōn wo yi: «Núhũso, lée webio nōn á ĩ yí dà máa bè làa fo hā làa na kà wán? I tà à ĩ ñ dé ĩ mukānĩ na ũ bío yi.» ³⁸ O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ũ mukānĩ ñ na ĩnén bío yi kénkén le? Le ĩ mĩ ho tūiá na fon: Sáni o kò-béε wá, ká fo bía le fo yí zū mi há cúa-tīn.»

14

O Yeesu lé yīa lé ho wōhũ

¹ O Yeesu bía nōn mí nĩ-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sīa le Dónbeenĩ yi, à mún dé mi sīa mīi. ² Wán Maá zīi á hā keenínia lùà cèrèε wi yi. Ká mu lá yí bon, se ĩ lá yí bía le ĩ vaá wíoka lùè á à ká làa mia. ³ Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ĩ bīnĩ 6ueé fé mia, à mi vaa páaní keení làa mi hen na á ĩ ñ keení yi. ⁴ Mi zū ho wōhũ na wee va hen na á ĩ wà à va yi.»

⁵ O o Toma bía nɔn wo yi: «Núhúso, bío wa yí zū ũ vɛɛní, á wa à zūń ho wǎhú kaka?» ⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ínén lé yíá lé ho wǎhú, á lé ho tǔiá poni ɔ̀anso, lé ínén le mukǎń binbirí wee lé cǎn. Núpue yí dà máa va a Maá cǎn ká ɔ̀anso yí ló í wán. ⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún ñ zūń. Hã laà na ká wán, ó o Maá mi zū, á mɔn wo.» ⁸ O o Filiipu bía nɔn o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa wɛn, á bǔn wǎa à yí wɛn.» ⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Éee! Filiipu, ínén wi làa mia míana, à ũ pá yí zū mi le? Yíá mɔn mi, se ɔ̀anso mɔn o Maá. A fo tǎn le í zéeni a Maá làa fo le we? ¹⁰ A le fo yí tà le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Hã bióní na á í wee bío na mia á ínén yí te. Hã bióní mu wee lé o Maá na wi làa mi cǎn. Lé orén wee wé bío ó o síi vá yi. ¹¹ Mi tà bío á í bía nɔn mia yi le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bǔn mía à mi pá wǎa tà mu bè-wénia na á í wó á mi mɔn bío yi. ¹² Le í mǐ ho tǔiá na mia: Yíá dó mí síi mǐ, á ɔ̀anso ò wé hã wára na á í wee wé ɔ̀an síi. O yáa à wé hã po hǎn, lé bío á í wee va a Maá cǎn. ¹³ A bío búenbúen na mi wé è fio í yèni yi á í wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ínén na lé o Za pànká yi. ¹⁴ Ká mi wé flora bío búí í yèni yi, á í wé mu.»

O Séenilo veere naló bio

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á í henía nɔn mia yi. ¹⁶ A ínén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé keń làa mia féɛɛ. ¹⁷ O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí tǔiá poni ɔ̀anso, dén na á ho ðímíjása yí dà máa yí, lé bío á ɔ̀a yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khíi keń mia.

¹⁸ «Í máa díá á mi máa wé lòn híiminí, í ì bíní ì ɔ̀uen mi cǎn. ¹⁹ Hen làa cǎnú ká ho ðímíjása máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le mukǎń binbirí wi mǐ á minén le mukǎń binbirí mún ñ wé yi. ²⁰ Ká mu pǎahú khíi ðǎn, á mi ì zūń le ínén páanía lè í Maá, á minén páanía làa mi, á ínén páanía làa mia. ²¹ Yíá wee pa í bióní na á í bò henía bío, á wee bè hã yi, wón lé yíá wa mi. I Maá á à wań yíá wa mi, á ínén mún ñ wań ɔ̀anso, á wé è zéeni íten làa wo.»

²² O o Zudaa, yíá wi mí ðòn làa Zudaa Isikariote, bía nɔn wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni ũten làa wɛn ká fo máa zéeni ũten lè ho ðímíjása?» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Yíá wa mi, wón wee bè bío á í wee bío yi. I Maá á à wań ɔ̀anso, á í Maá làa mi á à ɔ̀uen ɔ̀anso cǎn, á ɔ̀ueé keń làa wo. ²⁴ Yíá yí wa mi, wón yí máa bè í bióní yi. Hã bióní na á í wee bío ká yí ló ínén í ɔ̀eere yi. Mu lé í Maá na tonkaa mi á hã ló yi.

²⁵ «Í bía bío ká nɔn mia ho pǎahú na á í wi làa mia. ²⁶ Ɛɛ ká a Séenilo na lé le Dónbeení Hácírí, ðío ó o Maá Dónbeení

á à tonka í yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu biowa búenbúen na á í bía n̄n mia.

²⁷ «Í wee lén, ká í mǎhá a na ho héerà mia. Í héerà lé hía á í wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho ðímíjǎ héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zǎn. ²⁸ Mi jǎ à í bía le í wee lén, ká í bíní ì buen mi cǎn. Mi lá wa mi, se bío á í bía le í va a Maá cǎn á mi sía lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹ Í bía mu n̄n mia há laà na ká wán, ká mu biowa mu wéró ðìñ yí ðǎn, bèra a na, ká mu khíi ðǎn, à mi wíoka dé mi sía mií. ³⁰ Í máa bíní máa bío bioní cèrèè làa mia, lé bío á ho ðímíjǎ na ká jǎhúso wà a buen. O yí yú pànká í wán. ³¹ Èe ká ho ðímíjǎsa ko 6a zǔñ le í wa a Maá, á bío ó o bò henía n̄n mií lé bǔñ á í wee wé. Mi lii híní, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzén v̄ndèè binbirí

¹ O Yeesu bía: «Ínén lé ho èrèzén v̄ndèè binbirí, ká í Maá lé ho èrèzén v̄ndèè 6̄anso. ² Ká lakahó lée lakahó na can mií à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hía wee ha, h̄ñ búenbúen ó o wee kí, à há wíoka wé ha lè mí sòobéè. ³ Làa bǔñ síi á minén ðèniá wee ce vó lòn lakara na 6a kú í kàránlò na á mi tà yi bío yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á í mún ñ páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le v̄ndèè yi. Làa bǔñ síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bía máa keñ mia.

⁵ «Ínén ka lòn v̄ndèè, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ínén páanía làa wo, á wón 6̄anso á le Dónbeení Hácírí bía á à keñ yi cèrèè. Inén bío níi mía, á mi yí dà ðèè woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn v̄ndèè lakara na 6a kúiora lée kúaará. Ká há lakara mu hon à 6a khuii há bè mín wán à dé ho ðǎhú yi cǐ. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè í bioní yi sese, à bío mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeení Hácírí bía wi mia cèrèè se mu wee zéeni le mi lé í ní-kenínia binbirí, á 6a n̄pua búenbúen á à mi í Maá cùkú mu bío yi. ⁹ Làa bío ó o Maá waráa mi, lé bǔñ 6̄an síi á ínén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zǔñ bío á í waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè bío á í bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zǔñ bío á í waráa mia bío, làa bío ínén páanía là a Maá á zǔ bío ó o waráa mi, lé bío á í bò bío ó o bò henía yi.

¹¹ «Í bía bǔñ n̄n mia, bèra a na à ínén sí-wèè 6̄an síi à keñ mia, à mi sí-wèè jii sí. ¹² Bío á í ì hení á à na mia lé bío kà: Mi wañ mín làa bío á í waráa mia bío síi. ¹³ N̄pue na dà à wañ mín b̄ñlowà á à poñ yia n̄n mí mukāñí 6a bío yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè bío á í bò henía n̄n mia yi, á mi ì wé wàn b̄ñlowà. ¹⁵ Í wǎa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bío ó o ton-sá yí zǔ bío 6a jǎhúso wee wé. Mi lé wàn b̄ñlowà,

lé bïo á bïo ó o Maá bía nɔn miï búenbúen á ï fɛera nɔn mia.
 16 Minén yí léra mi. Inén lé yïa hueekaa mia á tonkaa, à mi lén
 vaa wé hã wára na se, hãa le Dónbeenï Hácírí bia wee mi yí, á
 bïo á à mía, bèra à na ká bïo mi wee fio o Maá cón ï yèni yí à
 mi yí mu. 17 Bïo á ï ï wíoka à hení á à na mia lé bïo ká: Mi wañ
 mín.»

Ho ðimíjása jina a Yeesu le mi ni-keninia

18 «Ká ho ðimíjása jina mia, à mi zún le 6a jina mi ló mia.
 19 Ká minén le ho ðimíjása lá léé dà-kéní, á 6a lá à wañ mia làa
 bïo 6a waráa bïo bïo sã 6a yí. Bïo nɔn á ho ðimíjása jinanáa
 mia, lé bïo á ï hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mi bïo wãa
 yí sã ho ðimíjása yí. 20 Mi liini mi hácírí bïo á ï bía nɔn mia wán:
 «Ton-sá na po mi jùhúso wón mía.» Ká inén á 6a beera lò, á
 minén á 6a mún ñ beé lò. Ká 6a bò bïo á ï kàráanna làa ba yí, á
 6a mún ñ bè minén kàránló yí. 21 Eε ká lé inén bïo yí á 6a wé è
 beéráa mi lò, lé bïo 6a yí zū yïa tonkaa mi. 22 Bïo á ï 6uara á
 6ueé bía làa ba á 6a pã, lé búñ nɔn á mu bè-kohó bïo wee mi
 léera 6a yí. A bïo ká wán, á 6a wãa yí dà máa bío le mí yí zū mu.
 23 Yïa jina mi, se wón mún jina ï Maá. 24 I lá yí wó wára na á
 ñi-veere yí dà máa wé hùuu 6a t̃ahũ, á se bè-kohó bïo máa mi
 máa léé 6a yí. Eε ká bïo 6a mɔn mu mí cúee, à 6a pá jina inén,
 á jina ï Maá. 25 Eε ká bïo túara 6a làndá yí á ko mu wé à jii sí:
 «Ba jina mi ká mu jùhũ jɔn mía.»*

26 «O Séenilo khii buen. Orén lé le Dónbeenï Hácírí tũia poni
 6anso. I ï tonka a, ó o ò lé ï Maá cón á à buen. Ká a khii 6uara
 ó o 6uee mi ho tũia ï jii. 27 A minén mún wé è mi ho tũia ï jii,
 lé bïo mi wi làa mi hàrí ï tonló búakáro pãahũ.»

16

1 «I wee bío búñ na mia à mi yí bíni ï món. 2 Mi kàránló zíní
 zoró á 6a khii wé è hè làa mia. Hàrí pãahũ 6úi khii dã, á bía
 wee 6úe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenï yí ká síi.
 3 Ba à wé mu lé bïo 6a yí zū a Maá Dónbeenï, á mún yí zū inén
 4 Ká ï wee bío mu làa mia bèra a na ká 6a khii hínɔn wee wé
 mu, à mi bíni leéka le ï bía mu nɔn mia. I tonló búakáro pãahũ,
 á ï yí bía mu làa mia, lé bïo á ï lá wi làa mia.»

Le Dónbeenï Hácírí bè-wénia

5 «Hã làa na ká wán, á ï bíniá wee va yïa tonkaa mi cón, á mi
 t̃ahũ á ñi-kéní ká yí túara miï le lé wen á ï wee va yí? 6 Eε ká
 lé bïo á ï bía mu nɔn mia lé búñ wee vá mia. 7 Ká mu 6èn lé ho
 tũia á ï mi á à na mia: Mu s̃aaní minén cón à ï lén. Ká ï yí wà,
 ó o Séenilo máa buen mi cón. Eε ká ï van, á ï ï tonka a ó ò buen
 mi cón. 8 Ká a khii 6uara, ó o 6ueé zéeni le ho ðimíjása le 6a

* 15:25 Mi loí Lení ṽahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

wee vīnī mīten mu bè-kora, làa bīo téréna, lè le Dónbeenī cītīi bīo dānī yi. ⁹ O ò zéení le 6a wó mu bè-kohó, lé bīo 6a yí dó mí sīa miī. ¹⁰ O ò zéení le 1 téréna bīo á 1 wee va a Maá cón á mi máa bīnī máa mi mi bīo yi. ¹¹ Le Dónbeenī cītīi bīo dānī yi, o ò zéení le le Dónbeenī dēnía cītīo ho dīmíjǎ na kà jǎhǎso á sīnía jǎhǎ.

¹² «Bīo cērèè á 1 lá wi á 1 bīo na mia, ká 1 dīn máa bío mu lé bīo mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenī Hácírí tǔiá poni 6anso khíi 6ueé dǎn, á le è wé á mi ì zǔn le Dónbeenī tǔiá poni 6úen6úen. Hǎ bioní na le è bío máa lé lerén mí bεere cón. Ká bīo le jǎ 1 cón 6úen6úen lé bǔn á le khíi bío, á à bue bīo ko à mu 6uen bīo. ¹⁴ Le è zéení 1 cùkú lé bīo le è lá bīo á 1 le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bīo bīo sǎ a Maá yi 6úen6úen bīo sǎ miī, lé bǔn nǎn á 1 wee bioráa mu na mia le le è lá bīo á 1 le le zéení 6úen6úen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi sǎ á à wa

¹⁶ «Hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bǔn món á mi ì bīnī ì mi mi.» ¹⁷ O o nǐ-kenínia nùwǎ yēn wee bío mín yi: «Bīo ká kúará léé webio coon? O bía: «Hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bǔn món á mi ì bīnī ì mi mi» làa bīo ó o bīnía bía: «Bío á 1 wee va a Maá cón.» ¹⁸ Ho cīnú na ó o wee bío bío kúará léé webio? Wa 6ēntīn yí zǔ bīo ó o wee bío.»

¹⁹ Bīo ó o Yeesu zǔna le 6a wi 6a tǔa wo yi, ó o bía nǎn 6a yi: «Bío á 1 bía le hen làa cīnú ká mi máa mi mi, ká cīnú bǔn món á mi ì bīnī ì mi mi, lé bǔn bío yi á mi wee tǔakaráa mín yi le? ²⁰ Awa, le 1 mǐ ho tǔiá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho dīmíjǎsa bán wee zámaka. Mi yara khíi sè, èè ká mi yara sèró mu mǎhá á à yèrémá à wé le sí-wεε. ²¹ Hen ká a hǎa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pǎahǎ so yi. Ká a ton vó, ò o sīi wa, lé bīo ó o yú a kúnkúza. O wé nǎnsǎ le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bīo ka ká. Bío ká wán, á mi yara sò, èè ká 1 bīnī ì mi mia, hón pǎahǎ so ká mi sǎ á à wa. Dén sí-wεε so á nǔpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khíi dǎn, á mi máa bīnī máa tǔa miī làa bīo 6úi. Le 1 mǐ ho tǔiá na mia: Bío 6úen6úen na mi khíi fio o Maá cón 1 yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá dīn yí flora bío 6úi 1 yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε jǎi sí.

²⁵ «1 wǎ hǎ wǎhio á bīaráa bío ká 6úen6úen nǎn mia. Ká pǎahǎ 6úi khíi dǎ, ká 1 máa wé è wǎ wǎhio máa na mia. 1 khíi wé è bío bío bío ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón pǎahǎ so khíi dǎn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenī yi 1 yèni yi. 1 máa bío máa na mia le 1 wé è fio o Maá mu yi mi bío yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenī mí bεere wa mia, lé bío mi wa mi á tà le 1 ló a cón bío bon á 6uara. ²⁸ 1 ló a cón á 6uara ho dīmíjǎ yi. Bío ká wán, á 1 wee lé ho dīmíjǎ yi á à bīnī ì va a Maá cón.» ²⁹ O o nǐ-kenínia bía nǎn wo yi: «Ó, o! Fo mǎhá wǎa wee bío làa wēn

wéréwéré ká fo máa wà wáhio. ³⁰ Bïo kà wán, á wa wáa zū le fo zū mu bïo búenbúen. Ū màkóo mía à ũ pa le o búí tùa foñ. Bún lé bïo nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeenĩ cón bïo bon.» ³¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi tà mu hã laà na kà wán le? ³² Eε ká ho pãahũ lua, ho yàà bueé dōn vó, ká mi ì kénná á à lén mĩn júná yi á à díá mi í dòn. Eε ká í mía í dòn, o Maá Dónbeenĩ wi làa mi. ³³ I bía bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mi yí ho héerà mi páaníló làa mi bïo yi. Mi lò ò be ho ñmíjńá pánká-sũmáa níi yi, Eε ká mi hení mi sía, lé í dàrna hã.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bïo ó o Yeesu bía kà síi vó, ó o hóonia mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, ho pãahũ dōn. Wé zéeni ínén na lé ũ Za cùkú, bèra a na à ínén 6èn mún wé zéeni ũnén cùkú. ² Fo nɔn ho pánká miĩ 6a nùpua búenbúen wán bèra a na à í dàni nanáa le mukáni binbirí na máa vé bía búenbúen na fo kàrafáa miĩ yi. ³ Le mukáni binbirí na máa vé lé à 6a zūn ũnén na lé le Dónbeenĩ binbirí na bàn síi mía, à zūn ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á 6a nùpua mɔn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le í sá á í sá á ho jii sú bïo yi. ⁵ I Maá, bïo kà wán, á ũ wé le í bini yí ho cùkú ũ nĩsání, hĩa á í yú lè ho yahó ká bïo búí ñin yí léra.» ⁶ «Í zéenia ũ bïo lè 6a nùpua na fo hueekaa ho ñmíjńása tãhũ á kàrafáa miĩ. Ba bïo sã foñ, ká fo kàrafáa 6a miĩ, á 6a bò ũ bioní yi. ⁷ Bïo kà wán á 6a zū le bïo búenbúen na fo nɔn miĩ á ló ũnén ũ beere cón. ⁸ Mu bon. Hã bioní na ũ nɔn miĩ lé hĩa á í fɛera nɔn 6a yi. A 6a tà hã yi. A 6a zūna kénkén le ínén ló ũ cón buara, á tà le ũnén lé yĩ tonkaa mi.

⁹ «Í yí máa fio foñ ho ñmíjńása búenbúen bïo yi. Bía fo kàrafáa miĩ lé bán á í wee fio bïo yi, lé bïo 6a bïo sã foñ. ¹⁰ Bía búenbúen na bïo sã miĩ á bïo sã foñ, á bía búenbúen na bïo sã foñ á mún bïo sã miĩ, á í cùkú wee mi 6a yi. ¹¹ Inén binía wee buen ũ cón, í wáa máa keñ ho ñmíjńá yi, ká barén bán wi ho yi. I Maá na bàn síi mía, pa 6a yi lè ũ pánká, hĩa fo nɔn miĩ, bèra a na à 6a wé le dà-kéní làa bïo á ũnén làa mi lé le dà-kénínáa. ¹² Bïo á í hĩa wi làa ba, á í wó á 6a bò bïo á ũnén karáa yi, ũ bïo na fo le í zéeni. I pan 6a bïo á hari ni-kéní yí vñun, ká mu yínɔn yĩa ko ò o ví, bèra a na à bïo túara le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi à jii sí. ¹³ Hã laà na kà wán á í binía wee buen ũ cón, ká bïo á í pá wi ho ñmíjńá yi, á í wee bío hã bioní na ká búenbúen, bèra a na à barén mí beere yí le sí-wee na á í yú á le jii sú bàn síi. ¹⁴ Ū bioní á í fɛera nɔn 6a yi. Ká ho ñmíjńása mãhã jina 6a, lé bïo 6a bïo yí sã ho ñmíjńá yi làa bïo á ínén bïo yí sánáa ho yi. ¹⁵ I yí le ũ lén 6a ho ñmíjńá yi, ká ũ mãhã kání 6a o *Satáni níi yi. ¹⁶ Ba bïo yí sã ho ñmíjńá yi làa bïo á

ínén bïo yí sãnáa ho yi. ¹⁷I Maá, wé à 6a bïo sï foñ búenbúen ù túiá poni pánká yi. Mu bon, ù bióní lé ho túiá poni. ¹⁸Bïo fo tonkaa làa mi ho ðímíjána yi, lé bñn á ï mún wee tonkaráa barén ho yi. ¹⁹Inén ï bεere nɔn ïten foñ búenbúen 6a bïo yi, bèra a na à barén bèn mún na mítén foñ búenbúen ù túiá poni pánká yi.

²⁰«Ï yí máa fio foñ bïa dó mí sïa miï bïo yi mí dòn. Ká bïa á à dé mí sïa miï 6a bióní pánká yi, á ï mún wee fio bïo yi. ²¹I wee fio foñ bèra a na à 6a búenbúen wé le dà-kéní. I Maá, làa bïo á ùnén páanía làa mi, á ínén páanía làa fo, mún wé le barén páaní làa wεn, bèra a na à ho ðímíjána zūn le lé ùnén tonkaa mi. ²²Bïo fo wó ù cùkú wee mi miï, lé bñn 6àn síi á ï mún wó ù cùkú mu wee mi 6a yi, bèra a na à 6a wé lé dà-kéní làa bïo á ínén làa fo lée dà-kénínáa. ²³Mu bon, ínén páanía làa ba, á ùnén páanía làa mi. Bñn wó bèra a na à 6a páaníló làa wεn jii sí, à ho ðímíjána zūn le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa 6a làa bïo fo waráa mi. ²⁴I Maá, bïa fo kàràfáa miï á ï wi à 6a keñ hen na á ínén ñ keñ yi, bèra a na à 6a mi ï cùkú, ho cùkú na fo dó miï lé bïo fo wara mi ká ho ðímíjána ðìn yí léra. ²⁵I Maá na téréna, ho ðímíjána yí zū fo, ká ínén wón zū fo, á bïa fo kàràfáa miï zū le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶I zéenia ù bïo làa ba á 6a zū fo. I pá à wíoka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bïo fo wa le ínén, à dén waminí so mún wé mi barén yi, à ínén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wïrò bïo

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹Bïo ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia hñnɔn ló lée wá, á vaá kãa ho Sedoron bonconí. Vĩnsia 6uahó 6úí wi bñn ó o vaá zon yi làa ba. ²O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bïo ó o Yeesu lá dàn 6uen bñn lè mí nĩ-keninia. ³Ho *Oroomu dásiwá kuure lè 6a parowá na 6a yankarowá júnása lè 6a *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wãa dú yahó guararãa hã vĩnsia 6uahó mu yi. Ba nùpua mu 6uan hã fntéena, lè hã kãaní na 6a zãnia, lè hã fio sïa. ⁴Bïo ó o Yeesu zū bïo á à sá a yi búenbúen, ó o vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵A 6a bía nɔn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazarεete nii.» O o Yeesu le mu lé mínén. Bñn wee wé ká a Zudaa na dó a nɔn wi bñn làa ba. ⁶Bïo ó o Yeesu bía le mu lé mínén, á 6a ló lè mí món á lée lùiorá. ⁷O o Yeesu tũara 6a yi mu cúa-jun ní le lé o yén á 6a wee cà. A 6a le lé o Yeesu, o Nazarεete nii. ⁸O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ï mà mu nɔn mia le mu lé ínén. A bïo mu lé ínén mi wee cà, á mi wãa día bïa kà le 6a lén.» ⁹O Yeesu bía bñn bèra a na à le bióní na ó o bía à jii sí: «Bia á ù kàràfáa miï, á harí nĩ-kéní á ï yí vĩnia.» ¹⁰Mu wee wé ò o Simɔn Piεe 6uan ho khà-tóní. O o ðεenia dò ho, á hà lè le *Dónbeení yankarowá jùhũso beení ton-sá nín-tĩání jikãahũ kuío. O ton-sá mu yèni

6a le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu bía nɔn o Piere yi: «Dé ũ khà-tóni mí lóorè yi. Fo wee leéka le í máa tà le lònbee na á í Maá le le yí mi lon?»

*Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cón
(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)*

¹² A 6a dásiwá lè mí jùhúso, lè 6a *zúífùwa júnása parowá wáa wíira a Yeesu á can. ¹³ A yí 6a buan wo vannáa cón ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu bân hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeení yankarowá jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hía zéenia 6a zúífùwa júnása, le mu súaani ò o núpue nĩ-kéní hí mu nípomu búenbúen bío yi.

*O Piere pá le mí yínɔ́n o Yeesu nĩ-kenínii
(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)*

¹⁵ O Simɔn Piere lè mí ninza nĩ-kenínii búí bò a Yeesu món. O nĩ-kenínii mu lè 6a yankarowá jùhúso zū mín. Lé bñn nɔn ó o dàńna yòó zonnáa 6a yankarowá jùhúso zĩ-beení lún yi là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón đñn ho khúuhú ho zūajii. Ká a nĩ-kenínii na so, yí lè le Dónbeení yankarowá jùhúso zū mín, wón bñnia yòó ló á lée bía là a ton-sá hía na pan ho zūajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá hía na lá pan ho zūajii wáa tũara a Piere yi: «Ūnén so yínɔ́n o nĩ mu nĩ-kenínii búí le?» O o Piere bía: I yínɔ́n o nĩ-kenínii búí. ¹⁸ Bío le tɛɛnĩ wí, á 6a ton-sáwá lè 6a parowá zánia hã hía wee huee, ó o Piere mún páania wee huee làa ba.

*O Aana túakaa o Yeesu yi
(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)*

¹⁹ Le Dónbeení yankarowá jùhúso wee tũa o Yeesu yi, là a nĩ-kenínia bío làa bío ó o wee kàrán lè 6a núpua dání yi. ²⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í bía mu wéréwéré 6a zãamáa yahó. Pãahũ lée pãahũ, á í lá wee wé kàrán 6a núpua 6a zúífùwa kàránlò zíní yi lè le *Dónbeení zĩ-beení lún yi, hen na 6a zúífùwa wee wé kúee mín wán yi. I yí sà íten yí wórãa bío búí. ²¹ Lée webio nɔn fo wee tũarãa mĩ? Tũa bía jã í bíoní yi. Bán zū bío á í bía.»

²² Bío ó o Yeesu bía bñn, á 6a parowá nĩ-kéní búí na đñn o nĩsání dó a sáhó yi, ò o bía nɔn wo yi: «Lé làa bñn á ũ ko à ũ bío sínáa le Dónbeení yankarowá jùhúso le?» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká í bía khon, à ũ zéeni hen na á í bía khon yi. Ká í bèn bía se, á lée webio nɔn á fo vɔnanáa mi.» ²⁴ O o Aana wáa le 6a bua a Yeesu varáa le Dónbeení yankarowá jùhúso beení Kayiifu cón ká a pá can.

*O Piere tñn pá le mí yínɔ́n o Yeesu nĩ-kenínii
(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)*

²⁵ Būn wee wé ká a Simōn Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho dǎhǎ. Ó o búí bía nǎn wo yi: «Ūnén so yínǎn o nǎi mu nǎi-kenínii búí le?» Ó o Piere pá ò o bía: «Īnén yínǎn o nǎi-kenínii.» ²⁶ Būn mǎn á le *Dónbeenǎ yankarowá jǎhǎso beenǎ ton-sá nǎi-kéní na te mǎn làa yǎa ó o Piere hà jǎkǎahǎ kúio á bía nǎn wo yi: «Ī so yí mǎn fo là a nǎi mu hà vǎnsǎa buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere tǎn pá mu. Mǎ lahó yi ó o kò-béé wá.

*Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǎn
(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)*

²⁸ Ba *zúifùwa júnása wǎa fó a Yeesu o Kayiifu cǎn vannáa o *Oroomu nǎi *Pilaate zǎ-beenǎ yi, yǎa ho Oroomu béé bàrà ho Zudee kǎhǎ jǎhǎ wán. Mu wó hà tá-tǎa yi. Bǎa bò là a Yeesu mí béere yí zon le zǎi yi. Lé bǎo ba wi ba bua mǎten sese le Dónbeenǎ yahó à díráa ho Paaki sǎnú ká ba wee ce. ²⁹ Lé būn te bǎo ó o Pilaate lórǎa ba cǎn ho khǎuhǎ á léé tùara ba yi: «Lé mu yén á mi le o nǎi mu wó khon bǎo yi?» ³⁰ A ba bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararǎa ū cǎn.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mi bǎnǎ lén làa wo. Mi vaa cíti o à héha là mi làndá.» A ba bía: «Mi yí nǎn nǎi wǎn le wa búe nǎpue.» ³² Mu wó ká sǎi à le bǎonǎ na ó o Yeesu bía á zéénǎnǎa bǎo o ò híráa sǎi, à jǎi sí.*

³³ Ó o Pilaate wǎa yèrémǎa yòó zon le zǎ-beenǎ yi ò o le ba bua a Yeesu buée zorǎa. Bǎo ó o Yeesu buée zon ó o tùara a yi: «Lé ūnén lé ba zúifùwa béé le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo zǎna mu ūten bía léé, tàá lé ba búí bía ĩ bǎo nǎn fon?» ³⁵ Ó o Pilaate bía: «Īnén so léé zúifù le? Mǎn sǎi nǎpua là mǎn yankarowá júnása lé bǎa dó fo ĩ nǎi yi. Léé webio á fo wó?» ³⁶ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ī béenǎ bǎo yí sǎ ho dǎmǎná na ká yi. Ká mu bǎo lá sǎ ho dǎmǎná na ká yi, se ĩ nǎpua lá à híni ĩ fi há fio à ĩ yí yí yí zo ba zúifùwa júnása níni. Éé ká búéé, ĩnén béenǎ yínǎn ho dǎmǎná na ká béenǎ.» ³⁷ Ó o Pilaate bía nǎn wo yi: «Á fo lé o béé lon, tàá?» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lé ūnén ūten bía mu, ĩ lé o béé. ĩ buée ton ho dǎmǎná yi à zéeni ho túiá poni là ba nǎpua. Yǎa bǎo sǎ ho túiá poni yi wón wee jí bǎo á ĩ wee bǎo.» ³⁸ Ó o Pilaate tùara a yi: «Túiá poni léé webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

Bǎo ó o bía būn wó ó o tǎn ló léé yú ba zúifùwa á bía nǎn ba yi: «Īnén cǎn ó o nǎi mu yí wó yí khon bǎo woon yi. ³⁹ Hen ká ho *Paaki sǎnú sansan dǎn, à mi le ĩ lén o kàsó nǎi búí día. Awa, á mi wi à ba zúifùwa béé lé yǎa à ĩ día le?» ⁴⁰ A ba wee bǎo na a yi ká ba wǎamaka: «Búéé! Yí día wón. O Barabaasi lé yǎa á ū lén día.» Ó o Barabaasi jǎn hǎa lé o nǎi-kǎanii.

* **18:32** Hen ká ba zúifùwa le mí ĩ búe o nǎpue, à ba lèeka a là há huua. Ká ho Oroomusa le mí ĩ búe o nǎpue, à ba búéé wo ho kùrùwá wán.

19

¹ O o *Pilaate wáa nɔn le jii ba dásíwá yi le ba ɓua a Yeesu lée ha lè hã làbàaní. ² Ba dásíwá mu tã ho kírí lè hã kíkara á dó a jùhũ yi, à ba zíníá wo lè ho kánɓun muhũ.* ³ Ba wee ɓuee ñin o yahó ká ba bío: «*Zúífùwà bée, Foó!» Ká ba à dé o sáarà yi.

⁴ O o Pilaate ñin zoó ló mí zii yi, á lée bía nɔn ba zúífùwà yi: «Àwa, í bía le ba ɓua a ɓuee léráa à mi zúrí le ñén cón o ñii mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁵ O Yeesu ba wáa ɓuan lóráa ho khũuhũ, ká hã kíkara kírí wi o jùhũ yi, á mún zã ho kánɓun muhũ. O o Pilaate bía nɔn ba zúífùwà yi: «Lé o ñii mu na wáa.» ⁶ Bío ba yankarowà júnása lè ba parowà mɔn o Yeesu á ba wee bío pónpón: «Búee wo ho *kùrùwá wán! Búee wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bía nɔn ba yi: «Minén mi beere wáa fé o vaa búee ho kùrùwá wán. Ñén cón ó o ñii mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁷ A ba zúífùwà bía nɔn wo yi: «Warén làndá yi, ó o ñii mu ko lè ho ɓúeró lé bío ó o le mí lé le Dónbeení Za.»†

⁸ Bío ba bía ká wíokaa záníá o Pilaate làa sòobée. ⁹ O o wáa bò mín là a Yeesu yòó zon le zì-beení yi, á zoó tàara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. ¹⁰ O o Pilaate wáa bía nɔn wo yi: «Éee! Lé ñén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zū le ũ díaró taa ũ búeeró ho kùrùwá wán bân pánká wi ñén cón le?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ñén wán, ká le Dónbeení yí nɔn ho foñ. Lé bñn nɔn á yía dó mi ũ níi yi wékheró ɓúaa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá bñn jii wán ó o Pilaate wáa wee cà bío ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká ba zúífùwà wíokaa wee bío pónpón: «O ñii na ká á fo díá ó o wà se fo yínóñ ho *Oroomu bée bân bñnlo. Nùpue na le mí lée bée se wón wee penka lè ho Oroomu bée.»

¹³ Bío ó o Pilaate jà hñn bíoní so, ó o le ba ɓua a Yeesu léráa ho khũuhũ à vaá ñíní ho lahó na ba le «Lún na hã hue-penlenwà bá yi.» Mu heberemu ba le «Kabataa.» Lé hón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii finíi. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée hñí ì wé ba ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sánú díró pãahũ, ká le wii yòó fàrá. O o Pilaate wáa bía nɔn ba zúífùwà yi: «Lé mi bée na.» ¹⁵ A ba wee bío pónpón: «Búe o! Búe o! Búee wo ho kùrùwá wán.» O o Pilaate bía: «Mi wi à ì búee mi bée ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeení yankarowà júnása bía nɔn wo yi: «Wa bée búii mía ká mu yínóñ ho Oroomu bée.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a ba níi yi le ba búee ho kùrùwá wán.

* **19:2** Ba bá-zàwa lè ba ñi-beera lé bia yánkaa dà hã sñ-muna wee zñ. Hã yàwá fù here. Hã kíríwà na wó lè ho sánú ba wee wé kúee ba bá-zàwa júná yi à zéénínáa ba bá-zamu pánká bío. Ká bío ba wi à ba zàarika a Yeesu yi, á ba yú ho kánɓun muhũ búii á ba lá zíníá làa wo á dó hã kíkara kírí o jùhũ yi. † **19:7** Mi loñ Levii nuwà vuahũ (Lévitiqe) 24.16

O Yeesu húmú

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nɔn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí bεεre pã á lóráa ho lóhó mɔn, ho lahó na 6a le «Nún-bòkuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa 6a nùpua nùwã jun búí hã kùrùwáwá wán làa wo. O nĩ-kéní wí là a nín-tiání, ká a nĩ-kéní wí là a nín-káahó, ó orén zoó wí ho t̄ahũ. ¹⁹ O Pilaate nɔn le jii le 6a túa b̄io ká yòo búεε o Yeesu j̄uhũ yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZARεεTE N̄I, ZÚIFÚWA BÉε.» ²⁰ Ba *zúifùwa cèrèε kàrána b̄io túara a Yeesu j̄uhũ yi, lé b̄io ho lahó na 6a búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεεkimu.‡ ²¹ A le Dónbeení yankarowá j̄únása wá buara a Pilaate c̄n á bueé bía nɔn wo yi: «Fó lá yí ko à ũ túa <zúifùwa bÉε>, ká ũ túa <o nùpue mu le mí le 6a zúifùwa bÉε.>» ²² O o Pilaate bía: «B̄io á ĩ túara á à ð̄n làa b̄io mu ð̄nnáa.»

²³ B̄io 6a dásíwá búaa o Yeesu vó, á 6a nùwã náa na búaa wo sankaa o sí-z̄inia á ká a báká na 6a t̄á á b̄liminí mía yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee b̄io mín yi: «Mí yí le wa l̄εka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le j̄ún-s̄ini b̄io à z̄urnáa ȳia ho ò sí yi.» Mu wó ká síi à le Dónbeení b̄ioní v̄uahũ b̄io na túara à wé à jii sí: «Ba sankaa ĩ sí-z̄inia, á wó le j̄ún-s̄ini b̄io à z̄urnáa ȳia á ĩ dà-z̄inii dà-kéní búí s̄a yi.» § A b̄un lé b̄io 6a dásíwá b̄en wó.

²⁵ B̄ia ð̄n 6ó a Yeesu kùrùwá yi, lé 6àn nu, lè 6àn nu 6àn h̄nló, là a Mari, o Kolopaasi 6àn h̄aa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na 6a le Makadala yi. ²⁶ B̄io ó o Yeesu mɔn mín nu, á mɔn mí nĩ-kenínii na ó o wa à wón ð̄n 6àn nu n̄is̄aní, ó o Yeesu bía nɔn mín nu yi: «Háa mu, lé ũ za na.» ²⁷ O o bía nɔn o nĩ-kenínii mu yi: «Lé m̄in nu na.» A wáa lá hón p̄ahũ so jii wán, ó o nĩ-kenínii wáa fó a á vaá guan.

²⁸ B̄un mɔn, ó o Yeesu wáa z̄ũ le mu b̄io búenb̄uen jii sú, ó o bía b̄io ká: «Nu-h̄aní dà mi»*, à sínínáa le Dónbeení b̄ioní v̄uahũ b̄ioní jii. ²⁹ Mu wee wé à d̄εε búí b̄ará s̄uaráa b̄in á sú lè ho ð̄v̄én bè-j̄ia†, á 6a dásíwá lá le d̄εε na wee k̄uiní mu j̄umu á cú le v̄indè-za búí na 6a le *izoo pu búεen̄i yi á z̄íra ho ð̄v̄én bè-j̄ia yi yòó dá a Yeesu yi. ³⁰ B̄io ó o Yeesu ȳεera mu, ó o bía: «Mu b̄io búenb̄uen jii wáa sú.» B̄io ó o bía b̄un, ó o búera mí j̄uhũ ò o húrun.

‡ **19:20** Mu heberemu lé 6a zúifùwa 6àn b̄ioní, á mu latenmu lé ho Oroomusa 6àn b̄ioní, ká mu kerεεkimu ð̄n lé le b̄ioní na 6a dà wee b̄ioráa làa mín. Mu túara lè há b̄ioní b̄io ð̄n mu à 6a búenb̄uen ð̄n mu wé k̄arán. § **19:24** Mí loñ Lení v̄uahũ

(Psaumes) 22.18 * **19:28** Mí loñ Lení v̄uahũ (Psaumes) 69.22; 22.16 † **19:29** Ho ð̄v̄én bè-j̄ia fù lé 6a nĩ-khenia lè 6a dásíwá bè-j̄unii. Ho yáwá sí.

³¹ Mu wó le wizonle na lée híní ì wé ho *Sabaá zoñ, à bio á hón Sabaá so lée Sabaá beení‡, á 6a zúifùwa júnása yí wi à 6a díá bíá 6a búaa há kùrùwáwá wán. A 6a 6ueé flora a Pilaate le o bio le 6a fi 6a zení à 6a hí fùafùà à 6a liíní 6a. ³² A 6a dásíwá wáa 6ueé fù 6a nùwá jùn na 6a búaa o nísáa zení, ³³ A 6a le mí ì loí ò o Yeesu húrun. Lé bñn te bio 6a yí fùráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká 6a dásíwá nǐ-kéní màhá pá cú a dòkóní lè mí cànbúá. A le cāni lè mu jumu dēnia ló bñn. ³⁵ Yia mà mu biowa mu tūiá á mōn mu mítén. Bío ó o wee mǐ bon. O zū kénkén le bío mí wee mǐ lé ho tūiá poni. O wee mǐ mu tūiá bèra a na à minén mún dé mi sía o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó ká bèra a na à bío túara le Dónbeení bióní vūahú yi à jii sí: «Hàrí o hūule dà-kéní á yí fù.» § ³⁷ A mu mún pá bñnia túara: «Ba à fá mí yío yia 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bio

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bío á bñn wó khíina, ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá flora a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sánia vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nǐ-kenínii búii, ká a màhá lá yí wi à mu zūn lé bío ó o wee zón 6a *zúifùwa júnása. O o Pilaate nōn mu níi wo yi. O o Zozeefu wáa 6ueé lá a Yeesu nǐ-hínmu. ³⁹ O o Nikodeemu, yia hía 6uara a Yeesu cón ho tñnaahú búii yi, á mún 6uara. O 6uan mu bío búii na sǎmu sí na wó lè ho mírè á lúnkaa làa bio 6a le aloweesi á guararáa. Mu búenbúen yú há kiloowa 6óní làa píru. ⁴⁰ O orén là a Zozeefu páania lá a Yeesu nǐ-hínmu à 6a kúaa mu bio mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu nǐ-hínmu, làa bio 6a zúifùwa wee wé nùnàa mí nǐ-hía. ⁴¹ Vnsla 6uahó búii wi hen na 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nísání á bú-finle búii wi yi á nùpue dñn yí nùuna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bío mu zoñ à 6a zúifùwa wee wíoka mítén á lée híní ì wéráa ho Sabaá, à le búure mu mún sùaràa yi bñn.

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zoñ yǐnbíi bùiríi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yùíi. O o Mari mōn à le hue-beení na lá pon le búure jii á héra. ² O o lùwa vaá yú a Simōn Piere là a nǐ-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nōn 6a yi: «Ba léra a Nuhúso le búure yi, á wa yí zū hen na 6a dó a yi.» ³ O o Piere là a nǐ-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwá jùn wee lùwí ká a nǐ-kenínii na so màhá dàn lùwí po

‡ **19:31** Ho Sabaá beení: Ho Sabaá mu wi mí dòn lè há Sabaawa na ká lé bío ho lù mín yi lè ho Paaki sánú. § **19:36** Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 34.20 * **19:37** Mi loí Zakari vūahú 12.10

a Piere, ó o vaá dñn ló a. ⁵ Ó o zoó búεεra lora le búure yi, ó o mən ho nùuló dèε à le díá, ká a màhǎ yí zon. ⁶ Ó o Simən Piere ɲən o mən búεé dñn, á wón yòó zon le búure yi, á zoó mən ho nùuló dèε à le díá. ⁷ O mún zoó mən le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páanía yí bàrá lè ho nùuló dèε. ⁸ Ó o nĩ-kenínii na lá búεé dñn ho yahó màhǎ yòó zon. Bío ó o mən mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bío bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeení bióní vūahǎ bíá le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a nĩ-kenínia lá ñn yí zū le bióní mu kúará. ¹⁰ Bún món á 6a nĩ-kenínia nùwǎ ɲun bíníá khí6on.

*O Yeesu zéenia miten là a Makadala Mari
(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)*

¹¹ Ká a Mari wón bíníá 6uara búεé ñn le búure ɲii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yi. ¹² Ó o mən le Dónbeení tonkarowà na ló ho wáyai nùwǎ ɲun na zǎ hǎ sǐ-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nĩ-hínmu lá wi yi. O nĩ-kéní kará làa hen na ó o ɲúhǎ lá dó yi, ò o nĩ-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A 6a tonkarowà mu wee tùa o Mari yi: «Hǎa mu, léε webio nən fo wee wáráa?» Ó o Mari bíá nən 6a yi: «Ba búεé léra í Núhúso á í yí zū hen na 6a dó a yi.» ¹⁴ Bío ó o Mari bíá bún vó, ó o yèrémáa khii mən o Yeesu ò o ñn. Ká a màhǎ yí zūna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee tùa wo yi: «Hǎa mu, léε webio nən fo wee wáráa? Léε wée á fo wee cá?» Ó o Mari wáa wee leéka le lé o vínsia 6uahó 6anso wee tùa mí yi, ó o bíá: «Hen ká lé únén búεé léra a Yeesu mu à ù zéení hen na fo dó a yi làa mi, á í vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari dèénia zūna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nĩ-kàránlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá nən wo yi: «Día mi. Í ñn yí yòora í Maá cón. Lén vaa yí bíá dó mí sǎa mi 6úen6úen, bíá lé wàn zàwa, à bío na 6a yi le í wee yòó í Maá Dónbeení na mún lé mǎn Maá Dónbeení cón.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wáa wà vaá bíá bío ká nən 6a nĩ-kenínia yi: «Í mən o Núhúso!» Ó o Mari lá bío ó o Yeesu bíá á fεεra nən 6a yi.

*O Yeesu zéenia miten lè mí nĩ-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)*

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zon zihǎ, ó o Yeesu nĩ-kenínia kúaa mǎn wán le zii búí yi. Ba pon hǎ wonna 6úen6úen á dóka, lé bío 6a zǎna 6a *zúífùwa ɲúnása. Yío búεé tí, ò o Yeesu búεé ñn 6a tǎhǎ, ò o bíá nən 6a yi: «Le ho héeà keñ làa mia.» ²⁰ Bío ó o bíá bún vó, ó o zéenia mí níní lè mí dòkóní làa ba. A 6a nĩ-kenínia sǎa wan làa sòobéε bío 6a mən o Núhúso bío yi. ²¹ Ó o Yeesu tǎn bíníá bíá nən 6a yi: «Le ho héeà keñ làa mia. Bío á í Maá tonkaaráa mi ho ñmǎyá yi, lé bún 6àn sǐí á ínén mún ñ tonkaráa mia.» ²² Bío ó o bíá bún vó, ó o pèera mí ɲii sònsámu kúaa 6a wán ò o bíá: «Mí yí le Dónbeení Hácírí. ²³ Hen ká

Bïo ó o Piere ná le o lé o Núhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á zã ò o yéran zon mu ñumu yi wee lé o Yeesu cón. ⁸ Ba ñi-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè 6a cewà na 6a vūn cèrèe 6ueé lóràa. Ba lá yí nàyi lè le 6ón6óore, 6a à yí lòn mæeterewa khimàni sii làa de. ⁹ Bïo 6a lée dñn á 6a mən hã donfūaa à 6a cezàwa bô hã wán, á mən ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi lén 6a cewà na mi vūn bùaa yen 6úi 6uennáa.» ¹¹ O o Simən Piere yòó zon ho woohú ò o vá ho zùán lè 6a cewà lée día. Ce-beera 6úará-hèñun làa píru làa bùaa tñn lé bía ló ho zùán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi 6uee dí.» Ba 6úen6úen á yia henía mí sii tùara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zū le mu lé o Núhúso. ¹³ O o Yeesu vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o lá ho búurú lè 6a cezàwa sankaa nən 6a yi. ¹⁴ Bïo kà lé mu zen cúa-tñn ká a Yeesu wee zéeni míten lè mí ñi-kenínia o vèeró món.

Bïo ó o Yeesu bía nən o Piere yi

¹⁵ Bïo 6a dú vó, ó o Yeesu tùara a Simən Piere yi: «Zān za Simən, fo wa mi po bïo á bía ká waráa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhúso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁶ O o Yeesu bñía tùara a yi mu cúa-ñun níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhúso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁷ O o Yeesu pá bñía tùara a yi mu cúa-tñn níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» A mu 6óonía a Simən Piere yi lé bïo ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tñn níi le o wa mí le. O o bía nən o Yeesu yi: «Núhúso, fo zū bïo 6úen6úen. Fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bía bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo. ¹⁸ Le í mi ho tuiá na foñ: Bïo á fo hía lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ sñi vá yi. Ká fo khii kina po bïo kà, á ũ wé è ben ũ bàra á ñi-veere 6ueé ca ũ kuio mu á à 6ua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ O Yeesu bía hñn bioní so à zéenináa bïo ó o Piere á à híràa síí á à déràa ho cùkú le Dónbeení yi. Bïo ó o bía hã bioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi fèe.

²⁰ O o Piere yèrémáa khii mən o ñi-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bô 6a yi. O lé yia nənzoñ 6úera van là a Yeesu cón ká 6a kará ho dñnló ñuhú yi á tùara a yi: «Núhúso o, lé o yén á à de fo ò na?» ²¹ Bïo ó o Piere wáa mən o ñi-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Núhúso o, á wón na kà bïo 6èn khii wé kaka?» ²² O o Yeesu bía nən o Piere yi: «Hen ká í wi ò o keñ bñn à í bñni 6uee yí, se bñn wáa yí ciran fo. Ūnén día à ũ bè miĩ.» ²³ Dén bioní so bïo yi, á bía tà a Yeesu bïo wáa wee hée bío le o ñi-kenínii mu máa hí. O o Yeesu ñəñ yí bía là a Piere le o ñi-kenínii mu máa

hí. O bía le: «Hen ká í wi ò o kɛ́n bín à ì bíní 6uee yí, se bún wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nǐ-kenínii nǐ-kéní kéní so lé yia mà bio wó kà tǔiá, á túara mu. A wa mún zǔ le bio ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bíníá wó bǐo cèrèè. Ká 6a lá le mí ì tẹ mu yi lẹ mí dà-kéní kéní á à túa, á hǎ vǔnna na mu ù túa yi á kúeení lá máa yí lé hǎ booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahū

Vūahū túaró ñuhū

Ho vūahū na kà lé o Luki vōnna bïo ñun ñii na o túara.

Bïo zéénia wéréwéré ho vūahū mu yi, lé bïo 6a kèrètíewa kuure wee dérää wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeení Hácírí liiró o ñí-kenínia wán bïo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure ñuhū búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhū lua na ká yi bïo (8–12).
4. Bïo le wó wó dōnnáa ho ðímíjǎ kǎna búenbúen yi (13–28).

Ho vūahū mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síiwà na 6a kèrètíewa kuure kǎa yi.

Mu bïowa na bïo bía ho vūahū mu yi, lé bün héra ho tonló na 6a kèrètíewa ko a 6a sá lén fée ñii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho ðímíjǎ lè mí kúarǎa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí ñii nǎn le le Dónbeení Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofile,* bïo ó o Yeesu hía wee wé làa bïo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nùpua mí tonló ñuhū búaró pǎahū à vaa búe bïo le Dónbeení buan wo yòorarǎa ho wáayi á ñ bía bïo ñ nín-yání vūahū yi. Sǎni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobábíoní lè le Dónbeení Hácírí pǎnká á nǎn 6a nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bïo ó o húrun bínia vèera ó o zéénikaa mítén làa ba hǎ wizooní búarǎa-ñun yi á wó bïo cèrèè à 6a zūn ká a yïo wi lua bïo bon. Hón wizooní so yi ká 6a páanía wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeení béení bïo na 6a yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bïo ká nǎn 6a yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí keení bín à pa bïo á ñ fèra bía bïo làa mia, mu hǎmu na á ñ Maá dó mí ñii le mí ñ na. ⁵ O Zǎn hía wee bátizé lè mu ñumu ká mínén bán á à bátizé lè le Dónbeení Hácírí hen làa wizooní bïo yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ A bía làa wo páanía kará túara a yi: «Núhūso, lé hón pǎahū so á fo ò wíoka a *Isirayele ñipomu bïo á 6a à keení mítén le?»

⁷ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Ho pǎahū lè le wizonle á mí yí ko mí túa zūn. O Maá mí dòn lé yǎa bàrá mu mítén. ⁸ Èe ká pǎahū na le Dónbeení Hácírí á à lii mí wán yi, á mí ñ yí ho pǎnká. Mí ñ

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúarǎa lé bïo ká «Yia le Dónbeení wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bïo yí tà yí zū sese.

wé ì sèéràsa á à bío ì bío ho Zeruzalεemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho ðímíjǎ kùaràa búenbúen yi mún.»

⁹ Bío ó o bía hǎn bíoní so wó, ó o buan yòó wà ho wáayi ká 6a ðín wee loń. A le dùndúure búí ló buée tun wo yi, á 6a yi máa mi a. ¹⁰ Bío 6a ðín fá mí yǐo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòó wà yi, yǐo buée tí à báawa nùwǎ jun na zǎ hǎ sí-poa á ðín 6a nǐsǎní, ¹¹ á wee bío làa ba: «Kalileesa, mi ðín hen wee loń ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeení léra mi ðahú á buan yòoraràa ho wáayi á khíi bíní ì buen làa bío mi mǎnnáa wo ká a yòó wà bío síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún mún á 6a tonkarowà ló le búee na 6a wee ve làa Oliivewa vǐnsǎa búee wán á bǐnía lion ho Zeruzalεemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomεetere dà-kéní síi. ¹³ Bío 6a líi zon ho Zeruzalεemu yi, á 6a vaá yòora ho nónwíohú na 6a lá wee wé kúee mín wán yi. Bía kera bǐn lé o Piere, o Zǎn, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simǎn na 6a le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeení yi lè 6a hǎawa búí, là a Yeesu 6àn zàwa lè 6àn nu Mari.

Yia zon o Zudaa lahó

¹⁵ Wizonle búí, ká bía tà a *Krista bío na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búarà-hèzǐn síi, ó o Piere hǐnǎn yòó ðín 6a ðahú ò o bía: ¹⁶ «Wàn zàwa, bío le Dónbeení Hácírí bía là a *Daviide jii le Dónbeení bíoní vūahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bía mu ho vūahú mu yi o Zudaa ðání yi, wón na dú bía wǐira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nǐ-kéní, á níi lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wεn.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalεemusa búenbúen zū mu le o wékheró wárí na 6a sàánía làa wo, lé ðío ó o yà lè ho mǎhú. Hón mǎhú so lé hǐa ó o lion yi lè mí yahó, á píohó nà, á fin-sǎníwà ló kúaarà ho tá yi. Lé bún te bío 6a wee veráa ho mǎhú mu làa «Hakelidama.» Bàn bíoní yi á mu kúarà le «cǎni mǎhú.»

²⁰ Ó o Piere bǐnía bía: «Bìo túara hǎ lení vūahú yi lé bío kà: <O zii ko le ðín coon à nùpue yí zo>‡ Mu mún pá bǐnía túara: <O búí ko ò o zo a lahó>.§ ²¹⁻²² Lé bún nǎn ó o nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Núhúso Yeesu vèeró sèéràso. Bía ó o nùpue mu ko ò o lé ðahú, lé bía làa wεn páanía bò mín ho pǎahú búenbúen na ó o Núhúso Yeesu làa wεn vará yi, à lá pǎahú na ó o Zǎn Batiisi bátízera wo jii wán, à vaa búe pǎahú na ó o buan yòora ho wáayi.» ²³ A 6a wǎa zéénia 6a nùpua nùwǎ jun, o Matiasi là a Zoεεfu na 6a wee ve làa Baasabaasi tàa Zusituusi. ²⁴ Bún

† 1:13 Mi loń Matiye vūahú 10.4 ‡ 1:20 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 69.26

§ 1:20 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 109.8

món á 6a búenbúen páania flora kà síi: «Núhũso, únén lé yĩa zũ 6a nùpua búenbúen sía. Zéení yĩa á ũ léra 6a nùwã jun na kà t̃ahũ làa wɛn, ²⁵ yĩa á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ A 6a wó le jun-sĩni bĩo à zũrnáa yĩa le Dónbeenĩ léra, ó o Matiasi lé yĩa á mu tò wán. Lé wón dó 6a tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeenĩ Háciri lion

¹ Ho Pántekoote zoñ, á bĩa tà a *Krista bĩo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yĩo 6ueé tĩ à mu bĩo búii sã wee jí ho wáayi lòn pinpi-beenĩ na wee và là mí pánká bĩo síi, á 6ueé líi sú le zĩi na 6a kará yi. ³ A 6a le mí ì loñ à bĩo búii lòn d̃hũ dènnĩ á sankaa là mí dà-kéní kéní, á wi 6a búenbúen wán. ⁴ A 6a búenbúen sú là le Dónbeenĩ Háciri, á 6a wee bío hã síi-viò bioní, làa bĩo le Dónbeenĩ Háciri mu le 6a bíoraa.

⁵ Mu p̃ahũ ká 6a *zúifùwa búii na wee bè le Dónbeenĩ yi sese á ló ho d̃míjã kãna búenbúen yi, á 6ueé kará ho Zeruzaleemu yi. ⁶ Bĩo 6a jã mu bĩo mu sã, á 6a d̃èniá 6ueé fò mín búiriúbúiri. Bĩa tà a Krista bĩo bĩo na á 6a wee bío á bĩa wi bĩn là mí nĩ-kéní kéní wee jí là mín kùrú bioní, á mu sòobáa ṽnĩkaa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon d̃akhĩna á 6a wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so yínor̃ Kalileesa le? ⁸ A mu b̃èn wó kaka á wa là wa nĩ-kéní kéní wee jínáa bĩo 6a wee bío là wán kùrú bioní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a búii lé 6a Paatewa. Ba búii ló ho Medii là ho Elaamu là ho Mezopotamii kãna yi. Ba búii ló ho *Zudee, là ho Kapadoosi, là ho P̃on, là ho Azii kãna yi. ¹⁰ Ba búii ló ho Firizii, là ho P̃anfili, là ho *Ezipite kãna, là ho Libii k̃hũ s̃s̃n-kéní na s̃uaraa là ho Sir̃ena yi. Bĩa ló ho *Oroomu yi mún wi wa t̃ahũ. ¹¹ Ba zúifùwa binbirí làa bĩa yèrèmaa bò 6a zúifùwa mu b̃an Dónbeenĩ yi á mún wi hen. Ho Ker̃etesa là 6a araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yĩa yí máa jí le Dónbeenĩ bè-beera na le wó na 6a wee bío là wán kùrú bioní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zũ mu síi. A 6a wee bío làa mín: «Bĩo kà màhã léé webio coon?» ¹³ Ká 6a búii bán b̃èn wee yáa mí jiní yi ká 6a à bío: «Áyí, 6a búaa jun sù wee khée.»

O Piere jĩ-cua na ó of̃era

¹⁴ O o Piere wáa h̃ñon yòó d̃ĩn là mí ninzáwa tonkarowà píru dòn, ò o bĩa p̃ñp̃ñ ñon 6a z̃amáa yi: «Minén *zúifùwa là minén na kará ho Zeruzaleemu yi búenbúen, mi jí bío á ì bío á a na mia sese: Mi ko à mi zũn bĩo kà núhũ. ¹⁵ Ba búii wee leéka le 6a nùpua mu jun sú wee khée, èé ká búéé. Lé bío á

mu lé le yǐnbíi léèrèwa bío dènú níi á wa wi yi! * 16 Bío ó o jǐ-cúa fεero Zowεele hía bía lé bǔn lan wee wé hǎ laà na kà wán.
17 Bío kà lé bío le Dónbeenǐ bía:

«Hǎ pǒnna vaa véenǐ á ì ì ben ǐ Hácírǐ
à le è fè 6a nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mi zà-hǐnni
á wé è fεε ǐ jǐ-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mi mu bíowa búii na 6a lá yí dà máa mi.

Mi nǐ-kǐa á hǎ kònkórá wé è jǐ yi.

18 Mu bon. Hǎn pǒnna so yi á ì ì ben ǐ Hácírǐ
à le è fè 6a báawa lè 6a hǎawa na lé ǐ ton-sáwá,
á 6a wé è fεε ǐ jǐ-cúa.

19 Mu bíowa búii na síi yí zǔ
á ì ì lén yòó ho wáayi,
á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le cǎni, lè ho dǎhǔ,
lè le minka yǐnǐ á à kεrǐ.

20 Le wii á à dé mí yuumu
á ho pǐihǔ á à wé cǔencǔen lòn cǎni.
Bǔn bíowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Núhúso wizon-beenǐ na cùkú wi á à dǎnáa.

21 Hón pǎahǔ so yi ká nùpue lée nùpue na tà von o Núhúso
yèni

à wón á à fen.†

22 «*Isirayεelesa, mi jǐ bío á ì ì bío á à na mia: O Nazarεete níi
Yeesu fù lée nùpue na le Dónbeenǐ zéenia bío làa mia le mí
wiráa. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeenǐ pánká na
le wó là a níi mi tǎahǔ, lé bǔn wee zéeni mu. Minén miten yáá
zǔ mu. 23 O níi mu á le Dónbeenǐ dó mí níni yi làa bío á le wi
à mu wéráa. Le fèra zǔ bío mi ì wé làa wo. Minén lé bǐa dó
a bǐa yí zǔ le Dónbeenǐ níi yi, á 6a búaa wo ho *kùrùwá wán,
ó o húrun. 24 Ká le Dónbeenǐ màhǎ fáa wo mu húmú níi yi, le
vèenia wo. Mu húmú lá yí dà máa yí pánká o wán hùúu. 25 O
*Daviide hía bía bío kà o dǎni yi:

I hía wee wé mi a Núhúso ǐ yahó fεεε.

Orén lé yǐa wee 6ua mǐi bèra a na á ì yí dèdèeka.

26 Lé bǔn nǒn á ì síi wan,
á biónǐ búenbúen lée sí-wεε biónǐ.

Hàrǐ á ì zǔn ǐ húmú bío,
á ì síi pá à hǐ.

27 Lé bío á fo máa día mi
á ì máa va hen na 6a nǐ-hía wee va yi.

Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

28 Fo zéenia mi lè ho wǎhǔ na wee va le mukǎnǐ lahó yi.

* 2:15 Ba zúifúwa fù yí máa hǐni dí bío yǐnbíi hùúu, ká mu yínǒn 6a floró na 6a
wee wé hǎ léèrèwa bío dènú pǎahǔ wó vó. † 2:21 Mi loǐ Zowεele vǎahǔ 3.1-5

Hen ká í wi ũ nĩsání à ì s̄i wa wa dà khíí.‡

29 «Wàn zàwa, mi le í bío wàn búaa Daviide bío wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á 6a nùuna, á búure pá dà wee zéení ho zuia. 30 Bío ó o hía lé le *Dónbeenĩ jii-cúá fεεro, á zū le le Dónbeenĩ hía báa á dóráa mí jii n̄n le mí ì na a béení o m̀nmanía nĩ-kéní búí yi, 31 ó o fèra zūna bío wa búee wé, ó o wáa bíá a *Krista vèeró bío kà síi: Le Dónbeenĩ máa díá ó o máa va hen na 6a nĩ-hía wee va yi, le máa díá ó o máa soo. §

32 «O Yeesu mu le Dónbeenĩ vèeníá, á warén búenbúen lé mu seéràsa. 33 O búan yòora le Dónbeenĩ nín-tíání. Lé b̄n ó o yú le Hácírí yi, dío ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O 6era le fò wa nĩ-kéní kéní. A b̄n lé bío mi wee mi á wee jí lònbió. 34 O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a mahá bíá bío kà:

«O Núhũso bíá n̄n í Núhũso yi:

Búee κενί í nín-tíání,
35 fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.»*

36 «Minén Isirayεele n̄pomu búenbúen ko à mi zūn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeenĩ wó là a Núhũso là a Krista.»

Bia tà a Krista bío nín-yání kuure

37 Bío 6a jí há bíoní mu, á há zon 6a dàkhíina, á 6a tùara a Piere lè mí ninzàwa tonkarowá yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

38 O o Piere bíá n̄n 6a yi: «Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá, à mi nĩ-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à s̄n ò díá. B̄n ká le Dónbeenĩ á à na mí Hácírí mia. 39 Le Dónbeenĩ dó mí jii n̄n minén lè mi m̀nmanía yi, làa bíá na d̄nì n̄ayi, bíá búenbúen na ó o Núhũso á à ve.» 40 O Piere pá b̄nía bíá há bíoní cèrèè á 6ó lè 6a jíhũ, á henía 6a síá. O bíá: «Ho lònbió nùpua yí se, mi lé 6a món, à tà ho k̄n̄l̄o bío.» 41 Ba cèrèè tà a Piere bíoní yi á 6a bátízera 6a. Mu zon á bíá zon s̄á bíá tà a *Krista bío yi jii, á à yí nùpua muaaseé t̄n síi. 42 Ba wee tà jí 6a tonkarowá k̄ránl̄o na á bán wee na 6a yi sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páaní sanká ho búurú†, à páaní fio.

43 Barén lè mí nĩ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowá wee wé ho yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeenĩ p̄nká. 44 Bia tà a Krista bío búenbúen fù 6unbuaa, á wee páaní kúee mí n̄i bío mín wán. 45 Ba fù wee yèé mí manawá, lè mí z̄n̄í, lè mí bíowa, à sanká wárí na mín yi làa bío 6a nĩ-kéní kéní koráa. 46 Làa wizooní búenbúen ká 6a wee páaní kúee mín wán le *Dónbeenĩ z̄i-beení lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho

‡ 2:28 Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 132.11 * 2:35 Mi loĩ Lení v̄uahũ (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba z̄uíf̄uwa fù wee wé c̄eka ho búurú là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu d̄n̄l̄o na ó o dú lè mí nĩ-kenínia món, á bíá tà a bío wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bío.

búuru mí zíní yi, à dí mí ònló lè le sí-wεε ká bióní mía mu yi.
 47 Ba wee khòoní le Dónbeení, á mu n̄pomu búenbúen wee wíoka 6a yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá b̄ia ó o k̄ánia à kúee 6a kuure n̄pua wán.

3

O Piere là a Zān wεéra a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zān h̄n̄n̄n wee yòo le *Dónbeení z̄i-beení lún yi le wi-háarè fióró p̄ahú. ² Ba yòó wee d̄a ò o n̄i búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení z̄i-beení z̄ūaj̄i na 6a wee ve làa Z̄ūaj̄i-sení* j̄ii. Làa wizooní búenbúen ká 6a wee lá a 6uee díá b̄in ò o wé fioka le wárí b̄ia wee 6uee zo le z̄i-beení lún mu yi c̄n̄. ³ B̄io ó o Piere là a Zān wà 6ueé zo ó o m̄n̄, ó o le 6a h̄á mí. ⁴ A bán fá mí ȳio wo yi, ò o Piere b̄ia: «Loí w̄en sese.» ⁵ Ó o n̄i 6èn w̄áa wíokaa fá mí ȳio 6a yi. O wee leéka le 6a h̄ia a na b̄io búí mí yi. ⁶ Ó o Piere w̄áa b̄ia n̄n wo yi: «Wárí 6̄ent̄in mía í c̄n̄ máa na foñ. B̄io í c̄n̄ lé b̄io á í ì na foñ. O Nazar̄ete n̄i Yeesu *Krista p̄anká yi, à ū lii h̄iní yòo varáka.» ⁷ Ó o buan o n̄in-t̄iání bàhó yi á wee h̄ooní làa wo. Mí lahó yi à b̄in ò o mùamúa mu zení là a n̄nkíkàá-ȳio d̄ēn̄ia fá, ⁸ ó o tá yòó ònló mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeení z̄i-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ Ba z̄āmáa búenbúen m̄n̄ wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ B̄io 6a z̄ūna le lé o n̄i na wee 6uee k̄ēn̄i fioka le Dónbeení z̄i-beení Z̄ūaj̄i-sení j̄ii, á 6a búenbúen z̄āna á wó coon b̄io wó a yi b̄io yi.

O Piere wee zéeni b̄io n̄n ó o n̄i wannáa

¹¹ B̄io ó o n̄i yí máa lé o Piere là a Zān m̄n̄ á 6a n̄pua búenbúen wee b̄ūuni 6uee zo 6a c̄n̄ o *Salom̄n S̄ansá † yi. Ba búenbúen wó coon b̄io wó b̄io yi. ¹² B̄io ó o Piere m̄n̄ mu, ó o b̄ia b̄io kà n̄n 6a z̄āmáa yi: «*Isiraȳelesa, lée webio n̄n ó o n̄i mu waró b̄io wóráa mia coon? Léee webio n̄n mi wee loín̄áa w̄en kà síi, ka lè mu lé warén waten lè wa p̄anká á n̄n ó o wee varákaráa, tàá lé b̄io wa bò le Dónbeení yi b̄io yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu‡ lè wán 6̄uaawa na ká 6̄an Dónbeení lé ȳia dó ho c̄kú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé b̄ia dó a ho p̄anká 6̄ansowà n̄i yi, á p̄a a b̄io o *Pilaate yahó, ká wón̄ n̄n̄ w̄áa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O n̄i-térén̄n̄i na b̄io sí le Dónbeení yi á mi p̄a b̄io, ò o n̄i-6̄ue na ho kàsó yi lén díaró á mi sía màh̄á vá yi á fióra a Pilaate c̄n̄. ¹⁵ Lé b̄in mi wó 6óráa

* **3:2** Z̄ūaj̄i-sení: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení z̄i-beení z̄ūaj̄i búí na lée wi b̄ia ȳin̄óí 6a z̄úif̄uwa lahó na 6a wee k̄ēn̄ yi le h̄á lara na b̄io s̄á 6a z̄úif̄uwa binbirí yi p̄ahú. † **3:11** O Salom̄n S̄ansá: Ho lé le Dónbeení z̄i-beení s̄ansá na wi lè le wii h̄ēn̄i. Ho son á pon le z̄i-beení mu lún s̄n̄-kéní na á b̄ia ȳin̄óí 6a z̄úif̄uwa dà wee zo yi. Lé b̄in á ho làndá b̄io zéeni lowa h̄ia wee k̄ar̄án 6a n̄pua yi. ‡ **3:13** Mi loí Léró v̄uahú (Exode) 3,6,15

yĩa le mukānĩ bĩo wi nĩi yi. Ká le Dónbeenĩ màhã vènia wo. Warén lé mu bãn seérása. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, làa bĩo wa dó wa sĩa o yi lé bũn wéera a nĩi mu na mi búenbúen zũ á yĩo wi wán ká. Bĩo wa dó wa sĩa o Yeesu yi lé bũn nɔn ó o nĩi mu wan cunnáa làa bĩo mi búenbúen mɔn làa wo.

¹⁷ «Wàn zàwa, 1 zũ le bĩo minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zũ jũhũ. ¹⁸ Εε ká lé ká síi á le Dónbeenĩ wóráa, à bĩo le hĩa bía mí jĩ-cúa fεerowà búenbúen jĩnĩ yi á yĩo lé. Le bía le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ A mi cén yèrémá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeenĩ yi, á dén á à sén mi bè-kora á à día. ²⁰ Bũn ká le è na hã pònna na mi ì yí ho hээрà yi mia, á mi ì yí á à vũn yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o κεεní ho wáayi mànĩ fúaa pãahũ na mu bĩo búenbúen khĩi yèrémáa wó mu bè-fla yi làa bĩo le Dónbeenĩ bíaráa mu háanĩ mí jĩ-cúa fεerowà jĩnĩ yi. ²² O *Mɔyĩize bía bĩo ká: «Mi Núhũso Dónbeenĩ á à lén o jĩ-cúa fεero búi mĩn zàwa tĩahũ na ka lè 1 bĩo. Bĩo búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Nùpue lée nùpue na khĩi yí máa jí a jĩ-cúa fεero mu bíonĩ, wón á à lén le Dónbeenĩ nĩpomu tĩahũ á à búe.» § ²⁴ A lá a Samuwεele jii wán á 6a jĩ-cúa fεerowà na khĩina lè mí nĩ-kénĩ kénĩ búenbúen á mún bía hã wizoonĩ na ká bĩo.

²⁵ «Bìo le Dónbeenĩ dó mí jii nɔn mĩn búaawa yi lè mi jĩ-cúa fεerowà jĩnĩ á bĩo sã mia. Mi nĩi mún wi le *páanĩ yi, dño le Dónbeenĩ bò lè mĩn búaawa pãahũ na le bía bĩo ká nɔn o *Abarahaamu yi: «Ŭ mɔnmánia bĩo yi, á hã zĩ-júná búenbúen na ho tá wán á ì ì dúgua yi.»* ²⁶ Εε ká mu nín-yání, á lé minén lé bĩa le Dónbeenĩ tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bĩo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúgua mia, à mi lè mi nĩ-kénĩ kénĩ khĩ mi wén-kora yi orén bĩo yi.»

4

O Piere là a Zãn đĩn ho làndá tũia fεerowà yahó

¹ Bĩo ó o Piere là a Zãn wee bío lè 6a zãamáa, à bũn le *Dónbeenĩ yankarowà, lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà júnása lè 6a *Sadusiewa bueé đñ. ² Ba sĩa bẽntĩn yí wan 6a tonkarowà nùwã jũn mu bĩo yi hũũ, lé bĩo 6a wee kárán 6a nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bũn bĩo yi á 6a nĩ-hía mún dà à vèe. ³ A 6a wĩira 6a kúaa ho kàsó yi á pannáa ho tá tĩló, lé bĩo le wii tò vó. ⁴ Bũn pá yí hò bĩo á bĩa jã hã bíonĩ mu á cèrèè tà hã yi, á bĩa dó mi sĩa a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

§ 3:23 Mi loĩ Lándá zéeniló vũahũ (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * 3:25 Mi loĩ Bĩo jũhũ búeenĩ vũahũ (Genèse) 22.18, 26.4

⁵ Mu tá lée tōn á 6a *zuífùwa júnása, lè 6a *nǐ-kíá, lè ho *lándá bǐo zéenílowa kúaa mín wán ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Ba nùpua 6úí na wi bíá kúaa mín wán bǐn fǎhǔ lé o Aana na lé 6a yankarowà jǔhǔso beenǐ, là a Kayiifu là a Zǎn là a Alékisǎndere, à séení 6a yankarowà jǔhǔso beenǐ zǐi nùpua 6úen6úen. ⁷ Ba le 6a 6ua 6a tonkarowà 6uee dǐnǐ mí fǎhǔ. Bǐo 6a 6ueé dǎn á 6a tùara 6a yi: «Lé o yén pánká yi tàá lé o yén yèni yi á mi wééraráa o nǐi mu?»

⁸ A bǐn ò o Piere wǎa sú lè le Dónbeenǐ Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nǐpomu júnása lè mí nǐ-kíá, ⁹ bǐo mi wee tùa wεn ho zuia lè mu bè-tente na wó nǎn o mùamúa yi bǐo, làa bǐo ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi 6úen6úen ko à mi zǔn mu, ò o Isirayεele nǐpomu mún zǔn mu. Bǐo nǎn ó o nǐi na kà wannáa á dǐn mi yahó lé o Nazarεete nǐi Yeesu yèni pánká yi, yǐa mi 6úaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeenǐ vèeníá. ¹¹ O Yeesu lé yǐa le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ bíá bǐo le o lé le huee na á 6a sorowà pǎ bǐo, minén sorowà. Dén huee so lé dǐo bǐnǐa buan ho soró dǐnǐa.* ¹² O Yeesu mí dòn lé yǐa dà wee kǎnǐ 6a nùpua. Mu yǐnǎn orén yèni, á yèni 6úí na kǔn dà à kǎnǐ wεn á le Dónbeenǐ yǐ nǎn nǐi woon yi ho dǐmǐjǎ yi.»

¹³ A 6a zuífùwa lándá tǔiá fεerowà mu á mu wó coon dàkhǐna, lé bǐo 6a mǎn ò o Piere là a Zǎn wee bío ká 6a ponǐ séra. Ba mún zǔna le 6a lé 6a nùpua na yǐ kàráanna. Ba zǔna mu le 6arén là a Yeesu kera mín wán míana. ¹⁴ Ká bǐo 6a mún mǎn o nǐi mu ò o wan á dǐn o Piere là a Zǎn nǐsǎnǐ, á 6a wǎa yǐ dà bǐo máa bío. ¹⁵ A 6a wǎa le 6a tonkarowà lée dǐn ho khǔuhǔ vé, à 6arén bán kará wee wǎanǐ. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yáá à wé lè 6a nùpua mu coon? Ho Zeruzalεemusa 6úen6úen zǔ mu kénkén le ho yéréké bǐo na wó á 6a mǎn lé 6arén wó mu, á warén mún yǐ dà máa bío le mu yǐ bon. ¹⁷ A mi cén wa là le hεère làa ba, à hè 6a à 6a yǐ bǐnǐ yǐ bío o Yeesu bǐo là a 6úí huúu. Lé bǐn á à na ká bǐo wó kà máa ben máa fè 6a zǎamáa.»

¹⁸ Bǐn mǎn á 6a bǐnǐa von o Piere là a Zǎn á bíá henǐa nǎn yi le 6a khǐ à yǐ bío, tàá à yǐ kàrán 6a nùpua o Yeesu yèni yi huúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zǎn mǎhǎ bíá nǎn 6a yi: «Minén mi bεere wǎa loǐ le mu so térénna le Dónbeenǐ cǎn à wa bè mi biónǐ yi ká wa pǐ lerén biónǐ le? ²⁰ Warén cén yǐ dà máa pe wa jǐnǐ ká bǐo wa mǎn làa bǐo wa jǎ á wa yǐ máa bío bǐo.» ²¹ A ho lándá tǔiá fεerowà wíokaa là le hεère làa ba, à 6a kúaará 6a. Bǐo 6a à dǐn wán á à beéráa 6a lò á 6a yǐ zǔ, lé bǐo 6a zǎamáa 6úen6úen wee khòonǐ le Dónbeenǐ bǐo wó bǐo yi. ²² O nǐi na waró bǐo wó ho yéréké á teró lúlúio po 6úará-jun.

Bǐa tà a Krista bǐo wee flo

* 4:11 Mi loǐ Lenǐ vǔahǔ (Psaumes) 118.22

23 Bïo ó o Piere là a Zân ló ho kàsó yi, á ba wà van mí kuure nùpua cón, á vaá lá bïo búenbúen na ba yankarowà núnása le ba ñi-kíá bía nòn ba yi á fεera nòn mí ninzàwa mu yi. 24 Bïo ba ná mu vó, á ba búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeení yi ká sii: «Núhũso, ùnén lé fo léra ho wáayi le ho tá, le ho muhũ le mu bïo búenbúen na wi ho yi. 25 Ùnén lé fo bía le ù Hácírí ù ton-sá *Daviide na lé wàn búaai jii yi ká: <Lée webio nòn á hã síi-viò nùpua wee kánkáráa? Lée webio nòn á ho ðímíjása wee le ká mu jùhũ mía? 26 Ho ðímíjá bá-zàwa wíokaa míten ðín hã fio bïo yi. Ba núnása mún hñnòn von mín kúaa mín wán à ba lò. Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhũso làa yíá o mòn léra wán.>†

27 A mu bèn bon ò o *Herode là a *Pãnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, barén là a *Isirayεele ñipomu, le hã síi-viò nùpua à ba hñnòn ù ton-sá Yeesu na bïo sí foñ wán, yíá fo mòn léra. 28 Bïo fo hía fèra bía le fo ò wé á à kãja le ù pánká le ù sii bïo yi, bñn búenbúen lé bïo ba wó ká à tíira jii. 29 Núhũso, wáa loñ ba hεère na ba wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ù ton-sáwá yi á wa wé bue le ù bíoní. 30 Dé ù níi, à ba vánvárowà waró le mu yéréké bíowa na wa wee wé ù ton-sá Yeesu na bïo sí foñ yèni pánká yi, à zéeni ká ù bïo bon.» 31 Bïo ba flora vó, á ho lahó na ba wi yi á zà kíkíkí, á ba búenbúen sú le le Dónbeení Hácírí, á ba hñnòn wee bue le Dónbeení bíoní le le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bio wee pãani sanká mi ñi bïo

32 Bia tà a *Krista bïo búenbúen á fù bunbuaa, á sia le ba hácírí wó dà-kéní. O búii fù yí máa bío mí níi bïo á mí te mí dòn. Ba bïo búenbúen na fù wi ba cón á ba bunbuaa yi. 33 Ba tonkarowà fù wee zéeni a Núhũso Yeesu vèeró bïo le ho pánká beení, á le Dónbeení wee na hã dúbuaa cèrèε ba búenbúen yi. 34 Ñi-khenii fù mía ba tñahũ, lé bïo á bña manawà le ba zíní wi á fù wee yéé hã, 35 à bua wári buee dé ba tonkarowà níi yi, à ba bñní wé sí sanká na mín yi làa bïo ba ñi-kéní kéní koráa. 36 Mu bãn síi ó o Zozεεfu hía wó. O lé o *Levii nùwá ñi-kéní na wee lé ho Siipere‡ yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yíá wee hení hã sia. 37 O hía yééra mí mǎhũ á buan wári bueé nòn ba tonkarowà yi.

5

O Ananiasi le mín hãa Safiraa bïo

1 Nii búii hía wi bñn ba le Ananiasi, ká bãn hãa ba le Safiraa. O hía yééra mí mǎhũ, 2 á fá wári sòn-kéní bàrà, á bãn hãa mún zũ

† 4:26 Mi loñ Lení vñahũ (Psaumes) 2.1-2 ‡ 4:36 Siipere: Lé ho kǎhũ búii na ho Méditeranée yámú jumu kñía yi. Ho wi le mu yámú jumu mu bãn wii hènñi. Ba tonkarowà pǎahũ ká ba zúifùwa na wi bñn á boo.

mu, à dño ká ó o buan vaá nɔn 6a tonkarowà yi. ³ O o Piere bía nɔn wo yi: «Ananiasi, léé webio nɔn ó o *Satáni dóráa hã yilekora foñ, ũ fá le sabéré le Dónbeenĩ Hácírí jii, á fá ho mǎhũ wárí sǎn-kéní bàrà? ⁴ Bío ho mǎhũ mu lá dñĩ yí yèèra ká yínɔrí fo te ho le? A bío ho yèèra, á ho bǎn wárí bío sǎ a yén yi? Yínɔrí fo le? A léé webio nɔn á fo wóráa bío kà? Fo yí fá sabéré nùpua jii, le Dónbeenĩ lé dño á fo fá le sabéré jii.» ⁵ Bío ó o Ananiasi jǎ hã bíoní mu, ó o ló lùwá, á líi húrun. A bía jǎ mu búenbúen zǎna dàkhíina. ⁶ A 6a yàrówá hínɔn cà le dèe pon o yi, á buan vaá nùna.

⁷ Lèèrèwa bío tĩn sii bũn mǎn á bǎn hǎa wà bueé zon ká a yí zũ bío wó. ⁸ O o Piere tùara a yi: «Mí ho tũíá na miĩ: Mĩn mǎhũ na mi yèèra bǎn wárí búenbúen lé dño kà le?» O o le ũuu, le dén lé lerén. ⁹ O o Piere wǎa bía nɔn wo yi: «Ũnén lè mĩn báa wó kaka wǎanía tǔrǎa á wee khénnáa le Dónbeenĩ Hácírí kúará? Loĩ, bía léé wi ho zũajii kà lé bía vaá nùna mĩn báa. Ũnén 6a mún ñ lá á à lénnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hǎa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líi húrun. Bío 6a yàrówá bueé zoó dñn ò o húrun, á 6a lá a buan vaá nùna bǎn báa nĩsǎní. ¹¹ Bía tà a *Krista bío kuure làa bía jǎ mu búenbúen zǎna dàkhíina.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéení le Dónbeenĩ pǎnká á 6a tonkarowà hía wee wé mu nĩpomu tǎhũ. Bía tà a Krista bío búenbúen hía wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mĩn wán le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi o *Salomɔn Sǎnsá* yi. ¹³ Nĩvio yí máa hení mí sǎa zo 6a tǎhũ, èe ká 6a zǎamáa mǎhǎ pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a hǎawa na wee dé mí sǎa o Nùhũso yi á wee wé boo ká 6a wà. ¹⁵ A 6a wǎa wee bua 6a vǎnvárowà à buee léé bàráka hã wǎna nĩsǎa hã dǎmu sǎa wán, bèra a na ká a Piere hía bueé wee khíi, ò o bóni pá wǎa yí kúia 6a búii wán. ¹⁶ Hǎri hǎ lórá na sùarǎa lè ho Zeruzalɛmu à nùpua mún wee búuni buen lè mí vǎnvárowà lè 6a nùpua na 6a cínáwa wee beé lò. A 6a búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ A 6a yankarowà jùhũso beenĩ làa bía làa wo páanía wi na lé 6a *Sadusiɛwa kuure nùpua á le yandee sú 6a tonkarowà bío yi. ¹⁸ A 6a wíikaa 6a tonkarowà á kúaa 6a zǎamáa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nùhũso wáyai tonkaro búii mǎhǎ lion ho tĩnǎahũ à líi héra ho kàsó zĩi wonna, ò o léra 6a á bía nɔn yi: ²⁰ «Mí lén va le *Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi á vaa bue le mukǎnĩ binbirĩ na máa vé bío búenbúen à na 6a zǎamáa yi.» ²¹ A 6a tonkarowà bò bío ó o bía yi. Le yĩnbíi búirĩi á 6a wà van le Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi á vaá zoó wee kǎrán 6a nùpua.

* 5:12 Mí loĩ Bè-wénia vùahũ 3.11

Ba yankarowà ñúhúso beení làa bíà làa wo páanía wi á von o *Isirayεele ñipomu *ní-kíá. A ɓarén na lé ho làndá tũíá fεerowà búenbúen kúaa mín wán, à ɓa tonkaa ɓa búí le ɓa lén vaa lén ɓa tonkarowà ho kàsó yi ɓua ɓuennáa. ²² Ká ɓa parowà màhá yí vaá yú ɓa bín, á ɓa wà ɓueé bíá bío kà nɔn ɓa yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zii wanna ká há pon ðin sese, á ɓa parowà na bín búenbúen mún ðinka mí lara yi. Εε ká bío wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú ñupue.»

²⁴ Bío le Dónbeení zí-beení parowà ñúhúso le ɓa yankarowà ñúnása ñá há bíoní mu, á ɓa wáa yí zū hen na ɓa à dé mítén yi ɓa tonkarowà mu víló bío yi, á ɓa wee tùa mítén yi le mu yáa wó kaka wóráa coon. ²⁵ Hón pãahũ so yi ò o búí ɓueé ðãn, á bíá nɔn ɓa yi: «Mi loñ, ɓa ñupua mu na mi pon ñii ho kàsó yi, lé ɓarén vaá wi le Dónbeení zí-beení lún yi á wee kàrán ɓa ñupua.» ²⁶ A le Dónbeení zí-beení parowà ñúhúso ðeenía hínɔn fó mí ñupua à ɓa vaá ɓuan ɓa tonkarowà ɓuararáa ká ɓa màhá yí wó mu làa hεεrè, lé bío ɓa zãna le ká mí wó mu, á ɓa ñupua á à lèeka mí le há huua.

²⁷ Bío ɓa ɓueé ðãn ho làndá tũíá fεerowà yahó làa ba, á ɓa yankarowà ñúhúso beení tùara ɓa yi: ²⁸ «Wa so nɔnzon yí hò mia le le sòobéε le mi yí bíní yí kàrán ɓa ñupua o ñii mu yèni yi le? A mi wáa loñ bío mi wó. Ho Zeruzaleεmu lóhó búenbúen á mi wó le mi kàránló, á mún wi à mi bàká warén yi là a ñii mu húmú bío.»

²⁹ O o Piere le ɓa tonkarowà bíá nɔn ɓa yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeení bíoní yi á sũaaní bío wa à bè ɓa ñupua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wán ɓuaawa ɓàn Dónbeení vèenía, ³¹ á ɓuan yòó bàrá mí nín-tfání. Le wó a là a ñúhúso na lé o kãnílo, ò o *Isirayεele ñipomu bè yi á yèrémá mí yilera le mí wára, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, le le Dónbeení Hácírí na le nɔn bíá wee tà le bío yi, á lé mu bè-wénia mu ɓàn séérása.»

³³ Bío ho làndá tũíá fεerowà ñá há bíoní mu, á ɓa yiwa cã cã, á wi ɓa búe ɓa tonkarowà. ³⁴ Εε ká *Farizεe búí màhá kera ɓa tãhũ á yèni ɓa le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bío zéenílowa ní-kéní na ɓa zãamáa búenbúen wee kãnbi. Wón lé yia líi hínɔn yòó ðin ɓa tũíá fεerowà tãhũ ò o le ɓa bío le ɓa tonkarowà mu léε ðin ho khũuhũ màní. ³⁵ Bũn món ó o bíá nɔn bíá kúaa mín wán yi: «Isirayεelesa, mi cà hácírí bío mi ì wé le ɓa ñupua na ká bío yi. ³⁶ Nii búí ɓueé còonía hínɔn á yèni ɓa le Tedaasi. O hía wee wé mítén lòn ñupue na bío ñúhú wi. Ñupua na ɓueé tà bò a yi á à yí báawa khíá-náa síi. Bío ó o húrun, á bíá búenbúen na tà bò a yi mu pãahũ á saawaa, ó o bío ñúhú ɓó. ³⁷ Bũn món á ho mĩló pãahũ, ó o Kalilee ñii Zudaa ɓèn hínɔn á yú ɓa ñupua cèrèε á ɓa bò a yi. A wón ɓa mún ɓó, á bíá bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le í bío mu na mi: Ba ñupua mu á mi ðía

bïo. Mi díá 6a le 6a lén. Lé bïo ká 6a tonló mu á bïo ló nùpue níi yi, á ho ñúhú á à 6úe. ³⁹ Ká ho bïo 6èn ló le Dónbeení níi yi, á mi yí dà dèe búí máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ì keñ lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeení.»

Bïo ó o fɛera mí ñi-cúa vó, á ho làndá tũíá fɛerowà tà a bïo. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á 6ueé han lè hã làbàaní, á 6a le 6a yí bíní yí bío bïo o Yeesu yèni yi, á 6a wáa díá 6a à 6a wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zii yi ká 6a sía wan, lé bïo le Dónbeení le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni bïo yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká 6a wee kàrán 6a nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeení zì-beení lún yi lè hã zíní na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn léra á wó là a kãnilo.

6

Ba nùpua na wé è séení 6a tonkarowà

¹ Mu pãahú ká 6a ñi-kenínia wee dé wán ká 6a wà. A 6a *zúifùwa na wi 6a ñahú na wee bío mu keɛɛkimu sía yí wan bïo á 6àn zàwa na lé 6a zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á 6a yí máa loí yi sese ho ñínló sankaró pãahú. ² A 6a tonkarowà píru ñun von 6a ñi-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía nɔn yi: «Wán zàwa, wa yí ko à wa díá le Dónbeení bíoní bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho ñínló bïo. ³ Mi cén hueeka 6a nùpua nùwã hèñun mi ñahú na mi zú le 6a téréna, á sú lè le Dónbeení Hácírí le mu bè-zúrmini. Bán lé bía á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bún ká warén 6èn dà à na waten ho fíoró lè le Dónbeení bíoní bueró yi lè wa sòobé.»

⁵ Bïo 6a tonkarowà fɛera mí ñi-cúa vó, á 6a kuure nùpua tà 6a bïo. Bía 6a hueekaa lé o Etièna na lé o nùpue na sídéró wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí. A séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonɔre, là a Timon, là a Paamenaasi, là a Antiosi níi Nikolaa na hía yèrémáa bò 6a zúifùwa mu 6àn Dónbeení yi.

⁶ Ba guan 6a vannáa 6a tonkarowà cón, á bán bò mí níni 6a wán à 6a fíora nɔn 6a yi.

⁷ Le Dónbeení bíoní wee ben fè hã lara ká le wà, á 6a ñi-kenínia wee dé wán ho Zeruzalɛemu yi, á 6a yankarowà cèrèe á wee tà dé mí sía o *Krista yi.

O Etièna 6a wíira

⁸ O Etièna le Dónbeení dúbuaa nɔn ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéeni le Dónbeení pánká 6a nùpua ñahú. ⁹ A 6a zúifùwa nùwã yen búí á hínɔn pá a bïo. Ba búí lé 6a zúifùwa kàránló zii nùpua na 6a wee ve làa wobáaní na wi mítén. Ba lé bía ló ho Sirèna lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká 6a búí lé bía ló ho Silisii lè ho Azii kána yi. Lé bán lé bía 6ueé wee wáaní là a Etièna. ¹⁰ Ká 6a màhá yí dàrna a bïo, lé bïo le

Dónbeenĩ Hácírí bè-zũrĩminĩ na le wee na a yi lé bĩo ó o wee bíoráa. ¹¹ A 6a yà 6a nùpua jĩnĩ à 6a le 6a bío bío kà: «Wa jà ò o nĩ mu bía khon o *Mɔyĩize lè le Dónbeenĩ dǎnĩ yi.» ¹² Lé bũn 6a bía á súkúra lè 6a zǎamáa, lè 6a *nĩ-kĩa, lè ho *lǎndá bío zéenílowa. Bũn mǎn á 6a 6ueé wĩira a Etiēna á 6uan vannáa ho lǎndá tũíá fēerowà yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nùpua 6úi bǎrǎa na 6ueé fũaa hǎ sabíonĩ o Etiēna mu jii. A bán 6ueé bía: «Féēē ká a nĩ mu wee bío hǎ bĩn-kora à lé le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ là a Mɔyĩize lǎndá yi. ¹⁴ Wa jà ò o bía le o Yeesu, wón Nazarēete nĩ so, á à fio le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ, á mún ñ yèrémá hǎ lǎndáwá na ó o Mɔyĩize nǎn wēn.»

¹⁵ Ho lǎndá tũíá fēerowà na wi le zĩ yi mu zǎn 6úen6úen fá mí yĩo o Etiēna yi, á mǎn ò o yahó bonmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiēna jĩ-cúa na ó o fēera

¹ Ba yankarowà jũhũso beenĩ tũara a Etiēna yi: «Hǎà! Bío 6a wee bío ũ jii so bon le?»

² O o Etiēna bía: «Minén wǎn maáwà lè wǎn zàwa, mi jĩ bío á ĩ bío á à na mia. Le Dónbeenĩ cùkúso hĩa zéeníá mĩten lè wǎn 6úaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dǎn yĩ ló yĩ vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía nǎn wo yi: «Lé día mǎn kǎhũ lè mǎn zĩ á lén va ho kǎhũ 6úi na á ĩ ĩ zéení làa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wǎa hĩnǎn día ho Kalidee kǎhũ á vaá kará ho Haran yi. Bío ó o Abarahaamu 6àn maá hũrun á le sǎ lera a ho Haran yi á 6uararǎa ho kǎhũ mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenĩ á yĩ nǎn tá wo yi bĩn. Hǎrĩ hĩa lè le nĩn-tǎahũ bío ó o yĩ yú. Ká le Dónbeenĩ mǎhǎ nǎn le jii le mí ñ na ho kǎhũ mu na ká wo yi, orén lè mí mǎnmǎnía na à hĩnĩ o mǎn. A ho pǎahũ na le Dónbeenĩ wee bío mu yi làa wo ká za woon mia o cǎn. ⁶ Bío ká lé bío á le bía nǎn wo yi: «Ũ mǎnmǎnía khĩi kerĩ kǎ-veere yi, á à wé 6a wobáanĩ bĩn. Ba à beé 6a lò hǎ lúlúio khĩánáa yi. ⁷ Eē ká ho sĩĩ na à wé 6a lè mí wobáanĩ á ĩnén Dónbeenĩ mǎhǎ à cítĩ. Bũn mǎn á 6a à lé bĩn á à lén wé 6ueé 6úaanĩ mi ho lahó na ká yi.» ⁸ Bũn mǎn á le bò le *pǎanĩ là a Abarahaamu. Bío wee zéení le pǎanĩ mu bío lé ho *kúĩiró. Lé bũn nǎn ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizoonĩ bío hētĩn nĩ yi ó o *kúio wo. Lé bũn ó o Izaaki mún kúio o *Zakoobu, á wón bèn kúiora mí zàwa píru jũn na lé wa zĩ-júná 6àn 6úaaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín fēeso Zozēefu†, á yèera a ó o wó a wobá-nĩ ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenĩ mǎhǎ kera làa wo. ¹⁰ Le lera a mí lǎnbee 6úen6úen yi. Le wó ó o dǎrna dǎn ho Ezipite bēē yahó á zéeníá mí bè-zũrĩminĩ, ó o bío wó

* **7:7** Mĩ loĩ Bío jũhũ 6úeenĩ vǎahũ (Genèse) 15.13-14, Léro vǎahũ (Exode) 12.40

† **7:9** Mĩ loĩ Bío jũhũ 6úeenĩ vǎahũ (Genèse) 37-50

sína a yi. A wón bàrá a mí zii bíowa lè ho Ezipite kǎhǎ búenbúen jǎhǎ wán.

¹¹ «Mu pǎahǎ á le hǎni ló ho Ezipite kǎhǎ búenbúen yi lè ho Kanan kǎhǎ yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéé, á wàn bùaawa mu yí máa yí bío 6a à dí. ¹² Bío ó o Zakoobu jǎ á 6a le ho dǎnló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn bùaawa le 6a va bín. ¹³ Mu cúa-jun ní na 6a bǎnía van bín, ó o Zozεεfu wǎa zéénia mítén lè mín zàwa. Lé bǎn ó o béé bò yi zǔrnanáa hen na ó o Zozεεfu nǎnkǎni can yi. ¹⁴ O o Zozεεfu wǎa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zii nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú mía. ¹⁵ O o Zakoobu wǎa buara ho Ezipite. Lé bǎn ó o buée húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bín. ¹⁶ Ba buan 6a nǎ-hǎnmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hǎa yá a Hamǎore zàwa cǎn.

¹⁷ «Bìo ho pǎahǎ na le Dónbeenǎ ko à le tíi bío le hǎa dó mí jii nǎn o Abarahaamu yi jii wà buée sùará, á bǎn wa nǎpomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bǎn mǎn ó o béé búí na yí zǔna a Zozεεfu á kará ho Ezipite kǎhǎ jǎhǎ wán. ¹⁹ O khà wa nǎpomu, á beéra wàn bùaawa lò, á kǎkǎa 6a yi le 6a pí mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé bǎn pǎahǎ ó o *Mǎyǎize ton yi. O hǎa léé kúnkúza na se, na bío sí le Dónbeenǎ yi. Pǎina bío tǎn ká a wi mín zii á bǎn nu wee yééní. ²¹ Ba día a yí máa loǎ yi, ó o béé hǎnló lé yǎ lá a buan á hǎn lè mí kùrú za bío. ²² Lé o béé zii á 6a kenía o Mǎyǎize yi lè ho Ezipitesa bío na 6a zǔ búenbúen, ó o wó a nùpue na pǎnká wi mí bíoní lè mí wára yi.

²³ «Bìo ó o Mǎyǎize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hǎnǎn le mí vaá loǎ mín zàwa na lé o *Isirayεele nǎpomu. ²⁴ O o vaá mǎn o Ezipite níi búí ò o wee ha bǎn za nǎ-kéní, ó o tà mín za na 6a wee ha jii, ò o bó a Ezipite níi. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele nǎpomu na lé bǎn zàwa á à zǔn le le Dónbeenǎ le mí ì dǎn orén wán à lénnáa 6a júná, yaa 6a yí zǔna mu. ²⁶ Mu tá na léé tǎn, ó o Mǎyǎize fò mín lè mín síi nùpua nùwǎ jun ká 6a wee fi. O o le mí ì yanka 6a, ó o bía bío ká: «Wàn zàwa, mínén na lé lè dà-kéní á bǎnía wee fi mín yi le?» ²⁷ A yǎ dà mí ninza na so á lío o Mǎyǎize ò o bía nǎn wo yi: «Lé o yén bàrá fo wa jǎhǎ wán le ũ wé cíti wén?» ²⁸ Fo wi à ũ búe mi làa bío á fo hǎihǎ bóráa o Ezipite níi bío síi le?»[‡] ²⁹ Bío ó o Mǎyǎize jǎ hǎn bíoní so, ó o lùwa á vaá kará ho Madǎa kǎhǎ yi. Lé bǎn ó o yú 6a zàwa nùwǎ jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun bǎn mǎn, á le Dónbeenǎ wáyai tonkaro búí zéénia mítén làa wo le vǎndè-za dǎhǎ na wee cí yi, ho tá henǎ yi, ho Sinayii búee nǎsǎní. § ³¹ Bǎn bè-minii so wó a Mǎyǎize coon. A bío ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loǎ

‡ 7:28 Mi loǎ Léro vǎahǎ (Exode) 2.14 § 7:30 Mi loǎ Léro vǎahǎ (Exode) 3.2

sese, ó o jná a Núhúso tãmu na bía làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mìn bùaawa bãn Dónbeenĩ lé mi.» O o Mɔyiize zãna, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loń mu yi. ³³ O o Núhúso wãa bía làa wo: «Ten ũ nakãa, lé bïo á ho lahó na á ũ wi yi léé tá na bïo sã miĩ. ³⁴ Le lònbee na á ĩ nĩpomu wi yi ho Ezipite yi á ĩ mɔn. I jná 6a wée sã, á ĩ lion wà lí kání 6a. Wãa buen. I ì tonka fo ho *Ezipite yi.» †

³⁵ «O Mɔyiize nĩ-kéní mu na ó o *Isirayεele nĩpomu fù pã bïo le lé o yén dó a le o wé mí jnúhúso lè mí cíti fĩ, ‡ wón lé yĩ le Dónbeenĩ tonkaa ò o wé o jnúhúso làa yĩ wee lén hã júná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pánká yi, yĩ hĩa zéenia mĩten là a Mɔyiize le vĩndè-za na wee cĩ yi. ³⁶ O Mɔyiize lé yĩ léra a Isirayεele nĩpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bïowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká ho kōhũ yi, lè ho muhũ na 6a wee ve làa muhũ na mũa yi, lè ho tá henĩ yi hã lúlúio búará-jun pãahũ. ³⁷ Lé o Mɔyiize mu lé yĩ pá bía bïo kà nɔn o Isirayεele nĩpomu yi: «Le Dónbeenĩ á à lén o jĩ-cúa fεero búí mìn zàwa tãhũ na ka lè ĩ bïo síi á à tonka mi cón.» § ³⁸ Bïo mu nĩpomu hĩa kúaa mìn wán ho tá henĩ yi, á lé orén pá hĩa wee vará wán bùaawa lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro pãahũ, yĩ hĩa wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenĩ bíonĩ na wee na le mukãni á nɔn yi, ò o buee lii na wɛn. ³⁹ Ká wán bùaawa mähã yí tà ká 6a à bè hã bíonĩ mu yi. Ba pã a bïo, á wi 6a bĩnĩ va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía nɔn o *Aaron yi: «Cà hã wònna búí na wɛn na à dí wa yahó, lé bïo á wa yí zũ bïo wó a Mɔyiize mu na léra wɛn ho Ezipite yi.» * ⁴¹ A 6a wãa pá a nòn-za kansĩ á wee wé mu hãmu na yi, á dú ho sòn-beeni bïo 6arén mĩten dàrna wó bïo yi. ⁴² Ká le Dónbeenĩ mähã bĩnĩa 6a mɔn, á día 6a á 6a wee bùaanĩ ho wáayi bïowa, làa bïo mu túararãa 6a jĩ-cúa fεerowà vũahũ yi:

«Isirayεele nĩpomu,

hã lúlúio búará-jun na mi wó ho tá henĩ yi,

á 6a bà-kúio na mi fũaana lè mu hãmu na mi wó,

lé ĩnén á mi so wó mu nɔn yi le?

⁴³ Bùee. Mu lé mi Mɔlooki wãahũ búkú za

lè mi Erefãn † wãahũ mànàayiire á mi 6uan,

hón na á mi wó mĩten á wee bùaanĩ,

lé búñ nɔn á ĩ ĩ sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.» ‡

⁴⁴ «Hã pñsòni búkú na hĩa wi wán bùaawa cón ho tá henĩ yi lé hón á hã penminĩ na le Dónbeenĩ lándá túara wán wi yi. Lé

* 7:32 Mi loń Léro vũahũ (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loń Léro vũahũ (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mi loń Léro vũahũ (Exode) 2.14 § 7:37 Mi loń Lándá zéeniłó vũahũ (Deutéronome) 18.15 * 7:40 Mi loń Léro vũahũ (Exode) 32.1, 23 † 7:43 Mɔlooki: Lé ho Kanan kōhũ háani núpua wãahũ na 6a fù wee hã. Erefãn: Lé le mànàayiire búí na ho Ezipitesa fù pá síi, á wó lè mí wãahũ à wee hã. ‡ 7:43 Mi loń Amɔsi vũahũ 5.25-27

hǎn pǎnsòni bùkú so hǎa wee zéeni le le Dónbeenĩ wi 6a tǎahũ. O *Mǎyĩize hǎa wó ho làa bǐo le Dónbeenĩ zéenia le o wé làa ho. Le hǎa le o wé ho làa hǎa ó o mǎn bǐo síi. ⁴⁵ Bǔn mǎn á hǎ pǎnsòni bùkú mu á wǎn òuaawa lè mí mǎnmǎnia na sǎ mín á mún òuan. Pǎahũ na le Dónbeenĩ nǎn hǎ kǎna nùpua á fó táwá nǎn 6a yi ká a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a òuan. Á ho 6èn wi bǐn fúuu fúaa o *Daviide pǎahũ. ⁴⁶ O Daviide bǐo hǎa wó sína le Dónbeenĩ yi, ó o fíora le níi le cǎn, à soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu 6àn Dónbeenĩ yi. ⁴⁷ Ká a *Salomǎn lé yǎa màhǎ son le zǐi mu nǎn le Dónbeenĩ yi. ⁴⁸ Εε ká le Dónbeenĩ na dà mu bǐo búenbúen wǎn màhǎ yǐ máa zo zoo κενί 6a nùpua zǐ-sonia yi làa bǐo ó o nǐ-cúa fεero bíarǎa mu.

⁴⁹ Ho wáayi lé 1 béeni kanmúini,
ká ho tá lé 1 zení bēeni.

Lé le zǐi yén síi á mi dà à so á à na mǐi.

Lé ho lahó yén á ǐ dà a κενί yi?

⁵⁰ Bǔn bǐowa so búenbúen so yǐnǎn mi wó mu ǐten le?§

⁵¹ «Búii! Isirayeelesa, mi yiwa tunka dà, mi yǐ máa tà hén mi sía lè mi nǐkǎnna le Dónbeenĩ veró yi. Minén lè mǐn òuaawa léé dà-kení. ⁵² Lé o nǐ-cúa fεero yén á mǐn òuaawa mu á yi beéra lò? Bǐa buera yǎa mí dòn na wee wé le Dónbeenĩ síi bǐo buenló bǐo, bán à mǐn òuaawa 6ó. Bǐo ká wǎn, lé orén nǐ-kení mu á minén ló mǎn á mún 6ó. ⁵³ Minén na le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà dó ho làndá níi yi, lé minén miten yǐ bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiēna búeró bǐo

⁵⁴ Bǐo ho làndá tǔiá fεerowà ná hǎ bíoní mu á 6a sía ka le hǎ à fáa o Etiēna bǐo yi lè le sí-clǐlè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, ó o hóonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o mǎn le Dónbeenĩ cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenĩ nǐn-tǎáni, ⁵⁶ ó o bǐa: «Mí tántá mi nǐkǎnna, ho wáayi nǐi héra, á ǐ mǎn o *Nùpue Za ká a ðǐn le Dónbeenĩ nǐn-tǎáni.» ⁵⁷ Á 6a wee wǎama pǎnpǎn à 6a tun mí nǐkǎnna. ⁵⁸ Bǔn mǎn á 6a búenbúen ðēniá kúaaka a wǎn á wǐira lórǎa ho donkǐahũ á léé wee lèeka lè hǎ huua á à búie. Bǐa wee wé mu á tenkaa mí sía bàrá a yǎrónza búii na 6a le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bǐo 6a wee lèeka a Etiēna lè hǎ huua, ó o wee fío ká síi: «Núhũso Yeesu, tà fé 1 mànáká.» ⁶⁰ Bǔn mǎn ó o ló lion mí nǎnkóruná wǎn, ò o wǎamaa pǎnpǎn: «Núhũso, yǐ bè mu bè-kohó na ká 6a wǎn.» Bǐo ó o bǐa hǎn bíoní so vó, ó o húrūn. **8**

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bǐa tà a Krista bǐo lò

Mu nònzon mí bεεre, á bĩa tà a *Krista bïo na ho Zeruzalεemu yi, á 6a búakáa wee beé lò làa sòobéε. 1 Ba tonkarowà níí ló, ká bĩa ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kána yi. 2 Ba núpua búí na wee bè le Dónbeení yi sese lé bĩa lá a Etiεna vaá nùuna, à 6a wá wá a bïo yi. 3 O Soole wón 6èn lé bĩa tà a Krista bïo jùhũ búeró ó o hínòn can mí kuio bïo yi. O wee héε wíika 6a báawa lè 6a háawa há zíní yi, à 6ua vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samaríi yi

4 Bĩa saawaa wà bán tò há kána yi, á wee bue le bín-tente. 5 O Filiipu wà van ho Samaríi kòhũ ló-beení yi, á vaá wee bue o Krista bïo à na ho núpua yi. 6 Bïo 6a zámáa jí bïo ó o Filiipu wee bío, á mún mòn mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeení pánká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí jikõnna sese bïo ó o wee bío yi. 7 Ba núpua cèrèε na 6a cínáwa wí yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wámaka pónpón. A 6a mùamúawà lè 6a lóní cèrèε mún wee wa. 8 A mu wó sí-we-beení ho lóhó mu yi.

9 Níi búí na 6a le Simòn à háa wí ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bín míana. Ho Samaríi núpua búenbúen wee wé coon bïo ó o wee wé bïo yi. O lá wee wé mítén lòn núpue na bïo jùhũ wí. 10 Ba núpua búenbúen háa wee jí a cón sese, à lá 6a háyúwá yi à yòo búe 6a ní-kía yi. Ba wee bío: «O níi na ká á le Dónbeení pánká na 6a wee ve làa pánká beení á wí cón.» 11 Bïo nòn 6a wee ñín jínáa o cón sese ká síi, lé bïo ó o wee wé 6a coon lè mí níi símú bïowa mu míana. 12 Ká bïo 6a yèrémáa dó mí sía le bín-tente na ó o Filiipu buera nòn 6a yi le *Dónbeení béení là a Yeesu *Krista bïo yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. 13 O Simòn mí bεεre mún dó mí síi le yi, á 6a bátízera a. Bún jii wán, ó o wáa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeení pánká na ó o wee mí, ó o wee wé coon bïo yi.

14 Bïo 6a tonkarowà na ho Zeruzalεemu yi jí le ho Samariisa búí tà le Dónbeení bíoní bïo, á 6a tonkaa o Piεre là a Zán 6a cón. 15 Bïo 6a vaá ñn á 6a flora nòn 6a ní-kenínia ní-fla yi bèra a na à 6a yí le Dónbeení Hácírí. 16 Le Dónbeení Hácírí mu lá ñn yí lion 6arén búí wán: Ba bátízera 6a o Nùhũso Yeesu yèni yi mí ñn. 17 O o Piεre là a Zán wáa bò mí níni 6a wán á 6a yú le Dónbeení Hácírí. 18 Bïo ó o Simòn mòn à bĩa dó mí sía o Krista yi yú le Dónbeení Hácírí páahú na á 6a tonkarowà bò mí níni 6a wán yi, 19 ó o bía nòn o Piεre là a Zán yi: «Mí fé le wárí à mí na ho ñn ló mu 6àn síi míi, bèra a na ká í wé bò í níi núpue wán à wón yí le Dónbeení Hácírí.» 20 O o Piεre bía nòn wo yi: «Le ùnén lè ù wárí búenbúen páaní cǐ, lé bïo fo wee leéka le

le Dónbeenĩ bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bïo mu á ù nii yí túee yi, á fo mún yí ko làa bñn, lé bïo á le Dónbeenĩ cón á fo yínɔ́n húaarà. ²² Bïo wi ù sñi yi yínɔ́n bïo na se. Cén día mu à ù fio o Nuhũso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hã yile-kora na wi foñ bïo yi. ²³ I mɔ́n à mu koomu zon fo dàkhĩna ù yí dà máa fé ũten mu bè-kora nii yi.» ²⁴ O o Simɔ́n wáa bía nɔ́n o Piere là a Zǎn yi: «Minén miten fio o Nuhũso yi à na mi, bèra a na à bïo mi bía ká búii yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zǎn wee zéeni bïo 6a zū a Nuhũso dǎnii yi lè 6a nùpua, á wee bue o bíonĩ. Bñn mɔ́n á 6a bñnia nɔ́n ho Zeruzalemu, á wee bue le bin-tente ho Samarii lórá cèrèe yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le bin-tente nɔ́n o Etiopii nñi yi

²⁶ Mu p̄ahũ ó o Nuhũso wáayi tonkaro búii bía nɔ́n o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wii hènii b̄an nín-káahó. Lá ho w̄shũ na ló ho Zeruzalemu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbi.» ²⁷ O o Filiipu dèenia hñnɔ́n wà. Ho w̄shũ na ó o lá, á Etiopii nñi búii b̄o. O lé ho Etiopii k̄shũ b̄ee h̄aa Kandaasi ton-sá beenĩ na wi o n̄dòrò j̄uhũ wán. O buera ho Zeruzalemu bueé b̄uaania le Dónbeenĩ ²⁸ á bñnia wee 6o. Le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄ero *Ezayii v̄uahũ lé h̄ia ó o kará mí wòtóro yi wee k̄arán. ²⁹ A le Dónbeenĩ Hácírí bía nɔ́n o Filiipu yi: «Bánbá vaa búe ho wòtóro na ká yi à bí ho lén.» ³⁰ O o Filiipu lùwa vaá 6ó ho yi, á j̄á ò o Etiopii nñi wee k̄arán o j̄i-cúa f̄ero Ezayii v̄uahũ, ó o t̄uara a yi: «Bìo fo wee k̄arán ká á fo zū kúará le?» ³¹ O o nñi bía: «Ì ì wé kaka á à z̄urnáa mu ká a búii yí zéenia mu làa mi.» O o wáa le o Filiipu buee yòo k̄eení mí n̄sání. ³² Ho v̄uahũ bïo na ó o nñi wee k̄arán lé bïo ká:
O bïo bonmín là a pio

na 6a buan wà vaá búe,

O bïo bonmín là a pioza

na 6a wee khè vará,

ká a ñn cèkè yí máa wá.

³³ Ba z̄íra a j̄uhũ,

ȳla dà a f̄e ho t̄uía o j̄ii á yí ló.

Ba v̄inía o mukānĩ ho tá wán,

á lé o yén á à d̄an̄ ñ bío

6a zàwa bïo á a lé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii nñi t̄uara a Filiipu yi: «Lée wée ó o j̄i-cúa f̄ero mu wee bío bïo ká? Lé orén miten bïo ó o wee bío lée tàá lée ñ-veere?» ³⁵ O o Filiipu wáa ñn ho v̄uahũ bïo na ó o nñi k̄arána wán á láráa le bíonĩ, ò o buera a Yeesu *Krista bin-tente nɔ́n wo yi.

³⁶ Bïo 6a wi ho w̄shũ wán wà, cúa-yen à 6a vaá ñn ho saahó búii na mu j̄umu wi yi. O o Etiopii nñi bía: «Lé mu j̄umu na.

* 8:33 Mi lon̄ Ezayii v̄uahũ 53.7-8

Bïo á à hè mi á ì máa bátízé lé mu yén.»³⁷ [O o Filiipu bía nɔn wo yi: «Ká fo tà a Krista bïo lè ù sïi búenbúen á fo dà à bátízé.» O o nñi bía nɔn wo yi: «Ūuu, ì tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeení Za.»]³⁸ O o dèenía le 6a dñní ho wòtóró. O orén là a Filiipu lion líi zon mu jummu yi, á wón bátízera a.³⁹ Bïo 6a ló mu jummu yi, á le Dónbeení Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nñi yí bñnía yí mɔn wo. O o wáa lá mí wòhù wà ká a sïi wan làa sòobéε.⁴⁰ O Filiipu le mí ì loñ ò o wi ho Azote lóhó yi. Lé bñn ó o dñn yi á wee héε bue le bñn-tente há lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bïo ó o vaá dñn ho *Sezaaree.

9

Bïo wó a Soole yi ho Damaasi wòhù wán

¹ Hón pãhù so yi à bïo ó o Soole pá can mí kuio bïo yi, lé bïa tà a *Krista bïo lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà jùhùso cñn, ² à wón na ho vùahù wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lè 6a *zúifùwa kàránlò zíní júnása. Hón vùahù so lé hĩa á à zéeni le ká a yú 6a báawa lè 6a háawa na bò a Krista wòhù, ò o wíika 6a 6ua varáa ho Zeruzaleεmu.³ Bïo ó o lá ho Damaasi wòhù á wà vaá suará ho yi, yïo bueé tí à khoomu búí ló ho wáayi líi kúaará a wán.⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu tãmu búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ì lò ká sïi lé we?»⁵ O o tùara: «Núhùso, fo léé wée?» Á mu tãmu bía nɔn wo yi: «Ì lé o Yeesu na á fo wee beé lò.»⁶ Wáa líi hñní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dñn, á 6a à zéeni bïo fo ko à ù wé.»⁷ Á 6a nùpua na bò là a Soole á dñn coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tãmu sã ká 6a yí mɔn nùpue.⁸ O o Soole líi hñnɔn á héra mí yïo, ká a màhá yí máa mi bïo. Á 6a fù a nùí yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi.⁹ Wizoóní bïo tñn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nì-kenínii búí hĩa wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O Núhùso zéeniá míten làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Núhùso, lé mi na.»¹¹ O o Núhùso bía nɔn wo yi: «Dèeni lén vaa lá ho wòhù na 6a le «Wòhù na muina», à va a Zudaa zñi, à vaa tùa o Taasi nñi na 6a le Soole bïo. Bïo ká wán ó o lan wee fio.¹² Á bïo búí zéeniá míten làa wo. O mɔn nñi búí na 6a le Ananiasi na bueé wee bè mí níní o wán, ò o yïo dàñ bñní mi.»¹³ O o Ananiasi bía: «Núhùso, nùpua cèrèε bía a nñi mu bïo nɔn mií, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù nùpua na ho Zeruzaleεmu yi nɔn mií.¹⁴ Ba yankarowà júnása á nɔn ho pánká wo yi ò o buee wíikaráa bïa búenbúen na wee ve ù yèni hen.»¹⁵ Ká a Núhùso màhá bía nɔn wo yi: «Lén va, lé bïo ó o nñi mu á ì léra le o sá ì tonló. Orén lé yia á à zéeni ì bïo á a na há sïi-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayεele nípomu yi.¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ìnén bïo yi á ì zéeni làa wo.»

17 O o Ananiasi wáa hínɔn wà, á vaá zon le zii yi, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bía nɔn wo yi: «Wàn za Soole, o Nùhúso Yeesu na zéénia míten làa fo ho wǎhú na fo lá wee ɓuennáa wán lé wón tonkaa mi ũ cǎn, à ũ bíní wé mi, à ũ mún sí lè le Dónbeení Hácírí.» 18 Mí lahó yi, á bío ɓúi lòn donkuua á ló a yío yi, á kùenkaa líí kúaará ó o wáa wee mi. O o hínɔn á ɓa bátizéra a. 19 Bún món ó o dú ó o bínia yú ho pànká.

O Soole wó a Yeesu Krista sɛéràso

O Soole wó hã wizooní bío yɛn lè ɓa nĩ-kenínia na wi ho Damaasi yi. 20 Mí lahó yi ó o dɛɛnía wee zééní le Dónbeení bío ɓa *zúifùwa kàránló zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeení Za. 21 Bía ɓúenɓúen na ja a bioní á mu vã, á ɓa wee bío: «Bia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalɛmu yi ó o nĩ na kà so hĩa yí máa beé lò lè mí sòobɛɛ le? A yínɔrí ɓarɛn ó o so ló bío yí ɓuara á wà ɓueé wíika hen á vaá na ɓa yankarowà júnása yi le?» 22 Ká a Soole yáa wíokaa wee zééní le Dónbeení bío lè mí pànká fɛɛɛ. Bío ó o wáa wee zééní mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ɓa zúifùwa na ho Damaasi yi wáa yí zū bío ɓa á bío á à na a yi.

23 Wizooní bío yɛn bún món, á ɓa zúifùwa wãanía tò à ɓa le mí ì ɓúe o Soole. 24 Ká a ɓúi màhã ja a zeñ wán. Ho lóhó zūajíní á ɓa wee pa yi le wisoni lè ho tɛnàahú à dàñ yíràa wo ɓúe. 25 Hón pãahú so yi ó o Soole nĩ-kenínia fó a ho tɛnàahú á dó ho lío-beení yi, á léé liinía lè ho dándá na ɓa son kòonia ho lóhó yi món.

26 O Soole wà vaá dǎn ho Zeruzalɛmu, ó o wi ò o zo ɓa nĩ-kenínia tǎahú, ká ɓa ɓúenɓúen màhã zána a lé bío ɓa yí láa mu yi le o léé nĩ-kenínii binbirí. 27 O o Baanabaasi lé yĩa wáa fó a á dú yahó á vannáa ɓa tonkarowà cǎn, á vaá lá bío ó o Soole mǎnnáa o Nùhúso ho wǎhú wán làa bío á wón bíaràa làa wo á fɛɛra nɔn ɓa yi. O mún fɛɛra bío ó o Soole poní sɛraráa á zéénia lè le Dónbeení bío o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nɔn ɓa yi. 28 A lá hón pãahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeení bioní à tè ho Zeruzalɛmu yi yòo lé ká a poní sɛra. 29 O mún wee bío lè ɓa zúifùwa na wee bío mu kɛɛɛkimu, á wee wãaní làa ba. Ká bán màhã wee cà bío ɓa à yíràa wo ò ɓúe. 30 Bío á bía tà a Krista bío zūna mu, á ɓa lɛɛnía o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bín ó o jɔn ho Taasi.

31 Mu pãahú á bía tà a Krista bío wi ho hɛɛrà yi ho *Zudee, lè ho Kalílee, lè ho *Samaríi kána yi. Ba pànká wee dé wán, á wee ɓua míten là a Nùhúso kònbii, á le Dónbeení Hácírí wee dé mí níi ɓa yi á ɓa wee jin.

³² O Piere hínən tò ho kōhū búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bĩa tà a *Krista bïo yi cǎn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nǐ búí bǐn na yèni 6a le Enεε. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dèε yi yú hā lúlúio bïo hētǐn. ³⁴ O o Piere bía nən wo yi: «Enεε, o Yeesu Krista wee wéε fo. Hǐní hóoní ũ dāmu dèε.» O o Enεε dèεnía líí hínən. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hā lórá na wi ho Saarən kōhū tá pèerú yi nùpua búenbúen mən wo, á 6a tà nən míten o Núhúso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ Hǎa búí na tà a Krista bïo na yèni 6a le Tabita á hǎa wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεekimu á 6a le Dookaasi. Mu kúará le «há-wonǐ.» O hǎa wee wé mu bè-tentewà féεε, á wee séení 6a nǐ-khenia. ³⁷ Mu pǎahū ò o tò mu vǎmú á húrun. Bïo 6a súdeenia wo vó, á 6a yòó bàrá a ho nónwíohū yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee sùaráa mín yi. Bïo 6a nǐ-kenínia já ò o Piere wi ho Lidaa yí, á 6a léra 6a nùpua nùwǎ jun tonkaa á bía bïo kà nən yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa cǎn fùafù.» ³⁹ A 6a vaá bía mu nən wo yi, ó o dèεnía hínən bò làa ba. Bïo ó o bueé dǎn, á 6a fó a yòoraráa ho nónwíohū na ó o nǐ-hío wi yi. A 6a mahǎawa búenbúen wee vá buee 6úe o yi ká 6a à wá. Hā sǐ-zǐnia na ó o Dookaasi mu bǎ ká a dǐn yí húrun á 6a wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lé, ò o líí fǎrá mí nən kóǐnǎ wán, ò o flora. Bǐn mǎn ó o yèrémáa sánsáa o nǐ-hío ò o bía: «Tabita, líí hǐní.» O o héra mí yǐo. Bïo ó o mən o Piere, ó o líí hínən yòó kará. ⁴¹ O o Piere 6uan o níi yi, á séenia wo ó o líí hínən yòó dǐn. Bǐn mǎn ó o von bía tà a Krista bïo, lè 6a mahǎawa, á bueé zéenia wo làa ba ká a yǐo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen já mu, á 6a cèrèε tà a Núhúso bïo. ⁴³ Bǐn mǎn ó o Piere dá cǎkaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni 6a le Simən cǎn.

10

O Piere veró bía yǐnǎn 6a zúifùwa cǎn

¹ Nǐi búí hǎa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koronεεye. O hǎa lé ho Oroomu dásíwá ku-beenǐ búí kuure jǐhúso, dǐo 6a wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hǎa wee bè le Dónbeenǐ làndá yi sese, orén lè mí zǐi nùpua búenbúen wee kǎnbi le Dónbeenǐ. Ba *zúifùwa nǐ-khenia ó o hǎa wee séení lè mí sòobéε, á wee fio le Dónbeenǐ yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á bïo búí zéenia míten làa wo. O mən le Dónbeenǐ wáyai tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koronεεye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zǎní ò o bía: «Núhúso, mu wan le?» A ho wáyai tonkaro bía: «Le Dónbeenǐ tà já ũ floró, á mún mən le séení na fo wee wé na 6a nǐ-khenia yí, á le leékaa ũ bïo. ⁵ Awa, wǎa tonka 6a nùpua bïo kà wán le

6a va ho Zopee lóhó à vaa fé o ñii búí na 6a le Simøn buennáa, yíá 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a ñii búí na wee fi há sōnna wán. O yèni 6a le Simøn, á zii wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Bío ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronεeye von mí ton-sáwá nùwā jùn lè mí dásiwá ñi-kéní na sá a cōn míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bía bío wó búenbúen ñon 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wà. Ho tá tōn yú 6a ká 6a pá wi ho wōhū wán. Le wii á a bío le mí yòó fàrá à òn, à 6a sùaràa ho Zopee. Lé hón pāahū so yi ó o Piere yòora le zii lòho á wà yòó wé mí fióró. ¹⁰ Bío ó o yòó wi bín, á le hīni dà a, ó o le mí ì dí. Bío 6a lan wee sí ho ònló, á bío búí bueé zéenia mīten làa wo. ¹¹ O mōn ho wáayi à ho héra. A dèe búí lòn pōnsò-beení á 6a buan ji-kāa bío náa yi, á yòó ló wee lii, á wà líí bue ho tá yi. ¹² Le dèe mu yi á najuwà làa náa náa sowa, làa bía wee vará mí píorà wán, lè 6a jínzàwa lè mí síiwá búenbúen wi yi. ¹³ A tāmú búí bía ñon wo yi: «Piere, lii hīní bue 6a à là.» ¹⁴ O o Piere bía: «Ébé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ū hò yi, làa hīa tun á í òn yí dú yí mōn hūú.» ¹⁵ A mu tāmú bīnía sá já á bía ñon wo yi: «Bío na le Dónbeení le mu wee ce vó à ūnén yí wé làa bío na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bīn á òn há zen cúa-tīn. Būn mōn á le dèe mu dēenia buan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wāa wee tùa mīten yi lè mu bío na ó o mōn bān kúarā. Hón pāahū so yi, ò o Koronεeye nùpua na ó o tonkaa le 6a buen o Simøn zii á tùakaa bueé òn le bān zūajii. ¹⁸ A 6a von à 6a tùara: «Lé hen ká ó o Simøn na 6a le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bío ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bān kúarā wán, á būn le Dónbeení Hácírí wee bío làa wo: «Loñ, 6a nùpua nùwā tīn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bío, hīní lii bè làa ba, ínén lé yíá tonkaa 6a.» ²¹ O o Piere wāa hīñon lion 6a nùpua mu cōn, á líí bía ñon 6a yi: «Yia mi wee cà lé ínén í beere, lée webio ñon mi buararāa hen?» ²² A 6a bía: «Ba dásiwá jūhúso búí na 6a le Koronεeye lé yíá tonkaa wen ū cōn. O lée ñi-tente á wee kōnbi le Dónbeení, á 6a *zúifùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeení wáayi tonkaro búí bía ñon wo yi le o bío le 6a buee ve fo buennáa mí cōn, ò o jí bío fo ò bío á à na a yi.» ²³ O o Piere fó 6a, á 6a zoó cāana làa wo.

Bío wó a Koronεeye zii

Mu tá na lée tōn, ó o Piere làa ba páania lá ho wōhū, á bía tà a *Krista yi nùwā yen búí ló ho Zopee yi á lēenia 6a. ²⁴ Ba vará cāana á tá lée tōn vaá ònnáa ho Sezaaree. Būn ñ wé ò o Koronεeye, lè mín zii nùpua, lè mín bōnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bín. ²⁵ Pāahū na ó o Piere wà bueé zo yi, ó o Koronεeye hīñon sá a yahó, á vaá líí búrá a tá, ò o tēenia wo

yi lè le k̀̀nbi. ²⁶ Ká a Piere màhà fù a yi á hóonia ò o bía ǹ̀n wo yi: «Lii híni, ínén mún lé o ǹ̀pue lè ũ bio síi.» ²⁷ Bún món ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zii yi, á zoó yú 6a ǹ̀pua c̀̀èèè ká 6a kúaa mín wán, ²⁸ ó o bía ǹ̀n 6a yi: «Mi zũ le 6a zúifùwa c̀̀n, á ho va ho síi veere ǹ̀pue c̀̀n, tàá à páaní k̀̀eni làa wo lée bío na yí ko à mu wé, ká le Dónbeení màhà zéenia mu ǹ̀n mü le í yí ko à í lá ǹ̀pue woon lòn ní-tinii na á ǹ̀pue yí ko ò o wé va c̀̀n. ²⁹ Lé bún ǹ̀n á í yí pá mi veró à í d̀̀enia 6uara. Awa, á mi wáa zéeni í veró núhũ.»

³⁰ O o Koronεεye bía: «Mu wizooní t́n lée zuia, ho p̄ahũ dà-kéni ḱni na ká yi, le wi-háarè, á í wee fio í zii. Yio 6ueé tí à ǹ̀pue 6úi na dà-zíni wee juúika á d́n í yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeení tà já ũ floró, á mún m̀̀n le séenii na fo wee wé à na 6a ní-khenia yi, á le leékaa ũ bio. ³² Wáa tonka 6a ǹ̀pua ho Zopee yi le 6a vaa bío le o Simón na 6a le Piere à buen. O làara a Simón wán, yia wee fi há s̄onna, na zii wi mu yámú jumu jii.» ³³ A í d̀̀enia tonkaa 6a ǹ̀pua le 6a vaa ve fo, á fo tà 6uara bún se. Há laà na ká wán, á wa búenbúen wi le Dónbeení yahó hen à jínáa bio búenbúen na ó o Núhũso dó ũ jii yi le ũ bío.»

³⁴ O o Piere wáa lá le bíoní á bía: «Bío ká wán á í wáa zũ k̀̀nk̀̀n le le Dónbeení yí máa hueeka 6a ǹ̀pua mín yi. ³⁵ Ǹ̀pue lée ǹ̀pue, ò o lé k̀̀hũ lée k̀̀hũ yi, ká a wee k̀̀nbi le, á wee wé le síi bío, se wón bío sí le yi. ³⁶ Mi zũ bío le Dónbeení bía ǹ̀n o *Isirayεele n̄pomu yi ká le ǹ̀n ho h́erà bín-tente 6a yi, d̄io ó o Yeesu *Krista 6uararáa, wón na lé 6a ǹ̀pua búenbúen Núhũso. ³⁷ Bío ó o Zán bía le Dónbeení bío lè 6a ǹ̀pua á bátízera 6a, á bío búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bío wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zũ. ³⁸ Mi m̀̀n bío le Dónbeení liiníanaa mí Hácírí pánká o Nazarεete níi Yeesu wán. Mi mún zũ bío ó o Yeesu mu vararáa ho k̀̀hũ yi, á wee wé mu bè-tente ká a wéé bía ó o *Satáni pánká wi wán búenbúen, lé bío le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bío búenbúen na ó o wó 6a zúifùwa k̀̀hũ lè ho Zeruzalεemu yi á wa m̀̀n, á lé mu seérása. Ba búaa wo ho *k̀̀rùwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeení màhà vèenia wo mu wizooní t́n níi zoñ á 6a ǹ̀pua m̀̀n. ⁴¹ Mu yínóí 6a ǹ̀pua búenbúen m̀̀n wo. Warén na lé f̀era hueekaa wó lè 6a seérása lé warén m̀̀n wo. Bío le Dónbeení vèenia wo mónđen, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henía mu ǹ̀n wen le wa zéeni le Dónbeení bío, á mún bue na 6a ǹ̀pua yi le orén lé yia le Dónbeení b̄ará ò o cítí 6a yèn-vèeniasa lè 6a ní-hía. ⁴³ Le *Dónbeení ji-cúa fεerowà búenbúen bía a bío, le ǹ̀pue lée ǹ̀pue na dó mí síi o yi, ó o ò yí mu bè-kora s̀ndíaró o yèni pánká yi.»

⁴⁴ P̄ahũ na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeení Hácírí lion b̄ia wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ B̄ia tà a *Krista bío na lé 6a

*zúifùwa binbirí na bò là a Piere òuararàa á wó coon dàkhíina le Dónbeení Hácírí na le nòn á le òera fò bía yínón 6a zúifùwa bío yi. ⁴⁶ Lé bío 6a wee jí á 6a wee bío hã síi-viò bióní na 6a yí zũ, á wee khòoní le Dónbeení le bè-beera na le wó bío yi. O o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á 6a dà à hè le 6a yí bátizé 6a le mu jummu, ká 6a jòn yú le Dónbeení Hácírí lè wa bío sii le?» ⁴⁸ O o nòn le jii le 6a bátizé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bún món á 6a flora a Piere le o wé hã wizooní bío yen làa mi.

11

O Piere fɛera bío wó a Koronɛeye zii

¹ Ba tonkarowà làa bía tà a *Krista bío na wi ho *Zudee yi á jí le bía yínón 6a *zúifùwa á mún tà le Dónbeení bío. ² Bío ó o Piere bínía van ho Zeruzalɛemu, á bía tà a Krista bío na lé 6a zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nòn á fo vannáa bía yínón 6a zúifùwa cón á páanía dú làa ba?» ⁴ O o Piere wáa líí lá bío mu wóràa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fɛera nòn 6a yi kà síi: ⁵ «Mu wee wé ká í wi ho Zopee lóhó yi á wee wé í floró. Yio bueé tí à bío búí zéenia míten làa mi. Mu lée dɛɛ búí lòn pònsò-beení á 6a òuan jì-káa bío náa yi, na yòó ló ho wáyí á bueé líí bó mií. ⁶ A í lora le yi sese, á món 6a najuwà làa náa náa sowa, bía ho lóhó yi làa bía hã mana yi, làa bía wee várà mí píorà wán, lè 6a jínzàwa. ⁷ A í jí tãmu búí sã na wee bío làa mi: «Piere, líi híni búe 6a à là.» ⁸ Ká í màhã bía: «Ebé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á í òin yi dú yí món hùú.» ⁹ A mu tãmu tɛn pá bínía sã jí á bía nòn mií: «Bío na le Dónbeení le mu wee ce wó ũnén yí wé làa bío na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dɔn hã zen cúa-tɛn. Bún món á le dɛɛ mu dɛɛnía bínía òuan yòora ho wáyí. ¹¹ Hón pãahú dà-kéní so yi, à bún 6a nùpua nùwã tɛn búí na 6a tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dɔn le zii na á í wi yi. ¹² A le Dónbeení Hácírí bía le í yí titika, le í híni bè làa ba. Wán zàwa nùwã hèzɛn na bò làa mi òuara hen, lé bán lɛnía mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koronɛeye zii. ¹³ A wón lá bío ó o wó wó mónnáa ho wáyí tonkaro mí zii ká a òin wee bío làa wo kà síi: «Tonka 6a nùpua le 6a va ho Zopee à vaa ve o Simòn na 6a le Piere le o òuen. ¹⁴ Hã bióní na á à kání ũnén lè ũ zii nùpua búenbúen lé hɔn ò o bío á a na fò.»

¹⁵ «Bío á í búakáa wee bío à bún le Dónbeení Hácírí lion 6a wán, làa bío le hía lionnáa warén wán mu jùhú búɛnii bío sii. ¹⁶ A í hácírí màhã òuara bío ó o Núhúso hía bía wán: «O Zán hía wee bátizé lè mu jummu, èe ká minén bán á à bátizé lè le Dónbeení Hácírí.» ¹⁷ Bío le Dónbeení hía hɔn làa wen, pãahú na wa tà a Núhúso Yeesu Krista yi, lé bún á le mún hɔn lè òarén. A ínén lée wée á à pí bío le Dónbeení le mí ì wé.» ¹⁸ Bío 6a jí hɔn bióní so, á 6a yòó wan tɛɛn, á wee khòoní le Dónbeení

kà sii: «Mu bèn̄t̄n bon. Le Dónbeen̄i mún tà n̄n ho w̄h̄ũ b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa yi à 6a d̄an̄ yèrè má mí yilera lè mí wárá, à yí le mukān̄i binbir̄i na máa vé.»

B̄io ho Antiosi k̄er̄t̄f̄ewa kuure j̄uh̄ũ búakáará

19 B̄ia tà a *Krista b̄io lò beéró na búakáa o Et̄iēna búeró p̄ah̄ũ lé b̄n̄ n̄n á 6a saawaaráa. Ba búi wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kāna, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká 6a m̄ah̄á vaá yí máa bue le Dónbeen̄i bion̄i à na n̄i-vio yi, ká mu yín̄n̄ 6a *zúifùwa. 20 Εε ká b̄ia tà a Krista b̄io nùwā yēn búi na wee lé ho Siipere lè ho Sirēna yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeen̄i b̄in-tente na b̄io ciran o N̄uh̄ũso Yeesu à na b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa yi. 21 O N̄uh̄ũso d̄an̄l̄ó fù wi làa ba, á n̄pua c̄èr̄è á tà yèrè máa bò a N̄uh̄ũso yi.

22 Ho Zeruzal̄emu k̄er̄t̄f̄ewa kuure j̄á mu b̄io mu, á 6a w̄aa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi. 23 B̄io ó o vaá d̄ōn b̄n̄ ó o m̄n̄ b̄io le Dónbeen̄i dúbuaaráa b̄ia tà a Krista b̄io yi, ó o z̄amakaa mu b̄io yi, ò o hen̄ia 6a búenb̄uen s̄ia, à 6a yí lé o N̄uh̄ũso m̄n̄, ká 6a tà a b̄io mí s̄ia yi. 24 Mu bon, o Baanabaasi b̄èn̄t̄n̄ fù l̄ee n̄pue na se, á sú lè le Dónbeen̄i Hácir̄i, á dó mí s̄ii o N̄uh̄ũso yi. N̄pua c̄èr̄è tà n̄n m̄iten o N̄uh̄ũso yi.

25 B̄n̄ m̄n̄ ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. 26 B̄io ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo búara ho Antiosi yi. Ba mí nùwā j̄un̄ á wó le l̄ulú-k̄uure ká 6a wee páan̄i k̄úee mín wán lè ho Antiosi k̄er̄t̄f̄ewa, á k̄ar̄anna n̄pua c̄èr̄è. Lé ho Antiosi yi á 6a búakáa wee veráa b̄ia tà a Krista b̄io làa k̄er̄t̄f̄ewa.

27 Mu p̄ah̄ũ á le *Dónbeen̄i j̄i-cúaa f̄erowà búi ló ho Zeruzal̄emu yi á van ho Antiosi. 28 Ba n̄i-kén̄i na 6a le Akabuusi á le Dónbeen̄i Hácir̄i b̄ia n̄n yi, ó o h̄n̄n̄ yòó d̄n̄ ò o b̄ia le hen làa c̄in̄ú ká le h̄n̄-s̄m̄úí á à lé ho tá búenb̄uen wán. Á le b̄èn̄ ló p̄ah̄ũ na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa b̄éε yi. 29 Á 6a n̄i-ken̄inia w̄aan̄ia tò, le mí n̄i-kén̄i kén̄i á a na b̄io na mí dà a na á à wé lè le s̄en̄úí á à ton̄i ì na b̄ia tà a Krista b̄io ho *Zudee yi. 30 Á b̄n̄ lé b̄io 6a wó, à 6a tonkaa o Baanabaasi là a Soole le 6a búaa mu vaa na ho Zudee k̄h̄ũ k̄er̄t̄f̄ewa kuio ya-d̄iwá yi.

12

O Piere léró ho k̄asó yi b̄io

1 Mu p̄ah̄ũ ká a b̄éε *Heroode* wee beé 6a k̄er̄t̄f̄ewa nùwā yēn búi s̄anía lò. 2 O b̄ó a Z̄an̄ b̄an̄ k̄n̄le Zaaki lè ho kh̄a-tóni. 3 B̄n̄ m̄n̄, á b̄io ó o m̄n̄ à mu s̄i 6a *zúifùwa yi, ó o mún w̄iira a Piere. B̄n̄ wó ho *búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄an̄ú díró p̄ah̄ũ. 4 B̄io ó o Piere 6a w̄iira, ó o Heroode n̄n le j̄ii le 6a dé

* 12:1 O Heroode na 6a wee bío b̄io hen lé o Heroode Akiripaa n̄n-yániso.

o ho kàsó yi, ò o bàrá 6a dásíwá nùwã náa náa kuio bïo náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sãnú dú khíina, o ò cítí o 6a nùpua yïo yi. ⁵ O Piere wón 6a wãa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeenĩ yi na a yi lè mí sòobéε.

⁶ Ho tĩnàahũ na tá lée tĩ ó o Heroode á à cítí o 6a nùpua yïo yi, ká a Piere 6a can lè hã zúakùaríwà bïo ò o dũma 6a dásíwá nùwã ò pan pãahũ. A 6a parowà mún ò òn mí lara yi ho kàsó zĩ zũañii. ⁷ Yio 6ueé tĩ à wáayi tonkaro 6úi ò òn, á mu khoomu 6úi òn òn zóo ho kàsó zĩ. O o Nùhũso wáayi tonkaro líí 6úan6úaa o Piere ò òn, á sɪnía wo, ò o bía òn wo yi: «Lii hĩnĩ fùafù.» Hón pãahũ so yi á hã zúakùaríwà feera a níní yi líí kúaará. ⁸ A ho wáayi tonkaro bía òn wo yi: «Ca ũ kírĩ à ũ zĩ ũ nakã.» O o Piere wó bũn. O o bía òn wo yi: «Lá ũ kánbun zĩ à ũ bè mi.»

⁹ O o Piere wó bũn ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bïo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hã lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée khíina 6a nín-yání parowà, á bínía vaá khíina bía sã, á wà vaá bó ho hõnló woohũ na sãnsãa ho lóhó yi, á hón héra mítén á 6a yóó ló. Bïo 6a lá ho wãhũ wà, yïo 6ueé tĩ à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹ O o Piere wãa zũna le bïo wó kà bon, ó o bía: «Hã laà na kà wán á ì wãa zũ mu kénkén le o Nùhũso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o 6ueé líí kánía mi o Heroode níi yi, á mún kánía mi le lònbee 6úen6úen na 6a zúifùwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bïo ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zãn na 6a le Maaki bãn nu Mari zĩ. Ba nùpua cèrèε kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá 6úan6úaa ho zũañii woohũ, ó o ton-sá hãa 6úi na 6a le Oroode á hĩnõn wà 6ueé hén ho. ¹⁴ Bïo ó o 6ueé zũna a Piere tãmu, ó o sɪi wan wan á yí héra ho woohũ ò o bínía lùwa zóo bía le o Piere lée wi ho zũañii. ¹⁵ A 6a bía òn wo yi: «Fo yáa wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. A 6a wãa bía: «Áyí! Mu lé o ni-hónbómu.» ¹⁶ O o Piere pá òn wee 6úan6úaa ho woohũ. Bïo 6a wó san héra ho, á 6a òn wo á mu wó 6a coon. ¹⁷ O o lá mí níí dá 6a yi le 6a wé tété, ò o zéenia bïo ó o Nùhũso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bínía bía: «Mi bío mu na a Zaaki lè wàn zàwa na so yi.» Bũn món ó o ló lá wà van lòn-veere.

¹⁸ Bïo ho tá tõn á 6a dásíwá 6úen6úen kánkãa, á wee cà à 6a zũn bïo ó o Piere bïo wórãa. ¹⁹ O o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o tùakaa bía lá pan wo yi, ò o òn le òn le 6a 6úe 6a. Bũn món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode hũmú bïo

²⁰ O Heroode sɪi hĩa wee cɪ ho Tiire lè ho Sidõn lórãa yi dàkhíina. A bïo 6a bè-dínii wee lé o Heroode mu bãn kõhũ yi, á 6a wó le òn dà-kénĩ à 6a le mí ì va a cõn. A 6a 6ueé òn

o Bilasutuusi wán, yíá wi o Heroode mu zǐi tonni ɲúhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení há bióní. ²¹ Bío le wizonle na 6a bàrà dǎn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sǎa zǎ, ò o kará mí béení kanmúini wán, ò o lá le bióní 6a zǎamáa yahó. ²² A mu ɲipomu búenbúen bía pǎnpǎn: «Mu yí nǎn nùpue wee bío, mu léé dofiní búí.» ²³ Pǎahú na 6a wee bío mu yi, à bún le Dónbeení wáayi tonkaro búí vǐna a Heroode, lé bío ho cùkú na bío sǎ le Dónbeení yi ó o fó bò mítén wán. A 6a sǔn6owa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeení bióní wee ben fè há lùá ká le wà. ²⁵ Bío ó o Baanabaasi là a Soole tonló vó ho Zeruzalemu yi, á 6a fó a Zǎn na 6a le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Antiosi kèrètíewa kuure yi á 6a ɲi-cúa fεerowà lè 6a ɲi-kàránlowà háa wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simiǎn na 6a wee ve làa Nǐ-bírí, là a Sirεena ɲii Lisiyuusi, là a Manajεε na páanía dǎn là a béε *Heroode.* ² Wizonle búí, ká 6a wee búaaní a Núhúso, á lù mí ɲini, á le Dónbeení Hácírí bía nǎn 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dòn à 6a sá ho tonló na á i von 6a bío yi.» ³ A bío 6a lù mí ɲini à 6a flora vó, á 6a bò mí nini 6a wán à 6a nǎn ho wǎhú 6a yi á 6a wà.

⁴ Bío ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wǎa von ká sii, á 6a wà van ho Selesii lóhó. Lé bǐn á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu ɲumu fǎahú. ⁵ Bío 6a vaá dǎn ho Siipere kǎhú lóhó na 6a le Salamiina á 6a wǎa wee bue le Dónbeení bióní 6a *zúifúwa kàránló zini yi. Yia kera bǐn làa ba á wee séení 6a lé o Zǎn Maaki. ⁶ Ho kǎhú búenbúen 6a tò yi yóó ló, á vaá bó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bǐn á 6a fò mín là a zúifú ɲii búí na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn ɲi-cúa fεero. ⁷ O háa wi ho kǎhú mu ɲúhúso na 6a le Σεεziyuusi Poluusi cǎn. O ɲii mu fù léé nùpue na hácírí wi. O wi ò o ɲi le Dónbeení bióní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a buen mí cǎn. ⁸ Ká a nín-símú 6anso Elimaasi á yí wi à ho kǎhú mu ɲúhúso à tà a *Krista bío ó o wi ò o hè 6a. (Ba *Kεεεsisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón pǎahú so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeení Hácírí wǎa sú ó o fá mí yǐo wo yi, ¹⁰ ò o bía: «Ũén *Satǎni za sabín-fúaaló yén. Fo wee vǐnini 6a nùpua. Mu bǐo na se búenbúen fo wee firáa. O Núhúso sii bío bún téréna,

* **13:1** O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee ɲúhú yi. † **13:9** Bío nǎn ó o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúifúwa na bío sǎ ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bío ɲun ɲun. Ba zúifúmu yèni wee kéré. Ká yíá bǐo sǎ ho Oroomu yi, à wón 6a bǐni cé le búí na yi. Ho Soole lé 6a zúifúwa yèni. Ká ho Poole lé bío ó o bǐo sǎ ho Oroomu yi.

à ũnén wón wee báaráka làa bũ. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loń mu. O Nũhũso á à bóoní foń. Fo ò wé o muui, á à cãaka ká ũ máa mi le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yĩ dèenía coora, á wó mí tibírí. O o wee héé vĩná, á wee cà yĩá á à tè o nĩ yi ì lénnáa. ¹² Bĩo ho kũhũ jũhũso mɔn bĩo wó, ó o tà dó mí sĩi o Krista yi. O Nũhũso bĩo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beenĩ ho Pafoosei yi á van ho Pãnfiliĩ kũhũ lóhó na 6a le Pεεze. Bĩo 6a vaá dõn bĩn, ó o Zãn Maaki díá 6a, ò o bĩnía van ho Zeruzalεemu. ¹⁴ Barén bán đĩn ho Pεεze yi à 6a lá ho won-beenĩ, á vaa dõn ho Pizidii kũhũ lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zoń, á 6a zon ho kàránló zĩi yi á zoó kará. ¹⁵ Bĩo 6a kàrána ho làndá vũahũ lè le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà vũahũ vó, á ho kàránló zĩi jũhũso le 6a bío bĩo kà na 6a yi: «Wàn zàwa, hen ká bionĩ wi mi cõn á mi le mi ì hĩ lè 6a nũpua sĩa se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ O o Poole líi hĩnɔn yòò đĩn ò o dá mí nĩi le 6a wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayεlesa, lè minén na wee kònbĩ le Dónbeenĩ búenbúen, mi jí bío á ì ì bío: ¹⁷ O Isirayεle nĩpomu na kà bãn Dónbeenĩ lé dén hueekaa wàn 6uaawa. Le wó á mu nĩpomu na kà jĩna ho *Ezipite yi pãahũ na 6a wi mu nĩ-hãmu yi bĩn. Bũn món á le léra 6a bĩn lè mí pánká. ¹⁸ Le 6uan 6a hã mana tá henĩ yi á yú lòn lúlúio 6uará-jun sii. ¹⁹ Ho Kanan kũhũ yi á hã sĩiwà bĩo hẽjun nũpua á le 6ó jũhũ, á fó táwá nɔn mí nĩpomu yi, à hã bío sĩ 6a yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hã lúlúio khĩá-náa làa 6uará-jun làa píru sii.

«Bũn món á le Dónbeenĩ hueekaa 6a 6úi wàn 6uaawa tĩahũ á wó lè 6a jũnása, à bán wé fáa 6a tũiáwà. A mu wó làa bũn fεεε á 6ueé 6ó a jĩ-cúa fεero Samuwεele pãahũ yi. ²¹ Bũn món á 6a flora a bée le Dónbeenĩ cõn á le nɔn o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o Bẽnzameε zĩ-jũhũ yi. A wón kera 6a jũhũ wán á dõn hã lúlúio 6uará-jun. ²² Bĩo le hĩa pã a Sayuule díá á le nɔn o *Daviide 6a yi á wó lè 6a bée. Wón Daviide so á le bía bío kà đĩnĩ yi: «Í sĩi nũpue á ì wáa yú, o lé o Zeseε za Daviide‡ wón lé yĩá á à wé bío búenbúen na á ì ì bío le o wé á à tíj jii.» ²³ O Daviide mɔnmànii nĩ-kénĩ 6úi lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeenĩ wó là a Isirayεle nĩpomu kãnĩlo, làa bío á le hĩa dóráa mí jii le mí ì wé làa bũ. ²⁴ Sãnĩ ò o Yeesu 6uen, à bũn ó o Zãn buera nɔn o Isirayεle nĩpomu búenbúen yi le 6a yèrémá mi yilera lè mi wára à 6a bátízé 6a. ²⁵ Pãahũ na ó o Zãn mukãnĩ véró wà 6ueé dã, ó o wee bío: «Mi wee leéka le ì lée wée? Yia mi wee lònĩ wi mí dòn le ínén. εε ká mi màhã loń, bãnso wi ì món lùà. Hàrí o nakãa tenló á ì pá yí koráa.»

‡ 13:22 Mi loń Samuwεele nĩn-yání vũahũ 13.14

26 «Wàn zàwa, minén na lé o *Abarahaamu m̀̀nmanía làa bía mi t̄ahú na wee k̀̀nbi le Dónbeení, lé warén á ho fenló bióní na kà á buera ǹ̀n yi. 27 Ho Zeruzalɛmusa lè mí júnása á yí zūna a Yeesu bío bàn jùhú á mún yí zūna 6a jì-cúa fɛerowà bióní na wee k̀̀rán ho *Sabaawizooní lè mí dà-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á 6a síníajùhú á tíraráa 6a jì-cúa fɛerowà bióní jii. 28 Bío 6a à d̄n wán á à 6uéráa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate bío le 6a 6úe o. 29 Bío á bío 6úen6úen na le Dónbeení bióní v̄ahú bía a Yeesu d̄n yi á 6a wó á mu jii tun á 6a liinía wo ho *kùrùwá wán á lí nùuna. 30 Ká le Dónbeení màhã vèniá wo. 31 Hã wizooní c̀̀èèè yi ó o Yeesu zéeniá m̄̀ten làa bía na h̄a lèniá wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzalɛmu. Lé bán wáa wó a s̄érása á wee bío o bío à na a Isirayɛele n̄̀pomu yi.

32 «Warén lé bía wee bue le Dónbeení bìn-tente à na mia: Le Dónbeení jii na le dó ǹ̀n wàn 6uáawa yi 33 á bío jii sú. Le vèniá o Yeesu á tíraráa mu jii bío kà wán á ǹ̀n warén na lé 6a m̀̀nmanía yi, làa bío mu túraráa hã Lení v̄ahú lení bío j̄un ní yi: «Fo lé í Za. Ho zuia jii wán á í lé m̄̀n Maá». § 34 Le Dónbeení h̄a bía mu le mí ì vèniá a ó o máa b̄nì máa hí. Bío kà lé bío le h̄a bía: «Í ì dú6ua mia lè hã dú6uaa na láayi wi. H̄a á ì dó í jii ǹ̀n o Daviide yi le í na.» * 35 Lé b̄n ǹ̀n ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeení bióní v̄ahú lahó 6úí yi: «Fo máa díá á ȳa bío s̄a foñ máa soo le búure yi.» † 36 O Daviide p̄ahú, ó o h̄a tà sá ho tonló na le Dónbeení le o sá. B̄n m̄̀n ó o h̄urun á 6a nùuna a bàn 6uáawa n̄̀sání ó o soora. 37 Ká ȳa le Dónbeení vèniá wón yí soora.

38-39 «Wàn zàwa, mi ko mi z̄n mu le lé o Yeesu bío yi á mu bè-kora s̄ndiaró bío á bueraráa ǹ̀n mia. Orén lé ȳa á n̄̀pue lee n̄̀pue dó mí s̄i yi, ó o ò fen mí bè-kora 6úen6úen yi, bío ó o *M̄̀yize l̄ndá lá yí dà máa fení mia yi. 40 A mi cén pa miten bío, à bío 6a jì-cúa fɛerowà bía à yí yí mia, mu bía kà sii: 41 «Minén khònlowà, mi loí. Mi bío á à v̄n̄ka mia. Mi ì hí á à lé b̄n. Bío mi ȳo wí lua, á í ì wé yéréké bío 6úí na 6a bía bío ǹ̀n mia, á mi máa dé mi s̄a mu yi.»»

42 Bío ó o bía b̄n vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *zúifùwa k̀̀ránló z̄i yi. A bía wi b̄n flora 6a le 6a b̄nì 6uen ho *Sabaawizonle na s̄a yi, à wíoka 6uee bío mu bío dà-kéní mu d̄n yi.

43 Ho kúemínwánló m̄̀ndén á 6a zúifùwa c̀̀èèè, lè 6a n̄̀-vo na yèrèmaa zon 6a yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a s̄a à 6a ca t̄n le Dónbeení s̄amu yi.

44 Ho Sabaa na s̄a zòñ, lee c̄inú ká, ká ho lóhó n̄̀pua 6úen6úen á lá à lé è vé, á 6ueé jí a Jùhúso bióní. 45 Bío 6a

§ 13:33 Mi loí Lení v̄ahú (Psaumes) 2.7

* 13:34 Mi loí Ezayii v̄ahú 55.3

† 13:35 Mi loí Lení v̄ahú (Psaumes) 16.10

‡ 13:41 Mi loí Habakuuki v̄ahú

zúifùwa mən 6a zāamāa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bío ká làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bíoní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bío mi pǎ le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukānī binbirī na máa vé, à wa wáa a yèrè má à va bí a yínǎn 6a zúifùwa cǎn. ⁴⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bí a nən wən: «Í bàrá fo á wó lè hǎ kǎna búenbúen nípomu khoomu, bèra na à ù bue ho fenló bío ho dímí ná kùarāa búenbúen yi.» ⁴⁸ Bío á bí a yínǎn 6a zúifùwa jí hǎn bíoní so, á 6a wee zāmaka ká 6a à khòoní a Núhúso bíoní. Bí a búenbúen na bío sǎ le mukānī binbirī na máa vé yi, á tà nən mítén.

⁴⁹ O Núhúso bíoní wee ben fè ho kǎhú búenbúen nípomu. ⁵⁰ Ká 6a zúifùwa màhǎ hínən sǎna 6a háawa na níni se na wee kǎnbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nən 6a léra mín kǎhú yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwǎ jun mu púaa mí zení khǎnkhǎní á kúaa 6a wán, § à 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nǐ-kenínia á sía wan làa sòobé, á sú lè le Dónbeení Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dǎn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúifùwa kàránló zii. A bío 6a zoó bí a á wó, á 6a zúifùwa làa bí a yínǎn 6a zúifùwa cèrèé á tà a *Krista bío. ² Ká 6a zúifùwa na pǎ a Krista bío á súkúra bí a yínǎn 6a zúifùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bí a tà a Krista bío. ³ Bǎn lé bío nən ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sía o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pánká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká, à zéení le bío 6a wee bío o sǎamu dǎn yi lée túiá. ⁴ A ho lóhó núpua sankaa lè hǎ kuio bío jun. Ba sǎn-kéní tà 6a zúifùwa jii, ká bí a so bèn tà 6a tonkarowà jii. ⁵ Ba zúifùwa làa bí a yínǎn 6a zúifùwa lè mí júnása wee wíoka mítén ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè hǎ huua á à búe. ⁶ Bío 6a mí nùwǎ jun zǎna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii kǎhú lórá cǎn, lè hǎ lórá na bǎmakaa há. ⁷ Bío 6a vaá dǎn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nǐi búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúa, á dǎn yí varákaa yí mən hùúu. ⁹ O kará wee jí bío ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí ylo wo yi, á mən à bío ó o dó mí síi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bí a nən wo yi pǎnpǎn:

«Lii h́nı́ yòo muin đın ũ zenı́ wán.» O o nı́i yéran fárá mı́ zenı́ wán á varákaa wá. ¹¹ Bı́o 6a zâamáa mən bı́o ó o Poole wó, á 6a bı́a pónpón lè ho Likawonii kōhúsa bı́oni: «Éee! Hã doflina bı́uı́ lá a núpue sı́ı́ á 6ueé líı́ 6ó wEn.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hεεμεεσι, lé bı́o ká mu lée bı́o na ò o Poole lé yı́a bı́o.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a doflını́ bı́uı́ á zı́i hı́a wi ho lóhó jı́i. Dén doflını́ so yankaro lé yı́a 6uan 6a dāanı́ na 6a donkhueéra lè le pūı́ılè á 6ueé đı́nnáa ho lóhó dándá na son kòonia ho zūajını́ jı́i. O wi ò orén lè 6a zâamáa à wé mu hãmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bı́o 6a tonkarowá mı́ nùwã jı́un zūna mu, á 6a lèεkaa mı́ sı́-zı́nia à zéení ká 6a yı́ wa bı́o 6a le mı́ ì wé, à 6a fáara yòó zon 6a zâamáa fı́ahú, ¹⁵ ká 6a à bı́o pónpón: «Éee! Mı́nen núpua mu, lée webio nən á mı́ wee wéráa bı́o ká? Warén mún lé 6a núpua lè mı́ bı́o sı́ı́, á wee bue le bı́n-tente na mia le mı́ ko à mı́ día h́n wòn-kãamáawa so, ká mı́ yèrémá sánsá le Dónbeenı́ na wi fı́εεε, đı́o léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú jı́umu làa bı́o wi mu yi 6úen6úen. ¹⁶ Hã pónna na khı́ına yi, á le Dónbeenı́ día hã sı́ı́wá núpua 6úen6úen á 6a bò mı́ sı́ı́ wána. ¹⁷ Ká le jı́on wee zéení mı́ten lè mu bè-tentewá na le wee wé: Làa lúlı́ı́o ká le wee na ho vı́ohó mia, à ho đınló be wé se, à mı́ wé dí sı́ı́ à sı́a wa.» ¹⁸ Hãrı́ hã bı́onı́ na ó o Poole là a Baanabaasi bı́a ká à hèráa 6a zâamáa mu hãmu na 6a le mı́ ì wé á à na 6a yi bı́o yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu pãahú, à 6a zúı́fúwa bı́uı́ ló ho Antiosi lè ho İkoniyuumu lórá yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zâamáa wó le jı́i à 6a lèεkaa o Poole lè hã huua, á vará wo lóráa ho donkı́ahú, lé bı́o 6a wee leéka le o húrun. ²⁰ Bı́o 6a nı́-kenı́nia ló lée đın kını́a wo yi, ó o líı́ hınən, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lée tən, ó orén là a Baanabaasi bò mın van ho Dεεbe.

O Poole là a Baanabaasi bı́nı́a 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bı́n-tente ho Dεεbe yi, á 6a núpua cèrèε tá wó 6a nı́-kenı́nia. Bún món, á 6a yèrémáa van ho Lisitere lè ho İkoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pızidii kōhú yi. ²² Ba wee henı́ bı́a tá a *Krista bı́o sı́a, á wee henı́ mu na 6a yi le 6a fárá đın, à dé mı́ sı́a o Krista yi. Ba wee bı́o bı́o ká na 6a yi: «Wa ko wa kãa lònbee cèrèε yi à bè yi zoráa le *Dónbeenı́ béení yi.» ²³ Ba hueekaa 6a núpua bı́uı́ 6a kèrètı́εwa kuio lè mı́ dà-kéní kénı́ yi á wó lè 6a ya-dı́wá. Bún món á 6a lù mı́ jı́ını́ à 6a fı́ora, á dó 6a bı́o o Núhúso na 6a tá nən mı́ten yi nı́ı́ yi.

²⁴ Bún món á 6a kãa ho Pızidii kōhú yi á vaá dōn ho Pãnfilii kōhú. ²⁵ Ba buera le Dónbeenı́ bı́onı́ ho Pεεze lóhó yi à 6a

* **14:12** Ho Kεεεsisa lè ho Oroomusa doflina boo. Đı́o 6a le Zeesi lé dén wi hã 6úen6úen jı́uhú wán. Ká đı́o 6a le Hεεμεεσι dén lé hã tonkaro.

wà ɲɔn ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé bɪn á ɓa dɪn yi láráa ho won-beenĩ á van ho Antiosi. Lé hón lóhó so yi á ɓa hía dó ɓa bɪo le Dónbeenĩ sãamu ɓànso nɪi yi, à le séenĩ ɓa ho tonló na ɓa vaá sá á ho ɲii sú bɪo yi. ²⁷ Bɪo ɓa vaá dɪn ho Antiosi, á ɓa von ɓa kèrètɛwa kúaa mín wán, á lá bɪo ɓúenɓúen na le Dónbeenĩ làa ba páanía wó á fɛera nɔn ɓa yi, làa bɪo á le mún h́eraráa ho w̃hũ á nɔn b̃ia yínɔn ɓa zúifùwa yi, à bán mún dàɪn tà a Krista bɪo. ²⁸ A ɓa kará dá míana bɪn làa b̃ia tà a Yeesu bɪo lè ɓa ñkenínia.

15

Ba kèrètɛwa ya-díwá kúaa mín wán

¹ Nùpua nùwã yɛn ɓúii ló ho *Zudee yi á ɓuara ho Antiosi yi, á ɓueé wee kárán b̃ia tà a *Krista bɪo làa bɪo kà: «Mi yí dà máa fen ká mi yí kúiora làa bɪo mu bòráa o *Mɔyiize làndá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi p̃á ɓa bɪo, á w̃aanía làa ba lè mí sòobéɛ mu bɪo yi. Mu véenii, á ɓa le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Antiosi nùpua nùwã yɛn ɓúii ko ɓa va ho Zeruzalɛmu, à vaa fɛɛ ho t̃úiiá mu na a Krista tonkarowà lè ɓa kèrètɛwa ya-díwá yi. ³ A ɓa kèrètɛwa kuure nɔn bɪo ɓa màkóo wi yi le veenĩ mu bɪo yi ɓa yi. Ba k̃aa ho Fenisii lè ho *Samar̃ii k̃ana yi ká ɓa à bío bɪo á b̃ia yínɔn ɓa *zúifùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeenĩ bɪo lè mí dà-kéní kéní. A mu wó sí-we-beenĩ b̃ia ɓúenɓúen na tà a Krista bɪo c̃n. ⁴ Ba vaá d̃ɛenii ho Zeruzalɛmu yi á ɓa wà van ɓa kèrètɛwa c̃n á bán lè ɓa tonkarowà, lè ɓa ya-díwá, á bèénia ɓa yi. A ɓarén ɓèn lá bɪo ɓúenɓúen na ɓa wó lè le Dónbeenĩ p̃anká á fɛera nɔn ɓa yi. ⁵ Ká ɓa *Fariz̃ɛwa kuure nùpua nùwã yɛn ɓúii na tà a *Krista bɪo á h̃nɔn b̃ia: «B̃ia yínɔn ɓa zúifùwa na tà a Krista bɪo ko ɓa *kúio. O o Mɔyiize làndá bèró bɪo mún hení na ɓa yi.»

⁶ A ɓa tonkarowà lè ɓa ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíonĩ mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. B̃ɪn m̃ón ó o Piere líi h̃nɔn lá le bíonĩ ò o b̃ia nɔn ɓa yi: «Wàn zàwa, mi z̃ũ le le Dónbeenĩ m̃on mi léra mi t̃ahũ mu míana à ï bue le b̃in-tente à na b̃ia yínɔn ɓa zúifùwa yi, bèra a na à ɓa jí le, à tà le bɪo. ⁸ Le Dónbeenĩ z̃ũ bɪo wi ɓa nùpua s̃ia yi. Le nɔn mí Hácírí ɓa yi làa bɪo warén yúráa le bɪo s̃ii, à zéení le le tà ɓa bɪo. ⁹ Le yí wó bɪo woon na wee zéení le warén làa ba wi mín ɲúná yi. Le ceéra ɓa s̃ia, lé bɪo ɓa tà le bɪo. ¹⁰ A lée webio nɔn á mi w̃aa wi à mi séenĩ ɓa lè ho sèró na á wàn ɓúaaawa lè warén wa b̃eere á yí dàina yí sò, á à kh̃uaanáa le Dónbeenĩ ɲii yi? ¹¹ B̃ueé dé. B̃io warén k̃anía o Ñuh̃so Yeesu sãamu bɪo yi, lé b̃ɪn ɓarén bɪo mún wóráa.» ¹² A b̃ia wi b̃ɪn ɓúenɓúen wó t̃été. B̃ɪn m̃ón á ɓa wee jí á Baanabaasi là a Poole c̃n. Ba wee bío mu yéréké b̃iowa na wee zéení le Dónbeenĩ p̃anká na le wó lè ɓa níni b̃ia yínɔn ɓa zúifùwa c̃n. ¹³ B̃io á ɓa b̃ia vó, ó o

Zaaki hínɔn lá le bióní ò o bía: «Wàn zàwa, mi jí bïo á ï ì bío. 14 Bïo le Dónbeení tà lora bïa yínɔní 6a zúifùwa bïo hàrí mu jùhú búεni, á léraráa mu nìpomu na bïo sã le yi 6a t̃ahú, ó o Simɔn* zéenia.

15 «Mu fò mín lè le *Dónbeení jì-cúa fεrowà bióní, lé bïo mu túara le Dónbeení bióní ṽahú yi kà síi:

16 O Núhúso bía: «Bún mónđen á ï ì bíní ì 6uen á 6ueé so a *Daviide zii na lá tò. Le soni na fù á ï ì bíní ì hooní, á le è fàrá á à ðin.

17 Hón páahú so yi á 6a nùpua na ká búenbúen, lè hã kãna búenbúen na á ï von à hã bïo sí mii á à cà a Núhúso.† «Hia kà lé o Núhúso jì-cúa,

yia nɔn á mu biowa mu 18 bïo zúrnanáa hàání.»

19 O Zaaki pá bínía bía: «Lé bún nɔn á ï le mu s̃aaní à bïa yínɔní 6a zúifùwa na yèrèmaa bò le Dónbeení yi à 6a yí seé. 20 Ká mi màhá wa túa 6a yi, à bío na 6a yi le 6a wé yí là le muini taa, lé bïo hã tun. A pa míten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. A yí là bùaa na yí f̃uaana taa. A yí dí cãni.‡

21 Hàání bín ká 6a nùpua wee kàrán o M̃oyiize làndá làa mín hã lórà lè mí dà-kéní kéní yi, à kàrán ho 6a zúifùwa kàránlò zíní yi hã *Sabaawa búenbúen zòh.»

Ba kèrètíewa na yínɔní 6a zúifùwa ṽahú bïo

22 A 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, lè 6a kèrètíewa kuure wãanía tò le mí ì hueeka 6a búí mí t̃ahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A 6a hueekaa o Silaasi là a Zude na 6a wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwã jun á bïa tà a *Krista bïo wee k̃nbi.

23 Bïo kà lé bïo túara ho ṽahú na 6a a 6ua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá wee t̃ení minén na lé wàn zàwa na yínɔní 6a *zúifùwa yi, bïa ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kãna yi.

24 Wa já à 6a nùpua búí ló wa c̃n, ká warén j̃ñn yí tonkaa 6a, á 6ueé lunkaa mi yilera lè mí bióní, á mi yí zū bïo mi ì wé. 25 Lé bún nɔn á wa wãanía tò à wa le wa à hueeka 6a búí á à tonka mi c̃n. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wàn b̃nlowà na wa wa làa sòobéε, 26 bán na zãanía mí mukãní wa Núhúso Yeesu *Krista tonlò bïo yi. 27 O o Zude là a Silaasi lé bïa wa wãa tonkaa mi c̃n, à bán míten 6uee wíoka fε bïo túara ho ṽahú yi à na mia. 28 Warén á tò mu wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa j̃i sèró mi wán máa dà máa khíí. Hã làndáwá na bïo henía nɔn mia

* 15:14 Simɔn: Le lé o Piere zúifùmu yèni na có nɔn wo yi. Ká ðio 6a le Piere dén le o Yeesu có le. † 15:17 Mi loñ Am̃osi ṽahú 9.11-12 ‡ 15:20 Mi loñ Léro ṽahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwã ṽahú (Lévitiq̃ue) 18.6-23; 17.10-16

na mi ko mi bè yi lé hĩa kà: ²⁹ Mi wé yí là le muini taa. Mi yí dí cāni. Mi yí là bùaa na yí fūaana taa. Mi pa miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sīwà yi. Ká mi wee dàñ pa miten bío bñn búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bñn món á 6a nɔn ho wāhũ bĩa 6a le mí ì tonka yi á 6a wà van ho Antiosi. Bío 6a vaá dñn bñn, á 6a von bĩa búenbúen na tà a Krista bío á kúaa mín wán, á 6a nɔn ho vūahũ mu 6a yi. ³¹ Bío 6a kàrána ho, á 6a búenbúen zāmakaa ho 6àn bíoní na henía 6a sĩa bío yi. ³² Bío ó o Zude là a Silaasi hĩa lé 6a jì-cúa fεerowà búí, á 6a kará bñn míana lè mín zàwa kèrètíewa, á henía 6a sĩa, á 6a wíoka yí ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bñn món á 6a dó 6a cáawése, á bán le 6a bè wā-tente, á 6a díá 6a á 6a yèrémáa van bĩa tonkaa 6a cñn, ³⁴ [§] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A 6arén làa bĩa tà a Krista bío cèrèé búí wee kàrán 6a nùpua, á wee bue o Nùhũso bíoní.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizooní bío yen bñn món, ó o Poole bía nɔn o Baanabaasi yi: «Wa bñnì tē hā lórá búenbúen na wa buera le Dónbeení bíoní yi, á búεéki wán zàwa kèrètíewa à loñ le 6a bío wó kaka.»

³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na 6a le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhá yí tà a féró, lé bío ó o bñnía 6a món ho Pāñfilii kōhũ yi, á yí bñnía yí sá tonló làa ba.* ³⁹ Wāaní na here kera 6a pāhũ mu bío yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beení à 6a nɔn ho Siipere kōhũ. ⁴⁰ O o Poole wón 6èn léra a Silaasi. Sāni ò o lén, á 6àn zàwa kèrètíewa kàráfáa wo o Nùhũso yi. ⁴¹ O káa ho Siirii lè ho Silisii kána yi, á wee séení 6a kèrètíewa kuio à 6a siadéro o Krista wíoka fárá tñn.

16

O Poole fó a Timotee á 6a bò mín

¹ Bñn món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á dñn bñn vannáa ho Lisitere lóhó. Nñi búí na 6a le Timotee na tà a *Krista bío á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hñzoró na lé o kèrètíe hĩa á te mí za. Ká 6àn maá lé o *Kεεεeki nñi. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúifùwa na wi bñn bío yi, lé bío 6a búenbúen zū mu le 6àn maá lé o Kεεεeki nñi. ⁴ Hā lórá búenbúen na 6a wee káa yi, á 6a wee bío bío 6a tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá wāanía tò wán ho Zeruzalεemu yi à na bĩa tà a Krista bío yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fárá

§ 15:34 Le Dónbeení bíoní vōnna búí yi á bío ká lé bío túara sá lè bíoní mu jii:

«Ká a Silaasi wón le mí ì kεení bñn.»

* 15:38 Mi loñ Bè-wénia 13.13

đin, á sɪadéro o Krista yi wi, á bia tà a Krista mu bɔ wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeení le o Poole lén va ho Maseduana

⁶ Le Dónbeení Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeení bioní ho Azii kǎhú yi. A 6a kǎa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yi á wà. ⁷ Bɔ 6a vaá dǎn ho Mizii kǎhú jii á 6a le mí ì va ho Bitinii kǎhú yi á à loń. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nǎn mu wǎhú 6a yi. ⁸ A 6a wǎa kǎa ho Mizii kǎhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna đinní. ⁹ Ho tɪnàahú á bɔ 6úi zéenia miten là a Poole. O mǎn ho Maseduana kǎhú nùpue 6úi ò o muina đin á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yi á 6uee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa dèenia wee cà bɔ wa á wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bɔ wa wǎa zū le lé bɪn á le Dónbeení von wen le wa vaa bue mí bɪn-tente à na ho kǎhú mu nùpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o hǎa na 6a le Lidi tà a Nùhúso bɔ

¹¹ Wa zon ho won-beeni ho Torowaasi yi á téréna van ho Samotaraasi kǎhú na mu jumu kɪnía yi. Mu bǎn tá na léé tǎn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bɪn á wa đin yi vannáa ho Maseduana kǎhú sǎn-kéní na bɔ sǎ ho Oroomu yi bǎn ló-beeni na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèe hǎa kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bɔ yèn yi. ¹³ Ho *Sabaa zòñ, á wa hɪnǎn ló ho donkǎhú á wà lion ho vǔhú jii, le jún-sí á wa lí yí 6a *zúfùwa floró lahó bɪn. Wa lí yú 6a hǎawa 6úi à 6a kúaa mín wán, á wa kará tà hǎ láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba hǎawa mu nǐ-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatire lóhó yi, á wee duan lè hǎ pǎnsò-muna na yàwá here. O wee kǎnbi le Dónbeení. O kará wee tántá mí jikǎnna wa bioní yi, ó o Nùhúso wó ó o wíokaa wee jí bɔ ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zii nùpua á 6a bátizéra. Bɪn món ó o bía bɔ kà á vonnáa wen: «Ká mi wee leéka le ì tà a Nùhúso yi bɔ bon, à mi 6uee làa ì zii.» O o đin lan wen fúuu á wa tà van.

Bɔ wó ho Filiipu kàsó zii yi

¹⁶ Wizonle 6úi, ká wà wee va ho floró lahó yi, á ton-sá hǎa 6úi na lé o tǎhǎnii 6ueé sǎ wa yahó. O wee yí wá rí cèrèe ho tɪnló mu bɔ yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pǎnpǎn kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeení na dà mu bɔ 6úen6úen wán ton-sáwá. Ho wǎhú na wee kǎn 6a nùpua lé hón bɔ 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizooní cèrèe yi ká lé bɪn ó o hǎa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cǎ cǎ, á yèrémáa bía nǎn o cɪná na ó o wee sáráa yi: «Le ì bío mu na foñ: O Yeesu yèni pǎnká yi, á ù lén día a hǎa mu lònbi.» Mí lahó yi ó o cɪná dèenia wà día a hǎa. ¹⁹ Bɔ ó o hǎa mu júnása mǎn à bɔ ó o lá wee yí na 6a yi á jǔhú wǎa 6ó, á 6a wǐira a Poole là a Silaasi vannáa ho pǎnká 6ǎnsowà cǎn 6a zǎamáa fémínló lahó yi.

²⁰ Ba buan ba vannáa bán na lé ho *Oroomusa tũíá fɛɛrowà c̄n, à ba bía: «Ba nùpua na kà d̄n wee kánká wa lóhó. Barén lé ba *zũífùwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ba màhã wee kàrán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² A ba zãamãa mún s̄ia câ a Poole là a Silaasi yi. A ba tũíá fɛɛrowà le ba tɛn ba s̄ia, à ba le ba ha ba lè hã finfoóní. ²³ B̄io ba han ba vó, á ba kúaa ba ho kàsó yi, à ba henía mu n̄n o paro yi le o pa ba yi sese. ²⁴ B̄io ó o paro ná bún kà s̄í, ó o buan ba zoó kúaa ho kàsó z̄i f̄k̄sh̄, á kúaa hã s̄urúkùwa ba zení yi.

²⁵ B̄io ho tá wà vaá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ba à khòoní le Dónbeenĩ. A ba kàsósa na ká wee jí ba c̄n. ²⁶ Ȳio buéé t̄i à ho tá zà lè mí sòobɛɛ, á dèkíó ho kàsó z̄i. Hã wonna búenbúen d̄ɛnía hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakuaríwà feera. ²⁷ O o paro s̄ina. B̄io ó o m̄n à ho kàsó z̄i z̄ũajíní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búe lè mítén. ²⁸ O o Poole wãamaa p̄n̄p̄n̄ o wán: «Yí yáa ũten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le ba buen lè mu khoomu. A ba buan mu buararãa ó o fó ò o bánbãa vaá zon le z̄i-za yi ká a wee zà lé le z̄ání, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún m̄n ó o fó ba lórãa ò o tũara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennãa?» ³¹ A bán bía n̄n wó yi: «Tà a Nũhũso Yeesu b̄io, á ũnén lè ũ z̄i nùpua á à fen.» ³² A ba bía a Nũhũso b̄io n̄n orén là a z̄i nùpua búenbúen yi. ³³ Ho t̄nãah̄ mu yi, ho p̄ah̄ dà-kéní kéní mu yi, ó o n̄i fó ba vaá s̄ɛera dokuaa. O orén lè mí z̄i nùpua búenbúen á ba d̄ɛnía bátízera. ³⁴ Bún m̄n ó o fó a Poole là a Silaasi yòorarãa mí z̄i, á yòò n̄n mu bè-dínii ba yi. O n̄i mu lè mí z̄i nùpua búenbúen s̄ia wan, lé b̄io ba tà le Dónbeenĩ b̄io.

³⁵ B̄io ho tá t̄n, á ho Oroomu tũíá fɛɛrowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le ȳia wee pa ho kàsó z̄i yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶ O o paro buéé bía mu n̄n o Poole yi kà s̄i: «Ba tũíá fɛɛrowà á n̄n le jii le ba kúia mia. Mi wãa dà a lé á à lén làa h̄ɛrã» ³⁷ Ká a Poole màhã bía n̄n b̄ia ba tonkaa yi: «Warén na b̄io s̄ã ho Oroomu yi á ba han ba zãamãa ȳio yi à ba yí cítio wɛn làa b̄io mu lá ko mu wérãa, á buan wɛn vaá kúaa ho kàsó yi. A ba wãa d̄n d̄n le mí ì kúia wɛn ká mu s̄ã máa jí. Bún léé b̄io na yí dà máa wé. Mi vaa bío le barén mítén buen buée kúia wɛn.» ³⁸ A bán b̄inía vaá bía mu n̄n ho Oroomu tũíá fɛɛrowà yi. B̄io ba ná le o Poole là a Silaasi á b̄io s̄ã ho Oroomu yi, á ba z̄nkaa. ³⁹ A ba wãa buara buéé bía n̄n ba yi le mí wó khon. Bún m̄n á ba kúaarã ba, à ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ B̄io ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wà van o Lidi z̄i. Ba m̄nka mín zàwa kèrèt̄iɛwa wán, á henía ba s̄ia. Bún m̄n á ba wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórá yi á vaá dōnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúifùwa kàránlò zii wi yi. ² O o Poole wà van bín làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè 6a nùpua na bín wáania le Dónbeení bióní vūahú bióní wán hā *Sabaawa bío tīn na sã mín yi. ³ O wee zéeni hā bióní mu yara làa ba, le mu túara ho vūahú mu yi le yia le Dónbeení mən léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ĩ wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeení mən léra.» ⁴ Ba nùwā yen búii tà mu yi, á léera là a Poole là a Silaasi. Ho *Kεεεsisa cèrèe na wee kōnbi le Dónbeení á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, lè 6a hāawa cèrèe búii na níni se mún. ⁵ Ká 6a zúifùwa á le yandee màhá sú mu bío yi. A 6a hīnən cōnkaa 6a nī-kora nùwā yen búii hā bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra 6a zāamāa séenia, á kánkāa lè ho lóhó dīnia. Ba fiira van o Zasōn zii á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bío 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasōn làa bíia tà a *Krista bío nùwā yen búii á lóráa ho lóhó tūiá fεεrowà cōn, à 6a wee bío pñpñ: «Ba nùpua na kà héera kánkāa 6a nùpua hā lùà búenbúen yi lè mí kàránlò. Ba mún wāa buée dōn hen, ⁷ ó o Zasōn tà á 6a làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búii wi á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Hā bióní mu á cīina 6a zāamāa lè ho lóhó tūiá fεεrowà sía. ⁹ O Zasōn làa bíia tà a Krista bío á sàanía le wári na 6a ko 6a sàání á 6a día 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hīnií, á 6a kèrètíewa na bín dēenia le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bío 6a vaá dōn bín á 6a wà van 6a zúifùwa kàránlò zii yi. ¹¹ Ba zúifùwa na 6a vaá yú bín á wee tà hén mí yiwa á po bíia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà já le Dónbeení bióní sese. Làa wizooní ká 6a wee kàrán le Dónbeení bióní sese, à loí le bío ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bíia tà a Krista bío 6a tīahú á boo. Ho Kεεεsisa tīahú, á 6a hāawa na níni se cèrèe lè 6a báawa cèrèe á mún tà a Núhúso bío. ¹³ Ká bío ho Tesaloniiki zúifùwa já ò o Poole wee bue le Dónbeení bióní ho Beeree yi, á 6a wà buara bín á tīn buée kánkāa hón lóhó so nùpua, á lùnkaa 6a yilera. ¹⁴ A 6a kèrètíewa dēenia le o Poole hīní lén à dé mí yahó lè mu yámú numu cōn. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bíia bò là a Poole á lēenia wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bío 6a le mí ì bīni á à va ho Beeree, ó o Poole háania 6a le 6a vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá ja mí món buen fua fua.

O Poole ni-cua na ó o fεera ho Ateena yi

¹⁶ Pāahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mən à ho lóhó mu sú lè hā dofi-kansiwa, á mu

wee vá a yi. ¹⁷ O wee wãanì lè 6a *zúifùwa làa bïa yínǎ 6a *zúifùwa na wee òuàanì le Dónbeenì na ó o wee yí 6a kàránlò zìi yi. Làa wizooní ká a wee wãanì lè 6a nùpua na ó o wee yí 6a fèminlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* lè 6a Sitoyisíewa† nùwã yèn mún wee òuee wãanì làa wo. Ba òúí wee tùaka mín yi ká sii: «O dân bíoro mu, léee webio ó o yáá ðín wee bío ká.» Ba òúí bán 6èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bío ó o wee òuee.» Ba wee bío bún lé bío ó o Poole wee bío o Yeesu bío, lè ho yèeró bío.

¹⁹ A 6a buan wo vannáa ho lóhó tùíá fèerowá cǎn, à 6a bíá nǎn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán lè 6a nùpua á fo dà a zéení yahó làa wèn le? ²⁰ Bío wa wee jí ká léee bè-fla wa cǎn, á wa wí à wa zún mu kúará.» ²¹ A bío ho Ateenasa búenbúen lè mí kàyáwá 6èn wa lè mí sòobéé lé mu bè-fla na wee wé bàn jíló lè mu láakáwá tàró.

²² O o Poole wãa líi hínǎn yòò ðín ho lóhó tùíá fèerowá yahó ò o bíá: «Ateenasa, í mǎn mu le há dofiina òuàanílò bío 6èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bío á í héekaa mi lóhó yi á mǎn mu bíowa na mi sonka mi dofiina òuàanílò bío yi. Í yáá pá mǎn le muini yèení lahó òúí à bío ká lé bío túara le wán: «Dofiní na á nùpue yí zū.» Awa! A bío mi wee òuàanì ká mi yí zū mu, lé bún á ínén buara wá òueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeenì na léra ho ðimíjǎ lè mu bíowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, á yí máa zoo kéení há zíní na 6a nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo míá à nùpue wé bío òúí na le yi. Lerén lé ðío wee na le mukǎní 6a nùpua yi, lè mu bío búenbúen. ²⁶ Le ðín o nùpue ní-kéní wán á léraráa há síiwá nùpua búenbúen héera bàráka ho tá wán, á wãana 6a kǎna sũaa, á fũaana há pǎnna jíní ðíníá. ²⁷ Le Dónbeenì wó ká sii bèra a na à 6a nùpua cǎnka le. Hàrí ká 6a wee héé víná càráa le, jíún-sí 6a à yí le. Tùíá poni, le Dónbeenì yí khèra lè wa ní-kéní kéní. ²⁸ «Lé bío wa mukǎní ló lerén lé ðío níi yi. Lé lerén nǎn wa wee ðán varákaráa.» Mi len-béwá òúí yáá mún bíá mu wéréwéré ká sii: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ A bío wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tèé le Dónbeenì làa sǎnú tàá wárí tàá huua kansiwá húúu, bún na 6a nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Há pǎnna na 6a nùpua fù yí zū mu bío yi, bún le Dónbeenì wãa yí máa loí yi ho zuia. Bío ká wán á 6a nùpua búenbúen lé bíá le wee ve há lùá búenbúen yi, le 6a yèrè má mí yilera lè mí wárá. ³¹ Wizonle dà-kéní òúí lé ðío le Dónbeenì bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho ðimíjǎ búenbúen lè ho térénló. Le vèení o nùpue mu, à zéení lè 6a nùpua le orén lé yíá le léra ò o fí le

* **17:18** Epikuríewa: Ba lé ho Keréesi kǎhú bè-zúrílo òúí na lé o Epikuure ní-kenínia. Ba wee cà bío 6a a wé ká le lònbee máa yí 6a. Ba wee leéka le ho ðimíjǎ bío búenbúen lé ho wé fèráa mín. † **17:18** Sitoyisíewa: Ba lé ho Keréesi kǎhú bè-zúrílo òúí na 6a le Zenǎn ní-kenínia. Ba wi 6a zún bío ho ðimíjǎ bíowa wee wéráa, á wi 6a yí le sí-hebútee à sǎnsá le lònbee lè mí síiwá búenbúen.

cítii mu.» ³² Bïo 6a jǎ ò o Poole wee bío ho vèeró bïo, á 6a búii wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba búii 6èn wee bío: «À ù bíoní mu jíló á wa à pa làa pǎn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole 6èn wà ò o díá 6a. ³⁴ Ká 6a nùwǎ yèn búii bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bío. O búii lé 6a tǔiá fεεrowà nǐ-kéní na 6a le Denii, là a háa búii na 6a le Damariisi, à pá bǐnǐ séení 6a búii.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún món ó o Poole ló ho Atεena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nǐi búii na 6a le Akilaasi bǐn. O nǐi mu ton ho kǎhǔ na 6a le Pǎn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kǎhǔ yi á 6uara ho Korente yi yí míana, lé bïo ho *Oroomu bá-záwa béε Koloode nǎn le jǐi le 6a *zúifùwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wà van 6a cǎn. ³ A bío ó orén làa ba tonló léé dà-kéní, á 6a wǎa páania kará wee bǐ há sǎnna na wee tá lè há búkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíonǐ 6a zúifùwa kàránló zii yi, á wee cà ò o bío búe 6a zúifùwa lè ho *Kεεεsisa júná.

⁵ Bïo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi 6ueé dǎn, ó o Poole yahó wǎa sǎ le Dónbeenǐ bío zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenǐ mǎn léra. ⁶ Ká 6a zúifùwa mu màhá pá a bío à 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǐ-zǐnia khǔnkǔnǐ kúaa 6a wán† ò o bía nǎn 6a yi: «Hen ká mi vǔnun, se mu lé minén mi béere á mu ló yi. Nùpue máa tǔa mi bío làa mi. Bío ká wán á ï wǎa à va bǐa yínǎí 6a zúifùwa cǎn.»

⁷ O o ló bǐn á wà van nǐi búii na 6a le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nǐi mu wee kǎnbi le Dónbeenǐ, á zii wi 6a zúifùwa kàránló zii nǐsǎnǐ. ⁸ Ba zúifùwa kàránló zii jǐhǔso na 6a le Kirisipuusi lè mí zii nùpua búenbúen á tà a Núhǔso bío. A ho Korentesa cèrèè na jǎ a Poole bíonǐ á mún tà a Núhǔso bío á 6a bátízera.

⁹ Ho tǐnàahǔ búii yi, ó o Núhǔso zéenia míten là a Poole, á bía nǎn wo yi: «Yí zǎn bío búii. Yí wé tété, wé bío ká ù wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à 6óonǐ yi wón mía, lé bío 6a nùpua na bío sǎ mǐi á boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàránna 6a nùpua bǐn lè le Dónbeenǐ bío.

¹² Bún món á ho Oroomu nǐi Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii kǎhǔ jǐhǔ wán. Lé bún pǎahǔ á 6a zúifùwa lò a Poole wán. Ba wǐira a 6uan vannáa le cítii flinǐi, ¹³ à 6a wee bío: «Bïo ó o nǐi na ká le 6a nùpua wé 6úaanínáa le Dónbeenǐ á wi mí dòn làa

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kǎhǔ ló-beenǐ. O Poole pǎahǔ ká ho nǐpomu boo làa sòobéε. Ho yèni háa wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá na wee wé ho yi bío yi. † **18:6** Mi loǎ Matiyε vǔahǔ 10.14

bïo á wa làndá le mu wéráa.»¹⁴ Bïo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bío lè 6a zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá léé wékhe búí na bùaa tàá bè-vio búí na wa làndá hò á ì lá à tà á à jí mí cón làa bío mu lá ko mu wéráa.¹⁵ Ká bío mu lé hã bíoní, lè hã yènnáa, lè mí kùrú làndá bío, á lé minén miten ko à mi lorí mu yahó yi. Inén máa fí hñ tũíawà so síi bàn cítii.»¹⁶ O o le 6a lén.¹⁷ A 6a búenbúen wãa wíira a Sositeena na lé 6a kàránlò zii jùhũso á wee ha le cítii finíi. O o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí jii 6a yi.

O Poole bñta van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bñn món ó o día mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sankeree lóhó wonna ðinníi. Sãni ò o zo ho won-beení ó o nòn mí jùhũ á 6a leera, lé bío ó o lá dó mí jii nòn le Dónbeení yi bío búí ðání yi.† O orén là a Pirisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kōhũ.¹⁹⁻²¹ Bío 6a vaá ðñn ho Efēze yi, ó o Poole wà van 6a *zúifùwa kàránlò zii yi, á vaá zoó wee wãaní làa ba. Ba flora a le o cãaka cúa-yen, ó o yí tà. O o bía bío kà nòn 6a yi á wà díaráa 6a: «Ká le Dónbeení tà á ì ì va ká ì ì bñn ì buen mi cón.» O o Poole zon ho won-beení ho Efēze yi á wà ò o día a Pirisiye là a Akilaasi.²² Bío 6a vaá ðñn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá tēnía 6a kèrètíewa kuure yi. Bñn món ó o wà van ho Antiosi.²³ O cãakaa yú bñn á bò yi wàráa. O káa ho Kalasii lè ho Firizii kãna yi, á wee hení 6a kèrètíewa búenbúen sã le Dónbeení bío yi.

O Apoloosi van ho Efēze lè ho Korente

²⁴ Zúifù búí na 6a le Apoloosi á buara ho Efēze yi. O wee lé ho Alekisándiri lóhó yi. O lé o nùpue na zũ hã bíoní. O mún zũ le Dónbeení bíoní vūahũ bíoní làa sòobé. ²⁵ Ba kàránna a là a Nùhũso wōhũ bío. O nòn mítén á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wóráa binbirí à na 6a nùpua yi. Ho *bátèèmù bío ðání yi, ó o Zán bátèèmù bío na 6a kàránna làa wo lé bñn mí ðòn ó o zũ.²⁶ O wee bío 6a *zúifùwa kàránlò zii yi ká a poní séra. Bío ó o Pirisiye là a Akilaasi jã a bíoní, á 6a fó a, á wíokaa zéení le Dónbeení wōhũ bío binbirí á nòn wo yi.²⁷ Bñn món ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kōhũ, á bàn zàwa kèrètíewa henía o sñi mu bío yi. Ba yàá túara ho vūahũ tonía nòn bíá tà a *Krista bío na wi ho kōhũ mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá ðñn 6a, à 6a bua a sese. Bío ó o vaá ðñn bñn á le Dónbeení sãamu wó ó o séení bíá tà a Krista bío làa sòobé.²⁸ O jii-cúa na ó o wee lá búenbúen á 6a zúifùwa yí máa ðàn bío bío búí ðání yi.

† **18:18** Mi lorí Miló vūahũ (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa cón ká yã fù wé dó mí jii le mí ì wé bío búí á à na le Dónbeení yi, à bãnsò jùhũ à foohũ máa bñnì bè wán. Ká ho pãahũ na ó o wee leéka bío á jii sú, ò o mãhã lē mí jùhũ.

O wee ðin le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ biónĩ wán à zéenináa mu wéréwéré na 6a yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra.

19

O Poole van ho Efεeze

¹ Pāahũ na ó o Apoloosi wi ho Korente yi, ó o Poole lá ho wōhũ na ló hã búaa yi á van ho Efεeze. Kèrètɛwa nùwā yɛn búí ó o vaá yú bín, ² ó o tùara 6a yi: «Pāahũ na mi tà a *Krista bío á mi so yú le Dónbeenĩ Hácírí le?» A 6a bía nən wo yi: «Wa yáá ðin yí ná Dónbeenĩ Hácírí bío yí mən.» ³ O o Poole bínia tùara 6a yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A 6a bía: «Lé o Zān bátéèmu.» ⁴ O o Poole wāa bía: «O Zān hĩa wee bátizé bía wee tà yèrèma mí yilera lè mí wára, á wee bío là a *Isirayεele nĩpomu le 6a tà yia wà a buen orén món bío, o Yeesu.»

⁵ Bío 6a ná hñn bióní so vó, á 6a tà ó o bátizéra 6a o Nùhũso Yeesu yèni yi. ⁶ O o Poole bò mí níní 6a wán, á le Dónbeenĩ Hácírí lion 6a wán. A 6a wee bío hã sñ-viò bióní, á wee fεε le Dónbeenĩ ni-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru nun síi.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúifùwa kàránló zii yi. Píina bño tñn ká lé bín ó o wee buee bío yi ká a ponĩ séra. O wee bue le *Dónbeenĩ béeni bío, á wee cà à bía wee ní a cñn à tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí màhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bío, á wee zuañka a Nùhũso wōhũ yi 6a zāamāa yio yi. O o Poole fó bía tà a Krista bío á wàráa ò o díá 6a. Làa wizooni búenbúen ká a wee buee wāanĩ lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránló zii yi. ¹⁰ O wó mu á ðñn hã lúlúio bío nun. Lé bñn nən á 6a zúifùwa làa bía yínən 6a zúifùwa na wi ho Azii kōhũ yi búenbúen á pánáa o Nùhũso bío.

O Sevaa zàwa nùwā hènun bío

¹¹ Le Dónbeenĩ wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hārĩ hã sñ-zinia lè hã nín-kéníwà na ðñn o Poole sánia á 6a wee bè 6a vánvárowà wán à 6a wa, à 6a cínáwa lé bía 6a wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwā yɛn búí na wee héε léka hã lùà yi à ná 6a cínáwa lén bía 6a wi yi, á mún le mí ì wé è loñ ká mí dà a ná 6a là a Yeesu yèni pánká. Ba wee bío lè 6a cínáwa kà síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pánká, yia ó o Poole wee bue bío.» ¹⁴ Bía wee wé mu lé o zúifù nñi na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowà nùhũso beenĩ zàwa nùwā hènun. ¹⁵ Ká a cíná màhá bía nən 6a yi: «O Yeesu á ì zū, á mún zū a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nñi na ó o cíná wi yi á zon 6a wán, á ðañna 6a, á han lè mí sòobéé bóoníkāa yi á 6a lùwa ló le zii yi mí kāmāa. ¹⁷ Ho Efεeze zúifùwa làa bía yínən 6a zúifùwa búenbúen ná bío wó, á 6a búenbúen zāna, á wíokaa wee kñnbi o Nùhũso Yeesu yèni. ¹⁸ Bía tà a *Krista bío cèrεε búí wee buee bío à zéeni bío 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zāamāa yio yi. ¹⁹ Mu

nín-símú wérowà cèrèè á buan mí vǝnna á buéé cǝina ǝa nùpua búenbúen yahó. Ba cǝtio hǝ vǝnna mu yàamu, á mu yú wén-hǝani* muaaseé búarǝ-ǝun làa píru. ²⁰ Lé kǝ síi ó o Nùhǝso bíonǝ wee ǝen fèrǝa hǝ làa kǝ le wǝ. Le ǝàn pǝnkǝ á ǝa nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíonǝ na ó o kǝnkǝa ho Efèeze yi

²¹ Kǝ búñ bíowa so búenbúen wó khǝina, ó o Poole le mí ì kǝa ho Maseduana lè ho Akayii kǝna yi á à va ho Zeruzalèmu. O wee bío bío kǝ mí yi: «Hen kǝ í vaá dǝn búñ, á ì mún ko à ì dǝ ho *Oroomu.» ²² Ó o tonkaa o Timǝtee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le ǝa va ho Maseduana, ò orén mí ǝere wón kará dóka mí yi ho Azii kǝhǝ yi.

²³ Mu pǝahǝ ò o Nùhǝso wǝhǝ bío á kǝnkǝa ǝa nùpua dàkhǝina ho Efèeze yi. ²⁴ O donkhue-sǝ-pǝ búí na ǝa le Demetiriyuusi á hǝa wi ho Efèeze yi. Orén lé yǝa wee pǝ a dofinǝ há-nǝi Aatemiisi† zǝ-beenǝ ǝàn bè-zàwa lè le wén-hǝani. Bǝa wee sǝ a cǝn á wee yǝ le wǝrí na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búí ó o nǝi mu von mí ton-sáwá làa bíǝ làa ba tonló le mí ì wé dà-kénǝ á kúaa mín wǝn, ò o bíǝ nǝn ǝa yi: «Minén nùpua mu, mi zǝ mu kénkén le lé ho tonló na kǝ bío yi á wa ní bío wee dérǝa wǝn. ²⁶ Háya! O o nǝi mu na ǝa le Poole bío na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le hǝ dofi-kansiwǝ na ǝa nùpua wó mítén á yǝnǝ dofinǝ. A ǝa nùpua cèrèè tà a bío ho Efèeze yi. Hǝrí ho Azii kǝhǝ nùpua ó o vó kǝ cǝinú. ²⁷ Mu wǝ làa búñ, á wa tonló yèni á à yǝa. Mu yǝnǝ búñ mí dǝn. Wa dofinǝ há-nǝi Aatemiisi zǝ-beenǝ na ǝa son nǝn wo yi á bío ǝúhǝ mún máa kèrí. Orén mí ǝere á bío mún máa bíni máa wé here ǝa nùpua yi. Wón na á ho Azii kǝhǝsa lè ho dímiǝá nùpua búenbúen wee búaanǝ.» ²⁸ Bío ǝa ǝá há bíonǝ mu, á ǝa síǝ cǝ, á wee wǝamaka kǝ ǝa a bío: «Ho Efèezesa Aatemiisi léé dofinǝ há-beenǝ!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kǝnkǝa. Ho Maseduana kǝhǝ nùpua nùwǝ ǝun búí na là a Poole lá wee bè mín va há khúio, á ǝa wǝikaa á búunia bò yi ǝuararǝa le wǝanǝi la-beenǝ yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo dǝn ǝa nùpua yahó, kǝ ǝa kèrètǝewa hò a. ³¹ Ho pǝnkǝ ton-sáwá búí na wi ho Azii kǝhǝ yi na lé o Poole mu ǝàn búñlowǝ le ǝa bío na a yi le o wé mí sǝbéré ò o yǝ va búñ. ³² Hón pǝahǝ so yi, à ǝa zǝamǝa yǝ máa ǝí mín yi. Ba wee hée bío mín ǝúná yi fúaa ǝa cèrèè búí yǝá wǝa yǝ zǝ mí kúeemínwǝnló ǝúhǝ. ³³ Ba zúifúwa

* **19:19** Wén-hǝnló: Hón pǝahǝ so yi, kǝ le wén-hǝnló dà-kénǝ lé o nùpue ní-kénǝ wizon-kúere sǝmú sǝanǝi. † **19:24** Aatemiisi: O lé le dofinǝ há-nǝi búí. Ho Efèeze yi, á ǝa wee bío le orén lé yǝa á ho tá lè mí bío búenbúen sǝ yi. Orén lé yǝa ǝa wee wé fio yi á búerǝa ho dǝnló, à sǝnǝi mún ǝinnǝa. Ba zǝ-beenǝ na ǝa hǝa son o dofinǝ há-nǝi mu bío yi ǝàn sífǝwǝ hǝa yi boo mu pǝahǝ.

ɲàana a nùpue ɓúí na ɓa le Alekisãndere á léé dīnía ɓa nùpua yahó. A ɓa ɓúí ló ɓa t̄ahũ á zéénia ɓio ó o ko ò o ɓio na ɓa zãamãa yi. O o Alekisãndere wãa hoonia mí nūi dá ɓa zãamãa yi le ɓa wé tété, ò o wi ò o lá le ɓionĩ ɓa zãamãa yahó ká a zéeni le orén lè mín zàwa á níni mia mu yi. ³⁴ Ká ɓio ɓa nùpua zūna mu le o lé o zúifù, á mu ɓio dà-kéní na kà lé ɓio á ɓa ɓúenɓúen pãanía wee wãama á yú hã léérèwa ɓio ɲun síi: «Ho Efeezesa Aatemiisi léé dofiní hã-beeni!» ³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pánká ton-sá vɔn-túaro beeni lé yia dàrna ɓia lè ɓa zãamãa á ɓa wó tété, ò o ɓia nɔn ɓa yi: «Efeezesa, ɓa nùpua ɓúenɓúen zū le ho Efeze lóhó lé hia pan wa dofiní hã-nii Aatemiisi zĩ-beeni yi, á pan o ɓàn kansi na ló ho wáyai lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Ee ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o ɓúí hia yí wé ɓio ká ɓanso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba nùpua na kà á mi ɓuan ɓuararãa hen à ɓa ɲɔn yí yãara ɓio ɓúí wa dofiní hã-nii zii, á mún yí ɓia yí khon yí nɔn wo yi. ³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o ɓúí wó khon làa mí, á le cítii filó wizonle wi, á ɓia wee fi le mún wi. Le ɓa va ɓán cón. ³⁹ Ká ɓionĩ pá ɓinía wi mi cón ɓio ɓúí dāni yi, á ɓia wee kúee mín wán à loŋ ho làndá ɓio, á dà à loŋ mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á ɓa hia ɓio le lé warén wee kãani ɓa nùpua ɓio wó ho zuia ká ɓio yi. Lé ɓio ho kúeemínwánlò na kà á ɲúhũ mia máa zéeni.» ɓio ó o ɓia hñn ɓioní so wó, ó o le ɓa zãamãa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerresi

¹ ɓio mu ɓio na lá wee kánká ho lóhó yòò khíina, ó o Poole von ɓia tà a *Krista ɓio kúaa mín wán, á henía ɓa sía. ɓún món ó o dó ɓa cãawése ò o wà ɲɔn ho Maseduana. ² O kãa hón kōhũ so yi á ɓia ɓio cèrèè á heníanãa ɓia tà a Krista ɓio sía, ò o ló ɓin wà van ho *Kerresi kōhũ. ³ O kará ɓin á dōn hã pīina ɓio t̄in. ɓún món ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kōhũ yi. Lé hón pãahũ so yi á ɓa ɓia nɔn wo yi le ɓa *zúifùwa lò a wán. O o díá ò o yèrémãa kãa ho Maseduana. ⁴ ɓia lèenía wo lé o Beeree n̄i Sopateere na lé o Pirusi za, là a Arisitaaki, là a Sekūnduusi na pãanía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deɓbe n̄i Kayuusi, là a Timotee. A séení ho Azii kōhũsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén ɓán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á ɲa-fini yí dó yi sánú díró món á wó hã wizooní ɓio hònú á bò yi vaá dōnnãa. ɓún món á wa vaá yú ɓa ho Torowaasi yi. Léé yàwá ɲúhũ dà-kéní á wa wó ɓin.

ɓio wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tìbírí zòh ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búuru* á à là. A bío ó o Poole lée sǐn á à lén, ó o tà hã láakáwá lè 6a nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hã nónwíora bío ñun níi yí á wa yòó kúaa mín wán yí. Hã flntéena cèrèè á 6a zǎnía bín. ⁹ Yàronza fèè búí na 6a le Etiisi á kará le bonkèè ñii. Bío ó o Poole wee bío ká a wà fèèè, á mu dǎmu 6ó a yàronza fèè mu. O o yòó kùera hã nónwíora bío ñun níi yí, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hóonía a ò o húrun. ¹⁰ O o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá a 6uan mí bàra yí ò o bíá: «Mí yí dèè mi yiwa, lé o yíò wi lua.» ¹¹ O o bínía wà yòora, á yòó cèkkaa ho búuru là. Bún món ó o pá bínía bíá fúuu fúaa ho tá tǎn á wii hà, ó o màhã wà. ¹² O yàronza fèè 6a 6uan wàráa ká a yíò wi lua. A 6a 6úen6úen á mu wó sí-híilè cǎn làa sòobèè.

O Poole ñin ho Torowaasi yí á vannáa ho Milee

¹³ Bío ó o Poole lon, lé ho bè ho wǎhú à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yí à wa páaní zo ho won-beení. A warén zon ho won-beení dú a yahó ñonnáa bín. ¹⁴ Bío ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yí, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitilèna lóhó. ¹⁵ Wa ñin bín vaá ló ho Siyoo kǎhú na mu ñumu kǎnía yí mu tá na lée tǎn. Bún 6àn tá na kún bínía lée tǎn, á wa vaá dǎn ho Samǎosi kǎhú na mu ñumu kǎnía yí. Mu 6àn tá na 6èn bínía lée tǎn lé bío wa vaá dǎnnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o ñin bǔmaka mítén ho Azii kǎhú yí. Lé bío ó o wi ò o bánbá vaa dǎ ho Zeruzalèmu à ho Pǎntekoote dí yí bín ká mu dà a wé. Lé bún nǎn ó o yí ló lè ho Efèeze cǎn.

O Poole bíá lè ho Efèeze kèrètèwa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa 6a nùpua ho Milee yí le 6a va ho Efèeze, à vaa ve 6a kèrètèwa kuure ya-díwá na bín le 6a 6uen. ¹⁸ Bío 6a 6ueé dǎn, ó o bíá nǎn 6a yí: «À lá í 6uen-nǎnzoñ ho Azii kǎhú yí ñii, á bío á í 6uan lè íten ho páahú 6úen6úen na á í làa mia kará mín wán á mi zǔ. ¹⁹ Í liinía íten á sá a Núhúso tonló lè le wéè lè le lònbee na yú mi, bío 6a *zúifùwa lò í wán bío yí. ²⁰ Mí zǔ mu le bío dà a séení mia 6àn dèè woon á í yí sǎnkaa mia. Mu 6úen6úen á í buera, á kàráanna làa mia 6a zǎamáa yahó lè mí zíní yí. ²¹ Ba zúifùwa làa bíá yínǎí 6a zúifùwa á í henía mu nǎn yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá, à tà wa ñúhúso Yeesu bío. ²² Bío ká wán lé mí tǎn wee ña ho Zeruzalèmu làa bío le Dónbeení Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zǔ bío wà vaá yí mi bín. ²³ Hã lórá lè mí dà-kéní kéní yí á le Dónbeení Hácírí wee fèn ñí í zeñ wán le ho kàsó zoró, lè le lònbee lè mí sííwá á pan mi bín. Bún mí dòn lé bío á í zǔ. ²⁴ Inén cǎn á í mukǎní bío ñúhú míá, díká à bío le Dónbeení tonkaa mí bío yí à yíò lé, à le Dónbeení sǎamu bín-tente bío zéeníló tonló na

* 20:7 Mí lon Bè-wénia vǎahú 2.42

ó o ñúhúso Yeesu kàràfáa mi à ì sá à tíí ñii. ²⁵ I héera buera le *Dónbeení béeñí bío mi búenbúen òháhú, ká bío ká wán á ì wáa zū le minén ó o búí máa bíní máa mi mi. ²⁶ Lé bñn nən á ì wee bioráa bío ká á à na mia ho zuia: Mi ñí-kéní búí vñinía miten á bānsó bío máa túa làa mi. ²⁷ Lé bío le Dónbeení bío na á lé le mí ì wé búenbúen á ì zéénia làa mia á yí ká dèe. ²⁸ Minén miten pa miten bío, à mún pa 6a kèrètíewa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bío síi bña le Dónbeení Hácírí kàràfáa mia le mí pa yi. Ba kèrètíewa kuure á mi wé loñ bío sese. Lé le Dónbeení kùrú Za cāni kúaará 6a bío yi á 6a bío sã le yi. ²⁹ I zū mu le ì lénló món ká 6a núpua búí na 6onmín lòn dakhñkhñwa na zāñii wi á à zo mi òháhú. Ba à dé le 6óoníi ho pi-6oohú yi. ³⁰ Hārí minén òháhú á 6a núpua búí ì lé yi, á à hñí wé è fúaa hã sabioní á à khàráa bña tà a *Krista bío à bán bè 6a yi. ³¹ Mi cén tñní mí yño, à zūn mu le ì ñà mí zeñ wán hã lúlúio bío tñn yi, hã wisonáa lè mí tñnòna yi ká ì wee wá.

³² «Hã làa na ká wán, á ì wáa à dé mí bío le Dónbeení lè mí sãamu bioní nñi yi. Dén bioní so lé dño pánká á à na ká mí sñadéró á à fárá à tñn. Lè è na ho nãfòró mia, hña le bārã ká làa bña bío sã le Dónbeení yi. ³³ I síi yí vá núpue búí wárí là a sãnú, là a sí-zñnia yi yí mən. ³⁴ Minén mi beere zū le ì níní na ká lé hña á ì sáráa, á ñiáanána ñnén làa bña làa mi lá páania wi makóo. ³⁵ Lé bñn á ì wó á zéénia làa mia à mi wé sá làa bñn à séenínáa 6a ñí-khenia. Mi wa bñní leéka le o ñúhúso mí beere á bía bío ká: Yia wee hã mu bío wón cñnú na ó o yú á búa po yña 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bío ó o bía làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líí fárá mí nənkóñúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wñi o Poole 6ua yi à yèe kíó à dérãa o cãawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhñina, lé bío ó o Poole bía le 6a máa bñní máa mi mí. Bñn món á 6a lèénia wo vannáa ho won-beení lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalεemu

¹ Bñn món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beení téréenna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tñn lé bío wa vaá dñnnáa ho Oroode lóhó, á dñn bñn vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beení búí bñn na wà a va ho Fenisii kōhú, á wa zon hón wārãa. ³ Bío wa vaá sùarãa ho Siipere kōhú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kōhú cñn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bñn á ho won-beení sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètíewa búí bñn á wa wó ho yáwá ñúhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeení Hácírí ñà 6a zeñ wán, á 6a bía là a Poole le o yí va ho Zeruzalεemu. ⁵ Ká bío ho pãahú na wa ko à wa wé bñn vó, á wa lá wa wōhú wà. A 6a kèrètíewa lè mí hãawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèénia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bío wa líí dñn mu yámú ñumu ñii á wa líí fárá wa

nɔnkóŋúná wán à wa flora. ⁶ Bɛ́n mɔ́n á wa dó mín cāawése, á tɛ́nɪ́kaa mín yi, à wa yòó zon ho won-beenì, à ɓarén ɓèn bíníá khíḡon.

⁷ Wa dɛ́n ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tɛ́nɪ́a wán zàwa kèrètɛ́wa na bín yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bín á wa vɛ́nɪ́ mu yámú ŋumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tɛ́n á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeenì bín-buero ɓúi wi bín á yèni ɓa le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé ɓa nùpua nùwā hɛ́ŋun na ɓa hueekaa ho Zeruzalɛ́mu yi nì-kéní.* ⁹ O hɛ́nni nùwā náa wi á yí yan, á wee fɛ́ɛ le Dónbeenì ŋi-cúa na ɓa nùpua yi. ¹⁰ Wa wó hā wizooní cɛ́rɛ́ɛ bín, á le *Dónbeenì ŋi-cúa fɛ́ero ɓúi na ɓa le Akabuusi ló ho *Zudee yi á ɓueé yú wɛn bín. ¹¹ O o wà ɓuara wà cɛ́n, á ɓueé fó a Poole ku-cɛ́nɪ́, ò o can mí zení lè mí níní ò o bía: «Bìo kà lé ɓìo le Dónbeenì Hácírí bía: «Lé kà sɪ́i á ɓa *zúífùwa á à ca làa yíá te le ku-cɛ́nɪ́ na kà ho Zeruzalɛ́mu yi, á à dé bía yí zū le Dónbeenì níi yi.»» ¹² Bìo wa ŋá hā bióní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalɛ́mu. ¹³ Ká a màhā bía nɔn wɛn: «Mì wee wá á wi à mì yáa ì yilera le we? Ì wíokaa ìten vó ì caró ɓìo yi ho Zeruzalɛ́mu yi. Hārì ì ɓúeró bín o ŋúhúso Yeesu ɓìo yi á ì pá wíokaa ìten vó ɓìo yi.» ¹⁴ Bìo wa hò a san làa ɓìo ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bía: «O Nùhúso lé yíá sɪ́i ɓìo wé.» ¹⁵ Wa wó hā wizooní ɓìo yɛn bín. Bɛ́n mɔ́n á wa wíokaa waten à wa ŋon ho Zeruzalɛ́mu. ¹⁶ Ho Sezaaree kèrètɛ́wa ɓúi lèenía wɛn. Ba dú wa yahó vannáa Siipere n̄i ɓúi na ɓa le Munasɔ́n cɛ́n. O lé o kèrètɛ́ miana. Lé wón zii á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cɛ́n

¹⁷ Bìo wa vaá dɛ́n ho Zeruzalɛ́mu, á wán zàwa kèrètɛ́wa na bín á sá wa yahó lè hā zámakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tɛ́n, ó o Poole làa wɛn bò mín van o Zaaki cɛ́n. Lé bín á ɓa kèrètɛ́wa kuure ya-díwá ɓúenɓúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ O o Poole tɛ́nɪ́a ɓa yi, ò o lá ɓìo le Dónbeenì dóráa mí n̄i wo yi ho tonló na ó o sá ɓia yínɔ́n ɓa *zúífùwa t̄ahú á fɛ́era lè mì dà-kéní kéní nɔn ɓa yi. ²⁰ Bìo ɓa ŋá à cɛ́n vó, á ɓa wee khòoní le Dónbeenì, à ɓa bía nɔn wo yi: «Wán za Poole, wáa loń ɓìo ɓa kèrètɛ́wa na lé ɓa zúífùwa booráa. Ba ɓúenɓúen sòobáa o *Mɔ́yiize làndá ɓìo dàkhíina. ²¹ Ba bía nɔn ɓa yi le ɓa zúífùwa ɓúenɓúen na wi hā sɪ́i-vìò nùpua t̄ahú á fo wee kàrán le ɓa pí ho làndá mu. Le fo wee ɓìo le ɓa wé yí *kúio mí zàwa, le o ɓúi yáa yí bíní yí bè ɓa zúífùwa làndá yi hùúu. ²² Háya! A mu wáa à wé kaka? Bìo ɓa màhā à ŋí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A ɓìo wa à ɓìo á à na foń lé ɓìo à ù wé. Nùpua nùwā náa ɓúi wi hen á dó mí ŋiní

* 21:8 Mì loń Bè-wénia v̄uahú 6.1-6

le mí ì wé bïo búí á à na le Dónbeení yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à 6a ceéro làndá à ù páaní wé làa ba, à bïo 6a ko 6a lén mu bïo yi à ù sàání, à 6a bè yi à dàñ lèráa mí júná.† Ká mu wó ká síi á 6a nùpua búenbúen á à zūn le bïo 6a wee bío ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bïa yínón 6a zúifùwa na tà a *Krista bïo, bán wa túara ho vūahú nòn yi á zéenia bïo wa wi à 6a 6ua lè mítén: 'Ba yí ko 6a là le muiní taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà yi.» ²⁶ O o Poole wáa fó 6a nùpua nùwā náa mu, á mu tá na lée tōn ó o làa ba páanía wó 6a ceéro làndá. Būn mōn ó o wà zon le *Dónbeení zī-beení lún yi, ò o bía le mí ceéro làndá á à vé há wizooní bïo hējun yi. Būn wee zéení le lé ho pāahú na á 6a à wé mu hāmu yi 6a nī-kéní kéní bïo yi.

O Poole 6a wīira le Dónbeení zī-beení lún yi

²⁷ Há wizooní bïo hējun mu wáa lá ká véró, à būn à ho Azii kōhú *zúifùwa búí mōn o Poole le Dónbeení zī-beení lún yi. A 6a hīnōn sūkúra 6a zāamāa búenbúen, à 6a wīira a Poole. ²⁸ A 6a wee bío pónpón: «*Isirayēlesa, mi buen wen, yīa ká lé o nīi na wee héε kārán 6a nùpua le 6a yí kōnbi o Isirayēle nīpomu búenbúen là a Mōyiize làndá, lè le Dónbeení zī-beení na ká. Há làa na ká wán ó o yáá bō mín làa bīa yínón 6a zúifùwa á zonnāa le Dónbeení zī-beení lún na bïo sã 6a zúifùwa yi á zoó tíira dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío būn, lé bío ó o Efēze nīi Torofimu á 6a lá mōn ò orén là a Poole páanía bō mín ho lóhó yi. A 6a wee leéka le lé o Poole 6uan wo zonnāa le Dónbeení zī-beení lún na bïo sã 6a zúifùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkāa yòó ló, á 6a nùpua wee lé lūa búenbúen à lùwí buen. Ba 6ueé wīira a Poole le Dónbeení zī-beení lún yi á 6uan lórāa ho khūhū, à 6a dēnía pon há wonna. ³¹ Ba wī 6a 6úe ó Poole à būn 6a 6ueé bía á nōn ho *Oroomu dásiwá kuure jūhúso yi le ho Zeruzalēmu búenbúen kánkāa. ³² Mí lahó yi ó o dēnía fó 6a dásiwá búí lè mí júnása, à 6a lūwa mà 6a zāamāa. Bïo á bán mōn 6a dásiwá kuure lè mí jūhúso á 6a día a Poole haró. ³³ A 6a dásiwá jūhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nōn lè jii le 6a wīi wo à ca lè há zúakūaríwà bïo jun. Būn mōn ó o túara a léenii làa bïo ó o wó. ³⁴ Ká 6a zāamāa màhá wee héε wāamaka ká 6a a bío mín júná yi, á 6a dásiwá jūhúso yáá wáa yí máa jí bïo 6a wee bío sese. O o nōn le jii le 6a 6ua a Poole vaa dé 6a dásiwá lún yi. ³⁵ Bïo ó o Poole á 6a dásiwá 6uan vaá dōnnāa ho lún zūajii, á bán sã san lá à 6uan lé bïo 6a zāamāa wee jàa buennāa o wán lè le hēεrè. ³⁶ Ba búenbúen 6ura bō a yi ká 6a a bío pónpón: «O ò 6úe.»

O Poole wee fēε ho túidá mī jii

† 21:24 Mi loñ Bè-wénia vūahú 18.18

³⁷ Pãahũ na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bía lè 6a dásíwá jũhũso lè mu kerεekimu: «Fo dà a na le nũ mĩ á ĩ ì bío bĩo 6úi làa fo le?» A wón bía nɔn wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerεekimu. ³⁸ I lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite nĩ na cònía káa á fò 6a nĩ-6úewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ O o Poole bía nɔn wo yi: «Īnén léé zúífù nĩ. I wee lé ho Silisii kòhũ ló-beenĩ 6úi na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le nũ mĩ le ĩ bío lè 6a zãamáa.» ⁴⁰ A 6a dásíwá jũhũso nɔn mu nĩ wo yi. O o Poole wãa ðĩn ho lún zũajĩi ò o dá mí nĩ 6a zãamáa yi á 6a 6úen6úen wó tétété, ò o lá le biónĩ ò o wee bío làa ba lè mu zúífùmu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bĩo á ĩ bío há làa na kà wán, á a lénnáa ĩ jũhũ.» ² Bío 6a jã ò o wee bío mu zúífùmu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le biónĩ ò o bía: ³ «Īnén léé zúífù nĩ. I ton ho Silisii kòhũ lóhó na 6a le Taasi yi, ká ĩ màhá ðĩn ho Zeruzalεemu yi hen. O Kamaliyeli lé yĩa kenía mi lè wàn 6úaawa làndá sesese. Īnén mún lá can ĩ kuio le Dónbeenĩ bío yi làa bĩo minén wee wéráa mu ho zuia bĩo síi. ⁴ Bĩa wee bè o Núhũso wòhũ 6úi á ĩ beéra lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a háawa 6úi kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeenĩ yankarowá jũhũso beenĩ lè 6a *nĩ-kía 6úen6úen á zũ le bío á ĩ wee bío bon. Bán lé bía á ĩ fò há vónna cón, na á ĩ ì 6ua á à varáa wàn zàwa *zúífùwa na ho Damaasi yi cón, háa wee zéeni le ĩ dà vaá wíika bĩa tà a *Krista bĩo bĩn á à 6ua à 6uennáa ho Zeruzalεemu yi á 6ueé beé lò.

⁶ «Bío á ĩ wi ho wòhũ wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòf fará, yĩo 6ueé tĩ à khon-beenĩ 6úi ló ho wáayi líi kúará ĩ wán á kĩnía mĩ. ⁷ A ĩ ló lùwá ho tá yi, á tãmu 6úi wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léé webio nɔn á fo wee beéráa ĩ lò.» ⁸ A ĩ tũara: «Núhũso, fo léé wée?» A mu tãmu bía: «Īnén lé o Nazarεete nĩ Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bĩa làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a màhá yĩ jã bĩo bía. ¹⁰ A ĩ tũara: «Núhũso, léé webio á ĩ ko á ĩ wé?» O o Núhũso bía nɔn mĩ: «Lii hĩnĩ vaa zo ho Damaasi yi. Bío le Dónbeenĩ wi à ù wé 6úen6úen á 6a zo6 bío á à na foñ.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra ĩ yĩo á ĩ yĩ máa mi, á bía làa mi bò mín tò ĩ nũ yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nĩi 6úi na yèni 6a le Ananiasi wi bĩn. O wee kònbĩ le Dónbeenĩ á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúífùwa 6úen6úen na ho Damaasi yi wa a bĩo. ¹³ Wón lé yĩa 6uara 6ueé yú mi á bía nɔn yi: «Wàn zo Soole, bĩnĩ wé mi.» Mí lahó yi á ĩ yĩo héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá bĩnía bía: «Wàn 6úaawa 6àn Dónbeenĩ fèra léra fo bèra a na à ù zũn le síi bío, à ðañ mi a Yeesu, o nĩ-térénnii, à jí a biónĩ. ¹⁵ A ùnén lé fo á à wé o seéráso á à zéeni bío fo mɔn làa

bïo fo ɲá á à na ɓa nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tɪn pan mu yén? Híní ve o Nùhúso le ɓa bátizé fo, à ù bè-kora à sén díá.»

¹⁷ «Bïo á ï bíníá van ho Zeruzalεemu, á wizonle ɓúi ká ï wee wé ï floró le *Dónbeení zì-beení lún yi, ¹⁸ ó o Nùhúso zéeníá miten làa mi á bía nɔn mií: «Híní fùafùá lé ho Zeruzalεemu yi, lé bïo á ɓa nùpua máa tà ho tùíá na á fo wee mí ï dǎní yi bïo.»

¹⁹ A ï bía nɔn wo yi: «Nùhúso, ɓa zū mu kénkén le ínén íten lá wé va ɓa kàránló zíní yi, à ha bía tà ù bïo, à fé ɓa vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ A pǎahú na á ù seéràso Etiéna ɓa ɓó yi ká a ínén ï beere wi bín, á tà mu wéró á pan ɓa sǐ-zínia yi.» ²¹ O o Nùhúso wǎa bía nɔn mií: «Díá à ù lén va, ï ì tonka fo á fo ò khèn ñ va làa bía yínɔn ɓa zúifùwa cǔn.»»

O Poole bïo sǎ ho Oroomu yi

²² Ba zǎamáa ɲà mí yiwa á ɲá a Poole cǔn fúuu á vaá ɓó dén bióní so yi, á ɓa wee bío pǎnpǎn: «Wón nùpue so síi á ko ò o ɓúe. O mukǎní ko le vǐ.» ²³ Ba wee wǎamaka á wee tɛn mí sǐ-zínia yòo dáká ká ɓa a wé le tɪní yòo mií ho wáayi. ²⁴ A ɓa dásíwá kuure ɲúhúso nɔn le ɲii le ɓa ɓua a Poole zoo dé ɓa dásíwá lún yi, à ɓa ha a lè hǎ làbàaní ò o zéení bïo ó o wó á nɔn ɓa zǎamáa wee wǎamakarǎa o wán ká síi. ²⁵ Bïo ɓa wee ca a Poole lè hǎ hūni á à ha, ó o bía nɔn o dásí nǐi na wi bín yi: «Níi so nɔn mia à mi ha nùpue na bïo sǎ ho *Oroomu yi ká mi yí cítio wo le?» ²⁶ Bïo ɓa dásíwá ɲúhúso ɲá mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure ɲúhúso: «Páa! Loñ bïo fo lá à wé. O nǐi mu bïo sǎ ho Oroomu yi.» ²⁷ A ɓa kuure ɲúhúso wà van o Poole cǔn, á vaá tùara a yi: «À ù bïo sǎ ho Oroomu yi kénkén à ù bío mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A ɓa dásíwá kuure ɲúhúso bía: «Ínén léra le wén-kuíi á bò yi yúráa mu.» O o Poole ɓèn bía: «Ínén wón ton làa bǔ.» ²⁹ A bía lá ko ɓa ha a dèeníá díá a. Ba dásíwá kuure ɲúhúso mí beere á zǎna bïo ó o le ɓa ca yía bïo sǎ ho Oroomu yi bïo yi.

O Poole dǐn ɓa zúifùwa tùíá fεerowà yahó

³⁰ Lé bǔn nɔn á mu ɓàn tá na lée tǔn á bïo ɓa dásíwá kuure ɲúhúso wi ò o zǔn bïo nɔn á ɓa zúifùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ɓa yankarowà ɲúnása lè ɓa tùíá fεerowà búenbúen kúee mín wán. Bǔn món ó o ɓuan o Poole vannáa ɓa yahó.

23

¹ O o Poole wǎa fá mí yío ho làndá tùíá fεerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ï yi yí máa dè. Inén ï beere zū le ï bò le Dónbeení yi sese á ɓueé ɓó ho zuia yi.» ² A le *Dónbeení yankarowà ɲúhúso beení Ananiasí nɔn le ɲii bía dǐn ɓó à Poole yi le ɓa vúaa o ɲii. ³ Ká a Poole màhá bía nɔn wo yi: «Fo la lòn soró

na 6a khũunía.* Le Dónbeenĩ á à vŭaa fo. Fo ðĩn ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ù màhã le 6a vŭaa mi ká ho làndá ñon ho mu.» ⁴ A bĩa 6ó a Poole yi bía ñon wo yi: «Cáa, yaa fo yáa wáa wee là le Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ.» ⁵ O o Poole bía: «Wàn zàwa, í lá yí zū ká a léé Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ. Bĩo á ï màhã zū le le Dónbeenĩ biónĩ bía bĩo kà: ‹Yí mĩ bín-kohó à léé mi ñipomu ñúhũso yi.›†» ⁶ O Poole zū mu le ho làndá tũíá fεerowà sŕn-kéní lé 6a *Sadusŕewa, ká 6a sŕn-kéní lé 6a *Farizŕewa, lé bŕn ñon ó o bĩaráa bĩo kà pŕnpŕn 6a yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwà lé 6a Farizŕewa, á ïnén mún lé o Farizŕe. Bĩo á ï dó í sŕi 6a ñĩ-hía vèeró bĩo yi, lé bŕn ñon 6a wee cítíráa mi.» ⁷ Bĩo ó o bía hŕn biónĩ so vó á 6a Farizŕewa lè 6a *Sadusŕewa wee kán mín, á 6a khan, á sankaa mín lè hã kuio bĩo ñun. ⁸ Ba Sadusŕewa bán wee bĩo le ñĩ-hía máa vèe. Le wáyai tonkarowà mía, á bè-vio 6úí na yí dà máa mi mún mía. A 6a Farizŕewa 6èn tà bŕn 6úen6úen bĩo. ⁹ Hã wãamakaa wee dé wán ká hã wà, á ho *làndá bĩo zéenílowa na lè 6a Farizŕewa lé le kuure á hŕn ñon pã, á wee là mí hεeré ká 6a a bĩo: «Wa yí mŕn bè-kohó o ñĩ na ká yi. Mu ù wé bĩo 6úí zéeníá mítén là wo, tàà wáyai tonkaro 6úí bía làa wo.»

¹⁰ Le wãanĩ wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure ñúhũso zãna le 6a hĩa lèeka a Poole. O o le mí dásíwá 6úí lii fé o Poole 6a zãamãa ðahũ à zoráa 6a dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zon ðnàahũ, ó o Núhũso zéeníá mítén là a Poole á bía ñon wo yi: «Henĩ ù sŕi. Fo zéeníá í bĩo ho Zeruzalεemu yi hen, fo mún ko à ù zéení í bĩo ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì 6úe

¹² Mu tá na léé tŕn yŕnbii, á 6a *zúífùwa lò. Ba dó mí ñinĩ ñon le Dónbeenĩ yi á le mí máa dí, á máa ñu ká mí yí yú a Poole yí 6ó. ¹³ Bĩa lò hã lĩo mu á po ñupua 6úará-ñun. ¹⁴ Ba wà vaá yú 6a yankarowà ñúnása lè 6a ya-díwá á bía ñon yi: «Wa dó wa ñinĩ ñon le Dónbeenĩ yi lè le sòobé le wa máa dí, á máa ñu ká wà yí yú a Poole yí 6ó. ¹⁵ Minén lè ho làndá tũíá fεerowà 6úen6úen, mi wáa fio mu 6a dásíwá kuure ñúhũso cŕn le o bĩo le 6a 6ua a Poole 6uennáa mí cŕn, à wé le mí wi à mi wíoka loĩ o bĩo yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó ðĩn pan, á à 6úe o ká a ðĩn yí 6ueé ðŕn hen.» ¹⁶ Ká a Poole 6àn hŕn-za màhã ðĩn ñá hã lĩo mu. O o wà zon 6a dásíwá lún yi, á zoó bía mu ñon o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von 6a dásíwá ñúhũso ñĩ-kéní, á 6ueé bía ñon yi: «Bè là a yàrónza na ká varáa mí kuure ñúhũso cŕn. O biónĩ wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí ñúhũso cŕn, ò o bía: «O kàsó ñĩ Poole le í 6ua a yàrónza na ká 6uennáa ù cŕn, le o biónĩ wi làa fo.» ¹⁹ A 6a dásíwá

* **23:3** Ho pãahũ mu yi ká hã soni 6a wee wé khũunĩ à hã flani wé yí mi. † **23:5** Mi loĩ Léró vŭahũ (Exode) 22.27

kuure jùhúso fù a yàronza níi yi, á 6a khèra vaá ò ò o tùara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ A wón bía: «Ba zúífùwa wó lè jii dà-kéní à 6a le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le 6a 6ua a Poole à varáa ho làndá tùíá fεεrowà yahó, le lé bïo á 6a wi 6a wíoka loñ o bïo yahó yi sese. ²¹ Eε yí jí mu. Ba 6úí wíokaa mítén vó, á wi 6a párá wíi wo. Ba po nùpua 6úará-jun. Ba dó mí jini nòn le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínóñ o Poole á 6a yú 6ó. Ba wíokaa mítén vó, á pan à ùnén lé yia jii.» ²² A 6a dásíwá kuure jùhúso henía mu nòn o yàronza mu yi le bïo ó o bía nòn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. O o día a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεεεre Felikisi cón

²³ Bún món á 6a dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwá jun á bía nòn yi: «Mi ve 6a dásíwá khíá-jun à kúee mín wán, à bè 6a cón-yòdorowà 6úará-tín làa píru wán, à séení 6a nùpua khíá-jun na buan hã càn6úawá, à mi wíoka miten ho *Sezaaree varó bïo yi ho tñàahú lèèrèwa bïo dènú pàahú. ²⁴ Mi mún cà 6a cúawa na mi ì lá là a Poole, à 6ua vaa dé o kuvεεεεεre Felikisi níi yi ká mi yí le dεε 6úí wé o.» ²⁵ O o túara hã bíoní na kà ho vùahú yi á nòn 6a yi:

²⁶ «Ínén Koloode Liziasi á wee tèní ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεεre yi.

²⁷ Ba *zúífùwa lá wíira a nñi na kà, á lá wi 6a 6úe o. Ká í zūna mu le o bïo sá ho *Oroomu yi, á ínén dásíwá á kánía wo. ²⁸ Í wi á í zūñ bïo nòn 6a zúífùwa wee koonínáa wo yi, lé bún á í buan wo vannáa 6arén làndá tùíá fεεrowà cón. ²⁹ A í zūna le lé 6arén kùrú làndá bïo á nòn 6a wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhá yi dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o 6úe, táá ò o dé ho kàsó yi. ³⁰ Bún món, á 6a jà í zeñ wán le 6a zúífùwa wee lè o wán, lé bún nòn á í dεénía le 6a 6ua a varáa ù cón, à í mún le bía wee kooní a yi à ve o ù cón.»

³¹ A 6a dásíwá wó bïo 6a jùhúso bía nòn 6a yi. Ba fó a Poole ho tñàahú mu yi á buan wàráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tñ, á 6a dásíwá na wee varáka bínía 6uara mí lún yi, à 6a día bía yòora 6a cúawa á bán bô là a Poole. ³³ Ba vaa dεéníi ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vùahú o kuvεεεεεre níi yi, à 6a nòn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvεεεεεre kàráanna ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kshú yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» Bïo ó o zūna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nòn wo yi: «Bía wee kooní foñ hía 6ueé dñ, á í màhá à tùa foñ.» O o nòn le jii le 6a dé o o *Herodee béení zí-beení‡ yi á pa yi.

‡ 23:35 Herodee béení zí-beení: Le lée zí-beení 6úí ó o Herodee hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zí-beení mu lé dño á ho Oroomu kuvεεεεεrewà hía wee wé keí yi.

24

O Poole á 6a zúifùwa le o wó khon

¹ Wizooní bïo hònú bún món, á 6a yankarowà jùhùso beení Ananiasi, lè 6a ya-díwá nùwá yèn búí, à séení nùpue búí na zū ho *Oroomu làndáwá na 6ueé bío 6a jii á bò mín 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tεεtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεere cón. ² A 6a 6uan o Poole 6uararáa. O o Tεεtuluusi wáa wee zéení bío ó o wó khonnáa ká síi: «Wa jùhùso, ùnén lé yia nòn wa yúráa ho héerà. Mu bè-yèrémákania na wíokaa wa kòhú lé ù bè-zúíminí nòn á bún búenbúen wóráa. ³ Mu biowa na wa wee yí búenbúen fεεε há lùà búenbúen yi á wa zū bío, á wa yiwa yí dà máa nònsá foñ hùú. ⁴ I yàá máa òn máa yáa ù páahú. I wee fio fo, sáberé à ù jii cón cínú. ⁵ Wa mòn mu le o ñi na ká dà à yáa bío ká mu 6úaa. Ba *zúifùwa na ho òmíjii yi búenbúen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazarεetesu kuure búí jùhùso. ⁶ Le *Dónbeení zí-beení na bío sá le yi ó o lá wi o ò tíí, lé bún te o wíiró. Wa lá le wa à òn [wa làndá wán á à cítíráa wo, ⁷ ká 6a dásíwá jùhùso Liziasi lé yia fáa wo wa níi yi lè le sí-suee, ⁸ ò o nòn le jii bíi wee kooní a yi le 6a 6uen ù cón.] Fo tùara a ñi mu yi, á ùnén à ùten á à mi bío 6a le o wó khonnáa.» ⁹ A 6a zúifùwa bíi sá a ñi mu jii le bío ó o bíi lé ho tiiá.

O Poole wee fεε mi tiiá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuvεεεere wáa dá mí níi o Poole yi le o bío. O o Poole lá le bíoní ò o bíi bío ká: «Í zū le fo fá le cítii ho kòhú na ká yi mu míana. Lè bún te bío á í láaráa foñ á à fεεráa í tiiá á à lénnáa í jùhú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. I 6uara ho Zeruzalεemu yi á wà 6ueé 6úaaní le Dónbeení mu wizooní á òn máa dà píru jùn wán. ¹² Ba yí yú mi ká í wee wáaní là a búí le Dónbeení zí-beení lún yi. Ba mún òn yí yú mi ká í wee khà nùpua kúee mín yi 6a zúifùwa kàránlò zíní yi, tàá ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéení le bío 6a wee bío í jii á bon. ¹⁴ Bío á í zū á í wee wé lé bío ká: Ho wòhú na á 6arén le ho bío yí bon, hón lé há á òn bò á wee sá na wàn 6úaaawa 6àn Dónbeení yi. Bío búenbúen na wi ho làndá lè le *Dónbeení jii-cúa fεεrowà vónna yi á í tà bío. ¹⁵ Bío á í dó í síi yi, lé bún á 6arén mún sía dó yi le 6a ñi-tentewà lè 6a ñi-kora á khii vèe. ¹⁶ Lé bún nòn á í wee hení í lò à 6ua íten sese le Dónbeení lè 6a nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bío yèn ká í máa va ho Zeruzalεemu. Ká í bíni 6uenlò bíi jùhú lé le séení wáí á í 6uan 6ueé nòn wàn ñipomu yi, lè mu hámu na á í 6ueé nòn le Dónbeení yi. ¹⁸ Bún lé bío 6àn tonlò á í kera yi le Dónbeení zí-beení lún yi á 6a 6ueé zoó yú, à bún ho ceéró làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bíi làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azií kòhú zúifùwa nùwá

γεν βύι lé bía nònzoñ wi bín. Bán lé bía lá ko à 6a 6uee đĩn ũ yahó, à kooní miĩ ká 6a mən í wékheró. ²⁰ Tàá le í tùa 6arén na ká yi: Nònzoñ na á í đĩn ho làndá tũia fεεrowà yahó à fεεra ho tũia léraráa í jũhũ vaá vó, ká bĩo 6a le í wó khonnáa βύi 6a mən à 6a zéení mu. ²¹ Ká yínəñ bĩo á í bía pónpón 6a yahó le í tà 6a nĩ-hía vèeró bĩo, á nən 6a wee cítíráa mi ho zuia.»*
²² O Felikisi zũ bĩo o Nũhũso wõhũ bĩo karáa sese, ó o bàrá le cítíi fló pòn-veere yi, ò o bía: «Hen ká 6a dásíwá kuure jũhũso Liziasi 6uara, á í màhá à fi mi cítí.» ²³ O o nən le jii 6a dásíwá jũhũso na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màhá día le o dá wé mítén, ò o mún na ho wõhũ 6àn bõnlowà yi à 6a wé dàñ 6uee βύεεκí o à yí o séení.

O Poole đĩn o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizooní bĩo yen bũn món, ó o Felikisi lè mín hãa zúifù hĩnzoró Durusiye á bò mín 6uara. O le 6a vaa ve o Poole le o buen, ó o 6ueé já bĩo á wón bía le siidéro o *Krista yi bĩo yi. ²⁵ Ká bĩo ó o Poole hĩa wee bío ho térén mítén lè ho 6ua mítén sese, lè le cítíi na wà a buen bĩo, ó o Felikisi zána, ó o bía: «Fo wáa dà a lén. Ká í yú níi pãahũ na yi, á í ì bĩn ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wáí wo yi, lé bũn nən ó o wee veráa wó túntún à 6uee tà lè hã láakáwá. ²⁷ Lúlúio bĩo jun bũn món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεενεεre. O Felikisi wi ò o wéé 6a zúifùwa sía, ó o día a Poole ho kàsó yi.

25

O Poole le 6a bá-zàwa bée lé yia á à citi mi

¹ O Fesituusi buenló ho kõhũ mu yi wizooní tĩn bũn món, ó o đĩn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzalεemu. ² Bĩo ó o vaá dõn bín, á le *Dónbeení yankarowà júnása lè 6a *zúifùwa yadíwá á 6ueé bía a Poole wékheró bĩo nən wo yi. Ba flora a Fesituusi ³ le o jĩá mí yi ò o na ho wõhũ mí yi à mí 6ua a Poole varáa ho Zeruzalεemu. Yaa 6a lò a wán, á wi 6a 6úe o ho wõhũ wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bía nən 6a yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cĩnú ká ínén í bεεre á a bĩn ì va bín.» ⁵ O o bĩnía bía: «Hen ká 6a βύi wi mi tĩahũ á dà vaá zéenía a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hã wizooní bĩo hêtĩn, tàá bĩo píru mí dòn làa ba, bũn món ó o bĩnía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tõn, ó o Fesituusi lée kará mí cítíi fliníi lahó yi, ò o le 6a 6ua a Poole buennáa. ⁷ Ká a Poole 6ueé dõn, á 6a zúifùwa na ló ho Zeruzalεemu yi kĩnía wo yi á wee kooní a yi làa bĩowa síiwá cèrεε na á 6arén mí bεεre yáá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole

* 24:21 Mi loĩ Bè-wénia vũahũ 23.6

màhã pã ò o fεera ho tũíá léraráa mi nũhũ kà sii: «ĩ yí wó bè-kohó búí 6a zúífùwa làndá lè le *Dónbeenĩ zĩ-beeni dání yi. I mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu bée.»⁹ Bĩó ó o Fesituusi wi ò o wéé 6a zúífùwa s̄la, ó o wãa tũara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzalεemu á 6a vaá cítí fo í yĩo yi bĩn le bíonĩ mu dání yi le?»¹⁰ O o Poole bía: «ĩ wi o bée cítíi flinĩi, á le bĩn á ĩ ko à ĩ cítí yi. I yí wó yí khon lè 6a zúífùwa. A ũnén ũ bεere yáá zũ mu.¹¹ Ká ĩ 6uan khon, á wó mu búí na bío yi á 6a ko 6a búe mi, á ĩ máa pĩ ĩ húmú. Ká bĩo 6a bèn le ĩ wó khonnáa á yí bon, á nùpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi 6a nũ yi. O bée lé yĩa á à fεe ĩ tũíá.»¹² O o Fesituusi lè 6a nùpua na wee na hã yile-tentewá wo yi m̄n m̄n. Bũn m̄n ó o bía: «O bée lé yĩa á à fεe ũ tũíá làa bĩo fo le mu wéráa.»

O Poole d̄n o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizoóni bĩo yēn bũn m̄n, ó o bée *Akiripaa lè m̄n h̄nló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wá vaá tēnía a Fesituusi yi.
¹⁴ Ba wó hã wizoóni bío yēn bĩn, ó o Fesituusi yú zēenía a Poole bío là a bée Akiripaa kà sii: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi díá.¹⁵ Pãahũ na á ĩ van ho Zeruzalεemu, á 6a yankarowá núnása lè 6a *zúífùwa ya-díwá 6ueé bía a nũ mu wékheró bío n̄n miĩ, á 6a le ĩ bío le o ko ò o búe.¹⁶ A ĩ bía n̄n 6a yi le ho Oroomusa yí máa tà siinĩ nùpue nũhũ kà sii, ká 6ãnsò làa bía le o wó khon yí d̄n m̄n yara ó o yí mà ho tũíá yí léraráa mi nũhũ bío 6a le o wó khon dání yi.¹⁷ Ba bò m̄n làa mi á 6uara hen, á ĩ wãa yí díá á mu yí míana, á mu 6ãn tá na lée t̄n, á ĩ van le cítíi flinĩi, á ĩ le 6a 6ua a nùpue mu 6uennáa.¹⁸ A bía le o wó khon á 6uara. Ká hã wékhwewa na á ĩnén lá wee leéka bío 6ãn d̄eē woon á 6a yí mà a jii.¹⁹ Mu lé 6arén kúrú làndá bío á 6a làa wo wãanía wán, là a nũ búí na 6a le Yeesu na húrún ó o Poole wee bío le o yĩo wi lua bío yi.²⁰ Bío á ĩ ì wé wé è fáaráa hã tũíawá mu á ĩ yí zũ. Lé bũn n̄n á ĩ tũara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalεemu á 6a vaá cítí o ho tũíá mu dání yi le? ²¹ Ká a Poole màhã cà mu le o bée lé yĩa à cítí mí. A ĩ wãa n̄n le jii le 6a díá le o wé ho kàsó yi fúaa ká ĩ yú a n̄n o Sezaare yi.»²² O o Akiripaa wãa bía n̄n o Fesituusi yi: «Mu mún ñ wé s̄l ĩnén yi á ĩ jĩ a nũ mu bíonĩ.» O o Fesituusi bía n̄n wo yi: «Ho yíró ká ũ jĩ hã.»

²³ Mu tá na lée t̄n, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè 6a dásiwá núnása lè ho lóhó nĩ-beera á bò m̄n, á bán dó ho cùkú 6a yi lēnía 6ueé zonnáa le cítíi flinĩi. O o Fesituusi n̄n le jii le 6a 6ua a Poole 6uennáa.²⁴ Bĩó ó o 6ueé d̄n, ó o Fesituusi bía: «À ũnén bée Akiripaa, lè minén na làa wēn páanía wi hen ká 6úen6úen, o n̄i na d̄n mi yahó ká lé yĩa bío yi n̄n á 6a zúífùwa 6úen6úen vonnáa m̄n ĩ c̄n hen, lè ho Zeruzalεemu yi, á wee wãamaka le o ko ò o búe.²⁵ ĩnén c̄n á ĩ yí m̄n bío

ǒúí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. Εε ká bǐo ó orén mítén le ǒa bá-zàwa béε lé yǐa ko ò o cítí mí, á ì le búñ lé bǐo á mu wáa à wéráa. ²⁶ Bǐo á ì ì túa sese o nǐi mu dǎní yí á à na ǒa bá-zàwa béε mu yí á mía. Lé búñ nǎn á ì ǒuan wo á ǒueé dǐnǐa mi yahó, sǒnkú à ùnén Akiripaa ù bεere yahó. Ká fo tùara a yí, á ì ì yí bǐo ǒúí á à túa. ²⁷ Lé bǐo mu jǐhǐ mía ì cǒn à ì bǐo le ǒa ǒua kàsó nǐi varáa ho Oroomu ká ì yí zéenia o wékheró.»

26

O Poole lá le bioní o béε Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bía nǎn o Poole yí: «Ho wǒhǐ nǎn foñ, wáa fεε ù túiá à lénnáa ù jǐhǐ.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee fεε ho túiá à lénnáa mí jǐhǐ ká sii: ² «Béε Akiripaa, ì sǐi ǒèntǐn wan ho wǒhǐ na á ì yú ho zuia bǐo yí à fεε ì túiá à lénnáa ì jǐhǐ ùnén yahó, làa bǐo ǒúenǒúen na ǒa zúifùwa le ì wó khon bǐo yí. ³ A ùnén ùten yáá zǔ ǒa zúifùwa làndáwá ǒúenǒúen làa bǐo ǒa wee wé kán mín wán. A ì bǐnǎ wee fio fo à ù jǐ ù yí à jǐnǎa ì cǒn. ⁴ Ba zúifùwa ǒúenǒúen zǔ bǐo á ì karáa hàrǐ ì yàronmu pǎahǐ. Ba zǔ bǐo á ì ǒuan lè ìten hàánǐ wàn sǐi nùpua tǎhǐ lè ho Zeruzaleεmu yí. ⁵ Ba zǔ mi míana, á lá tà mu á ǒa à bǐo mu wéréwéré le ìnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bǐo nǐ-kéní, bǐa ǒa le Farizǐewa. ⁶ Ho zuia á ǒa wee cítí mi lé bǐo á ì dó ì sǐi bǐo le Dónbeenǐ dó mí jǐi le mí ì na wàn ǒuaawa yí. ⁷ Wàn sǐi nùpua zǐ-júná pírú jún á mún dó mí sǐa le mi wé è sá máa khí á wé è ǒuaaní le Dónbeenǐ fúuu le wisoni lè ho tǐnǎahǐ. Béε Akiripaa, búñ lé bǐo nǎn ǒa zúifùwa wee koonínáa mi. ⁸ Minén zúifùwa, lée webio nǎn á mi wee leéka le le Dónbeenǐ yí dà máa vèení ǒa nǐ-hía?

⁹ «Ìnén ì bεere lá wee leéka le ì ko à ì wé bǐo ǒúenǒúen à héréa o Nazareete nǐi Yeesu bǐo. ¹⁰ Búñ lé bǐo á ì wó ho Zeruzaleεmu yí. Mu ǒàn wéró wǒhǐ á ì yú ǒa yankarowá júnása cǒn á wiikaa le Dónbeenǐ nùpua cèrèε kúaa ho kàsó yí. Ká ǒa le mí ì ǒúe ǒa à ì mún tà búñ. ¹¹ Pǒnna cèrèε yí ká ì wee héε léka ǒa zúifùwa kàránló zǐnǐ ǒúenǒúen yí à beé ǒa lò, á wi à ì kǐkǐ ǒa yí à ǒa yèrémá mí jǐnǐ à pǐ a Yeesu bǐo. Ì lá jǐi ǒa wán dà, fúaa ì wee màjǎ lé vaa beé ǒa lò há kǎ-vio ǒúí lórǎ yí.

¹² «Wizonle ǒúí á ì ló jǎn ho Damaasi mu bǐo yí lè le *Dónbeenǐ yankarowá júnása jǐi na ǒa nǎn mi. ¹³ Béε Akiripaa, mu wó le wisoni yí ká ì lá ho wǒhǐ wà, á ì mǎn mu khoomu na pánkǎ wi po le wii khoomu à mu yòló lo ho wáayi á líi kǐnǐa ìnén làa bǐa làa mi bò mín yí. ¹⁴ A wa ǒúenǒúen ló lùiorá, á ì wee jǐ à mu tǎmu ǒúí wee bǐo bǐo ká làa mi lè wàn bioní: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò ká sii le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vǐna a. Εε ká ù màhá à wé á à

sa.› ¹⁵ A ì tùara: «Núhúso, fo lée wée?» O o bía: «Inén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ Εε κά ũ lii híní yòò òḡn. I wi à ũ wé ì ton-sá. Lé bŭn nɔn á ì zééníanáa íten làa fo. Fo ò wé ì seéràsò á à zééní ì na 6a nùpua yi le fo mɔn mi, á mún n̄ bío bío á ì bíní ì zééní làa fo á à na 6a yi. ¹⁷ Inén á à kání fo 6a zúífùwa làa bía yínɔ́n 6a zúífùwa níi yi. I wee tonka fo 6a cón, ¹⁸ bèra a na à ũ hén 6a yìo, à vá bía wi le tìbírí yi léráa mu khoomu yi, á mún fé 6a o *Satāni pànká níi yi à na le Dónbeení yi. Ká 6a tà Inén bío yi, á 6a bè-kora á à sén n̄ díá á à na 6a yi, á 6a à yí ho lahò bía bío sá le Dónbeení yi t̄lahũ.»

¹⁹ «Bέε Akiripaa, lé kà sii mu wóráa. I yí p̄ mu bío na zéénia mítén làa mi bío. ²⁰ I nín-yání bía le Dónbeení bío ho Damaasi yi. Bŭn mɔn á ì zéénia mu ho Zeruzaleemu yi, à lá ho *Zudee kōhũ búenbúen, á zéénia mu làa bía yínɔ́n 6a zúífùwa. I wee bío na 6a yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeení, à wé wé hã wárá na wee zééní le 6a yèrémáa bío bon. ²¹ Lé bŭn bío yi 6a zúífùwa wíiraráa mi ká ì wi le Dónbeení zì-beení lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeení màhá pan mi fúuu á búeé 6ó ho zuia. A ì t̄n òḡn mí yahó á wee zééní bío á ì mɔn làa bío á ì j̄á à na 6a n̄-beera làa bía ká búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bío 6a j̄i-cúa fεerowà là a *M̄ȳiize bía le mu ù wé. ²³ Ba bía le ȳia le Dónbeení mɔn léra á lò ò be, le orén lé ȳia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé ȳia á à zééní ho káníló bío na lé mu khoomu á à na wàn n̄pomu lè hã síí-viò yi.»

²⁴ Bío ó o Poole wee fεε ho t̄iá á à lénnáa mí j̄uhũ kà síi, ó o Fesituusi wāamaa o wán: «Éee Poole. Fo wee khée le? A ũ minka bè-zūnminí lé bío wāa nɔn á ũ j̄uhũ mianáa b̄n.» ²⁵ O o Poole bía nɔn wo yi: «Fesituusi cùkúso, ì yí máa khée. Hã bíoní na á ì wee bío ká á j̄uhũ wi, á hã mún bon. ²⁶ O bέε Akiripaa j̄á mu b̄an t̄iáwà. I dà a bío o yahó ká ì poní séra. I zū mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o zū. Lé bío mu yínɔ́n bío na s̄ankaa wó kùéèrè yi. ²⁷ Bέε Akiripaa, fo dó ũ síi bío le *Dónbeení j̄i-cúa fεerowà bía yi le? I zū mu le fo dó ũ síi mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa bía nɔn o Poole yi: «Fo wāa wi à hen làa c̄inú à ì yèrémá wé o kèrèt̄iε.» ²⁹ O o Poole bía nɔn wo yi: «À mu wé lònbiò, tàá à mu mía poní bŭn, á ì pá wee fio le Dónbeení yi le mu yí k̄aj̄na ũnén ũ dòn yi, ká bía búenbúen na wee j̄í ì bíoní ho zuia à wé le ì bío, ká hã zúakùaríwà na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o bέε, là a Bereniisi, là a kuvεενεεre, làa bía búenbúen na làa ba wi mín wán á h̄inɔn yòò òḡn, ³¹ à 6a fó mín 6a ló á lée wee bío làa mín: «Wékheró búí na nɔn ó o n̄i na ká ko ò o búe, tàá ò o dé ho kásó yi hón mía.» ³² O o Akiripaa bía nɔn o Fesituusi yi: «Mu yínɔ́n bío ó o n̄i mu le o bέε f̄i mí c̄it̄i, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole p̄n̄n̄áa ho Oroomu

¹ B̄io mu b̄ía le wa ko wa lá ho won-been̄í à varáa ho Italií k̄sh̄ú yí, á 6a n̄n̄ o Poole l̄è 6a k̄asósa n̄w̄á ȳen b̄úi 6a d̄ásíwá p̄úh̄úso na 6a le Zuliyuusi yí. O d̄ásí n̄ii mu á ló ho *Oroomu d̄ásíwá kuure b̄úi yí, d̄io 6a wee ve làa bá-z̄áwa b̄éé d̄ásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-been̄í dà-kéní na ko ho dé mí yahó l̄è ho Azii k̄sh̄ú wanna d̄inn̄ii c̄ón á h̄ín̄n̄ wà. N̄ii b̄úi na 6a le Arisitaaki á zon làa w̄en. O ló ho Maseduana k̄sh̄ú lóhó na 6a le Tesaloniiki yí. ³ Mu tá na lée t̄s̄n̄, á wa vaá d̄s̄n̄ ho Sid̄n̄ lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o n̄n̄ le n̄ii wo yí ò o léka m̄ín b̄ónlowà wán à 6a yí o séení. ⁴ B̄ún m̄ón á wa h̄ín̄n̄ b̄ín wà. Ká ho pinpiró wee s̄í wa yahó, á wa kun á kh̄íi tun waten yí l̄è ho Siipere k̄sh̄ú na wi mu p̄umu t̄lah̄ú, á bá h̄ón wà. ⁵ Wa tò mu yámú p̄umu yí á ló ho Silisii l̄è ho P̄anf̄lii k̄ána n̄is̄ání yí á vaá d̄s̄n̄ ho Lisii k̄sh̄ú lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé b̄ín á 6a d̄ásíwá p̄úh̄úso yú ho Alekis̄andiri lóhó won-been̄í b̄úi na wà a va ho Italií k̄sh̄ú. A h̄ón lé h̄ia ó o k̄úaa w̄en yí. ⁷ Wa wó wizooní ká h̄ā boo ho w̄sh̄ú wán. Wa wà ȳèr̄èd̄èd̄è, á lò bon làa s̄òobéé á b̄ò yí vaá d̄s̄n̄na ho K̄iniide lóhó p̄ii. A b̄io ho pinpiró hò w̄en á wa yí dà máa lá dén d̄ání so, á wa kun vaá ló l̄è ho Salam̄on̄e c̄ón, á bá ho Ker̄ete k̄sh̄ú na wi mu p̄umu t̄lah̄ú wà. ⁸ Wa bá ho k̄sh̄ú mu, ká mu màh̄á wó lònbee làa s̄òobéé. Wa vaá d̄s̄n̄ ho lahó b̄úi na 6a wee ve làa «Wonna D̄inn̄ii La-sen̄í.» Ho wi ho Lasee lóhó n̄is̄ání. ⁹ Wa míana le v̄een̄í mu yí dà, á 6a *z̄úífùwa p̄iní líró p̄āh̄ú* kh̄íina yú, á ho won-been̄í p̄àró lònbee wíokaa wee wé. Lé b̄ún ó o Poole p̄án̄áa 6a zeñ wán ká s̄ii: ¹⁰ «Wàn z̄áwa, ì m̄on mu le le v̄een̄í na wa wi yí á à wé lònbe-been̄í. Ho won-been̄í l̄è mí s̄èró á ho yáaró na b̄úaa á à yí. A bè b̄ún wán, á warén wa beere yí bánb̄aa á wa muk̄ání á à v̄í mu yí.» ¹¹ E ká 6a d̄ásíwá p̄úh̄úso màh̄á dó mí s̄ii b̄io ho won-been̄í p̄úh̄úso làa ȳia te ho leékaa le mí ì wé yí, á po b̄io ó o Poole b̄ía. ¹² Ho keení h̄ā wanna d̄inn̄ii na ká yí ȳín̄ó b̄io na se le t̄een̄í p̄āh̄ú. Lé b̄ún te b̄io á b̄ia wi ho won-been̄í yí boomuso á wó le p̄ii dà-kéní à 6a le mí ì h̄íní ho lóhó mu yí á à lén. Ba lá wi à 6a vaa d̄ā ho Ker̄ete k̄sh̄ú wanna d̄inn̄ii la-veere b̄úi na 6a le Fenikisi. H̄ā ȳèr̄emáa wi l̄è lé wii t̄een̄í. Lé b̄ín 6a wi à 6a vaa c̄āaka yí, á le t̄een̄í p̄āh̄ú kh̄íi ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-z̄áwa b̄úi h̄ín̄n̄ l̄è le wii h̄èen̄ii b̄àn n̄ín-káahó á wee p̄èeka, á 6a wee leéka le mí dà à wé b̄io 6a lá le mí ì wé. Ba h̄ín̄n̄ á vá lée bá l̄è ho Ker̄ete k̄sh̄ú b̄àn p̄i-k̄ání á wà. ¹⁴ Cúa-ȳen á pinpi-been̄í b̄úi na 6a le Erakiyon á ló ho k̄sh̄ú mu wii

* 27:9 Ba z̄úífùwa p̄iní líró: Ba z̄úífùwa wee wé lí mí p̄iní h̄ā wiso-poa p̄ih̄ú vaa véen̄ii l̄è ho tá kh̄óoré p̄ih̄ú b̄úakáró p̄āh̄ú. Ba p̄iní mu líró m̄ón lé b̄io á h̄ā pinpi-beera wee wé và yí. H̄ā wanna p̄àró yid̄èèr̄é wé keñ h̄ón p̄āh̄ú so yí.

hènni bàn nín-tláni. ¹⁵ A ho yèrè má sí ho pinpiró lée bío na yí dà máa wé. A wa sá san día waten, á ho buan wàráa. ¹⁶ Ho kōhū dà-za búí na wi mu jummu t̄ahū á yèni 6a le Koda, ká ho wi le wii hènii bàn nín-kááhó, lé hón á wa khíina nísání, á ho dá tun wen c̄inú, á wa màhá wáa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Bío wa lá ho yòó dó vó, á 6a won-páwa canka hā hūni á bánbáa ho won-beení à ho hīa yí hēkenka. Ba zāna ho hīa vaa fūuní le hēnlè yi ho Libii jii, á 6a lá le dèe na wee t̄i ho won-beení lūwii yi á can ho won-beení yi lè ho hūló á líí dó mu jummu yi, à 6a wáa día mítén á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Bío ho tá t̄n à ho pinpiró pá lan wee v̄invā ho won-beení lè mí sòobé, á 6a búakáa wee búen ho sèró à kúee mu jummu yi. ¹⁹ Mu bàn tá na b̄inía lée t̄n, á ho won-beení bíowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénni kúee mu jummu yi. ²⁰ Mu yú wizooní bío yen ká nūpue yère máa dá lé wii lè hā mànaayio wán, à ho pinpiró pá lan wee vā lè mí pánká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ B̄ia wi ho won-beení yi míana à 6a máa dí bío. O o Poole wáa h̄inon d̄in 6a yahó ò o b̄ia non 6a yi: «Mi n̄onzon lá zū se bío á ì le mi yí le wa lé ho Kerete yi á mi tà yi. Se mu minka bíowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²² Ee ká hā laà na ká wán á mi hení mi s̄ia. O búí mukāni máa v̄i. Ho won-beení mí dòn lé hīa á à yáa. ²³ Ho h̄ihū t̄nāahū, á le Dónbeení na á ì bío s̄a yi á wee búaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara ì c̄n, ²⁴ á buéé b̄ia non mi: «Poole, yí z̄n. Fo ko à ù vaa d̄in ho Oroomu b̄ee yahó. Le Dónbeení á à fení ūnén làa b̄ia làa fo páanía wi búenb̄uen.» ²⁵ Wa nūwā, mi cén hení mí s̄ia. Ì dó ì s̄i le Dónbeení yi. Mu ù wé làa bío mu b̄ia nonnáa mi. ²⁶ Ho pinpiró á à dòn wen á à varáa ho k̄a-veere búí yi.»

²⁷ Mu t̄n̄onna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mēditeranēe yámú jummu wán. Ho tá t̄ahū, á ho won-beení ton-sáwá wee leéka le wa wā vaá s̄arā le b̄onb̄óore yi. ²⁸ A 6a lèera ho hūló na ho h̄nló dèe búí na lí á can yi á dó mu jummu yi, á mu booró yú hā mēterewa b̄oní làa píru làa bío hējun. Bío 6a vā van c̄inú, á 6a t̄in lèera ho dó, á 6a yú mēterewa b̄oní làa bío hēt̄in. ²⁹ Ba zāna le wa won-beení hīa vaá hén hā hue-beera búí. Lé b̄in non á 6a khūaana ho h̄nló bíowa bío náa na líka na wee bua ho d̄iní á can ho won-beení yi á kúaa mu jummu yi lè ho món, à 6a wáa kará wee lòoní ho tá t̄iló. ³⁰ Ho won-beení ton-sáwá wi 6a lūwí, á 6a vā ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu jummu yi, à 6a wee bío le lé mu bíowa na wee bua ho d̄iní á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole b̄ia non 6a dásiwá j̄uh̄uso lè 6a dásiwá na ká yi: «Héyí! Ba nūpua mu á yí kará ho won-beení yi, á mí

máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wá.

³³ Bío 6a wee lòní ho tá t̄l̄ó, ó o Poole henía 6a s̄la le 6a dí mu b̄io. O b̄ia làa ba kà: «Bío kà lé mu wizooní píru náa ká mi yí máa dí b̄io h̄úu. ³⁴ Mi cén cà mu b̄io dí, à mí p̄ankáwá à keń. Mi n̄i-kéní woon á d̄e b̄uí kà máa khuee yi.» ³⁵ H̄s̄n b̄ioní so b̄io vaa véenii, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeenĩ b̄arákà, ò o c̄eeka ho wee là. ³⁶ A 6a búenb̄úen màh̄á wáa yú le s̄i-heb̄úee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beenĩ mu yi léee n̄upua kh̄iá-jun làa búarát̄in làa píru làa n̄uwá h̄ez̄in. ³⁸ Bío 6a dúka s̄ú á 6a kh̄uaana ho d̄inl̄ó á kúaa mu jummu yi bèra a na à ho won-beenĩ wé záyi.

³⁹ Bío ho tá t̄s̄n, á ho won-beenĩ ton-sáwá á yí z̄u ho lahó na 6a wi yi. Lahó b̄uí na s̄uaráa lè le b̄ónb̄óore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé b̄in á 6a lá wi à 6a vaa zoo d̄iní ho won-beenĩ yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu b̄iowa na lika na wee 6ua ho d̄iní á kúaará. Ho won-beenĩ mu b̄an p̄eńnia á 6a mún feera kúaará, á 6a can ho p̄ns̄ò-beenĩ ho won-beenĩ mu yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à janáa h̄ón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a màh̄á vaá b̄ó le h̄õnlè yi. Ho won-beenĩ mu b̄an yahó á f̄un̄ia le h̄õnlè yi á ho yí dà máa va l̄ue. Ká ho b̄an m̄ón á mu jummu na wee h̄iní lè mí p̄anká á háakaa. ⁴² A 6a dásíwá wi à 6a búe 6a kàsósa, ò o b̄uí h̄ia yí wáa l̄en à fen. ⁴³ Ká 6a dásíwá n̄uh̄so màh̄á wi ò o fení a Poole, ó o p̄á le 6a yí wé mu. O o b̄ia n̄on b̄ia z̄u mu jummu yi le 6a yénka lé ho yahó à b̄ánbá ja le b̄ónb̄óore. ⁴⁴ Ká b̄ia ká b̄án á à 6uaka h̄a penminí tàá ho won-beenĩ b̄iowa b̄uí yi á janáa 6a m̄ón. Lé kà s̄ii á wa búenb̄úen wóráa á dàna lóráa mu jummu yi à d̄e woon á yí wó a b̄uí.

28

Bío wó ho Malite yi

¹ Bío wa m̄on à wa fera wó, á wa ja á 6a le ho k̄sh̄ na wa wi yi yèni 6a le Malite. ² Ho n̄upua 6uan wen se. Mu wó à ho viohó wee tè á le t̄eńi wi, á 6a lò ho d̄sh̄ á wa kará k̄nia yi. ³ O o Poole khuiira h̄a b̄úeńi le mí ì yéńni á à k̄úee ho d̄sh̄ yi. A b̄io ho d̄sh̄ wunwuró wi, ó o d̄ih̄ioni ló h̄a b̄úeńi mu yi, á c̄uaana a Poole n̄ii 6uan yi wee d̄andu. ⁴ Bío ho Malitesa m̄on mu, á 6a wee b̄io làa mín: «Wa n̄uwá, o n̄ii na kà léee n̄i-b̄úe. O fera yí h̄urun mu jummu yi ká le dofiní na t̄erénna màh̄á pá yí tà le o muk̄anĩ keń.» ⁵ Ká a Poole màh̄á p̄aranna a fá dó ho d̄sh̄ yi. O yáá yí m̄on o vía. ⁶ Ba búenb̄úen wáa pan le c̄ua-yen ká a Poole wee le, tàá le o ò d̄in d̄in á à lé è l̄uwá lí hí. A 6a pan san à d̄e b̄uí máa wé, á 6a yèrémáa mí jiní á wee b̄io b̄io kà: «Ȳia kà léee dofiní b̄uí.»

⁷ Ho k̄sh̄ mu na wa wi yi ya-dí á lún beenĩ wi. Ho s̄uaráa yi làa hen na wa wi yi. O n̄ii mu yèni 6a le Pubiliyuusi. O 6uan

wen sese hã wizooní bïo tïn yi. ⁸ O nñi mu ßàn maá lò yí here wi le dãmu ðèe yi. Lée tènñi làa fin-lonloòró vãmú tò a. Ó o Poole wà zon o cón, á flora nòn wo yi, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Bún món á ho kshũ mu vánvárowà na ká wee buen, á bán mún wa. ¹⁰ Le kónbii ßuaró lè mí síwà á ßa ßuan làa wen. A bïo wa lénlò ðñ, á bïo wa màkóo wi yi le veññi bïo yi á ßa nòn wen.

O Poole vaá ðñ ho Oroomu

¹¹ Hã piina tïn lé hĩa wa wó bñ á bò yi wàráa. Won-beenñi búii mún kera bñ làa wen á le tènñi pãahũ khĩina yú. Ho lò ho Alekisãndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofi-hénbéní.* Bïo á ho wee lén á hón lé hĩa wa zon. ¹² Wa ðñ ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tïn bñ. ¹³ Lé bñ wa ðñ yi á bã le ßúee vannáa ho Erekió lóhó. Mu ßàn tá na lée tñ á ho pinpiró vã, á wee lé lè le wii hènñi ßàn nín-káahó buen. Bún ßàn wizooní ñun níi lé bïo wa vaá ðñnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètíewa búii bñ, á ßa flora wen le wa wé hã wizooní bïo hènñun làa mí. Lé ká síi á wa wà ñonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bïo ho lóhó mu yi na ñá wa ßuenlò sã, á lò ßueé sã wa yahó ho Apiyuusi yãwá, lè ho lahó na ßa le «Làanía bïo tïn» yi. Bïo ó o Poole mòn ßa ó o dó le Dónbeenñi b̄aráká á yú le sí-hebúee.

¹⁶ Bïo á wa vaá ðñ ho Oroomu, ó o Poole ßa nòn le zii búii yi ó o làara yi mí ðòn, á ßa le o dásí nñi búii wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenñi b̄éññi bïo

¹⁷ Mu wizooní tïn níi zoñ, ó o Poole von ßa *zúifùwa ñúnása le ßa le mí kúee mín wán. Bïo ßa ßueé fò mín o zii ó o bía nòn ßa yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalεemu zúifùwa wñira mi á dó ho Oroomusa níi yi. A ññ yí wó yí khon le wàn ñipomu. I mún yí yáara wàn ßúaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mi á bïo búii na ßa à ðñ wán á à ßuéráa mi á ßa yí yú, á ßa le mí ì día mi. ¹⁹ Ká bïo ßa zúifùwa pã mu, á ñ wó san le ßa ßua mi ßuennáa ho Oroomu b̄éé cón á wón fεé1 tũiá. Ká mu yínón wàn síi ñupua á ñ wà ßueé kooní yi. ²⁰ Lé bñ nòn á ñ le mi buen à ñ ßuee bïo làa mia. Yia ó o *Isirayεele ñipomu dó mí síi yi lé wón bïo yi á ho zúakuarí na ká cannáa làa mi.» ²¹ A ßa zúifùwa bía nòn wo yi: «Warén yí yú vñahũ búii na lò ho *Zudee kshũ yi na bía à ù bïo làa wen. A ñupue búii mún yí ló bñ yí ßueé bía bïo búii làa wen. Wa mún yí ñá ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhá wi à ù zéení bïo á ù wee leéka à wa jí. Lé bïo le kuure na á fo wi yi, ðén ßa ñupua pã bïo hã lùà búenóúen yi.» ²³ A ßa dó le wizonle nòn o Poole yi. Ba cèrèe wee buen o cón hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenñi b̄éññi

* **28:11** Dofi-hénbéní: Hã doffina mu yènnáa ßa le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hĩa wee lé ho Kerεεsisa cón. Lé hārén á ho won-beenñi ton-sáwá na hón pãahũ so yi á hĩa wee kàráfá mñten yi á hã pa ßa yi.

bïo na 6a yi, ká a zééní a *Mɔyiize làndá bïo lè le *Dónbeenĩ
 ɲi-cúa fεεrowà bióní yara làa ba, á wee cà ò o bío 6úe 6a ɲúhũ
 o Yeesu bïo dǎní yi. Ba kúaa mín wán le yĩnbii fúaa ho ziihũ.
²⁴ Ba 6úí tà bïo ó o Poole wee bío yi, 6a 6úí 6èn yí tà mu yi. ²⁵ Bïo
 6a bióní wáa wi mín ɲúná yi wee saawaráa, ó o Poole bía hã
 bióní na kà á véeníanáa: «Yaa hã bióní na le Dónbeenĩ Hácírí
 bía á nɔn mĩn 6úaaawa yi là a ɲi-cúa fεero *Ezayii ɲii á bon. Bïo
 kà lé bïo le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu ɲipomu na kà yi:

Mi wé è ɲí mu bïo kénkén
 ká mi máa zǔn mu kúará.

Mi wé è loń lè mí yĩ,
 ká mi máa mi dɛɛ.

²⁷ Ba nùpua na kà yí máa ɲí dɛɛ.

Ba tun mí ɲikɔnna
 le mí máa ɲí bïo.

Ba muunía mí yĩ
 á yí wi 6a mi.

Ba yí wi 6a ɲí bïo lè mí ɲikɔnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pǎ le mí máa yèrè má máa 6uen í cɔn à ĩ wɛé 6a.

²⁸ Awa, á mi wáa zǔn mu. Le Dónbeenĩ wó á ho fenló bióní mu
 á à bue á à na bía yínɔń zúifùwa yi. Bàn n̄ tà á à ɲí le.» ²⁹ [Bïo
 ó o Poole bía hɔn bióní so vó, á 6a zúifùwa saawaa wà ká 6a
 a kán mín.] ³⁰ Zi 6úí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén
 ó o kará yi lúlúio bïo ɲun. Bía wi 6a mi a wán 6úen6úen wee
 6uee yí o bĩn. ³¹ O wee bue le Dónbeenĩ béeń bïo, á wee kàrán
 o Yeesu Krista bïo lè 6a nùpua ká a ponĩ séra, á bïo 6úí yí máa
 hè.

Ho vūahũ na ó o Poole túara nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi

Vūahũ túaró nūhũ

Ho vūahũ mu lé o Poole túara ho nɔn ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le 6a nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeenĩ, ká bía màhá tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi á le Dónbeenĩ á à wé á 6a à térén le yahó. Le è kání 6a mu bè-kora yi á à na le mukání binbirĩ na máa vé 6a yi (1-8).

O Poole bía lè 6a *zúífùwa na wee pí a Yeesu bío le 6a yí dà máa pí le Dónbeenĩ máa lén féeεε. (9-11).

O le hã laà na kà wán á le Dónbeenĩ sãamu na le wee wé làa bía yínɔń 6a zúífùwa á ko mu wé à 6a na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bío sí le Dónbeenĩ yi féeεε (12.1-15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à dín bín varáa ho Esipaape. O o tènía bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14-16.27).

Le tènii

¹ Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahũ na kà á à na mia. Le Dónbeenĩ von mi à ĩ wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ĩ bue le Dónbeenĩ bín-tente, ² dño le fèra dín mí jii-cúa fεεrowà wán dóráa mí jii nɔn mí biónĩ vūahũ yi.* ³ Le bín-tente mu bío ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide mɔnmánfi mu nípomu dání yi. ⁴ εε ká le Dónbeenĩ Hácírí zéenia mu lè mí pánká le o lé mí za bío le vèenia wo bío yi, wón na lé wa Núhũso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pánká yi á le Dónbeenĩ sãamu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na hã kána búenbúen nùpua à dé mí sía wo yi, à wé bè o bióní yi, à déráa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búu, minén na le Dónbeenĩ von, á mi bño sã a Yeesu Krista yi.

⁷ Awa! I wee túa ho vūahũ na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeenĩ wa làa sòobée á von á mi bño sã le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeenĩ lè wa Núhũso Yeesu Krista wé mí sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole wi o ò vaa búεkí ho Oroomu

⁸ I ĩ búaká lè wán Dónbeenĩ báraká déró mi búenbúen bño yi o Yeesu Krista pánká yi. Lé bño mí síadéro le Dónbeenĩ yi á bño wee bño ho dímíná lùà búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeenĩ na á ĩ wee sá na yi lè ĩ síi búenbúen le bín-tente na á ĩ wee bue bño yi, dño bño ciran le Za, dén zū le bño á ĩ wee mí lé ho tũiá poni.

* 1:2 Mi loń Ezayii vūahũ 52.7; 61.1

Le zū le ká í wee fio à ì leéka mi bïo. ¹⁰ Pãahũ léé pãahũ ká í wee fio, à ì le ká mu lé le Dónbeenĩ sli bïo, à le tà na mu ní, à ì dàń buen mi cón. ¹¹ Mu bon, í ɓèntɩn wi à ì mi mi wán làa sòobéε, bèra a na à mu bïo wéró pànká na le Dónbeenĩ Hácírí dó mi à mi mún yí, à mi pànká wíoka keń. ¹² A hã siadéro le Dónbeenĩ yi na wa leéra yi á wa à hení mín sĩa bïo yi.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètɩewa, í wi à mi zūn le í wi à ì buen mi cón ká hã bũmakaa màhã hò mi á ì dĩn yí yú mu wõhũ. Í ì buen mi cón, bèra a na à ì tonló cūnú keń làa bïo ho keraráa hã kãna na ká nùpua cón bïo sii. ¹⁴ Í ko à ì bue le Dónbeenĩ bín-tente na ɓa nùpua ɓúenɓúen lè mí sítwà yi, ɓia yío héra làa ɓia yío yí héra, ɓia kàrána, làa ɓia yí kàrána. ¹⁵ Lé bũn te bïo á ì wi à ì ɓuee bue le bín-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenĩ bín-tente pànká wi

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró n̄yio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeenĩ pànká na le wee kánínáa ɓia ɓúenɓúen na wee dé mí sĩa le yi, à ɓúaká làa ɓia lé ɓa *zúifùwa, à dãnáa ɓia ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéení le le Dónbeenĩ wee wé à ɓa nùpua térén le yahó ɓa siadéro le yi mí dòn bïo yi, làa bïo mu túararáa: «Yia térénna le Dónbeenĩ yahó bïo á ɓànsò dó mí sii le yi bïo yi, wón á à keń le mukãñ binbirĩ yi.»†

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí sítwà

¹⁸ Le Dónbeenĩ wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cí ɓa nùpua yi bïo ɓa pã le à ɓa wee wé bïo yí se bïo yi. Ba wee ti ho tũíá poni yi lè mi wén-kora. ¹⁹ Lé ɓio á ɓio ó o nùpue dà à zūn le Dónbeenĩ ɓio dãní yi á yí sà ɓa yi, lerén mĩten zéení mu wéréwéré làa ba. ²⁰ A lá ho d̄im̄j̄ná j̄uhũ ɓúeenii, á le Dónbeenĩ pànká na j̄ii mĩa, làa bïo le karáa bũn ó o nùpue yío yí máa mi. εε ká mu màhã wee zūn le bè-wénia yi. Lé bũn te bïo ɓa tũíá yí dà máa wé sínáa. ²¹ Ba zū le le Dónbeenĩ dà, à ɓa yí dó le bārākà làa bïo mu koráa. Lé bũn wó á ɓio ɓa wee leéka á j̄uhũ míanáa, á hácíira mĩa, á wi le t̄ibirĩ yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zūrímini ɓànsowà, à ɓa màhã wó ɓa ɓónbúwá. ²³ Sãni ɓa ɓúaaní le Dónbeenĩ cūkúso na máa hí, á ɓa día ɓa wee ɓúaaní mu bè-lénnia na ɓa wee ta lòn nùpue, tàá j̄inza, tàá naɗu laà náa so, tàá ɓia wee várá mí p̄iorà wán, bán na ɓúenɓúen wee hí.

²⁴ Lé bũn bïo yi á le Dónbeenĩ díaráa ɓa á ɓa wi mu bïo na tun wéró yi, à héha lè ɓa sĩa wárá na yí se, á wee wé hã n̄yi-wárá làa mín. ²⁵ Ba pã le Dónbeenĩ tũíá poni à ɓa bò hã sabíoni món. Ba wee ɓúaaní bïo le Dónbeenĩ léra, á wee sá na mu yi,

† 1:17 Mi loĩ Habakuuki v̄uahũ 2.4

à lerén Dónbeenĩ na lera mu á 6a díá, dén na màhá ko lè le khòoníi féeε. Amiina!

²⁶ Lé bũn bĩo yi á le Dónbeenĩ díaráa 6a á 6a wee wé hã n̄yi-wará na bĩo sí 6a yi. Ba hãawa wee da làa mín, à 6a yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bũn síi á 6a báawa mún yí máa da làa hãawa, à 6a sía wee bĩnĩ vá mín yi làa sòobéε. Lé bũn bĩo yi á le lònbee na ko làa ba wee yíráa 6a bĩo 6a v̄n̄un wee wé bĩo yi.

²⁸ Bĩo 6a pã le mí máa zũn̄ le Dónbeenĩ, á le 6èn díá á 6a bò mí hácín-kora m̄n̄, á wee wé bĩo yi ko. ²⁹ Mu bĩo na yí téréna lè mí síiwá búenbúen 6a wee wé: Ba wee wé mu yikomu, 6a yĩo wee lé mí ninzàwa bĩo, 6a lé 6a n̄i-sũmáa, le yandee wi 6a yi làa sòobéε. Ba lé 6a n̄i-6úewá, á wa hã warà. Ba wee khà 6a n̄upua, 6a wa mu bè-kora wéró lè 6a n̄upua. Ba wee fũaa hã sabíonĩ 6a n̄upua j̄inĩ, ³⁰ á wee yáa mín yènnáa. Ba lé le Dónbeenĩ zúkúsa. Ba wee là 6a n̄upua, á wee yòonĩ m̄iten. Ba wee khòn, 6a dà mu bè-kora wéró làa sòobéε. Ba wee pĩ mín n̄uwá bionĩ. ³¹ Ba lé 6a b̄n̄búwá. Ba dó mí j̄inĩ le mí ì wé bĩo na, à 6a máa wé mu. Ba yiwa tunka, 6a yí zũ màkárí. ³² Ba j̄on̄ zũ le Dónbeenĩ cítii bĩo le bĩa wee wé h̄n̄ wará so síi bĩo sã mu húmú yi. εε ká 6arén mí b̄εεre màhá pá wee wé mu, á 6a mún wee tà bĩa wee wé mu j̄ii.

2

Ba n̄upua cítiró bĩo

¹ Ũ wé n̄upue léee n̄upue á wee cítii bĩa ká, á ũ j̄uhũ máa lé, fo wee síinĩ ho ũten. Lé bĩo á bĩa fo wee cítii, bán wará 6àn síi lé h̄ia ũnén mún wee wé. ² A wa 6èn zũ le bĩa wee wé h̄n̄ wará so síi á le Dónbeenĩ á à cítii làa bĩo téréna. ³ A ũnén na wee cítii 6a n̄upua à ũ j̄on̄ wee wé 6a wará 6àn síi, fo so wee leéka le ũ j̄uhũ á à le le Dónbeenĩ cítii yi le? ⁴ Tãá bĩo le Dónbeenĩ síi se, á wee j̄ĩ mí yi, á zũ mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-kãamáa le? Zũn̄ le lé bũn̄ tentemu so wee j̄aa fo à ũ yèrémá ũ yilera lè ũ wará. ⁵ Awa, á bĩo fo yí wi ũ j̄ĩ d̄éε, á yí wi ũ yèrémá ũ yilera lè ũ wará, á le lònbe-sũmúí lé dío fo 6èn ñ dé ũten yi le Dónbeenĩ sí-c̄íílè wizonle zòñ. Bũn̄ zòñ ká le è f̄i le cítii làa bĩo téréna. ⁶ Le è sãání 6a n̄upua yi á à héha lè 6a bè-wénia.* ⁷ Bĩa wee wé mu bè-tentewá làa sòobéε, á wee cà ho cùkú lè le yèni le Dónbeenĩ c̄s̄n̄, lè le mukān̄i binbirĩ, bán le è na le mukān̄i na máa vé yi. ⁸ Ká bĩa kãa le Dónbeenĩ yi, na pã ho tũiá poni à 6a tà mu bè-kora bĩo, bán le è zéénínáa le mí yi wee c̄i 6a yi làa sòobéε. ⁹ Le lònbee lè le yi véε á à yí bĩa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù 6úaká làa bĩa lé 6a *zúifùwa, á à d̄ánáa bĩa yín̄on̄ 6a zúifùwa. ¹⁰ εε ká bĩa wee

* 2:6 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 62.13

wé mu bè-tentewà, bán le Dónbeenĩ á à dé ho cùkú yi, le è wé á 6a à yí le kònbií á à keń ho héerà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bĩa lé 6a zúífùwa, á bĩa yínón 6a zúífùwa màhã à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenĩ yí máa hueeka nùpua mín yi.

¹² Lé bũn nòn á bĩa búenbúen na wó mu bè-kora à 6a yí zũ a *Mɔyize làndá, bán húmú bĩo á làndá níi mĩa yi. Ká bĩa zũ ho làndá mu à 6a wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho làndá. ¹³ Mu bon, bĩa téréna le Dónbeenĩ yahó yínón bĩa wee jí a Mɔyize làndá mí dòn ká 6a máa bè ho yi. Bĩa wee wé bĩo ho làndá le 6a wé, bán lé bĩa le Dónbeenĩ wee wé à 6a téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bĩa yínón 6a zúífùwa na ó o Mɔyize làndá mĩa cón á wee wé bĩo ho làndá bò, se ho làndá mu wi 6a yiwa. ¹⁵ Bũn wee zéeni le bĩo ho làndá le 6a wé wé á wi 6a sía yi, á 6a yiwa lé mu seéràsa. Lé bĩo á pãahũ búí à 6arén míten yilera pí 6a bĩo, ká pãahũ búí à hã tà 6a jii. ¹⁶ Le Dónbeenĩ cítíi fí nònzoñ, ká mu bĩo á à zũrĩ. Bũn zoñ ká le è ðĩn o Yeesu *Krista wán á à cítírãa 6a nùpua 6a bĩo búenbúen na sà yi ðání yi, làa bĩo le Dónbeenĩ bín-tente bíarãa mu, ðĩo á ì wee bue.

Ba zúífùwa yi máa bè ho làndá yi làa bĩo mu korãa

¹⁷ Εε ká ùnén na lé o zúífù, á zũ a *Mɔyize làndá, á le ù síi wan le Dónbeenĩ bĩo yi, ¹⁸ fo zũ bĩo sí le Dónbeenĩ yi. Lé ho làndá nòn á fo zũnáa bĩo se. ¹⁹ Fo láa mu yi le fo lé 6a muiiwà ya-dí, á lé bĩa wi le túbíri yi koomu. ²⁰ Fo le fo lé bĩa yí zũ mu bĩo nĩ-karánlo, á lé 6a háyúwá nĩ-karánlo. Lé bĩo fo zũ le mu bĩo zũrĩlò lè ho tũiá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Awa, ùnén na màhã le fo lé bĩa ká nĩ-karánlo 6èn wó kaka yí máa kàránnãa ùten? Fo wee hení mu na 6a nùpua yi le 6a yí juaa bĩo, à ùnén màhã wee juaa le we? ²² Fo wee kàrán 6a nùpua le ho hã-fénlò lè ho bá-fénlò 6a kší yi, à ùnén màhã wee wé mu le we? Fo jina hã wõnna à ù màhã wee zoo juaa mu bĩo hã wõnna zíní yi le we? ²³ Fo wee yòní ùten ho làndá bĩo yi, à le Dónbeenĩ yèni dén 6èn wee yáa bĩo fo yí máa bè ho làndá mu yi bĩo yi. ²⁴ Mu bon, bĩo ká lé bĩo túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi: «Lé minén bĩo yi á bĩa yí zũ le Dónbeenĩ wee yáarãa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bĩo ho làndá bò, se ù *kúiiroḡ bĩo jũhũ wi. Ká fo *kúio à ù màhã yí máa bè bĩo ho làndá bò henía yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yĩa yí kúio ò o 6èn wee bè bĩo ho làndá bò henía yi, á le Dónbeenĩ so máa catí 6anso lòn nùpue na kúio le? ²⁷ A yĩa yí kúio ò o wee bè bĩo ho làndá bò henía yi lé wón kšíi cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu jòn wãa túara nòn yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sãniãa wee wé 6anso là a zúífù, á mu mún

† 2:24 Mĩ loñ Ezayii vũahũ 52.5

‡ 2:25 Mĩ loñ Luki vũahũ 1.59

yínǎn ho kúiiró wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirĩ lé yĩa lé orén zoó mí s̄i yi. A ho kúiiró binbirĩ, hón lé le s̄i na yèrémáa. Bũn lé le Dónbeenĩ Hácírí wee wé mu, ká yínǎn ho kúiiró na ó o M̄oyiize lándá bò. O zúifù binbirĩ yĩ máa yĩ le yèni nùpua c̄n. Le Dónbeenĩ lé ðio ó o wee yĩ le yèni c̄n.

3

Le Dónbeenĩ le mí ì wé b̄io à le wé mu

¹ Awa, á mu zúifùmu lè ho kúiiró lée b̄io na c̄nú wi le? ² Mu c̄nú wi làa s̄obéε h̄a d̄aa búenb̄uen yi. Barén lé b̄ia le Dónbeenĩ kàràfáa mí b̄ionĩ yi ho yahó. ³ Awa, á hàrí ká 6a búii 6a t̄ahũ á yĩ bò b̄io le Dónbeenĩ le 6a wé yi, á b̄ũn so ò h̄è lerén á le máa bè mí b̄ionĩ yi le? ⁴ B̄uée. Wa ko wa z̄ũn le le Dónbeenĩ dén wee ð̄in ho t̄iáa poni wán, ká 6a nùpua búenb̄uen lé 6a sab̄in-f̄taalowa, làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi lerén mítén d̄ání yi:

«Ba nùpua ko 6a z̄ũn

le b̄io fo wee m̄i búenb̄uen lé ho t̄iáa poni.

A hàrí 6a yáa ũ yèni,

se ũ b̄io pá bon.»*

⁵ Ká b̄io warén wee wé à mu yĩ térénna lé b̄ũn wó á le Dónbeenĩ térénló b̄io wíokaa z̄ũnanáa, se ð̄ wáa dà à b̄io b̄io ká á à héha lè 6a nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenĩ wee beé wa lò b̄io búii d̄ání yi, b̄ũn so wee z̄éni le le yĩ térénna le? ⁶ B̄uée dé! B̄ũn lé 6a nùpua leékaró. Lé b̄io ká le Dónbeenĩ yĩ térénna, á le è cíti ho ð̄m̄íná nùpua kaka?

⁷ Ká ð̄nén lá f̄a le sab̄éré á le Dónbeenĩ t̄iáa poni b̄io wíokaa z̄ũna á d̄oráa ho c̄ukú le yi, á lé mu yén 6èn wáa n̄on á ð̄ j̄uhũ á à siráa le ð̄ lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búii na wee là w̄en á yáa wee b̄io le wa wee b̄io b̄io ká: Mi wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so j̄úná á à sí.

Nùpue na térénna le Dónbeenĩ yahó á mía

⁹ Awa, á warén *zúifùwa màhá 6èn wee leéka le wa b̄io j̄uhũ so wi po b̄ia ká lée? B̄uée dé! I z̄éniá mu le 6a *zúifùwa làa b̄ia yínǎn 6a *zúifùwa búenb̄uen á mu bè-kohó p̄ánká wi wán, ¹⁰ làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi:

«Ba nùpua búenb̄uen yi

á ñĩ-kéní ká yĩ térénna,

¹¹ h̄ácírí 6ànso ñĩ-kéní ká á mía,

h̄àrí ñĩ-kéní ká yĩ máa cà le Dónbeenĩ.

¹² Ba búenb̄uen ð̄ia ho w̄a-tente,

6a páaniá wó 6a nùpua na b̄io j̄uhũ mía.

Bè-tente wéro ñĩ-kéní ká

á mía 6a t̄ahũ.

* 3:4 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 51.6

13 Ba jini ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà 6a nùpua.

Ba bíóní ka lòn díhioni súró.

14 Ba wee dánkání 6a nùpua làa sòobéε,
6a wee bíó hã bín-kora.

15 Ba can mí kuio le ní-6úee bio yi.

16 Há dǎa na 6a wee tè yi

6úen6úen á 6a wee fi mu bǐo yi,

à dé hã yinyio 6a nùpua yi.

17 Ba yí zū héerà wǎhǔ.

18 Ba yèn-dǎní yi á Dónbeení kǎnbii jǐhǔ mía.»†

19 A wa jǎn zū le ho làndá bò nǎn bíá wee bè bǐo ho wee bío yi. Bún wó bèra a na à bío léení yí keń o 6úí cǎn, à ho dímíjǎ nùpua 6úen6úen mún zǔn le mí wó khon le Dónbeení yahó.

20 Nii woon yí dà máa wé bǐo ho làndá le o wé 6úen6úen á máa térénnáa le Dónbeení yahó. Mu bon, ho làndá jǐhǔ, lée bèra a na à 6a nùpua zǔn le mí wó khon.

Bío le Dónbeení wee kǎni là a nùpue

21 εε ká hã laà na kà wán, á bǐo le Dónbeení wee wé à wa wé 6a nùpua na térénná le yahó ká ho làndá níi ló, bún le Dónbeení mu wǎa zéeniá làa wen. O *Moyiize làndá mí beere lè le Dónbeení jǐ-cúa fεerowà zéeniá mu wéréwéré.

22 Le Dónbeení wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a siadéro o Yeesu *Krista yi bǐo yi. Le wee wé mu làa bíá 6úen6úen na wee dé mí sía wo yi, hueekaró mía mu yi.

23 Lé bǐo 6a nùpua 6úen6úen wó mu bè-kohó, á 6a 6úen6úen khèra lè le Dónbeení cùkúso.

24 εε ká le Dónbeení sǎamu bǐo yi, á le wó á 6a térénná o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á 6a yú mǐten mu bè-kohó níi yi.

Le wó mu kǎamáa. 25 Le Dónbeení wó a lè le muini yǎ. Lé bún bǐo yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bíá dó mi sía wo yi 6úen6úen á yúráa mu bè-kora séndiaró. Le Dónbeení wó ká síi, à zéeniáa bǐo le wee wé à 6a nùpua térénná le yahó. Hári ho yánkaa, á 6a nùpua bè-kora na 6a wó 26 á le hã mí síi bǐo yi, à zéeniáa bǐo le wee wé à 6a térénná le yahó. Hári lòn zuia ká le Dónbeení pá térénná, á wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a siadéro o Yeesu yi bǐo yi.

27 Lé bǐo á mu lé le siadéro le Dónbeení yi wee wé ò o nùpue térénná le yahó, á mu jǐhǔ mía ò o yóní mǐten mí wára bǐo yi.

28 Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee térénná le Dónbeení yahó o siadéro le yi bǐo yi, ká yínǎn o Moyiize làndá na ó o wee bè yi bǐo yi. 29 Táa le Dónbeení mu so lé 6a *zúifùwa mí dòn 6àn Dónbeení le? Le so yínǎn hã síiwà na ká 6úen6úen 6àn Dónbeení le? Uuu, le mún lé hã síiwà na ká 6àn Dónbeení.

† 3:18 Mi loń Lení vǎahǔ (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vǎahǔ 59.7-8

³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenĩ dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à 6a zúifùwa térén le yahó 6a siadéro le yi bïo yi, á le mún wee wé à hã síiwà na ká nùpua mún térén le yahó 6a siadéro le yi bïo yi. ³¹ A bũn so wee zéeni le lé dén siidéro so le yi bïo yi ó o Mɔyiize làndá nùhũ wãa míanáa le? Bùeé dé! Ho làndá mu bïo nùhũ kenió á wa yáa wíokaa wee tíi jii lè wa siadéro le Dónbeenĩ yi.

4

O Abarahaamu siidéro le Dónbeenĩ yi bïo

¹ A bïo wa wãa à bïo wàn 6úaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénna le Dónbeenĩ yahó bïo ó o wó bïo yi, se o dà à yòoní miten, ká a màhã yí dà máa yòoní miten le Dónbeenĩ yahó. ³ Mu bon, bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «O Abarahaamu dó mí sïi le Dónbeenĩ yi, lé bũn non le càtio wo là a nùpue na térénna le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sàánii ko làa wo, ká le yínɔ́n dèe na 6a wé hã làa wo. ⁵ Eε ká a 6úii yí máa wé dèe, à 6ànso màhã dó mí sïi le Dónbeenĩ na wee wé ò o bè-kora wéro à térén le yahó, wón le Dónbeenĩ wee càtí le o térénna mí yahó o siidéro le yi bïo yi. ⁶ Lé bũn te bïo ó o nùpue na le Dónbeenĩ wee càtí le o térénna le yahó ká mu bè-wénia níi ló ó o *Daviide wee bío nún-sini bïo ká sii:

⁷ «Bia le Dónbeenĩ séra wékheró día, á 6ó bè-kora nùhũ, bán núná sï.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Nùhũso yí nà a nùhũ yi, wón nùhũ sï.»†

⁹ Dén nún-sini so bïo ciran bia kúiora mí dòn lée, tàá bia yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bïo ká: «O Abarahaamu siidéro le Dónbeenĩ yi lé bũn wó a là a nùpue na térénna le yahó.» ¹⁰ Ká lé o *kúiiro mónđen á le wórãa wo là a nùpue na térénna lée, tàá le wó mu vó ó o kúiorãa? Bùeé, le Dónbeenĩ wó a Abarahaamu là a nùpue na térénna vó ó o kúiorãa. ¹¹ Sãni ò o Abarahaamu kúii, à bũn le Dónbeenĩ wó a là a nùpue na térénna le yahó o siidéro le yi bïo yi. Ká ho kúiiro hón lée fiminĩ na bò a wán, à zéeni le le Dónbeenĩ wó a là a nùpue na térénna mí yahó o siidéro le yi bïo yi. Lé bũn bïo yi ó o Abarahaamu mu wórãa bia 6úen6úen na dó mí sïa le Dónbeenĩ yi à 6a yí kúiora 6àn maá. ¹² Eε ká a mún lé bia kúiora 6àn maá, bán na yí kãnaa ho kúioró mí dòn yi, à 6a bò bïo á wàn maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sïi le Dónbeenĩ yi sãni ò o kúii.

Hã kãa wee yi le siidéro le Dónbeenĩ yi pánkã yi

* **4:3** Mi loĩ Bïo nùhũ 6úeenĩ vūahũ (Genèse) 15.6 † **4:8** Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 32.1-2

¹³ Le Dónbeenĩ dó mí jii nɔn o *Abarahaamu là a m̀nmanía yi, le mí ì na ho ðímíjǎ 6a yi á ho ò wé 6a kǎa.‡ Ká mu màhá yínɔ́n bǐo ó o Abarahaamu wee wé bǐo ho làndá le o wé bǐo yi. Le wó mu lé bǐo ó o téréna le yahó o sídéro le yi bǐo yi. ¹⁴ Ká hǎ kǎa bǐo lá sǎ a *Moyiize làndá bèrowà yi mí dòn, se le sídéro le Dónbeenĩ yi jǐhǔ mía, á bǐo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na mí nǐpomu yi mún lá à khí. ¹⁵ Lé bǐo á bǐo 6a nùpua yí máa wé bǐo ho làndá le 6a wé sese, lé bǔn wee cǐi le Dónbeenĩ síi. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró 6èn mún mía.

¹⁶ Lé bǔn bǐo yi á hǎ kǎa bǐo sǎnáa bǐa dó mí sía le Dónbeenĩ yi, bèra a na à hǎ wé bǐo na hǎn làa ba, à bǐo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na à bǐo sí bǐa lé o Abarahaamu m̀nmanía búenbúen yi. Mu yínɔ́n bǐa mí dòn na wee wé bǐo ho làndá le 6a wé, ká mu mún lé bǐa búenbúen na dó mí sía le Dónbeenĩ yi. ¹⁷ Làa bǐo mu túararǎa le Dónbeenĩ bíoní vǎahǔ yi: «ǐ wó fo là hǎ kǎa c̀èr̀è nǐpomu 6àn maá.»§ Le Dónbeenĩ na ó o dó mí síi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeenĩ so lé ðio wee dé le mukǎnǐ 6a nǐ-hía yi, le wee wé à bǐo lá mía à kǎi.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí síi lònía mu bǐo na lòníló do, á dó mí síi le Dónbeenĩ yi, lé bǔn te bǐo ó o wórǎa hǎ síiwà na boo 6àn maá, làa bǐo le Dónbeenĩ bíarǎa mu ká síi: «Û m̀nmanía jii máa zǔn.»* ¹⁹ O lúlúio á à yí ho khím̀ani mu pǎahǔ, á ká mu húmú, á mún zǔ mín hǎa Sara máa teró bǐo, è ká a sídéro le Dónbeenĩ yi màhá pá fǎrá ðn. ²⁰ Bǐo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bǐo yi hàrí cǐnú. Ká a sídéro le Dónbeenĩ yi bǐo yi ó o wíokaa yú ho pǎnká, á dórǎa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirí le bǐo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á wéro pǎnká mún wi le c̀n.

²² Lé bǔn nɔn á mu túara a Abarahaamu dǎní yi le «le Dónbeenĩ cǎtío wo là a nùpue na téréna.»† ²³ È ká le bíoní mu «le Dónbeenĩ wó a là a nùpue na téréna» á yí túara orén mí dòn bǐo yi. ²⁴ Le mún túara warén bǐo yi, warén na le Dónbeenĩ cǎtío là 6a nǐ-térénnia, warén na dó wa sía le yi, lerén na vènia wa Nǐhǔso Yeesu 6a nǐ-hía tǎahǔ. ²⁵ Le Dónbeenĩ día á 6a 6ó a wa bè-kora bǐo yi, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé 6a nùpua na téréna le yahó.

5

Le Dónbeenĩ wó á 6a nùpua làa de bǐnia sí

¹ Bǐo le Dónbeenĩ wó wɛn là 6a nùpua na téréna wa síadéro le yi bǐo yi, á warén làa de á ho héerà wǎa wi pǎahǔ wa Nǐhǔso Yeesu *Krista pǎnká yi. ² Lé orén pǎnká yi á wa wee

‡ 4:13 Mi loń Bǐo jǐhǔ búenii vǎahǔ (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 § 4:17

Mi loń Bǐo jǐhǔ búenii vǎahǔ (Genèse) 17.5 * 4:18 Mi loń Bǐo jǐhǔ búenii vǎahǔ (Genèse) 15.5 † 4:22 Mi loń Bǐo jǐhǔ búenii vǎahǔ (Genèse) 15.6

zâmakarâa mu sâamu na wa wi yi wa siadéro le Dónbeenĩ yi bĩo yi, á sia wan bĩo wa dó wa sia wee lònĩ wa páaniló le Dónbeenĩ mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáa yínorĩ bún mí dòn, wa wee zâmaka le lònbee na wee yĩ wen bĩo yi, Lé bĩo wa zũ le le wee wé à wa hĩ wa sia. ⁴ Ká wa hã wa sia, lé bún ñ wé á wa à dàñ ñ yĩ le sée ho kúará khénló wán. Ká wa dàña kãa ho kúará khénló mu yi, á wa à dàñ ñ dé wa sia á à lònĩ bĩo le Dónbeenĩ le mí ì wé. ⁵ Wa siadéro à lònĩ á bĩo máa dé n̄yio wen, lé bĩo le Dónbeenĩ zéenĩa le mí wa wen làa sòbóε le Hácírĩ na le n̄n wen pánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yĩ dà d̄ε búĩ máa wé waten. A bĩo ho pãahũ na le Dónbeenĩ bará á d̄n, ó o Krista ɓueé húrun ɓa bè-kora wérowà bĩo yi. ⁷ Ho tà à hí o n̄pue na téréna bĩo yi lònbee wi. Nún-sĩ á n̄pue dà à hení mí s̄i á à hí yĩa wee wé mu bè-tente bĩo yi. ⁸ εε ká le Dónbeenĩ wee zéenĩ le le wa wen làa bĩo kà: Bĩo wa lá lé ɓa bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhã pá tà húrun wa bĩo yi. ⁹ Wa wó ɓa n̄pua na téréna le Dónbeenĩ yahó o Krista húmú cãni pánká yi. A léee k̄énk̄én ká wa mún khii kãní le Dónbeenĩ sí-c̄f̄ilè yi.

¹⁰ Mu bon, bĩo wa lá lé le Dónbeenĩ zúkúsa, ó o za húmú pánká yi á wa làa de wãa b̄n̄iá sí. A bĩo wa sí làa de kà síi, á wa láa mu yi k̄énk̄én le wa à kãní bĩo ó o yĩo wi lua pánká yi. ¹¹ Mu yáa yínorĩ bún mí dòn, wa wee zâmaka le Dónbeenĩ bĩo yi wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeenĩ mu b̄n̄iá sí.

O Adãma là a Yeesu Krista bĩo

¹² Lé o n̄pue ñ-kénĩ wékheró bĩo yi á mu bè-kohó wéró zonnãa ho ðim̄jã yi. A lé mu bè-kohó wéró ɓèn n̄n á mu húmú wirãa. A ɓa n̄pua ɓúenɓúen mún wee hí, lé bĩo ɓa ɓúenɓúen lé ɓa bè-kora wérowà. ¹³ Sãni le Dónbeenĩ bè o *M̄ȳiize landá, à bún mu bè-kohó wi ho ðim̄jã yi wó. Ká bĩo á ho landá lá ðĩn̄ m̄iá, á le Dónbeenĩ ɓèn lá yĩ máa m̄i mu bè-kohó bĩo dé d̄ε yi. ¹⁴ A lá a Adãma pãahũ à vaa ɓúe o M̄ȳiize pãahũ yi, á mu húmú yú le sée ɓa n̄pua wán. Hãrí bĩo á bán n̄pua so wékheró yĩ ka là a Adãma wékheró bĩo síi, wón na wó bĩo le Dónbeenĩ le o yĩ wé, à ɓa ɓúenɓúen pá húrun, o Adãma na bĩo wee zéenĩ yĩa khii ɓuen bĩo. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, bún lè le Dónbeenĩ sãamu yĩ dà máa t̄éé. Lé bĩo ká lé o n̄pue ñ-kénĩ mí dòn wékheró bĩo yi á ɓa n̄pua c̄èr̄ε húrunnãa, á le Dónbeenĩ sãamu na le wó lè ɓa n̄pua c̄èr̄ε o n̄pue ñ-kénĩ pánká yi, wón na lé o Yeesu Krista, bún sãamu so bĩo ɓèn yĩ dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeenĩ sãamu là a n̄pue ñ-kénĩ wékheró á wi m̄in̄ j̄úná yi. Mu bon, o n̄pue ñ-kénĩ wékheró lé bún wó á le Dónbeenĩ síniã ɓa n̄pua j̄úná. εε ká mu bè-kora c̄èr̄ε wéró m̄ón, á le wó mí sãamu lè ɓa n̄pua,

le wó á 6a térénna le Dónbeenĩ yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nĩ-kéní wékheró lé bío wó á mu húmú yú ho pànká. $\epsilon\epsilon$ ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká yi, á 6a nùpua na wee yí mu sãamu lè mí síwà, bĩa le wee wé à 6a térén le yahó, bán yĩo á à wé lua, á à páaní ì dí le béeñĩ làa wo. ¹⁸ Lé kà síi ó o nùpue nĩ-kéní wékheró nòn á 6a nùpua 6úen6úen júná súrása. Làa bñn síi, ó o nùpue nĩ-kéní bè-wénii na térénna, lé bñn 6èn wee wé à 6a nùpua 6úen6úen térén, à bè yi yírása le mukāñĩ. ¹⁹ O nùpue nĩ-kéní mí dòn lé yĩa yí bò bío le Dónbeenĩ bía yi, lé bñn nòn á 6a zãamáa wórása 6a bè-kora wérowà. Làa bñn síi, ó o nùpue nĩ-kéní na tà le Dónbeenĩ bío lé yĩa 6èn wó á 6a zãamáa á à térén le yahó.

²⁰ Bío ho làndá bò, á mu bè-kora 6èn mún wee dé wán ká mu wà. $\epsilon\epsilon$ ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé bñn á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Bñn wee wé bèra a na à bío síi mu bè-kora yúrása ho pànká á wee wé à 6a nùpua hí, lé làa bñn 6àn síi á le Dónbeenĩ sãamu 6èn mún wee yírása ho pànká, à wé à 6a nùpua térén le yahó, à na le mukāñĩ binbirĩ na máa vé 6a nùpua yi 6a páaníló là a Nùhũso Yeesu Krista bío yi.

6

Bío ho bátéèmu bío wee zéeni

¹ Awa, á bío wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeenĩ wé wérása mí sãamu cèrèè làa wen lée? ² Búeé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. A wa so ko à wa bñnĩ wé wé bè-kora le? ³ Mi so yí zũ le warén 6úen6úen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bío yi, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Awa, ho *bátéèmu wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùna làa wo, bèra a na à bío síi ó o Maá Dónbeenĩ vèeníanáa o Krista lera 6a nĩ-hía tĩahũ lè mí pànká na cùkú wĩ, lé làa bñn síi á warén mún wirása le mukāñ-finle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bío yi. Làa bñn síi á wa mún khii vèe wa páaníló làa wo bío yi làa bío ó orén vèerarása bío síi. ⁶ Mi wa zũn le bío wa fù karása, bñn là a Krista páanía 6úaa ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéroró jùhũ 6úe wa cón, à wa yí bñnĩ yí wé mu 6àn wobáaní. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa jùhũ ló mu bè-kora wéroró yi.

⁸ A bío wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún ñ páaní ì keñ le mukāñĩ yi làa wo. ⁹ Wa zũ le bío ó o Krista wáa vèera, ó o máa bñnĩ máa hí. Húmú máa bñnĩ máa dāñ o bío, ¹⁰ lé bío ó o húrun mu bè-kora bío yi le cúekúee á mu wórása. A le mukāñĩ na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeenĩ

bïo yi. ¹¹ Lé làa bñn òn sïi á minén mún zñn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dñn yi, á le mukāñi na mi wi yi á mi wāa wi yi le Dónbeenĩ bïo yi mi páaniló là a Yeesu Krista bïo yi. ¹² A warén na wi le mukāñi yi ho tá wán á mu bè-kora wāa yi ko mu bñn yí pánká wán. ¹³ Mi yí bñn yí día mi sánia mu bè-kora níi yi à hā wé mu bïo na yí térénna tonló sĩa, ká mi wé lòn nùpua na húrun bñnia vèera bïo sïi, à sánia wé mu bïo na térénna tonló sĩa, à wé sá na le Dónbeenĩ yi. ¹⁴ Bïo mi ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sánia wé mu bïo na térénna tonló sĩa, à wé sá na le Dónbeenĩ yi. Lé bïo ó o Mōyize lándá pánká wāa mĩa mi wán, mu lé le Dónbeenĩ sāamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Awa, á bïo ó o *Mōyize lándá pánká wāa mĩa wa wán à wa wi le Dónbeenĩ sāamu yi, á lé bñn bïo yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora òn wobáani. Bñn wee òn lè mu húmú. Ká mi òn wee bè bïo le Dónbeenĩ wee bío yi, á dén ò wé mia lè òa nùpua na térénna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeenĩ bārākà! Mi fù lé mu bè-kora wobáani. Eε ká hā laà na ká wán, á bïo òa kāránna làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí sĩa búenbúen. ¹⁸ Mi òn ná ló mu bè-kora wéró yi, á wāa lé bïo térénna wobáani. ¹⁹ I wee bío làa mia làa bïo òa nùpua wee bíoráa, lé bïo mi yí máa wé zñn mu bïo yara fùafù. Mi fù ka lòn wobáani, á wee dé míten mu koomu wárá lè mí síwà yi, à káa le Dónbeenĩ yi. Làa bñn òn sïi á hā laà na ká wán, á mi mún día míten lòn wobáani, à wé wé bïo térénna, à bïo sí le Dónbeenĩ yi.

²⁰ Bïo mi fù ka lòn wobáani mu bè-kora wéró níi yi, á bïo térénna wéró bïo mĩa mia. ²¹ Awa, á lé ho cñnú yén mi wāa yú hā wárá na mi wee òyi bïo yi hā laà na ká wán. Bïo wee lé mu mún lé mu húmú. ²² Eε ká hā laà na ká wán, á le Dónbeenĩ fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wāa lé le ton-sáwá. Cñnú na wi mu yi, lé bïo mí bïo sã le yi, á bïo wee lé mu mún lé le mukāñi binbirĩ na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéró sàánii lé mu húmú. Eε ká le Dónbeenĩ bïo na le wee hā làa wén wa páaniló là a Yeesu *Krista na lé wa Núhũso bïo yi, bñn lé le mukāñi binbirĩ na máa vé.

7

O kèrètè: á ho lándá pánká wāa mĩa wán

¹ Wán zàwa lè wán hñnni, bïo á ò bío ò na mia á mi zñ kénkén, lé bïo mi zñ ho lándá: O nùpue na yño wi lua, wón lé yña ho lándá pánká wi wán. ² Làa bïo sïi ká a hāa yan o báa, à ho lándá cèé wo òn báa mu yi ho páahũ búenbúen na á wón yño wi lua yi. Ká òn báa hāa húrun, se o hāa òn hñnũ ló hón lándá

so yi. ³ Ká bân báa mu yí húrun ò o bíníá yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Εε ká bân báa húrun ó o bò yi yannáa, se làndá mía o wán, se o yínáí bá-fé. ⁴ Lé làa bñn síi á minén bño mún karáa. Mi páaníló là a *Krista bño yi á minén mún ka là mi húrun, á ho làndá wáa bíníá mía mi wán. Mi bño wáa sã yia vèera ló ba ñi-hía tñahú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bño sí le Dónbeení yi. ⁵ Mu bon, pñahú na á mu bño na yí se poni fù yú ho pánká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wen. A wa sá hã ton-kora na wee búen là mu húmú. ⁶ Εε ká hã laa na ká wán, á wa ka là wa húrun ho làndá dñní yi, á wáa yú waten mu bño na á wa lá lé ba wobáaní níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeení yi là le hácín-finle, lerén mí bæere Hácírí pánká yi, ká wa wáa máa bñní máa bè *Moyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeení yi.

Bño nən ho làndá bóráa

⁷ Awa, á wa wáa bño mu yén? Ho làndá léee bè-kohó le? Bùeé. *Làndá lá mía se í yí zũ bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bía le: «Yí le ũ yño lé mi ninza bño,»* á í lá máa zũñ le bñn léee bè-kohó. ⁸ Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yi dóráa le síi bño na yí se là mí síiwá bân wéró poni mií. Làndá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bño á í fù yí zũ ho làndá, á í yño wi lua. Ká bño ho làndá bò, á mu bè-kohó ãen yú ho pánká, ¹⁰ á í wáa ká mu húmú. Lé bñn te bño á ho làndá na lá à wé á í yí le mukāñí, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yi á khā mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bño bò henía mún wee ce, á térénna, á se. ¹³ Awa, á lé mu bño na se bíníá wó ñén búero le? Bùeé! Εε ká mu bè-kohó mãhã ññn mu bño na se wán á góráa mi. Lé bñn wa zũnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéε, á mún zũnanáa mu bè-kohó sũnsũmámu bño le Dónbeení bò henía pánká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zũ le ho làndá hón lé le Dónbeení bò ho le Dónbeení mu Hácírí pánká yi. Ká ñén wón lé o nùpue, pánká mía mií. I ka lòn wobá-nñi na ba yèera mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pánká wi wán

¹⁵ Ho tũiá poni, bño á í wee wé á í ãentñn yí zũ ñúhú: Bño á í wi à í wé á í yí máa wé, ká bño á í ñina, bñn lé bño á í mãhã wee wé. ¹⁶ Ká í hía wee wé bño á í yí wi à í wé, se í tà le ho làndá se. ¹⁷ Awa, se bño á í wee wé ká á yí ló mií, ká lé bño mu bè-kohó yú ho pánká í wán. ¹⁸ Mu bon, í zũ le mu bño na se wéró pánká mía mií. I wee wé le í wé mu bño na se, ká ho pánká na á í wé làa bñ lé hía mía. ¹⁹ Bño se na á í wi à í wé á í yí máa wé, á mu bño na yí se na á í yí wi à í wé, bñn lé bño á í mãhã wee

* 7:7 Mí loñ Léró vñahú (Exode) 20.17; Làndá zéeníló vñahú (Deutéronome) 5.21

wé. ²⁰ Ká í wee wé bïo á ï yí wi à ï wé, se bñn wáa yí ló mií. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká í wán á mu ló yi.

²¹ Lé bñn bïo yi á ï zūnanáa bïo kà: Hen ká í le í wé mu bïo na se, à bïo yí se lé bñn à ï díá ká í wé. ²² Le Dónbeení lándá à ïnén í bεere sñi wee wa bïo yi. ²³ Εε ká bè-veere búí mahá wi, bñn bèn wee fi làa bïo á ï tà bïo. Mu wee wé mi lè mu bè-kohó bïo na wi mií kàsó nií. ²⁴ A hĩa bèn lée yéréké wee sá mií! Yia mahá à kání mi mu ñi-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Εε ká mi wa dé le Dónbeení bárákà o Yeesu *Krista na lé wa Núhúso pànká yi.

Awa, í hácírí yi, á le Dónbeení lándá pànká wi í wán. Ká hã sãnía dãní yi, á mu bè-kohó bèn pànká wi í wán.

8

Le Dónbeení Hácírí wee wé ò o nùpue ñuhú lé

¹ Hã làa na ká wán á bĩa wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán ñúná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeení Hácírí, ðio wee na le mukāñí o nùpue yi o páaníló là a Krista bïo yi, á kánía mi mu bè-kohó bïo lè mu húmú níi yi. ³ O *Moyiize lándá lá yí dà máa wé bñn, lé bïo ba nùpua yídāmu tun mu wéró wōhú. Εε ká le Dónbeení wó mu. Le ñon mí za ó o bueé lá hã sãnía lè ba bè-kora wérowà bïo, á léraráa ba ñúná mu bè-kora níi yi. Lé ká síi le Dónbeení wó á bórāa mu bè-kora ñuhú, bñn na lá wee yí ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeení wó ká síi bèra a na à wa dàñ wé bïo ho lándá le wa wé à mu ñii sí, warén na yí máa wé bïo wa sía wee vá yi na yí se, à wa wee wé bïo sí le Dónbeení Hácírí yi. ⁵ Mu bon, bĩa wee ñua mítē héha làa bïo sí ba yi na yí se, bán yilera bò bïo sí ba yi wán. Ká bĩa wee ñua mítē làa bïo le Dónbeení Hácírí le ba ñuarāa mítē, bán yilera bèn bò bïo sí le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee ñua mítē héha làa bïo sí a yi, wón lá mu húmú wōhú. A yĩa wee bè bïo le Dónbeení Hácírí le o wé yi, wón bèn lá le mukāñí na máa vé lè ho h́érà wōhú. ⁷ Lé bïo á bĩa wee ñua mítē héha làa bïo sí ba sãnía yi, bán lé le Dónbeení zúkúsa. Ba yí máa wé bïo le Dónbeení lándá le ba wé. Ba yàá yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bĩa wee ñua mítē héha làa bïo sí ba yi, bán bïo yí dà máa wé sí le Dónbeení yi.

⁹ Εε ká minén bán yí máa ñua mítē làa bïo sí mi sãnía yi. Mi wee wé bïo le Dónbeení Hácírí le mi wé, lé bïo le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* mía nùpue na yi, se wón bānso bïo yí sã a yi. ¹⁰ Εε ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukāñí le Dónbeení Hácírí pànká yi, lé bïo mi térénna le Dónbeení yahó. Mi ì hí bñn bon, ¹¹ εε ká le Dónbeení na vèeníā o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vèeníā o Krista mu á mún ñ na le

* 8:9 O Krista Hácírí na bïo bĩa hen dén lè le Dónbeení Hácírí búenbúen lée dà-kéní.

mukānī mi sānía yi le Hácírí mu na wi mia pànká yi, hǎn sānía so na bǐo sǎ mu húmú yi.

¹² Wàn zàwa lè wàn hǎnni, bǐo lé hǎ kǐkǎa wa wán lé à wa wé bǐo sǐ le Dónbeenǐ yi, ká yǐnǎn à ɓua waten héha làa bǐo sǐ wɛn. ¹³ Ká mi wee ɓua miten héha làa bǐo sǐ mia, á mi ì hí. ƐƐ ká mi khú mi kùrú sǐi bǐo wéró yi le Dónbeenǐ Hácírí pànká yi, á mi ì kɛɛ le mukānī yi.

¹⁴ Mu bon, bia le Dónbeenǐ Hácírí wee dí yahó, bán ɓúenɓúen lé le Dónbeenǐ zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáanǐ, le máa dé zǎnǐ mia. Le wee wé mia lè le Dónbeenǐ zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: I Maá. ¹⁶ Le Dónbeenǐ Hácírí mí bɛɛre yàá wee bǐo mu wéréwéré wa sǎ yi le wa lé le Dónbeenǐ zàwa. ¹⁷ Awa, á bǐo wa lé le Dónbeenǐ zàwa, á hǎ kǎa na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bǐo mún sǎ warén yi. Wa à páanǐ hǎ yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páanǐ le lònbee yi làa wo, á wa mún khii páanǐ a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeenǐ wi à ɓa nùpua kɛɛ le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí sǐwà na wee yí wɛn ho zuia á yí dà máa tɛɛ lè ho cùkú na wa khii yi le Dónbeenǐ cǎn. ¹⁹ Mu bon, mu bǐo ɓúenɓúen na le Dónbeenǐ léra á sǐi vá làa sòobɛɛ wee lònǐ bǐo le Dónbeenǐ khii zéennáa ɓǎa lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bǐo ɓúenɓúen á wi ho pànká na bǐo jùhǔ mía nǐi yi. Yǐnǎn munén màkóo kera mu yi, yǎa léra mu lé yǎa wó mu.† ƐƐ ká ho dé mí sǐi lònǐ á jùhǔ pá wi mu bǐo mu cǎn. ²¹ Le Dónbeenǐ khii fé mu bè-lénnii ɓúenɓúen ho yáaró pànká na mu wi nǐi yi lòn wobá-nǐi nǐi yi, á mu ù kɛɛ miten, á à kɛɛ ho cùkú yi làa bǐo le Dónbeenǐ zàwa wiráa miten bǐo sǐi. ²² Mu bon, wa zǔ le hǎrí lòn zuia á mu wee jinika là a hǎa na sǎnǐ wee ɓúe bǐo sǐi. ²³ Ká mu màhǎ yǐnǎn mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeenǐ Hácírí vó, dén na lé le nín-yání bè-hǎnii, warén mún wee jinika á pannáa bǐo le khii màɓá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera bǔn bon. Ká wa fenló mu màhǎ léé bǐo na wa dó wa sǎa wee lònǐ. ƐƐ ká a nùpue hǎa mǎn mu bǐo na ó o wee lònǐ, se bǔn bǐo so ó o máa bǐnǐ máa lònǐ. Mu bǐo na ó o nùpue yǐo wi wán ó o so tǐn bǐnǐ ì lònǐ le? ²⁵ ƐƐ ká wa dó wa sǎa wee lònǐ bǐo wa yǐo mía wán, se wa hǎ wa sǎa wee lònínáa mu.

²⁶ A le Dónbeenǐ Hácírí mún wee séeni wɛn, lé bǐo wa lé ɓa yídàwa le Dónbeenǐ bǐo dǎnǐ yi. Mu bon, wa yí zǔ bǐo wa à floráa. Lé bǔn te bǐo le Hácírí mu wee fio wa bǐo yi lè hǎ jinikaa na bǐo yara yí dà máa zéeni. ²⁷ A le Dónbeenǐ na wee mi bǐo khiina zoó wi hǎ sǎa yi, dén zǔ bǐo le Hácírí wi le fio.

† 8:20 Mi loǐ Bǐo jùhǔ ɓúeenii vǎahǔ (Genèse) 3.17

Mu bon, le Hácírí mu wee fio bĩa dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi bĩo yi. Le wee wé mu làa bĩo le Dónbeenĩ le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeenĩ wee wé à mu bĩo búenbúen wé ho cúnú bĩo bĩa wa le cǔn, bán na le hueekaa làa bĩo le lon làa bũ. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ fèra hueeka 6a, á le mún fèra lon à le wé à 6a bonmín lè le za, bèra a na à wón wé 6a zà-kúii kǐnleso. ³⁰ Bán na le Dónbeenĩ fèra le mí ì wé bĩo kà síi á le mún von, á bĩa le von á le mún wó á 6a téréna le yahó, á bĩa le wó á 6a téréna le yahó á le mún wó á 6a yú le cùkú.

Le Dónbeenĩ waminĩ bĩo

³¹ Bĩo wa yáa wáa à bĩnĩ ì bĩo lé mu yén? Bĩo le Dónbeenĩ wi làa wɛn, á yĩa dà à sánsá wɛn lé o yén? ³² Le Dónbeenĩ na yí pǎ mí za húmú, à le tà nɔn wo ó o húrun wa búenbúen bĩo yi, á so máa na mu bĩo búenbúen wɛn máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàká bĩa le Dónbeenĩ hueekaa yi wón mía. Lé bĩo le Dónbeenĩ wó á 6a téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à sìinĩ 6a júná wón mía. Lé bĩo ó o *Krista húrun. Mu yáa yínɔn bũn mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeenĩ nín-tiánĩ, á wee fio le yi wa bĩo yi. ³⁵ Lée wée dà à fáa wɛn o Krista na wa wɛn níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, tàá lé le yidèèrè? Tàá lé bĩo 6a nùpua wee beé wa lò bĩo yi le? A lé le hĩni lè mu khemu lée, tàá lé mu bĩo na dà wee dé le 6óonĩ. Tàá lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wɛn làa bĩo mu túararáa le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi: «Lé únén Dónbeenĩ bĩo yi á wa wee zàanínáa wa mukání làa wizoonĩ búenbúen. Ba nùpua wee lá wɛn lòn pia na 6a wà vaá búe.»‡ ³⁷ Eε ká mu búenbúen yi, á warén lé bĩa lé 6a san-báa binbirĩ o Krista na wa wɛn pánká yi. ³⁸ I láa mu yi binbirĩ le mu húmú, lè ho kerĩ le mukání yi, lè le Dónbeenĩ tonkarowà na ho wáayi, lè hã pánkáwá búenbúen, làa bĩo hã làa na kà wán, làa bĩo khii wé, ³⁹ lè ho wáayi pánkáwá, làa hĩa ho tá yi, lè mu bè-lénna búenbúen, á dèε woon yí dà máa fáa wɛn le Dónbeenĩ waminĩ na le ðĩn wa Nùhũso Yeesu Krista wán zéenia làa wɛn níi yi.

9

O Isirayεele nĩpomu bĩo sã le Dónbeenĩ yi

¹ Ì ì mí ho tũia poni, Ì máa fi sabéré lé bĩo á ì bĩo sã a *Krista yi. A le Dónbeenĩ Hácírí mún wee zéeni mu wéréwéré Ì síi yi le bĩo á ì ì bĩo á bon. ² Ì yi wee dè làa sòobéε, á lò wee be mu bĩo yi. ³ Mu bon, Ìnén Ì bεere lá à fan le le Dónbeenĩ dánkání mi, á Ì là a Krista fáa mín yi ká bũn lá dà à séeni wàn zàwa lè wàn hĩnni na làa mi lé ho síi kéní bĩo yi. ⁴ Ba lé o *Isirayεele nĩpomu. Le Dónbeenĩ wó 6a lè mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le pánii lè mí síiwà làa ba. Le nɔn ho làndá 6a yi, á

‡ 8:36 Mí loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 44.23

zéeńńa bïo 6a wé è 6ùaaní làa de làa ba. Le dó mí jii nɔn 6a yi bïo cèrèè dǎńí yi. ⁵ Lé 6arén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu n̄pomu dǎńí yi, á lé 6arén 6àn síí ó o Krista mún 6ueé ton yi, wón na wi mu bïo 6úen6úen jùhũ wán, á lé le Dónbeenĩ, á le khòoní bïo sǎ yi fèèè. *Amiina.

Bia lé o Isirayeele n̄pomu binbirí

⁶ Bũn wee zéeńńí le bïo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Bùèé. Èè ká bia 6a wee ve làa Isirayeele zàwa yínɔń bán 6úen6úen lé bia lé o zàwa binbirí. ⁷ Ó o Abarahaamu zàwa mún yínɔń bán 6úen6úen lé bia lé o zàwa binbirí. Mu bon, bïo ká lé bïo le Dónbeenĩ bía nɔn o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó ì jii le ì na foń, lé o Izaaki á ì ì d̄n wán á fo ò yírǎa 6a.»* ⁸ Bũn wee zéeńńí le o Abarahaamu zàwa na ó o ton 6úen6úen yínɔń Dónbeenĩ zàwa. Bia lé le zàwa lé bia le Dónbeenĩ dó mí jii bïo yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. ⁹ Mu bon, hǎ jii-cúa na ká lé hǎ le Dónbeenĩ mà á dórǎa mí jii: «Lóhó ló tíkà ká ì biní ì 6uen ũ c̄n ká m̄n hǎa Sara ton o za báa.»† ¹⁰ Bũn pá yínɔń mu mí dòn. O Erebekaa mún ton 6a hénbéní lè wán maá Izaaki. ¹¹⁻¹² Páahũ na 6a yáá d̄n yí ton yi á yí wó bïo se làa bïo yí se, á le Dónbeenĩ bía bïo ká: «O k̄nleso á à wé o fèeso ton-sá.»‡ Le Dónbeenĩ bía bũn bèra a na à bïo le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka 6a n̄pua làa bïo sí le yi. Mu yí máa lé 6a n̄pua wárǎ yi, ká mu wee lé lerén na wee ve 6a yi. ¹³ Làa bïo mu túararǎa le Dónbeenĩ bionĩ v̄ahũ yi ká sii: «O wara a Zakoobu ò o día a Ezayuu.»§

Le Dónbeenĩ le mí ì wee bïo na à le wé mu

¹⁴ Awa, á bũn kúarǎ lé mu yén? Mu so wee zéeńńí le le Dónbeenĩ yí térénna le? Bùèé dé! ¹⁵ Mu bon, bïo ká lé bïo le bía nɔn o *M̄yĩize yi: «Ì le ì wé hii làa n̄pue na, à ì wé le lè 6ànso. Ì le ì z̄n̄ n̄pue na màkǎrí à ì z̄n̄ 6ànso màkǎrí.»* ¹⁶ Bũn wee zéeńńí le yínɔń bïo 6a n̄pua wee cà mu, tàá bïo 6a wee j̄í mí lò bïo yi. Ká le Dónbeenĩ na wee wé le hii lé d̄io mu wee lé yi. ¹⁷ Bïo ká lé bïo bía le Dónbeenĩ bionĩ v̄ahũ yi: «Ì dó fo lè ho *Ezipite k̄hũ béè bèra a na à ì d̄ar̄ló bïo z̄n̄, à ì yèni mún lé ho d̄im̄jǎ 6úen6úen yi.»† ¹⁸ Lé bũn nɔn ká le Dónbeenĩ le mí ì z̄n̄ n̄pue na màkǎrí, à le z̄n̄ 6ànso màkǎrí. Le le mí ì wé ò o n̄pue yi ti, à le wé à 6ànso yi ti.

¹⁹ Ká lé bũn mu karǎa, j̄n̄n-sí ó o 6úí á à tùa miĩ le lée webio nɔn le Dónbeenĩ mu pá wee zǎrǎa lè 6a n̄pua? Mu bon, yǎ dà à pí bïo le Dónbeenĩ le mí ì wé wón mía. ²⁰ N̄pue so dà à

* 9:7 Mi loń Bïo jùhũ 6úeenĩ v̄ahũ (Genèse) 21.12 † 9:9 Mi loń Bïo jùhũ 6úeenĩ v̄ahũ (Genèse) 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Mi loń Bïo jùhũ 6úeenĩ v̄ahũ (Genèse) 25.23 § 9:13 Mi loń Malasii v̄ahũ 1.2-3 * 9:15 Mi loń Léró v̄ahũ (Exode) 33.19 † 9:17 Mi loń Léró v̄ahũ (Exode) 9.16

pí bïo le Dónbeenĩ le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa yĩa má le yi le lée webio n̄n ó o má mi kà le? ²¹ O s̄i-mí so yí dà máa mí ho córó làa bïo ó o s̄ii vá yi le? O le mí ì mí d̄e na bïo jũhũ wi làa sòobéé, tàá d̄io bïo jũhũ tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Awa, le Dónbeenĩ wi le zéeni le mí s̄ii wee c̄i, á wi le zéeni mí pánká. A le j̄n̄ pá j̄a mí yi làa sòobéé b̄ia le s̄ii wee c̄i yi b̄io yi, na b̄io s̄a ho yáaró yi. ²³ Ká le mah̄á mún wi le zéeni mí cùkú beenĩ làa b̄ia le z̄una makári, bán na le f̄era wíokaa à 6a keĩ le cùkú beenĩ mu yi. ²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von wen léra 6a *zúifùwa làa b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa t̄lahũ. ²⁵ B̄io kà lé b̄io le Dónbeenĩ b̄ia mí j̄i-cúa f̄ero Ozee v̄uahũ yi:

«B̄ia lá yín̄n̄ í n̄ipomu
á ì wé è ve le í n̄ipomu.

Mu n̄ipomu na á ì lá yí wa,
á ì w̄aa waĩ làa sòobéé.

²⁶ Hen na 6a lá wé le:
«Mí yín̄n̄ í n̄ipomu»,

á 6a wée ve mia yi lè
le Dónbeenĩ na wi f̄eé z̄awa.»[‡]

²⁷ O j̄i-cúa f̄ero *Ezayii wón 6èn b̄ia b̄io kà p̄n̄p̄n̄ o *Isirayeele n̄ipomu d̄ání yi: «H̄arí ò o Isirayeele n̄ipomu wé boo lè mu yámú j̄umu j̄ii h̄n̄lè b̄ia b̄io s̄ii, á 6a s̄n̄-kéní mí dòn lé b̄ia á à fen. ²⁸ Mu bon, b̄io ó o Nùh̄so b̄ia le mí ì wé o ò wé f̄uaf̄u ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa b̄io ó o Ezayii mu mún pá f̄era b̄iaráa b̄io kà:

«Le Dónbeenĩ na dà mu b̄io búen̄b̄uen
lá yí ká b̄ia wa n̄nk̄ni can yi,

se wa b̄io lá à keĩ
lè ho Sod̄omu lóhó b̄io s̄ii,

wa b̄io lá à 6onmín
lè ho Kom̄ore lóhó b̄io s̄ii.»^{*}

Le Dónbeenĩ wee wé à 6a n̄upua térén le yahó

³⁰ Awa, á b̄io wa w̄aa à b̄io lé mu yén? B̄ia yín̄n̄ 6a *zúifùwa na yí cà à 6a térén, á le Dónbeenĩ wó á 6a térénna le yahó 6a s̄iadéro le yi b̄io yi. ³¹ O *Isirayeele n̄ipomu bán 6èn lá wi 6a d̄in̄ ho làndá wán à térénna le Dónbeenĩ yahó á mu yí wó yí yú. ³² Lée webio n̄n̄ 6a yí wóráa mu yí yú? Lé b̄io 6a yí cà à 6a térén le Dónbeenĩ yahó lè 6a s̄iadéro le yi, à 6a wi 6a térén le yahó lè h̄a wárá na 6a wee wé. A 6a k̄ak̄ana le huee na wee wé ò o n̄upue l̄uwá wán.

³³ Làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi:
«Mí loĩ, ho Sion lóhó yi,

á ì bàrá le huee
na wee k̄k̄n̄ wán,

[‡] 9:26 Mi loĩ Ozee v̄uahũ 2.1-3, 25 § 9:28 Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 10.22-23 * 9:29 Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 1.9; B̄io j̄ũhũ búeenĩ v̄uahũ (Genèse) 19.23-28

ho búaaahó na wee lùwá a nùpue.
 Εε κά γία màhǎ dó mí sǐi ho yi,
 á òanso máa nǐyi.»†

10

Ba zúifùwa làa bíá yínǎí ǎa à bío sǎ a Núhúso yi

1 Wàn zàwa lè wàn hǐnni, bío wi 1 sǐi yi làa sòobéé na á ǐ wee fio le Dónbeenǐ cǎn ǎa *zúifùwa dǎní yi, lé ǎa kǎnǐló bío. 2 Mu bon, 1 dà à bío mu ǎa jii le ǎa òèntǐn henía le Dónbeenǐ bío làa sòobéé, èé cá mu yara binbirǐ á ǎa yí zǔ. 3 Bío le Dónbeenǐ wee wé ò o nùpue téréen le yahó á ǎa yí zǔ, á ǎarén mǐten wi ǎa cà bío ǎa à wé cá ǎa à téréen le yahó. Lé kà sǐi á ǎa pǎnáa bío wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenǐ yahó. 4 Mu bon, lé o *Křista nǎn ó o *Mǎyǐize làndá bèrǒ bío jii sǔráa, bèra a na à bíá búenbúen na wee dé mí sǐa o Křista mu yi, à bán téréen le Dónbeenǐ yahó.

5 Bío ó o Mǎyǐize bíá ho làndá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenǐ yahó dǎní yi lé bío kà: «Yia wee wé bío ho làndá bò henía wón yǐo á à wé lua ho pǎnká yi.»* 6 Le sǐidérǒ o Křista yi dǎní yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenǐ yahó á bío kà lé bío bíá: Yí bío ũ sǐi yi le «lé o yén á à yòo ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòo wé ó o Křista òueé lii. 7 Mún yí bío ũ sǐi yi le «lé o yén á à lii ho nǐ-hǎnbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á lii vèeni a Křista ǎa nǐ-hía tǎhǔ.

8 Ká bío kà lé bío bíá: «Le bíonǐ òueé óó fon. Dén bíonǐ so lé dío wee zéeni le sǐidérǒ o Křista yi bío.»† Lé lerén bíonǐ mu á wa wee òue. 9 Ká fo tà bíá wéréwéré le o Yeesu lé o Núhúso, ká fo dó ũ sǐi binbirǐ le le Dónbeenǐ vèeniá wo léra ǎa nǐ-hía tǎhǔ, á fo ò fen. 10 Mu bon, le sǐi na wee dé le Dónbeenǐ yi binbirǐ lé bío wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yia bíá mí sǐidérǒ o *Křista yi bío wéréwéré, wón òanso á le Dónbeenǐ á à fení. 11 Mu bon, bío kà lé bío túara le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahǔ yi: «Nùpue léee nùpue na dó mí sǐi le Dónbeenǐ yi wón máa nǐyi.»‡ 12 Ba *zúifùwa làa bíá yínǎí ǎa zúifùwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen léera o Núhúso nǐ-kéní yi, wón na wee wé mu tentemu làa bíá búenbúen na wee fio mu o cǎn. 13 Mu bon, bío kà lé bío túara le Dónbeenǐ bíonǐ vǔahǔ yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Núhúso, ó ò kǎní.»§

14 Εε cá ǎa so dà à ve o Núhúso ká ǎa yí dó mí sǐa wo yi le? A ǎa so dà à dé mí sǐa wo yi ká a búí yí zéeniá o bío á ǎa yí jǎ le? A ǎa so dà à jí mu ká a búí yí buera mu le? 15 A mu so dà à òue ká a búí yí tonkaa mu bío yi le? Làa bío mu túararǎa le Dónbeenǐ

† 9:33 Mi loń Ezayii vǔahǔ 28.16 * 10:5 Mi loń Levii nǔwǎ vǔahǔ (Lévitique) 18.5 † 10:8 Mi loń Làndá zéeniłó vǔahǔ (Deutéronome) 30.12-14 ‡ 10:11 Mi loń Ezayii vǔahǔ 28.16 § 10:13 Mi loń Zoweele vǔahǔ 3.5

bíoní vūahú yí kà síi: «Bìà wee búen lè hã bín-tentewà á miló sí-wεε bèn̄t̄n̄ wi làa sòobέε.»* 16 Ká 6a búenbúen màhã yí bò le Dónbeení bín-tente yí. Mu bon, b̄io kà lé b̄io ó o *Ezayii bía: «Núhúso, lé o yén yàá dó mí síi le bín-tente na wa wee bue yí?»† 17 Lé kà síi á le síidéró le Dónbeení yí wee lé le bíoní na ó o núpue wee jí yí, á le bíoní mu lé o Krista b̄io bueró.

18 Awa, le í t̄uà mia: O *Isirayεele n̄ipomu á yí jí á le bín-tente mu le? Ba jí le. B̄io kà lé b̄io túara le Dónbeení bíoní vūahú yí:

«Le Dónbeení bín-tente
á b̄en̄b̄éra hã lùà búenbúen.

Le buera n̄on

ho ðímíjí núpua búenbúen yí.»‡

19 Le í wíoka t̄uà mia: A lé o Isirayεele n̄ipomu yí zūna mu kúará le? Awa, á b̄io kà lé b̄io ó o *M̄oyiize f̄era bía mu d̄aní yí:

«Í ì wé á bía yín̄n̄ í n̄ipomu
á mi ì dí lè le yandee.

Í ì wé á mi síá á à c̄í

mu n̄ipomu na hácírí mía yí.»§

20 Le *Dónbeení jí-cúa f̄εero Ezayii yàá henía mí síi ò o bía b̄io kà:

«Bìà lá yí máa cà mi
á yú mi.

B̄ia lá yí máa flo d̄èe í c̄ón

á ì zéénía lè íten.»*

21 Ká a Isirayεele n̄ipomu d̄aní yí, á le Dónbeení jí-cúa f̄εero Ezayii pá b̄inía le le Dónbeení bía b̄io kà: «Làa wizooní búenbúen ká í wee dá í níi ve o Isirayεele n̄ipomu na yí máa bè í bíoní yí, á 6a k̄á.»†

11

Le Dónbeení yí pá a Isirayεele n̄ipomu b̄io

1 Awa, le í t̄uà mia: Le Dónbeení pá a *Isirayεele n̄ipomu le? B̄uèé dé! Lé b̄io á ínén mún lé 6a ní-kéní, á lé o *Abarahaamu m̄onm̄an̄ii. Í ló a B̄ēnzamεε n̄uwā b̄àn z̄i-j̄úh̄ú yí. 2 Le Dónbeení n̄ipomu na le f̄era hueekaa á le yí pá. Mi b̄iní leéka le Dónbeení bíoní vūahú bíoní na kà b̄io, h̄ia ó o jí-cúa f̄εero *Elii mà n̄on le Dónbeení yí ká a síi yí wan o Isirayεele n̄ipomu b̄io na 6a wó yí. O le: 3 «Núhúso, ũ jí-cúa f̄εerowà á 6a b̄ó. Ū muiní yεn̄ii lùà á 6a f̄ù. Lé ínén í d̄on ká, á ínén 6a mún

* 10:15 Mi loñ Ezayii vūahú 52.7 † 10:16 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 ‡ 10:18

Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5 § 10:19 Mi loñ Lándá zééníló vūahú

(Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mi loñ Ezayii vūahú 65.1 † 10:21 Mi loñ Ezayii

vūahú 65.2

wi 6a búe.»* 4 A bïo kà lé bïo le Dónbeenĩ bïa nɔn wo yi: «Ba báawa muaaseé hɛɲun á ĩ ká lè ĩten. Bán yí búrá le dofiní na 6a le Baale yahó á yí búaanía le.»† 5 Mu mún ka ká síi ho zuia. Le Dónbeenĩ sãamu bïo yi, á 6a sɔn-kéní lé bïa le léra. 6 Lé le sãamu bïo yi á le hueekaa 6a, ká yínɔn bïo 6a wó bïo yi. Ká bũn mía se le sãamu wãa yínɔn sãamu.

7 Lée webio á mu wee zéení? Mu wee zéení le bïo ó o Isirayεele nĩpomu lá wee cà á 6a yí yú. Bïa le Dónbeenĩ hueekaa lé bïa yú mu. Ká bïa ká bán yiwa wãa tunka. 8 Mu bon, bïo kà lé bïo túara le Dónbeenĩ bïoní vūahũ yi:

«Le Dónbeenĩ wó á 6a háciira mía.

Le wó á hãrí lòn zuia
à 6a yí dà máa mi,
á yí dà máa jí bïo.»‡

9 O *Daviide mún bïa bïo kà:

«Le 6a bè-dínii wé lòn dáda,
lòn kɔhũ na 6a à tè yi,
à bïo ko làa ba à sá 6a yi.

10 Le 6a wé 6a muiiwà,
à yí bĩnĩ yí mi dɛɛ.

Nĩ le lònbee 6a júná yi.»§

11 Awa, le ĩ túa mia: Mi wee leéka le lé 6a *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? Bùéé dé! Eε ká lé 6a wékheró pánká yi á hã síiwà na ká nùpua bò yi feraráa. A bũn lé bïo dó le yandee 6a zúifùwa mu yi. 12 Ba wékheró wó á ho dímíjána nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenĩ bïo dání yi. A bïo 6a khon ho kãniló yi wó á bïa yínɔn 6a zúifùwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenĩ bïo dání yi. Bũn wee zéení le ká 6arén zúifùwa hĩa tà ho kãniló bïo, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vɛndɛɛ na ló mĩten làa dïo 6a fá bïo

13 Hã làa na ká wán, á minén na yínɔn 6a *zúifùwa lé mia á ĩ wee bioráa. ĩ lé o Yeesu tonkaro bïa yínɔn 6a zúifùwa cɔn, á ĩ síi wan ho tonló mu bïo yi. 14 ĩ wi à mu yandee zo wán síi nùpua na lé 6a zúifùwa à kãnínaa 6a nĩ-dòndáa. 15 Mu bon, bïo le Dónbeenĩ jàana 6a bánía, á bũn wó á ho dímíjána làa de bĩnía sí. Awa, ká le Dónbeenĩ bĩnía tà 6a bïo, á bũn so máa keń lè 6a húrun vèera le? 16 Ká ho dínló bè-yáa bïo sã le Dónbeenĩ yi, se hĩa ká búenbúen bïo mún sã le yi.* Ká le vɛndɛɛ naní bïo sã le Dónbeenĩ yi, se le 6àn lakara bïo mún sã le yi. 17 O *Isirayεele nĩpomu ka lòn oliivewa vɛndɛɛ na fá, á 6a kúiora lakara búu. Unén na yínɔn o zúifù ka lòn oliivewa vɛndɛɛ na ló

* 11:3 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahũ (1 Rois) 19.10, 14 † 11:4 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahũ (1 Rois) 19.18 ‡ 11:8 Mi loń Lándá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 29.3; Ezayii vūahũ 6.10 § 11:10 Mi loń Lení vūahũ (Psaumes) 69.23-24

* 11:16 Mi loń Miló vūahũ (Nombres) 15.19-21

míten lakahó á 6a séra 6ueé ceéra hã oliivewa v̄ndèè na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuaamu. ¹⁸ Lé bún n̄n á fo yí ko à ù yòní ūten, à zuaí b̄ia ka lòn lakara na 6a kúiora yi. Fo ò yòní ūten le we? Yín̄n̄ ūnén n̄n á hã naní ȳio wi luaráa, hã naní lé h̄ia n̄n á ūnén ȳio wi lua.

¹⁹ Nún-sí fo dà à bio: Hã lakara mu kúiora bèra a na à ìnén dàñ ceé. ²⁰ Mu bon, 6a ka lòn lakara na kúiora, lé b̄io 6a yí dó mí sia le Dónbeení yi. Ūnén 6a bèn ceéra, lé b̄io ù dó ù s̄li le Dónbeení yi. Eε ká ù màhã pa ūten bio, yí yòní ūten mu b̄io yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeení h̄ia wee kúio le v̄ndèè na fá lakara, se le mún dà à wé mu 6àn síi lè ūnén. ²² Awa, loñ: Le Dónbeení wee wé mu tentemu lè 6a nùpua, á le mún jii. Le jii b̄ia yí máa bè le Dónbeení mu b̄ioní yi wán, ká ūnén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wōh̄ú. Ká bún mía á ūnén á le mún ñ s̄én lòn lakahó. ²³ Ká 6a zúifùwa khíi b̄inía tà dó mí sia le Dónbeení yi, á le è b̄iní ì ceé 6a hen na 6a fù wi yi lè ho yahó, mu wéró pánká wi le c̄n. ²⁴ Mu bon, ūnén wón síi binbirí ka lòn v̄ndèè na ló míten 6àn lakahó. Fo séra á 6ueé ceéra le v̄ndèè na fá yi, ká hón yín̄n̄ ù síi. Ba zúifùwa bán lá lé le v̄ndèè na fá 6àn lakara. Á 6a b̄iní ceéró le v̄ndèè na 6a ló yi á lònbee máa keí le Dónbeení c̄n.

O Isirayele n̄pomu k̄n̄l̄ó b̄io

²⁵ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, b̄io le Dónbeení le mí ì wé na sà yi á ì zéení làa mia, bèra a na à mi yí wé miten lè mu bè-z̄úr̄m̄iní 6ànsowà: O *Isirayele n̄pomu s̄n̄-kéní á à ð̄n̄ máa z̄úr̄ b̄io búí yara, fúaa ká hã síi-viò nùpua na le Dónbeení hueekaa búenbúen yú ho k̄n̄l̄ó vó. ²⁶ Bún món ó o Isirayele n̄pomu màhã à k̄n̄í, làa b̄io mu túararáa le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú yi: «O k̄n̄l̄ó á à lé ho Sion lóhó yi.

O *Zakoobu z̄i-ḡúh̄ú nùpua
p̄l̄ó làa de á le è kh̄iní yi.

²⁷ Dén lé le páaní na á ìnén Dónbeení

á à bè làa ba ká ì séra 6a bè-kora día.»†

²⁸ B̄io 6a zúifùwa pá le b̄in-tente b̄io, á 6a wó le Dónbeení zúkúsa, lé bún b̄io yi á minén yúráa ho k̄n̄l̄ó. Ká b̄ia le Dónbeení hueekaa wó lè mí n̄pomu, á le wa 6àn maáwà b̄io yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení h̄ia h̄n̄ b̄io, à le máa b̄iní fé mu. Le h̄ia von nùpue na, à le máa b̄iní p̄í 6ànso. ³⁰ B̄io mi yánkaa yí bò le Dónbeení b̄ioní yi, á hã laà na ká wán á le Dónbeení wó le hii làa mia 6a *zúifùwa p̄l̄ó làa de b̄io yi. ³¹ Lé làa bún á 6arén mún yí bò le Dónbeení b̄ioní yi hã laà na ká wán, bèra a na à b̄io le Dónbeení z̄úr̄nanáa minén màkárí, à le mún z̄úr̄ 6arén màkárí làa bún b̄io. ³² Mu bon, le Dónbeení día á 6a

† 11:27 Mi loñ Ezayii v̄uah̄ú 59.20-21

nùpua búenbúen wee pí le bíoní bío, à le bè yi bíní zūrnáa 6a búenbúen màkàrí.

Le Dónbeení dà po mu bío búenbúen

³³ Eee! Le Dónbeení bío búenbúen bènťín jii sú. Le bè-zūrníni lè le bío zūrníó á jii yí zū. Bío le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zūn. Á mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zūn. Bío kà lé bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi:

³⁴ «Lée wée dà à zūn o Núhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yí?

³⁵ Á lée wée dà mu bío á à hā làa wo ò o bè yi hānāa bānsó?»‡

³⁶ Lé bío mu bío búenbúen wee lé o cǎn. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bío sǎ a yi. Le ho cùkú bío sǎ a yi féeε.
*Amiina!

12

Wa wi le mukǎn-finle yi là a Krista

¹ Wàn zāwa lè wàn hǐnni, bío le Dónbeení wāa zéeníá mí tentemu làa wen kà síi, á ì ì hení bío kà làa sòobéε á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeení yi lòn muini yia ká mi yǐo jǎn wi lua, á bío sí le yi, á bío wé sí le yi. Bǔn lé le búaaníi binbirí na mi ko mi búaaníi lè le Dónbeení. ² Mi yí bè ho đímǐná bíowa na yí se yi, ká mi día le le Dónbeení yèrémá mí hácírí à wé lè le hácírí dà-finle. Lé bǔn á à na ká mi ì zūn bío le Dónbeení síi vá yi, bǔn na se, á bío sí le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeení sǎamu na le wó làa mi bío yi, á ì ì bío bío kà á à na mi búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bío jǎhú wi po bío ó o bío karáa. Ká mi nǐ-kéní kéní wé 6ua miten làa bío mi bío karáa á héha lè mi síadéró le Dónbeení yi, bío le nǎn pánká mia. ⁴ Mu bon, o nùpue sǎnía lée dà-kéní, ká bío cεékaa mín yi wó hā bǔn lé bío boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bǔn síi á warén mún boo, ká wa búenbúen lé hā sǎnía dà-kéní wa páaníló là a *Krista bío yi. Wa búenbúen cεékaa mín yi, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bío ó o nùpue sǎnía bíowa cεékaaráa bío síi. ⁶ Mu bío wéró pánká á le Dónbeení nǎn wa nǐ-kéní kéní yi mín júná yi. Yia le Dónbeení nǎn mí jii-cúa fεεró pánká yi, á bānsó wé wé mu à héha lè le sídéró le Dónbeení yi. ⁷ Yia le nǎn ho pánká yi ò o wé séení 6a nùpua, à wón wé séení 6a. Yia le nǎn ho pánká yi ò o wé kārán 6a nùpua, à wón wé kārán 6a. ⁸ Yia le nǎn ho pánká yi ò o wé hǐí 6a nùpua sía, à wón wé hǐí 6a sía. Yia le Dónbeení nǎn ho pánká yi ò o wé hā 6a nùpua lè mu bío, à wón wé hén mí yi à hānāa 6a. Yia le nǎn ho pánká yi ò o wé dí 6a nùpua yahó, à wón sòobá míten mu wéró yi. Yia le nǎn ho

‡ 11:35 Mi loń Ezayii vūahú 40.13; Zoobu vūahú 41.3

pànká yi ò o wé zūn ɓa nùpua màkàrí, à wón wé wé mu lè le sɪ-wɛɛ.

⁹ Mi le ɓio mi wa làa mín à ɓio wé ho tūiá poni. Mi jin mu bè-kora, à ca mi kuio mu bè-tente wéró yi. ¹⁰ Mi wañ mín làa sòobéɛ làa ɓio á ɓa zàwa mín yi ko ɓa wañnáa mín ɓio síi. Mi wé kònbi mín, à dé mí sòobéɛ mu yi. ¹¹ Mi ca mi kuio o Nùhúso tonló sáró yi, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sɪa ɓúenɓúen. ¹² Mi wé zámaka ɓio mi dó mi sɪa wee lòní ɓio yi. Mi wé hɪ mi sɪa le lònbee pãahú, à wé fio le Dónbeení yi fɛɛɛ. ¹³ Mi wé séení mín zàwa lè mín hinni kèrètɛwa làa ɓio ɓa màkóo wi yi. Bia wee làa mi wán á mi wé ɓua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bia wee beé mi lò yi, mi wé fan ɓún, ká mi wé yí dánkání ɓa. ¹⁵ Bia wé wee zámaka, à mi zámaka làa ba. Bia wé wee wá, à mi wá làa ba. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kéní. Mi wé yí yòoní mítén, ká mi wé liiní mítén, à tà páaní lè ɓa nǐ-khenia. Mi yí wé mítén làa bè-zūnminí ɓànsowà.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè ɓànsò. Mi wé wé mu tentemu lè ɓa nùpua ɓúenɓúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá mítén, à ho héerà kɛn minén lè ɓa nùpua ɓúenɓúen pãahú, ká ho ɓàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ï wa làa sòobéɛ, mi wé yí dĩ yúaa mitén, ká mi dé mu le Dónbeení nǐ yi. Mu bon, ɓio ká lé ɓio túara le Dónbeení ɓioní vūahú yi: «Hã yúaa dǐró ɓio sã mi. Yia ko làa ɓio na, á ï wé mu lè ɓànsò, lé ínén Nùhúso Dónbeení ɓia mu.»* ²⁰ Mu pá ɓinía túara: «Hen ká ũ zúkúso le hini wee ɓúe, à ũ na mu ɓio wo yi le o dí. Ká le ju-hãní dà a, à ũ na mu jummu wo yi le o ju. Ká fo wee wé ká, á mu ù kɛn lòn donfúaa á fo wee khá bè ɓànsò júhú wán.»† ²¹ Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yírãa ho pànká mu wán.

13

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeení ɓarã ɓa

¹ Ba nùpua ɓúenɓúen ko ɓa wé bè ho pànká ya-díwá ɓioní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa kɛn ká le Dónbeení yí nɔn mu nǐ. ² Lé ɓún nɔn ká yia pã ɓa ɓio, se ɓànsò pã le Dónbeení ɓio na le bò. Ká yia wee wé ɓún se o wee siiní mí júhú mítén. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pànká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón ɓa. Hen ká fo wi à ũ wé yí zón ho pànká ya-díwá, à ũ wé wé mu bè-tentewà, á ɓa wé è wíoka ũ yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeení tonsáwá ũ séeníló ɓio yi. Eɛ ká ũ èn wee wé mu bè-kora, à ũ zón, lé ɓio le Dónbeení nɔn ho wõhú ɓa yi à ɓa bé ɓia wee wé mu

* 12:19 Mi loñ Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.35 † 12:20 Mi loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 25.21-22

bè-kora. Hen ká 6a wee bé 6ànso, se lé le Dónbeenĩ tonló na le kàràfáa 6a yi á 6a wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeenĩ sli wee cí 6ànso yi. ⁵ Lé bũn n̄n ó o n̄pue ko ò o wé wé b̄io ho p̄anká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeenĩ sli yi cí a yi, à mún wé bè mu yi lé b̄io ó o zū le bũn lé b̄io térénna.

⁶ Lé bũn b̄io yi á mi mún ko mi wé sàánínáa ho l̄anpó. Lé b̄io le Dónbeenĩ lé ðio kàràfáa ho tonló mu 6a yi le 6a sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na b̄io n̄pue na yi, à mi na mu wo yi: Yia b̄io lée l̄anpó, à mi sàání ho wo yi. B̄io ko mu sàání ho p̄anká ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi k̄nbi, à mi k̄nbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yia wa 6a n̄pua se 6ànso bò le Dónbeenĩ l̄andá yi

⁸ Mi yi le kee búí keĩ mia. B̄io ko mu keĩ mia l̄on kee féee lé mi waímínló. Yia wa mín zàwa lè mín h̄inni, se wón wee wé b̄io ho l̄andá le o wé binbirĩ. ⁹ Mu bon, hã l̄andáwá na kà á mi zū: «Yí wé hã-fé tàá bá-fé. Yí búie n̄pue. Yí ɲuaa b̄io. Yí le ũ ȳio lé mi ninza b̄io.»* H̄ón l̄andáwá so làa h̄ia ká búenb̄uen á ɲii wee sí le b̄ionĩ dà-kéní na kà yi: «Waĩ mi ninza làa b̄io á fo waráa ũten b̄io síi.» ¹⁰ Yia wa mí ninza binbirĩ á máa wé b̄io na yí se làa wo. Yia wa mí ninzàwa se wón wee wé b̄io ho l̄andá le o wé binbirĩ.

Mi wa 6ua waten sese à l̄onínáa o Krista 6uenl̄ó

¹¹ Mi wa wé làa bũn, s̄onkú b̄io mi yàá zū ho p̄ahũ na wa wi yi síi. Ho p̄ahũ ð̄n à mi fání mí ȳio. Mu bon, hã làa na kà wán á ho k̄n̄iló w̄aa s̄uaráa làa wen á po p̄ahũ na wa 6úa wa siadéro o *Krista yi ɲuhũ. ¹² Ho tá ní-k̄ia, hen làa c̄inú ká ho ò tí. Awa, á mi w̄aa le wa día hã wárá búenb̄uen na wee wé le t̄ibirí yi. Mi wa lá mu khoomu tonló s̄ia à sáráa. ¹³ Mi wa 6ua waten sese l̄on n̄pua na wi mu khoomu yi b̄io síi. Mi yí wa dé waten ho d̄and̄inl̄ó lè ho ɲa-ɲunl̄ó yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénl̄ó lè ho hã-fénl̄ó yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o N̄uh̄so Yeesu Krista b̄io à keĩ mia. Mi yí día le b̄io mí s̄ia wee vá yi na yí se à yí p̄anká mi wán, à mi wé wé b̄io sí mia.

14

Mi wé yi c̄iti mín ð̄n̄l̄ó b̄io yi

¹ Yia siidéro yí f̄ará yí t̄ina sese le Dónbeenĩ yi á mi wé z̄ur̄i guaró, à wé yí w̄aaní b̄io ó o wee leéka. ² Làa b̄io síi á 6a búí wee leéka le mi dà mu bè-d̄inii búenb̄uen wé è dí, èe ká 6a búí na siadéro le Dónbeenĩ yi á yí f̄ará yí t̄ina sese bán b̄en lé ho ð̄in-poni mí ð̄on 6a wee dí ká hã taa níi ló. ³ A yia wee dí mu

* 13:9 Mi loĩ Léró v̄uahũ (Exode) 20.13-17; L̄andá zéeníl̄ó v̄uahũ (Deutéronome) 5.17-21; Lení v̄uahũ (Psaumes) 19.18

bè-dínii búenbúen yí ko ò o zùan̄ yia yí máa là hã taa yi. Làa bũn sii, á yia yí máa là hã taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-dínii búenbúen, lé bío le Dónbeenĩ mún tà wón bío. ⁴ Ùnén lé o yén á à cítíráa o ñi-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se ba ñuhũso lé yia á à fεε mu tũia. O yaa à wé á mu ù wé se, lé bío ó o Ñuhũso pánká wi dà à séení a.

⁵ O búii cǎn á hã wizooní ñúná wi po mín. Εε Κά a búii cǎn á hã wizooní búenbúen lée dà-kéní. Mi ñi-kéní kéní ko mi láa bío mi wee leéka yi mu dǎní yi. ⁶ Yia le hã wizooní ñúná wi po mín wee wé mu o Ñuhũso bío yi. Yia bèn wee dí mu bè-dínii búenbúen wón mún wee wé mu o Ñuhũso bío yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeenĩ bǎráká mí bè-dínii bío yi. A yia wee dí ho zen-buahó bío mí dòn wón mún wee wé mu o Ñuhũso bío yi. Wón mún wee dé le Dónbeenĩ bǎráká. ⁷ Mu bon, wa tǎhũ á yia mukǎnĩ wi míten bío yi wón mía, á yia á à hí míten bío yi wa tǎhũ wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yio wi lua, se lé o Ñuhũso á wa yio wi lua bío yi. Ká wa húrun, se lé o Ñuhũso á wa mún húrun bío yi. Awa, á hǎrí wa hí loo, à wa yio wé lua loo, se wa bío pá sǎ a Ñuhũso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á vèera bèra a na ò o wé bia húrun láa bia yio wi lua Ñuhũso. ¹⁰ Ká ùnén, lée webio ñon á fo wee cítíráa mǎn za tǎá mǎn hǎnló? A ùnén bèn, lée webio ñon á fo wee zùan̄náa mǎn za tǎá mǎn hǎnló yi? Wa búenbúen khíi ðin Le Dónbeenĩ yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenĩ bíonĩ vǎahũ yi:

« Ìnén Ñuhũso á wi fεεε.

Ho ðimíjǎ nùpua búenbúen

á à fǎrá mí ñonkóñúná wán ì yahó,

6a búenbúen á à bío le ì lé le Dónbeenĩ bío bon.»*

¹² Làa bũn sii, á bío wa ñi-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeenĩ yi.

Yi dé mǎn za tǎá mǎn hǎnló bè-kora wéró yi

¹³ A mi wǎa yí le wa wé cítí mín. Bío ká lé bío á mi le mu κεí mi yiwa: Mi yí wé bío búii na à dé mǎn za tǎá mǎn hǎnló kèrètεε mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ I páaníló là a Ñuhũso Yeesu bío yi, á ì zũ mu, á mún láa mu yi le mu bío búenbúen wee ce le Dónbeenĩ yahó. Εε ká a búii wee leéka le mu búii yí máa ce, se mu bèn yí máa ce bǎnso cǎn. ¹⁵ Ká mǎn za tǎá mǎn hǎnló lò hǎa wee be ùnén bè-dínii bío yi, se fo wǎa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mǎn za tǎá mǎn hǎnló na ó o *Krista húrun bío yi à hǎa vǐ ùnén bè-dínii bío yi. ¹⁶ Bío se minén cǎn á yí ko mu wé à ba nùpua wé bíni bío mu bè-kohó bío mi dǎní yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeenĩ bá-zǎmu bío yí máa zéení bè-dínii tǎá bè-ñunii bío. Mu lé ho térénló, lè ho hérérà, lè hã zǎmakaa na le Dónbeenĩ

* 14:11 Mi loí Ezayii vǎahũ 45.23

Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonló làa bñn bño síi wón bño á à wé sí le Dónbeenĩ yi, á ba nùpua mún ò tà a bño.

¹⁹ Awa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bño á à dé ho hээрà wa pàahũ, làa bño wa ñi-kéní kéní ì wé á wa siadéro le Dónbeenĩ yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loń mu bè-dínii yi à yáaráa le Dónbeenĩ tonló. Mu bon, mu bño búenbúen dà wee dí. Εε ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó bñn yí se. ²¹ Bño se, lé ũ khí mu bño búenbúen na dà à dé mĩn za tàá mĩn hĩnló mu bè-kora wéro yi. Hàrí mu wé taa, tàá ðivén puló, tàá bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bño mu dání yi ũ ɓua ũ dòn le Dónbeenĩ yahó. Yia síi yí máa kán wo bño á ɓanso wee ɓua le mĩten dání yi, wón ñúhũ sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii ɓúi dání yi, se wón ɓanso ñúhũ sú, lé bño ó o yí máa wé mu à héha le mí siidéro le Dónbeenĩ yi. Bño léé bño na yí máa wé héha le le siidéro le Dónbeenĩ yi, bñn léé bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hĩ wa sía

¹ Warén na siadéro le Dónbeenĩ yi fára tina ko wa wé hĩ wa sía bña siadéro yí fára yí tina bño yi. Wa yí ko wa wé wé bño sí wen. ² Wa ñi-kéní kéní ko wa wé wé bño sí wán zàwa le wán hĩnni yi, na à séení ɓa, bèra a na à ɓa siadéro le Dónbeenĩ yi va le ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bño sí a yi, ɓueé. Bño ká lé bño bía le Dónbeenĩ bíonĩ vñahũ yi: «Hã bín-kora na ɓa nùpua bía ñon ũnén Dónbeenĩ yi lé ínén á hã bía ñon yi.»* ⁴ Le Dónbeenĩ bíonĩ vñnna na túara hàání búenbúen túara bèra a na à hã kàran wen, à wa ðañ hĩ wa sía, à sía wé hereka. Lé bñn wee na à wa ðañ dé wa sía lòní bño le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeenĩ na le sí-hĩlè le le sí-hebúee wee lé cón à wé à mi wé wíoka ñí mĩn yi, làa bño ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bñn ò na ká mi búenbúen á à wé le ñii dà-kéní, á à dérása ho cùkú le Dónbeenĩ yi, dén na lé wa Ñúhũso Yeesu Krista ɓàn Maá.

⁷ Awa, á mi cén wé tà mĩn yi làa bño ó o Krista tàráa mia bño síi à dérása ho cùkú le Dónbeenĩ yi. ⁸ O Krista ɓueé wó ɓa *zúífùwa ton-sá, á tíírarása bño le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì wé è na ɓàn maáwà yi ñii à zéení le ká le Dónbeenĩ bía bño na à le máa lé mu món. ⁹ O Krista mún ɓueé wó á bña yínɔń ɓa zúífùwa wee dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi le hii bño yi, làa bño mu túararása le Dónbeenĩ bíonĩ vñahũ yi ká síi:

«Lé bñn te bño á ì wé è sío

á à khòonínáa fo hã sííwà nùpua tñahũ.»†

¹⁰ Mu mún túara:

«Sííwà nùpua,

* 15:3 Mi loń Lení vñahũ (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mi loń Samuwéle nín-yání vñahũ 22.50

mi páaní zámaka lè le Dónbeenĩ nĩpomu.»‡

11 Mu mún bĩnía túara:

«Dímíjǎ kǎna búenbúen nùpua,
mi khòoní a Nùhũso,
síwà búenbúen nùpua,
mi zéení a beemu.»§

12 Le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεero *Ezayii mún bía bĩo kà:

«Nùpue búí á à lé o Zesee zĩ-jũhũ nùpua tĩahũ
á à dí hǎ síwà nĩpomu yahó,
á mu nĩpomu mu mún ñ dé mí síi wo yi.»*

13 Le le Dónbeenĩ na wee wé à mi dé mí sía lòní bĩo le dó mí jĩi le mí ì wé, à wé à mi keñ ho héerà lè hǎ zámakaa na jĩi mía yi mi síadéro le yi bĩo yi. Lé bũn ñ na ká le Dónbeenĩ mu Hácírí pánká yi, á mi ì dàñ ñ dé mí sía làa sòobéε á à lòní bĩo le dó mí jĩi le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

14 Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ínén ì beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéró bĩo wi mia làa sòobéε. Bĩo mi ko mi zũn á mi zũ búenbúen, á dà wee zéení mín. 15 Bũn jũn pá yí hò bĩo á ì bĩnía leékaa mia ho vũahũ na ká lara búí yi làa bĩo mi zũ vó, á yí titikaa mu bĩo yi. I wó mu lé bĩo le Dónbeenĩ lè mí sǎamu 16 á wó á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá bĩa yínón 6a *zúifùwa bĩo yi. Le Dónbeenĩ tonló na á ì wee sá lé le bín-tente na á ì wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bĩa yínón 6a zúifùwa wé lòn hǎmu na bĩo sǎ le Dónbeenĩ yi, á bĩo sí le yi. 17 I páaniló là a Krista bĩo yi, á ì síi wan le Dónbeenĩ tonló na á ì wee sá bĩo yi. 18 Mu bon, bĩo á ì wee hení ì síi bĩo á yínón bè-veere ká mu yínón bĩo ó o Krista ñn ì wán á wó. O Krista ñn ì wán á ì wee wé à bĩa yínón 6a zúifùwa tà le Dónbeenĩ bĩo. O wó mu lè ì bioní, lè ì bè-wénia, 19 lè mu yéréké bĩowa lè mí síwà, le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi. Lé làa bũn á ì bueraráa o Krista bín-tente, à ñn ho Zeruzalεemu lóhó yi à vaa búe ho Ilirii kǎhũ yi.† 20 Ká bĩo dà-kéní na kera ì síi yi, lé à ì bue le Dónbeenĩ bín-tente hǎ dǎa na nùpua ñn yí jǎ a Krista bĩo yi, bèra a na à nùpue hǎa yí bĩo le ì wee so a búí zĩ-jũhũ na ó o bàrá wán. 21 I wó mu á héhaa làa bĩo le Dónbeenĩ bioní vũahũ bía:
«Bía na 6a ñn yí buera a bĩo yí ñn yi

á à mi a,
bĩa ñn yí jǎ bĩo búí o ñn yí
á à zũn o bĩo yara.»‡

O Poole wee bĩo mí khúio varó bĩo

‡ 15:10 Mi loñ Lándá zéeníló vũahũ (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mi loñ Lení vũahũ (Psaumes) 117.1 * 15:12 Mi loñ Ezayii vũahũ 11.10 † 15:19 Ho Ilirii: Ho lé ho Oroomu kǎhũ sǎn-kéní búí. ‡ 15:21 Mi loñ Ezayii vũahũ 52.15

22 Lé bñn lá wee hè mi ñon á ï ðìn yí buararáa mi cñn. 23 Εε ká há laà na kà wán á bio á ï lá ko à ï wé bñn á jii wáa tun. Mi búεεkíró bio bènñn wi miñ miana. 24 I wi à ï va ho Esipaape. Ká ï yú wee va bñn, jún-sí á ï buée búεεkí mia. Mu bon, ï wi à ï buee mi mi wán à khíínáa, à mi séení mi à ï ðàn varáa hón kōhũ so. Ká ï màhá buée wé wizooní bio yen mi cñn á à khíínáa. 25 Ká há laà na kà wán á ï ï va ho Zeruzalεεmu, á vaá séení bña bio sã le Dónbeení yi bñn. 26 Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kãna kèrètíewa á mu ló sía yi le mí ï cá le wárí á à séenínáa ho Zeruzalεεmu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba ñi-khenia. 27 Lé barén míten leékaa mu. Εε ká lé ho túiá le ba mí mí, á ba ko ba séení ba. Lé bio á hñn kãna so kèrètíewa yínón *zúífùwa, à ho Zeruzalεεmu kèrètíewa na lé ba zúífùwa màhá pá tà séeníá ba lè le Dónbeení bio. Awa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí ñii bio. 28 Ká ï yú le wárí mu dó ho Zeruzalεεmu kèrètíewa níi yi, á ï buée lé lè mi cñn á à varáa ho Esipaape kōhũ. 29 I zū le ká ï wee buen mi cñn, á ï buen là a *Krista bè-tentewà cèera na ó o wee wé lè ba nùpua.

30 Wàn zàwa lè wàn hñni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeení yi ï bio yi. Bñn lé bio á ï wee cà mi cñn wa páaníló là a Núhũso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeení Hácírí wee dé wen bio yi. 31 Mi wé fio, bèra a na à ï kání ho *Zudee kōhũsa na yínón ba kèrètíewa níi yi. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzalεεmu kèrètíewa vaa tà le séení na á ï ï bua vaá na ba yi bio lè le sí-wεε. 32 Ká mu wó kã síi, ká le Dónbeení tà á ï buen mi cñn lè há zãmakaa, á buée vñnka mi cñn. 33 Le le Dónbeení na wee wé à wa kerí ho héeerà yi à kerí lè mi búenbúen. *Amiina!

16

Le tènñi

1 I wee tonka a Febe mi cñn, wón na lé wàn hñnló mu kèrètíεεmu ðání yi, na wee sá le Dónbeení tonló ho lóhó na ba le Sãnkeree yi. 2 Ká a buée ðñn mia à mi bua a sese o Núhũso yèni yi. Mi bua a làa bño á bña dó mí sía le Dónbeení yi wee buaráa mín bio síi. Mi wé séení a bño léé bño na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí bæere séeníá ba nùpua cèrèε, sònkú ñén.

3 I wee tènñi a Piriisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. 4 Ba zàanía mí mukání á káníanáa mi. I yi yí ðà máa sà bñn yi. A ba kèrètíewa na yínón ba *zúífùwa mún yiwa máa sà mu yi. 5 Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bàn zii á ï mún wee tènñi yi. I wee tènñi wàn bñnlo na ba le Epayinεεte yi. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí síi o Krista yi ho Azii kōhũ yi. 6 I wee tènñi a háa na ba le Mari yi, wón na séeníá mia làa sòobéε. 7 I wee tènñi a

Andoronikuusi là a zūniasi yi. Ba làa mi lée sǐ kéní, á 6a mún kera ho kàsó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bǐo jǔhǔ wi làa sòobéé. Ba tà a Krista bǐo á dú ìnén yahó.

⁸I wee tɛɛní a Anpiliatuusi yi, wón na á ì wa làa sòobéé wa páaníló là a Nùhúso bǐo yi. ⁹I wee tɛɛní a Uubɛn yi, wón na làa wɛn páanía wee sá a Krista tonló, á wee tɛɛní a Sitakiisi yi, wón na á ì wa làa sòobéé. ¹⁰I wee tɛɛní a Apelɛesi yi, wón zéénia le mí dó mí sǐ binbirí o *Krista yi. O nǐ na 6a le Arisitobuule lè mí zii nùpua á ì wee tɛɛní yi. ¹¹O Herodion, yǎ lé ho sǐ kéní làa mi á ì wee tɛɛní yi. I wee tɛɛní a Naasiisi zii nùpua yi, bán na dó mí sǐa o *Krista yi. ¹²I wee tɛɛní a hǎa na 6a le Tirifɛena làa yǎ 6a le Tirifooze yi. Ba wee sá a Nùhúso tonló làa sòobéé. Wàn bónlo hǎa na 6a le Pɛɛsiide á ì wee tɛɛní yi. Wón mún sá a Nùhúso tonló làa sòobéé. ¹³I wee tɛɛní a Urufuusi yi, wón na bǐo jǔhǔ wi làa sòobéé o Krista tonló sáró yi. Bàn nu á ì wee tɛɛní yi. O mún lé ìnén wàn nu. ¹⁴O Asenkiriite, là a Filekon, là a Hɛɛmɛɛsi, là a Patorobaasi, là a Hɛɛmaasi, lè wàn zàwa kèrɛtɛwa na páanía wi làa ba, bán búenbúen á ì wee tɛɛní yi. ¹⁵O Filolooki là a Zulii á ì wee tɛɛní yi. I wee tɛɛní a Nɛree lè mín hǐnló yi, á wee tɛɛní a Olenpaasi yi, làa bǐa búenbúen na dó mí sǐa o Krista yi, na páanía wi làa ba á ì wee tɛɛní yi.

¹⁶Mi tɛɛní mín yi lè le kǎnbii tɛɛní. Ba kèrɛtɛwa kuio búenbúen wee tɛɛní mia.

Le zééní na ó o Poole nɔn

¹⁷Wàn zàwa lè wàn hǐnni kèrɛtɛwa, bǐo á ì hení á à na mia lé bǐo ká: Mi pa miten bǐo 6a nùpua na wee dé ho sankaró 6a kèrɛtɛwa kuure yi. Ho kàránló na mi yú á 6a pǎ bǐo, à 6a wee kàrán mia làa bè-veere á à vǐinínáa mia. Mi pǐ 6a bǐo, ¹⁸lé bǐo 6a nùpua mu sǐi á wa Nùhúso na lé o *Krista tonló sáró bǐo yí here cǎn. Bǐo bǐo here 6a cǎn lé 6a dío bǐo. Ba wee bǐo hǎ bin-sǐa à vǐinínáa bia yí máa dán zǔn le sabéré lè ho tǔiá poni à hueeka mín yi. ¹⁹Mu bon, 6a nùpua búenbúen zǔ bǐo mi wee tà bèráa bǐo ó o Nùhúso wee bǐo yi. Lé bún nɔn á ì sǐi wannáa mi bǐo yi. Eɛ ká ì mǎhǎ wi à mi wé mu bè-zǔnminí 6ànsowà binbirí à wé wéráa bǐo se. I wi à mi ce, à wé yí wé mu bǐo na yí se. ²⁰Hen làa cǐnú ká le Dónbeení na lé ho h́ɛrǎ 6ànsó á à yáa o Satǎni pǎnká, á à dé o mi zení tá.

Le o Nùhúso Yeesu wé mí sǎamu làa mia!

²¹O Timɔtee, yǎ làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee tɛɛní mia. O Lisiyuusi là a Zasɔn là a Sosipatɛere, bán làa mi lé ho sǐ kéní á mún wee tɛɛní mia.

²²Ìnén Tɛɛtiyuusi* na túara a Poole jǐ-cúa á mún wee tɛɛní mia wa Nùhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

* 16:22 O Tɛɛtiyuusi: O Tɛɛtiyuusi hǐa lé o kèrɛtɛ vǎn-túaro. Lé orén ó o Poole fɛera mí jǐ-cúa nɔn yi ó o túara.

²³ O Kayuusi, yĩa á ĩ làara wán mún wee tɛɛní mia. Lé wón zĩ á 6a kèrètɛwa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-bàrálo na 6a le Erasiite, wón lè wàn za Kaatuusi á wee tɛɛní mia. ²⁴ [Le wa Nuhúso Yeesu Krista à wé mí sãamu lè mi 6úen6úen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeenĩ mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeenĩ. Lerén lé dño dà à wé, á mi siadéro le yi á à fàrá à tĩn. Le è wé mu le bín-tente na bño ciran o Yeesu Krista, dño á ĩ wee bue pánká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeenĩ wee dñn wán zéenináa mí bño na lá sà yi hã lúlúio zanzàn. ²⁶ ƐƐ ká hã laà na kà wán, á mu wãa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛɛrowà vɔnna na 6a yáania túara pánká yi. Lé le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ á nɔn dén ɲii so bán yi le 6a túa mu, bèra a na, à hã síí-viò nùpua zūrĩ le, à dé mí sĩa le yi, à wé bè le bioní yi.

²⁷ Le le Dónbeenĩ na mí dòn lé mu bè-zūrĩminĩ 6ànso, à yí ho cùkú fɛɛɛ, o Yeesu *Krista pánká yi. *Amiina!

Ho nin-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole óúakáa ho ho Korɛnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí pīina bīo hèzín (Bè-wénia 18.11).

Ho Korɛnte hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. A mu lùnkáa o Poole yilera. Lé bǔn te bīo ó o túararáa hā vǔnna nɔn óa kèrètíewa kuure na wi bín yi, à óa zūn bīo óa à óua lè mítén.

O óúa ho Korɛnte kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à óa khí yi à día mu koomu wára (1-5). Ba tūiáwà fɛɛró làa bīo óa wé è óua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bīo óa tūakaa bīo làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muiñ taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-hānii na le wee na, lè óa nǐ-hía vèeró bīo (7-15).

O Poole vūahú vaa véenii, ó o bía ho Zeruzalɛmu kèrètíewa nǐ-khenia séeníló bīo, bǔn mǔn, ó o tɛénia óa yi (16).

Le tɛenii

¹⁻² Inén Poole na le Dónbeení lè mí síi bīo á léra à ï wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositéna á wee tɛení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceéra à mi bīo sí le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bīo yi. Le hueekaa minén làa bía búenbúen na wee ve wa Núhúso Yeesu Krista mu yèni hā lùà búenbúen yi, à mi wé óua miten làa bīo le Dónbeení síi vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Núhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeení, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sāamu làa mia à na ho héeerá mia.

O Poole wee dé le Dónbeení bāraká

⁴ I wee dé le Dónbeení bāraká fɛɛɛ mi bīo yi, lé bīo le wó mu sāamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bīo yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Núhúso á nɔn mi yúráa le Dónbeení bè-hānia lè mí síwà búenbúen, sǔnkú le Dónbeení bíoní bueró lè le Dónbeení bīo zūnló, ⁶ lé bīo ó o Krista bín-tente na zéénia nɔn mia á mi tà bīo làa sòobéɛ. ⁷ Lé bǔn te bīo le Dónbeení bè-hānii óúí á yí fóoraráa mia, minén na wee lóoní ho páahú na wa khíi mi wa Núhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeení lé dīo á à sí mia á à díní fúaa mu véenii, à wékhe bīo yí mǐ léé mia wa Núhúso Yeesu Krista buen nǔnzoñ. ⁹ Lerén mí bèere von mia

à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé bïo na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa jì-cúa yí maa fè mìn

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi p̄ahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee bío kà sii lé bïo 6a nùpua 6úi na wi o Kulowee cón á 6ueé bíá n̄n mii le hã fio wi mi p̄ahú. ¹² Bïo n̄n á ì bíaráa b̄n lé bïo mi 6úen6úen jì-cúa wi mìn júná yi. O 6úi le mínén b̄o a Poole yi, ká a 6úi 6èn le mínén b̄o a Apoloosi tàá o Piere yi. O 6úi wón 6èn le mínén b̄o a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yia húrun ho *kùrùwá wán mi bïo yi le? Lé o Poole yèni á 6a bátízéaràa mia le? ¹⁴ Í yàá wee dé le Dónbeení b̄aràkà, lé bïo ká mu yín̄n̄ o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi n̄-kéní 6úi á ínén yí bátízera. ¹⁵ O o 6úi t̄n wãa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè í yèni. ¹⁶ Mu bon, í lá le ì n̄nsã. Í mún bátízera o Sitefanaasi lè mí z̄i nùpua. Bán ní ló, á ì wãa ka le í yí b̄nía yí bátízera a 6úi mi c̄n. ¹⁷ O Krista yàá yí tonkaa mi le í bátízé nùpua. B̄ueé. O tonkaa mi, bèra a na à ì bue le b̄n-tente à na 6a yi. O le í bue le ká í yí wé mu lè mu bè-z̄úrminí b̄oní. Ká í wó mu làa b̄n, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á b̄hée maa kéí.

Le Dónbeení p̄anká lè le bè-z̄úrminí bïo

¹⁸ Mu bon. B̄ia lá mu húmú w̄hú c̄n, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bïo zééníló lé mu b̄ónbúmu. Eε ká warén na lá ho k̄n̄íló w̄hú c̄n, á mu wee zééní le Dónbeení p̄anká. ¹⁹ Bïo ká lé bïo túara le Dónbeení b̄oní v̄uahú yi:

«Mu bè-z̄úrminí 6̄ansowà bè-z̄úrminí á ì khii 6úe j̄uhú.

B̄ia le mí z̄u mu bïo bïo na 6a z̄u á ì khii pí bïo.»*

²⁰ Ká mu wó kà sii, á léé webio á mu bè-z̄úrminí 6̄ansowà, làa b̄ia z̄u hã làndáwá, lè ho ðímíj̄á na ká b̄n-z̄úr̄lowà wãa dà a bío? Le Dónbeení zéénía mu le ho ðímíj̄á bè-z̄úrminí léé b̄ónbúmu. ²¹ Ho ðímíj̄á nùpua lè mí bè-z̄úrminí hácírí á yí dàna yí z̄una le Dónbeení le bè-z̄úrminí wárá na á le wee wé yi. Lé b̄n n̄n á warén b̄oní na wa zéénía na ka lòn b̄ónbúmu bïo, á le Dónbeení ð̄n wán á k̄n̄ianáa b̄ia tà le yi. ²² Ba *z̄úífùwa wi à 6a mi mu yéréké b̄iowa na wee zééní le Dónbeení p̄anká. A b̄ia yín̄n̄ 6a z̄úífùwa bán 6èn lé mu bè-z̄úrminí á 6a wee cà. ²³ Eε ká warén bán lé o Krista na 6a búaa ho kùrùwá wán bïo á wa wee bue. B̄n lé bïo wee b̄oní 6a z̄úífùwa yi, á b̄ia 6èn yín̄n̄ 6a z̄úífùwa c̄n, á mu lé mu b̄ónbúmu. ²⁴ Eε ká bán na le Dónbeení hueekaa c̄n, à 6a wé

* 1:19 Mí loñ Ezayii v̄uahú 29.14

zúifùwa tàá 6a yí wé zúifùwa, bán zū le o Krista wee zéení le Dónbeení pànká lè le bè-zūrminí. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeení bïo na 6a nùpua le mu lé mu bǎnbúmu, bǎn dà 6arén bè-zūrminí wán. A bïo 6a nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeení cǎn, bǎn dà 6a nùpua pànká wán.

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi loí mu sese. Minén na le Dónbeení hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a nùpua dǎní yi, á 6a bè-zūrminí 6ànsowà, lè ho pànká 6ànsowà, lè há zǐ-ǰúná nùpua na bio se, á yí boo mi tǎahú. ²⁷ Εε ká le Dónbeení màhá dǐn bïo ho dímǐjása le mu lé mu bǎnbúmu wán, á zéeníanáa le mu bè-zūrminí 6ànsowà bïo ǰúhú mía. Le dǐn bïo ho dímǐjása le mu lé mu yídàmu wán, á zéeníanáa le bǐa pànkáwá wi bïo ǰúhú mía. ²⁸ Le hueekaa bǐa ho dímǐjása wee loí dà wán, bǐa lé 6a nǐ-kǎamáawa na bïo ǰúhú mía, bèra a na à bïo 6a le mu bïo ǰúhú wi, à bǎn wé mu bè-kǎamáa. ²⁹ Lé bǎn nǎn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeení yahó. ³⁰ Le Dónbeení wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé bǎn nǎn á wa yúráa mu bè-zūrminí binbirí na ló le cǎn. Mu lé o Krista mu á wa dǐn wán á wóráa 6a nùpua na téréna le Dónbeení yahó. Lé orén wó á wa bïo sǎ le Dónbeení yi. Lé orén kǎnía wen. ³¹ Lé bǎn bïo yi á le Dónbeení bióní vǎahú á mu túara yi kà síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bïo ó o Núhúso wó bïo yi.»†

2

Bïo ó o Poole buera ho Korenteyi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo á ínén í beere 6uara mi cǎn á 6ueé zéení le Dónbeení bïo na sà yi làa mia, á í yí bía làa mia làa bióní na kokókaa. Mu mún yínǎn ho dímǐjá bè-zūrminí bióní á í bǐaràa làa mia. ² Ho pǎahú na á í wi làa mia, á bïo á í lá wi à í zéení làa mia yínǎn bè-veere 6úí ká mu yínǎn o Yeesu *Krista bïo, o Yeesu na 6a 6úaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pǎahú na í 6uara mi cǎn ká í pànká mía, á le zǎníi wi yi. ⁴ Í bióní làa bïo á í kàrána lè 6a nùpua á wi mí dòn lè ho dímǐjása dǎn-sǐa bióní na 6a wee bïo à 6úeráa 6a nùpua ǰúná. Ká mu lé le Dónbeení Hácírí pànká á zéení mu làa mia le bïo á í bía á bon. ⁵ Lé bǎn nǎn á mi síidéro le Dónbeení yi á yí fàrá 6a nùpua bè-zūrminí wán, ká ho fàrá le Dónbeení pànká wán.

Le Dónbeení bè-zūrminí

⁶ Wa wee zéení mu bè-zūrminí lè 6a kèrètǐewa 6úenbúen na síidéro fàrá tǐna o Yeesu *Krista yi, bǎn bon. Εε ká mu bè-zūrminí mu màhá yínǎn ho dímǐjá bè-zūrminí. Mu bè-zūrminí mu mún yínǎn ho dímǐjá nǐ-beera bè-zūrminí. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bïo á warén wee zéení lè 6a nùpua lé le Dónbeení

† 1:31 Mí loí Zeremii vǎahú 9.23

bè-zūrīnīnī na bīo sà ho ðīmíjń́ása yi. Mu bè-zūrīnīnī mu bīo fèra wi le Dónbeenī sīi yi hàrī ká ho ðīmíjń́á ðīn yí léra, bèra a na à wa páanī le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zūrīnīnī mu á ho ðīmíjń́á nī-beera yí zū. Ká 6a lá zūna mu, se 6a yí búaa o Núhũso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bīo ká lé bīo túara le Dónbeenī bīonī vūahũ yi:

«Mu bīo na ó o nùpue ðīn yí mən, á ðīn yí jń́á, bīo na ó o nùpue yáá ðīn yí leékaa hùúu,

lé bűn le Dónbeenī wíokaa á bàrá ká làa bīa wa le.»*

¹⁰ Bűn bīo so á le Dónbeenī zéenia lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeenī Hácírí wee mi mu bīo búenbúen sese á zūrī, hàrī le Dónbeenī mí beere bīo na khĩna zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí ðòn lé ðīo zū hā yilera na wi o yi. Lé làa bűn sīi á le Dónbeenī Hácírí mí ðòn lé ðīo 6èn mún zū le Dónbeenī yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho ðīmíjń́á na ká hácírí, ká ðīo wa yú lé le Dónbeenī Hácírí. Le Dónbeenī dó mí Hácírí mu wən, à wa ðàn zūrń́áa mu sāamu na le wó làa wən. ¹³ Warén yí máa bío mu sāamu mu bīo yi lè ho ðīmíjń́á bè-zūrīnīnī kàránló na wa yú. Bùéé. Wa wee bío mu sāamu mu bīo yi lè le Dónbeenī Hácírí bīonī na le wee zéeni làa wən. Lé ká sīi á wa wee zéeniń́áa le Dónbeenī bīo yara lè le Dónbeenī Hácírí mu bīonī. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí món, wón nùpue so yí ðà máa tà bīo wee lé le Dónbeenī Hácírí cón. Mu ka lòn bónbúmu 6anso cón. O yí ðà máa zūrī mu kúará. Lé bīo le Dónbeenī Hácírí mí ðòn lé ðīo wee na ò o nùpue ðàn cikon mu bīo. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeenī Hácírí wi yi, wón wee ðàn cikon mu bīo búenbúen, ká nī-veere yí ðà máa cikon bīo wi orén yi. ¹⁶ Làa bīo mu túararáa le Dónbeenī bīonī vūahũ yi ká:

«Lée wée ðà à zūrī o Núhũso yilera?

Lée wée ðà le zéeniń́á à na a yí?»†

Ɛε ká warén na le Dónbeenī Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée ðà-kéni.

3

Wa lé le Dónbeenī ton-sáwá

¹ Wán zàwa lè wán hĩnī, mu bon. Mi ka lòn ðīmíjń́ása na le Dónbeenī Hácírí mía yi. Lé bűn nən á ĩ yí ðànna yí bía làa mia lè 6a nùpua na sīdéró fàrá tina bīo sīi, à ĩ bía làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi sīdéró ðání yi. ² Lé bűn te bīo hā bīonī na á ĩ bía nən mia ka lòn yoomu. Hā yí ka lòn ðīnló na lí. Mu bon, ĩ lá bía làa mia lè hā bīonī na ka lòn ðīnló na lí á mi máa ðàn máa zūrī hā kúará. Hàrī hā laà na ká wán, á mi pá yí ðà máa zūrī hā kúará, ³ lé bīo á mi pá 6uan miten lè ho

* 2:9 Mi loń Ezayii vūahũ 64.3 † 2:16 Mi loń Ezayii vūahũ 40.13

đímíjása bïo síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hã fio na wi mi pãahũ á so yí máa zéení le mi òuan miten lè 6a bïo síi, á wára òúenòúen so yínòí 6a wára le? ⁴ Bïo ó o óúí le mìnén bò a Poole yi, ò o óúí le o Apoloosi lé yíá á mìnén bò yi. A bũn 6a đímíjása wára lè mi wára yínòí dà-kéní le? ⁵ Le í yáá tùa mia. O Apoloosi lée wée? A ínén Poole lée wée? Wa so yínòí le Dónbeení ton-sáwá na mi bò níní yi á tàráa le bïo le? Warén lè wa nĩ-kéní kéní wee sá ho tonló na ó o Nùhũso nòn wèn le wa sá. ⁶ Inén lé yíá dù, ó o Apoloosi hõn. Ká le Dónbeení lé ðio wee dǣé mu. ⁷ Bũn wee zéení le yíá dù làa yíá hõn á yínòí dèe. Le Dónbeení mí dòn lé ðio wee wé à mu dǎ. ⁸ Yíá dù làa yíá hõn òúenòúen lée dà-kéní. Le Dónbeení khíi sàání 6a nĩ-kéní kéní yi á à héha lè ho tonló na 6a sá. ⁹ Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeení yi. Minén lé le Dónbeení mǎhũ na le wee vâ. Mi mún lé le Dónbeení zii na le wee so.

¹⁰ Inén le Dónbeení nòn mí pánká yi, á í ka lòn zĩ-so tente na wá le zii á bàrá jũhũ. Hã laà na kà wán á nĩ-vio lé bía wee so le zii jũhũ na á í bàrá wán. Èé ká 6a lè mí nĩ-kéní kéní màhá ko 6a yí hácírí bïo 6a à soráa wán. ¹¹ Le zii jũhũ dén wáa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. A nùpue na kũn dà a bàrá zii jũhũ veere wón mia. ¹² Ba óúí wee so le zii jũhũ mu wán lè ho sánú, tàá tǎnòn. Ba óúí lé hã huua na yáwá here á 6a wee soráa. Ba óúí yáá òèn lée òúeení, tàá jǎakáa, tàá kǎaní á 6a wee soráa. ¹³ Ká bïo á 6a lè mí nĩ-kéní kéní tonló sáráa, bũn á à wé le cítii fí nònzoñ á mu ù zũn yi wéréwéré. Mu zoñ ká ho dǎhũ lé hĩa á à khén wa nĩ-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴ Ká yíá son lè mu bïo na dà ho dǎhũ, á wón á à yí mu cũnú. ¹⁵ Ká yíá bïo na ó o sonnáa òèn câ, á wón á à khe òúenòúen. Bànsò á à kǎní, ká a màhá à keí lòn nùpue na kǎa ho dǎhũ yi khíi ló á bò yi kǎníanáa. ¹⁶ Mi so yí zũ ká minén lé le Dónbeení zii, á le Dónbeení Hácírí wi mia le? ¹⁷ Awa, ká a óúí yáara minén na lé le Dónbeení zii, á le Dónbeení á à siiní wón bànsò jũhũ, lé bïo le Dónbeení zii bïo sã lerén mí dòn yi.

¹⁸ Héyíi! O óúí yí khà mítén. Hen ká a óúí wi mi ðahũ á wee leéka le mí lée bè-zũrminí òánsò làa bïo ho đímíjá nùpua wee leékaráa mu, à òánsò wé lòn òónbú, lé bũn ò na ká à wé mu bè-zũrminí òánsò binbirí. ¹⁹ Lé bïo á ho đímíjá na ká bè-zũrminí á lé mu òónbúmu le Dónbeení cǎn. Mu túara le Dónbeení bioní vũahũ yi ká síi: «Le Dónbeení wee ví mu bè-zũrminí òánsowà lè 6a hénní na wi 6a yi.»* ²⁰ Mu mún pá binía túara ho vũahũ mu yi: «O Nùhũso zũ le mu bè-zũrminí òánsowà yilera lée kǎamáa.»† ²¹ Bũn bïo yi, ò o óúí wáa yí yòoní mítén 6a nùpua bïo yi. Bũn jũhũ mia. Lé bïo á mu bïo òúenòúen bïo sã mia. ²² Inén Poole là a Apoloosi là a Piere òúenòúen bïo sã

* 3:19 Mi loñ Zoobu vũahũ 5.13 † 3:20 Mi loñ Lení vũahũ (Psaumes) 94.11

mia. Hàrí ho ðímíjǎ lè le mukānī lè mu húmú á bǐo pá sǎ mia. Bǐo wee wé ho zuia làa bǐo yǐró ò wé búenbúen bǐo sǎ mia. ²³ A minén bán bǐo sǎ a *Krista yi, ó o Krista bǐo bèn sǎ le Dónbeenī yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zǔn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenī kàràfáa mu bǐo na sà yi le wa zéení lè 6a nùpua. ² Bǐo 6a wee cà a ton-sá cǔn lé ò o bè bǐo 6a le o wé yi lè mí dà-kéní kéní. ³ Hàrí mu wé minén, tàá 6a nǐ-vio à cítí mi í tonló na 6a dó mi dǎnī yi, se bǔn búenbúen lée coon. Inén í bεere yàá yí máa cítí íten. ⁴ I láa íten yi bǔn bon, èε ká bǔn màhá yí máa zéení le í téréenna. O Nùhúso lé yǐa á à cítí mi. ⁵ Lé bǔn bǐo yi, à mi yí cítí nùpue ká mu pǎahǔ á yí dǔn. Mi pa a Nùhúso buenló. Ká a khíi bueé dǔn, á bǐo 6a nùpua wee sà mítén le tǐbírí yi wé búenbúen ó o bueé dé mu khoomu wán, á bǐo 6a wee leéka mí yiwa ó o bueé benka. Hón pǎahǔ so yi, ká yǐa ko làa fobúa, á le Dónbeenī ì dé bǎnso fobúa.

⁶ Wàn zǎwa lè wàn hǐnni, bǐo á í bía khíina wán bǔn á í bía bò ínén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séení mia à mi zǔrínáa le bíonǐ na ká kúará: «Mi yí dà bǐo túara wán.» Minén tǎhǔ ó o búí yí yòoní mítén bǐo ó o bò a búí yi á pǎnáa o búí bǐo. ⁷ O búí yí bío le mí po bía ká. Bǐo wi mi cǔn lé le Dónbeenī nǎn mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio nǎn á mi wee yòonínáa mítén ka lè mu lée bǐo na á mi yú mítén? ⁸ Minén bán wǎa yú bǐo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bǐo búí yí fòora mia sá? Mi wǎa wee dí le béenǐ ká warén níi ló lon? I yàá bèn wee fan le mu wé làa bǔn à warén mún páaní dí le béenǐ mu làa mia. ⁹ Mu bon, I wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenī wó á wa ka lè wa dú 6a nùpua na ká mǔn. Wa ka lòn kásósa na 6a ko 6a búe 6a nùpua yahó lè ho wáayi tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bǔnbúwá ho ðímíjǎsa cǔn wa páaníló là a Krista bǐo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lé mu bè-zǔrímíní bǎnsowà mi páaníló làa wo bǐo yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi pánkává wi lon? Warén 6a nùpua wee loí dà wán, ká minén bán 6a wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrí lòn zuia, ká warén le hǐni lè le ju-hǎnǐ wee búe. Hǎ sǐ-zǐnia wee fòo wɛn. Ba wee héε ha wɛn. Wa lòn-kéní mia. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yírǎa wa jii ðínló. Hen ká yǐa là

* **4:9** Mu pǎahǔ ká há hǐa tǎró wi, ká kǔhúsa na ló le mí hǐn-táwá vaá dàrina bia 6a funnáa, à 6a sè 6a níi bǐo búenbúen à bíni varáa mín kǔhǔ. Hàrí 6a zúkúsa na 6a wíikaa á 6a mún wee wé bua varáa lè mí yèn-vèení. Ká 6a vaá dǔn à 6a zǎamáa lé lée ðn, à 6a wé buee khíi yahó làa bǐo 6a sò. Ká mu búenbúen khíina vó, à 6a màhá búe bía 6a wíikaa buan 6a zǎamáa yahó.

wen, à wa dúbua bànsò yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hí wa sía. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bío mu sáamu bíoní làa ba. Ho òmínáasa yèn-dání yi, á hàrí lòn zuia á warén ka lòn zàn-bíò na 6a wee cã lée kuia. Ba wee càtí wen lòn yíráa.

¹⁴ Bíò á ì túara kà á yínòrí bíò na á ì túara à dérãa n̄yio mia. Bùèé. I wi à ì zéeni mia le ì zàwà na á ì wa làa sòobéé bíò síí. ¹⁵ Mu bon. Hàrí ká bíà wee pa mi bíò o Krista wòhú wán á ka cèrèé, se mìn maá o Krista mu bíò dání yi lé ínén ì dòn. Lé bíò á ínén lé yia á buera a Yeesu Krista bín-tente n̄n mia, á mi tà le yi. ¹⁶ Awa, á ì 6èntín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bíò á ínén wee wé yi. ¹⁷ Lé bún bíò yi á ì ì tonka a Timotee na le ì za na á ì wa làa sòobéé, wón na bò a Núhúso wòhú lè mí sòobéé. I ì tonka a ò o buee wíoka leéka mia làa bíò á ínén ì bèere buannáa ìten o Yeesu Krista wòhú wán. Lé bún á ì mún wee kàrán lè 6a kèrètíewa kuio há lùà búenbúen na á ì wee va dã yi.

¹⁸ Ba búí mi tlahú wãa búakáa wee bíò le ì máa bíni máa kãa lè mi cón, á 6a wee bùaaní mítén. ¹⁹ Éé ká a Núhúso tà mu, á hen làa cínú ká ì bíni bùeé búéekí mia. Hón pãahú so yi ká mu máa wé 6a nùpua mu khòn-bíoní na 6a bíá á ì já á mu ù kãna yi mí dòn, ká bíò 6a dà wee wé á ì mún ò mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeení béeñí bíò yí kãnaa bíoní mí dòn yi, bùèé. Ba nùpua ko 6a mi le Dónbeení pànká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ì 6ua búini buennáa mi wán lée, tàà ì wayíí ìten à buennáa, à mi zún ká ì wa mia?

5

Mu koomu na wó 6a kèrètíewa kuure yi

¹ Já à 6a le mu koomu na á bíà yí zú le Dónbeení yàá yí máa wé, á 6a búí wee wé mínén tlahú. Ba le o búí á wee fé mín nu fèé. ² A bún pá yí máa vá mia, à mi pá wee bùaaní mítén lon? Yia wee wé bún bíò so á ko ò o ja lén mi tlahú. ³ Inén wón hàrí bíò á ì mía mi tlahú mi cúee, ká ì hácirí dén wi làa mia. I ka le ì wi mi tlahú á fánáa le cítii bànsò bíò yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi zún le ì wi làa mia lè ì hácirí, á wa Núhúso Yeesu pànká mún wi làa mia. ⁵ Mu zòh, à mi lén bànsò mi tlahú ò o *Satãni yáa o sãniã. Ká mu wó kà, á le Dónbeení á à kãní a mànakã wa Núhúso buenlò pãahú. ⁶ Miten bùaaníló jùhú míã. Mi so yí zú ká le ja-fini 6a dó mu dũmu yi cínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ A mi cén ceé mítén. Bún bè-kohó so síí na ka lòn ja-fini á mi búe jùhú mi tlahú. Ká mi wó bún, á mi ì wé 6a nùpua na wee ce, á à kèrì lòn dũn-khanii na á ja-fini míã yi. Mi yàá lé 6a nùpua na wee ce wó, lé bíò á ho *Paaki muini *Pioza á 6a 6ó wa bíò yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bèere. ⁸ Lé bún n̄n á mi wãa yí le wa dí ho Paaki sãnú lè mu bíò na yí se lè mu sũnsũmãmu na ka lòn ja-fini. Ká mi wa dí

ho lè mu cemu lè ho tũíá poni na ka lòn búurú na á ja-fini mía yi.

⁹I mónđen vũahũ na á ã túara non mia á ã bía le mi wé yí va dā bía wee wé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà. ¹⁰I yí bía le mi wé yí va dā bía yí zũ le Dónbeenĩ na wee dé míten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà yi, á sĩa wee vá mí ninzàwa bĩo yi, á wee ja-uaa, á wee hã hã wònna. Mu lá lé làa bũn, se mi lá à lé ho ðímǐná yi. ¹¹ƐƐ ká bĩo á ã wi à ã bío, lé bĩa màhá le mí lé 6a kèrètƙewa, á 6a wee wé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà, á sĩa wee vá mí ninzàwa bĩo yi, á wee hã hã wònna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká 6a a ja khée, á lé 6a kònlowà, bán sii lé bĩa á ã le mi wé yí va dā. Mi yàá yí ko à mi wé páanĩ dí làa ba. ¹²⁻¹³Ho ðímǐnása na yí zũ le Dónbeenĩ á bĩo yí ciran mi. Le Dónbeenĩ lé ðĩo khíi cítí bán. ƐƐ ká minén 6èn ko mi wé fi mi kuure nùpua cítíi. Bĩo kà lé bĩo túara le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi: «Mi ja a nĩ-sũmúi lén mi tƙahũ.»*

6

Ba kèrètƙewa na wee ve min le citti yi

¹Bĩo lon lon ká minén ó o búii lè min za kèrètƙe á hã bionĩ wi pāahũ ò o máa va le Dónbeenĩ nùpua cǔn à bán fáa hã, ká a va bĩa yí zũ le Dónbeenĩ cǔn le bán wé mu lée webio? ²Mi so yí zũ ká bĩa bĩo sã le Dónbeenĩ yi lé bán khíi cítí ho ðímǐnása le? Ká lé minén khíi cítí ho ðímǐnása á se mi mún dà á cítí bĩo jũhũ mía. ³Mi so yí zũ ká lé warén á khíi cítí ho wáayi tonkarowà le? Ká mu wó kà se ho ðímǐná bĩo á wa mún dà a cítí. ⁴Lée webio non ká hã bionĩ wi mi pāahũ à mi lén va bĩa 6a kèrètƙewa kuure bĩo jũhũ mía cǔn na lé ho ðímǐnása à bán cítí mia? ⁵Hã nĩyio so yí máa dí mia le? Bè-zũrminĩ 6anso so mía mi tƙahũ na dà à fɛɛ hã bionĩ na wi bĩa lé 6a zàwa pāahũ le? ⁶Awa, bĩo á mi wé lén va bĩa yínɔn 6a kèrètƙewa cǔn à bán fáa mi tũíawà so lée bĩo na ko làa wéró le?

⁷Bĩo mi wee 6ua min varáa le cítíi yi bũn yàá wee zéeni le mi bĩo yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à 6a tè mi wán le? ⁸Minén lé bĩa yàá wee wé khe lè min zàwa lè min hĩnni, á wee tè 6a wán. ⁹Mi so yí zũ kénkén le bĩa wee wé mu bè-kora á níní máa kɛn le Dónbeenĩ béeni yi le? A mi cén yí khà míten. Lé 6a nùpua na wee dé míten ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐwà yi, làa bĩa wee hã hã wònna, 6a bá-féwá lè 6a hã-féwá, 6a báawa min yi na wee da làa min, ¹⁰6a kònlowà, làa bĩa sĩa wee vá mí ninzàwa bĩo yi, làa bĩa wee ja khée, làa bĩa wee

* 5:12-13 Mi lon Lándá zéeniłó vũahũ (Deutéronome) 17.7

yáa mí ninzàwa yènnáa, lè 6a ñí-wànnà, bán búenbúen níni máa kɛ́r le Dónbeení bɛ́ení yi. ¹¹ Bío á ì tò yi kà búenbúen lé bɔ́n 6a búí fù wee wé mí t̄ahú. Ɛɛ ká le Dónbeení wáa ceéra mia. Mi bío s̄a le yi. Mi wó 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó. Bɔ́n búenbúen wó wa Nùhúso Yeesu *Krista pànká lè le Dónbeení Hácírí pànká yi.

Mi wé 6ua miten sese

¹² Ba búí wí mi t̄ahú wee bío le mu bío búenbúen wéro ní nɔ́n mí yi, á bɔ́n wáa bon. Ɛɛ ká mu bío búí wéró màh̄á yí máa na à mi va làa yahó. Inén dà a bío le mu bío búenbúen wéró ní nɔ́n mií. Ɛɛ ká ì màh̄á máa díá á mu bío mu búí máa yí pànká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho d̄ínló wó ho p̄íohó bío yi, á ho p̄íohó 6èn wó ho d̄ínló bío yi. Ɛɛ ká ho p̄íohó loo, ho d̄ínló loo á le Dónbeení khíi 6úe ñúh̄ú. Mi cén yí hácírí, wa s̄anía yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà bío yi. Há bío s̄a a Nùhúso yi, ó o Nùhúso wee pa há bío. ¹⁴ Bío á le Dónbeení vèeníanáa o Nùhúso lé bɔ́n 6àn síi ó o mún khíi vèenínáa wen lè mí pànká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi s̄anía lé o *Krista s̄anía bío búí le? O Krista s̄anía bío búí so ko à há páaní là a háa na wee yèé miten le? Bùéé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páanía là a háa na wee yèé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bío kà lé bío túara le Dónbeení bióní v̄uahú yi: «Ba mí nùwá ñun á à wé s̄anía dà-kéní.»* ¹⁷ Ɛɛ lé bɔ́n ká yia 6èn páanía là a Nùhúso á wón 6ànso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa 6óonía s̄anía yi ká mu yínɔ́n ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. Yia wee dé miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi, á wee wé khe lè mí kùrú s̄anía. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi s̄anía lé le Dónbeení Hácírí z̄ii le? Le Dónbeení nɔ́n mí Hácírí mia à le kɛ́r mia. Le Dónbeení yà mia ho yà-nòn hebúee yi. Mi wáa yí te miten. A mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeení yi lè mi s̄anía.

7

Mu yaamu bío

¹ Há làa na kà wán, á bío mi tùakaa làa mi, lé bɔ́n á ì wáa à zéení yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Ɛɛ ká bío ho há-fénló lè ho bá-fénló boo há làa na kà wán, á inén 6èn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o p̄í mín háa ká wón màkóo wí o yi, ó o háa mún yí ko ò o p̄í mín báa ká wón màkóo wí o yi. ⁴ O háa s̄anía bío yí s̄a a yi, lé 6àn báa á há bío s̄a yi. O o báa s̄anía bío mún yí s̄a a yi, lé 6àn háa á há bío s̄a yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko 6a p̄í mín. Ká 6a háa yí máa páaní á mu

* 6:16 Mi loń Bío ñúh̄ú búeení v̄uahú (Genèse) 2.24

ko mu wé bïo na 6a bía tò wán le mí ì khí mín yi á à dǎ pǎahũ 6úi, ká mí ì dé mí sòobéε ho floró wéró yi. Ká ho pǎahũ mu khíina, à 6a bini wé páani làa mín. Ká bün yí wó á nún-sí 6a hía máa dân miten máa 6ua yi bïo ó o *Satani wee khà lè 6a núpua vîini dâní yi. ⁶ Bïo á ï bía nɔn mia kà á yí máa zéeni le ï le mi wé mu konloon. Εε ká mi màhǎ mún dà wé è wé làa bün. ⁷ Inén wón lá wi à 6a núpua 6úen6úen yí yaka lè ï bïo síi. Εε ká le Dónbeenĩ wee na mu bïo wéró pánká wa nĩ-kéní kéní yi mín núná yi. O 6úi á à ya, ká a 6úi dà á a kɛni máa ya.

⁸ Bïo kà lé bïo á ï 6èn ñ bïo ò na 6a mabáawa lè 6a maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lè Inén bïo, se mu se. ⁹ Εε ká mi yí dà mu, à mi yaka. O núpue yan, á sũaaní bïo ó o ò kɛni á máa ya, ká a nɔn yí dà mí síi máa hí.

¹⁰ Bïa lé 6a kèrètíewa na yan mín, bán á ï ï bïo bïo kà á à na yi. Hón ni-cúa so yínɔn Inén te hǎ, lé o Núhũso te mí ni-cúa. O hǎa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hía wà, ò o 6èn mún yí bini vaa ya. Tǎá ká a wi ò o bini ya, ò o véeni hǎ bioní lè mín báa, à 6a ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o na mín hǎa.

¹² Hǎ ni-cúa na á ï 6èn ñ fεε bïo kà wán á à na bïa ká yi, hón yínɔn o Núhũso te hǎ, lé Inén te ï ni-cúa. Ká a báa là a hǎa yan mín, ó o báa hía wó a kèrètíε, à bán hǎa na yínɔn kèrètíε á tà le mí ì kɛni làa wo, á bán báa yí ko ò o na a. ¹³ Lé làa bün síi, ká a hǎa là a báa yan mín, ó o hǎa hía wó a kèrètíε, à bán báa na yínɔn kèrètíε á yí pǎ a, á bán hǎa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ I wee bïo kà síi lé bïo ó o báa na ðin yínɔn o kèrètíε á bïo sǎ le Dónbeenĩ yi bán hǎa na lé o kèrètíε bïo yi. Mu mún lée dà-kéní là a hǎa na yínɔn o kèrètíε. Wón mún bïo sǎ le Dónbeenĩ yi bán báa na lé o kèrètíε bïo yi. Mu lá yí ka kà, á 6a zàwa bïo máa sí le Dónbeenĩ yi. Εε ká 6a bïo sǎ le yi. ¹⁵ Εε ká yia màhǎ yínɔn o kèrètíε hía wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíε díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yia lé o kèrètíε wi miten. Le Dónbeenĩ von mia à mi kɛni mín wán làa héera. ¹⁶ Nún-sí, á minén hǎawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeenĩ dà à ðin wán á à kánínáa mí bǎrání na yínɔn 6a kèrètíewa. Tǎá minén báawa na lé 6a kèrètíewa á le Dónbeenĩ dà à ðin wán á à kánínáa mí hǎnání na yínɔn 6a kèrètíewa.

Mi díá miten làa bïo mi fù karáa

¹⁷ Ká bïo á ï bía nɔn mia kà níi ló, á bïo ó o Núhũso wó á mi nĩ-kéní kéní bïo karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia, lé bün à mi pá díá lè miten. Bün lé bïo á ï wee kǎrán lè 6a kèrètíewa kuio hǎ lùu 6úen6úen yi. ¹⁸ O 6úi lá *kuio á le Dónbeenĩ vonnáa wo, à bánso yí sǎ mu. Tǎá yia le Dónbeenĩ von ò o ðin yí kúio à wón mún yí kúii miten. ¹⁹ Ho *kúiiró lè ho yí kúiiró bïo núnhũ mia. Bïo bïo núnhũ wi lé à wé bè le Dónbeenĩ bïo na le bò henía yi.

²⁰ Mi nì-kéní kéní día miten làa bïo mi fù karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia. ²¹ Yia lá léee wobá-nĩi á le Dónbeenĩ vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bũn bïo yi. $\text{\textcircled{E}}$ ká bïo á òanso á à keĩnáa miten nĩi khii non wo yi, ò o wáa bè bũn báhó yi. ²² O wobá-nĩi na ó o Nùhũso von ó o bïo sã a yi, wón wáa wi miten o páaniló là a Nùhũso bïo yi. Lé làa bũn síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi miten wón òn lé o Krista wobá-nĩi. ²³ Le Dónbeenĩ yà mia ho yà-nòn hebúee yi, á mi wáa yí día le 6a nùpua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bïo mi fù karáa á le Dónbeenĩ vonnáa mia lé bũn à mi día lè miten le Dónbeenĩ yahó.

Bia òn yí yan bïo

²⁵ Ká bia òn yí yan hùúu, bán bïo na à ò bïo 6a òn yí na le o Nùhũso bïo na ó o bò henía bũn mia. $\text{\textcircled{E}}$ ká bïo á ò lé o nùpue na á 6a dà a dé mí sía yi mu sãamu na le Dónbeenĩ wó làa mi bïo yi, á ò zééní 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bïo yi á bïo ká lé bïo á ò wee leéka: Mu se à 6a día miten làa bïo 6a bïo karáa. ²⁷ Yia bò mu fũaamu à wón wáa yí cà bïo o ò búe làa bũ. Ká yia òn òn yí bò mu, à wón wáa día. ²⁸ Ká yia màhã pá yan, se mu yínón bè-kohó. O hĩnzoró na òn fũaalè wi ká a yan, se mu yínón bè-kohó. Ká bia yanka bán wi le lònbee yi ho òmíná yi. A le òn lònbee so á ò yí wi à le yí òarén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bïo ká lé bïo á ò wi à ò bïo na mia. Ho páahũ na ká á yí túee. A wáa lá bïo ká òn wán, le bia yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bia wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bia wee zãmaka à wé le 6a yí máa zãmaka. Le bia wee yà mu bïo à yí dé mí sía bïo 6a yà yi. ³¹ A bia ho òmíná bïo símu zon, à ho òmíná bïo wé lòn bè-kãamãa cõn. Lé bïo á ho òmíná làa bïo mí òn làa ho á máa mia ká ho ò vé.

³² Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ò wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéee o Nùhũso tonló yi. O wee cà ò o wé bïo sí a Nùhũso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón òn yahó sã ho òmíná bïo. O wee cà ò o wé bïo sí mín hãa yi. ³⁴ O wáa wi lè hã sãa òn. Lé bũn mín lé o hãa na yí yan tàá o hĩnzoró na òn fũaalè wi. Ba wee dé mí sòobéee o Nùhũso tonló yi. Ba wee cà à 6a bïo búenbúen sí a Nùhũso yi. Ká yia yan wón yahó sã ho òmíná bïo. O wee cà ò o wé bïo sí mín báa yi. ³⁵ I wee bío ká síi lé mi séení bïo yi, ká ò yí máa kíkã mia. Ká ò màhã wi à bïo ko lè ho wéró bũn lé bïo à mi wé, à na miten búenbúen o Nùhũso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búu wee leéka le ká mí yí yan mín fũaalè se mi wó khon làa wo, ká a zũ le mí yí dà mí síi máa hĩ hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bũn yínón bè-kohó. A 6a ya mín. ³⁷ $\text{\textcircled{E}}$ ká a yàronza búu màhã lon mu miten le mí máa ya mín fũaalè, á zũ le mí dà à hĩ mí síi, ká mu ló arén miten yi binbirí, ò o búu yí kíkãa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bïo wi bũn lé bïo

kà: O yàronza na fó mín fūaale á yan á wó se. Εε κά γῖα le mí máa ya, wón 6èn bïo sã sūaaní.

³⁹ O hã là a báa na mu yaamu cεéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínǎí o báa húrun. Ká 6àn báa húrun, se o wi mítén, á dà a ya a báa na ó o sīi vá yi. Ká a báa mu màhã ko ò o wé o kèrètīε. ⁴⁰ Εε κά a màhã kará yí yan, se o bïo á à wíoka à wé se. Būn lé bïo á ìnén wee leéka. Á ï mún zū le le Dónbeenī Hácírí wi làa mi.

8

Le muinī taa bïo

¹ Hã làa na ká wán, á wa 6èn ñ loñ ho tùaró na sã 6a bùaa na yan lè le muinī taa bïo. Mi wee bïo le wa 6úen6úen lé 6a bè-zūrlowà, būn bon. Būn bïo zūrló so lé bïo wee na ò o nùpue 6úaanínáa mítén. Εε κά le waminī dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zūrló wón 6anso ðñ yí zū mu làa bïo ó o ko ó o zūrnáa mu. ³ Εε κά γῖa wa le Dónbeenī wón le Dónbeenī zū le o bïo sã mí yi.

⁴ Awa! Ba bùaa na 6a yan lè le muinī hã wònna wán taa làrò ðání yi, á bïo ká lé bïo á ï bío: Wa 6úen6úen zū le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn doffina ho ðimíná yi á bïo ñúhũ mía. Warén zū le le Dónbeenī léé dà-kení mí ðòn. ⁵ Hã pánká-beera na yí máa mi, á 6a nùpua 6úii wee ve làa doffina tàá ñúnása, á boo. Hàrí ká hñn pánká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zū le le Dónbeenī léé dà-kení mí ðòn. Dén lé ðïo lé wa Maá na léra mu bïo 6úen6úen. Lé lerén mún léra wen à wa bïo sī le yi. Wa mún zū le o Núhũso léé ñi-kení mí ðòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia ñon á mu bïo 6úen6úen wiráa. Lé orén mún ñon á wa à yíráa le mukāñi binbirí.

⁷ Warén zū le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn doffina bïo ñúhũ mía. Εε κά 6a kèrètīεwa 6úen6úen màhã ðñ yí yú būn bïo zūrló so. Ba 6úii na sòobáa dó mí sia hã wònna háló yi á hàrí lòn zuia ká 6a wee là le muinī taa, à kεñ le 6a níní pá wi hã wònna háló yi. A bïo 6a lé 6a nùpua na pánkáwá mía le Dónbeenī bïo ðání yi, ká 6a wee là hã taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínǎí ðñló lé hĩa wee wé à wa bïo wé sī le Dónbeenī yi. Wa dú ho loo, á bïo 6úii máa bè wa bïo wán. Wa mún yí dú ho loo, á bïo 6úii máa fá wa bïo ñii. ⁹ Minén bán zū le mi dà ho ðñló 6úen6úen wé è dí. Εε κά mi màhã le mi yiwa. Nún-sī, á yia pánká tà mía le Dónbeenī bïo ðání yi á dà a va a ví bïo minén wee wé bïo yi. ¹⁰ Ká yia pánká mía le Dónbeenī bïo ðání yi á mən ùnén na zū mu bïo à ù kará hã wònna zīi á wee là le muinī taa, ó o so mún máa yí hã làrò sī-he6úee le? ¹¹ Būn ká yia pánká mía le Dónbeenī bïo ðání yi, wón na ó o Krista húrun bïo yi, á hĩa ví ùnén bïo zūrló bïo yi. ¹² Hen ká

mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hínni na pànkáwá mía le Dónbeenĩ bío dǎní yi kà síi, se lé o Krista mí bæere á mi wee wé kheráa. ¹³ Lé bǔn nǎn, ká ĩ bè-dínii búii dà à vǐnǐ wàn za tàà wàn hínló, á ĩ máa bíni máa là taa hùúu, bèra a na à 6a hǎa yí vǐ ínén bío yi.

9

Bío ó o Poole bia mí tonkaa tonló dǎní yi

¹ Inén so yínǎn nùpue na wi ĩten le? ¹ so yínǎn o Yeesu tonkaro búii le? Inén ĩ bæere á mǎn wa Núhúso Yeesu. Minén so yínǎn ho cǔnú na ló ĩ tonló na á ĩ sá a Núhúso bío yi le? ² Ba búii dà a pí á máa zǔn le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zǔ le ĩ lé orén. Lé bío mi páaníló là a Núhúso á wee zéeni le ĩ lé orén tonkaro bío bon.

³ Bío kà lé bío á ĩ wee bío na bia wee yáa ĩ yèni yi à búeráa 6a pǔhǔ. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-dínii tàà bè-ǔnii bío wa wee sá a *Krista tonló bío yi le? ⁵ Warén lé wa ní-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a hǎa na lé o kèrètíe ò o wé bè làa wén wa tonló mu sáró yi, làa bío ó o Núhúso bǎn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tàà ínén là a Baanabaasi wa dòn lé wén so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa ǔii dǐnló le? ⁷ Dásí nǐi na á à lén mí nǐi yi á à wéráa mu dásímu wón mía. A nùpue na á à fá le vǐndèe ká a máa wé è dí le bia wón mía. O o nòn-pa na yí máa ǔu 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸ Bío á ĩ wee bío kà yínǎn 6a nùpua bío na 6a wee wé mí dòn á ĩ mǎn mu yi. Le Dónbeenĩ làndá na ó o *Mǎyǐize túara yi á mu pá ka kà. ⁹ Bío kà lé bío túara ho làndá mu yi: «O nàa na 6a wee sáráa ho dǐnló láró pǎahǔ á 6a yí ko 6a hè lè ho dǐnló làró.»* Bío le Dónbeenĩ bia kà síi so wee zéeni le lé 6a nàwa bío here le yi le? ¹⁰ Mu so yínǎn warén bío yi á le bíaráa kà síi le? Ká wèrèe. Mu lé warén bío yi á le bíonǐ mu túararáa. Yía 6a lá ó o wee và ko ò o dé mí síi bío ó o khii yí bío yi. Yía 6a lá ó o wee vǐaa ho dǐnló ko ò o dé mí síi bío o ò yí bío yi. ¹¹ Le Dónbeenĩ bín-tente na wa zéenia làa mia á ka lòn bío na wa dù. Ká mi lá wee na mi níi bío wén, se mu léee bío na so po wén le? ¹² Ká mi wee na mu 6a búii yi, á warén so yí ko làa bú yí po bán le? Èe ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi níi bío wén. Wa yí wi à bío búii cǐnú à bǔmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bǔn bío yi á wa díaráa á mu bío búenbúen wee kúu wén. ¹³ Mi so yí zǔ le bia wee sá ho tonló le *Dónbeenĩ zǐ-beeni yi á bè-dínii wee lé bío 6a nùpua wee wé lè mu hǎmu yi bǐn le? A bia wee fǔaa 6a bùaa le muinǐ yèení bán mún wee yí bío sǎ 6a yi. ¹⁴ Lé làa bǔn síi ó o Núhúso mún bǔrǎa mu

* 9:9 Mi loń Làndá zéeniło vǔahǔ (Deutéronome) 25.4

henía le yia wee bue le Dónbeenĩ bín-tente á jii ðĩnló wé è lé ho tonló mu yi.

¹⁵ Bĩo á ĩ lá wi làa mia, á bĩo ko làa mi, á ĩ yí le mi na hãrĩ dèè miĩ. A bĩo á ĩ wee túa kà síi, mún yí máa zéení le ĩ le mi wé mu na miĩ. Bũn yi ká ĩ yàá lá húrun se mu sũaaní. Dén sí-wèè so na wi miĩ á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ ĩ yí ko à ĩ khòoní ĩten le Dónbeenĩ bín-tente bueró bĩo yi. Mu yàá léè bĩo na á ĩ ko à ĩ wé konloon. Ká ĩ le ĩ máa bue le bín-tente mu, à wàn dèè suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ĩnén ĩten dó ĩten ho tonló mu yi, se ĩ lá le 6a wé sàání miĩ. Èè ká ho lé dèè na á ĩ ko à ĩ sá konloon, á ĩ máa pĩ ho sáró. ¹⁸ Ká ĩ sàání lé le sí-wèè na ĩ wee yí le bín-tente na á ĩ wee bue làa kãamáa bĩo yi ká ĩ yí máa fé bĩo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ĩnén léè nùpue na wi ĩten, á yínɔ́n wobá-nĩ. Èè ká ĩ màhá wó ĩten lè 6a nùpua 6úen6úen wobá-nĩ, bèra a na à ĩ yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bĩo. ²⁰ Hen ká ĩ wi làa bĩa lé 6a *zúífúwa, à ĩ wé ĩten làa zúífù, bèra a na à ĩ yí bán à 6a tà a Krista bĩo. O Mɔ̀yĩize làndá á ĩnén mía yi. Èè ká ĩ wi làa bĩa wi ho yi, à ĩ 6ua ĩten lè 6a bĩo síi, ká ĩ jɔ̀n mía ho làndá mu yi, bèra a na à ĩ yí bán à 6a tà a Krista bĩo. ²¹ Ká ĩ mún wi làa bĩa yí zũ dèè o Mɔ̀yĩize làndá bĩo ðání yi, à ĩ 6ua ĩten lè 6a bĩo síi bèra a na à ĩ yí bán à 6a tà a Krista bĩo. Bũn yí máa zéení le le Dónbeenĩ làndá bĩo yí ciran mi. ĩ wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ĩ wi làa bĩa pànkáwá mía le Dónbeenĩ bĩo ðání yi, à ĩ mún wé lòn nùpue na pànká mía, bèra a na à ĩ yí bán à 6a tà a Krista bĩo. Lé làa bũn á ĩ wee wé à zoráa 6a nùpua le mí síiwà fahũ à yíráa 6a nĩ-dòndáa 6úí à kãní konloon. ²³ Bũn 6úen6úen á ĩ wee wé bèra a na à le Dónbeenĩ bín-tente à bènben, à ĩnén níi mún kèĩ mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéení yi.

²⁴ Mi zũ le bĩa wee lùwí khĩka mín 6úen6úen ó o nĩ-kéní na khĩna bĩa ká lé yia 6a wee wé na mu bĩo yi. Minén mún hení mi lò làa bĩa wee lùwí khĩka mín bĩo síi bèra a na à mi yí mu bĩo. ²⁵ Bĩa wee wé hã penkaa jínkaa 6úen6úen á wee wé maní mí sãnia lè le lònbee à càráa mu bĩo. Ká mu bĩo mu màhá dà wee yáa. Ká warén bán wee maní wa sãnia lè le lònbee à càráa mu bĩo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bũn nɔ̀n á ĩnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. ĩ mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ ĩ wee kíká ĩten yi làa sòobèè á wee maní ĩ sãnia lè le lònbee bèra a na ká ĩ khĩi buera le Dónbeenĩ bín-tente vó à le Dónbeenĩ yí pĩ mi día.

10

Mi dia hã wɔ̀nna hãlɔ̀

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩ wi à mi bĩnĩ leéka mi yiwa bĩo yánkaa wó wán pãahũ na á wàn 6úaaawa bò a *Mɔ̀yĩize yi. Le dùndúure yánkaa pon 6a 6úen6úen yi. A 6a 6úen6úen mún

káa ho muhũ yi.* ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátèèmù lè dùndúure lè ho muhũ yi, à 6a là a Mɔyíize wé dà-kéní. ³ Ba búenbúen dú ho ðínló dà-kéní na ló le Dónbeenĩ cǎn. ⁴ A 6a búenbúen mún ñun mu ñumu dà-kéní na ló le Dónbeenĩ cǎn. Bún ñumu so ló ho ɛɛhó na le Dónbeenĩ nɔn 6a yi. Ho ɛɛhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Ɛɛ ká 6a boomuso màhá pá bïo yí wó sína le Dónbeenĩ yi, á 6a húrun ho tá henĩ yi.

⁶ Bún bïowa so búenbúen lée bïo na wee zéení wɛn, à wa sía yí vá mu bïo na yí se yi, làa bïo á 6arén wóráa mu. ⁷ Mi yí dé mi sía há wǎnna yi làa bïo á 6arén búí wóráa bïo síi. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi ká síi: «Mu ñipomu lée kará à 6a dú á ñun, à 6a hínɔn wee wé há kàakó-wará.»‡ ⁸ Mi yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi làa bïo 6arén búí wóráa mu bïo síi, á 6a nùpua muaaseé 6óní làa muaaseé tĩn á húrunnáa le wizon-kéní.§ ⁹ Mi yí wa khúaa o Krista ñii yi làa bïo á 6arén búí wóráa mu á 6a háwá hàararáa 6a 6ó. ¹⁰ Mi yí bío le le Dónbeenĩ yí wó yí se làa mia, làa bïo á 6arén búí wóráa mu, á le Dónbeenĩ wáayi tonkaro 6ueé 6óráa 6a.

¹¹ Bún bïowa so búenbúen wó, à zéenináa wɛn. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yi à fèn ñínáa warén na wi ho ðímíjǎ véro pǎnna yi zen wán. ¹² Lé bún nɔn ká yía wee leéka le mí pánká wi le Dónbeenĩ bïo yi, à 6ànso pa mítén bïo, ò o hía yí lé lùwá. ¹³ Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí 6a nùpua na ká. Le Dónbeenĩ na bíá mu bïo à le máa yèrémá mí ñii, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mi pánká wán. Ho sùnló pāahũ á le Dónbeenĩ á à wé á mi ì zūn le ho ò khíí. Lé bún ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à ñí ho bïo yi.

¹⁴ Wán bǎnlowá na á ĩ wa làa sòobéɛ, bún bïowa so búenbúen bïo yi á mi pa mitén há wǎnna háló yi. ¹⁵ I wee bío ká síi làa mia lé bïo á ĩnén cǎn á mi ka lòn nùpua na yílo tǎn. Mínen mi bɛere wǎa loñ bïo á ĩ bíá ká mu bon, tàá mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho bǎrákà déro ñuuníi dèɛ 6uan à wa dó le Dónbeenĩ bǎrákà à wa ñun làa de, à mu so máa páaní wɛn là a Krista cǎni le? A ho búurú na wa wee cèɛka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wɛn là a Krista sǎnía le? ¹⁷ A bïo ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lé há sǎnía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bïo yi.

¹⁸ Mi loñ o *Isirayɛle ñipomu lon, bíá wee là 6a bùaa na 6a fútaana le muinĩ yɛnii na bïo sǎ le Dónbeenĩ yi wán bán búenbúen páanía lè le Dónbeenĩ. ¹⁹ Bún so wee zéení le o yía na 6a fá ho wǎahũ wán, lè ho wǎahũ mí bɛere á bïo ñúhũ wi le?

* **10:1** Mi loñ Léro vūahũ (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † **10:4** Mi loñ Léro vūahũ (Exode) 16.4-35; Miló vūahũ (Nombres) 20.8-11 ‡ **10:7** Mi loñ Léro vūahũ

(Exode) 32.6 § **10:8** Mi loñ Miló vūahũ (Nombres) 25.1-9

Bùeé. ²⁰I wi à ì bío le 6a bùaa na 6a yan lè le muini hã wònna wán lé hã pánká sūmáa 6ànsowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó nòn yi, ká mu yí nòn Dónbeení yi. A bío á ìnén màhã yí wi à minén lè hã pánká-sūmáa 6ànsowà mu à páaní bío búí yi. ²¹O Nùhũso juuní dèé á mi yí dà máa ju náa á máa bíní máa kúí ju lè hã pánká-sūmáa 6ànsowà juuní dèé. Mi mún yí dà máa dí o Nùhũso dínlò á máa bíní máa vaá dí hã pánká sūmáa 6ànsowà dínlò. ²²Tàá wa wi à wa wé ò o Nùhũso sli cǐ wɛn wa wára bío yi le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Nùhũso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeení yi

²³Ba búí wi mi tǎhũ á wee bío le mu bío búenbúen dà wee wé. Mu bon. Εε ká bío búenbúen yínǎí bío na se. Bío búenbúen dà wee wé, εε ká mu búenbúen yí máa wé à 6a kèrètíewa kuure va lè mí yahó. ²⁴Mi nǐ-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bío mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bío mi ì wé ká mu ù séení mǐn zàwa na ká. ²⁵Mu bío búenbúen na wee yéé ho yàwá yi á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á dǐn tùa miten yi le mu ló wen, ²⁶lé bío á bío kà lé bío túara: «Ho tá làa bío wi ho yi búenbúen á bío sǎ a Nùhũso yi.» ²⁷Hen ká yǐa yínǎí o kèrètíe á von mia lè ho dínlò mí zǐi, ká mi tà van, à bío 6a à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera à tùa miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹Ká a búí màhã bío le hã taa na kà lé 6a bùaa na 6a yan lè le muini taa, à mi yí là hã. Hári ká minén yilera yí lúnkaa mu bío yi, à mi pá yí là hã yǐa bío mu nòn mia bío yi, à lúnkaráa wón yilera.

Bíó á ìnén wee wé ká ì poní séra, á so lá ko à mu lúnka a búí yilera le? ³⁰Ho dínlò na á ì dó le Dónbeení bǎrákà à ì dú, á 6a à yáa ì yèni bío yi lée webio? I so yí dó le Dónbeení bǎrákà yí dǔráa ho le?

³¹Lé bún nòn ká mi wé wee dí, ká mi wee ju, tàá ká mi wé wee wé bío lée bío, à mi wé mu, à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yi. ³²Bia wee vǐnǐ 6a *zúífùwa, tàá bia yínǎí zúífùwa, tàá mǐn zàwa lè mǐn hǐnni kèrètíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³Lé ká sǐi á ì wi à ì wérǎa. I wi à ì bío búenbúen wé sǐ bia ká yi. I yí máa cà ì kùrú bío. Bío á ì ì wé á 6a cèrèe á à kǎnínáa lé bún á ì wee bánbá yi.

11

¹Bíó á ì wee wé á mi wé bè yi, làa bío á ìnén wee bèráa bío ó o Krísta wó yi.

Bíó mi ko mi 6ua lè miten ho kúeemínwánlò yi

²I yáa bènǐn wee tǔení mia, mi fobúa, lé bío á bío á ì wó nòn mia á mi wee leéka bío féé, á wa kèrètíewa kǎránlò na á ì yú

* 10:26 Mi loí Lení vǔahú (Psaumes) 24.1

á kàráanna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Εε κά ι màhã pá wi à mi zūn bïo kà yara: O báa ñúhũso lé o *Krista, ó o hãa ñúhũso lé o báa, ó o Krista ñúhũso lé le Dónbeenĩ. ⁴ Awa. Ká a báa búí wee fio, tàá o wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa ò o pon mí ñúhũ yi, se o wee zùanĩ o Krista na lé o ñúhũ yi. ⁵ Ká a hãa búí bèn wee fio tàá o wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa lè 6a nùpua ò o yí pon mí ñúhũ yi se o wee zùanĩ o báa na lé o ñúhũ yi, se o ka lòn hãa na ñúhũ lεera.* ⁶ Ká a hãa búí yí máa pe mí ñúhũ yi se o wãa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kéní. Ká ho ñúhũ khèró tàá ho lεeró á lé hã n̄yio o hãa cón, ò o wãa wé pe ho yi. ⁷ O báa yí ko ò o pe mí ñúhũ yi, lé bïo ó o òonmín lè le Dónbeenĩ, le Dónbeenĩ cùkú wee mi a yi. Εε ká a hãa ko ò o pe mí ñúhũ yi, lé bïo ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸ Ho lée tũíá, le Dónbeenĩ yí léra a hãa bïo búí á yí wó là a báa. O báa bïo búí lé bïo le léra á wó là a hãa. ⁹ O báa yí léra a hãa bïo yi. O hãa lé yĩa léra a báa bïo yi. ¹⁰ Lé bũn non le Dónbeenĩ wáyí tonkarowà bïo yi, ó o hãa na wee fio tàá o wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa á ko ò o pe mí ñúhũ yi à zéenináa ho pánká na o yú bïo. ¹¹ Εε ká wa páaniló là a Ñúhũso bïo yi, ó o hãa yí dà máa keñ ká a báa níi ló, ó o báa mún yí dà máa keñ ká a hãa níi ló. ¹² Mu bon, o hãa ló a báa yi, ó o báa bèn wee te o hãa yi, ká 6a mí nùwã ñun màhã lé le Dónbeenĩ léra 6a.

¹³ Minén mi beere wãa loñ mu sese. Mu so lée bïo na se ò o hãa hén mí ñúhũ yi díá ká a wee fio le? ¹⁴ Ba nùpua zú le ká a báa ñún-vãní á túeeka, se mu lé hã n̄yio o wán. ¹⁵ Εε ká a hãa cón á le ñún-vãní na túeeka so yínón cùkú bïo le? O hãa ñún-vãní le Dónbeenĩ non wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o ñúhũ yi. ¹⁶ Ká a búí wi ò o pá bñí wãanĩ bïo á ï bía, à òanso zūn le lé bũn á warén lè 6a kèrètɛwa kuio búenbúen wee wé.

O Ñúhũso ðĩnló ðĩnĩ yi

¹⁷ Bïo á mu lé le zéení tũíawà á wa wi yi, á bïo búí wi bñ á ï yí dà máa khòonĩ mia bïo yi. Mu lé bïo á mi kúeemínwánló yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yàá wee lén mia lè mi món. ¹⁸ Bïo á ï ï cí wán lé bïo ká: I ñá à 6a le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé cūii mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínló ko ho wé mí t̄ahũ, à bĩa lé 6a kèrètɛwa binbirĩ bïo dàn zūrnáa. ²⁰ Lé bũn te bïo ká mi kúaa mín wán, á 6a yí dà máa bïo le lé o Ñúhũso ðĩnló á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi n̄-kéní kéní ðĩnló na mi wee 6ua 6uennáa lé hĩa mi wee wé bánbá dí. Bũn lé bïo wee na à 6a búí le hĩni búe, ká 6a búí ñun sù wee khée. ²² Mi zĩnĩ so mía á mi máa wé è dí ká mi ï ñu yi le? Tàá lé 6a kèrètɛwa kuure á mi wí mi zùanĩ yi, à dé hã n̄yio bĩa khon yi le? Lée webio á mi yàá wãa le ï bío na mia? Mĩ

* **11:5** Mu páahũ, ká a hãa lεera mí ñúhũ se o dó hã n̄yio mítén yi.

wi à ì pá dé mí fobúá le? Εε ká bùeé. I bènṭṭn yí dà máa dé mi fobúá mu bïo yi.

²³ Awa, ho kàránlò na ló a Nùhúso cón na á ìnén yú á bèn yèrémáa nòn mia lé hĩa kà: Ho tìnàahú na 6a à dé o Nùhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴ á dó le Dónbeenĩ bárakà ò o cèekaa ho ò o bía: «Hĩa lé ì sǎnía na á ì nòn mi bïo yi. Mi wé wé mu, à leékaráa ì bïo.» ²⁵ Lé làa bǔn bïo síi, ká 6a dú wó, ó o bèn lá le juuníi dèe na ho *divén wi yi ò o bía: «Bïo ká lé le páanĩ finle na le Dónbeenĩ bò lè ì cǎni. Pǎahú lée pǎahú ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leékaráa ì bïo.» ²⁶ Awa, á pǎahú lée pǎahú na mi wé là ho búurú mu, á ju mu bïo mu, se lé o Nùhúso húmú á mi wee zéeni bïo. Mi wé wé mu, fúaa ká a khíi bínía 6uara.

²⁷ Lé bǔn nòn ká nùpue lée nùpue wé là a Nùhúso búurú mu, á ju o bïo mu làa bïo mu yí koráa, se 6ànso wó khon, lé bïo ó o zùarína a Nùhúso sǎnía là a cǎni yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à ju mu bïo mu, à 6ànso cén loĩ mĩten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ju mu bïo mu ò o yí máa kǎnbi o Nùhúso sǎnía, se 6ànso wee síiní mí juhú. ³⁰ Lé bǔn te mu á mi tlahú á 6a cèrèe lé 6a vǎnvárowà, 6a cèrèe pànkáwá mía, á 6a búii húrun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loĩ waten sese, se le Dónbeenĩ lá máa wé è cíti wèn. ³² Εε ká a Nùhúso màhǎ wee cíti wèn, à bé wèn, bèra a na à wa ju ná khíi yí páaní yí sí lè ho ðmíjása.

³³ Awa, wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Nùhúso ðnló bïo yi, à mi yí dí mín ju ná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à 6ànso dí mí zii à bè yi 6uennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenĩ síi yí cí mia. Bïo ká na mi tuakaa bïo, bǔn á ì ì día ká ì khíi 6uara mi cón, á ì 6uee zéeni bǔn yara làa mia.

12

Le Dónbeenĩ Hácíri bè-hǎnia

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hǎ laa na ká wán, á le Dónbeenĩ Hácíri bè-wénii na wa wee mi lé bïo á ì bïo dání yi. I wi à mi zǔn mu yara. ² Mi zǔ le pǎahú na mi ðn yí zǔ le Dónbeenĩ, ká mi día mĩten á hǎ wǎnna na yí dà máa bío á yú ho pànká mi wán. ³ Lé bǔn te mu, á ì wi à ì zéeni mu làa mia à mi zǔn le o nùpue na wee bío lè le Dónbeenĩ Hácíri pànká, wón yí dà máa dǎnkání Yeesu. A nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhúso ká le Dónbeenĩ Hácíri yí dó mu 6ànso jii yi.

⁴ Mu bïowa wéró pànká na le Dónbeenĩ Hácíri wee na á síiwà boo, ká lé le Hácíri dà-kéní màhǎ wee na mu. ⁵ O Nùhúso tonló á ju ná boo, ká lé o Nùhúso ní-kéní á wa wee sá na yi.

⁶ Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeenĩ dà-kéní lé ðwo wee na mu búenbúen wéró pànká 6a nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí wee zéení míten wa ñ-kéní kéní yi lé mí bè-wénia à séenínaa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí wee wé ò o búí wé bío mu bè-zúrminĩ bíoní. O búí wón le Hácírí mu wee wé ò o wé bío mu bío zúrínó bíoní. ⁹ O búí wón le Hácírí mu wee wé à le sídéro na bàn síi mía à kerí wo yi, ká a búí wón lé 6a vánvárowà weéro pànká á le Hácírí dà-kéní mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ Hácírí wee na mu yéréké bíowa wéró pànká o búí yi. O búí lé le Dónbeenĩ jì-cúa fεero pànká ó o wee yí. Ká a búí wón bèn lé le Dónbeenĩ Hácírí lè hã hácín-kora hueeka lénló mín yi bàn pànká á non wo yi. O búí le Dónbeenĩ Hácírí mu wee wé ò o wé bío hã bíoní na a nùpue yí zū, ká a búí le Hácírí mu bèn wee wé ò o wé jí hã bíoní mu à tání na 6a nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní mu á wee wé bún búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéró pànká wa ñ-kéní kéní yi mín júná yi làa bío á le síi vá yi.

O Krista sánia

¹² Wa zū le hã sánia lée dà-kéní, ká bío cεékaa mín yi wó hã lé bío á boo. Εε ká bún màhá yí hò bío mu páania lé hã sánia dà-kéní. Wa páaníló là a *Krista bío mún ka kà síi. ¹³ Wa búenbúen zĩira le Hácírí dà-kéní yi á wórãa hã sánia dà-kéní. Wa wé *zúifùwa loo, à wa yí wé zúifùwa loo, à wa wé wobá-ñi, tàá nùpua na wi míten, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sánia yínón bío dà-kéní mí dòn á wó làa hã, mu boo. ¹⁵ Ká le zeñ lá bío le bío mínén yínón le níi, á mí wãa yínón hã sánia bío búí, se bún pá máa hè bío le can hã sánia mu yi. ¹⁶ Ká ho jikãahũ lá le bío mínén yínón le yère, á mí wãa yínón hã sánia bío búí, se bún pá máa hè bío ho can hã sánia mu yi. ¹⁷ O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á hã lá wé è jí mu bío kaka? Ká hã lá lé ho jikãahũ mí dòn, á hã lá wé è tá mu bío síi kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bíowa dà-kéní kéní na lé o nùpue sánia á le Dónbeenĩ cεékaa mín yi làa bío le síi vá yi. ¹⁹ Mu lá lée bío dà-kéní mí dòn, se hã yínón sánia. ²⁰ Bío wee cεéka mín yi wé hã sánia bún lé bío boo, ká hã sánia hñn lée dà-kéní. ²¹ Lé bún non á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí màkóo mía le yi, á ho jùhũ yí dà máa bío le hã zení le mí màkóo mía hã yi. ²² Hàrí hã sánia bíowa na ka lè hã jùhũ mía sese wa cón á wa màkóo yáá pá wi yi. ²³ Hĩa bío cùkú mía wa cón lé hĩa wa wee pa bío. A hĩa bío bíoró ñyio wi, hñn lé hĩa á wa yáá wíokaa wee pa bío. ²⁴ Hĩa cùkú wi màkóo mía bún yi. Ká le Dónbeenĩ wíokaa o nùpue sánia bíowa à hĩa cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeenĩ wó mu kà síi bèra a na à mu bíowa na cεékaa mín yi wó hã sánia à cüinã yí kerí yi, ká hã

lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bïo. ²⁶ Ká hã sãnía bïo 6úi yú le lònbee, à bïo ká léé le yi làa bũ. Ká hã sãnía bïo 6úi yú ho cùkú, à bïo ká léé le sî-wεε yi làa bũ.

²⁷ Minén mún ka lòn sãnía dà-kéní na bïo sã a *Krista yi, á mi le mi nĩ-kéní kéní lé hã sãnía mu bïo 6úi. ²⁸ Lé làa bũn sîi á 6a kèrètíεwa kuure yi, á le Dónbeenĩ nín-yání wó 6a 6úi là a Yeesu tonkarowà. Bïa sã lé le *Dónbeenĩ jî-cúa fεεrowà, mu tĩn nũ lé bïa wee kàrán le Dónbeenĩ bïo là 6a nùpua. Bïa ká lé bïa yú ho pànká à wéráa mu yéréké bïowa, làa bïa wee wéé 6a vánvárowà, làa bïa wee séení 6a nùpua, làa bïa dà wee dí 6a kèrètíεwa yahó, làa bïa wee bío hã bioní na á nùpue yí zũ. ²⁹ Ba 6úen6úen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba 6úen6úen so wee fεε le Dónbeenĩ jî-cúa le? Ba 6úen6úen so wee kàrán le Dónbeenĩ bïo là 6a nùpua le? Mu so lé 6a 6úen6úen á dà mu yéréké bïowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé 6a 6úen6úen so wee wéé 6a vánvárowà le? A lé 6a 6úen6úen so wee bío hã bioní na á nùpue yí zũ le? A lé 6a 6úen6úen so wee tání hã le? Bùéé. ³¹ Bïo le Dónbeenĩ nɔn wéró pànká wεn, á bïo jũhũ wi po bïo ká lé bũn á mi wé cà là mi sîa 6úen6úen. Bũn bïo yi, á ï ï zéení wõhũ 6úi na se po bïo ká làa mia.

13

Le waminĩ bïo

¹ Ká ï lá dà wee bío hã sîi-viò bioní, là le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà bioní, ká ï yí wa 6a nùpua, se ï ka lòn bírín6oónĩ na 6a wee 6úa, tàá hõn-dèε 6úi na 6a wee vúa. ² Ká ï lá dà wee fεε le Dónbeenĩ jî-cúa à na 6a nùpua yi, á zũ le Dónbeenĩ bïo na sà yi, là mu bïo na ká 6úen6úen, hàrì ká ï lá dó ï sîi le Dónbeenĩ yi á dà wee hóoní hã 6úaa mí lara yi, ká ï yí wa 6a nùpua, se ï bïo jũhũ mía. ³ Hàrì ká ï lá wee lá ï nũ bïo à sankana 6a nĩ-khenia yi, á dà wee khòn bïo á ï tà le lònbee yi bïa ká bïo yí* ká ï yí wa 6a nùpua, á ï pá máa yí dèε 6úi mu yi.

⁴ Yia wa 6a nùpua wón wee wé dàñ mí sîi hĩ. O wee wé mu tentemu là 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé n̄yi-wará. O yí máa bàrá mí bïo bïa ká bïo yahó. O sîi yí máa cĩ fua fua. Ba wó khon làa wo ó o máa 6ua mu mí yi. ⁶ Yia wa 6a nùpua á sîi máa wé wa mu bïo na yí téréna bïo yi, o sîi wee wé wa ho tũia poni bïo yi. ⁷ Yia wa 6a nùpua á mu bïo 6úen6úen wee wé kúu yi. Mu bïo 6úen6úen yi, o wee tà le Dónbeenĩ bïo, á dé mí sîi le yi. O wee hĩ mí sîi mu bïo 6úen6úen yi.

⁸ Le waminĩ lée dèε na máa vé máa mi. Le Dónbeenĩ jî-cúa fεεrowà bïo á khii vé. Hã bioní na a nùpue yí zũ á bíoró jii khii bàrá. Mu bïo zũrló á khii vé. ⁹ Mu bon. Wa bïo zũrló á

* **13:3** «á ï tà le lònbee yi bïa ká bïo yi» Le Dónbeenĩ bioní vɔn-kia 6úi yi, á bïo ká lé bïo bïa: «á nɔn ïten 6a cĩna.»

jii yí sú, á le Dónbeenĩ ji-cúa na wa wee fεε á jii mún yí máa sí. ¹⁰ Εε ká mu bĩo na jii sú p̄ahũ khĩi d̄õn, b̄ũn ká bĩo jii yí sú á à vé. ¹¹ Mi loĩ, bĩo á ĩ fũ lé o háyónza, á ĩ bióní, lè ĩ yilera, làa bĩo á ĩ zũ lé mu bĩo yara, b̄ũn búenbúen á mu háyónmu wi yi. Ká bĩo á ĩ yĩo yòò t̄õn, á ĩ ló mu háyónmu yi. ¹² Hã làa na ká wán, á bĩo wa wee mi ka s̄uìyóon. Εε ká ho p̄ahũ mu khĩi d̄õn wa wé è mi mu bĩo búenbúen wéréwéré. Hã làa na ká wán á ĩ Dónbeenĩ zũrló jii d̄ĩn yí sú. Εε ká ho p̄ahũ mu khĩi d̄õn, á ĩ zũrló làa de jii ì sí, làa bĩo lerén mí bεεre zũnáa mi. ¹³ Biowa bĩo t̄ĩn wi b̄ĩn á máa vé huúu máa mi. B̄ũn lé le waminĩ, lè le s̄iidéro le Dónbeenĩ yi làa bĩo wa pan bĩo le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bĩo t̄ĩn t̄ahũ á le waminĩ lé d̄io po bĩo ká.

14

Le Dónbeenĩ Hácirí bè-hãniĩ b̄ui bĩo

¹ Awa, á mi wãa bè le waminĩ wõhũ na á ĩ zéenia làa mia, á mu biowa wéro p̄anká na le Dónbeenĩ Hácirí wee na à mi wé cà lè mi s̄ia búenbúen, s̄õnkú le Dónbeenĩ ji-cúa fεεró. ² Yia wee b̄io hã bióní na á n̄upue yí zũ, wón yí máa b̄io lè 6a n̄upua, o wee b̄io lè le Dónbeenĩ. N̄upue yí máa jí b̄io ó o wee b̄io. Le Dónbeenĩ Hácirí p̄anká wee wé ò o b̄io hã bióní na á n̄upue yí dà máa zũnĩ. ³ Ká yia wee fεε le Dónbeenĩ ji-cúa, wón wee b̄io lè 6a n̄upua. O wee wé à 6a k̄èrèt̄ewa s̄iidéro le Dónbeenĩ yi va lè mí yahó, o wee hení 6a s̄ia, á h̄ĩ hã. ⁴ Yia wee b̄io hã bióní na á n̄upue yí zũ, wón wee wé ò orén mí dòn s̄iidéro le Dónbeenĩ yi va lè mí yahó. Ká yia wee fεε le Dónbeenĩ ji-cúa wee wé á 6a k̄èrèt̄ewa kuure s̄iidéro va lè mí yahó. ⁵ I wee fan à mi búenbúen wé b̄io hã bióní na á n̄upue yí zũ. Εε ká mi mahã wee fεε le Dónbeenĩ ji-cúa á mu ù wé sí m̄ĩl á à porĩ b̄ũn. Yia wee fεε le Dónbeenĩ ji-cúa wón b̄io c̄ũnú wi po yia wee b̄io hã bióní na á n̄upue yí zũ, se o b̄ui 6èn wee d̄ãn b̄inĩ t̄ãní hã bióní mu à 6a k̄èrèt̄ewa kuure s̄iidéro le Dónbeenĩ yi va làa yahó.

⁶ Wàn z̄awa lè wàn h̄inni, ká ĩ wãa lá 6ueé b̄ia hã bióní na á n̄upue yí zũ á n̄on mia mí dòn, á ĩ k̄er̄lò mi c̄õn c̄ũnú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yín̄on b̄io b̄ui na le Dónbeenĩ zéenia làa mi, t̄aa mu b̄io zũrló á ĩ zéenia làa mia, t̄aa le Dónbeenĩ ji-cúa á ĩ fεera n̄on mia, t̄aa k̄ar̄ánlò b̄ui á ĩ n̄on mia. ⁷ Mi loĩ hã sí-búania, ho c̄ãhũ t̄aa ho coohũ, ká hã búaró yí b̄o b̄io wán á 6a à zũnĩ b̄io hã wee b̄io kaka? ⁸ Lé o yén á à d̄ĩn d̄ĩn á à lá hã h̄ia s̄ia ká a yí j̄á b̄io le t̄ĩnbúaní b̄ia wéréwéré? ⁹ Minén mún b̄io ka ká sii. Hen ká mi wee b̄io hã bióní na á n̄upue yí zũ, à n̄upue na dà à t̄ãní hã á mia, á 6a à wé kaka à j̄inãa b̄io mi wee b̄io? Hã à k̄er̄i lòn b̄in-conconwã. ¹⁰ Ho d̄im̄ij̄ná yi á hã síiwã boo, ká hã búenbúen wi lè mín bióní á síi

na bân biónĩ kúará mía hón mía. ¹¹ Ká yĩa wee bío làa mi á ì hĩa yí máa jí bióní, bũn ká ì ka lòn ñi-hãni o cõn, ó orén mún ñ keri lòn ñi-hãni ñnén cõn. ¹² Minén mún bio ka kà síi. Bio mi wee cà mu bïowa na le Dónbeenĩ Hácirí wee na wéro pánkà lè mi sía búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bio wee wé à 6a kèrètíewa kuure siidéro le Dónbeenĩ yi va lè mí yahó.

¹³ Awa, yĩa wee bío hã bióní na á núpue yí zũ ko ò o fio le Dónbeenĩ yi ò o wé dàni hã tãní à 6a núpua jí. ¹⁴ Hen ká ì wee fio lè hã bióní na á núpue yí zũ, á ì hácirí dén á à keri ho fioró wán, ká ì yí máa le ì yi à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? Ì ì fio lè hã bióní na á núpue yí zũ lè ì hácirí, ká ì mún pá à le ì yi á à fio lè le bióní na 6a núpua zũ à 6a jí. Ì ì sío hã lení lè hã bióní na á núpue yí zũ lè ì hácirí, ká ì mún pá à le ì yi á à sío lè le bióní na 6a núpua zũ à 6a núpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bũn, ká yĩa wee wé ho bárakà déro fioró lè hã bióní na á núpue yí zũ lè mí hácirí á bía ká á à wé kaka à tãráa ho «*Amiina» ho fioró mu vaa véenii. ¹⁷ Hãrì à ù bárakà déro fioró mu wé se kaka, á bía yí jí ho máa yí cúnú ho yi.

¹⁸ Ì wee dé le Dónbeenĩ bárakà, lé bio hã bióní na á núpue yí zũ, á ñnén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Ee ká 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á hã bióní bio hònú na á ì ì bío làa ba lè le bióní na 6a zũ á ì ì bío á à kàrán làa ba, á ì wa á po hã bióní muaaseé píru na á ì ì bío làa ba na á núpue yí zũ.

²⁰ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yi. Mu bè-kora dãní yi bũn mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhã wé leéka mi yiwa lòn yèn-tĩnia sa. ²¹ Bio ká lé bio túara le Dónbeenĩ bióní vūahũ yi:

«Ì ì dĩn hã síi-viò núpua wán

á à bioráa lè ì ñpomu lè hã bióní na 6a yí máa jí.

Hãrì ká ì wó bũn,

á ì ñpomu pá máa jí ì cõn.»*

²² Lé bũn á hã bióní na á núpue yí zũ hõn bioró wee zéeni làa bía yínõn 6a kèrètíewa le 6a níi mía 6a kèrètíewa bio yi. Bũn bè-zéeniinii so yahó yí sã 6a kèrètíewa. Ká le Dónbeenĩ jí-cúa hõn fεeró bèn wee zéeni lè 6a kèrètíewa le le Dónbeenĩ wi làa ba. Bũn yahó yí sã bía yínõn 6a kèrètíewa. ²³ Mi loĩ. Ká 6a kèrètíewa kuure núpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á 6a búenbúen wee bío hã bióní na á núpue yí zũ, ó o búii na dĩn yí zũ 6a kèrètíewa bio yara, tàà o búii na yínõn o kèrètíe bueé dõn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Ee ká 6a búenbúen wee fεε le Dónbeenĩ jí-cúa, ó o búii na yínõn o kèrètíe, tàà o búii na dĩn yí zũ 6a kèrètíewa bio yara bueé dõn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zũn le mí wó khon bio 6a wee jí bio yi le? ²⁵ Bio wi 6a yiwa na á núpue yí zũ, á bio ò zũn. Hón pãahũ so yi, ká 6a

* 14:21 Mi loĩ Ezayii vūahũ 28.11

màhã líí búrá á à bùaaní le Dónbeení ká 6a à bío: «Tùíá poni, le Dónbeení 6èntín wi làa mia.»

Ba kèrètíewa kúeemínwánlò bío

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bío wãa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bío ò ò kàrán làa bíá ká, ò o kàrán 6a. Ká yia le Dónbeení zéenia làa bío búí ò o zéení mu, ká yia yú hã bíoní na á nùpue yí zū bíoró pánká, ò o bío hã, ká yia 6èn yú hã tánílò pánká, ò o tání hã. Bún búenbúen á à dàn ò sèení 6a kèrètíewa kuure à 6a síidéro le Dónbeení yi wíoka fàrá ò. ²⁷ Ká 6a búí wi mi tiahú á wee bío hã bíoní na á nùpue yí zū, á bún ko làa nùpua nùwã ò, tàá nùwã tìn à wé mu. Ká yia wé bíá mí bío, à yia so 6èn bío mí bío, ò o búí mún wé tání bío 6a ní-kéní kéní wee bío. ²⁸ Ká yia á à tání mu mia, á bànsò ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeení mí yi.

²⁹ Ká mu lé 6a búí wee fεε le Dónbeení òi-cúa, á bán nùwã ò, tàá nùwã tìn á ko 6a wé bío ká bíá ká wee và mí yiwa bío hã òi-cúa mu wi à 6a 6ua lè mítén wán. ³⁰ Ká le Dónbeení zéenia bío búí là a búí mi tiahú, á yia lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le bíoní na wón bànsò yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenbúen dà wé è fεε le Dónbeení òi-cúa, yia wé bíá mí bío, á yia á à bío mí bío, bèra a na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sí-hebúee. ³² Yia wee fεε le Dónbeení òi-cúa ko ò o zūn mítén ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeení yí wa bío na lùnkáa. Bío wee wé ho hээрà bún lé bío le Dónbeení wa. Bún lé bío mu wee wéráa bíá bío sã le Dónbeení yi kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká 6a kèrètíewa wé kúaa mín wán, á 6a hãawa ko 6a wé tété. Níi yí òn 6a yi à 6a bío. Ba ko 6a wé líiní mítén làa bío 6a *zúifùwa làndá bíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wi à 6a zūn bío búí yara, à 6a tùa bún lè mí báraní mí zíní yi. Mu yí se ò o hãa bío 6a kèrètíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeení bín-tente so ló mínén cón le? Tàá mu so lé mínén mí dòn á le bío sã yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeení òi-cúa fεero, tàá bànsò wee leéka le mí yú le Dónbeení bío wéro pánká, à bànsò zūn mu le bío á ò tũara òn mia ká lé o Núhúso bío na ó o bò henía. ³⁸ Ká yia yí tà mu, á le Dónbeení máa tà wón bío.

³⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bío mi wãa ko mi cà lè mi sía búenbúen lé le Dónbeení òi-cúa fεero, à bíá wee bío hã bíoní na á nùpue yí zū à mi mún yí hè. ⁴⁰ Bío here, lé à mu búenbúen wé làa bío mu koráa, à mu yí lùnká.

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ bín-tente na á ì buera n̄n mia, lé dén á ì bínia wee leéka b̄io làa mia. Lé lerén á mi tà b̄io á bò yi lè mi sòobéε. ² Lerén lé d̄io á à k̄n̄i mia ká mi wee bua le sese làa b̄io á ì bueraráa le n̄n mia. Ká b̄un m̄ia se mi tà le b̄io coon.

³ Ho kàránlò na b̄io òhũ wi po h̄ia ká, h̄ia ínén ì beere yú á n̄n mia le h̄ia kà: O *Krista húrun wa bè-kora b̄io yi làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi. ⁴ Ba n̄una a, á mu wizooní t̄in zoñ, ó o vèera làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ yi. ⁵ O zéenia m̄iten là a Piere, b̄un m̄ón ó o màhã zéenia m̄iten lè mí tonkarowà píru òun. ⁶ B̄un m̄ón á wàn zàwa lè wàn hínni na po k̄h̄iá-hònú ó o zéenia lè m̄iten làa cúekúee. Ba c̄èr̄ε pá ȳio wi lua h̄arí lòn zuia. Ba n̄uwã ȳen búí lé b̄ia húrun 6a t̄lahũ. ⁷ B̄un m̄ón ó o zéenia m̄iten là a Zaaki, á màhã zéeníanáa m̄iten lè mí tonkarowà búenb̄uen. ⁸ B̄io ó o zéenia m̄iten lè 6a búenb̄uen vó, ó o mún zéenia m̄iten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé 6a tonkarowà búenb̄uen m̄ón dí. Ba yáa yí ko 6a ve mi làa tonkaro, lé b̄io á b̄ia b̄io sã le Dónbeenĩ yi á ì beéra lò. ¹⁰ B̄io á ì karáa ho zuia, lé le Dónbeenĩ s̄amu p̄anká yi. A le s̄amu na le wó làa mi á yí tò, b̄ueé. I sá ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowà na ká búenb̄uen. Éε ká mu yín̄n̄ ínén lè ì p̄anká á wó mu. Lé le Dónbeenĩ s̄amu lé b̄io n̄n á ì dàna wóráa mu. ¹¹ Lé b̄un b̄io yi, à mu wé ínén loo, tàá barén loo, se d̄io kà lé le b̄ionĩ na wa wee bue, á lé lerén mi tà b̄io.

Ba n̄i-hia vèeró b̄io

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró b̄io á wa wee bue, á lée webio n̄n á mi t̄lahũ á 6a búí wee bíoráa le 6a n̄i-hia máa vèe? ¹³ Ká 6a n̄i-hia máa vèe b̄io bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se b̄io wa wee bue òhũ m̄ia, á b̄io mi tà yi mún m̄ia. ¹⁵ A bè b̄un wán, á se wa lé 6a sabín-f̄ūaalowa, lé b̄io wa b̄ia k̄énk̄én le le Dónbeenĩ vèenia o Krista lera 6a n̄i-hia t̄lahũ. Ká mu bon ká 6a n̄i-hia máa vèe, se b̄io á wa le le Dónbeenĩ vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a n̄i-hia yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Éε ká a Krista yí vèera, se b̄io mi tà yi òhũ m̄ia, á mi bè-kora pá òa mi òúná yi. ¹⁸ Mu yáa po b̄un, mu wee zéeni le b̄ia tà a Krista b̄io á húrunnáa á b̄io yáara búenb̄uen. ¹⁹ Ká mu lé le muk̄n̄i na wa wi yi h̄a laa na ká wán mí dòn b̄io yi á wa dóráa wa s̄ia o Krista yi, se wa miina po 6a n̄upua na ká búenb̄uen miina.

²⁰ Éε ká a Krista 6̄ent̄in vèera b̄io bon. B̄io á mu bè-yáa wee zéeni le ho d̄inlò á à be è wé se, lé b̄un bán síi ó o Krista vèeró b̄io mún wee zéeni le 6a n̄i-hia à vèe. ²¹ O n̄upue n̄i-kéní lé ȳia n̄n á 6a n̄upua wee híráa, lé b̄un 6̄an síi ó o n̄upue n̄i-kéní lé ȳia mún n̄n á 6a n̄i-hia wee vèeráa. ²² B̄io 6a n̄upua búenb̄uen wee hí lé b̄io 6a lée síi dà-kéní là a Adáma, lé b̄un á 6a búenb̄uen mún ò vèe, 6a p̄anilò là a Krista b̄io yi. ²³ Ká ho

vèeró mu màhã à wé làa bïo mu sãnáa mín. O Krista lé yia dú 6a búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bún món ó o búenló pãahũ á bïa bïo sã a yi màhã à vèe. ²⁴ Hón pãahũ so yi ká mu bïo búenbúen jũhũ á à búe. O Krista á à búe hã pãnká sũmáa bãnsowà lè mí sífwa búenbúen na yí máa mi júná ká a bínì ì na le béenì o Maá Dónbeenì yi. ²⁵ Mu bon, o Krista buéé lá le béenì fúaa bïo ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bionì vũahũ yi le le Dónbeenì dó mu bïo búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeenì dó mu bïo búenbúen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeenì na dó mu dén níi ló. ²⁸ Ká a Krista khíi wi mu bïo búenbúen jũhũ wán, ó orén na lé o Za á bèn ñ dé mítén le Dónbeenì tá. Bún ká le Dónbeenì na lá dó mu bïo búenbúen o tá, á à wé mu bïo búenbúen bɛɛ.

²⁹ Ká 6a ñi-hía yí máa vèe, á léé webio á bïa wee bátizé mítén 6a bïo yi á wee cà? Léé webio ñon 6a wee wéráa mu? ³⁰ A warén bèn léé webio ñon á wa wee zãanínáa wa mukānì làa wizoonì. ³¹ Wizonle léé wizonle ká ì wee sãnsá mu húmú. Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ì wee bío bún lé bïo á bïo wa Nũhũso Yeesu Krista wee wé mi tãhũ á ì sii wan bïo yi. ³² Ho Efɛɛze yi, á ì lò bon 6a nùpua níi yi lè ì san làa zĩn-bùaa. Ká mu lé ho ðímjã bío mí dòn bïo yi á ì wórãa mu se lé ho cúnú yén á ì yú? Ká 6a ñi-hía yí máa vèe, se le bionì na ká bïo bon: «Mí wé wa dí ká wa a ju, lé bïo wa yĩró húrun se mu vó.»‡ ³³ Mi yí khà miten: «Lé o nùpue na téréna ò o wee bè là a bè-kora wéro á hĩa wé là a bío sii.» ³⁴ A mi cén tĩnì mi yĩo, à mi khí mu bè-kora wéró yi. Ba búii wi mi tãhũ á yí zũ le Dónbeenì. I wee bío ká sii à hã nìyio dí mia.

Wa sãnia yèrêmáló bío

³⁵ ɛɛ ká 6a búii pá wee tùa le 6a ñi-hía vèeró á à wé kaka sii. Ba sãnia á à keñ kaka 6a vèeró pãahũ? ³⁶ Mi bèn tĩn lé 6a bõnbúwá. Mi loñ, hen ká a búii dù dɛɛ búii beere, ká le yí sũna, á yí ló bío le lá karáa wán, á le so ò ðan lé á yòó ðã le? ³⁷ Mu bío na hà yòó ló yĩnõn bún mi dù, mu bãn beere lé ðio á mi dù. Mu ðã á wé weení tãá bè-dĩnii búii. ³⁸ Bío á le bío hĩa wérãa, bún sã le Dónbeenì yi. Mu bè-dĩnii búenbúen bío na mu wee lé à sãráa síi yĩnõn ðã-kénì. ³⁹ A bïa yĩo wi lua búenbúen sãnia yĩnõn ðã-kénì. Ba nùpua, 6a sãroñ bùaa, 6a jínzãwa lè 6a cezãwa búenbúen sãnia wi ká hã búenbúen màhã wi mín júná yi. ⁴⁰ Ho wãayi bíowa semu wi mí dòn làa bïa yĩo wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho pĩihũ semu wi mí dòn, á hã mànãayio semu wi mí dòn. A hã mànãayio mu lè mí ðã-kénì kénì semu pá wi mín júná yi.

* 15:25 Mi loñ Lení vũahũ (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mi loñ Lení vũahũ (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mi loñ Ezayii vũahũ 22.13

⁴² Lé bǔn lè 6a nǐ-hía vèeró bǐo lée dà-kéní. Hen ká 6a sǎnía hǐa líí dó ho tá yi làa bǐo le beere wee ðírǎa bǐo síí, à hǎ soo. Ká hǎ hǐa vèera, à hǎ síí yèrè má á máa bǐnǐ hí. ⁴³ Hǎ sǎnía na 6a nùuna, á cùkú mía, hǎ yí dà bǐo 6úí máa wé. Ká hǎ hǐa vèera à hǎ cùkú wé à pànká keń. ⁴⁴ Hǎ sǎnía na wee nùu, hǎn bǐo sǎ ho ðímǐná na ká yi. Ká hǎ khí vèera, á hǎ a yèrè má á bǐo ò sǐ ho wáayi yi. Bǐo hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho ðímǐná yi wiráa, lé bǔn 6àn síí á hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ yi ká síi le? «O Adáma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeenǐ wó ó o yǐo wi lua.»[§] Ká a *Krista na lé o mónðén Adáma wón lé ho wáayi nùpue na wee na le mukǎnǐ. ⁴⁶ Bǐo dú ho yahó yínǎn hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho wáayi, hǎ sǎnía na bǐo sǎ ho ðímǐná yi lé hǐa dú ho yahó. Ho wáayi sǎnía hǎn wi làa món. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lè le tǐnǐ wón bǐo sǎ ho tá yi. Ká a «ɣun ní nùpue» bǐo sǎ ho wáayi. ⁴⁸ Bǐa bǐo sǎ ho tá yi ka làa yǐa má lè le tǐnǐ bǐo síí. Ká bǐa bǐo sǎ ho wáayi yi, bán 6èn ka làa yǐa bǐo sǎ ho wáayi bǐo síí. ⁴⁹ Bǐo wa lárǎa ho tá yi nùpue síí, lé bǔn wa mún khí lárǎa ho wáayi nùpue síí.*

⁵⁰ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, bǐo á ï wi à ï zéení làa mia, lé à mi zǔn le wa yí dà máa keń hen na le Dónbeenǐ wee dí mí béenǐ yi lè wa sǎnía na bǐo sǎ ho ðímǐná yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa keń bǐo yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mi jí bǐo ká. I ï zéení bǐo 6úí na le Dónbeenǐ lá sǎ yi làa mia: Mu yínǎn wa búenbúen lé bǐa à hí. Ká 6a nǐ-hía làa bǐa yǐo wi lua lé warén búenbúen síí á à yèrè má. ⁵² Mu ù wé fùafùu, lè le yère kèbúenlò bǐo síí, ho pǎahǔ na le bǔaanǐ sǎ á à jí yi le mónðén wizonle zoñ. Ká le bǔaanǐ mu sǎ jí, á 6a nǐ-hía á à vèe, á sǎnía à yèrè má, á wǎa máa bǐnǐ máa hí hùúu. Ká warén na yǐo wi lua, á sǎnía à yèrè má. ⁵³ Mu bon, hǎ sǎnía na wee hí à soo, á ko hǎ yèrè má à wé hǐa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hǎ sǎnía na wee hí à soo á khí yèrè máa á wó hǐa yí dà máa hí máa soo, bǔn ká bǐo túara le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ yi ká màhǎ wǎa jii ì sí:

«Húmú, ù fǔuhǔ fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ù pànká wi wen?

Húmú, ù hǐnǐ na ù wee táarǎa wi wen?»‡

⁵⁶ Mu húmú hǐnǐ na mu wee táarǎa lé mu bè-kohó. A bǐo 6èn wee na à mu bè-kohó yírǎa ho pànká wa wán lé o *Mɔyiize làndá. ⁵⁷ Eε ká wa wee dé le Dónbeenǐ bǎrǎkà, lerén na wó á wa dàrnǎa mu húmú wa Nùhúso Yeesu Krista pànká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hǐnni na á ï wa làa sòobéε, bǔn lé bǐo nɔn á mi fǎrá tǐn, à yí día le 6a dèké mia. Mi ca mi kuio o

§ 15:45 Mi loñ Bǐo jùhǔ 6úenǐ vǔahǔ (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeenǐ biónǐ vǔn-kǎ 6úí yi á bǐo ká lé bǐo túara: Lé bǔn á mi mún wa lárǎa ho wáayi nùpue síí.

† 15:54 Mi loñ Ezayii vǔahǔ 24.8 ‡ 15:55 Mi loñ Ozee vǔahǔ 13.14

Núhúso tonló sáró yi. Lé bío mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Núhúso bío yi á yínórí káamáa.

16

Le wári na cōn nōn ho Zeruzaleemu kèrètíewa yi

¹ Mi wáa le wa khíi zo le wári na wee cā à séeníáa bía bío sã le Dónbeení yi na wi ho Zeruzaleemu yi tũíawà yi. I bía bío le wári cāló mu bío ko mu wéráa á nōn ho Kalasii kèrètíewa kuure yi vó. Minén mún wé làa bún bío síi. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi nĩ-kéní kéní wári na mi sá yú búí á mi bàrá mí dòn làa bío mi dáráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa í buenló mi cōn à bío le mi ì cānáa wári. ³ I khíi bueé dōn mi cōn, á 6a nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ì ì fé mi hãmu bío á à túa hã vōnna à bè wán á à na yi, á 6a à 6ua à varáa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ínén í bæere pá ko à ì 6ua mu varáa, á 6a à bè làa mi.

Bío ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ì buen mi cōn, ká í mahã à kãa ho Maseduana kōhũ yi á à buennáa. ⁶ Nún-sí á ì bueé cãaka làa mia cúa-yen, nún-sí á le tēnĩ pãahũ búenbúen á ì yàá à wé mi cōn. Bún ká mi wáa à yí mi á à séení á ì vaá dãnáa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, í yí wi à ì buee mi mia làa miló kã síi ká í khíi. I wi à ì buee cãaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bío ká wán, á ì ì kēenĩ ho Efēze lóhó yí á ho *Pãntekoote á à yí mi bín. ⁹ Lé bío á ton-beenĩ sáró jii héra día nōn mĩ bín, á bía wi 6a hè ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee bueé dōn mia, à mi sábéré à mi wíoka a 6ua, lé bío ó o wee sá a Núhúso tonló lè ínén bío. ¹¹ O búí yí zùarĩ wo yi. Ká a khíi bíní wà à buen í cōn, à mi séení a ò o bueé dã làa héerà. I pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ì henía síi á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na bíní wà à buen mi cōn à buennáa, ká a síi bēntín yí tà le vēenĩ mu bío bío ká wán. I zū mu le pãahũ na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bioní véenĩ

¹³ Mi tĩnĩ mi yío, mi fará dīn mi síidéro le Dónbeenĩ yi. Mi zéení le mi lé 6a nùpua na sía hereka, á pánkává wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminĩ.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, le í pá bíní hení bío dà-kéní bío na mia. Mi zū a Sitefanaasi lè mín zii nùpua. Mi zū le ho Akayii kōhũ búenbúen yi, á 6arén lé bía nín-yání tà a Núhúso bío. Mi mún zū le 6a dēenía bánbáa wee séení bía bío sã le Dónbeenĩ yi. ¹⁶ Awa, bán nùpua so síi, làa bía làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le 6a dí mi yahó. ¹⁷ Bío á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fōotunatuusi á bueé búεεkío mi á bēntín lée bío na wan í síi làa sòobéε. Lé bío á bío mi yí dà máa wé máa

na mi b̃io mi khèra làa mi b̃io yi, lé b̃un á 6arén wó mi lahó yi.
 18 Ba 6ènt̃n h̃ina í s̃i làa b̃io 6a wee wéráa mu làa mia p̃onna
 cèrèe yi. Ba ñpua mu s̃i á mi wé k̃nbi.

Le t̃eñi

19 Ba k̃rèt̃ewa kuio na wi ho Azii k̃h̃ yi á wee t̃eñi mia.
 O Akilaasi là a Pirisiiye lè 6a k̃rèt̃ewa na wee 6uee k̃úee mín
 wán 6a c̃n, á wee t̃eñi mia wa Núh̃so yèni yi. 20 Wán zàwa
 6úeñ6úeñ wee t̃eñi mia. Minén mún t̃eñika mín yi sese.

21 Lòñb̃io lé ínén Poole lè í nín-bia á wee túa le t̃eñi ì na
 mia.

22 Ká a 6úí yí wa a Núh̃so mi t̃ah̃, à mi lén wo mi t̃ah̃.
 «Maranataa», le wa Núh̃so 6uen.

23 Le wa Núh̃so Yeesu *Krista s̃amu à kerí làa mia. 24 Í
 6ènt̃n wa mia lè í s̃i 6úeñ6úeñ wa páañl̃ó là a Yeesu Krista
 b̃io yi. *Amiina!

Ho nun ní vūahú na ó o Poole túara non ho Korénte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

O Poole lé yia wíokaa túara ho vūahú na kà non ho Korénte kèrètíewa kuure yi. Sáni ò o túa ho, à bɔn ɔa ɔúí ɔa tīahú lá pǎ a Poole mu bío le o yínɔ́n o Yeesu *Křista tonkaro.

Ká a Poole màhǎ túara ɔa yi, á zéenia mí bío yahó làa ba. O le mí wa ɔa ɔúenɔ́en, á wi à ɔa bíní wé sí.

O nín-yání zéenia bío ó o lò bonnáa, làa bío le Dónbeení séeníanáa wo (1.1-11). Há bín-zàwa na wi orén làa ba pǎahú ó o bía dǎní yi, á zéenia le lé o Yeesu non le nii mí yi à mí nǐ ɔa zeñ wán. O Poole vūahú ɔúí yi ó o zá làa ba, èè ká ho vūahú na kà yi ó o le mí sí wan làa sòobéè bío ɔa tà yèrèmaa mí yilera le mí wára bío yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korénte kèrètíewa wé hén mí níní à wéráa mu hámu séení ho Zeruzaléemu kèrètíewa na lé ɔa ní-khenia (8-9).

Ho vūahú mu lii véení, ó o Poole zá làa bǎ le o yínɔ́n le Dónbeení tonkaro, á zéenia le ɔa bío yí bon (10-13).

Le tènii

¹ Mu lé ínén Poole na le Dónbeení le mí sí bío á wó là a Yeesu Křista tonkaro, le wán za Timotee á wee tèní ɔa kèrètíewa kuure na wi ho Korénte lóhó yi ho Akayii kǎhú yi. Wa mún wee tèní bǎ bío sǎ le Dónbeení yi na wi ho kǎhú mu ɔúenɔ́en yi ² Le wán Maá Dónbeení le wa Núhúso Yeesu Křista wé mu sáamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení bǎrǎkǎ

³ Le le khòoní à bío sí wa Núhúso Yeesu *Křista ɔan Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkǎrí, á wee hení wa sía féeè. ⁴ O wee hení wa sía le lònbee na wee yí wɛn ɔúenɔ́en yi, bèra a na à warén ɔèn dǎn dǎn bɔn wán à henínáa bǎ lò wee be sía, à ɔa yí le sí-hebúee na warén wa beere yú le Dónbeení cón. ⁵ Mu bon, làa bío síi á le lònbee wee yírǎa wɛn dà khíi o Křista bío yi, lé làa bɔn síi á le sí-hebúee na wa wee yí le Dónbeení cón o Křista pǎnká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se léè bèra a na à mí yí le sí-hebúee, à mún kǎní. Èè ká wa yú le sí-hebúee, se léè bèra a na à minén mún yí le à bè yi dǎn lǎráa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mi síadéro le Dónbeení yi á wa lǎa yi binbirí. Bío mí páania le lònbee yi làa wɛn, á wa ɔèn mún zū le mí mún páania le sí-hebúee na wa yú yi làa wɛn. ⁸ Mu bon, wán zàwa le wán hínni kèrètíewa, wa ko

wa zéení bɪo sá wɛn ho Azii k̄shú yi làa mia. Wa lá le lònbee bɪn làa sòobéé. Le lònbee mu ɓɛntɪn wó herera wa wán fúaa wa yàá lá máa dàń le. Wa yàá lá wee leéka le le máa ká wɛn. ⁹ Wa ɓɛntɪn lá wee leéka le ɓa à ɓúe wɛn. Lé bɪn nɔn á wa yí dó wa sɪa waten yi à wa dó hã le Dónbeenɪ na wee vèení ɓa nɪ-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeenɪ lé dɪo k̄nɪa wɛn bɪn húmú so sɪi yi, á le pá à bɪnɪ ì k̄nɪ wɛn. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è k̄nɪ wɛn. ¹¹ Minén mún séení wɛn lè mí fioró. Lé bɪn á à na ká mu sãamu na wa à yí ɓa cèrèé fioró pànká yi, á ɓa nùpua cèrèé á à bè yi á à dérãa le Dónbeenɪ bārãkà wa bɪo yi.

O Poole khɪnɪa mi vɛnɪ yi

¹² Bɪo wa sɪa wee zéení làa wɛn lé bɪn wa sɪa wee wa bɪo yi, mu lé bɪo wa wee ɓua lè waten ho dɪmɪɲá yi lè mu húaarãmu, lè le yi na wee ce, dɪo wee lé le Dónbeenɪ c̄ɔn, s̄ɔnkú bɪo wa ɓuan lè waten minén dàń yi. Mu yí wó lè hã s̄nɪa bè-zũrminɪ pànká, ká mu wó le Dónbeenɪ sãamu pànká yi. ¹³ Mu bon, wa v̄nna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio ɓúí yi ká mu yínɔn bɪo mi wee k̄arãn làa bɪo mi wee ɲí hã yi. I láa mu yi le mi ì ɲí bɪo wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi dɪn yí ɲá bɪo kà ɓúenɓúen: Mi dà à zãmaka wa bɪo yi, làa bɪo á warén mún ñ zãmakarãa mi bɪo yi nɔnzɔn na wa Núhũso Yeesu ù ɓuen yi.

¹⁵ I láa bɪn yi. Lé bɪn nɔn á ì lá wi à ì ɓuee lé mi c̄ɔn vé, bèra a na à mi séení mi hã cúa-ɲun. ¹⁶ Mu bon, ì lá wi à ì ɓuee dɪn mi c̄ɔn vé à ɓuennãa hen ho Maseduana yi. Ká ì bɪnɪa, á ì tɪn ɓueé dɪn mi c̄ɔn à mi séení mi à ì dàń varãa ho *Zudee k̄shú. ¹⁷ Bɪo á ì bía le ì wé kà à mu yí wó so wee zéení le ì láa yi mía le? Hen ká ì le ì wé bɪo, à ì so wé mu là a ɲinɪ ɲun ɓãnsɔ bɪo sɪi le, yɪa wee tà ho ũuu ho zuia ká ho yĩró ò o le ɓueé lòn nùpue na yí zũ Dónbeenɪ le? ¹⁸ Le Dónbeenɪ na máa wé yèrè má mí ɲii lé ì seérãso. Hã ɲi-cúa na wa wee fɛɛ na mia yínɔn ũuu làa ɓueé. ¹⁹ Le Dónbeenɪ Za, o Yeesu Krista, yɪa á ínén là a Silivɛn là a Timɔtee bía bɪo nɔn mia ɲi-cúa yínɔn ũuu làa ɓueé. Mu bon, o ɲi-cúa lée ũuu mí dòn. ²⁰ Orén lé yɪa lé ho ũuu na wee zéení le bɪo ɓúenɓúen na le Dónbeenɪ dó mí ɲii le mí ì wé lé ho tũiá. Lé bɪn nɔn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à tãrãa wa amiina à dérãa ho cùkú le Dónbeenɪ yi. ²¹ Lé lerén nɔn á warén làa mia wee dàń fãrá dɪn wa páaníló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wɛn, ²² á bò mí fliminɪ wán. Le dó mí Hácírí wa sɪa yi, à zéení le bɪo le dó mí ɲii le mí ì na wɛn á le è wé máa khí.

²³ I wee báa mu ɲii wán le Dónbeenɪ yahó á à dé ì mukãnɪ ì na mu bɪo yi, le bɪo nɔn á ì yí bɪnɪa yí ɓuararãa mi c̄ɔn ho Korente yi, lé bɪo á ì yí wi à ì ɓóonɪ mia. ²⁴ Wa yí wi à wa k̄kã mia à mi dé mi sɪa, lé bɪo wa zũ le mi sɪadéro o Krista yi fãrá tɪna, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi sɪa wa.

2

¹ Awa! A ì wáa le ì máa buen mi cón lé bïo á ì yí wi à ì tìn véení mi yiwa. ² Ká ì véení mi yiwa, á lé ba yén wáa dà à wéé ì sli, bïo á bïa dà à wéé ì sli lé bán á ì véení yiwa. ³ Lé bün nòn á ì túararáa ho vūahū mu. Ì lá buara mi cón ho pāahū mu yi, á mi bïo lá à véení ì yi, ká minén lé bïa nòn lá ko mi wéé ì sli. Mu bon, ì bēntīn láa mu yi le ká ínén sli wan, á minén búenbúen sía mún ñ wa. ⁴ Pāahū na á ì wee túa ho vūahū mu, ká ì hácírí yáara fúaa ì yàá wá há yèn-ca-poa. Bïo á ì túara ho yi yínón à véení mi yiwa, ká ì wi à mi zūn le ì wa mia làa sòobéé.

O Poole séra día nòn bïa wó khon làa wo yi

⁵ Yia wó khon làa mi mi tīahū á yí véení ínén ì dòn yi, mu lé mi búenbúen á bánso véení yiwa. Bùéé yàá, ì bía dà ì ní wán, mu lé ba búí mi tīahū á bánso véení yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrèè mi tīahū á zaráa, á bün wáa à yí o. ⁷ Hā laa na kà wán á mi sén mu día na a yi à hení a sli, bün mía ó o yi ì vá dàkhíina, á yilera à yáa. ⁸ Bün bïo yi á ì wee fio mu mi cón le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, ì túara ho vūahū mu à loínáa le mi wee bè bïo á ì bía nòn mia yi le. ¹⁰ Awa! A ì wáa à bïo bïo ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora día nòn wo yi, á ínén mún ñ sén mu ù día á à na bánso yi. Ká ì lá ko à ì sén bïo búí día na a búí yi, á ì ì sén mu ù día á à na a yi minén bïo yi o *Krista yahó. ¹¹ Ì wé è wé mu bèra a na ò o *Satāni yí yí sée mi wán, lé bïo á bïo ó o wi ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bïo á ì vaá dōn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bïo yi, á ì mōn ò o Nuhūso héra ì tonló sáró wōhū. ¹³ Ká ì yi pá wee dè, lé bïo á ì yí yú wán za Tiite bín, á bün lé bïo nòn á ì dóráa ho Torowaasisa mu cāa wé se, à ì wà buara ho Maseduana kōhū wà buéé loñ le ì yí o hen le.

Wa wee fāa hā fūna o Krista pānká yi

¹⁴ Éé ká mi le wa khōnī le Dónbeenī, lé bïo á le wee dí wa yahó à fáarāa hā fūna fēéé wa páaniló là a *Krista bïo yi. Le Dónbeenī wee dīn wa wán à zéenínaa o Krista à ba nùpua zūn wo hā lūa búenbúen yi. O zūnló mu ka lòn sāmu na sí á wee bēnbén fè hā lūa búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bïo na sāmu sí na ó o Krista wee na le Dónbeenī yi, bïa kánia làa bïa wee vīnī mīten tīahū. ¹⁶ Bïa wee vīnī mīten cón á mu ka lòn sāmu na wee na mu hūmú, ká bïa kánia cón á mu bēn ka lòn sāmu na wee na le mukānī binbirī. Yia yàá dà à sá hón tonló so lée wée. ¹⁷ Ba nùpua cèrèè wee bue le Dónbeenī bíonī à càráa mu bïo, ká warén yí máa wé làa bán bïo síi. Le Dónbeenī tonkaa wēn,

á wa wee hén wa yiwa à sáráa hã tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bío yi.

3

Le páanii finle ton-sáwá bío

¹ Wa so wi à wa t̄in zéení waten làa mia le? Tàá wa so màkóo wi à wa 6ua v̄uahũ na wee zéení làa mia le 6a tonkaa wen mi c̄on làa bío 6a 6úi wee wéráa mu le? Tàá wa bío le mi túa ho 6úi na wen à wa 6ua vaa zéenínaa waten lòn-veere yi le? ² Minén mi bæere ka lè mi lé ho v̄uahũ na túara wa s̄ia yi á 6a n̄upua 6úen6úen wee kàrán à z̄un. ³ Mu bon. Minén mi bæere lé ho v̄uahũ na ó o *Krista túara á kàràfáa wen. Ho yí túara lè le d̄eε na 6a wee túaráa ho v̄uahũ wán, ká ho túara lè le Dónbeenĩ na wi f̄eεε Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara 6a n̄upua s̄ia yi. ⁴ Wa wee bío kà, lé bío wa láa le Dónbeenĩ yi o Yeesu Krista p̄anká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sá lè wa kùrú p̄anká. Lé Le Dónbeenĩ wee na à wa dàrí wéráa mu. ⁶ Lé lérén n̄on á wa dàrina wóráa le páanii finle ton-sáwá. Dén páanii finle so yí yú mí p̄anká ho làndá na túara yi. Le yú ho le Dónbeenĩ Hácírí p̄anká yi. Ho làndá na túara wee wé à 6a n̄upua hí mu húmú binbirí, ká le Dónbeenĩ Hácírí 6èn wee wé à 6a n̄upua yí le mukãní binbirí.

⁷ O M̄oyiize làndá h̄ia túara hã hue-penlenwà wán.* Ho p̄ahũ mu yi á le Dónbeenĩ cùkú j̄uiíkaa làa sòob̄eε, fúaa o M̄oyiize yahó wee j̄uiíka ho cùkú mu bío yi. Bío ó o M̄oyiize yahó j̄uiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayεele zàwa yí dàrina yí lora ho yi lé bío ho wee j̄uiíka dàkh̄ina. Ká hón làndá so na wee na ò o n̄upue hí á zéení le Dónbeenĩ cùkú beenĩ kà síi, ⁸ á le Dónbeenĩ cùkú beenĩ mu bío so kh̄ii máa poń b̄un ká mu lé le Dónbeenĩ Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa z̄u le ho làndá tonló na vaa véení á dà à siini a n̄upue j̄uhũ á cùkú wi. Ká mu ka kà, á ho tonló na wee na ò o n̄upue t̄eren so cùkú máa keń máa poń b̄un le? ¹⁰ Wa yáa dà à bío le ho cùkú na yánkaa wi w̄aa yí máa mi, lé bío á h̄ia hã làa na kà wán á 6èn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bío na h̄ia kh̄ii á cùkú wi, se bío wee keń b̄in f̄eεε cùkú 6èn ñ poń b̄un cùkú.

¹² A bío wa dó wa s̄ia wee l̄oní ho cùkú mu, lé b̄un n̄on wa poní s̄enkaa kúaará wee bioráa. ¹³ Warén yí máa wé là a M̄oyiize bío, wón yánkaa pon mí yahó yi lè le n̄in-kéní, bèra a na ò o Isirayεele n̄ipomu yí mi ho cùkú na máa mía véró o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayεele n̄ipomu hácírí fù yí dà máa jí le páanii k̄inle v̄onna bíoní na wee kàrán na 6a yi. H̄arí ho zuia á mu pá ka lè 6a pon mí yara yi lè le n̄in-kéní mu. O n̄upue

* 3:7 Mi loń Léró v̄uahũ (Exode) 34.27-35 † 3:13 Mi loń Léró v̄uahũ (Exode) 34.33-35

páaníló là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayεele n̄pomu wee kàrán o M̄oyiize v̄nna à 6a máa zūn hã bàn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon 6a s̄ia yi. ¹⁶ Ká ȳia tà a N̄uh̄uso bio à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O N̄uh̄uso na bio bía lé le Dónbeenĩ Hácírí. O N̄uh̄uso Hácírí h̄ia wi lahó na yi à hón lahó so n̄upua keń m̄iten. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí pon yara yi á wee loń mi a N̄uh̄uso cùkú làa bio ó o n̄upue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bio síi. O cùkú mu wee j̄uiika wa wán. O N̄uh̄uso na lé le Dónbeenĩ Hácírí á wee wé à wa wé yèrè má ká wa wà, à keń là a bio síi, à cùkú wé dé wán f̄εε.

4

O Poole yi tèera mi bàra le Dónbeenĩ tonló sáró yi

¹ Le Dónbeenĩ lè mí tentemu á kàràfáa ho tonló mu w̄en. Lé bún n̄on wa yí máa téé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bio, á p̄ã hã n̄yi-wará día. Wa yín̄oń n̄i-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrè málo le Dónbeenĩ bionĩ yi. Ká wa wee zéení ho t̄uía poni bio wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeenĩ yahó bèra a na à 6a n̄upua búenbúen zūn le wa lé 6a húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé b̄ia wee v̄í á le kúará sà yi c̄ón. ⁴ Bán n̄upua so yí zū le bín-tente kúará lé bio ó o *Satāni na wee dí mí béenĩ ho d̄im̄j̄ná yi, á wee wé à 6a hácíira máa dàń mu kúará zūn à dé mí s̄ia le Dónbeenĩ yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu j̄uiikaró. Bún na wee zéení a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bio waten bio ká a Yeesu Krista na lé o N̄uh̄uso lé ȳia á wa wee bue bio. Warén wa beere lé mi ton-sáwá o Yeesu bio yi. ⁶ Le Dónbeenĩ yánkaa bía: «Le mu khoomu keń le t̄ibirí lahó yi». Lerén lé d̄io mún wó á mu khoomu wi wa s̄ia yi, à wa zūnna le cùkú bio na wee mi a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beenĩ so wi warén na ka lòn s̄ia na má lè ho córó yi, bèra à na à 6a n̄upua zūn le ho dàńlò na bàn síi m̄ia wee lé le Dónbeenĩ c̄ón, ká ho yí máa lé warén c̄ón. ⁸ Le lònbee lè mí síiwà wee yí w̄en, εε ká le màhã yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, εε ká wa hácíira màhã pá yí yáara. ⁹ Ba n̄upua wee j̄iiní wa s̄anía, εε ká le Dónbeenĩ yí p̄ã w̄en yí día. Ba wee l̄iiorá w̄en, εε ká mu yí máa yáa w̄en. ¹⁰ P̄onna búenbúen ká 6a wee cà wa búero yahó làa bio 6a wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ló a Yeesu c̄ón à mi w̄en wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa w̄i le mukānĩ yi. εε ká 6a wee cà 6a búe w̄en p̄onna búenbúen yi o Yeesu bio yi. Bún wee wé bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ló a Yeesu c̄ón à mi wa s̄anía na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee zaanínáa wa mukānĩ p̄onna búenbúen yi, bèra a na à le mukānĩ binbirĩ na ho p̄anká mia.

13 Wa páanía le síidéro dà-kéní yí. Mu ka làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vūahú yí le: «Í bía lé bío á ĩ dó ĩ síi.»* Awa, á warén mún dó wa sía làa bún síi, lé bún nǎn á wa mún wee bíoráa. 14 Wa zū le yía vèenia o Núhúso Yeesu lé wón mún ñ vèení wɛn, lé bío wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ì fé wɛn làa mia yòò bàrá mí cǎn. 15 Bío wee wé kà búenbúen lé minén bío yí, bèra a na à 6a nùpua cèrèè wé yí le Dónbeení sãamu ká 6a wà. Ká mu wó kà, á 6a nùpua na à dé le Dónbeení bārakà á à dé ho cùkú le yí, á wé è dé wán.

Wa khii yí há sãnia bè-fla

16 Lé bún nǎn á wa yí máa tèéráa wa bàra. Hàrí ká wa sãnia pànká wee tǐ yí ká ho wà, á wa hácirí flamu bún wee dé wán ká mu wà lè há wizooní. 17 Le lònbee na wee yí wɛn há laa na ká wán na khii vé á máa tèè lè ho cùkú beení na wa khii yí, hón na máa vé máa mi. 18 Warén yí máa cà mu bío na wee mi. Bío yí máa mi lé bío wa wee cà. Lé bío á bío wee mi yí máa mía, ká mu bío na yí máa mi bún wi bún fèèè.

5

1 Wa zū le ká le wizonle na wa sãnia na lé wa mànákáwa zíní yáara, á le Dónbeení ì na há sãnia wa nǐ-kéní kéníwà yí ho wáayi. Hón mànákáwa zíní so na á nùpue níi yí wó á à kerí bǐn fèèè. 2 Bío ká wán á wa yiwa wee vá lé bío wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeení na há sãnia bè-fla mu wɛn ho wáayi. 3 Ká wa yú hǎn sãnia bè-fla so, á wa mànákáwa máa wé bío na wee héeka mí bírí á yí yú sãnia. 4 Mu bon, Bío wa wi há sãnia na ka lòn zíní yí á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeení fé wa sãnia mí dòn, ká wa wi à le wé há làa bè-fla, bèra a na à há sãnia na à kerí bǐn fèèè à zo há bè-kía na à hí lahó. 5 Le Dónbeení mí bèere lé dío wíokaa wɛn bún bío yí. Le nǎn mí Hácirí wɛn à zéení le bío le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khí. 6 Lé bún bío yí á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jǎn zū le bío wa wi ho tá wán, á wa dǎní nàyi là a Núhúso.

7 Mu bon, bío wa wee 6ua lè waten á wa wee wé héha làa bío wa dóráa wa sía le Dónbeení yí, ká mu yínǎn bío wa wee mi lè wa yío bío yí. 8 Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wɛn à wa lé ho dímíjǎ na ká yí à vaa keení a Núhúso nǐsǎní. 9 Hàrí à wa kerí ho dímíjǎ yí, tàá à wa lén vaa keení a nǐsǎní, se bío wa màkóo wi yí lé ho wé bío sí a yí. 10 Lé bío wa búenbúen ko à wa khii vaa díñ o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sǎání wɛn á à héha làa bío wa nǐ-kéní kéní wó ho dímíjǎ yí.

Wa lè le Dónbeení bǐnia sí o Yeesu pànká yí

* 4:13 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 116.10

¹¹ Bïo wa zũ a Nùhũso kǎnbii jùhũ, á wa wee bánbá à 6a nùpua tà ho tũíá poni. Le Dónbeenĩ zũ wen binbirĩ, á ì wee leeka le minén mún zũ mi mi sĩa yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéeni làa mia le mi ko mi tà wa bïo. Bïo mí sĩa á à waráa wa bïo yi lé bũn wa wee cà, bèra a na à mi dàn bío sí bĩa wee yòonĩ mĩten bïo 6a karáa dǎnĩ yi, ká bïo 6a sĩa yi á 6a yí máa loĩ. ¹³ Ká lé bïo wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenĩ yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bïo wa wee wé lòn nùpua na júná wi bĩn, bũn lé minén bïo yi. ¹⁴ O *Krista waminĩ pánká 6úaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue nĩ-kénĩ na húrún 6a nùpua búenbúen bïo yi, á le Dónbeenĩ cǎn á wa búenbúen páanía húrún làa wo. ¹⁵ O húrún 6a búenbúen bïo yi bèra a na à bĩa yĩo wi lua wé yí wé bïo sí 6a yi, ká 6a wé wé bïo sí yĩa húrún 6a bïo yi, á vèera.

¹⁶ Lé bũn bïo yi, á wa wáa yí máa loĩ 6a nùpua làa bïo wa wee mi làa ba à héha lè mu nĩpomu. Hàrĩ ká wa yánkaa wee loĩ o Yeesu yi làa bũn bïo, á hã laà na kà wán á wa wáa yí máa loĩ wo yi làa bũn.

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón 6ànso lée nĩ-finle. Mu bè-kĩa wáa khĩina, mu bïo búenbúen wáa wó bè-fla. ¹⁸ Bũn búenbúen lé le Dónbeenĩ wó mu. O Krista pánká yi, á le wó á warén làa de bĩnĩa sí, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bĩa ká mún wé sí làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pánká yi, á le Dónbeenĩ nǎn le níi à ho ðímĩjásá làa de bĩnĩ wé sí. Le wáa yí máa loĩ 6a nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na 6a nùpua na ká yi le 6a bĩnĩ wé sí làa mín.

²⁰ Awa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bíonĩ o Krista yèni yi. Á mu ka lè mu lé le Dónbeenĩ mí bæere ðĩn wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee 6ón6ónĩ mia o Krista yèni yi le mi día le le Dónbeenĩ làa mia bĩnĩ wé sí. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mǎn, à le Dónbeenĩ siinĩa a jùhũ lòn bè-kora wéro bïo síi warén bïo yi, bèra a na à wa wé 6a nùpua na téréna le Dónbeenĩ yahó wa páaníló làa wo bïo yi.

6

¹ Lé kà síi á warén na lè le Dónbeenĩ páanía wee sá, á pá wíokaa wee henĩ mu na mia, le mi yí día le le Dónbeenĩ sáamu na le wó làa mia bïo wé káamáa. ² Lerén lé ðio bía mu kà síi: «Ho pǎahũ na mu ko yi,

á ì jí ũ floró.

Ho kǎníló wizonle zòh,

á ì bueé séení fo.»*

Awa, ho pǎahũ na wa wi yi lé ho pǎn-tente, ho zuia lé ho kǎníló wizonle.

* 6:2 Mi loĩ Ezayii vùahũ 49.8

³ Wa yí wi à wa wé bïo búí na hía na ká wa à wé è khe lè 6a nùpua, lé bïo wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bïo wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeení ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee lè mí síiwà, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wɛn 6a zâamáa ní yi, hã ton-hebúaa sáró yi, mu dãmu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zū le Dónbeení, á wee ɲí wa yiwa, á wayika. Le Dónbeení Hácírí wi làa wɛn, wa wa 6a nùpua lè wa sía búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho tũíá poni bíoní na wa wee bue le Dónbeení pánká yi. Wa wee wé bïo téréna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wɛn ká 6a búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòoní wɛn, ká 6a búí wee là wɛn. Ba wee bío le wa lé 6a sabín-fúaalowa, ká wa ɲon wee mĩ ho tũíá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zū wɛn, à 6a nùpua ɲon zū wɛn. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrun, à wa ɲon yío wi lua. Ba wee beé wa lò, ká 6a màhã máa búe wɛn. ¹⁰ Hári bïo 6a wee véení wa yiwa, ká wa sía pá wee wa fééé. Wa lé 6a ñi-khenia, ká wa ɲon wee wé à 6a nùpua cèrèé wé ho nãfòró ãansowà. Wa ka lòn nùpua na dèé búí mía, à mu bïo búenbúen ɲon bïo sã wɛn.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré ñon mia. ¹² Wa yí pã le wa máa wań mia, minén lé bía yí tà yí wa wɛn. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé í zàwa: Mi mún wań wɛn làa bïo wa waráa mia.

Le tibiri lè mu khoomu yi dà máa páani

¹⁴ Bía yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páani yi làa ba. Mu bon, mu bïo na téréna lè mu bïo na yí téréna dà à wé kaka à páanínáa? A mu khoomu lè le tibiri so dà à páani le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satáni so dà à páani bïo dà-kéni yi le? Yía dó mí síi o Yeesu yi làa yía dó mí síi o Satáni yi yilera so dà à wé dà-kéni le? ¹⁶ Lé le páanii yén yáá wi le *Dónbeení zĩ-beeni lè hã wònna pãahú? Mu bon, mi so yí zū le warén lé bía lé le Dónbeení na wi fééé zĩ-beeni le? Mu ka làa bïo á le bíaráa mu ká síi:

«Í ì kéń 6a tãhú,
 í ì vará làa ba,
 í ì wé ãan Dónbeení,
 á 6a à wé í ñipomu».

¹⁷ Lé bún bïo yi ó o Núhúso bíaráa bïo kà:

«Mi lé 6a tãhú,
 mi yí páani làa ba.
 Mi yí dã bïo na tun hùúu,
 á ínén á à tà mi bïo.

¹⁸ Í ì wé mìn maá,
 á minén á à wé ínén zà-hínni lè í zà-báawa.

O Nuhũso na dà mu bïo búenbúen lé wón te mí ji-cúa.»†

7

¹ Wàn zàwa na á ĩ wa làa sòobéε, bún bïowa so búenbúen á le Dónbeenĩ dó mi jii le mí ì wé. A bïo mu ka kà, á mi le wa ceé wa sánia le wa yiwa. Mi wa bua waten, à bïo sï le Dónbeenĩ yi, à wé kônbi le.

O Poole yi véε yèrèmda wó le sï-wε

² Mi wañ wεn! Wa yí wó yí khon làa nii woon, wa yí yáara a búí bïo, wa mún yí tò a búí wán. ³ I yí bía bún à siinínáa mi júná. I yáá lá bía mu le wa bɛntɛn wa mia làa sòobéε. A wa yïo wé lua, taa à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ I bɛntɛn láa mia, ĩ sli wan mi bïo yi làa sòobéε. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á ĩ sli here yi, á wee zãmaka.

⁵ Mu bon, bïo wa buée dãn ho Maseduana, á wa yí yú vũrĩnà, le lònbee le mí sïwà yú wεn hen. Ba nùpua wee pí wa bïo à kán wεn, wa yilera hñ yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeenĩ bĩnĩ henĩ a sli. O Tiite buenló wa cñ lé bún á le dñ wán heníanáa warén sía. ⁷ Mu yáá yínɔñ bún mí dòn. Bïo ó o Tiite buée bía á mún henía wa sía. O bía nɔn wεn le mi henía mí sli, o le mi sía vá làa sòobéε à mi bĩnĩ mi mi, le bïo mi wó làa mi khĩna á bĩnía yí sli mia, le mi henía ĩ bïo. Bïo á ĩ já bún, á ĩ sli wiokaa wan.

⁸ Hãrĩ ká ho vũahũ na á ĩ túara nɔn mia á véenía mi yiwa, á ĩnén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mĩ lé bïo á ĩ zũ le ĩ véenía mi yiwa ho pòn-za dèε yi, ⁹ εε ká ĩ màhã sli wan hã laà na kà wán. I sli yí wan bïo á ĩ véenía mi yiwa bïo yi. I wee zãmaka lé bïo mi yiwa vá hã wén-kora na mi wó bïo yi, á pá hã día. Le yi-véε na yú mia kà, lé le Dónbeenĩ wi à mu wé làa bún, bèra a na à mi sía cĩ mi wén-kora mu bïo yi à pí hã. Ká mu wó kà, se wa vũahũ mu túaró yínɔñ bïo na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a nùpue yi wee vá lé bïo mu lé le Dónbeenĩ sli bïo, à dén yi-véε so wé ò o yèrèmda mí yilera le mí wára, lé bún wee na à le Dónbeenĩ kãní bãnso. Dén yi-véε so sli bïo máa vá wεn. εε ká le yi-véε na màhã ka làa bĩa yí zũ le Dónbeenĩ yi-véε bïo sli, á wee bua a nùpue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bïo mu lé le Dónbeenĩ sli bïo, á mi wãa loñ bïo wó mia bïo kà wán. Mi loñ bïo mi nɔnnáa miten, á yilera búenbúen yèrèmda. Mi wee bío sli miten yi làa sòobéε. Mi wee zéení bïo kà wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee cĩ mi sía mu bïo yi. Bïo lá dà à yí mia mu bïo yi á mi yáá zãna. Mi sía vá à mi bĩnĩ mi mi, á mi wi à mi bĩnĩ wé le Dónbeenĩ sli bïo, ká mi bé yia

† 6:18 Mi loñ Levii nũwã vũahũ (Lévitique) 26.12; Ezekiyεεle vũahũ 27.37; Ezayii vũahũ 52.11; Ezekiyεεle vũahũ 20.34; Samuwεεle jun nii vũahũ 7.14; Ezayii vũahũ 43.6

wó mu bè-kohó. Mi zéenia mu bïo cèrèè yi le mi níni mia bún biowa so wéeni.

¹² Ká í túara ho vūahū n̄n mia, se mu yín̄n̄ yīa wó khon bïo yi, á mu mún yín̄n̄ yīa 6a wó khonnáa bïo yi. I túara ho bèra a na à bïo mi n̄nnáa miten wa bïo yi à bïo zūn̄ wéréwéré le Dónbeen̄ yahó. ¹³ Lé bún bïo yi á wa yúráa le sí-hebúee.

Mu bon, mu yáa yín̄n̄ bún mí dòn á wa sía há bïo yi. Wa mún wee zámaka bïo ó o Tiite síi wan bïo yi, lé bïo mi búenbúen híina a síi. ¹⁴ I khonía mia o Tiite yïo yi, á bïo ó o van mi c̄n̄ b̄n̄ia, á mi 6èn̄ yí dó n̄yio m̄i. Bïo á bïo wa wee bío búenbúen lé ho tūiá ponináa, lé làa bún á bïo wa khonía làa mia o Tiite yïo yi mún wóráa ho tūiá. ¹⁵ Bïo ó o 6uara mi c̄n̄ á mi 6uan wo se. Mi bò a bíoní yi lè le sòobéè lè le k̄n̄bii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wañ mia. ¹⁶ I wee zámaka lé bïo á í láa mia mu bïo búenbúen yi.

8

Mu h̄amu c̄l̄o bïo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn̄ bïo n̄n le Dónbeen̄ wóráa mu s̄amu lè ho Maseduana k̄rèt̄ewa kuio. ² Ba lò bon làa sòobéè, ká 6a sía 6ènt̄in̄ pá wan làa sòobéè. Ba khon binbir̄i, èè ká 6a m̄ah̄á wó mu h̄amu cèrèè le Dónbeen̄ tonl̄o sáró bïo yi. ³ I lé mu 6àn̄ s̄ér̄aso, 6a wó bïo 6a dà wee wé, 6a wó mu miten á yòó puunía lé bïo mu sí 6a yi. ⁴ Ba flora mu wa c̄n̄ á henía, le wa día le mí dé mí níni à s̄enin̄áa ho Zeruzal̄emu k̄rèt̄ewa kuure. ⁵ Ba wó mu á dà bïo wa lá wee leéka wán. Barén̄ n̄n miten le Dónbeen̄ yi, á 6a día miten n̄n wen làa bïo mu sínaa le Dónbeen̄ yi.

⁶ Lé bún bïo yi á wa le ho c̄l̄o tonl̄o mu na ó o Tiite lá 6úakáa mi c̄n̄ ò o wíoka sá à tíi jii. ⁷ Mi síad̄eró lè mí bíoní yi, mi bïo zūn̄l̄o lè miten naló yi, lè le wamin̄ na mi yú wa c̄n̄, bún búenbúen á mi dó mi sòobéè yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mi sòobáaráa miten sáráa ho c̄l̄o tonl̄o na ká.

⁸ I yí máa k̄k̄á mia. I wi à í zéeni bïo 6a k̄rèt̄ewa kuio na ká wóráa làa mia, bèra a na à mi d̄an̄ zéeni le mi wa bíá ká bïo bon. ⁹ Lé bïo mi zū wa Nūh̄uso Yeesu *Krista s̄amu na ó o wó n̄n wen bïo. Orén̄ na mu bïo búenbúen wi níi yi, á día bún búenbúen ò o tà mu khemu yi mi bïo yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho n̄f̄oró 6̄ansowà mi sía yi.

¹⁰ I wi à í bío bïo á í wee leéka ho c̄l̄o mu d̄an̄i yi: Bïo mi wó á se, minén̄ lé bíá zen̄n̄ lé 6a n̄n-yání n̄pua na tà ho bïo, á lé minén̄ mún n̄n-yání wó ho. ¹¹ H̄a làa na ká wán á mi tíi ho tonl̄o mu jii. Bïo mi f̄u sòobáa miten á tà mu, lé làa bún à mi pá wé sòobáaráa miten à sá ho tonl̄o mu vaa tíi jii. Mi wé mu làa bïo mi d̄aráa mu. ¹² Lé bïo ká mi sòobáa miten á n̄n bïo le Dónbeen̄ yi, á le è tà à fé bïo wi mi c̄n̄, ká le máa loñ bïo mia

mi cǎn. ¹³ Mi yí leéka le í wee sèení bíá ká lònbee làa mia bèra a na à ɓarén vūn ká minén lò be. Bùéé, í wi à mi màní.

¹⁴ Hã laà na ká wán á mi bío wi cèrèé á mu sũaaní à mi wé hã bíá khon. Ká nònzoñ na minén ɓèn khon à ɓarén bío wi boo, á ɓa à hã mia. Ká mu wee wé ká, bũn ká mi màa. ¹⁵ Mu ù wé làa bío mu túararàa le Dónbeení bíoní vūahũ yi: «Yia yú ho dínlò cèrèé á yí yú yí puunía, á yia yí yú bío na boo á bío ɓúí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ɓa ɓúí varó ho Korènte yi bío

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeení ɓaráká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bío yi làa bío warén wó làa bũ. ¹⁷ Lé bío á bío wa le o Tiite va mi cǎn ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yáá henía mí bíní varó mi cǎn bío. ¹⁸ Wa wãa à tonka a Tiite mu lè wàn za na ɓa kèrètíewa kuio ɓúenɓúen wee wíoka yèni le Dónbeení bín-tente bueró bío yi. ¹⁹ Mu yínóñ bũn mí dòn, ɓa kèrètíewa kuio lé bíá léra wàn za mu ò o wé bè làa wɛn wa varáa yi. O wee bè làa wɛn à sáráa ho cǎlò mu tonlò na wee dé ho cùkú o Núhũso mí bɛɛre yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bío se. ²⁰ Le minka wárí mu á wa wé è pa bío bèra a na à nùpue yí bío khe na wɛn le ɓuaró dǎní yi. ²¹ Lé bío wa wi à wa wé bío se o Núhũso yahó lè ɓa nùpua yahó. ²² Wa mún ñ páaní ì tonka wàn za ɓúí làa ba. Pòñna cèrèé wa lora a, á mɔn ò o wee sòobá miten le Dónbeení tonlò sáró yi. Hã laà na ká wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonlò mu yi á po bío lè ho yahó lé bío ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonlò yi, wa páanía wee sá à séenínaa mia. Ká bíá á à bè mín làa wo bán lé ɓa kèrètíewa kuio tonkaa ɓa mi cǎn. Ba tonlò wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká ɓa ɓueé dǎn mi cǎn, à mi zéení làa ba le mi wa ɓa, à ɓa kèrètíewa kuio na tonkaa ɓa à zūn le bío wa wee khòoní mia bío yi á ɓèntín lée túia poni.

9

Le Dónbeení wa yia wee hã mu bío lè le sí-wɛɛ

¹ Mu yáá ka lè mu jùhũ mía à í túa ho vūahũ na ká na mia ɓa kèrètíewa kuure séení mu dǎní yi. ² Lé bío á í zū bío mi sòobáaràa miten ɓa séenílò bío yi. Í sñi wan mi bío yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi ɓa séení ɓa kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá ɓúakáa wee wíoka miten mu bío yi hàrí zenñ». Ká ho Maseduana kèrètíewa mún já mu, á ɓa cèrèé wíokaa nɔn miten le séení mu bío yi. ³ Ɛɛ ká í màhá à tonka wàn zàwa mu mi cǎn bèra a na à bío nɔn wa khòoníanáa mia à yí wé kãamáa. Á í wi à mi wíoka miten làa bío á í bíaràa mu. ⁴ Bũn mía ká ínén lè

* 8:15 Mi loñ Léro vūahũ (Exode) 16.18

ho Maseduana kèrètíewa buéé dñn mia ká mi ðìñ yí wíokaa miten ho cāló mu bïo yi, á warén lé bïa hã ñyio ò dí 6a yïo yi, lé bïo wa láa mia. I zū le minén á hã ñyio mún ñ dí. ⁵ Lé bñn ñn ñn á ï leékaa le mu s̄aaní à ï fio wàn zàwa mu à 6a dí ï yahó buen mi c̄sn, à buée loñ le séení mu bïo, dén na mi dó mi jiní ñn bïo yi. Ká ï buéé dñn ká mu yïo ló, á bñn ñ zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kíkãa yí kera mu yi.

⁶ Mi zūñ mu! Nùpue yí dù bïo na boo, ó o máa lá bïo na boo. Nùpue na dù mu bïo na boo, wón ñ lá mu bïo na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bïo wi mi ñ-kení kéníwà s̄ia yi. Mi yí wé mu làa yi véε, à keñ lè mu léε kíkãa mi wán. Lé bïo á yia wee na mu bïo lè le s̄i-wεε wón bïo s̄i le Dónbeení yi. ⁸ Le Dónbeení dà à na bïo c̄èrεε mia á yòó puuní bïo mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hã p̄ñna búenbúen yi á yòó puunía, á mi ï dàñ ñ wé bïo na se c̄èrεε làa b̄. ⁹ Mu ù keñ làa bïo mu túararáa le Dónbeení bíoní v̄uah̄ yi: «O wee hén mí yi à h̄anáa 6a ñ-khenia, o wee wé mu tentemu féεε.»* ¹⁰ Yia wee na mu bè-dà 6a nùpua yi á wee hã 6a làa bïo 6a à dí, á mún ñ na mu bè-dà minén yi. O o ò wé á mu ù jin á mí tentemu c̄ñú wé è dé wán. ¹¹ O o ò na bïo c̄èrεε mia bèra a na à minén b̄en hén mi yiwa à h̄anáa 6a nùpua. Mu ù wé á 6a nùpua c̄èrεε á à dé le Dónbeení b̄arákà bïo mi ñn wen á wa ñn 6a yi bïo yi. ¹² Le séení na mi wee wé yín̄n̄ d̄ε na wee séení ho Zeruzalεemu kèrètíewa kuure 6a màkóo bïo yi mí dòn, le mún wee wé à 6a wíoka wé dé le Dónbeení b̄arákà c̄èrεε. ¹³ Le séení na mi wee wé ká à à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista b̄in-tente bïo, á b̄ò le yi, á 6a nùpua c̄èrεε wee dé ho c̄ukú le Dónbeení yi mu bïo yi. Ba mún wé è dé ho c̄ukú le yi bïo mi h̄eraráa mi yiwa á ñn mi ní bïo b̄arén lè 6a nùpua búenbúen yi bïo yi. ¹⁴ A 6a wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bïo le Dónbeení wó mí s̄amu làa mia yòó puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeení b̄arákà mu bè-tente na b̄an síi m̄ia, na le wó ñn wen bïo yi.

10

O Poole wee bïo mi tonkaró tonló bïo

¹ Inén Poole ï b̄εere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a s̄i na se p̄anká yi. Ba le ká ï wi làa mia à ï wé héz̄n̄, ká ï kh̄era làa mia à ï síi wé here. ² Ká ï màh̄á wee fio mia le mi yí día le ká ï kh̄i b̄inía buara mi c̄sn à ï yí mia z̄aráa. Ba nùpua búí wi mi t̄lah̄ á wee bío le ï wee bua ïten lòn nùpue na yí zū Dónbeení. Bán sowaso á ï buéé m̄i lè s̄obéε á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho ðím̄ín̄á yi, ká hã fio na wa wi yi á wa yí máa fi lè ho ðím̄ín̄á fio bío síi. ⁴ Hã fio s̄ia na wa wee firáa yín̄n̄ ho ðím̄ín̄á fio s̄ia. B̄uée! Warén fio s̄ia lé le Dónbeení na p̄anká wi fio s̄ia. Hã

* 9:9 Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 112.9

pànká wi à firáa hã lùà na 6a zúkúsa wee sà míten yi. Wa wee bío 6úe 6a sabín-fúaalowa júná. ⁵ Hã yile-kora 6úen6úen na á bía wee ydoní míten wee lá à ðín sánsaráa le Dónbeení bïo zúrló á wa wee kánká kuía. Wa wee yèrémá 6a nùpua hácirí à 6a bè o Krista bíoní yi. ⁶ Ká pãahú na mi cèrèε khií zéenia le mi bò a Krista bíoní mu yi bío bon, á warén ñ bé bía ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loí bío wee mi mí dòn. Hen ká a 6úi bía le mí bïo sã a *Krista yi, ó o ko ò o zúrl le ínén mún bío sã a Krista mu yi. ⁸ Harí ká í ka lè í dá khònía íten ho pànká na ó o Nùhúso nòn wén bío yi, á niyio máa dí mi. Hón pànká so na ó o Nùhúso nòn wén, lé à wa séenínáa mí kuure, ká mu yínón mi yáaró bío yi. ⁹ I yí wi à í keí lè í wi à í zání mia lè í vónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bío 6a 6úi le: «O Poole vónna bíoní lée bíoní na hereka làa bíoní na wee vá. Εε ká a màhã wi làa wén ò o pànká máa keí, à bíoní pànká máa keí.» ¹¹ Bía wee bío hún bíoní so zúrl le bío wa wee túa hã vónna yi à toní na 6a yi lé bún mí bæere wa à wéráa ká wa khií 6ueé dãn 6a. ¹² Ba 6úi sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yàà à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé míten lòn mònzáníi sã à mònzã lè míten mí dòn. Ba hácirí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòní waten máa dà máa khií. Ho tonló na le Dónbeení dó wén lé hón wa wee kãna yi. Lé bún bío yi wa 6uararãa mi cón. ¹⁴ Wa yí dà bío le Dónbeení le wa wé wán. Mu bon, warén lé bía nín-yání 6uara mi cón 6ueé buera le bín-tente na bío ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòní waten ho tonló na á 6a 6úi sá bío yi. Wa láa mu yi le mi sãdéró le Dónbeení yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ñ va lè mí yahó làa sòobéε mi cón, ká wa máa dà bío le Dónbeení le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa bún, á wa à dàñ ñ va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeení bín-tente hã kãna na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sá ho lahó na 6a 6úi 6úakáa wee sá yi à khòní waten ho tonló na 6a sá bío yi.

¹⁷ «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bío ó o Nùhúso wó bío yi.»*
¹⁸ Yia wee khòní míten yínón yia ó o Nùhúso tà bío, mu lé yia ó o Nùhúso mí bæere wee khòní.

11

O Poole lè 6a tonkarowà na bío yí bon bío

¹ I wi à mi tà à í bío làa mia lòn khéero cùeéε. Uuu! Mi tà mu yi. ² Mi bío sí miì làa sòobéε fúaa í yí wi ò o 6úi túii mia làa bío le Dónbeení yí wi ò o 6úi túiináa mia bío síi. Mu bon, í bò mi fúamu nòn báa ní-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zéeni mia làa wo lòn hínzó-sinii na yí zú báa. ³ Εε ká

* 10:17 Mi loí Zeremii vūahú 9.23

bïo ó o háa khàráa o Eeve vîinía, á ï zãna à minén mún yilera hïa lùnka à ví làa bûn sîi, à yí día miten naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bïo yi.* 4 Mu bon, ká a búii bueé wee bïo Yeesu veere na warén yí bía bïo làa mia, tàá ká a búii bueé nɔn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeenï Hácírí mia, tàá ká a búii bueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dïo warén buera nɔn mia, à bûn mi dëení tà fùafùa.

5 A ïnén cǎn, á 6a nùpua mu na mi wee ɲàkã bïo le 6a lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ïnén. 6 Nùhũ sí á ï yí dàr bïo lè 6arén bïo, ká mu bïo zũríló á ï po 6a. Wa zéenia mu làa mia wéréwéré hã pǎnna búenbúen lè mu bïo búenbúen yi.

7 Tàá bïo á ï buera le Dónbeenï bín-tente nɔn mia hã kãamáa yi, á liinía ïten nɔn mia bèra a na à minén ɲúná hooní, á ï so wó khon le? 8 I tà á fó 6a kèrètɛwa kuio búii nii bïo á sáráa ho tonló nɔn mia. 9 Bïo á ï fù wi mi cǎn á màkóo wi le séení yi á ï bïo yí wó Nún-sèró o búii wán. Wán zàwa kèrètɛwa na ló ho Maseduana yi lé bán guan bïo á ï màkóo wi yi bueé nɔn mi. Ho pãahũ mu yi á ï bïo yí wó Nún-sèró minén búii wán, á ï mún yí wi à ï bïo wé sèró o búii wán mi tãhũ. 10 I dà à khoní ïten bûn bïo yi, á nùpue na à hè mi ho Akayii kǎhũ yi mu wé ró yi wón mia. O *Krista na wi mi yèni yi á bïo á ï wee bïo ká lé ho tũia poni. 11 Bïo á ï bía ká so wee zéeni le ï yí wa mia le? Bùéé! Le Dónbeenï zũ le ï wa mia.

12 Bïo á ï bïo lá yínɔn ɲún-sèró o búii wán, lé bûn mu pá karáa, bèra à na à bïa le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè bûn yi khonínáa miten le mi wee sá làa bïo á warén wee sáráa. 13 Ba nùpua mu yínɔn Krista tonkarowà, 6a lé 6a nĩ-khàwa, á wee wé miten lòn Krista tonkarowà. 14 Mi yí le mu wé mia coon, lé bïo á pãahũ búii ò o *Satãni mún yèrémá miten wé lòn Dónbeenï tonkaro na ló ho wáayi, à wé ɲuiika lòn khoomu. 15 A mi yí le bïo ó o Satãni ton-sáwá bïo na 6a wee yèrémá miten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véení á bïo 6a wó sàání á 6a so máa yi le?

Le lònbee na yú a Poole bïo

16 Le ï wíoka bïo mu na mia: O búii yí leéka le ï wee khée. Ee ká mi wee leéka le ï wee khée, à mi na le ní mi le ï khoní ïten làa bïo mi lá à nanáa le o khéero yi. 17 Bïo á ï bïo hã laà na ká wán yínɔn bïo ó o Nùhũso wi à ï bíoráa, bueé! Bïo á ï wãa lan wee khoní ïten ká, á ï wee bïo lòn khéero. 18 Yínɔn 6a nùpua cèrèe wãa wee khoní miten ho dímɲá bïo dání yi le? Awa, á ïnén mún wãa à khoní ïten. 19 Minén na lé mu bè-zũrmini bãnsowà á wee tà bïo 6a khéerowà wee wé yi. 20 Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hũn mia, à wé ɲuaa mi bïo, à wé ɲin mia, à wé fio mi sárà, á mi wee día à bûn búenbúen

* 11:3 Mi lon Bïo ɲuhũ búeenii vūahũ (Genèse) 3.1-6, 13

kúu mia. ²¹ Mu bân bíoró ɲiyio wi. Mi sáberé, warén sía yí wó herera yí vaá bó bún yi. Εε κά ι pá à bío lòn khéero ò lén. Bío á bĩa ká wee khòoní míten bío yi, bún á ínén mún dà à khòoní íten bío yi. ²² Ba lé 6a *Heberewa le? Awa, á ínén mún lé o hebere ɲí. Ba ló a *Isirayεεle ɲípomu yi lée? A ínén mún ló a ɲípomu yi. Ba ló a *Abarahaamu ɲɔnkáni yi lée? A ínén mún lé o mɔnmání. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá lée? I yáá à bío lè í ɲúhú mía bín, ínén lé o Krista ton-sá po 6a. I sá lò bon po 6a, 6a dó mi ho kàsó yi á po 6arén, 6a han mi po po 6arén. Í zàanía í mukáni cúa cèrèe po 6a. ²⁴ Ba *Zúífùwa han mi lè le làbàani yimù cúa-búará-ɲun dà-kéní mía á dǔn hã zen cúa-hònú. ²⁵ Ba ɲùpua vũaana mi lè le búini, á dǔn hã zen cúa-tín. Cúekúee búí á 6a lèekaa mi lè hã huua le mí ì búe. Ho won-beeni lú mu ɲumu yi làa mi dǔn hã zen cúa-tín. Cúekúee búí á í wó le wizon-kùure lè mí tɲàahú mu ɲun-beeni yi. ²⁶ Pǔnna cèrèe ká í wi le veeni yi á í lò bon bío cèrèe bío yi: Hã muna búí na sú cáa á í lò bon káaló yi. Ba kǔnlowá, lè wàn síi ɲùpua, làa bĩa yínɔn wàn síi ɲùpua, bán búenbúen beera í lò í veeni yi. I lò bon hã ló-beera yi, hã mana yi, mu ɲun-beeni yi. Wàn zàwa na le mí lé 6a kèrètíewa à mu ɲɔn yí bon bán mún beera í lò. ²⁷ I sá lò bon dàkhína. Hã pǔnna búí á í cãana yí dũma, le hini lè le ɲu-hání beera í lò. Pǔnna cèrèe à í máa yí bío dí. Le tɛeni lè ho péerú mún beera í lò. ²⁸ Mu yáá pá yínɔn bún mí dòn. Bío á í wee leéka bío hã wizooní búenbúen mún wi bín: Ba kèrètíewa kuio búenbúen á í yi wee dè bío yi. ²⁹ Hen ká a búí lée yídà, à í lò wé be mu bío yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá mi làa sòobéε.

³⁰ Ká í ko à í khòoní íten, à í wé mu í yídamu bío yi. ³¹ Le Dónbeeni na lé wa Núhúso Yeesu bân Maá, dén na ko lè le búaaní féεε, á zú le í yí máa fi sáberé. ³² Páahú na á í búeé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvεεεεere na wee sá a bée Aretaasi yèni yi le 6a pe ho lóhó zúajiní búenbúen, à 6a wíi mi. ³³ Ká 6a màhá can ho lío-beeni lè hã hùni á í zon yi á 6a lée liinia lè ho soró món, lé bún fenía mi.†

12

Bío ó o Núhúso zéenia là a Poole

¹ I ko à í khòoní íten à mu ɲɔn ɲúhú mía. Εε κά ι màhá à bío mu bè-sànkana na ó o Núhúso zéenia làa mi dání yi. ² I zú a kèrètíε búí. Le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáayi ɲún-tíahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirí lée, tàá hã lée kònkórà ɲà a yi lée, bún á í yí zú. Le Dónbeeni lè dǔo zú mu. ³ Mu bon! I zú le le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirí lée tàá hã lée kònkórà ɲà

a yi léé, bún á ï yí zū. Le Dónbeení lé ðio zū mu. ⁴ Bío ó o vaá ɲá le Dónbeení cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu nii mún yí nɔn nùpue yi ò o bío mu. ⁵ Ì ì khòní ìten bío wó a nii mu yi bío yi. Ká ìnén ì beere dání yi, á ì khòní ìten ì yídàmu bío yi. ⁶ Ká ì yáá pá lá wi à ì khòní ìten, se ì pá yínɔ́ khéero, lé bío á ì ì mí ho tũíá poni. Èé ká ì màhá máa bío, ì yí wi à 6a nùpua càtí mi à dà bío á ì wee wé làa bío á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí mɔn le, ì lá dà à yòní ìten bún bè-beera so na le Dónbeení zéenia làa mi bín bío yi. Èé lé bún nɔn á le dó bío búí mií na wee vá ì sánia yi. Le díá ó o *Satáni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ì yí yòní ìten. ⁸ Ì flora a Nùhúso dǎn há zen cúa-tín le o véení ì lònbee mu. ⁹ O o bía nɔn mií: «ï sáamu ù kǎna fo, lé bío á ho pǎahú na fo wee mi ù yídàmu yi lé hón pǎahú so yi á ì pànká 6èn wíokaa wee mi yi». Awa, á mu súaani à ì wé khòn bío á ì lé o yídà bío yi, bèra a na ò o *Krista pànká keri mií binbirí. ¹⁰ Lé bún bío yi, á ì sli wan bío á ì lé o yídà bío yi. O Krista bío yi hári 6a wé là mi, à le lònbee yí mi, hári à 6a wé ɲíni ì sánia, à ì hácírí yáa, á ì sli pá à wa. Lé bío ká ì lé o yídà pǎahú na yi, à ì yí ho pànká hón pǎahú so yi.

O Poole yilera lúnkaa ho Korente kèrètíewa bío yi

¹¹ Ì bía lè ì ɲúhú mía bín, èé ká lé minén nɔn á ì bíaráa kà. Mu bon, minén lé bía lá ko à mi mí ho tũíá ì ɲii 6a nùpua yahó. Hári ká ì yínɔ́ dèe á bía mí wee ɲáká bío le 6a lé 6a tonkarowà binbirí á yí súaani mi bío woon yi. ¹² Bío á ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ì ɲà ì yi làa sòobéé, á le Dónbeení ðin ì wán á wóráa mu yéréké biowa lè mí síiwà. ¹³ Lé mu yén á ì wó nɔn 6a kèrètíewa kuio na ká yi ká ì yí wó mu yí nɔn mia, ká mu yínɔ́ bío á ì yí díá á mi lá ì ɲún-sèró. Mi wáa sén díá na mií bún bío yi.

¹⁴ Hen làa cínú ká ì buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tín níi. Bún á ì mún máa bío le mi na bío búí mií. Minén mi beere lé bía á ì wee cà, ì màkóo mía mi níi bío yi. Mu yínɔ́ 6a zàwa wee bàrá mí níi bío ká lè mìn nùwá, ká 6a zàwa 6àn nùwá lé bía wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Ìnén cón á ì níi bío búenbúen lá déró ho tonló yi mi bío yi á à wé sí mií. Ì yáá dà à na ì mukáni búenbúen mi bío yi. Bío á ìnén wa mia lè ì sòobéé ɲún-sí lé bún wee lén mu búí bío mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zún le ì bío yí wó ɲún-sèró mi wán. Ba búí wee bío le o Poole 6èntín héra, o wee khà wen à fé níi bío. ¹⁷ Bía búenbúen na á ì tonkaa mi cón ó o búí á ì so ðin wán á tò mi wán le? ¹⁸ Ì hía flora a Tiite, ó o buara mi cón, á wàn za ñi-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so buée khà mia fó bío búí le? Ìnén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáráa le? Le dání na wa lá so yínɔ́ dà-kéní le?

¹⁹ Bïo wa bía ho vūahũ yi bueé 6ó hen, ɲún-sĩ mi wee leéka le wa wee bío sĩ waten yi. Εε κά βυεέ. Wa bía mu le Dónbeenĩ yahó wa páaniló là a *Krista bïo yi. Wàn zàwa là wàn hínni na á ĩ wa làa sòobéε, wa wee bío bũn búenbúen bèra a na mi ɲàa va là mí yahó le Dónbeenĩ wõhũ wán. ²⁰ I zãna à ĩ buee yí mia ká mi yí ka làa bïo á ĩ wee leéka, ká ĩnén 6èn yí ka làa bïo á minén wee leéka. I zãna le ɲún-sĩ á ĩ buee yí mia ká mi wi hã fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sĩa wee cĩ mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee ɲùu mín ká mi ì yòonĩ miten, á yú bïo na à mi wé. ²¹ I zãna le ká ĩ 6uara mi cõn, à wàn Dónbeenĩ día à hã n̄yio dí mi mi bïo yi. I zãna à ĩ buee mi mia à wá mi bïo yi, lé bïo á bía fù wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrémáa mí yilera là mí wárá, á pá wi ho há-fénlò là ho bá-fénlò là mí sĩíwá wéró yi. I zãna à ĩ buee yí 6a ká 6a pá wee wé mu bïo na yí se là mí sĩíwá búenbúen.

13

O Poole mándén zéentii là a t̄éentii bïo

¹ Bïo á ĩ buen mi cõn ká á wãa à wé ĩ buenlò cúa-tĩn ní. Mu túara ká sĩi: «Mu bïo búenbúen á wa à lén yĩo 6a seérása nùwã ɲun tàá nùwã tĩn bè-bíonii wán.»* ² Mu cúa-ɲun nii na á ĩ 6uara mi cõn, á ĩ ɲà bía wee wé mu bè-kora làa bía ká búenbúen zeñ wán. Bïo á ĩ wãa khèra làa mia bïo ká wán, á ĩ wíokaa wee ɲĩ mi zeñ wán le ká ĩ khíi bĩnía 6uara á n̄i woon níi máa lé ho béró yi. ³ Mi wi à mi zũn wéréwéré le o *Krista wee d̄ĩn ĩnén wán à bíoráa. Awa! A mi zũn mu le o Krista yĩn̄ĩ yí dà mi t̄ahũ. I wee ɲĩ mi zeñ wán, o ò zéení mí pánká làa mia. ⁴ O búεεró ho *kùrùwá wán ó o zéénia le mí lé o yídà bũn bon, ká hã làa na ká wán ó o yĩo wi lua le Dónbeenĩ pánká yi. Warén páaniló làa wo bïo yi á wa mún lé 6a yídàwa bũn bon. Εε ká wa màhã wee ɲĩ mi zeñ wán: Le Dónbeenĩ pánká yi á warén làa wo yĩo á à wé lua mi t̄ahũ!

⁵ Mi loñ miten à dándá miten miten, à zũn le mi dó mi sĩa o Yeesu Krista yi. Mi so yí zũ le o wi mia le? Nún-sĩ á mi loñna miten m̄on à mi yí ka làa bũn! ⁶ Εε ká ĩ láa mu yi le mi zũ le warén bán zéénia le wa dó wa sĩa wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeenĩ yi bèra a na à mi wé yí wé mu bè-kora. Εε ká wa màhã yí máa wé mu à zéenínáa le warén á sée wi yi. Wa wee wé mu bèra a na à mi wé wé ho t̄úia poni bïo mí dòn, hàrĩ ká wa bïo búenbúen ka là mu ɲii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho t̄úia poni, bïo bon bũn mí dòn lé bïo wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zãmaka bïo á warén lé 6a yídàwa, à minén pánká wi bïo yi. Bïo wa wee cà wa fioró yi lé à mi wé 6a n̄pua na á wékheró bïo yí máa m̄ĩ léε yi. ¹⁰ Bïo n̄on á ĩ fèra wee túarãa ho

* 13:1 Mi loñ Lándá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 19.15

vũahũ mu ù na mia lée bèra a na ká í khíi ɓueé dɔn mia à ï yí dɛn ho pànká na ó o Nùhũso nɔn miĩ wán à záráa làa mia. Mu bon, le Dónbeenĩ yí nɔn ho miĩ à ï yáa mia, ká lée bèra a na à ï séení mia à mi sɛadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi le mi sɛa wa, à sɛadéro le Dónbeenĩ yi va làa yahó. Mi wé hení mín sɛa à ɲi-cúa wé dà-kéní à kɛní mín wán làa hээрà. A le Dónbeenĩ na wa wɛn á wee na ho hээрà ɓa nùpua yi á à kɛní làa mia.

¹² Mi tɛení mín yi sese lòn nu zàwa. Bía bɔo sã le Dónbeenĩ yi hen ɓúenɓúen wee tɛení mia. ¹³ Le wa Nùhũso Yeesu *Krista sãamu, lè le Dónbeenĩ waminĩ, lè le Dónbeenĩ Hácírí páaniló làa wɛn, à kɛní lè mi ɓúenɓúen.

Ho vūahū na ó o Poole túara n̄n ho Kalasii kèrètíεwa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū mu lé o Poole túara ho n̄n ho Kalasii k̄hū kèrètíεwa kuure yi. B̄io ó o yánkaa buera le Dónbeen̄i b̄in-tente b̄in, á 6a n̄pua 6úí dó mí s̄ia o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba 6úí ló 6ueé b̄ia le b̄ia yín̄n 6a *zúífūwa ko 6a kúio m̄iten làa b̄io ho làndá b̄oráa mu. O o Poole túara ho vūahū n̄n 6a yi le 6a yí bè h̄ón k̄aránl̄o so yi, lé b̄io ho yí héhaa là a Yeesu *Krista b̄in-tente. O b̄ia le b̄io 6a dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄in te b̄io 6a térénnaa le Dónbeen̄i yahó, ká yín̄n b̄io 6a b̄o ho làndá yi. O Poole n̄n-yání zéénia b̄io ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1-2).

O Poole d̄in le Dónbeen̄i v̄n-k̄ia wán á zéénia le ȳia dó mí s̄ii o Yeesu yi, á wón n̄ k̄aní, ká yín̄n 6a zúífūwa làndá bèr̄o lé b̄io ò k̄aní 6̄anso (3-4).

Ho vūahū lii véenii ó o b̄ia le 6a ko 6a 6ua miten l̄on n̄pua na wi miten b̄io s̄ii. Ba ko 6a día le le Dónbeen̄i Hácírí dí 6a yahó, á 6a à yí le muk̄n-finle, á mún n̄ wañ m̄in (5-6).

Le t̄en̄ii

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yín̄n n̄pua wó mi là a tonkaro, á ï mún yí d̄in n̄i woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeen̄i lé b̄ia tonkaa mi, lerén Dónbeen̄i mu na v̄énia wo léra 6a n̄i-hía t̄iahū. ²Mu lé inén lè wán z̄awa na làa mi páania wi 6úenb̄uen lé warén wee túa ho vūahū na kà á à na minén kèrètíεwa kuio na wi ho Kalasii k̄hū yi.

³Le wán Maá Dónbeen̄i lè wa J̄uh̄uso Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho héer̄a mia. ⁴O Krista tà n̄n m̄iten á wó wa bè-kora s̄éndiaró muin̄i ȳia, á k̄ánianáa wen ho zuia d̄im̄já kohó na kà n̄i yi. Lé kà s̄ii ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeen̄i s̄ii b̄io, ⁵wón na ho c̄ukú b̄io s̄a yi h̄a l̄úlúio na j̄ii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeen̄i b̄in-tente lée dà-kéni mi d̄on

⁶B̄io mi pá le Dónbeen̄i na von mia o *Krista s̄amu p̄anká yi à mi yèr̄emáa b̄o b̄in-tente veere na b̄io yí bon yi f̄uaf̄ua 6̄ent̄in lée b̄io na v̄a mi làa s̄ob̄éε. ⁷Mu yí máa zéení le b̄in-tente 6úí b̄in̄ia wi, 6ueé! Ba n̄pua 6úí lé b̄ia wee l̄unka mi yilera, á wi 6a yèr̄emá a Krista b̄in-tente. ⁸Awa! Ká a 6úí, tàá warén wa bæere, tàá wáayi tonkaro 6úí k̄h̄ii 6ueé buera b̄in-tente 6úí na wi mí d̄on làa d̄io á warén buera n̄n mia, à wón 6̄anso à h̄a d̄ankáa yi. ⁹Wa b̄ia mu, á ï pá b̄in̄ia wee bío mu:

Hen ká a búí ló ɓueé buera bín-tente na wi mí dòn làa ðio mi tà ɓio, à ɓànsò à hã dánkáa yí. ¹⁰ Awa! A mi so wee leéka le í wi à ɓa nùpua tà í ɓio léé, tàá lé le Dónbeení? Lé ɓa nùpua á í so wi à í ɓio wé sí yi le? Ká mu lé à wé à í ɓio wé sí ɓa nùpua yi, se í lá máa wé Krista ton-sá.

Bío ó o Nùhúso vonnda o Poole wó là a tonkarò

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, le í bio ɓio kà na mia: Le Dónbeení bín-tente na á í buera non mia á yí ló nùpue cón. ¹² A le mún yínón ðe na á í yú nùpue búí cón, tàá ðe na ó o búí kàrána làa mi. Le bín-tente na á í wee bue lé o Yeesu *Krista mí ɓeere lé yia zéenia le làa mi. ¹³ Mi yàá ná bio á í kuio lá cannáa ɓa *zúifúwa làndá bèrò yi. I lá wee jíní le Dónbeení nípomu sánia làa sòobé, á wi à í ɓúe mu jùhú. ¹⁴ Ba zúifúwa làndá bèrò á í lá henia bio po wa ninzàwa na ká. A bio á wàn maáwà bò henia á í lá wee là hère á po ɓa nùpua na ká. ¹⁵ Ee ká le Dónbeení màhá fèra léra mi bàrá mí dòn ká í yàá ðin yí ton. Le sãamu na le wó làa mi lé bún bio yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu bio làa mi, à ínén ɓèn bíní zéeni mu làa bia yí zū le Dónbeení. A í ðeñia hínon wà à í yí tūara nùpue yi làa bio á í wé. ¹⁷ I yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mən mín làa bia wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à í wà van ho Arabii kōhú, á ðin bín bínia ɓuararàa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bio tɪn bún món á í wà van ho Zeruzaleemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hã wizooní píru hónú bín làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á í yí mən ká yínón o Nùhúso ɓàn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeení lé í seéràsò, bio á í wee túa á à na mia kà yínón sabéré. ²¹ Bún món á í wà van ho Siirii lè ho Silisii kána yi. ²² Ee ká ho *Zudee kōhú kèrètɛwa kuio màhá lá ðin yí mən mi. ²³ Bio ɓa ná mí dòn lé bio kà: «Yia lá wee jíní wa sánia lé wón wáa wee bue le sídérò bio na ó o lá wi ò o búe jùhú». ²⁴ A ɓa wee khóní le Dónbeení í bio yi.

2

O Poole lè ɓa tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bún món á ínén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzaleemu. I mún fó a Tiite bòráa.

² I tà yòora ho Zeruzaleemu, lé bio le Dónbeení zéenia mu làa mi le í wé mu. I yòò ðon, á ɓa kèrètɛwa ya-ðiwá mí dòn lé bia á í zéenia le bín-tente na á í wee bue na bia yínón ɓa *zúifúwa yi bio non yi. Lé bio á í lá yí wi à ho tonló na á í sá khína, làa hĩa á í lá lan wee sá hã laa na kà wán à wé ton-kāmáa.

³ O Tiite lé o keɛeki nni, à ɓa yàá pá yí kíkka wo yi le o bè ho *kúiró làndá yi. ⁴ Ká ɓa búí na le mí lé wàn zàwa à mu non yí bon, á sà míten zon wa tɛahú, à loñ bio ó o Yeesu *Krista wó

á wa wiráa waten, bèra a na 6a yèrè má wɛn wé lè ho làndá wobáaní.

⁵ Εε κά wa màhá yí tà yí nɔn mu níi 6a yi hùúu, bèra a na à le bín-tente tũíá poni κειν bín mi bĩo yi.

⁶ Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá (bĩo 6a karáa bĩo yí ciran mi, le Dónbeenĩ yí máa hueeka nùpua mín yi), 6a ya-díwá mu á yí kíkáa miĩ le í bĩnĩ bè bĩo 6úĩ mu wán. ⁷ Ba yáa zũna le le bín-tente bue naló bĩa yínɔn 6a zúífùwa yi 6àn tonló á le Dónbeenĩ kàràfáa miĩ làa bĩo le kàràfáaráa ho o Piere yi le o bue le na 6a zúífùwa yi. ⁸ Mu bon, yĩa wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro 6a zúífùwa cón, lé wón mún wó á ĩ lé o Yeesu tonkaro bĩa yínɔn 6a zúífùwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zán, bán na 6a wee lá lòn bòròbòròwa na 6uan 6a kèrètɛwa 6úen6úen kuure dńńia á zũna le lé le Dónbeenĩ lè mí sãamu á kàràfáa ho tonló mu miĩ. Lé bũn nɔn á 6a dá mí nínĩ ĩnén là a Baanabaasi yi á wa tɛnĩa mín yi, à zéeni le 6a tà wa bĩo, le 6a lée dà-kénĩ làa wɛn. A wa le warén ñ va làa bĩa yínɔn 6a zúífùwa cón, ká 6arén 6èn ñ va làa bĩa lé 6a zúífùwa cón. ¹⁰ Bĩo 6a cà wa cón séenia, lé à wa wé pa 6a kèrètɛwa kuure ñ-khenia bĩo. A ĩ 6èn sòobáa ĩten bũn wéró yi.

¹¹ Ká pãahũ na ó o Piere 6uara ho Antiosi lóhó yi, á ĩ zéenia o wékheró làa wo 6a 6úen6úen yĩo yi. ¹² Mu bon, pãahũ na 6a nùpua 6úĩ na là a Zaaki zũ mín dńńi yí 6uara, ká a Piere mu wee páaní dí lè wán zàwa na yínɔn 6a *zúífùwa. Ká pãahũ na á bán nùpua so 6ueé dńńi yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bĩo ó o zãna 6a kèrètɛwa na wee henĩ 6a zúífùwa làndá bĩo. ¹³ Wán zàwa kèrètɛwa na lé 6a zúífùwa mún zon o Piere mu bĩo yi. Hàrĩ o Baanabaasi 6a yáa pá cá dó mu yi. ¹⁴ Εε ká pãahũ na á ĩ mɔn à 6a varáa yí téréna à héha lè ho tũíá poni na le Dónbeenĩ bín-tente le mu koráa, á ĩ bía làa wo wán zàwa 6úen6úen yĩo yi ká síi: «Ūnén na lé o zúífù à ũ wee 6ua ũten làa bĩa yínɔn 6a zúífùwa bĩo síi à ũ día mu zúífumu, á dà à wé kaka à kíkánáa wán zàwa na yínɔn 6a zúífùwa yi le 6a 6ua míten lè 6a zúífùwa bĩo síi?»

Bĩa le 6a zúífùwa làa bĩa yínɔn 6a kãniló bĩo

¹⁵ Warén na lé 6a *zúífùwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yínɔn 6a zúífùwa jii. ¹⁶ Εε κά wa màhá zũ le mu yínɔn o *Mɔyĩize làndá bèró wee wé ò o nùpue térénnáa le Dónbeenĩ yahó, ká lé bĩo á 6ànso dó mí síi o Yeesu *Krista yi. Lé bũn nɔn á wa dóráa wa sía o Yeesu Krista mu yi á à wéráa 6a nùpua na téréna bĩo wa dó wa sía wo yi bĩo yi, ká mu yínɔn bĩo wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa téréna le Dónbeenĩ yahó o Yeesu Krista pánká yi, à lé bũn tĩn bĩnĩa wee wé wɛn lè 6a bè-kora wérowà, se bũn so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Bùeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ĩ yèrè máa bò ho làndá na á ĩ pá día yi, se bũn wee zéeni le ĩ síinia ĩ jũhũ ĩten.

¹⁹ Ho làndá bïo dǎní yí, á ĩ ka lòn nùpue na húrun. A lé horén làndá mu ɲǎn mún wó mu. Bǔn wó bèra a na à ĩ dǎn keń le mukǎnĩ yí le Dónbeenĩ bïo yí. ĩ ka lòn nùpue na páanía búaa ho *kùrùwá wán là a Krista. ²⁰ ĩ mukǎnĩ wi bǔn bon, ká ĩ wǎa yí te ĩten, o Krista mí bæere lé yǎ wi miĩ. Le mukǎnĩ na á ĩ wi yí há laà na kà wán á ĩ wi yí ĩ sǐdéro o Krista yí bïo yí, wón na wara mi, á tà nǎn mítén ĩ bïo yí. ²¹ ĩ yí dà máa pĩ le Dónbeenĩ sǎamu na le wó làa mi bïo. Mu bon, hen ká mu lá lé o Mɔyĩize làndá lé hĩa wee wé ò o nùpue téréń le Dónbeenĩ yahó, se o Krista húrun kǎamáa.

3

Ho Kalasiisa bǎnbúmu bïo

¹ Eee! Kalasii kǎhǔsa, mi so léee bǎnbúwá le? Yǎ khà mia vǐnía léee wée? O *Krista na búaa ho *kùrùwá wán bïo ɲǎn zéenia làa mia wéréwéré. ² ĩ ò tǔa mia làa bïo dà-kení: Bïo mi yú le Dónbeenĩ Hácírí so lé bïo mi tíra ho làndá ɲii léee? Bùee! Mu lé bïo mi dó mi sǎa le Dónbeenĩ bín-tente na mi ɲá yí. ³ Mi bǎnbúra vaá 6ó bǔn yí le? Mi búakáa lè le Dónbeenĩ Hácírí, á lé há laà na kà wán á mi wi mi dǎn mi kùrú pǎnká wán le? ⁴ Bïo sá mia búenbúen so léee kǎamáa le? Bùee! Mu yí dà máa wé kǎamáa. ⁵ Mi wa loń lon! Hen ká le Dónbeenĩ wee na mí Hácírí wɛn, á wee wé ho yéréké bïowa mi tǎhǔ à le so wé mu lé bïo mi wee bè o *Mɔyĩize làndá yí léee, tàá lé bïo mi dó mi sǎa le bín-tente na mi ɲá yí?

Le Dónbeenĩ wee wé ò o nùpue téréń le yahó

⁶ Bïo ó o *Abarahaamu bïo wóráa lé bïo kà: «O dó mí sǎi le Dónbeenĩ yí, lé bǔn nǎn le cǎtío wo là a nùpue na téréńna le yahó.»* ⁷ Awa, mi wǎa zǔn bïo kà: Bǎa dó mí sǎa le Dónbeenĩ yí bán lé bǎa lé o Abarahaamu zǎwa. ⁸ Mu fèra túara le Dónbeenĩ bíonĩ vǎahǔ yí le bǎa yínǎn 6a *zúifùwa á le Dónbeenĩ ò wé á 6a à téréń le yahó 6a sǎadéro le yí bïo yí. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dǎní yí á bǎa nǎn wo yí: «Le Dónbeenĩ á à dǎn ũnén wán á à wéráa mu bè-tentewà lè há sǐwà búenbúen.»† ⁹ Awa, á bǎa dó mí sǎa le Dónbeenĩ yí á le è wé le mu tentemu là a Abarahaamu mu bïo sǎi. ¹⁰ Mu bon, bǎa wi 6a bè ho làndá yí à kǎnínáa á há dǎnkáa á à yí. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vǎahǔ yí ká sǎi: «Le o nùpue na yí máa bè bïo túara ho làndá vǎahǔ yí búenbúen féee à tí ɲii à dǎnkání.»‡ ¹¹ Mu léee kénkén, nùpue yí dà máa téréń le Dónbeenĩ yahó ho làndá na á bǎnso bò yí bïo yí, lé bïo mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ vǎahǔ yí le «yǎ téréńna le Dónbeenĩ yahó bïo á bǎnso dó mí sǎi le yí bïo yí, wón á à keń

* **3:6** Mí loń Bïo ɲǎhǔ búeenĩ vǎahǔ (Genèse) 12.3 † **3:8** Mí loń Bïo ɲǎhǔ búeenĩ vǎahǔ (Genèse) 12.3 ‡ **3:10** Mí loń Làndá bïo zéeniło vǎahǔ (Deutéronome) 27.26

le mukāñi binbirī yi.»^{§ 12} Ho lándá bèró bio yí cɛéra le siidéro le Dónbeenī yi. Ká yīa màhá wee bè bio ho lándá bò henía yi à tíi jii, wón yīo á à wé lua ho pánká yi. ¹³ Hã dánkáa na lá jà wa júná yi ho lándá bio yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bio mu túara: «Le yīa búaa le búeenī wán à dánkání.»^{*} ¹⁴ Bún wó bèra a na à mu bè-tentewà na le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènben dā bīa yínɔñ 6a zúifúwa 6a páaníló là a Krista bio yi, à wa yí le Dónbeenī Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa siadéro le yi bio yi.

Ho lándá lè le jii déró bio

¹⁵ Wán zàwa lè wán hinni, mi wa héha mu lè 6a nùpua bio. Mu bio na ó o nùpue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho kǎhú lándá, á nùpue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé ká sii le Dónbeenī dó mí jii nɔn o *Abarahaamu là a nɔnkāni yi. A mu jɔñ lé o Abarahaamu làa yīa nɔnkāni can wo yi á bio le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé bio sã yi. Mu yí túara le: «Làa bīa nɔnkāni can wo yi», à wǎa keñ lè hã boo. Mu túara le Dónbeenī bíonī vūahú yi le: «Yīa nɔnkāni can foñ», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Awa! A ï wǎa wee bío bio kà: Le Dónbeenī bio na le le mí ì wé na le dó mí jii bio yi vó á ho lándá na buara hã lúlúio khíá-náa làa 6óní làa píru le jii déró mu món yí dà máa khíní yi, tàá máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hã kía wee yí le Dónbeenī cón ho lándá bèró pánká yi, se hã bio wǎa yí ló bio le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé yi. A mu jɔñ lé bio le dó mí jii le mí ì wé á le ñin wóráa mí sãamu là a Abarahaamu.

Ho lándá bèró bân jiihú

¹⁹ Awa, á lée webio nɔn le Dónbeenī bòráa ho lándá? Le bò ho bèra a na 6a nùpua wé zúrí mí wékheró fúaa ho pǎahú na á yīa khíi te o *Abarahaamu yi buée ton. Lé orén bio yi á le Dónbeenī dó mí jii. Le Dónbeenī tonkarowà na ho wáayi lé bīa zéenia ho lándá. Ká a nùpue búii lé yīa mu ñin wán wóráa. ²⁰ Ká mu lée nùpue ñi-kéní le mí ì wé mí bio, se o màkóo máa keñ yīa o ò ñin wán yi. A le Dónbeenī dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii nɔn. ²¹ Awa! Bún so wee zéeni le ho lándá làa bio le Dónbeenī dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Búee, hen ká lándá búii lá dà wee na le mukāñi 6a nùpua yi, á hón lándá so pánká yi, á 6a lá dà à téréen le Dónbeenī yahó. ²² Ká le Dónbeenī bíonī vūahú yi á mu bía le mu bè-kohó pánká wi ho ñimíjǎ nùpua búenbúen wán, bèra a na à bio le Dónbeenī dó mí jii le mí ì na bīa sía dó le yi à bio sí 6a yi 6a siadéro o Yeesu Krista yi pánká yi.

§ 3:11 Mi loñ Habakuuki vūahú 2.4
(Deutéronome) 21.23

* 3:13 Mi loñ Lándá zéeni lo vūahú

Hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na wɛn

²³ Sãni à le sliidéro o *Krista yi pãahũ dã, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá nũ yi, á pannáa ho pãahũ na le Dónbeenĩ ì wé á wa à zũrĩ dén sliidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hĩa wó wa paro fúaa o Krista ɓuenló, bèra a na à wa térén le Dónbeenĩ yahó wa siadéro o Krista mu yi pánká yi. ²⁵ Hã laà na kà wán á le sliidéro o Krista yi pãahũ dõn, wa bïo wãa bĩnía mía o paro mu nĩ yi.

²⁶ Mu bon, mi ɓúenɓúen lé le Dónbeenĩ zàwa mi siadéro o Krista yi bïo yi. ²⁷ Minén ɓúenɓúen na ho *bátéèmu wó á mi páania là a Krista á wãa ka lè mi zã a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wãa mía ɓa *zúifùwa làa bĩa yínɔrĩ ɓa zúifùwa pãahũ. Hueekaró mía ɓa wobáani làa bĩa wi mítén pãahũ, hueekaró mía báawa làa háawa pãahũ, lé bïo mi ɓúenɓúen léé dà-kéní mi páaníló là a Yeesu Krista bïo yi. ²⁹ Ká mi bïo sã a Krista yi, se mi wãa lé o *Abarahaamu m̀onm̀ania. A hã kĩa na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na a yi á bïo ò sĩ mia.

4

Mu wobámu lè ho keñ miten bïo

¹ Bïo kà lé bïo á ï wi à ï zéeni: Pãahũ na ó o kĩa ɓànso lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nĩ á hueekaró mía pãahũ, hàrĩ bïo mu bïo ɓúenɓúen sã a yi mí cúee. ² Εε ká ɓa nùpua ɓúí lé bĩa màhá wee loñ orén làa bïo sã a yi yi, à paráa ho pãahũ na á ɓàn maá bàrá. ³ Pãahũ na warén mún hĩa ka lòn háyúwá, á wa lé ho dímíjã bïowa wobáani.

⁴ Ká ho pãahũ na le Dónbeenĩ bàrá á dõn, á le tonkaa mí za ó o ɓueé ton o háa yi. O ɓuan mítén làa bïo ó o *Məyiize làndá b̀oráa mu. ⁵ O ɓuara ɓueé wó bèra a na à bĩa lá wee bè ho làndá yi keñ mítén, á mún wó wɛn lè le Dónbeenĩ zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenĩ zàwa. Lé bũñ nɔñ le dó mí Za Hácirí wa sĩa yi, dïo wee wé à wa dàñ ve le p̀ɔnp̀ɔn le: «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ⁷ Awa, á fo wãa yínɔrĩ wobá-nĩ, fo lé le Dónbeenĩ za. A bïo fo lé le za, á le kĩa na bïo sã le zàwa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera lunkaa ho Kalasiisa bïo yi

⁸ Bïo mi yánkaa yí zũ le Dónbeenĩ, á mi wee sá lòn wobáani à na hã dofiina na yínɔrĩ le Dónbeenĩ yi. ⁹ Εε ká hã laà na kà wán á mi zũ le Dónbeenĩ. Bïo yàá here lé bïo le zũna le mi bïo sã mí yi. Awa! A mu wó kaka á mi bĩnía bò bũñ bïowa so na pánkáwá mía, á bïo jũhũ mía yi? Mi wi mi bĩnĩ wé mu bïowa mu wobáani le? ¹⁰ Hã wizooní ɓúí, lè hã pĩina ɓúí, lè hã p̀onna ɓúí, lè hã lúlúio ɓúí á mi wee hení bïo dà. ¹¹ Í zãna à ho tonló na á ï sã mi bïo yi à wé kãamáa.

Le bĩn-tente zúkúsa

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee fio mu mi cón, mi wé lè í bïo síi. Inén so yí wó íten lè mi bïo síi le? Mi yí wó bïo na yí se làa mi. ¹³ Mi zú le mu vámú lé bïo nòn á ï ðínnáa mi cón á nín-yání bueraráa le bín-tente nòn mia. ¹⁴ Mi lò bon í vámú bïo yi. Mi lá dà à pí í bïo, ká mi yí wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeení wáayi tonkaro. Mi yàá buan mi là a *Krista Yeesu bïo. ¹⁵ Mi sí-wεε na fù dén bïo wó kaka? Mu bon, í láa mu yi le ká mi lá dà à khūaa mi yïo á à na miì, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho tūiá poni na á ï wee mǐ na mia bïo yi á ï wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sǎ, ká hǎ yilera na màhǎ wi 6a yi mi dǎní yi á yí se. Ba wi 6a khéé mia làa mi ká 6a wé à mi yèrémá hení barén bïo. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bïo na se sǎ, se mu se. Ká a wee wé mu hǎ pǎnna búenbúen yi, se mu se, ká mu yí wé pǎhǔ na á ï wi làa mia mí dòn. ¹⁹ Í zàwa, í wíokaa lò wee be mi bïo yi lòn háa na wee te bïo síi, fúaa bïo mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu bɛntɛn lá à wé sí miì à ï kɛn mi nísání, à yèrémá í bioní bïoró à bïoráa làa mia. Lé bïo á ï yilera yáara mi bïo yi.

O Akaare là a Sara bïo

²¹ Mí bïo lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yí ná bïo ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahǔ yi le «o *Abarahaamu yú 6a zàwa bùaa ñun. O yà-kéní ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hǎnii, ká yǎ so ó o yú lè mín háa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-hǎnii ton, wón ton héhaa lè 6a nùpua sía bïo. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeení ñii déró pánká yi. ²⁴ Bïo bía ká 6àn kúará binbirí wi: Ba háawa nùwá ñun mu bïo wee zéení le páaní cúa-ñun na le Dónbeení bò. Le nín-yání páaní bò ho pǎhǔ na le Dónbeení nòn ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páaní so zàwa lé 6a wobáaní làa bïo ó o wobá-hǎnzoró Akaare zàwa lé 6a wobáaní bïo síi. ²⁵ O Akaare bïo wee zéení ho Sinayii búee na wi ho Arabii kǎhǔ yi bïo. O bïo mún wee zéení ho Zeruzalεemu na hǎ làa na ká wán bïo, hón na lè mí zàwa lé 6a wobáaní. ²⁶ Ká ho Zeruzalεemu na ho wáayi hón wi míten. Lé horén lé wàn nu. ²⁷ Mu bon! Bïo ká lé bïo túara le Dónbeení bioní vūahǔ yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,

wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró vía,

wé zèeka lè le sí-wεε.

Mu bon, o háa na 6a pǎ día

zàwa boo po a háa na 6àn báa wi.»†

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mi lé le Dónbeení ñii déró zàwa là a *Izaaki bïo síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè 6a nùpua sía bïo á wee beé yǎ ton le Dónbeení Hácírí pánká yi lò. Lé bǔn mu pá karáa

* 4:22 Mi lorí Bïo ñúhǔ búεεnii vūahǔ (Genèse) 16.15; 21.2 † 4:27 Mi lorí Ezayii vūahǔ 54.1

hã laà na kà wán. ³⁰ Εε κά léε webio túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ yí? «Día le o wobá-hãñĩ lén lè mí za. Lé bío ó o wobá-hãñĩ za yí ko ò o λέέ hã kĩa yí là a hãa na wi mítén za.»[‡] ³¹ Awa, wàn zàwa lè wàn hĩnni, wa yínɔ́n wobá-hãñĩ zàwa, ká wa lé o hãa na wi mítén zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa púná bèra a na à wa keń waten binbirĩ. A mi cén ca v̄inv̄in. Mí yí b̄iní yí díá mítén mu wobámu níi yí. ² Inén Poole wee bío le ká mi wee *kúio miten, se o Krista bío p̄uhũ wãa b̄inía mía mi c̄ón. ³ I wi à ĩ pá b̄iní wíoka bío mu na mia: Núpue léé núpue na b̄inía kúio miten ho *lándá bío yí ko ò o bè ho lándá mu búenbúen yí à tíí p̄ii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenĩ wé mia lè 6a n̄i-térén̄nia ho lándá na mi wee bè yí bío yí, mí là a Krista fáara mín yí. Mu s̄amu na ó o wó làa mia á mi v̄inía. ⁵ Ká warén bán wee lòní le Dónbeenĩ Hácírí p̄anká yí bío wa à térén le yahó wa s̄adéro le yí bío yí. ⁶ Mu bon, b̄ia páania là a Krista c̄ón, á bío here yínɔ́n à ũ kúii tàá à ũ yí kúii. Ká bío here lé ũ s̄idéro le Dónbeenĩ yí na wee mí le waminĩ wárá na fo wee wé yí.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí b̄iní yí bè ho t̄iáa poni yí? ⁸ Bío hò mia ká yí ló le Dónbeenĩ na von mia yí. ⁹ Mu ka lè le ja-fi-za d̄e na ká le dó mu d̄umu yí khan à mu búenbúen lé. ¹⁰ Εε κά ĩ láa mia, á dó ĩ s̄i o N̄uh̄tso yí le bío mi wee leéka máa keń mí dòn lè ínén bè-leékanii. Ká ȳia màhá kúaa mia mín yí hàrí ò o keń kaka, ó o p̄uhũ á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ká ínén lá b̄inía wee k̄arán 6a núpua le ho *kúiiró léé bío na ko, á léé webio n̄on á 6a t̄in lá wé è p̄iinínáa ĩ s̄anía? Mu bon, ká ĩ lá wee wé b̄in, se o Krista húmú ho *kùrùwá wán bío lá máa kánká 6a núpua. ¹² Awa! Le b̄ia wee kúee mia mín yí wãa búe mí bámu p̄uhũ kènkerèkè le wa loń!

Mi wé díá le le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, le Dónbeenĩ von mia à mi keń miten, εε κά mí màhá yí bè b̄in yí à wé wéráa bío mí s̄ia wee vá yí na yí se. Mí wé sá na mín yí lè le waminĩ. ¹⁴ Mu bon, o *M̄oyiize lándá búenbúen p̄ii tun le bíonĩ na ká yí: «Wań mi ninza làa bío á ũnén ũ bæere waráa ũten bío s̄ii.»^{*} ¹⁵ Εε κά mí wee bóoníka mín yí, á wee fi mín yí, à mi z̄ún mu le lé minén mi bæere wee yáa mín.

¹⁶ I wãa à bío bío ká à na mia: Mí díá le le Dónbeenĩ Hácírí dí mí bío búenbúen yahó. Lé b̄in ñ na ká mí máa bè bío mí s̄ia wee vá yí na yí se yí. ¹⁷ Bío hã s̄anía s̄i wee vá yí na yí se lè le

‡ 4:30 Mi loń Bío p̄uhũ búenbúen vūahũ (Genèse) 21.10 * 5:14 Mi loń Levii n̄uwã vūahũ (Lévitique) 19.18

Dónbeenĩ Hácírí wee fi. A le Dónbeenĩ Hácírí mún yí máa tà bïo ó o nùpue sli wee vá yi. Mu mí bïo ɲun yí máa tà mín yi. Lé bũn nɔn á mi yí dà máa wé bïo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee díá à le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó, se mi bïo wãa mía ho làndá ní yi.

¹⁹ Bïo wa sĩa wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà, lè há ñiyi-wará. ²⁰ Hã wònna hãló, lè mu nín-símú wéró. Ho ɲinmínló, hã fio lè le yandee. Le sí-khùaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè há kuio. ²¹ Hã yïo na wee lé mí ninzàwa bïo, ho ɲa-ɲunló, ho dândĩnló, lè mu ɓàn síiwà. Bïo á ï bía nɔn mia lè ho yahó, lé bũn á ï pá wíokaa wee bío ò na mia: Bĩa wee wé hñn wára so ɓúenɓúen laho mía le Dónbeenĩ béenĩ dīnīi.

²² Bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee wé à mu keñ o nùpue yi lé bïo kà: Mu lé le waminĩ, le sí-wεε, ho hээрà, le yi ɲiló, le hii wéró, le sli na se, le síidéró le Dónbeenĩ yi, ²³ Ho wayiró, ho dàñ miten ɓua yi. Bũn bïowa so ɓúenɓúen á ho làndá yí pá bïo. ²⁴ Bĩa bïo sã a *Krista yi bán ka lè ɓa ɓúaa bïo ɓa sĩa wee vá yi lè mí síiwà na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵ Bïo le Dónbeenĩ Hácírí nɔn á wa yïo wi luaráa, à mi le wa díá waten à le Hácírí mu dí wa bïo ɓúenɓúen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yòoní waten, à wé yí cà há bioní làa mín, à yïo wé yí lé mín bïowa.

6

Mi wé tà séenĩ mín

¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, ká a ɓúii mi zù yi ò o wee wé mu bïo na yí se, à minén na le Dónbeenĩ Hácírí dú yahó à bàrá a ho wã-tente wán. εε ká mi màhá wayii miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bïo, à yí díá à minén mi beere biní wé mu bè-kora. ² Mi wé séenĩ mín à láráa mín ɲún-sèró. Ká mi wee wé kà, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíi ɲii. ³ Ká a ɓúii wee leéka le minén bïo ɲúhũ wi ò o yáa yínɔñ dèε, se o wee khà miten. ⁴ Le mi ñi-kéní kéní wíoka loñ bïo minén mi beere wee ɓua lè miten, á mi ì mi bïo mi dà à wéé mi sĩa bïo yi miten dānī yi, ká mi máa tèé miten là a ɓúii. ⁵ Mu bon, mi lè mí ñi-kéní kéní wára na mi wee wé bïo ciran mia. ⁶ Le yia ɓa wee kàrán lè le Dónbeenĩ bioní wé lén bïo ó o wee yí ɓúenɓúen ɓúii à há làa yia wee kàrán wo. ⁷ Mi yí khà miten. Le Dónbeenĩ yí máa zuañ yi. Bïo ó o nùpue dù lé bũn ó o ò là. ⁸ Yia wee dī bïo sí há sãnia yi wón bïo khii yaa. Ká yia wee dī bïo sí le Dónbeenĩ Hácírí yi, ó ò yí le mukānī na máa vé. ⁹ Mi yí le wa tèé wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khii lá bïo wa dù ho pãahũ na mu ko yi. ¹⁰ Lé bũn te mu á pãahũ léé pãahũ na wa yú mu ɓàn níi yi,

à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè 6a nùpua 6úen6úen, sònkú bïa dó mí sïa le Dónbeení yi lè warén bïo.

Mòndén tɛɛnɪ

¹¹ Mi loí ho túaró na kà 6ùaakaró. Lé ínén lè í nín-bia wee túa bïo kà á à na mia. ¹² Bïa wee kíká mia à mi *kúio miten, bán nùpua so wi 6a zéení miten à 6a mi. Bïo 6a wee cà lé bïo 6a à wé ká 6a nùpua máa beé 6a lò o *Krista *kùrùwá bïo yi. ¹³ Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiró bïo ká 6arén mí beere yí máa bè ho làndá yi. Ká 6a màhã wi à mi mún kúio à 6arén khòoní miten bïo yi. ¹⁴ Inén máa khòoní íten bïo 6úí bïo yi ká yínɔ́n wa Núhúso Yeesu Krista kùrùwá bïo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bïo yi, á ho ðímíjá ka lòn dèè na húrun ínén cón. Á ho ðímíjá bïo ðání yi á í mún ka lè í húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínɔ́n bïo na here. Bïo here lé bïo le Dónbeení bíníá wó wɛn lè 6a nǐ-fla. ¹⁶ Le bïa 6úen6úen na à bè ho kàránló na á í nɔn 6a yi yi à le Dónbeení wé lè mí héerà, à zūrí 6a màkárí, à le mún wé mu lè mí nípomu 6úen6úen. ¹⁷ Le bïo kà wán ò o 6úí wãa yí bíní yí sɛé mi. Lé bïo ó o Krista bïo yi á hã fãani wi í wán. ¹⁸ Wán zàwa lè wán hínni, le wa Núhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Efeze kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

O Poole lé yia túara ho vūahū na kà. Ho Efeze lé ho Azii kōhū ló-beenī lé bñn te bño ó o nɔnnáa ho vūahū mu 6a kèrètíewa kuure na bñn làa bia ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efeze yi yú hã lúlúio bño tñn (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bñn món ó o túararáa ho vūahū mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahū mu yi ó o Poole dó le Dónbeenī bārákà, ò o zéenia bño le hueekaráa mí nìpomu, á séraráa 6a bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán pànká (1–3).

Bñn món, ó o Poole wee fan à bia búenbúen na dó mí sía o Yeesu yi à wé dàñ 6ua mítén làa bño le Dónbeenī le mu koráa (4–6).

Bño le Dónbeenī nìpomu wóráa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa bñowa bño tñn:

1. O le mu ka lòn nùpue sánia, ó o Yeesu lé hã jūhū (1.23).
2. O le mu ka lòn zñi mónkúio, ó o Yeesu lé le huee na 6uan ho soró ññia (2.20–22).
3. O le mu ka lòn hãa, ó o Yeesu lé o hãa 6àn báa (5.21–33).

Le tènñi

¹ Mu lé ñnén Poole, yia le Dónbeenī lè mí sñi bño á wó á ñ le o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahū na kà. I wee tènñi minén na bño sã le Dónbeenī yi [ho Efeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sñadéró wo yi fárá tñna. ² Le wán Maá Dónbeenī, là a Nñhúso Yeesu Krista à wé mu sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

Le Dónbeenī sãamu na le wó làa wén bño

³ Mi wa khòoní le Dónbeenī, ñño lé wa Nñhúso Yeesu *Krista 6àn Dónbeenī lè 6àn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewá lè mí sñiwá na wee lé le cón á wi wén wa páaníló là a Krista bño yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeenī fèra hueekaa wén à wa páaní là a Krista ká bño 6úii ññi yí léra. Le wó bñn à wa wé 6a nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bño yí mñ lée yi. Bño le Dónbeenī wara wén, ⁵ á le fèra le mí ñ ññn o Yeesu Krista wán á à wéráa wén lè mí zàwa binbirí. Bñn lé bño le sñi vá yi le mí ñ wé. ⁶ A wa wãa ko wa wé khòoní le Dónbeenī le sãamu beenī bño yi. Bñn sãamu beenī so le wó làa wén bño le Za na le wa làa sòobée wó bño yi.

⁷ Bño wa páania là a Krista, wón na kúaará mí cãni húrunnáa wa bño yi, á le Dónbeenī kánia wén á séra wa bè-kora día. Bñn lé le sãamu na jñi mía, ⁸ bño le wó á wa yú yòó

puunia. Le Dónbeenĩ lè mí bè-zũrĩmĩnĩ na jii tun ⁹ á wó á wa ðàrna zũna bĩo le sũĩ vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bĩo le fèra le mí ì ðĩn o Krista wán á à wé. ¹⁰ Bũn lé à bĩo ho wáayi làa bĩo ho tá wán búenbúen à le vá kúee mín wán ho pãahũ na le le mu ko yi o jũhũso ñĩ-kénĩ tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bĩo wa páania là a Krista á le Dónbeenĩ hueeka wen à wa bĩo sũ le yi. Le wó mu lé bĩo le fèra le mí ì wé mu. A bĩo le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bĩo le sũĩ vá yi. ¹² A warén na nĩn-yání dó wa sĩa o Krista bĩo yi wee lònĩ á wãa ko wa wé khòonĩ le le cùkú beenĩ bĩo yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mi jã le bĩn-tente na lé ho tũĩá poni na wee kãní mia á dó mi sĩa o Krista yi. Bĩo mi páania làa wo, á le Dónbeenĩ ñon mí Hácírĩ mia, ðĩo á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírĩ so lé le Dónbeenĩ flimĩnĩ na bò mi wán. ¹⁴ Bĩo le Dónbeenĩ fèra ñon dén Hácírĩ so wen, á wa wãa ðà à zũrĩ le. Le mún ñ na hã kĩa na le dó mí jii le mí ì na wen. Hĩn kĩa so á wa à yĩ pãahũ na á le khĩi tíi warén búenbúen na bĩo sã le yi kãniló jii. A wa wãa ko wa wé khòonĩ le Dónbeenĩ le cùkú beenĩ bĩo yi.

O Poole fioró na ó o wó bĩo

¹⁵ Lé bũn ñon á bĩo á ìnén jã bĩo mi dórãa mi sĩa o Nũhũso Yeesu yi bĩo, làa bĩo mi warãa bĩa búenbúen na bĩo sã le Dónbeenĩ yi bĩo, ¹⁶ á ã wee dé le Dónbeenĩ bāráká fɛɛɛ mi bĩo yi, á wee fio mi bĩo yi. ¹⁷ I wee fio wa Nũhũso Yeesu *Kриста bãn Dónbeenĩ yi, ðĩo lé wán Maá cùkúso, le le na mu bĩo zũrĩló pánkã mia, à wé zéeni mu bĩo làa mia mí Hácírĩ pánkã yi, bèra a na à mi wĩoka zũrĩ le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírĩ à bĩo mi dó mi sĩa wee lònĩ na le von mia bĩo yi à mi ðàñ zũrĩ. A mi mún ðàñ zũrĩ le Dónbeenĩ kĩa na semu bãn sũĩ mĩa bĩo, hĩa á bĩa bĩo sã le yi nĩnĩ wi yi. ¹⁹ A mi mún ðàñ zũrĩ le Dónbeenĩ pánkã beenĩ na bãn sũĩ mĩa bĩo, hĩa le wee séeni lè warén na dó wa sĩa le yi. Hón pánkã beenĩ so lé hĩa ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòó bārã mí nĩn-flãní ho wáayi. ²¹ Le Dónbeenĩ yòonia a Krista kã sũĩ hã pánkãwá lè mí sũwã búenbúen jũhũ wán, o yèni po hã pánkãwá búenbúen yènnãa, hĩa hã laà na kã wán làa hĩa wi lè ho món. ²² Le Dónbeenĩ bārã a Krista mu bĩo búenbúen jũhũ wán, á wón na wi mu bĩo búenbúen jũhũ wán á le wó lè 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure jũhũso. ²³ Dén kuure so lé o sãnia, ó o Krista mu mí kùure wi yi jii sú, ó o mún sú hã lùã búenbúen.

2

Le Dónbeenĩ sãamu na kãntia wen bĩo

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na mi lá wee wé bĩo yi, á mi lá lé 6a nũpua na hũrun mu hũmú binbirĩ le Dónbeenĩ cãn.

² Mi lá wee ɓua miten lè ho ðímíjása na yí zū le Dónbeenĩ ɓio sii, á wee wé ɓa cínáwa jùhúso sii ɓio. Ba cínáwa jùhúso mu lé yía wee wíoka víiní ɓia pã le Dónbeenĩ sii ɓio wéró. ³ Warén ɓúenɓúen mún lá ka lè ɓa ɓio, á wee wé ɓio wa sía wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé ɓio yí se na sí wa sánia lè wa yilera yi. Lé ɓún nɔn á le Dónbeenĩ mún lá ko le síiní warén júná làa ɓia ká ɓio.

⁴ Εε ká le Dónbeenĩ màkárí ɓèntín jii mía. ɓio á le wa wɛn dàkhíina, ⁵ lé ɓún te ɓio le nɔnnáa le mukānĩ binbirĩ wɛn wa páaníló là a *Krista ɓio yi, hàrí ká wa lá lé ɓa nùpua na húrun mu húmú binbirĩ wa bè-kora ɓio yi. Mu bon. Lé le Dónbeenĩ sãamu kánia mia. ⁶ A wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yi á le mún páanía vèenia wɛn làa wo, á yòò bàrá ho wáayi. ⁷ Le Dónbeenĩ wó mu tentemu làa wɛn wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yi, bèra à na à le sãamu na jii mía à le zéeni lè ɓa nùpua ɓúenɓúen ho yíró na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenĩ lè mí sãamu nɔn mi kánianáa mi síadéro le yi ɓio yi. Ho káníló mu ɓio yí ló mia, mu lé le Dónbeenĩ wó mu làa mia làa kãamáa. ⁹ Ho káníló mu ɓio yáá pá yí ló mi wára yi, ó o ɓúí wáa yí ko ò o yòoní mítén mu ɓio yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenĩ lé ðio má wɛn, á nɔn le mukānĩ binbirĩ wɛn wa páaníló là a Yeesu Krista ɓio yi, bèra a na à wa wé wé hã wén-tentewà, hã le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifùwa làa ɓia yínɔn ɓa zúifùwa wó le dà-kéní

¹¹ Minén na yínɔn ɓa *zúifùwa, mi ɓíní leéka ɓio mi lá karáa ɓio. Ba zúifùwa le mí lé le Dónbeenĩ nìpomu ɓio ɓa kúiora ɓio yi. A ɓa jina mia lé ɓio mi yí kúiora lè ɓa ɓio sii. ¹² Ho pãahú mu yi, ká mi yí zū a Krista. Mi lá yí dà máa mí máa dé o *Isirayeele nìpomu jii, ɓún na le Dónbeenĩ léra á mu ɓio sã le yi. Le Dónbeenĩ páanii na le bò làa ɓio le dó mí jii le mí ì wé á mi nùí lá mía yi. Mi lá ɓuan miten ho ðímíjá yi ká ɓio mi dó mi sía wee lòní lá mía, mi lá yí zū le Dónbeenĩ. ¹³ Εε ká hã làa na ká wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista ɓio yi, á minén na lá khèra le Dónbeenĩ yi á wáa vá ɓueé ɓó le yi, o Krista na kúará mí cāni húrunnáa mi ɓio yi pánká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu mítén lé yía dó ho hээрà wa pãahú. Hã jinmia na lá wi ɓa zúifùwa làa ɓia yínɔn ɓa zúifùwa pãahú lòn soró, ó o ɓueé fù léra mí húmú pánká yi, á wó ɓa lè mu nìpomu dà-kéní. ¹⁵ Ba zúifùwa làndá làa ɓio ɓa bò henía ɓúenɓúen ó o ɓueé ɓó jùhú, bèra a na à ɓa wé le kuure dà-finle ɓa páaníló làa wo ɓio yi. Lé ɓún ó o wó á dóráa ho hээрà ɓa pãahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hã jinmia na lá wi ɓarén mín yi pãahú á wáa vó. O wó á ɓa lé le kuure dà-kéní, á wó á ɓa ɓínia sí lè le Dónbeenĩ o húmú ho *kùrùwá wán pánká yi. ¹⁷ O Krista mu ɓueé buera ho hээрà ɓín-tente á nɔn minén na lá khèra lè le Dónbeenĩ yi, lè warén

na 6ó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bïo yi á wa 6úen6úen dà à ðinnáa wàn Maá Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ Hácírí dà-kéní na wa yú pánká yi.

¹⁹ Awa, á minén na yínɔ́n 6a zúifùwa, mi wáa yínɔ́n nĩ-hání na bïo yí sã le Dónbeenĩ nĩpomu yi, mi wáa wee mĩ dé le Dónbeenĩ nĩpomu jii, mi lé le Dónbeenĩ zii nùpua. ²⁰ Mi ka lòn zii na 6a wee so 6àn mónkúio. ʼBa tonkarowà lè 6a jĩ-cúa fɛerowà ka lòn zii jùhú. Ká a Yeesu Krista mí bɛere ka lòn huee na 6uan ho soró ðnía. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bïo yi á wa 6uannáa mín yi sese lòn zii mónkúio, á soni wee yòo, à wé le zii na bïo sã a Nùhúso yi. ²² Lé mi páaníló là a Krista bïo yi á minén mún làa bĩa ká 6uannáa mín yi lòn zii mónkúio, à wé le zii na le Dónbeenĩ wi yi lè mí Hácírí.

3

Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bñn te bïo á ñén Poole wee fio le Dónbeenĩ yi mi bïo yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bïo á ñ lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínɔ́n 6a *zúifùwa bïo yi.

² Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa miĩ lè mí sãamu mi bïo yi á mi jná bïo kénkén. ³ Le Dónbeenĩ zéenia mu bïo na lá sà yi làa mi, bïo á ñ túara ðání yi cínú. ⁴ Mi kàràna ho, á mi ñ mi bïo á ñ zúnáa mu bïo na lá sà yi o Krista ðání yi bïo. ⁵ Mu bïo mu á le yí fèra yí zéenia lè 6a nùpua na hàání làa bïo á le zéeníanáa mu há laà na ká wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jĩ-cúa fɛerowà, mí Hácírí pánká yi. ⁶ Mu bïo mu lé bïo ká: Bĩa yínɔ́n 6a zúifùwa páaníló là a Yeesu Krista bïo yi, á 6a wáa léera há kĩa yi làa bĩa lé 6a zúifùwa, 6a lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeenĩ dó mi jii le mí ñ wé è na mí nĩpomu yi á 6a níní mún wi yi. Bñn dà wee wé le bín-tente pánká yi.

⁷ Lé dén bín-tente so á ñ wee bue lé bïo le Dónbeenĩ lè mí sãamu á nɔ́n ho tonló mu miĩ á ñ wee sá lè lerén mí bɛere pánká. ⁸ Bĩa bïo sã le yi 6úen6úen tiahú ñén lé yia bïo jùhú mía po 6a. Ee ká le Dónbeenĩ lè mí sãamu màhá pá nɔ́n ho tonló mu miĩ le ñ bue o Krista bè-tentewà na jii mía bïo à na bĩa yínɔ́n 6a zúifùwa yi. ⁹ A le mún nɔ́n ho tonló miĩ à bïo le le mí ñ wé na lá sà yi wéro à ñ zéeni bïo wéréwéré na 6a nùpua yi. Le Dónbeenĩ, ðio léra mu bïo 6úen6úen, á lá sà mu yi hàání. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáyai pánkáwá wáa zún le bè-zúnminí lè mí síwà bïo, 6a kèrɛtɛwa 6úen6úen kuure pánká yi. ¹¹ Bñn á le Dónbeenĩ fèra le mí ñ wé ká bïo 6úi ðin yí léra, lé bñn le wáa tíra jii wa Nùhúso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló làa wo lè wa sáderó wo yi bïo yi, lé bñn nɔ́n á wa dà wee ðinnáa le Dónbeenĩ yahó ká zání mía wen. ¹³ Lé bñn te

bïo á ï ì fioráa mia à le lònbee lè mí sïwà na á ï wee lá mi bïo yi à mi yí tée mi bàra bïo yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bïo ñúhú wi binbirí.

Le wamini binbiri na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé bñn te bïo á ï wee fàrá ï ñonkónúná wán wán Maá Dónbeení yahó à flo, ¹⁵ dén na lé há zì-ñúná na ho wáayi làa hã ho tá wán ñúenñúen ñàn Maá. ¹⁶ I wee flo lerén na semu ñàn síi mía yi, le le Hácírí dé ho pánká mia ¹⁷ à mi síadéro o *Krista yi bïo yi, ò o keñ làa mia fɛɛɛ. I wee flo le mi wañ le Dónbeení, à minén mún wañ mín. Ká mi wee wé bñn, á mi ì keñ lòn vñdèè na naní zon ho tá yi, tàá lòn zìi na ñúhú fàrá se. ¹⁸ Bñn lé bïo á à na á minén làa bïa bïo sá le Dónbeení yi ñúenñúen á à zúrñáa le o Krista ñèntñn wa wen làa sòobɛɛ. ¹⁹ A bïo ó o Krista wa làa wen á mi ì zúrñ, hàrí ká ñúpue yí dà máa zúrñ mu máa véení. Lé bñn ñ na ká mi ì keñ làa bïo le Dónbeení le mi keñnáa ñúenñúen.

²⁰ Le Dónbeení dà mu bïo ñúenñúen. Bïo wa dà à flo le cón, hàrí bïo wa yàá wee leéka, bñn ñúenñúen á le bè-wénia wee puuní yi lè le pánká na le wee séeni làa wen. ²¹ A mi wáa wa khòoní le Dónbeení bïo le wee ññn ña kèrɛtɛwa ñúenñúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bïo yi. Mí wa khòoní le fɛɛɛ há lúlúio na ñii mía yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéni

¹ A bïo á ñén Poole na wi ho kàsó yi o Ñúhúso tonló na á ï wee sá bïo yi wáa wee cà mi cón làa sòobɛɛ lé bïo kà: Minén na le Dónbeení von, mi ñua miten làa bïo mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayi, à wé ñi mi yiwa. Mí wé hñ mi sía mín bïowa yi bïo mi wa mín bïo yi. ³ Le Dónbeení Hácírí wó mia lè le dà-kéni, á mi bánbá à ho héerá keñ mi pãahú, à mi wé le dà-kéni fɛɛɛ.

⁴ Wa lée dà-kéni làa bïo á há sánia lée dà-kéniáa, á le Dónbeení Hácírí dà-kéni lé ñio á wa ñúenñúen yú, á bïo wa ñúenñúen mún dó wa sía wee lòní lée dà-kéni, bïo le Dónbeení dó mí ñii le mí ì na wen pãahú na le von wen yi. ⁵ Wa Ñúhúso lée ñi-kéni, á mu bïo na wa tà yi lée dà-kéni, á ho *bátɛɛmù na wa yú mún lée dà-kéni. ⁶ Le Dónbeení lée dà-kéni á lé wa ñúenñúen Maá. Le wi wa ñúenñúen ñúhú wán, le wee ññn wa ñúenñúen wán à wéráa bïo le le mí ì wé, le wi wa ñúenñúen yi.

⁷ ɛɛ ká le Dónbeení màhá hñn wa ñi-kéni kéní lè mu bïowa wéro pánká làa bïo ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bïo ká lé bïo túara le Dónbeení bioní vñahú yi:

«O wiikaa mí zúkúsa na ó o ñáña
á khèra yòoraráa.

O nɔn mí bè-hãnia 6a nùpua yi.»*

⁹ Bïo 6a wee bío le «o yòora», bún kúará lée webio? Bún wee zéeni le sãni ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó. ¹⁰ O orén mu na lion làa bún bïo, lé orén nĩ-kéni mu lé yla pá binia yòora ho wáyai nún-tlahú á tíraráa mu bïo búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hõn 6a nùpua lè mu biowa wéro pánká: Ba búí ó o wó lè mí tonkarowà, 6a búí ó o wó á 6a wee fɛɛ le Dónbeenĩ ji-cúa, 6a búí ó o wó á 6a wee bue le Dónbeenĩ bin-tente. Ba búí ó o wó á 6a wee pa le Dónbeenĩ nìpomu bïo à kàrán 6a. ¹² O nɔn bún biowa so wéro pánká à bán nùpua so wé dàni séeni bia bïo sã le Dónbeenĩ yi à 6a dàni sá nanáa le yi, bèra a na à 6a kèrètɛwa búenbúen kuure na lé o *Krista sãnia à pánká wé dé wán. ¹³ Lé bún ñ na á wa siadéro le Dónbeenĩ Za yi là a zúnló á à wé wen lè le dà-kéni, à wé 6a kèrètɛwa na dõn vó, là a Krista na á bïo búí yí fòora yi bïo síi. ¹⁴ Ká mu wó ká, á wa wáa máa biní máa keñ lòn háyónzàwa na khàró yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu numu yànbónló wee héɛ yèrè máka. Nĩ-khàwa máa biní máa vliní wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵ Ká wa wee mĩ ho tũia na mín yi bïo wa wa mín bïo yi, á wa keñló là a Krista bïo síi wé è dé wán ká mu wà, wón na lé ho nùhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nìpomu wé le dà-kéni, làa bïo ó o nùpue sãnia bïo cɛ́kaaráa mín yi wó a nùpue bïo síi. Ká a nùpue sãnia biowa lè mí dà-kéni kéni wee sá mí tonló làa bïo mu koráa, à hã dã wé se. Lé ká síi 6a kèrètɛwa búenbúen kuure bïo karáa. Ká 6a lè mí nĩ-kéni kéni wa mín, á wee sá mí tonni làa bïo mu koráa, à le kuure mu dã wé se.

Le mukõn-fĩnle na 6a kèrètɛwa yú bïo

¹⁷ Awa, á bïo ká lé bïo á ñ ñ hení ñ na mia wa Núhũso yèni yi: Mi wáa yí biní yí 6ua miten làa bïa yí zú le Dónbeenĩ bïo síi. Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zú dèɛ le Dónbeenĩ bïo dãní yi. Le mukãni binbirí na wee lé le Dónbeenĩ cõn á 6a níi mia yi. Lé bïo 6a tun mí yiwa, á le Dónbeenĩ bïo dãní yi á 6a mún yí zú hàrì dèɛ. ¹⁹ Ba yí zú n̄yio. Mu koomu lè mí síiwá á 6a wee wé ká 6a wà, mu jii fĩnĩi mia. ²⁰ Ká pãahú na minén tà a *Krista bïo yi, á yínõn làa bún síi á 6a le mi 6ua lè miten. ²¹ Bïo bïo ciran wo búenbúen á minén ná kènkèn, á mi páaníló làa wo bïo yi á 6a mún kàráanna mia là a Yeesu Krista mu tũia poni. ²² Bún wee zéeni le mi ko mi día bïo mi fù wee 6ua lè miten ká mi yínõn 6a kèrètɛwa. Bún pãahú ká bïo 6a nùpua sãa wee vá yi na wee vliní 6a á wee yáa mia. ²³ Mi día le le Dónbeenĩ yèrè má mia à mi yilera wé hã bè-fla. ²⁴ Mi yèrè má wé 6a nĩ-fla. Le Dónbeenĩ wó mia lè 6a nĩ-fla à mi 6onmín làa de. Á mi wáa 6ua miten héha làa bún, à wé

* 4:8 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 68.19

6a nùpua na téréna á wee ce le Dónbeenĩ yahó làa bïo le tũíá poni bòráa mu.

²⁵ Awa, á mi wáa khí hã sabíoní fũaaló yi. Mi wé mĩ ho tũíá na mín yi, lé bïo wa lé hã sánia dà-kéní. ²⁶ Ká mi sĩa wé cá à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tè ká mi sĩa pá wee cí. ²⁷ Mi yí díá le o *Satāni yí pánká mi wán. ²⁸ Yĩa lá lée k̀nlo à 6̀anso yí b́nĩ yí nuaa bïo. B̀anso wé sá ó ò yí mu bïo á à n̄ĩánáa mí màkóo, á mún ñ séeñínáa 6a n̄ĩ-khenia. ²⁹ Mi wé yí m̄ĩ b́n-kora na mín yi. Hã b́n-tentewà na dà à hení 6a nùpua sĩa ho p̄ahũ na mu ko yi lé hĩa mi wé bïo bèra a na à bĩa wee n̄ĩ hã à hã wé séeñí. ³⁰ A le Dónbeenĩ Hácírí na le n̄on mia á mi yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenĩ f̄iminí na bò mi wán, à zéení le mi bïo sã le yi, á pan ho p̄ahũ na le khii tíi mi k̄aníló n̄ii. ³¹ Bïo 6a wó làa mia ká mu yí se, à mi yí 6ua mi yiwa yi. Mi wé yí cíi mi sĩa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi díá mu sũnsũmámu lè mí s̄íwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zũn̄ mín màkárí. Mi wé s̄én díá na mín yi làa bïo le Dónbeenĩ ðĩn o *Krista wán á s̄era díá n̄onnáa mia.

5

¹ A bïo mi lé le Dónbeenĩ zàwa na le wa làa sòobéε, á mi cén wé wé lè le bïo s̄ii. ² Mi le le waminí wé mi mi wárá búenbúen yi làa bïo ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bïo yi. O wara wen á n̄on mí mukān̄i wa bïo yi. Bïo ó o wó lé le muiní na bïo s̄i le Dónbeenĩ yi. ³ Bïo mi bïo sã le Dónbeenĩ yi, á mi wáa ko mi khí ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí s̄íwà yi, à khí hã n̄iyi-wárá na s̄iĩi m̄ía yi. Mi yí wé nùpua na yĩo yí m̄áa s̄i làa bïo. B̄ũn b̄iowa so búenbúen á yí ko à mu bïo wé m̄ĩ léé mia huúu. ⁴ Hã n̄iyi-bíoní lè hã b́n-conconwà lè hã k̄aakó-bíoní á mi yí ko mi wé bïo. Bïo mi ko mi wé wé lé le Dónbeenĩ b̄arákà déró. ⁵ Mi ko mi zũn̄ mu sese le bĩa wee wé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí s̄íwà, làa bĩa wee wé hã n̄iyi-wárá na s̄iĩi m̄ía bán búenbúen m̄áa dí le Dónbeenĩ là a Krista béení huúu. A bĩa yĩo yí m̄áa s̄i lè mu bïo, bán mún m̄áa dí le béení mu. Lé bïo á bïo 6a wee cá ka lòn w̄anna na 6a dó mí sĩa yi. ⁶ Mi yí díá le 6a n̄i-khàwa à v̄iní mia lè mí bíoní, lé bïo á bĩa yí m̄áa bè le Dónbeenĩ bíoní yi à 6a wee wé b̄ũn b̄iowa so á le khii s̄iní n̄úná. ⁷ Awa, á minén yí léé 6a wárá yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le t̄ibírí yi, ká mi páaníló là a Krista bïo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. A mi cén wáa 6ua miten làa bĩa wi mu khoomu yi bïo. ⁹ Lé bïo á bĩa bïo sã mu khoomu yi á wee wé hã wárá na se, na téréna, á bïo lé ho tũíá. ¹⁰ A mi cén bánbá à mi zũn̄ bïo s̄i a N̄uh̄so yí, ¹¹ à hã wárá na c̄nú m̄ía, hĩa á bĩa bïo sã le t̄ibírí yi wee wé à minén yí léé yi làa ba. Mi yáá bïo mu wéréwéré le bïo 6a wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bïo 6a wee s̄anka míten wé á bíoró n̄iyio yáá wi. ¹³ εε ká 6a wárá

mu búenbúen á bïo bía wéréwéré, à mu keń lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bïo búenbúen na mu khoomu ló wán bïn bïo so bïo sã mu yi. Lé bïn nɔn á bïo kà bíaráa:

«Ūnén na dūma, s̄n.

Híní lé 6a n̄i-hía t̄lah̄,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Awa, á mi cén pa miten bïo bïo mi ì bua lè miten d̄n̄í yi sese. Mi wé mu bè-zūmin̄i b̄ansowà ká mi yí wé b̄ónbúwá. ¹⁶ P̄ah̄ lée p̄ah̄ na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu lé bïo ho p̄ah̄ na wa wi yi n̄upua wee wé mu bè-kora d̄akh̄ina. ¹⁷ Lé bïn nɔn á mi ko à mi bánbá à mi zūn bïo ó o N̄uh̄so le mi wé wé ká mi yí wé 6a n̄upua na yí wi mi zūn bïo. ¹⁸ Mi wé yí ŋu ho d̄iv̄én dà kh̄í, bïn wee yáa o n̄upue. Ká mi wé día le le Dónbeen̄i Hácirí p̄anká à keń mi wán. ¹⁹ Mi wé sío h̄ã lení lè mi s̄íwà na wee lé le Dónbeen̄i c̄s̄n à henínáa mín s̄ia. Mi wé sío à khòon̄i a N̄uh̄so lè mi s̄ia búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeen̄i b̄arákà f̄ɛɛɛ mu bïo búenbúen bïo yi, wa N̄uh̄so Yeesu Krista yèni yi.

Bïo 6a kèrèt̄ɛwa ko 6a wé bua làa mín

²¹ Bïo mi wee k̄onbi o Krista, á mi wé liiní míten na mín yi.

²² H̄ãawa, mi wé liiní miten na mi b̄arání yi làa bïo mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bïo síi. ²³ Mu bon, o h̄ãa ŋuh̄so lé b̄an b̄aa, làa bïo 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure ŋuh̄so lé o Krista bïo síi. Le kuure mu lé o s̄ánia na ó o k̄ánia. ²⁴ Bïo á 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure wee liinínáa míten à na a Krista yi, lé bïn b̄an síi à 6a h̄ãawa mún wé liinínáa míten à na mí b̄arání yi mu bïo búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé wań mi h̄ánání làa bïo ó o Krista waráa 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure bïo síi, á nɔn mi muk̄n̄i le bïo yi. ²⁶ O wó bïn bèra a na à le bïo sí le Dónbeen̄i yi. O ceéra le lè mu ŋumu lè le b̄ion̄i, ²⁷ bèra a na à 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure mu wé d̄ɛ na wee ce, á f̄lan̄i mía yi, á cùkú wi, à le dàń d̄in o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve léɛ le yi. ²⁸ Bïn búenbúen wee zéeni bïo ó o b̄aa ko ò o warínáa mín h̄ãa. O ko ò o wań wo làa bïo ó o waráa mi k̄urú s̄ánia. B̄aa na wa mín h̄ãa se o wa míten. ²⁹ A n̄upue na b̄èn d̄in̄i ŋina mí s̄ánia wón mía. O yáa wee wé d̄iiní h̄ã à pa h̄ã bïo, làa bïo ó o Krista wee wéráa mu lè 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure ³⁰ na lé o s̄ánia bïo síi. A warén so ȳin̄on̄i o s̄ánia b̄iowa b̄úii le? ³¹ Le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uah̄ yi á bïo kà lé bïo túara: «Lé bïn nɔn ó o b̄aa á à día mín maá lè mín nu ká à léɛ lè mín h̄ãa, á 6a mí n̄uwá ŋun á à wé s̄ánia d̄a-kéní.»* ³² Bïo bía kà lée bè-been̄i na sà yi. A ínén wee bío le mu lé o Krista lè 6a kèrèt̄ɛwa búenbúen kuure bïo á mu wee zéeni. ³³ Ká mu mah̄á mún wee zéeni minén bïo: Ba báawa lè

* 5:31 Mi lon̄ Bïo ŋuh̄ búeen̄ii v̄uah̄ (Genèse) 2.24

mí nǐ-kéní kéní ko 6a wań mí hǎnání làa bǐo 6a waráa mítén bǐo síi. A 6a hǎawa mún ko à 6a wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bióní yi mi páaníló là a Nùhúso bǐo yi. Lé bǐo á lé bǔn mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeenǐ bǐo na le bò henía tǎahú, á bǐo lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bǐo kà: «Wé kǎnbi mǐn maá lè mǐn nu, ³ á ũ bǐo á à wé se á à yí le mukǎn-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí cǐí mi zàwa sía. Mi wé bé 6a sese à zéení 6a làa bǐo sí a Nùhúso yi à 6uaráa 6a.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímǐjá yi bióní yi. Mi wé kǎnbi 6a sese lè le yi poni. Mi wé bè 6a bióní yi làa bǐo mi wee bèráa o *Krista bióní yi bǐo síi. ⁶ Mi wé yí wé mu 6a yǐo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cǎn. Ká mi wé wé bǐo le Dónbeenǐ síi vá yi lè mi sía búenbúen lé bǐo mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sía búenbúen, à kǎn lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸ Mi zǔn le bǐo mi nǐ-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khií yí bǎn cǔnú o Nùhúso cǎn, à mi wé wobáaní tàá nùpua na wi mítén.

⁹ Wobáaní júnása, mi mún 6ua mi wobáaní sese. Mi wé yí là hɛrè làa ba. Mi zǔn le minén làa ba á lééra a Nùhúso nǐ-kéní yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka nùpua mǐn yi.

Hǎ fio sía na le Dónbeenǐ nɔn wɛn bǐo

¹⁰ Bǐo á í bǐo ò na mia á à véeníáa lé bǐo kà: Bǐo mi páanía là a Nùhúso, á mi cà ho pǎnká orén na pǎnká beenǐ bǎn síi mia cǎn. ¹¹ Mi khii hǎ fio sía na le Dónbeenǐ nɔn mia, à dǎn fǎrá dǐn sǎnsáráa o *Satáni nǐ-khènló. ¹² Mu yínɔn nùpua á wa wee firáa, búeé. Lé hǎ pǎnká-sǔmáa na yí máa mi, hǎa wee dí le béeñí ho dímǐjá na bǐo sǎ a Satáni yi yi, lè hǎ pǎnká-sǔmáa na wi ho wáayi, lé hǎn wa wee firáa. ¹³ Lé bǔn nɔn á í le mi khiiráa hǎ fio sía na le Dónbeenǐ nɔn mia búenbúen, bèra a na ká pǎahú na mu wé here yi à mi dǎn dǐn à sǎnsá mu, á mu véení ká mi pá à fǎrá à dǐn. ¹⁴ Awa, á mi wǎa wíoka mitén. Mi dǐn le Dónbeenǐ tǔiá poni wán à bǔn wé lòn ku-cɛèní na mi can lè mi kuio. Mi wé 6a nǐ-térénnia à bǔn wé lòn hǎa hèení sía á mi pon mi kǒsía yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeenǐ bǐntente na wee na ho hɛérà buero yi, à bǔn wé lòn nakáa á mi zǎ. ¹⁶ Pǎahú léé pǎahú, à mi wé wíoka dé mi sía le Dónbeenǐ yi, à bǔn wé lòn hǎa hèení sía na mi 6uan mi yahó à hèráa o Satáni hǎa dǎnaso. ¹⁷ Mi wíoka zǔn kénkén le le Dónbeenǐ kǎnía mia, à bǔn wé lòn kónlè na mi 6úra. Mi wíoka zǔn le Dónbeenǐ bióní sese à bǔn wé lòn khà-tóní, hǎa le Dónbeenǐ Hácírí nɔn

* 6:3 Mǐ lonǐ Léró vǎahú (Exode) 20.12; Lándá zéeníló vǎahú (Deutéronome) 5.16

mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeenĩ yi fɛɛɛ mu bïo búenbúen bïo yi, à wé día le le Dónbeenĩ Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Bũn bïo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho fioró tá. Mi wé fio na bïa bïo sã le Dónbeenĩ yi búenbúen yi fɛɛɛ. ¹⁹ Mi mún wé fio na ïnén yi, bèra a na à hã bióní na á ï ko à ï bío à le Dónbeenĩ dé ï jii yi, à ï dàñ zéení le bín-tente bïo na lá sã yi lè le sí-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ï zéení le bín-tente mu lè 6a nùpua. Lé bũn nɔn 6a dóráa mi ho kàsó yi. Awa, á mi fio na miĩ à ï dàñ zéení le bín-tente mu bïo lè le sí-hebúee làa bïo mu koráa.

Móndén tɛɛnĩ

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa sòobéɛ, wón na wee sá a Núhũso tonló sese, wón bueé zéení bío á ï bïo karáa búenbúen làa mia, à mi zũn mu. ²² Lé bũn bïo yi á ï wee tonkaráa wo mi cón, ò o buee zéení bïo wa bïo karáa làa mia, à hĩi mi sía.

²³ Le wàn Maá Dónbeenĩ là a Núhũso Yeesu *Krista à na ho héerà minén na lé wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètɛwa yi. Le 6a wé à mi wañ mín, à wíoka dé mi sía o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenĩ wé wé mu sãamu làa bïa búenbúen na wa wa Núhũso Yeesu Krista lè le waminĩ na jii mía.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Filiipu kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé 6a nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kòhū yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ho vūahū mu ó o Poole hía wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màhǎ túara ho lè le sí-wεε.

Ho vūahū mu jūhū búεenii ó o Poole zéenía le mí sli wan ho Filiipusa bïo yi. Bún món ó o zéenía bïo ó o bïo kará làa ba, ò o henía 6a sía. O mún bía nɔn 6a yi le 6a wé liiní miten làa bïo ó o Yeesu wóráa mu bïo sii. O zéenía le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cón (1-2).

O jà 6a zeñ wán le 6a wé yí jí ho kàránló na bïo yí bon bïo, ká 6a sòobá miten à wé wé là arén bïo sii (3).

O zéenía bïo le Dónbeení wee nanáa le sí-wεε lè ho hээрà bïa búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tɛenii

¹Inén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛenii minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛenii 6a ya-díwá làa bïa wee séení 6a yi, làa bïa ká búenbúen na bïo sǎ le Dónbeení yi 6a páaníló là a Yeesu Krista bïo yi. ²Le wàn Maá Dónbeení là a Njúhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bïo yi

³Pǎahū lée pǎahū ká ì leékaa mi bïo, à ì dé wàn Dónbeení bǎráká. ⁴Pǎahū lée pǎahū ká ì wee fio à ì mún fio na mi búenbúen yi lè le sí-wεε. ⁵Lé bïo, à lá ho pǎahū na mi dó mi sía o *Krista yi á buée 6ó ho zuia yi, á mi dó mi níní mii le Dónbeení bín-tente bueró tonló yi. ⁶Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeení búá jūhū mia, á le è sǎ á à tíí jii o Yeesu Krista bini buen-nɔnzon. ⁷Ì tǔiá sí à hǎn yilera so keí mii mi búenbúen dǎní yi, lé bïo á ì wa mia làa sòobée. Mu bon, le Dónbeení wó á mi lééra le bín-tente bueró tonló yi làa mi. A pǎahū na á ì wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeení bioní jii o cítí-ñ yahó, á ì wee zéenii mu wéréwéré le mu lé ho tǔiá. ⁸Mu bon, le Dónbeení zū le mu lé ho tǔiá poni, le ì wa mia làa sòobée làa bïo ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹A ì wee fio le Dónbeení cón le mi waminí wíoka wé dé wán, à mi bïo zǔnló le Dónbeení bïo dǎní yi, làa bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi à wíoka

wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mi ì dàń ò lén bío se po bío ká bèra a na à mi ce le Dónbeenĩ yahó à wékheró bío yí mĩ yí léé yi à vaa búe o Krista bínĩ buen-nònzon. ¹¹ A mi bè-wénia búenbúen á à téréń o Yeesu Krista pánká yi, á 6a nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi, á à khòonĩ le.

Le bín-tente bueró bío

¹² Wán zàwa lè wán hĩnni, 1 wi à mi zũn le bío sá miĩ lé bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu bée zĩ-beenĩ parowà júnása làa bía ká búenbúen zũ le lé o *Krista bío yi á 1 wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bío á 1 wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè wán hĩnni boomuso wíokaa dó mí sĩa o Nùhũso yi, á wíokaa henía mí sĩa le Dónbeenĩ biónĩ bueró yi. ¹⁵ Ba búu wi 6a fahũ wee bue o Krista bín-tente lé bío 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a bío jũhũ wé poń mi. Ée ká 6a búu bán wee bue le biónĩ mu lè le yi na se. ¹⁶ Bãnsowa so wee wé mu lé bío 6a wa mi, á zũ le 1 wi hen le bín-tente jii tãró bío yi. ¹⁷ Ká bía wi à 6a bío jũhũ wé poń mi o Krista bín-tente bueró bío yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé 1 lò à bè bío á 1 wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Ée ká bún búenbúen jũhũ mía. A mu wé le yi na se loo, tàá yi na yí se loo, bún yí here. Bío jũhũ wi lé ò o Krista bío wé bue. Bío ó o Krista bío yú wee bue bún lee zãmakaa 1 cón, á 1 wé è zãmaka mu bío yi féeé. ¹⁹ Lé bío á 1 zũ le bío wee wé ká búenbúen vaa véenĩ lé 1 kãníló mi floró pánká yi, là a Yeesu Krista Hácírĩ* na wee séení mi pánká yi. ²⁰ Bío á 1 pan làa sòobée á dó 1 sli wee lòonĩ lé bío kà: I máa wé bío búu na hã nĩyio dà à dí mi bío yi. Ká 1 sli á à wé here á wãa wé è dé ho cùkú o Krista yi 1 wárá yi làa bío á 1 wee wéráa mu, à 1 yĩ wé lua, tàá à 1 hí. ²¹ Mu bon, ínén cón ká 1 yĩ wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi bío yi. Ká 1 bèn húrún loo, á 1 mún ò yí cùnú bún yi. ²² Ée ká bío á 1 yĩ wi lua wà, á tonló cùnú wi 6a nùpua cón, á bío á 1 wãa à lén á 1 yí zũ. ²³ I wee héhèeka mu mí bío jũn pãahũ. I lá húrún á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé sĩ miĩ, lé bío á bún lé bío 6èntĩn sĩaanĩ. ²⁴ Ée ká minén bío yi á 1 keńlò làa mia á jũhũ bèn wíokaa wi po bún. ²⁵ A bío á 1 wãa láa mu yi, á 1 zũ le 1 keń bún, á à keń lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka zũn le Dónbeenĩ bío, à sĩa wa mi sładéro o Yeesu yi bío yi. ²⁶ Lé bún ò na ká 1 khĩ bínia 6uara mi cón, á mi ò wíoka zãmaka làa sòobée 1 bío yi mi páanílò là a Krista yi.

Bío 6a kèrètłewa ko 6a 6ua lè mĩten

²⁷ Bío bío here lé bío mi ò 6ua mĩten sese á à héha làa bío ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká 1 6uara mi cón loo tàá ká 1 yí 6uara loo, à 1 wé jí le mi fárá đĩn mi sładéro o

* **1:19** Yeesu Krista Hácírĩ: O Yeesu Krista Hácírĩ na bío bía hen lè le Dónbeenĩ Hácírĩ lee dà-kénĩ.

Krista yi wán lè le hácírí dà-kéní, á wó le jii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dónbeenĩ bín-tente jii. ²⁸ Mi yí díá le mi zúkúsa zánika mia bïo woon yi. Bũn ñ zéení làa ba le 6a à yáa, ká mu 6èn ñ zéení lè minén le mi ì kání. Bũn búenbúen lé le Dónbeenĩ wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenĩ wó mu sãamu làa mia: Le wó á mi dó mi sïa o Krista yi á mún lò wee be o bïo yi. ³⁰ Mu bon, ínén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, dïo á ì hïa lá lè ho yahó á mi mɔn. A lé dén lònbee so á ì pá lan wee lá á mi wee jí bïo.

2

¹ Mi pánká wee wíoka keñ mi páaníló là a *Krista bïo yi. O waminĩ wee hení mi sïa. Mi páanía le Dónbeenĩ Háacírí pánká yi. Mi sïa se á zū le makárí. ² Awa, á mi cén wáa wé jí mín yi, à wañ mín, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé bũn búenbúen á tííráa ì sí-wεε jii. ³ Mi yí wé bïo búí na wee wé à mi bïo jùhũ keñ poñ bïa ká. Mi wé yí yòní miten bïa ká wán à 6a mi mia. Ká mi wé liíní miten à wé leéka le bïa ká sũaaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi dòn bïo, ká mi mún wé leéka bïa ká bïo.

⁵ Bïo mi páanía là a Yeesu Krista, á mi 6ua miten làa bïo ó o 6uannáa míten bïo sïi:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeenĩ bïo, á yí le mí ì 6ua mí màamínló làa de konloon.

⁷ Bùeé. O tà díá bũn búenbúen ò o 6ueé ton lè 6a nùpua bïo sïi á lé o nùpue binbirí, á wó míten là a ton-sá bïo sïi.

⁸ O liíní míten á tà bò le Dónbeenĩ bionĩ yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrí mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé bũn nɔn le Dónbeenĩ wáa yòníanáa wo ó o wi mu bïo búenbúen jùhũ wán, á wó ó o yú le yèni na po hã yènnáa búenbúen.

¹⁰ A bïa wi ho wáyai làa bïa wi ho tá wán làa bïa wi ho ñ-hónbó-lóhó yi búenbúen ñ fára mí nɔnkóɔúná wán o yahó.

¹¹ A 6a búenbúen á à bïo wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhũso, á à dérää ho cùkú o Maá Dónbeenĩ yi.

Ba kèrètłewa ka lòn khoomu ho dīmīnā yi

¹² Minén na á ì wa làa sòobéε, bïo mi wee bè le Dónbeenĩ bionĩ yi, á mi wé wé bïo á bïa le kánia ko 6a wé. Mi wé kɔnbi le Dónbeenĩ làa sòobéε à wérää mu. Bïo mi lá wee wé mu ká ì wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrí bïo á ì míá làa mia.

¹³ Lé le Dónbeenĩ wee na ho pánká mia à mi sïa vá hã wára na sí le yi à dàñ wérää hã.

¹⁴ Bïo léé bïo na mi wee wé, à mi yí khí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wérää mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bïo yí mĩ yí léé mia, à mi wé 6a nùpua na wee ce le Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ zàwa na á fianí míá yi ho lònbiò nùpua na lé 6a ñ-sũmáa tlahũ. Mi

ka lòn khoomu 6a tlahũ lòn flntéena na dó bïo síi, ¹⁶ minén na wee bue le bín-tente, dïo wee na le mukānī binbirī. Ká mi wee wé làa bñn, á ï dà à zāmaka mi bïo yi o *Krista bñnī buen-nònzòñ, lé bïo le lònbee na á ï lá mi bïo yi yínòñ káamáa. ¹⁷ Bïo mi dó mi sía le Dónbeenī yi á mi nòn miten le yi bñn ka lòn muinī na 6a yan bïo síi. A hàrī ká 6a ko 6a búe mi, à ï wé lòn hāmu na bò mu wán, á ï wee zāmaka mu bïo yi á à zāmaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bñn bïo síi, á minén mún wé zāmaka, à mún zāmaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bïo

¹⁹ I wee leéka le hen làa cñnú ká a Nùhũso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cñn bèra a na à ï jí mi sã à síi hĩ mi bïo yi. ²⁰ Lé bïo ká mu yínòñ wón á nùpua na wee leéka mi bïo làa bïo á ïnén wee leékaráa mu á mía. ²¹ Bïa ká búenbúen yara sã mí kùrú bïo ká a Yeesu *Krista bïo níi ló. ²² Minén mi beere zũ bïo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bïo ó o za wé sáráa lè mín maá. ²³ Awa! Ká ï zũna bïo á ï bïo ò wéráa, ó orén lé yã á ï wee leéka à ï dèenī tonka mi cñn. ²⁴ I láa mu yi le hen làa cñnú ká a Nùhũso ò na ho wõhũ miĩ á ïnén ï beere á à buen mi cñn. ²⁵ Ee ká wàn za Epaforodiite na mi lá tonkaa ï cñn ò o buee na mi níi bïo na mi le mi ì séenī làa mi miĩ, á ï le mu ko à ï día wo ò o bñnī buen mi cñn. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. ²⁶ O bènññ wi ò o mi mi wán, á mún yilera lùnkaa lé bïo ó o zũ le mi ná mí vánvámu bïo. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, lée cñnú ká a yàá lá à hí. Ká le Dónbeenī màhã zũna a màkárí, mu yàá yínòñ orén mí dòn, ïnén á le mún zũna màkárí bèra a na à le yi-véé na wi ï wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bñn nòn á ï wi à ï día wo ò o buen mi cñn fùafùu, bèra a na ká mi mòn wo, à mi sía wa, à ïnén yi-véé bèn yòò tí yi. ²⁹ Awa! A mi sí a yahó lè hã zāmaka-beenī mi páaníló là a Krista bïo yi. Ba nùpua na ka là a bïo á mi wé kñnbi, ³⁰ lé bïo á cñnú ká ká a lá à hí o Krista tonló bïo yi. Bïo mi yí dà máa wé máa na miĩ lé bïo mi khèra làa mi, lé bñn ó orén zàanía mí mukānī á wó séeníanáa mi.

3

O Krista bïo ñhũ wi po bïo ká

¹ Wàn zàwa lè wàn hñnni, á bïo ká wán á ï wee bïo bïo ká làa mia: Mi wé zāmaka bïo mi páanía là a Nùhũso bïo yi. Mu bïo na á ï túara nòn mia na á ï bñnīa wee tíí yi yínòñ bïo na wee seé mi, ká mu lée bïo na á à séenī mia, à bïo búí yí dàñ mia yí vñnī. ² Mi pa miten bïo 6a ton-sá-kora yi, 6a ka lòn booní, 6a sòobáa wee hení ho kúioró bïo dàkhñna. ³ Mu bon, warén lé bïa kúiora binbirī. Wa wee búaaní le Dónbeenī lè le Hácírí pánká, á wee zāmaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, á

yí dó wa sía waten yi. ⁴ Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí síi mítén yi, se ínén dà à dé í síi búń yi á à porí wón òanso. Mu bon, í tũíá lá à wé sí à í dé í síi íten yi, ⁵ lé bío á ínén 6a *kúio í teró wizooní bío hêtín zon. Wàn síí lé o *Isirayεele nípomu, í ton o Bēnzamεε zí-ṣúhũ yi. Wàn nùwá lé 6a *zúífùwa binbirí, á í lé o zúífù binbirí. Í lé o *Farizεe á henía o *Moyiize lándá bèró bío, ⁶ á í can í kuio làa sòobεε le Dónbeení tonló yi fúaa í lá wee beé 6a kèrètíεwa kuure lò. A ho *lándá mu bèró dǎní yi, á nùpue lá yí dà máa bío le í wó khon mu búí yi hùúu. ⁷ εε ká a Krista bío yi, á búń bíowa so na lá ka lòn cǔnú bío í cǔn á í wáa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bío búenbúen ka lòn bío na ṣúhũ míá í cǔn, lé bío á í Núhũso Yeesu Krista zúríló búń lé bío ṣúhũ wi po bío ká búenbúen. Lé orén Krista mu bío yi á í pǎnáa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bío, bèra a na à í bío wíoka sí a yi binbirí ⁹ à páaní làa wo. Mu yínǎí bío á ínén bò ho lándá yi á nǎn á í térénnanáa, ká lé bío á í dó í síi o Krista yi á le Dónbeení wóráa mi là a nǐ-térénnii. ¹⁰ Bío á í wee cà lé o Krista zúríló, à mún zúń ho pánká na le Dónbeení nǎn wo yi o vèeró mǎn. Í wi à í páaní a lònbee yi làa wo à tà mu húmú yi là a bío síi. ¹¹ Ká mu wó ká, á ínén mún ò láa mu yi le le Dónbeení khíi vèení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bío wa wee cà

¹² Wàn zàwa le wàn hínni, í yí dà máa bío le bío á í wee cà á í wáa yú vó, tàá bío á í ko à í kéínáa á ṣíi wáa tun. εε ká í màhá wee hení í lò bèra a na à í yí mu, lé bío ó o Yeesu *Krista léra mi á í bío sǎ a yi búenbúen. ¹³ Wàn zàwa le wàn hínni, ínén yí máa leéka le í yú mu vó. Bío bío here míí lé bío ká: Bío á í wó khíina á í wáa yí máa loń, bío wi í yahó lé búń á í wee bánbá bío yi. ¹⁴ A bío á í wee cà lé búń á í wáa wee lùwí bío yi, bèra a na à í vaa yí í veró cǔnú ho wáayi le Dónbeení cǔn í páaníló là a Yeesu Krista bío yi. ¹⁵ Lé hǎn yilera so ko à há wé kéń warén kèrètíεwa na dǎn vó le Dónbeení bío dǎní yi yi. εε ká mi wee leéka bè-vio búí mu bío yi, à le Dónbeení zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶ Bío wi bíń, á hen na wa van vaá bó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá làa búń bío.

¹⁷ Wàn zàwa le wàn hínni, mi wé wé bío á í wee wé. Bía wee bè bío mi mǎn à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yío yi. ¹⁸ Mu bon, 6a nùpua cèrεε wárá wee zéení le 6a lé o Krista na húrun ho *kùrùwá wán zúkúsa. Í lá wee wé bío mu na mia fεεε, á í pá bíńia wee bío mu làa mia ká í wá. ¹⁹ Bán nùpua so píora lé 6a doffina, á há nǐyi-wárá na 6a wee wé lé hǎn á 6a wee khòoní miten bío yi. Bío 6a wee leéka lé ho ðímíńá bío mí dòn. Mu vaa véení ká 6a à yáa búenbúen. ²⁰ εε ká warén kùrú lahó hón yòó wi ho wáayi. A wa kǎńilo Yeesu Krista na à lé bíń á à

buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khíi buara á wa sánia na cùkú mia ó o buée wé á hã à keń là a sánia na cùkú wi bïo sii. O o ò wé mu là ho pánká na wi o cón, hĩa ó o ò yíráa le sée mu bïo búenbúen wań.

4

¹ Awa, wàn zàwa là wàn hínni na í wa làa sòobéε, í sïi òèntfn vá à í bíní mi mia. Mi bïo wee weé í sïi, á lé minén bïo yi à í yí ho cùkú, á mi wãa wíoka fára ðfn mi páaníló là a Nùhũso yi.

Le zéenti bïo

² O Evodii là a Sentiisi á í wee hení bïo ká á à na yi le 6a jii-cúa wé le dà-kení 6a páaníló là a Nùhũso bïo yi. ³ Εε ká ũnén na páania wee sá ho tonló làa mi là mí yahó á í wee bío bío ká á à na yi: Ba hãawa mu mí nùwã jn á ũ séení. Ba páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. O Kileman là wàn zàwa na ká mún páania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bïo yi. Bán yènnáa túara bïa yú le mukání binbirí yènnáa vũahú yi.

⁴ Mi wé zãmaka féεε mi páaníló là a Nùhũso bïo yi. I wíokaa wee bío mu, mi wé zãmaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zũn bío. Mi wé leéka le hen làa cínú ká a Nùhũso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácirí yáa bïo woon yi. Εε ká mi màkóo wé wi bïo léé bío yi, à mi zéení mu là le Dónbeení. Mi mún wé dé le báraká féεε. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí héerà mia, hón héerà so dà bío wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lùnka mi páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi.

⁸ Wàn zàwa là wàn hínni, á bïo ká wán á í bío bío ká làa mia: Bïo ko mu wé here mia lé ho tũia poni bío, làa bío búenbúen na ko là le kónbii, làa bío téréna, làa bío wee ce, làa bío ó o nùpue ko ò wań, làa bío ko là ho cùkú. Bïo búenbúen na se làa sòobéε, làa bío ko là le 6uaaníi lé bún bío ko mu wé here mia. ⁹ Bío á í kàrána làa mia á mi tà yi, bío mi já í cón làa bío mi mən à í wee wé lé bún á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho héerà, á à keń làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètlewa báraká déró bío

¹⁰ I wee zãmaka làa sòobéε í páaníló là a Nùhũso yi, lé bío mi màhá wãa dàrna zéenia làa mi le mi pan í bío. Mu bon, mi pan í bío yí khú ká lé bío mi lá ðfn yí yú mu wéró níi. ¹¹ Mu yínón bío búii fðora mií á nən á í wee bíoráa ká. Hen ká í bío ka làa bío na, à í sïi wa mu bío yi lé bío á í mána mu búenbúen. ¹² I khon loo, á í zũ bío á í 6ua là íten. I bío wi loo á í zũ bío á í 6ua là íten. I yú bío á í dí loo, tàá í yí yú bío á í dí loo, à í yí puuní loo, tàá à bío wi í cón fðo mií loo, mu búenbúen yi á í zũ bío á í 6ua là íten sese. ¹³ Bún biowa so wéró pánká ó o

*Krista wee na mi. ¹⁴ Εε κά βιο mi séenía mi le lònbee na yú mi bio yi βέντιν lee bio na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zú le pãahú na á ĩ búa le Dónbeenĩ bín-tente bueró jũhũ mi cón, á ló ho Maseduana kóhũ yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètíεwa kuure na séenía mi. ¹⁶ Pãahũ na á ĩ wi ho Tesaloniiki yi lé bín mi búa mu jũhũ yi, á séenía mi làa bio á ĩ màkóo wi yi á dón hã cúa-jun. ¹⁷ Bũn yí máa zéeni le ĩ wee cà à mi wé séení mi làa bũn síi fέεε, εε κά ĩ màhã wi à le Dónbeenĩ na bio mi wee wé 6àn cùnú mia. ¹⁸ Mi hãmu na mi tonkaa là a Epaforodiite 6ueé dón mi lè mí ji-kãa, mu yàá puunía bio á ĩ màkóo wi yi búenbúen. Bio mi non miĩ ka lòn muini yia na cĩna á sãmu sí le Dónbeenĩ yi. ¹⁹ Wàn Dónbeenĩ na nãfòró jii mia á à na bio mi màkóo wi yi búenbúen mia mi páaniló là a Yeesu *Krista bio yi. ²⁰ Le ho cùkú à bio sí wàn Maá Dónbeenĩ yi fέεε hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le tēenti

²¹ Bĩa bio sã le Dónbeenĩ yi 6a páaniló là a Yeesu *Krista bio yi á mi tēení yi lè mí nĩ-kéní kéní. Wàn zàwa lè wàn hĩnni na làa mi páanía wi mún wee tēení mia. ²² Bĩa hen na bio sã le Dónbeenĩ yi búenbúen wee tēení mia, sònkú bĩa wee sá ho *Oroomu béε cón.

²³ Le o Núhũso Yeesu Krista wé mu sãamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró nūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeení bíoní bín lé yia 6a le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bæere yi (1.7; 4.12).

Pāahū na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi ɓueé ɓúεkíó wo á bía nɔn wo yi le 6a nùpua ɓúí hínɔn wee vīníní ho Koloosi kèrètíewa lè ho kàránló ɓúí síí.

Lé bīn nɔn ó o Poole túararāa ho vūahū na kà nɔn 6a yi, à zéení le Dónbeení tūiá poni làa ba, bèra a na à 6a pí 6a nùpua mu kàránló. O mún bía nɔn 6a yi le le Dónbeení dīn o Yeesu *Krista wán lérarāa ho dīmíjá, á lé orén le wee dīn wán kánínāa 6a nùpua (1-2).

O zéeníá bīo 6a wé è ɓua lè mítén 6a páaníló là a *Krista yi (3-4).

Lé o Tisiiki là a Onεziimu ó o Poole tonkaa lè ho vūahū mu á 6a vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tɛɛnī

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí síi bīo á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahū na kà. Inén lè wàn za Timotee ² á wee tɛɛnī minén wàn zàwa lè wàn hīnni na bīo sã le Dónbeení yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á sɗadéro wo yi fàrá tina. Le wàn Maá Dónbeení à wé mu sãamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole Dónbeení bārākà déro bio

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nūhūso Yeesu *Krista ɓàn Maá Dónbeení yi mi bīo yi, à wa dé le bārākà. ⁴ Wa wee dé le bārākà lé bīo wa já bīo mí sía dórāa o Yeesu Krista yi bīo, làa bīo mí warāa bīa ɓúenɓúen na bīo sã le Dónbeení yi. ⁵ Mi dó mi sía á wa mín, lé bīo mi dó mi sía á wee lòníní le Dónbeení bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mi já bīo pāahū na 6a buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho tūiá poni. ⁶ Ho dīmíjá ɓúenɓúen yi, á bīa wee tà le bín-tente mu bīo, à wé bīo sí le Dónbeení yi á wee dé wán ká 6a wà. Lé ká síi á mu mún wee wérāa minén cón à lá ho pāahū na mi já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeení sãamu bīo binbirí à ɓuee ɓúe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobéε na làa wɛn páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sòobá mítén à sárāa o Krista tonló wa lahó yi mi cón. ⁸ Lé orén ɓueé bía le

wamini na á le Dónbeenĩ Hácirí wó á mi wa làa mín bïo làa wɛn.

⁹ Lé bũn non á pãahũ na wa já mi bïo yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeenĩ yi fɛɛɛ mi bïo yi. Wa wee fio le le Dónbeenĩ na mu bè-zũrĩmĩnĩ lè mu bïo zũrĩló búenbúen na wee lé lerén mí bɛɛɛ Hácirí cõn mia. Lé bũn n̄ na ká mi ì zũrĩ bïo le s̄i vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Bũn ká mi ì dàr̄ n̄ ɓua miten làa bïo mu koráa là a Nũhũso, á mi wé è wé bïo s̄i a yi búenbúen fɛɛɛ lè hã wárá na se lè mí s̄i wá búenbúen, á à wíoka à zũrĩ le Dónbeenĩ. ¹¹ Bïo le Dónbeenĩ pánká jii mía, á wa wee fio le yi le le wé à mi pánká kɛĩ bèra a na à mi wé dàr̄ h̄i mi s̄ia, à j̄i mi yiwa lè le s̄i-wɛɛ. ¹² Mi wé dé wàn Maá Dónbeenĩ b̄arákà. Le wó á mi ko à mi n̄i kɛĩ hã k̄ia na le b̄ará ká làa b̄ia bïo s̄ã le yi mu khoomu yi le cõn. ¹³ Le k̄ania wɛn le t̄ibirĩ pánká n̄i yi, á wa w̄aa wi le Za na le wa làa s̄obɛɛ béenĩ diinĩ ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le k̄ania wɛn, á séra wa bè-kora día.

O Krista khòoniló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeenĩ na yí dà máa mi.

O k̄i mu bïo búenbúen, á wi mu bè-lén̄nia búenbúen j̄uhũ wán.

¹⁶ Lé bïo ó orén lé ȳia le Dónbeenĩ ð̄in wán léraráa mu bïo búenbúen,
 bïo ho wáayi, làa bïo ho tá yi,
 bïo wee mi, làa bïo yí máa mi,
 hã pánkáwá lè mí s̄i wá búenbúen.

Le Dónbeenĩ ð̄in orén wán á léraráa mu bïo búenbúen,
 mu bïo búenbúen le léra orén bïo yi.

¹⁷ Orén wi ká bïo búii ð̄in yí léra.

Lé orén pánká yi á mu bïo búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba k̄èrèt̄iɛwa búenbúen kuure na ka lòn s̄anía ɓàn j̄uhũ lé orén.

Lé orén le kuure mu ɓúa wán.

Lé orén lé ɓa n̄i-h̄ia n̄in-yání so na vèera á máa b̄inĩ máa hí bèra a na ò o dí mu bïo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bïo mu wó s̄ina le Dónbeenĩ yi à bïo lerén karáa búenbúen à le Za mún kɛĩ làa bũn.

²⁰ A mu mún wó s̄ina le yi à le ð̄in orén wán à bïo ho wáayi làa bïo ho tá yi búenbúen làa de b̄inĩ wé s̄i.

Lé o Za na húrun ho *kùrùwá wán á c̄ani kúará pánká yi á le dóráa ho h̄éerà lerén lè mu bïo búenbúen pãahũ.

²¹ A minén na lá lé ɓa n̄i-h̄anĩ le Dónbeenĩ cõn, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-kora wéró bïo yi, ²² á le w̄aa wó á mi b̄inĩ s̄i làa de bïo le wó á le Za wó a n̄upue á húrun pánká yi. Le wó ká s̄ii bèra a na à mi dàr̄ ð̄in le yahó ká mi wee ce á f̄ianĩ mía yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhá ko mi wíoka dé mí s̄ia o Za mu yi, à f̄ará ð̄in. Bïo mi dó mi s̄ia wee

lòoní bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa. Le bín-tente mu lé ðio mi já khlína, ðio buera nòn ho ðímíjá nùpua búenbúen yi. A lé lerén bín-tente mu bueró tonló á ìnén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bïo

²⁴ Hã laà na kà wán á le lònbee na á ì wee lá mi bïo yi á ì wee zámaka bïo yi. Lé kà síi á ì sánia lò ò beráa á à tíiráa le lònbee na wa ko wa káa yi jii* o *Krista tonló sáró yi 6a kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sánia bïo yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètíewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bïo le Dónbeení kàrafáa ho tonló mi, á le ì zéeni mí bíoní bïo yahó búenbúen mi séeniló bïo yi. ²⁶ Le bíoní mu lé mu bïo na le Dónbeení lá sà ho ðímíjá nùpua búenbúen yi hàáni. Ée ká hã laà na kà wán á le wáa zéenia le bíoní mu bïo làa bía bïo sã le yi. ²⁷ Le Dónbeení le mí ì zéeni làa ba le le bïo na lá sà yi na semu 6àn síi mía á 6a nùpua búenbúen níni ðàní kerí yi. Bún bïo so lé o Krista páaniló làa mia. Lé bún nòn á mi dó mi sía wee lòoní ho cùkú na le Dónbeení dó mí jii le mi níni ì kerí yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bïo, á wee jii le Dónbeení nìpomu nì-kéní kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí nì-kéní kéní mu bè-zúrminí pánká yi. Wa wee wé bún bèra a na à 6a nì-kéní kéní ðàní ðã vé 6a páaniló là a Krista pánká yi. ²⁹ Lé bún te bïo á ì wee sáráa ho tonló mu lè ì sòobéé là a Krista pánká beení na wee mi bïo á ì wee wé yi.

2

¹ I wi à mi zún le ì wee sá lè ì sòobéé minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètíewa, làa bía ká búenbúen na yère mún ðin yí dá ì wán bïo yi. ² I wee sá lè ì sòobéé bèra a na à mi búenbúen sía wé hereka à mi wé le ðà-kéní bïo mi wa làa mín bïo yi. Bún bïo yi á mi ì yí mu bè-tentewà lè mí síiwà búenbúen na ko làa mia ká mi 6èntín zúna le le Dónbeení bín-tente na mi já lé ho túia poni. Lé bún ò na ká mi ì zún le Dónbeení bïo na lá sà yi, bún na lé o *Krista. ³ Lé orén mí ðòn á mu bïo zúrniló lè mu bè-zúrminí búenbúen na lé ho nàfòró binbirí wee lé cón. ⁴ I bía bún nòn mia bèra a na à mi yí ðía mítén le o 6úi khà lè mí bín-sía víini. ⁵ I mía mi tshũ bún bon, ká ì hácíri ðén màhá wi làa mia. Bïo mi 6uannáa mín sese, làa bïo mí sladéro o Krista yi fàrá tina á ì síi wan bïo yi.

Wa páaniló là a Krista bïo

⁶ Awa, á bïo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhúso, á mi wáa 6ua mítén làa bïo sí a yi mi páaniló làa wo bïo yi. ⁷ Mi fàrá mi sladéro wo yi lòn vîndèé na naní zon ho tá yi bïo síi. Mi le mi sladéro mu wo yi à wíoka wé ðé wán. Mi wíoka fàrá ðin mi

* 1:24 Mi loní Matiye vùahũ 24.3-14; Maaki vùahũ 13.19-23

siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha là ho kàránlò na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenĩ b̄ar̄ak̄á f̄ééé.

⁸ Mi pa miten b̄io. Mi yí díá le 6a n̄upua ví mia là mí kàránlò na yí bon á ñúhũ mia. Hón kàránlò so f̄ará 6a n̄upua làndáwá là ho ðímíj̄á p̄ankáwá na yí máa mi wán, ká ho yí f̄ará Kr̄ista wán. ⁹ Mu bon, b̄io ó o Kr̄ista wó a n̄upue mí cúee á b̄io le Dónbeenĩ kar̄áa búenbúen ó o mún kar̄áa. ¹⁰ A le Dónbeenĩ b̄io d̄ání yi á mi b̄io búenbúen ñii sú mi páanílò là a Kr̄ista yi, wón na wi h̄á p̄ankáwá na yí máa mi búenbúen ñúhũ wán. ¹¹ B̄io mi páanía làa wo, á mi lé 6a n̄upua na 6a kúiora. Ká hón kúioró so màh̄á yí wó mi s̄anía yi. Ho *kúiiro na ó o *Kr̄ista wó lé mu bè-kohó p̄anká na ó o léra mia. ¹² P̄áhũ na mi bátízera yi, á mi ka lòn n̄upua na páanía n̄una là a Kr̄ista á mún páanía vèera làa wo lé b̄io mi dó mi s̄ia le Dónbeenĩ p̄anká na vèenia wo léra 6a ñi-hía t̄ahũ yi. ¹³ A minén na lá húrun le Dónbeenĩ c̄n mu bè-kora na mi lá wee wé làa b̄io mi yí kúiora b̄io yi, á le w̄aa vèenia mia mi páanílò là a Kr̄ista b̄io yi. Le séra wa bè-kora búenbúen díá. ¹⁴ Wa wékheró b̄io na ñà wa ñúná yi á le bó ñúhũ lòn kení v̄ahũ b̄io síi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á bór̄aa mu ñúhũ. ¹⁵ Le fáara h̄á p̄ankáwá na yí máa mi búenbúen f̄una á dó h̄á ñyio h̄á yi 6a n̄upua búenbúen yahó o Kr̄ista húmú ho kùrùwá wán p̄anká yi.

¹⁶ O o búii w̄aa yí ko ò o cítí mia b̄io mi yí bò 6a *làndá yi mu bè-dínii là mu bè-ñunii d̄ání yi, tàá b̄io mi yí máa dí h̄á s̄n-beera, tàá ho p̄ihũ miló nín-yání wizonle s̄anú, tàá 6a *zúifùwa v̄urkaló wizonle s̄anú. ¹⁷ B̄un búenbúen f̄u lé b̄io lá wà b̄ueé wé b̄an kh̄ankh̄anáamu. Ká mu binbiriso wee lé o Kr̄ista yi. ¹⁸ Mi yí díá le o búii bío le mi yí ko là ho c̄nú le Dónbeenĩ c̄n. I wee bío b̄ia wee wé là 6a wee liiní mítén à b̄uaaní ho w̄ayi tonkarowá b̄io. Ba wee bío le mi b̄io ñúhũ wi po b̄ia ká 6a bè-minii b̄io yi. Lé barén te mí kùrú yilera. Ba wee yòní mítén mu b̄io yi k̄amáa. ¹⁹ Ba yí c̄éra a Kr̄ista na ka lòn s̄anía b̄an ñúhũ yi. Lé orén wee wé à h̄á s̄anía b̄iowa na c̄ékaa mín yi à wé d̄á làa b̄io le Dónbeenĩ le mu wér̄aa.

Wa húmú là wa vèeró là a Kr̄ista b̄io

²⁰ Mi páanía húrun là a Kr̄ista, á k̄anía ho ðímíj̄á p̄ankáwá na yí máa mi ñii yi. A léee webio ñon á mi pá wee díá miten à 6a k̄ik̄aka yi là mí *làndáwá, ka là mi b̄io pá s̄á ho ðímíj̄á yi? ²¹ Ba le mi yí lá b̄io kà, à yí dí b̄io kà, à b̄io kà mi yí d̄á. ²² Hón làndáwá so bío ciran mu bío na ká a n̄upue ñlana mu là mí màkóo, à mu vé. Lé 6a n̄upua bò h̄á á wee karán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúimĩnĩ bío na se á wee zéeni le 6a n̄upua wé dé mí s̄ob̄éé le Dónbeenĩ bío yi, à wé liiní mítén, à wé beé mí s̄anía lò. Éé ká mu ñúhũ màh̄á mia. Mu wee k̄aṅa bío 6a n̄upua s̄ia wee vá yi mí dòn yi.

3

¹ A bïo mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wãa wé cànká bïo bïo sã ho wáayi, hen na ó o Krista yòó kará yi le Dónbeenĩ nín-tiání. ² Mi wé leéka bïo bïo sã ho wáayi bïo, ká mi wé yí leéka bïo bïo sã ho ðímíjána yi bïo. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wãa yú le mukōn-finle là a Krista, wón na páanía lè le Dónbeenĩ. Bïa bïo sã ho ðímíjána yi á le mukōn-finle mu bïo sà yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukānĩ. Ká a Krista khii wà ɓueé zéení mítén lè ho ðímíjána, á mún ñ zéení làa ba le mi bïo sã mí yi, á mi ì páaní a cùkú yi làa wo.

Le mukōn-finle lè le mukōn-kinle bio

⁵ Awa, á bïo wi mia na bïo sã ho ðímíjána yi á mi ɓúe jùhũ. Bũn na lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè há ñyi-wará, lè mu bïo na yí se na mi sïa wee vá yi, lè há yïo na yí máa sï lè mu bïo. Bũn na ka lòn wōnna na mi dó mi sïa yi. ⁶ Hñ wékhewa so lé hĩa wee wé à le Dónbeenĩ sïi cínáa [bïa yí máa bè le bíonĩ yi.] ⁷ Lé bũn bàn sïi á minén mún lá wee wé pãahũ na há wékhewa pánká wi mi wán. ⁸ Εε ká há laa na ká wán á mi khi mu ɓúenɓúen yi. Mi wé yí le mi sïa cï, mi día le mukōn-jíllè, lè há lantàa, lè há kàakó-bíoní. ⁹ Mi wé yí fũaa sabíoní na mín yi. Mi wé yí wé bũn biowa so, lé bïo mi wãa día bïo mi fù wee ɓua lè miten. ¹⁰ Mi wãa yèrèmaa wó ɓa ñi-fla. Lé le Dónbeenĩ wó mia lè ɓa ñi-fla á wee yèrèmaa mia fέεε, à mi ɓonmín làa de, à mi zũn le binbirĩ. ¹¹ Lé bũn ñon á ɓa *zúifùwa làa bïa yínón ɓa zúifùwa, làa bïa kúiora làa bïa yí kúiora, lè ɓa ñi-hání, làa bïa yïo yí héra, lè ɓa wobáaní làa bïa wi mítén, bán ɓúenɓúen á hueekaró mia yi. O *Krista mí dòn lé yia bïo jùhũ wi. Bïa dó mí sïa wo yi ɓúenɓúen ó o páaníánaa.

¹² Awa, minén na le Dónbeenĩ wa á hueekaa á mi bio sã le yi, mi wãa wé ɓa nùpua na zũ le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liíní miten à wé wayika. Mi wé jĩ mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sïa cï mín yi. Ká a ɓúi wé wó khon lè mí ninza, à mi sén día na mín yi. Bïo ó o Nùhũso séraráa mi wékkeró día, lé bũn bàn sïi á minén mún wé sén día nanáa mín yi. ¹⁴ Mi wañ mín, bũn lé bïo bïo here á po bio ká ɓúenɓúen. Lé bũn á à wé mia lè le dà-kéní binbirĩ.

¹⁵ Le o Krista héerà na ó o wee na mia à dí mi biowa ɓúenɓúen yahó. Lé hón héerà so á le Dónbeenĩ hueekaa mia à mi keñ yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le bārakà. ¹⁶ Le o Krista bíonĩ keñ mi yiwa à jii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín sïa lè mu bè-zũmíní na jii sú. Mi wé sío há lení lè mí síwà lè mi sïa ɓúenɓúen à dérãa le Dónbeenĩ bārakà. ¹⁷ Bïo mi wee bío làa bïo mi wee wé ɓúenɓúen á mi wé wé là a Nùhũso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenĩ bārakà o Yeesu mu pánká yi.

Bïo wa ko wa bua làa mìn

¹⁸ Hãawa, mi wé liiní miten na mi b́arání yi, làa bïo mi ko mi wé wé làa bŭ mi páaníló là a Núhŭso bïo yi. ¹⁹ Báawa, mi wań mi h́anání. Mi wé yí jiiiní mi mukání 6a wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà b́ioní yi mu bïo búenb́uen yi, lé bïo á bŭn sí a Núhŭso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí ćí mi zàwa sía à tèé 6a bàra.

²² Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho d́imíj́ná yi b́ioní búenb́uen yi. Mi wé yí wé mu 6a yïo yi mí dón à càráa le yèni 6a cón. Ká mi màhã wé sá na 6a yi lè le yi na wee ce, bïo mi wee kónbi o Núhŭso bïo yi. ²³ Mi wé wee sá tonló lée tonló, à mi h́en mi yiwa sáráa ho, à kéri lè mu lé o Núhŭso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bïo mi zŭ le o Núhŭso á à sáání mia, dén sáání so lé hã ḱia na ó o bàrá ká làa b́ia bïo sá a yi. Yía lé mi Núhŭso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká b́ia 6èn wee wé bïo yí térénna, bán ó o Núhŭso á à sáání yi á à héha làa bŭn, o máa hueeka nùpua mìn yi.

4

¹ Wobáaní júnása, mi wé wé bïo térénna á héhaa lè mi wobáaní. Lé bïo mi zŭ le minén mún Núhŭso wi ho wáayi.

Le zéenti lè le t́èenti bïo

² Mi yí ḱhi ho floró yi. Mi dé sòobéε ho yi à wé dé le Dónbeení b́arákà féεε. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeení h́en mí b́in-tente bueró jii na wen, bŭn na lé o *Krista bïo na lá sà yi. Lé bŭn bïo yi á ĩ wiráa ho kásó yi. ⁴ Mi fio na mii bèra a na à ĩ dàń zéeni mu wéréwéré làa bïo á ĩ ko à ĩ zéeni làa bŭ.

⁵ Mi wé zŭn miten buaró bia yínón 6a kèrètíewa t́ahŭ. Páahŭ lée páahŭ na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé 6a nùpua na zŭ hã b́ioní à wé bío hã b́in-tentewà, à wé dàń bío lè 6a nùpua làa bïo mu koráa.

⁷ O Tisiiki buée zéeni bïo á ĩ bïo karáa búenb́uen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dàńí yi á ĩ wa làa sòobéε. O wee sòobá míten à sáráa o Núhŭso tonló làa mi. ⁸ Bïo nón á ĩ wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zŭn bïo wa bïo karáa, o ò h́í mi sía. ⁹ O Oneziimu na wee lé mi cón á à bè mìn làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dàńí yi á ĩ wa làa sòobéε. O síidéro o Krista yi f́ará t́ina. Lé 6arén mí nùwá jún á à bè mìn buée zéeni bïo wó wa cón búenb́uen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yía làa mi páanía wi ho kásó yi á wee t́èení mia. O Baanabaasi 6àn za na 6a le Maaki mún wee t́èení mia. O búenló bïo f́era b́ia nón mia. Ká a buée d́ōn mia, à mi bua a sese. ¹¹ O Yeesu, yía 6a mún wee ve le Zusituusi wón mún wee t́èení mia. Ba *zúifùwa na lé 6a kèrètíewa t́ahŭ, á bán

mí dòn lé bĩa làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeenĩ bá-zàmu bĩo. Ba henía 1 s̄i. ¹² O Epafaraasi, yĩa wee lé mí c̄s̄n, á mún wee t̄èení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá m̄iten à flo f̄ééé mi b̄io yi bèra a na à mi s̄ladéro le Dónbeenĩ yi w̄ioka f̄ará t̄in, à wé 6a k̄èrèt̄iewa na d̄on vó, á yí máa titika le Dónbeenĩ s̄i b̄io wéró yi. ¹³ Inén 1 b̄eere m̄on b̄io ó o wee beéráa m̄iten lò làa sòob̄éé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá k̄èrèt̄iewa b̄io yi. ¹⁴ O Luki na lé o d̄òkòtúaràn, yĩa á 1 wa làa sòob̄éé, là a Demaasi mún wee t̄èení mia.

¹⁵ Mi t̄èení wàn zàwa lè wàn h̄inni k̄èrèt̄iewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún t̄èení a Ninfa lè 6a k̄èrèt̄iewa na wee kúee mún wán o z̄i yi.

¹⁶ Ká mi k̄àrána 1 v̄yahũ mu vó, à mi na ho ho Lawodisee k̄èrèt̄iewa kuure yi à bán mún k̄àrán. Ká bán mún tonía ho v̄yahũ na n̄on 6a yi á n̄on mia, à mi mún k̄àrán h̄on.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o N̄uhũso k̄àràfáa wo yi ò o wé sá à ho j̄ii sí.

¹⁸ Lòn b̄io lé Inén Poole lè 1 n̄in-bia á wee túa b̄io kà à na mia. Mi yi le mi yiwa sà m̄iĩ ho k̄àsó na á 1 wi yi. Le le Dónbeenĩ à wé mí s̄amu làa mia.

Ho nín-yání vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi

Vūahū túaró nūhū

Ho vūahū mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kòhū ló-beení. Ba kèrètɛwa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fára le. Ɛε ká a màhǎ yí dàrna yí kará bín yí míana. Lé bío á ho kàránló na ó o wee na á ba *zúífùwa búyí yí tà bío, á ba nɔn wo (Bè-wénia vūahū 17.1-17). Bío nɔn ó o túararáa ho vūahū mu lé ho tonló na ó o sá hūinía yi bín ó o wi ò o bíní sí jii.

Bío le kuure mu yí fára yí míana, ká bío le kèrètɛwa wee wé ká mu se búenbúen ó o ná, ó o wee zámaka mu bío yi, á wee hení ba sía le ba bánbá à ba kèrètɛmu wé va lè ho yahó. O bía ba nǐ-hía vèeró bío làa ba, làa bío ó o *Krista à bíní ì buen á bueé fé bía dó mí sía wo yi. O mún bía le ba wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūrìlowà tò mu wán le ho vūahū mu lé hǎa lé o Poole nín-yání vūahū na ó o túara. O túara ho hǎ lúlúio búarà-jun làa píru (50), lè ho búarà-jun làa píru làa dà-kéní (51) pǎahū o Yeesu teró món.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahū na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi, minén na bío sǎ a Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeení wé mí sǎamu làa mia à na ho hээрà mia.

Bío ho Tesaloniiki kèrètɛwa buan lè miten

² Wa wee dé le Dónbeení bǎrǎkà féeε mi búenbúen bío yi. Wa yí máa khí le Dónbeení fíoró yi mi bío yi. ³ Wa wee leéka mi bío fúuu wàn Maá Dónbeení yahó. Lé bío á mi yí dú parí mi síadéro le Dónbeení yi. Le waminí na wi mia lé dén nɔn á mi wee wéráa mu bè-tentewà. A mi síadéro wa Núhúso Yeesu *Krista yi á mún fára ðin. ⁴ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, wa zū mu le le Dónbeení wa mia á hueekaa à mi bío sí le yi. ⁵ Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa jini mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeení Hácírí pǎnká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bío lé ho túiá. Bío wa buan lè waten mi tǎhū à mi bío wé seráa á mi zū. ⁶ Bío warén wó á mi bò yi, á mún bò bío ó o Núhúso wó yi. Hǎrí bío mi lò wee be làa sòobéε mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeení bióní yi lè le sí-wεε, ðio le Dónbeení Hácírí wee na.

⁷ Bío mí wó ká lé bún á bia tà a Krista bío ho Maseduana lè ho Akayii kána yi búenbúen lá ko ba wé loní yi à wé. ⁸ Lé lè minén cón ó o Núhúso bióní ðin yi á sǎ jánáa ho Maseduana

lè ho Akayii yi. Mu yínǎn bǔn mí dòn. Mi Dónbeenǐ bío tàró á bènberá hǎ lùá búenbúen, á mu bǎn bíoró yáá wǎa jǔhǔ mía wa cǎn. ⁹ Ba nǔpua búenbúen wee bío bío mi bǔan làa wɛn bío, pǎahǔ na wa van mi cǎn yi. Ba mún wee bío bío mi pá hǎ wǎnna à mi tà le Dónbeenǐ binbirǐ na wi féε bío, á nǎn miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáyai ì buen, wón na le vènia. Orén Yeesu mu lé yia á à kǎní wɛn le Dónbeenǐ sí-cílé cítíi pǎahǔ.

2

Ho tonló na ó o Poole sá ho Tsaloniiki lóhó yi bío

¹ Wàn zàwa le wàn hǐnni, minén miten mǎn wa bǔenló mi cǎn cǔnú. ² Mi zǔ mu le sǎni wa bǔen mi cǎn, á ba beéra wa lò, á zùána wɛn ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeenǐ màhá henía wa sía á wa bueraráa le Dónbeenǐ bín-tente nǎn mia le hǎ kánkáa.* ³ Wa bè-biónii yí ðǐn bío na yí bon wán. Yilera na yí se mía wɛn. Wa yí máa cà à wa vǐnǐ nǔpue. ⁴ Bùé. Le Dónbeenǐ lora wɛn, á mǎn à wa ko làa bǔ, á le kàráfáa mí bín-tente wɛn á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínǎn nǔpua á wa le wa à wéé sía, ká mu lé le Dónbeenǐ. Dén na zǔ bío khǐina zoó wi wa sía yi. ⁵ Mi zǔ mu kénkén le wa bióni yínǎn ní-khènló bióni. Wa yí máa bío à cà bío nǔpue búí cǎn. Bǔn le Dónbeenǐ mí beere zǔ. ⁶ Wa mún yí cà à minén tàá ní-vio khòni wɛn. ⁷ Wa yáá lá ko à wa wé fé bío búí mi cǎn lé bío wa lé o *Krista tonkarowà. Éε ká wa màhá tà wayíira waten mi tǎhǔ làa bío ó o hǎ-jàa wé wayíráa mítén à loínáa mí zàwa yi bío síi. ⁸ Wa wa mia làa sòobéε lé bǔn nǎn á wa yí kǎjaa le Dónbeenǐ bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bío yi. Bǔn wee zéeni le mi bío bènǐn here wɛn dàkhǐina. ⁹ Wàn zàwa le wàn hǐnni, ho tonló na wa sá, làa bío wa lò bonnáa á mi zǔ bío. Wa sá le wisoni le ho tǐnàahǔ, bèra a na à wa bío yí wé sèró mi ní-kéní búí wán. Lé ká síi á wa wóráa á bueraráa le Dónbeenǐ bín-tente nǎn mia. ¹⁰ Minén na tà a Krista bío á wa bǔan waten sese yahó, á téréna waten. Bío ba dà à bío le wa wó khon yi á mia. Minén le le Dónbeenǐ lé mu seérása. ¹¹ Mi zǔ mu le mi ní-kéní kéní á wa bǔan làa bío ó o maá wee wé búa le mí zàwa bío síi. ¹² Wa nǎn hǎ yile-tentewà mia, á hǐina mi sía, á bía mu henía nǎn mia le mi búa miten làa bío le Dónbeenǐ síi vá yi. Dén na von mia à mi kéí le bá-zàmu cùkú yi.

¹³ Wa mún pá bǐnia wee dé le Dónbeenǐ bǎrákà bè-vio búí bío yi. Pǎahǔ na mi jǎ le Dónbeenǐ bióni wa jini yi, á mi yí bǔan le lòn nǔpue bióni, à mi bǔan le le le Dónbeenǐ bióni bío síi. Mu bon. Le bènǐn ló le Dónbeenǐ cǎn làa tǔiá. Le bióni

* 2:2 Mi loí Bè-wénia vǔahǔ 16.19-24; 17.1-9

mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bïo cón. ¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hinni, ho *Zudee kōhū kèrètłewa kuio na bïo sã le Dónbeenĩ yi bïo na sã 6a yi lé bñn bñn sũ á minén mún kãa yi. Le lònbee na yú 6a 6a *zúifùwa níi yi, lé dén lònbee so sũ á mìn zàwa mún beéra lè mi lò. ¹⁵ Lé barén zúifùwa yáania 6ó le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà. Lé 6a zúifùwa mún 6ó a Nùhũso Yeesu. Warén wa bεere á 6a beéra lò. Le Dónbeenĩ sũ bïo wéró mía 6a yi hũú. Bïo bïo wĩ 6a nùpua búenbúen yi á 6a tun wãna. ¹⁶ Wa lá wi à wa bue le Dónbeenĩ bionĩ à na bĩa yínɔn 6a zúifùwa yi à bán fen, á 6a wi 6a hè wɛn. Lé kà sũ á 6a wó à tíraráa mí bè-kora na 6a wee wé fεε jii. Εε ká mu véenĩ á le Dónbeenĩ sũ cã 6a yi.

O Poole sũ vá ò o mi ho kèrètłewa wán

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hinni, wa saawaa mìn yi á yú pãahũ à wa máa mi mìn, ká wa màhá wee leéka mi bïo. A wa wee bánbá, á wi wa mi mi wán, lé bïo á mi bïo wi wɛn làa sòobéc. ¹⁸ Lé bñn nɔn á wa lá wi à wa bini buee búεkĩ mia. Inén Poole wó mu lora dñn hã zen cúa-yɛn. Ká a *Satãni màhá hò wɛn. ¹⁹ Bïo nɔn á wa dórãa wa sĩa, á wi le sí-wεε yi, lé minén bïo yi. Lé minén lé le sãánii na á à wéé wa sĩa wa Nùhũso Yeesu yahó o khii bini bueenlò pãahũ. ²⁰ Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sí-wεε.

3

¹ Bïo wa míana wa máa jí mi sã, á wa jà wa yiwa san. Lé bñn nɔn á wa tò mu wán le wa à kεení ho Ateena lóhó yi wa dòn, ² à wa tonkaa wàn za Timotee mi cón, wón na wee sã le bín-tente bueró tonlò lè le Dónbeenĩ, dïo bïo ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi siadéro le Dónbeenĩ yi wíoka fárã dñn, ò o mún hení mi sĩa. ³ Lé bñn á à na ká minén búí máa díã míten á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáá zũ mu le warén na tà a *Krista bïo ko wa kãa le lònbee mu yi. ⁴ Bïo wa hĩa wi mi cón á wa fèra bía mu nɔn mia le wa lò ò be làa sòobéc. Mi zũ le bñn lé bïo 6èn wó. ⁵ Lé bñn nɔn á ĩ jã ĩ yi san á ĩ tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loñ bïo mi siadéro le Dónbeenĩ yi bïo karáa à bini buee bío na miĩ. Bïo dà-kénĩ á ĩ lá zãna yi, le jún-sĩ ó o *Satãni khã mia vñinía. Ká mu lá wó làa bñn se wa seéra waten mi bïo yi kãamãa.

⁶ Εε ká bïo ó o Timotee ló mi cón bueé dñn, á bïo ó o bía mi siadéro le Dónbeenĩ yi lè mi waminĩ dãnĩ yi léε sí-wεε bïo. O bía le ká mi san san lon wa bïo à mi sĩa wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bïo á warén mún wi à wa minãa mi wán bïo sũ. ⁷ Wàn zàwa lè wàn hinni, lé bñn nɔn wa yúráa le sí-hĩlè mi siadéro le Dónbeenĩ yi bïo yi le háciri yáaró lè le lònbee na wee yí wɛn yi. ⁸ Hã laà na ká wán á bïo mi can tĩna o Nùhũso yi á wee fání wa sãnia. ⁹ Wa yáá yí zũ bïo wa à dé lè le Dónbeenĩ

bárakà le sí-wεε na wa wee yí le yahó mi bïo yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeení yi lè wa sòobéε le wisoni lè ho tìnàahũ à wa làa mia bíní mi mín, à bïo fòora mia mi síadéro le Dónbeení yi bïo yi à wa tíi bűn jii.

¹¹ Le wàn Maá Dónbeení mí bεere lè wa Núhũso Yeesu à wíoka ho wōhũ na wa à bè bueé mináa mi wán. ¹² Le o Núhũso wé à le waminí na mi wa làa mín á mún wa lè 6a nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu 6onmín làa dïo á wa waráa mia. ¹³ Bűn ká a Núhũso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeení yahó, wa Núhũso Yeesu làa bïa búenbúen na bïo sá a yi bueuló pãahũ.

4

Bïo 6a kèrètíewa ko 6a bua lè miten

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa kenía mia làa bïo mi ì 6uaráa miten á bïo á à wé sínáa le Dónbeení yi. Á le làa bűn mi 6uan lè miten. εε ká wa màhã wee fio mu mi cón làa sòobéε á wee hení mu na mia o Núhũso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Hã yile-tentewà na wa nɔn mia á mi zũ. Lé o Núhũso Yeesu á hã ló yi. ³ Bïo le Dónbeení wee cà lé à minén mi kuio bïo sí le yi: Mi pa miten bïo ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi nĩ-kéní kéní zűn bïo mi ì hénínáa mi sánía yi mu bïo yi à héha làa bïo le Dónbeení síi vá yi. ⁵ Mi yí día miten à mu bïo na yí se poní wé 6úe làa bïo á bïa yí zũ le Dónbeení wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mín za mu bïo mu dání yi hùúu. Wa bïa mu nɔn mia vó á jà mi zeñ wán le bïa wee wé hñn wárá so síi ó o Núhũso síi á à cǐ yi á à cǐtí. ⁷ Bïo bïa bon, le Dónbeení yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wen à wa bïo sí le yi búenbúen. ⁸ Lé bűn nɔn ká yã pá hã bioní na ká, se mu yínɔñ nùpue á 6anso pá bïo. Mu lé le Dónbeení ó o pá, dïo wee na mí Hácírí mia.

⁹ Bűn khíina bín, á mu jũhũ mún wãa mía à 6a túa vũahũ na mia 6a kèrètíewa waminí dání yi. Bïo mi ì wañ làa mín á le Dónbeení zéenía làa mia vó. ¹⁰ Bűn lé bïo á mi yáa 6uan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana kōhũ búenbúen yi. εε ká wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à kerí mín wán ho héerà yi. Bïo bïo ciran mia lé bïo mi wé loñ. Mi wé sá à jǐá mi màkóo miten làa bïo wa heníanáa mu nɔn mia. ¹² Lé bűn á à na ká bïa yínɔñ 6a kèrètíewa wé è kǔnbi mia á mi bïo mún máa wé sèró o 6úi wán.

O Núhũso bini bueuló bïo

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zűn bïa húrún tũíá. Lé bűn á à na ká mi yilera máa yáa làa bïa yí dó mí sía 6a nĩ-hía

vèeró bïo yi bïo síi. ¹⁴ Wa dó wa sía le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bïo yi á le Dónbeení á à ve bïa húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Nùhúso bioní búí dání yi, á bïo kà lé bïo wa à bïo: Ká a Nùhúso khii bíníá buara, á warén na yïo á à wé lua hón pãahú so yi á máa dí bïa húrun yahó. ¹⁶ Le zèeré á à dé, á le Dónbeení wáayi tonkarowà nùhúso tãmu, lè le Dónbeení búaaní tãmu sã á à jí. Bún ká a Nùhúso mí bæere á à lé ho wáayi á à lii. A bïa húrun ká 6a dó mí sía o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Bún món á warén na yïo wi lua á le Dónbeení á à páaní ì lá làa ba há dùndúio wán á yòò sínáa o Nùhúso yahó. Bún ká wa à kerí là a Nùhúso fɛɛɛ. ¹⁸ Mi wé bïo há bioní mu na mín yi à henínaa mín sía.

5

¹ Wán zàwa lè wán hínni, mu nùhú míá à 6a túa vūahú na míá mu bïowa mu búenbúen bán wéró pãahú lè mu bán wizonle dání yi. ² Minén mi bæere yáá zū mu sese le o Nùhúso guenló á khii wé mu bè-víníkanií làa bïo ó o kònló wee wé buennáa ho tñàahú bïo síi. ³ Ká 6a nùpua khii wee bïo: «Wa wi ho héerà yi. Bïo na yí se máa yí wɛn.» Lé hón pãahú so 6a yïo buée tí ká mu bïo búenbúen fù lùnkáa mín yi 6a wán. Mu khii yòoka 6a wán làa bïo ó o há-sáníso sání vía wee wé yòokaráa o wán bïo síi o teró pãahú. Ba máa fen le wizonle mu zòh. ⁴ Ɛɛ ká minén wán zàwa lè wán hínni, minén bán míá le túbírí yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kònló bïo. ⁵ Mi búenbúen bïo sã mu khoomu yi, mi bïo sã le wisoni yi. Mu yínɔ́n tñàahú wa wi yi. Wa míá túbírí yi. ⁶ Awa, á mi yí le dãmu búe wɛn làa bïa ká bïo. Mi wa fání wa yïo à zún waten buaró mu bïo búenbúen yi. ⁷ Lé ho tñàahú á 6a nùpua wee wé da yi, á lé ho tñàahú á 6a mún wee wé nù khée yi. ⁸ Ɛɛ ká warén bán bïo sã le wisoni yi á wa ko wa zún waten buaró mu bïo búenbúen yi. Wa siadéro le Dónbeení yi, lè wa waminí á ko mu wé lòn háa táró báká na wa à zí á à paráa waten yi, á wa siadéro ho káníló bïo yi á ko mu wé lòn hõnló kónlè na wa wé è búñ. ⁹ Le Dónbeení yí léra wɛn cítii bïo yi. Le wi à le kání wɛn lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yïa húrun wa bïo yi, bèra a na ká wa yïo wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo páaní kerí mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sía ká síi, à wé séenika mín à mi siadéro le Dónbeení yi wé dé wán làa bïo mi yáá wee wéráa mu.

Há bioní na bïo henia nɔn 6a kèrètɛwa yi

¹² Wán zàwa lè wán hínni, wa wee fio bïo ká mi cón: Mi wé kònbí bïa wee sá le Dónbeení tonló mi cón, bán na ó o Nùhúso bàrá mi nùhú wán le 6a wé zéení mia. ¹³ Mi wé kònbí 6a, à

wañ 6a lè mí sòobéé le Dónbeenĩ tonló na 6a wee sá bïo yi. Mi kerĩ mín wán làa héérà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, wa pá bĩnía wee fio mia: Mi wé bïo 6a paríwà cón. Bĩa le hézání wi yi à mi hení bán sĩa. Mi wé sí 6a yídàwa. Mi wé ñi mi yiwa 6a nùpua búenbúen bïowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bïo, mi wé yí ðĩ yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín fěéé, à mún wé mu làa bĩa ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sĩa wa fěéé, ¹⁷ à yí khí ho floró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeenĩ bārakà bïo búenbúen yi. Bũn lé bïo le Dónbeenĩ cà minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cón.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeenĩ Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenĩ ñi-cúa na lé wee fěé á mi yí pí à wé làa kàakó-bïo. ²¹ Mi wé cincií mu bïo búenbúen vé, à lén bïo se mu yi à 6ua. ²² Mu bïo na yí se lè mí síiwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeenĩ na wee na ho héérà lé ðio wé à mi kerĩ lè lerén bïo binbirí. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànákà, lè mi sánía à le pa bïo à fianí yí zo, à lònínáa wa Nùhũso Yeesu Krista búenlò. ²⁴ Le Dónbeenĩ na von mia wee wé bïo le dó mí ñii le mí ì wé. Lerén lé ðio á à wé mu á à tíí ñii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé fio na wen.

Le tènĩ

²⁶ Mi tènĩ wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètíewa búenbúen yi lè le kònbi.

²⁷ I ðĩn o Nùhũso wán wee 6ón6ónínáa mia, le ho vūahũ na kà à mi kàrán le 6a kèrètíewa búenbúen ñí.

²⁸ Le wa Nùhũso Yeesu Krista sãamu à kerĩ làa mia.

Ho ɲun nɪi vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi

Vūahū túaró ɲúhū

Ho vūahū mu na kà yi, ó o Poole binia lá a Núhúso buenló bɔo wee zéeni yahó. Lé bɔo ɓa núpua ɓúí hía wee bío wéréwéré le o ɓuara vó. A mu dó le zánii ɓa kèrètɛwa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bia le sání ò o Yeesu biní buen, ó o nǐ-súmúí ɓúí á à híní ì káaní ɓa núpua, á ɓa à sánsá le Dónbeení. Ba ɓúí wee leéka le bɔo ó o Núhúso buenló wáa sùaráa kà sii, á mí ì kɛɛní máa wé è sá dèɛ, á ɓa ninzáwa wé è dǐnǐ. O o Poole pá mu, ò o bia bɔo kà nɔn ɓa yi: «Yia yí wí ò o wé sá dèɛ, á ɓànsò ɓèn mún yí ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahū á pɔina bɔo yɛn bɔn mɔn ó o ɓèn túara hía kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivɛn là a Timɔtee á wee túa ho vūahū na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètɛwa kuure yi, minén na bɔo sá wàn Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista wé mí sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Núhúso Yeesu ɓueé fɪ le citii

³ Wàn záwa lè wàn hínii kèrètɛwa, wa ko wa wé dé le Dónbeení bárakà féɛɛ mi bɔo yi. Mu téréna à wa wé mu, lé bɔo mi siadéro le Dónbeení yi wee va lè mí yahó làa sòobéɛ, á le waminí na mi nǐ-kéní kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé bɔn nɔn wa wee khòonínáa waten ɓa kèrètɛwa kuio tɔahú bɔo mi tà fàrá dǐn sese bɔo yi, làa bɔo ɓa núpua ɲina mia á wee beé mi lò à mi pá tà dó mi sía o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéeni le le Dónbeení citii fɪló téréna. Lé bɔn ñ na ká mi ì koñ lè le Dónbeení bá-zámu, bɔo mi lò wee be bɔo yi. ⁶ Bɔo téréna lé bɔo le Dónbeení á à wé. Bía wee beé mi lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeení khii na há vūríná yi làa wɛn pàahú na ó o Núhúso Yeesu khii yòó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pànká wi á ɓueé líí zéeni mítén. ⁸ O ò buen ho dǔhú na yèkèyèkè yi, á ɓueé beé bía yí wi ɓa zǔn le Dónbeení lò, á yí máa bè wa Núhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lònbee na ɲii mia lé dǐo á à yí ɓa. Le Dónbeení á à ɲa ɓa à ɓa á khèn lerén lè mí dànló na cùkú wi yi. ¹⁰ Nɔnzoñ na o ò lé á à buen yi, á bia bɔo sá a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bía dó mí sía o yi á à mi a, á à zámaka a bɔo yi. Minén mún ñ kɛní ɓa tɔahú, lé bɔo mi tà le bióní na wa buera nɔn mia bɔo.

¹¹ Lé bɔn nɔn wa wee fɪo féɛɛ mi bɔo yi. Wa wee fɪo le Dónbeení yi le le wé à mi koñ lè ho veró na le von làa mia.

Wa wee fio le le Dónbeenĩ dàrló pànká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéró lè mi sɔadéro le Dónbeenĩ yi à le Dónbeenĩ tíi ɲii. ¹² Ká mu wó làa bũn, á wa Ƴúhũso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bĩo yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bĩo yi. Bũn lé wàn Dónbeenĩ là a Ƴúhũso Yeesu Krista sáamu.

2

Bĩo zéenia le Dónbeenĩ zúkúso dánti yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bĩo ciran wa Ƴúhũso Yeesu *Krista ɓuenló lè wa fémínló làa wo bĩo, á wa wee fio mia ² le mi yí dèenĩ lùnká mi yilera à wé lè mi ɲúná mia bĩn, ka lè o Ƴúhũso ɓuara mi ɲá sá. Mu dà à wé le mu fɛera nɔn mia lòn Dónbeenĩ ɲi-cúa, tàá mu bía nɔn mia, tàá mu zéenia le wa ka lè wa túara mu ho vũahũ yi nɔn mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bĩo ɓuí sɔí huúu, lé bĩo le wizonle mu máa dā ká ɓa nùpua á yí káa, á yí pǎ le Dónbeenĩ bĩo. A le Dónbeenĩ zúkúso*, yĩ ɲúhũ sú á yí zéenia mítén yí vó. ⁴ Bĩo ɓa nùpua wee ɓuaaní ɓúenɓúen lòn doffina ó o ò firáa. O ò yòoní mítén bũn ɓúenɓúen wán. O khii hení mí sɔí á yòò zo le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á zoó keení ká a bío le mínén lé le Dónbeenĩ. ⁵ Bĩo á ñ hĩa ñiñ yí ló mi cɔn, á ñ bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wáa zũ bĩo ɓuan wo ñiñiá bĩo ká wán. Lé bũn nɔn ó o máa zéeni mítén ká mu yínɔñ ho pǎahũ na fèra bò díá dɔn. ⁷ Mu bè-sũmúí na bĩo sànkáa á dèenía ɓúakáa wee wé. Pǎahũ na á bĩo pǎ ɓuan mu ñiñiá á à khèn làa bũ, ⁸ bũn ká le Dónbeenĩ zúkúso màhá à zéeni mítén. O o Ƴúhũso Yeesu ɲii sònsámu pànká á à ɓúe o. O ò yáa wo lè mí ɓuenló pànká. ⁹ Le Dónbeenĩ zúkúso mu khii ɓuen là a *Satáni dàrló, á ɓueé wé mu yéréké biowa lè mí sɔíwà á à khà lè ɓa nùpua. ¹⁰ Hã wén-kora lè mí sɔíwà o ò wé á à khà làa bĩa wee vɔini mítén. Ba wee vɔini mítén lé bĩo ɓa pǎ ho tũiá poni na dà ɓa wee kání, á yí wa ho. ¹¹ Lé bũn nɔn á ho pànká na wee vɔini á le Dónbeenĩ á à dé ɓa yi, bèra a na à ɓa dé mí sɔí bĩo yí bon yi. ¹² A bĩa ɓúenɓúen na yí máa dé mí sɔí ho tũiá poni yi à ɓa wee wéé mí sɔí mu bè-kora wéró yi, bán ɓúenɓúen ɲúná á à sí.

Le Dónbeenĩ hueekaa mia á kánia

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén na ó o Ƴúhũso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenĩ bǎrákà fɛɛɛ mi bĩo yi. Lé bĩo mu nín-yání, á le Dónbeenĩ hueekaa mia le mí ñ kání lè mí Hácírí pànká, ñio wee wé à wa bĩo sɔí le yi, à séeni bĩo mi dó mi sɔí ho tũiá poni yi. ¹⁴ Lé bũn le Dónbeenĩ von mia bĩo yi le bín-tente na wa buera nɔn mia pànká yi. Le von mia bèra a na ò o Ƴúhũso Yeesu *Krista cùkú à mi níi keñ yi.

* 2:3 Dónbeenĩ zúkúso: O zúkúso mu lé o Satáni tonkaro. O pǎ le Dónbeenĩ bĩo. Orén mí bèere làndá na ó o bò yi mia. Le Dónbeenĩ dánkáa wi o wán fɛɛɛ.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, lé b̄un n̄on à mi cén hení mi lò, à fàrá d̄in. B̄io wa b̄ia lè wa j̄iní n̄on mia làa b̄io wa túara h̄ã v̄onna yi á kenía làa mia à mi bè yi sese. ¹⁶ Wa N̄uh̄so Yeesu Krista mí bæere lè wàn Maá Dónbeení á wó á wa yú le sí-hebúee na j̄ii mía lè le sídéró binbirí. ¹⁷ Le 6a wíoka dé mi sí-hebúee wán, à na ho pànká mia, h̄ã mi ì wéráa mu b̄io búenb̄uen na se, mi b̄ioní lè mi wárá yi.

3

Mi wé flo na w̄en

¹ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, mu véení á mi wé flo na w̄en bèra a na ò o N̄uh̄so b̄ioní wíoka wé dàñ b̄en fè h̄ã lua f̄uaf̄uà à le yí ho cùkú h̄ã lòn-vio yi làa b̄io á le b̄io wóráa minén c̄s̄n b̄io síi. ² Mi mún flo à le Dónbeení k̄aní w̄en 6a n̄i-kora lè 6a n̄i-s̄umáa n̄iní yi, b̄io 6a búenb̄uen ȳin̄óñ n̄upua na wee tà à dé mí sía le Dónbeení yi. ³ Ēe ká a N̄uh̄so wón le mí ì wé b̄io na ò o wé mu. O ò sí mia á à pa mi b̄io ó o n̄i-s̄umúí máa yí mia. ⁴ O N̄uh̄so h̄ina wa sía mi b̄io yi, o wee zéení mu na w̄en le b̄io wa henía n̄on mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà f̄é̄e. ⁵ Le o N̄uh̄so séení mia mi yilera yi, à mi war̄ le Dónbeení, à mi mún dàñ wé j̄i mi yiwa làa b̄io ó o *Krista j̄anáa mí yi b̄io síi.

Mi wé sá làa b̄io á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, wa wee hení mu ù na mia wa N̄uh̄so Yeesu *Krista yèni yi, le b̄ia búenb̄uen na lé 6a paríwà mi f̄ah̄ú á yí máa 6ua mítén héha lè ho kàránlò na wa n̄on mia, á mi pa mítén b̄io yi. ⁷ Minén mi bæere z̄ú b̄io mi ì 6ua lè mítén á à wéráa lè wa b̄io. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o 6úi yí díinía k̄amáa. B̄uée! Wa sá á lò bon làa sòobé̄e le wisoni lè ho t̄in̄aah̄ú, bèra a na à wa b̄io yí wé sèró mi n̄i-kéní woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú b̄io yi, á wa lá dà à b̄io le mi wé séení w̄en. Ēe ká wa lè wa máa b̄io mu. Wa wó mu ká síi á zéení làa mia le mi bè yi. ¹⁰ P̄aah̄ú na wa kera mi c̄s̄n á b̄io kà lè b̄io wa henía n̄on mia: Yia yí wi ò o sá d̄è̄e, á 6ànso 6èn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee b̄io làa mia ká síi lé b̄io wa wee j̄i le 6a 6úi wi mi f̄ah̄ú lé 6a paríwà. Ba yí máa sá d̄è̄e. Ba bè-wénia 6úi mía ká ȳin̄óñ à dé mítén 6a n̄i-vio b̄iowa yi. ¹² Bán n̄upua so á wa wee flo á à hení b̄io ká á à na yi o N̄uh̄so Yeesu Krista yèni yi, le 6a ko 6a wé sá à dàñnáa mítén 6ua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn h̄inni, minén bán yí le mi bàrá tè mu b̄io na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a 6úi p̄á le mí máa bè b̄io wa b̄ia ho v̄uah̄ú na ká yi, à mi z̄ur̄ 6ànso b̄io, à wé yí va d̄ã a, á h̄ã n̄iyio ò dí o. ¹⁵ Ēe ká mi màh̄ã yí wé o lè mi z̄úkúso, ká mi wé zéení a lè m̄n̄ za b̄io síi.

Hã dúbuaa lè le t̄è̄nti

¹⁶ Le o Nuhũso mĩten, yĩa l e ho h eer a b anso,   w e na ho h eer a mia h a p onna b uenb uen yi f    . Le o Nuhũso keɛn l e mi b uenb uen. ¹⁷ L e In en Poole l e   n n-bia   te le t en i na k  b o wee t a.   wee w e t a mu   v enin a   v nna. L e b n le   v nna t ar  s i. ¹⁸ Le o Nuhũso Yeesu Krista w e m  s amu l e mi b uenb uen.

Ho nin-yání vūahū na ó o Poole túara nɔn o Timotee yi

Vūahū túaró nūhū

O Timotee ɓàn maá hía lé o *Κερεσι n̄i, ká ɓàn nu hía lé o zúifù h̄inzoró, á lé o kèrètɛ. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeen̄i b̄ion̄i ho Lisitere lóhó yi. Mu p̄ahū ká a Timotee lé o yàrónza f̄ɛɛ. O hía dó mí s̄i le Dónbeen̄i yi làa sòob̄ɛɛ (Bè-wénia 16.1-3). A lá b̄un̄ j̄ii wán, ó o Timotee wáa bò a Poole yi á ɓa wee sá le Dónbeen̄i tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole v̄ɔnna na ó o túara nɔn o Timotee yi lé h̄a b̄io j̄un.

Ho nin-yání vūahū yi ó o b̄ia b̄iowa b̄io t̄in b̄io:

1. O j̄à ɓa kèrètɛwa zeñ wán le ɓa pa mít̄en b̄ia wee kàrán ɓa lè mu b̄io na yí bon b̄io yi.
2. O zéenia b̄io ɓa kèrètɛwa ko ɓa wé ɓuaan̄ináa le Dónbeen̄i. O mún zéenia b̄io á ɓa kèrètɛwa ɓúenb̄úen, lè ɓa kuio n̄i-k̄ia làa b̄ia wee séen̄i ɓa ko ɓa ɓua lè mít̄en.
3. Mu véen̄i ó o Poole zéenia b̄io ó o Timotee ko ò o ɓua lè ɓa kèrètɛwa à dàñ sáráa le Dónbeen̄i tonló sese.

Le t̄ɛn̄i

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé b̄io le Dónbeen̄i na lé wa k̄an̄ilo là a Yeesu Krista mu le í sá ho tonló mu konloon. ²Timotee, lé ūn̄én á í wee túa ho vūahū na kà á à na yi, lé b̄io á wa s̄ladéró o Krista yi d̄an̄i yi á ūl̄é í za. Le wán Maá Dónbeen̄i là a Yeesu Krista na lé wa Nūh̄iso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ɓa na mí wamin̄i lè mí h̄ɛr̄a mia.

Yi háciri b̄ia wee v̄ini ɓa n̄upua lè mí kàránl̄ó yi

³Làa b̄io á í b̄iaráa mu nɔn foñ, día à ū k̄ɛn̄i ho Ef̄ɛze yi. Ba n̄upua ɓúí wi ho lóhó mu yi á wee v̄in̄i ɓa n̄upua lè mí kàránl̄ó. Cén h̄è ɓa le ɓa día mu. ⁴Mún b̄io na ɓa yi le ɓa yí na mít̄en h̄a w̄ahio bè-b̄ion̄i yi, làa b̄io á ɓàn ɓuaawa b̄io wóráa b̄io b̄ioró. B̄un̄ lé b̄io wee dé le w̄aan̄i na here ɓa p̄ahū, mu yí máa wé à ɓa na mít̄en b̄io le Dónbeen̄i le mí ì wé yi, á wa yí dà máa z̄ūñ b̄io le Dónbeen̄i le mí ì wé ká wa yí dó wa s̄ia le yi. ⁵B̄io nɔn á í le ū b̄ioráa mu na ɓa yi lé b̄io á ɓa ko ɓa wañ mí ninzàwa. Ká ɓa le mí wa mí ninzàwa á ɓa ko à ɓa s̄ia ce à wé le h̄a yile-tentewà, à dé mí s̄ia ɓúenb̄úen le Dónbeen̄i yi. ⁶H̄ón wén-tentewà so ɓúenb̄úen á ɓa ɓúí p̄á día à ɓa wee v̄in̄i mít̄en lè le w̄aan̄i-k̄an̄lè na n̄úh̄ú mia. ⁷O *M̄oyiize l̄andá kàránl̄ó lè ɓa n̄upua b̄io á ɓa wee hen̄i ká b̄io ɓa wee b̄io làa b̄io ɓa wee kàrán á ɓarén mí b̄ɛere yí z̄ū kúará. ⁸Mu bon, o

Moyiize làndá se, ká wa wee bè ho yi làa bïo á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bàrá nùpua na téréna bïo yi. Bùéé! Bïa ho bàrá bïo yi lé bïa yí máa bè le Dónbeenĩ bïonĩ yi, lè 6a nĩ-káania lè 6a nĩ-sūmáa, lè 6a bè-kora wérowà. Ho bàrá bïa yí máa kǎnbi le Dónbeenĩ, làa bïa wee 6ua míten lè le bïo jùhũ mía bïo yi, làa bïa wee 6úe mí maáwà tàá mí nuwà bïo yi. Nĩ-6úe lée nĩ-6úe á ho bàrá bïo yi. ¹⁰ Ho mún bàrá bïa wee wé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà, lè 6a báawa na wee da lè mí ninzàwa báawa, làa bïa wee yéé 6a nùpua bïo yi. Ho làndá mu bàrá 6a sabín-fúaalowa làa bïa wee dé mí jíní na ká 6a máa bè mu yi bïo yi. Ho bàrá bïa 6úen6úen na yí máa bè ho kàránlò na téréna yi bïo yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa lè le Dónbeenĩ cùkúso bín-tente. Le Dónbeenĩ na wee wé mu bè-tentewà lé dén kàràfáa le bín-tente mu miĩ.

O Poole wee dé o Krista bārākà

¹² I wee dé wa Nùhũso Yeesu *Krista bārākà lé bïo ó o non ho pánká miĩ á ĩ wee sáráa o tonlò. I wee dé o bārākà lé bïo ó o láa miĩ, á léra mi wó lè mí ton-sá. ¹³ Inén na fù wee yáa o yèni, á wee beé bïa tà a bïo lò, á mún wee là a, èè ká arén wón màhá zūna ĩ màkárí lé bïo á ĩ lá yí zū bïo á ĩ wee wé, á ĩ yí dó ĩ sii wo yi. ¹⁴ Wa Nùhũso Yeesu Krista wó mu sãamu lè mí síwà làa mi. O wó á ĩ dó ĩ sii wo yi, á wa a, á mún wa 6a nùpua. ¹⁵ Bïo á ĩ wee bïo ká láayi wi á ko à 6a nùpua dé mí sïa mu yi: O Yeesu Krista 6uara ho ðimíná yi bèra a na à 6a bè-kora wérowà kání. A inén lé yïa lé o bè-kora wéro po bïa ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá zūna ĩ màkárí, inén na bè-kora wi po bïa ká, á jà mí yi ĩ bïo yi. O wó mu á zéenia lè 6a nùpua na khiĩ tà a bïo á à yíràa le mukání binbirĩ na máa vé. ¹⁷ Le 6a nùpua 6úen6úen dé ho cùkú le Dónbeenĩ yi à wé kǎnbi le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi féeè, á wee dí le béenĩ féeè. Lerén mí dòn lé le Dónbeenĩ. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sïi

¹⁸ I za Timotee, bïo ká lé bïo á ĩ hení ì na foñ, à héha lè há bïonĩ na le Dónbeenĩ jì-cúa fèerowà yáania bïa ũ dání yi, bèra a na ũ sii wé here le bín-tente tonlò na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ũ sii, à sá ho lè le yi na se. Ba nĩ-dòndáa 6úi pã bũn á 6a 6èn yí bínía yí dó mí sïa le Dónbeenĩ yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himenèè là a Alekisandere wi t̃ahũ. A ĩ dia 6a á 6a bïo sã a Satãni yi, bèra a na à 6a yí bíní yí là le Dónbeenĩ.

2

Bïo á wa ko à wa wé fio bïo yi

¹ Bïo á à wé here mia á à dí bïo ká 6úen6úen yahó lé bïo ká: Mí wé fio le Dónbeenĩ yi lè mí sòobèè, á 6ón6óní le, á dé le bārākà 6a nùpua 6úen6úen bïo yi. ² Mí wé fio na 6a bá-zàwa

lâa bîa á ho pánká wi níi yi búenbúen yi, lé bûn ñ na ká wa à keñ ho héerà yi, á à wé waten, á mún wé è wé hã wára na se. ³ Ho fio à na 6a nùpua yi léé bîo na se, á mu mún sí le Dónbeení na káníá wén yi. ⁴ Le wi à 6a nùpua búenbúen kání à zûn ho tûiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeení léé dà-kéní. A yîa wi 6a nùpua lâa de pãahû léé ní-kéní. Wón lé o Yeesu *Krista na 6ueé wó a nùpue. ⁶ O 6uara 6ueé ñon mítén á káníanáa 6a nùpua. O wó mu á zéeníanáa le le Dónbeení wi le kání 6a nùpua búenbúen ho pãahû na mu ko yi. ⁷ Lé bûn bîo yi á le Dónbeení wórâa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le í kàrán bîa yínón 6a *zúifùwa, à 6a dé mí sía le yi. Bîo á í mà kà léé tûiá poni, sabéré mía mu yi.

Bîo 6a hãawa ko 6a wé 6ua lè mítén

⁸ Awa, á bûn lé bîo ñon á í wi à hã lùà búenbúen yi à 6a nùpua hóoní mí níní dá ho wáayi à florâa. Ba yí le mí sía cî mín yi, 6a mún yí zá lâa mín à wérâa mu. ⁹ I mún wi à 6a hãawa sía zíló à héha lâa bîo mu korâa 6a nùpua búenbúen cón. Ba ko 6a wé dé le kônbií mí sía zíló yi, à wé 6ua mítén sese. Le 6a jún-vání wíokaró yí wé bîo na à na ká 6a nùpua wé è loñ 6a yi. Hã donkhue-sía na wó lè ho sánú tàá bè-vio 6úí na yàwá here à 6a wé yí zî. Ba yàá pá yí ko 6a wé zî hã sía na yàwá here dàkhíina. ¹⁰ Eε ká 6a wé sòobá mítén à wérâa hã wára na se. Bûn lé bîo 6a hãawa na le mí wee kônbi le Dónbeení ko 6a wé 6ua lè mítén. ¹¹ Ho kàránló pãahû á 6a hãawa ko 6a wé tété à bé zo à jínáa yîa wee na ho kàránló cón. ¹² I yí tà le 6a hãawa wé kàrán 6a báawa, tàá à 6a yí pánká 6a wán. Ba ko 6a wé keení sîuní. ¹³ Mu bon, o Adâma lé yîa le Dónbeení má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Eεve. ¹⁴ A mu mún yínón o Adâma lé yîa ó o *Satâni sîna, o hãa lé yîa ó o sîna, á lé wón lé yîa yí bò le Dónbeení bè-bíonii yi. ¹⁵ Hàrí bîo mu wó kà á 6a hãawa á à kání 6a hãmu bîo yi, ká 6a dó mí sía le Dónbeení yi, á le waminí wi 6a yi, á wee 6ua mítén sese lâa bîo le Dónbeení le mu korâa.

3

Ba kèrètíewa kuure ya-diwá

¹ Bîo á í mí ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí 6a kèrètíewa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zûn mítén 6uaró à wékheró bîo yí mí léé yi. O ko ò o wé hãa yà-kéní 6ânso. O wára ko à hã wé se, à wé o nùpue na bîo búenbúen ó o wee wé kãna, á 6a nùpua wee kônbi. O mún ko ò o zûn 6a ní-hání 6uaró, à zûn 6a nùpua kàránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, 6ueé. O síi ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí síi le wáí yi. ⁴ O ko ò o dàñ mí zii nùpua 6ua, ò o zàwa wé jí

a cǎn, à wé kǎnbi o. ⁵ Ká a nùpue hía yí dà mí kùrú zǐi nùpua máa ɓua, ó o ò wé kaka à dàñ ò ɓuaráa ɓa kèrètɛwa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na siidéro o *Krista yi ðin yí míana, bèra a na o hía yí yòní mítén mu ɓio yi, à le Dónbeení siini a jùhú làa ɓio le siiníanaa o Satáni jùhú ɓio sii. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee ɓua mítén sese à ɓia yínɔñ ɓa kèrètɛwa wé kǎnbi o o wén-tentewà ɓio yi, bèra a na à bè-kohó ɓio yí mí lɛé wo yi, ò o Satáni hía yí yí o ví.

Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ɓio

⁸ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ko à ɓa wé ɓa nùpua na wee ɓua mítén sese, à yí wé jini jùn ɓànsowà. Ba yí ko ɓa wé jù ho *divén dà mí ní wán, à sòobá dé mí sɛi le wári càrò yi. ⁹ Le Dónbeení tǔiá poni ɓioní na le zéenia há siadéro le yi dání yi á ɓa ko ɓa wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè ɓa kèrètɛwa kuure ton-sáwá à mi loñ ɓa ká fianí mía ɓa yi, ká ɓa dà à sá ho tonló mu, à mi wáa ɓua bán. ¹¹ Ba hánání ko à ɓa ɓua mítén sese, à yí wañ há ni-jùà. Ba ko ɓa wé ɓa nùpua na ɓio ɓúenɓúen ɓa wee wé kǎna, à láayi keñ mu ɓio ɓúenɓúen yi. ¹² Ba kèrètɛwa kuure ton-sá ko à ɓàn háa wé yà-kení, o ko ò o dàñ mí zàwa lè mín zǐi nùpua ɓua. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá na tonló se bán á ɓa nùpua wee kǎnbi, á ɓa poní á à sɛn á à ɓioráa o Yeesu na ɓa dó mí sia yi ɓio.

Mu ɓio zǔnló na wa wee yí o Krista yi cǎn

¹⁴ I wee leéka à ì ɓuen ù cǎn hen làa cǐnú. Eε ká i wee túa ɓio ká ¹⁵ bèra a na ká i míana ɓuararáa à ù pá zǔn ɓio á ù ɓuaráa ũten ɓa kèrètɛwa kuure yi. Dén kuure so lé ɓa kèrètɛwa zǐ-jùhú na ɓio sá le Dónbeení yi. Le kuure mu lé ðio sá ho tǔiá poni ðnía làa ɓio á há ɓòròɓòròwa wé sínáa le zǐi ðní ɓio sii, lé lerén á ho tǔiá poni mu ðin wán. ¹⁶ Le Dónbeení bè-sànkani na le zéenia làa wɛn wa siadéro o Yeesu yi dání yi ɓèntɛn lée bè-beeni.

O Krista

ɓueé wó a nùpue,

á le Dónbeení Hácírí vèenia wo zéeniaanaa le o ɓio bon.*
O o zéenia mítén lè le Dónbeení tonkarowà na ho wáayi.

O ɓio buera nɔn há síwà ɓúenɓúen yi.

Ho ðimíjána yi á ɓa nùpua dó mí sia wo yi.

Le Dónbeení yònía wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeení bè-wénia ɓúenɓúen se

* 3:16 Mi loñ Oroomusa vūahú 1.4

¹ Le Dónbeenĩ Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho ðímíjá véro khíi dñn á 6a nùpua búí wáa à khí á máa dé mí sía le Dónbeenĩ yi. Ba à yèrémá khíi bè mu bïowa na wee khà 6a nùpua vīnī yi, lè 6a cínáwa kàránló yi. ² Bán nùpua so wee ti bïo wi 6a yiwa yi ká 6a fūaa hã sabíoní à vīnínáa 6a nùpua. Ba bè-leékana yi, á 6a yí zū bïo se làa bïo yí se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè 6a nùpua lè mu bè-dínia búí díró ká le Dónbeenĩ ñòñ léra mu ho díró bío yi, bèra a na à bía dó mí sía o *Krista yi, na zū ho tūiá poni wé dé le Dónbeenĩ bárakà díráa mu. ⁴ Bïo le Dónbeenĩ léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bárakà mu bío yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeenĩ bíonĩ lè ho floró lé bún wee wé à mu bío búenbúen ce le Dónbeenĩ yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Bún bïowa so na ká búenbúen á ù kàrán lè 6a kèrètíewa, bún ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeenĩ bíonĩ wee kàrán fēēē ù sliđeró le yi bío yi, làa bío fo bòráa bío 6a kàránna làa fo yi bío yi. ⁷ Há wáhio na yí máa zéení mu bè-tente là a nùpue, hĩa yí héhaa lè wa siđeró le Dónbeenĩ yi á ù pī bío. Bío fo ko à ù wé lé ho kení ūten làa bío á fo ò bèráa le Dónbeenĩ yi sese. ⁸ Bío fo ò kení lè ù sánia lée bío na dà fo wé è séení. Éé ká ho sòobá ūten à wé bè le Dónbeenĩ yi sese bún cúnú wi bío búenbúen yi, lé bío á yia bò le Dónbeenĩ yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukáni binbirĩ yi há laa na ká wán, lè ho yíró na lua yi. ⁹ Le bíonĩ na ká lée bíonĩ na láayi wi á 6a nùpua ko 6a tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bío wa dó wa sía wee lòní bío le Dónbeenĩ na wi fēēē le mí ì wé. Le lé 6a nùpua búenbúen kánilo, sònkú bía dó mí sía le yi. ¹¹ Bún lé bío á fo ko à ù bè hení à wé kàrán lè 6a nùpua.

Bío á fo ko ù bua lè ūten

¹² Yí día le 6a zùanì foñ lé bío á fo lé o háyónza. Éé ká ù màhá bua ūten sese à bía dó mí sía le Dónbeenĩ yi mi à bè yi: Ū bíonĩ yi, ù wára yi, bío á fo wa lè 6a nùpua yi, ù sliđeró yi lè ù sli na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá ūten à kàrán le Dónbeenĩ bíonĩ vūahũ à na 6a kèrètíewa yi. Wé hení 6a sía à kàrán 6a à paráa ì buenló. ¹⁴ Le Dónbeenĩ Hácírí hãmu na fo yú á ù yí wé làa bío na jùhũ mía. Fo yú mu á héhaa làa bío le Dónbeenĩ jì-cúa fēerowà bía pāahũ na á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bío á ì zéenia làa fo búenbúen á ù wé sòobá ūten à wé wé. Na ūten búenbúen ho tonló mu yi à 6a nùpua mì bío á fo wee varáa lè ù yahó. ¹⁶ Pa ūten bío fo wee guaráa ūten làa bío fo wee kàrán lè 6a nùpua dání yi. Fára ðin à bè le Dónbeenĩ yi mu búenbúen yi. Ká fo dàrina wee wé làa bún bío, á ünén ù bēere á à kání ūten á mún ñ kání bía wee jí ù bíoní.

5

¹ Wé yí là hεεrè làa nǐ-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbi, à kεí lè o lé mǐn maá. Ba yàrówá á ù wé zéení lè mǐn zàwa bǐo sǐi. ² Ba há-kíá ù zǔrǐ ǒuáró à kεí lè ǒa lé mǐn nuwá. Ba há-yàrówá á ù wé zéení lè mǐn hǐnni bǐo sǐi, ká ù màhá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháwa na wi ǒa kèrètíewa kuure yi bǐo

³ Wé pa ǒa maháwa bǐo, sǔnkú bǐa nùpua na wee loí ǒa yi mǐa. ⁴ Ká maháa zàwa tàá o mònmanía wi á ǒa ko ǒa zǔrǐ le ǒarén lé bǐa ko à ǒa wé loí mǐn zǐ-jǔhǔ bǐo. Ká ǒa wee wé ká se ǒa wee wǐ bǐo á ǒàn nùwá lè ǒàn ǒuaawa wó nǎn ǒa yi khǐina. Bǔn lé bǐo sǐ le Dónbeenǐ yi. ⁵ Ká a maháa na nùpue na à loí wo yi mǐa, ó o kará mí dòn, wón bǐo ǒúenǒúen ó o dó le Dónbeenǐ níi yi. O wee fio le Dónbeenǐ yi à ǒónǒóní le le wisoni lè ho tǐnàahǔ à máa khí. ⁶ Ká maháa na ǒèn wee wé bǐo sǐ a yi, wón ka lè o húrún hǎrǐ ká a yǐo wi lua. ⁷ Bǔn lé bǐo á ù hení na ǒa yi, bèra à na à wékheró bǐo yí mǐ léé ǒa yi. ⁸ Ká a nùpue yí máa loí bǐa làa wo te mǐn yi, sǔnkú bǐa bǐo sǎ a yi binbirǐ, se bǐo ó o le mí dó mí sǐi o *Křta yi ó o bǐnía mǎn. O yáá sǔnsǔmána po yǐa yí dó mí sǐi wo yi.

⁹ O háa na lúlúio yú ho ǒúará-tǐn lé yǐa ko ò o mǐ dé ǒa maháawa tǐahǔ, o ko ò o wé o háa na yan le cúékúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ǒa nùpua wee kònbi o wén-tentewá na ká bǐo yi: O ǒuan mí zàwa sese, o tà á ǒa nǐ-hǎnǐ làara a wán, o seera bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi zení,* o séeníá bǐa yú le lònbee lè mí sǐiwá, há wén-tentewá lè mí sǐiwá cèrèε ó o wó.

¹¹ Ká ǒa mahá-fla bán ù lén níi. Lé bǐo á pǎahǔ na ká mu yaamu bǐo wi ǒa yi, à ǒa sǐa bǐo wéró wé à ǒa bǐnǐ a Křta mǎn. ¹² Ká ǒa wó ká, se ǒa júná sú lé bǐo á bǐo ǒa dó mí jǐnǐ le mí máa ya á ǒa yára.

¹³ Hen ká fo mà ǒa dó ǒa maháawa jǐi á ǒa wé è hée è vará ǒa nùpua jǐnǐ ká ǒa máa sá dèε. Mu yáá máa kǎna bǔn yi mí dòn, ǒa lé ǒa dàn bíorowá, á wee kúee mí jǐnǐ há tǔiáwá na bǐo yí ciran ǒa yi. ¹⁴ Lé bǔn ǒúenǒúen bǐo yí á ĩ wi à ǒa mahá-fla à yaka à te mí zàwa wé loí yi mí zǐnǐ yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bǐn-kora mǐ léé wen. ¹⁵ I wee bío bǔn lé bǐo á ǒa ǒúi yáá dèeníá yèrémáa bò a *Satǎni yi. ¹⁶ Ká háa ǒúi na lé o kèrètíε ǒàn temínlowá ǒúi léé maháawa, ó orén lé yǐa ko ò o wé séení ǒa, bèra a na à bán bǐo wǎa yí wé sèró ǒa kèrètíewa kuure wán. Bǔn ká ǒa maháawa na séenílowá mǐa á ǒa kèrètíewa kuure á à dàń wé è séení.

¹⁷ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kònbi lè le séení, sǔnkú bǐa wee dé mí sòobéε le Dónbeenǐ

* 5:10 Há zení seeró: Mu kúará le o tà liinía mǐten á sá nǎn bǐa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi.

bíoní bueró yí à wé kàrán 6a nùpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeení bíoní vūahú á bǐo kà túara yí: «Hen ká a nàa wee và ho dǐnló yí à ũ yí ca a jii.»† Mu pá bǐnía túara: «O ton-sá ko lè mí sàánii.»‡
¹⁹ Hen ká 6a kèrètíewa kuure ya-dí 6úí ó o 6úí le o wó khon bǐo 6úí bǐo yí à ũ le 6ànsò sèéràsa nùwā jùn tàá nùwā tǐn kεí, ká bǐn mǐa à ũ yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ũ ve o à bíoráa 6a nùpua yǐo yí. Ká fo wee wé làa bǐn á mu ù zǎní bǐa ká á 6a máa dé mǐten hǎn wára so yí.

²¹ Bǐo ká lé bǐo á ĩ wee hení ì na fon le Dónbeení là a Yeesu Krista lè 6a tonkarowà na ho wáyai yahó: Sòobá ũten à bè mu yí, à wé yí hueeka 6a nùpua mǐn yí. ²² Wé yí zà ũ sǐi wán à bè ũ níní nùpue wán dérása wo ho tonló yí 6a kèrètíewa kuure yí ká fo yí zū bǐo ó o karáa sese. Yí lεé o 6úí bè-kora yí làa wo, le ũnén ũ bεere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeení yahó.

²³ Wé yí jū jūmu mí dòn, ká ũ wé jū ho *dǐvén cǐnú ũ píohó na wee vá túntún bǐo yí.

²⁴ Ba nùpua 6úí bè-kora na 6a wee wé wee mi denkhεen hǎrǐ ká 6a yáa dǐn yí cǐtío 6a. Ká 6a 6úí bán 6èn bǐo wee zūn làa mǎn. ²⁵ Lé làa bǐn sǐi á hǎ wén-tentewà wee mináa wéréwéré mu khoomu yí. Hǎ yí máa sà yí hǎrǐ ká hǎ bǐo yí zūna fúa.

6

¹ Bǐa lé 6a wobáaní 6úen6úen ko 6a wé kǎnbi mí júnása, bèra a na à 6a nùpua yí yáa le Dónbeení yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránló na wa wee na dǎnǐ yí. ² Ká bǐa júnása dó mí sǐa o *Krista yí à 6a yí leeka le bǐo 6a lé 6àn zàwa 6a sǐadéró bǐo yí á 6a máa wé è kǎnbi 6a. Ba yáa ko 6a wíoka wé sá na 6a yí lè mí sòobéε, lé bǐo á 6a júnása mu na 6a wee sá na yí á dó mí sǐa le Dónbeení yí á 6a wa 6a.

Bǐn bǐowa so á ũ kàrán lè 6a nùpua à hení 6a sǐa mu wéró yí.

Ho kàránló na bǐo yí bon lè le wǎri wǎrló bǐo

³ Ká a 6úí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bǐn, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bíoní binbirí yí, á mún yí tà bǐo wa wee kàrán lè 6a nùpua waten 6uaró dǎnǐ yí, ⁴ se wón 6ànsò wee yòní mǐten, o yí zū hǎrǐ dèε. Bǐo ò wa lée zía làa wǎanǐ kánló. Bǐn wee 6uen lè le yandee lè hǎ zía lè hǎ lantàa, lè hǎ yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mǐn fεεε lé bǐo 6a yilera yí se, làa bǐo 6a yí zū ho tǔiá poni. Ba wee leeka le ká mí tà bò bǐo sǐ le Dónbeení yí á mí ì yí le wǎrǐ. ⁶ Mu bon, le sǐidéró le Dónbeení yí cǐnú wi làa sòobéε ká bǐo fo yú á ũ sǐi wan bǐo yí. ⁷ Wa wee te ká wa dèε 6úí mǐa, ká wa khii wee hí á wa mún máa 6ua dèε 6úí máa lénnaa. ⁸ Lé bǐn ká wa yú bǐo wa à dí, á yú hǎ sǐ-zǐnia se

† 5:18 Mǐ loǐ Lándá zéenilo vūahú (Deutéronome) 25.4 ‡ 5:18 Mǐ loǐ Luki vūahú 10.7

bũn á à yí wɛn. ⁹Ká bĩa wi à ɓa wé ho nàfòró ɓànsowà konloon bán wee dé mĩten mu bè-kora wéró yi, à kɛ́n lòn nùpua na á dádá vũn. Ba wa mu bĩo na nùhũ mĩa, na wee ɓooní a nùpue yi, à yáa wo ɓúenɓúenɓúen. ¹⁰Mu bon, le wárí warlò á wee ɓuen lè mu bĩo na yí se lè mí síiwà. Ba nùpua ɓúí khèra lè le Dónbeenĩ, lé bĩo ɓa sòobáa dó mí sĩa le wárí càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobéɛ.

Le zéenti na ó o Poole nɔn o Timotee yi

¹¹Ká ũnén na dó ũ sɪi le Dónbeenĩ yi, khèn làa bũn biowa so ɓúenɓúen. Wíoka sòobá ũten à wé wé bĩo téréna le Dónbeenĩ yahó. Bua ũten làa bĩo mu sínáa le Dónbeenĩ yi. Wé dé ũ sɪi le yi fɛɛɛ, à wań ɓa nùpua, à wé hĩ ũ sɪi à mún wé wayi. ¹²Wíoka dé sòobéɛ ũ sɪidéro o *Krista yi làa bĩo ó o dásí wee dérää mí sòobéɛ à firää hã fio bĩo sɪi, à ũ yí le mukānĩ na máa vé. Lé bũn bĩo yi á le vonnáa fo, á fo bía ũ sɪidéro le Dónbeenĩ yi bĩo wéréwéré ɓa sɛéràsa cèrèɛ yahó. ¹³I wee hení bĩo kà á à na foń le Dónbeenĩ yahó, lerén na wee na le mukānĩ mu bĩo ɓúenɓúen yi, i mún wee hení mu ù na foń o Krista yahó, wón na mà ho tũíá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴Wé bè bĩo á i bía nɔn foń yi sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí dàń mĩ wékheró bĩo léé foń fúaa wa Nùhũso Yeesu Krista khii bĩnía ɓuara. ¹⁵O khii ɓuen ho pãahũ na le Dónbeenĩ le mu ko yi: Lerén Dónbeenĩ na mu bè-tentewà lè mí síiwà wee lé cɔn, na dà mu bĩo ɓúenɓúen, á lé le Dónbeenĩ mí dòn. Le lé ɓa bá-zàwa ɓúenɓúen bée, á lé ɓa núnása ɓúenɓúen Nùhũso.

¹⁶Lerén mí dòn lé ðio wi fɛɛɛ.

Mu khoomu na le wi yi ɓàn sɪi á nùpue yí dà máa sùará yi.

Nùpue ðĩn yí mɔn le, ó o ɓúí mún yí dà máa mi le.

Le ho cùkú lè ho pánká à bĩo sɪ le yi fɛɛɛ. Amiina!

Ho nàfòró ɓànsowà zéenti

¹⁷Hení mu na ho nàfòró ɓànsowà yi le ɓa wé yí yòoní mĩten, le ɓa yí dé mí sĩa ho nàfòró na yí máa mĩa yi, à leéka le ho dà à kãní ɓa mu bĩo ɓúenɓúen yi, ká ɓa dé mí sĩa le Dónbeenĩ yi, dén na wee na mu bĩo ɓúenɓúen wɛn à wa sĩa wa bĩo yi. ¹⁸Bíio na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèɛ. Le ɓa wé hén mí níní à séení ɓa nùpua. ¹⁹Ká ɓa wee wé kà sɪi, se léé nàfòró binbirĩ á ɓa wee bàrá sese ká lè mĩten à khii yírää le mukānĩ binbirĩ.

Le mɔndén zéenti

²⁰Timotee, bĩo le Dónbeenĩ kàrafáa foń á ũ wíoka pa bĩo sese. Hã bín-conconwà làa hĩa bĩo ɓúí yí cɛéra le Dónbeenĩ yi à ũ yí tà bĩo. Mu bĩo na ɓa wee ve làa bĩo zũrló ká mu nɔn yí bon ɓàn kàránlò á ũ mún yí tà bĩo. ²¹Bũn bĩo zũrló so á ɓa

6úí dó mí sĩa yi lé bũn te bïo á 6a biníanáa le Dónbeenĩ món.
Le le Dónbeenĩ wé mí sãamu làa mia.

Ho nun ní vūahū na ó o Poole túara n̄n o Timotee yi

Vūahū túaró nūhū

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bio ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà ɓueé sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéε. O Poole wee dé le Dónbeení bārákà o Timotee mu bio yi. O wee hení na a yi le o fàrá d̄n mí sídéró o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, hàrì ká ɓa nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bio yi (1.1–2.13).

O Poole pá b̄nía bía n̄n wo yi le o hè ɓa nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bio á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o bía n̄n o Timotee yi le o wé làa bio mínén wee wéráa, à lá ho tūiá poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló d̄nì. O mún bía n̄n wo yi le o yí n̄nsá ho kàránló tente na ó o yú bio yi (2.14–4.5).

Ho vūahū véení ó o zéení bio ó orén mí ɓeεε lò bonnáa, làa bio le Dónbeení séeníánaa wo o lónbee yi (4.6–18).

Le t̄en̄nì

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí s̄i bio á wó á ï lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na kà. Le tonkaa mi le ï bue le mukānì binbirì na máa vé bio, d̄io le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ï na w̄en wa páaníló là a Yeesu Krista bio yi. ² I wee túa ho á à na ūnén Timotee na lé ï za na ï wa làa sòobéε yi. Le o Maá Dónbeení lè wa Nūhūso Yeesu Krista wé mu s̄amu làa fo, à zūn ū màkárì, à na ho h̄éerà foñ.

O Poole wee henì a Timotee s̄i

³ I wee dé le Dónbeení bārákà, dén na á ï wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bio á wàn maáwà fù wee sá nanáa le yi bio s̄i. Le wisoni lè ho t̄nàahū ká ï wee fio, à ï mún wé fio na foñ. ⁴ Hen ká ï wee leéka le w̄εε na fo wá bio p̄ahū na á ï wà día fo yi, à ï s̄i vá làa sòobéε à ï b̄nì mi ū wán à z̄amaka mu bio yi. ⁵ I mún wee leéka bio á fo dóráa ū s̄i lè ū sòobéε o Yeesu *Krista yi bio. Dén sídéró so na k̄era m̄n ɓúaa Loyiisi lè m̄n nu Eniisi yi, á ï láa le lé dén ɓàn s̄i mún wi ūnén yi. ⁶ Lé b̄n̄n n̄n á mu bio wéró p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ p̄ahū na á ï bò ï n̄nì ū wán yi, á ū wíoka dé sòobéε yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeení Hácírì na le n̄n w̄en ȳin̄n̄ z̄án̄i Hácírì, ká le màh̄á wee na ho p̄anká w̄en, á wee wé à wa warì ɓa nùpua, à mún d̄an̄ waten ɓua yi.

⁸ Awa, á ù yí n̄yí o Nùhũso b̄io bíoró yi, à ù mún yí n̄yí b̄io á ìnén wi ho kàsó yi b̄io yi. Ká ù tà à wa páaní le lònbee yi le Dónbeen̄i b̄in-tente b̄io yi, à wé mu lè ho pánká na le Dónbeen̄i n̄on fon̄. ⁹ Le Dónbeen̄i mu lé d̄io k̄anía w̄en á hueekaa w̄en à wa b̄io sí le yi. Mu yín̄n̄i wa w̄en-tentewà b̄io yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí s̄amu k̄anía w̄en làa b̄io le lon le mí ì wéráa mu. B̄un le fèra wíokaa wa b̄io yi o Yeesu Krista pánká yi ká ho d̄im̄j̄ná d̄in̄ yí léra. ¹⁰ B̄io ká wán á mu s̄amu mu b̄io w̄aa wee mi wéréwéré, lé b̄io á wa k̄an̄ilo Yeesu Krista ɓuara ɓueé fá mu h̄umú f̄uhú. O zéen̄ia le ká wa tà le Dónbeen̄i b̄in-tente b̄io, á wa à yí le muk̄an̄i binbir̄i na máa vé.

¹¹ Inén le Dónbeen̄i léra á wó lè mí tonkaro, á le ì bue mí b̄in-tente na ɓa n̄upua yi à mún k̄arán ɓa làa de. ¹² Lé b̄un b̄io yi á ì wiráa le lònbee na kà yi, á mu n̄yio mún yí dú mi, lé b̄io á ì z̄u ȳia á ì dó ì síi yi, á ì láa mu yi le le dà à pa le b̄in-tente na le k̄aráfáa mi b̄io. Mu bon, le è pa le b̄io fúaa le wizonle na ó o kh̄ii b̄in̄i ì ɓuen yi.

¹³ Ho t̄iáa poni b̄ion̄i na á fo j̄á ì c̄n̄ á ù ɓua, à bè le yi. Wé mu lè le sídéró o Yeesu Krista yi à wañ ɓa n̄upua ù páan̄iló làa wo b̄io yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeen̄i k̄aráfáa fon̄ mí Hácírí na wi làa w̄en pánká yi, á ù pa b̄io.

¹⁵ Fo z̄u le ho Azii k̄sh̄u n̄upua na dó mí sía le Dónbeen̄i yi c̄èèè p̄á mi día. O Fizele là a H̄em̄ozeene mún wi ɓa f̄ahú. ¹⁶ Le o Nùhũso wé mí s̄amu là a On̄ezifoore z̄i-n̄uhú n̄upua, lé b̄io ó o wee h̄í ì síi túntún. B̄io á ì wi ho kàsó yi ó o yí máa n̄yí b̄io yi ɓa n̄upua yahó. ¹⁷ P̄ahú na ó o ɓuara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o c̄ankaa mi fúaa b̄io ó o yú mi. ¹⁸ Le o Nùhũso z̄ur̄i o mak̄arí n̄onzoñ na ó o kh̄ii ɓueé cítí ɓa n̄upua yi. Fo z̄u le p̄ahú na á ì h̄ia wi ho Efeze lóhó yi ó o s̄en̄ia mi làa s̄ob̄é.

2

O ton-sá ko lè mí s̄an̄ni

¹ Ká ùnén na lé ì za, wé yí ù pánká mu s̄amu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² B̄io á ì k̄aranna lè ɓa n̄upua ɓa seéràsa c̄èèè yahó na fo j̄á ì c̄n̄, ù b̄in̄i k̄arán lè ɓa n̄upua na láayi wi, b̄ia dà à b̄in̄i ì k̄arán mu lè ɓa ɓú. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yi làa b̄io ó o d̄ásí tente wee táráa le lònbee yi b̄io síi. ⁴ O d̄ásí na wi ò o b̄io wé sí mí j̄uhũso yi wón yí máa wé día mít̄en à bè-vio ɓúu b̄umaka. ⁵ O n̄upue na wi há penkaa l̄uwíi yi á mún yí dà máa yí b̄io ko làa wo ká a yí bò ɓa l̄uwílowà làndá yi. ⁶ O v̄aro na wee tà beé mí lò ho v̄aró yi lé ȳia ko ò o wé o yahón n̄upue na á à yí mí lònbee c̄nú. ⁷ Wé v̄a ù yi b̄io á ì wee bío na fon̄ wán, ó o Nùhũso ò wé á fo ò z̄ur̄i mu ɓúenɓúen kúará. ⁸ B̄in̄i leéka a Yeesu Krista na v̄era

bïo, wón na lé o *Daviide m̀nmaníi. Bũn lé le bín-tente na á ĩ wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bïo yi á 6a cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Εε ká le Dónbeenĩ bionĩ dé n à nùpue yí can. ¹⁰ Lé bũn nɔn á ĩ wee tà le lònbee lè mí síiwà yi bĩa le Dónbeenĩ hueekaa bïo yi, bèra a na à bán mún kãní 6a páaniló là a Yeesu Krista bïo yi à 6a dà n zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bionĩ na kà láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpua na páanía húrun làa wo,
á wa mún n̄ yí le mukãní làa wo.

¹² Ká wa wee dà n hĩ wa sía,
á wa à dí le béenĩ làa wo.

Ká wa pã a,
ó orén mún n̄ pí wen.

¹³ Ká wa yí máa wé bïo ó o le wa wé,
ó orén yí máa yèrémá mí jii.
Mu bon, bïo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeenĩ bionĩ bueró na jii tun

¹⁴ Bío na 6a kèrètɛwa yi le 6a bĩní leéka mu bïowa na kà bïo, à hení mu na 6a yi le Dónbeenĩ yahó le 6a wé yí dé míten le wãanĩ na jũhũ mía yi. Le yí máa séení bia wee jí le ká mu yínɔn 6a yáaró. ¹⁵ Sòobá ũten à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeenĩ yahó. Bua ũten là a ton-sá na yí máa n̄yi mí ton-sánii bïo yi bïo síi, à wé bue ho tũíá poni bionĩ. ¹⁶ Hã bín-conconwà làa hĩa bïo búí yí cɛéra le Dónbeenĩ yi à ũ yí dé ũten yi, lé bïo á bĩa wee dé míten h̄n bionĩ so síi yi á wee wíoka khèn lè le Dónbeenĩ ká 6a wà. ¹⁷ Bán nùpua so bionĩ ka lòn cáká na wee bæeni. O Himenɛɛ là a Filɛɛte wi 6a nùpua mu t̄ahũ. ¹⁸ Ba khèra lè ho tũíá poni lé bïo 6a wee bío le 6a n̄-hía vèera khĩna, à v̄inínáa 6a nùpua à 6a bĩnía a Yeesu m̄n. ¹⁹ Εε ká le Dónbeenĩ n̄pomu bán yí máa dèké yi lòn z̄i na jũhũ fárá t̄ina bïo síi. Mu túara le z̄i mu jũhũ na fárá t̄ina wán kà síi: «O Nũhũso z̄i bĩa bïo s̄a a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bïo s̄a a Nũhũso yi lè mí n̄-kéní kéní wãa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O n̄àfóró 6anso z̄i yi á ho d̄inló sía lè mí síiwà wi yi. Hã búí wó lè ho s̄anú, hã búí wó lè ho t̄ɔ̀n̄, hã búí má lè ho córó, hã búí lé hã búɛenĩ á 6a tan. Hã búí 6a wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búí 6a wee sáráa hã wizon-kãamãawa yi. ²¹ Hen ká ȳia wee céé míten ho k̄aránlò mu d̄ání yi, wón á à k̄en̄ lòn d̄inlò d̄ɛɛ na 6a wee sáráa le wizon-beenĩ yi bïo síi. O bïo á à sí mí Nũhũso yi, á bïo jũhũ ù k̄en̄ o c̄n̄. O wíokaa hã wén-tentewa wéró bïo yi.

²² Awa, á mu bïo na yí se na wee vá 6a yàrówá dé mu bè-kohó yi á ũ khènnáa. Bánbá á ũ wé o nùpue na t̄érinna, à síidéró le Dónbeenĩ yi fárá t̄in, à wań 6a nùpua, à wé à ho h̄érà k̄en̄ ũnén làa ba p̄ahũ. A bĩa sía wee ce á wee fio wa

Núhúso yi à mún wé làa bún bïo síi. ²³ Hã bín-conconwà bíoró á ù yí dé úten yi, fo zū le mu wee ɓuen lè hã warà. ²⁴ O o Núhúso ton-sá jɔn yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ɓa nùpua ɓúenɓúen, à wé dàrɔ kàrán ɓa nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bïo ɓúenɓúen wee kúu yi. ²⁵ Hàrɔ bïa yí tà a bïo ó o pá ko ò o wé wayiráa à kàrán ɓa, jún-sí á le Dónbeení ì wé á ɓa sía á à yèrémá á à tà ho tũíá poni bïo. ²⁶ Le è wé á ɓa à zūrɔ bïo se, á à fee míten o *Satáni nɔi yi, wón na ka lòn dádá na lá vūn ɓa á ɓa wee wé o síi bïo.

3

Mu bïowa na khii wé á ho d̄m̄j̄n̄d̄ à véraa

¹ Zūrɔ mu, le ká mu bïo ɓúenɓúen véro khii wà ɓueé dā, á le lònbee á à keŋ làa sòobé. ² Lé bïo mu p̄ahú ká ɓa nùpua wé è cà mí kùrú bïo mí dòn. Ba à warɔ le wá rí á à porɔ mu bïo ɓúenɓúen. Ba wé è khòoní míten, á à ydoní míten. Ba wé è bío hã bín-kora á à lé le Dónbeení yi. Ba zàwa máa wé è jí mín nùwā bíoní. Ba nùpua á à wé ɓa bè-yízúrɔlowà. Bïo lé le Dónbeení bïo á ɓa máa wé è dé k̄n̄bii yi. ³ Ba máa warɔ mín nùpua. Ba máa wé è zūrɔ nùpue makári. Ba wé è yáa ɓa nùpua yènnáa. Ba máa wé è dàrɔ míten máa ɓua yi, ɓa à wé ɓa n̄sūmáa, bïo se á ɓa máa warɔ. ⁴ Bia làa ba lé le jii á ɓa wé è lé m̄n̄. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bïo. Ba à wé ɓa khònlowà, ɓa à warɔ mí sía bïo á à porɔ le Dónbeení. ⁵ Ba wé è ɓua míten lè ɓa wee wé bïo sí le Dónbeení yi, à le p̄anká ɓa jɔn yí tà bïo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu t̄ahú ɓa búí wé è lé yi á à zo hã z̄íní, á zoó khà ɓa h̄áawa búí na síadéró yí f̄ará yí t̄ina, á sú lè mu bè-kora, à ɓa yèrémá bè ɓa bíoní yi. Ba h̄áawa mu sía wee vá mu bïo na yí se lè mí síwà wéró yi. ⁷ Ba wee kení míten féε ká ɓa màh̄á yí dàrna yí zūna ho tũíá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tũíá poni bïo làa bïo ó o Zanεesi là a Z̄anberεesi* h̄ia yí t̄aráa o *M̄oyiize bïo bïo síi. Ba yilera yí se, ɓa yí dó mí sía sese le Dónbeení yi. ⁹ εε ká ɓa bïo màh̄á máa va làa yahó lé bïo ɓa nùpua ɓúenɓúen zū le ɓa vūnun làa bïo ó o Zanεesi là a Z̄anberεesi v̄lò bïo h̄ia zūnanáa bïo síi.

Bïo ɓa kenta làa fo, á ù ɓua sese

¹⁰ εε ká ũnén wón zū bïo á ì wee kàrán lè ɓa nùpua, á zū bïo á ì wee ɓua lè ìten. Fo zū ì tonló j̄uhú, á zū bïo á ì dóráa ì síi le Dónbeení yi. Fo mún zū bïo á ì wee h̄ínáa ì síi làa bïo á ì waráa ɓa nùpua. Fo zū bïo á ì wee j̄ínáa ì yi. ¹¹ Bïo ɓa nùpua j̄ínánáa ì s̄ánía, á beéra ì lò ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, ɓa ɓènt̄ín beéra ì lò làa sòobé. εε ká wa Núhúso màh̄á k̄ánía mi mu ɓúenɓúen yi.

* 3:8 Mi loŋ Léró v̄uahú (Exode) 7.11-12

¹² Bĩa búenbúen na wi 6a 6ua míten à héha làa bïo le Dónbeenĩ sli vá yi wa páaniló là a Yeesu *Krista bïo yi, bán 6a à beé lò. ¹³ Ká 6a nĩ-sũmáa lè 6a sabín-fũaalowa, bán sũnsũmámu lè 6a sabionĩ wé è dé wán ká mu wà. Ba à vĩinĩ 6a nùpua, á 6a nùpua mún ñ vĩinĩ 6arén. ¹⁴ Ká ùnén, bánbá à ù wé bè bïo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù sli búenbúen. Ùnén ù beere zũ bĩa kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ á fo zũ bïo hàrí ù háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bè-zũnminĩ binbirĩ fon, bïo á fo dà à bè yi á à dérãa ù sli o Yeesu Krista yi á à kãnínãa. ¹⁶ Le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ á túara lè lerén mí beere Hácírĩ pánkã. Le bionĩ mu bïo jũhũ wi làa sòobéé. Lé lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bïo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bïo térénna. ¹⁷ Lé bún ñ na ká le Dónbeenĩ nùpue á à dàñ wé è wé hã wárã na se.

4

O Poole mɔndɛn bïo na ɔ o hentia

¹ Bïo ká lé bïo á ñ wee hení ñ na fon lè le sòobéé le Dónbeenĩ yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khii bueen 6ueé cítí 6a yèn-vèeniasa lè 6a nĩ-hía á mún 6ueé dí mí béenĩ. ² Hàrí ho pãahũ wé se loo, à ho yí wé se loo, à ù wé bue le Dónbeenĩ bionĩ. Bĩa wé wó khon à ù zéeni 6a wékheró bïo na 6a yi, à hení mu na 6a yi le 6a díã mu bè-kora wéró. Wé hení 6a sĩa. Bún búenbúen á ù wé jĩ ù yi à wé kàrán 6a. ³ Lé bïo á pãahũ búí khii dã ká 6a nùpua máa wé è jĩ bĩa wee kàrán 6a lè ho túiã poni cón, ká 6a wé è wé bïo sí 6a yi, á wé è jĩ 6a nĩ-kàránlowà cèrèe na bïo yí bon cón. ⁴ Ba à pí ho túiã poni bïo ká 6a à bè hã sabionĩ món. ⁵ Èe ká ùnén wón zũn ùten 6uaró mu bïo búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeenĩ bín-tente na 6a nùpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bïo mu korãa.

⁶ Ká ñnén wón húmú sũarãa, ñ ka lòn yĩa na 6a yan lè le muini vó. ⁷ ñ sã a Yeesu Krista tonló lè ñ sli búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobéé. Bïo le Dónbeenĩ le ñ wé á ñ wó á mu jii sú lòn nùpue na lùwa vaá dõn hen na ó o ko ó o vaa dã yi. ñ siidéro o Yeesu Krista yi á ñ yí díã. ⁸ Bïo ká wán á ho cũnú na ko làa mi bïo á ñ wó bïo térénna bïo yi, á bàrá pan mi ho wáayi. O Nũhũso na lé o cítí fi na térénna á à na ho cũnú mu mi pãahũ na ó o khii cítí 6a nùpua yi. Mu máa wé ñnén ñ dòn ó ò na ho cũnú yi, ká bĩa búenbúen na wee lònĩ a bĩnĩ bueenlò ó o mún ñ na ho yi.

O Poole wi ò o Timotee bueen o cón

⁹ Bánbá à ù bueen ñ cón fũafũa. ¹⁰ Lé bïo ó o Demaasi wà ò o díã mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho ñmĩnã bïowa na ó o wa bïo yi. O Keresãn wón wà van ho Kalasiĩ kõhũ, ò o Tiite bèn van ho Dalamatiĩ kõhũ. ¹¹ O Luki mí dòn lé yĩa wi hen làa mi. Hen ká fo bò o bueen à ù fé o Maaki buennãa, lé bïo ó o

dà wee séení mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á ĩ tonkaa ó o van ho Efεeze. ¹³ Fo bò o buen à ù buee lé ho Torowaasi yi à ù lá ĩ báká beenĩ na á ĩ díá o Kaapuusi cón bua buennáa. Fo bò o buen à ù mún khuii ĩ vōnna, sōnkú ĩ sōnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisāndere na lé o kháa-likí bènṭin wó khon làa mi dàkhína. Le Dónbeenĩ á à sàání a yi á à héha làa bïo ó o wó. ¹⁵ Unén mún pa ũten bïo lé bïo á bïo wa wee kárán lè 6a nùpua ó o yí tà bïo hùúu. ¹⁶ Bïo 6a nín-yání buan mi vannáa le cítii fliníi, á hàrí nùpue yí bueé tà ĩ jii, 6a búenbúen pã mi díá. Le le Dónbeenĩ sén mu díá na 6a yi. ¹⁷ Eε ká a Núhúso wón pan ĩ bïo á nɔn ho pánká miĩ á ĩ bueraráa o bíonĩ á bïa yí zū le Dónbeenĩ cèrèe ná le. Lé orén kánía mi 6a kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kání mi mu bè-súmáa búenbúen yi. O ò kání mi á ĩ kerí ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bïo sí a yi féeε hã lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le mɔndén tɛenti

¹⁹ ĩ wee tɛení a Pirisiye là a Akilaasi yi. ĩ mún wee tɛení a Onεzifoore zĩ-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korεnte yi, ká a Torofiimu wón á ĩ díá ho Milee yi lé bïo ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù buen ká le tɛení dĩn yí hĩnɔn.

O Ebuluusi, là a Pudēsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètíewa na wi hen búenbúen wee tɛení foñ.

²² Le wa Núhúso kerí làa fo, le o wé mí sãamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn o Tiite yi

Vūahū túaró jūhū

O Tiite hīa lé o Poole nī-kenínii. O yínɔ́n zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O hīa wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló.

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà á à na a yi, ká a wi ho Kerεete yi á wee loń 6a kèrètɛwa kuio na wi hā lórá na bín yi bío, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéénia bío á 6a kèrètɛwa kuure ya-díwá ko 6a 6ua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéénia o Tiite làa bío ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètɛwa kuio. Hón kuio so lé 6a nī-kíá kuure, lè 6a há-kíá kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáaní kuure (2).

O mún zéénia bío 6a kèrètɛwa ko 6a 6ua lè mítén à dàń kεεnínáa mín wán lè ho hээрà, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahū. Bún món ó o tēénia 6a yi (3).

Le tēenii

¹ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū na kà. I lé le Dónbeení ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bīa le hueekaa à 6a sładéró wíoka fárá tīn à 6a zūń ho tūiá poni na à wé á 6a à 6ua mítén á à héha làa bío sí le Dónbeení yi. ² Lé bún ñ na á 6a dà à dé mí sía wé è lòní le mukāńi binbirí na máa vé, dño le Dónbeení dó mí jii le mí ì na bīa bío sá le yi yi ká bío búí dññ yí léra. Wa láa mu yi lé bío wa zū le le Dónbeení máa wé fi sabéré. ³ Ká bío le le mí ì wé pāahū dññ, á le zéénia bío le dó mi jii le mí ì wé wéréwéré lè 6a nùpua làa bīa le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jini. Lé hón tonló so á wa kánilo Dónbeení kàrafáa mi.

⁴ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū mu nɔn únén Tiite yi. Fo lé í za binbirí wa sładéró le Dónbeení yi bío yi. Le wán Maá Dónbeení lè wa kánilo Yeesu *Krista à wé mí sāamu làa fo à na ho hээрà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerεete yi

⁵ I wà à í día fo ho Kerεete kšhū yi, à ũ wíoka bío á ínén làa fo 6úa jūhū à véení, à mún hueeka 6a nùpua bàráka hā lórá lè mi dà-kéní kéní na 6a kèrètɛwa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liini ũ hácirí bío á í henía nɔn foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé nùpue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o hāa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dòn ò o kǎna yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mi sía o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūń mítén guaró, bèra a na à bè-kohó bío yi mí léé 6a yi, à 6a mún yi wé

6a zà-kāania. ⁷ Lé bïo 6a kèrètŕewa kuure ya-dí lé le Dónbeenĩ ton-sá, lé bũn bïo yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve læé wo yi. O yí ko ò o wé nùpue na yí máa tà jí bĩa ká cón, á sŕi sùwa. O yí ko ò o wé o nùpue na wee ju ho *dìvén dakhĩna, á wa hã bióni. O yí ko ò o wé o nùpue na sòobáa dó mi sŕi le wárí yi, á wee cà le làa bïo yínón mu. ⁸ Èé ká a màhã ko ò o wé o nùpue na wee hén mí yahó sŕi 6a nùpua. O ko ò o wań mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zũrmini ãanso, á térénna, á wee wé bïo sŕi le Dónbeenĩ yi, á dà wee 6ua mítén sese. ⁹ Le Dónbeenĩ bintente, dïo lé ho tũiá poni na káranna làa wo ó o ko ò o wíoka 6ua sese. Ká a wee wé ká sŕi, o ò dàń wé è hení bia ká sŕa á 6a à bè ho káránlò na bïo bon yi, á mún n dàń n zéeni wéréwéré làa bĩa le ho káránlò mu bïo yí bon le 6a wee vŕini mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètŕewa cèrèè, sònkú bia wee bè ho *kúiiró làndá yi tŕahũ, á yí máa jí dèè, á wee bïo hã bín-conconwà à khàráa 6a nùpua vŕini. ¹¹ Yí día le bãnsowa so wé kárán 6a nùpua lé bïo 6a káránlò mu yí bon, ho wee yáa hã zŕi-nún-kùio. Mu yáa yínón bũn mí dòn, 6a wee wé mu à càráa le wárí. ¹² Ho Kerete kòhũsa ní-kéní búii na 6arén wee lá làa ji-cúa fero á bía bïo ká: «Ho Keretesela lé 6a sabín-fũaalowa, 6a sũnsũmána lòn zŕin-bùaa, 6a lé 6a paríwà, bïo 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ A mu 6èn bon, o nŕi mu tũiá sŕi. Lé bũn nòn, á ù zá làa ba à mí le sòobéè na 6a yi à 6a yèrémá dé mí sŕa bïo bon yi ¹⁴ à yí tà 6a *zũifùwa hácin-bióni, làa bĩa pã ho tũiá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeenĩ yahó, á làndá yí máa hè làa bïo búii díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeenĩ yahó, á yí dó mí sŕi o Yeesu yi, wón wárá búenbúen yí máa ce. Hàrí o yilera yáa yí máa ce. O wó bïo yí se à mu nŕyio máa dí o. ¹⁶ O wee bïo wéréwéré le mí zũ le Dónbeenĩ èé ká a wárá hõn wee zéeni le mu yí bon. O bïo sũii ló, o yí máa bè le Dónbeenĩ bióni yi, o yí dà bïo na se máa wé.

2

Bïo 6a kèrètŕewa ko à 6a 6ua lè mítén

¹ Èé ká ùnén wón wé kárán 6a nùpua lè ho káránlò na bïo bon. ² Bïo na 6a nŕi-kŕa yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bïo búenbúen yi. Le bïo 6a à 6ua lè mítén à wé à 6a nùpua kònbi 6a. Ba ko à 6a wé mu bè-zũrmini ãansowà, à wé 6a nùpua na fàrá tŕina mí siadéro le Dónbeenĩ yi, à wé wań 6a nùpua làa sòobéè, à wé nŕi mí yiwa. ³ A ù mún bïo na 6a hã-kŕa yi le bïo 6a wee 6ua lè mítén à héha làa bïo le Dónbeenĩ sŕi vá yi. Ba yí ko 6a wé yáa bĩa ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *dìvén juló yi. Ba ko à 6a wé zéeni 6a nùpua làa bïo se. ⁴ Ká 6a wee wé ká sŕi á 6a à dàń wé è kárán 6a hã-fla làa bïo 6a ko 6a wańnáa mí bárání lè mí zàwa, ⁵ á à wé mu bè-zũrmini ãansowà, á wé è

kãna mí b̄arání mí dòn yi, á wé è loí mí zíní tonni yi sese, á à wé 6a hã-tentewà, á wé è liiní míten á à na mí b̄arání yi. Ká 6a wee 6ua míten kà síi, á 6a nùpua máa wé è bío hã bín-kora máa leé le Dónbeení bióní yi.

⁶ Mún hení na 6a yàrówá yi le 6a wé mu bè-zúrminí 6ànsowà ⁷ mu bío búenbúen yi. Unén ũ beere ko à ũ wé wé hã wárá na se à b̄ia ká mi, à bè yi. Dé sòobéε ũ kàránló yi á wé wé ho lè le yi na púaara día. ⁸ Wé mí ho tũíá poni, h̄ia á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à hã n̄iyio dí b̄ia yí tà ũ bío lé bío 6a máa dàñ máa bío bín-kohó wa d̄ání yi.

⁹ Ba wobáaní bán á ũ bío na yi le 6a wé liiní míten na mí júnása yi mu bío búenbúen yi, à wé wé bío sí 6a yi, à wé yí kán 6a, ¹⁰ à wé yí k̄onb̄uní 6a níi bío. Ba yaá ko à 6a wé zéení le mí láayi wi binbirí mu bío búenbúen yi. Ká 6a wee wé kà síi, á 6a wárá búenbúen á à wé á 6a nùpua wé è k̄onbi ho kàránló wa k̄ánílo Dónbeení d̄ání yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí s̄amu á h̄eraráa ho k̄áníló w̄ohú n̄on 6a nùpua búenbúen yi. ¹² Mu s̄amu mu bío yi, á le Dónbeení wee kàrán w̄en á wa pí bío yí sí le yi lè ho d̄ímíj̄á bío na wa sía wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zúrminí 6ànsowà, lè 6a n̄i-térénna, lè 6a nùpua na wee wé bío sí le Dónbeení yi hã laà na kà wán. ¹³ B̄un lé bío wa ko wa wé à déráa wa sía lòoní le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beení á lé wa k̄ánílo kh̄ii bueé zéení míten mí cukú yi. ¹⁴ O tà h̄urun wa bío yi, bèra a na ò o k̄ání w̄en ho p̄anká na wee j̄aa w̄en dé mu bè-kora lè mí síiwà búenbúen níi yi, à wa wé 6a nùpua na wee ce o yahó, à bío sí a yi, à hã wárá na se wéró bío keñ yi f̄éεε.

¹⁵ Bío á ĩ b̄ia n̄on foñ á ũ wé kàrán lè 6a k̄èrèt̄ewa lè ho p̄anká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a sía le 6a bè mu yi. Ká b̄ia yí máa bè mu yi bán à ũ wé zaráa. Yí tà le nùpue zùañ foñ.

3

¹ B̄iní leéka 6a k̄èrèt̄ewa le 6a ko à 6a wé liiní míten 6a bá-zàwa lè ho p̄anká ya-díwá yahó à wé bè 6a bióní yi, à hã wárá na se wéró bío keñ 6a yi. ² Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè 6a nùpua, à wé 6a nùpua na wayika, à wé yí zùañ 6a nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa jí d̄èε, á lé 6a n̄i-k̄aania, á dó wa sía mu bío na yí bon yi. Bío wa sía wee vá yi búenbúen lé b̄un á wa h̄ia wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora 6ànsowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a nùpua jin w̄en, à warén mún jin 6a. ⁴ εε ká wa k̄ánílo Dónbeení á zéénia mí tentemu, làa bío le wa lè 6a nùpua. ⁵ Le k̄anía w̄en lé bío á le z̄una wa màkárí, ká mu yín̄on wa wárá na térénna na wa dàrina wó bío yi. Le k̄anía w̄en á ceéra w̄en lè mí Hácírí p̄anká, á wa yú le muk̄on-finle. ⁶ Le Hácírí mu á le Dónbeení n̄on w̄en á le wi w̄en wa k̄ánílo Yeesu *Krista p̄anká

yi. ⁷ Lé bñn bño yi á wa dà à yí le mukāñi binbirí na máa ve, ðio wa dó wa sía wee lòní. Mu búenbúen dà à wé lé bño le Dónbeení wó wɛn lè ɓa nǐ-térénnia le sãamu pánká yi. ⁸ Hã bíoní na á ï bíá nɔn foñ kà á láayi wi.

I wi à ù hení hã bño làa sòobéɛ à na ɓa nùpua yi bèra a na à bña dó mí sía le Dónbeení yi wíoka ca mí kuio mu bño na se wéró yi. Ho kàránló mu se á nùhũ wi ɓa búenbúen cón. ⁹ Ká ɓa nùpua na wa le wãanii na nùhũ mía, làa bña wa le nɔnkāni wãanii, làa bña wa hã zía, làa bña wa a *Mɔyiize làndá bño wãanii, bán búenbúen à ù khènnáa. Bñn búenbúen nùhũ mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee khéɛ ɓa kèrètíewa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o hã cúa-nun ní bíoráa. Ká a pá yí ná mu, à ù wé nàa wo bání. ¹¹ Mún zún mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wã-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéení le o nùhũ sú.

Le mónɗén tɛɛní

¹² I ì tonka a Aatemaasi tàá o Tisiiki mi cón. Ká ɓarén á yia ɓueé ðɔn mia, á ùnén ɓèn bánbá à ù ɓuee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. I wi à ï ɓuee keɛní bñn le tɛɛní pãahũ. ¹³ O Zenaasi na lé ho *làndá zúnlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí veɛní yi. Yí le ðɛɛ búí fòo ɓa yi. ¹⁴ Bña dó mí sía le Dónbeení yi lè wa bño síi mún ko ɓa ca mí kuio mu bño na se wéró yi, à wé séení ɓa nùpua làa bño ɓa màkóo wi yi, bèra a na à ɓa bño nùhũ keñ.

¹⁵ Bña wi hen làa mi búenbúen wee tɛɛní foñ. Bña wa wɛn mí sɔadéro le Dónbeení yi bño yi á ùnén mún tɛɛní yi. Le le Dónbeení wé mí sãamu lè mi búenbúen.

Ho vūahũ na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahũ túaró jùhũ

Ho vūahũ na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole b̀an b̀ónlo. O f̀ù lé o ǹupue na b̀io j̀uhũ wi 6a ǹupua c̀ón làa s̀obéé, á lé ho Koloosi k̀èrètíewa kuure ǹí-kéní. O Filemɔn wobá-ǹii búii f̀ù wi á l̀ùwa ò o día a. O ỳeni 6a le Onéziimu.

Ho vūahũ mu yi ó o Poole t̀èniá o Filemɔn làa b̀ia làa wo páaniá wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeení b́arákà o Filemɔn síidéró o Yeesu *Krista yi b̀io yi, làa b̀io ó o wa l̀è mín zàwa l̀è mín h̀inni k̀èrètíewa b̀io yi (4-7).

B̀io ó o Onéziimu wà día mí j̀uhũso, ó o f̀ò mín là a Poole ká wón wi ho k̀àsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu b̀io, á lé o k̀èrètíe. B̀io mu wó kà, ó o Poole le o b̀ini ỳèrè má va mí j̀uhũso Filemɔn c̀ón. Lé b̀un te b̀io ó o túara ho vūahũ nɔn o Filemɔn mu yi, á f̀iora a le ká a Onéziimu b̀iniá buara a c̀ón, ò o tà s̀én b̀io ó o wó búenb́uen día à na a yi, à bua a sese b̀io ó o wáa lé b̀an za mu k̀èrètíemu d́ání yi b̀io yi (8-22).

Le t̀èni

¹ Mu lé ínén Poole, ỳia wi ho k̀àsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró b̀io yi, lé mi wee túa ho vūahũ na kà á na ùnén Filemɔn yi. O Timotee na lé ẁan za, wón làa mi páaniá wee t̀èní foñ, ùnén na làa wèn páaniá wee sá, na wa wa làa s̀obéé. ² Wa mún wee t̀èní ẁan h̀nló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wèn páaniá wee lá le lònbee l̀è mí síwà. Ba k̀èrètíewa kuure na wee kúee mín wán ũ zii á wa mún wee t̀èní yi. ³ Le ẁan Maá Dónbeení là a J̀uhũso Yeesu *Krista à wé mí s̀amu làa mia, à na ho h́erà mia.

O Poole s̀i wan o Filemɔn b̀io yi

⁴ Hen ká ì sansan wee f̀io le Dónbeení yi, à ì dé le b́arákà ũ b̀io yi. ⁵ Lé b̀io á ũ síidéró o Yeesu *Krista yi á ì wee jí b̀io, á mún wee jí b̀io fo wa làa b̀ia búenb́uen na b̀io sã le Dónbeení yi. ⁶ I wee f̀io le b̀ia dó mi sía o Krista yi làa fo páani à p̀anká wíoka k̀éñ á wíoka z̀úñ mu bè-tentewà búenb́uen, b̀io le Dónbeení wee wé làa wèn wa páaníló là a Krista b̀io yi. ⁷ Lé b̀io á b̀io fo wa l̀è ẁan zàwa l̀è ẁan h̀inni á ì j́á, á ì s̀ii b̀èntín wan, á s̀ii h́à làa s̀obéé mu b̀io yi. Mu bon, b̀ia b̀io sã le Dónbeení yi á fo h́ina sía.

O Poole wee f̀io o Filemɔn o Onéziimu d́ání yi

8-9 Lé bñn te bño á ï wee fioráa fo le ũ wé bño fo ko à ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bño yi, á ï lá dà à na le jñi á à bño le ũ wé mu. Èε ká ï màhã pá à fio fo bño wa wa làa mín bño yi. Awa, á ïnén nĩ-kĩnle Poole, yĩa wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sáró bño yi á pá wee fio fo bño wa wa làa mín bño yi, ¹⁰ le ũ sáberé à ũ wé bño á ï ï bño ò na foñ o Oneziimu dñní yi, wón na á ï wó ó o lé ï za mu kèrètĩemu dñní yi ho kàsó yi. ¹¹ O bño jñhũ lá mía ũ cón bñn bon, èε ká hã laà na kà wán á ïnén làa fo ó o bño jñhũ wãa wi cón.*

¹² Awa, á ï wãa à bño le o Oneziimu mu bñní òuen ũ cón, o bño òèntĩn here mi làa sòobéε. ¹³ Bño á ï wi ho kàsó yi le bñn-tente bño yi, á ï yàá lá wi à ï día wo ï nĩsání, ò o wé séení mi ũ laho yi. ¹⁴ Èε ká ï màhã yí wi à ï wé bño óúi o dñní yi ká ï làa fo yí jã mín yi. Lé bño á ï yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mi à wé lè ï wee kíkã foñ lè mu wéró, ká mu lé ïnén ũ beere yi.

¹⁵ Nún-sí á le Dónbeenĩ yàá wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pòn-za dèε yi, bèra a na ká a bñnía óuara ũ cón, à mi wãa páanĩ kèení féεε. ¹⁶ Hã laà na kà wán ó o yínóñ wobá-nĩi mí dòn, o bño jñhũ wi po bñn. O wãa lé mín za kèrètĩε, á fo ko à ũ wíoka wañ wo làa sòobéε. O lé wán za kèrètĩε na á ï òèntĩn wa làa sòobéε. Á ï mún láa mu yi le fo ò wíoka à wañ wo á yàá a poñ ïnén, bño ó o bño sã foñ bño yi, làa bño mi páanía là a Nũhũso bño yi.

¹⁷ Awa, ká fo zũ le warén lé óa bñnlowà binbirí, ká a bñnía óuara ũ cón, à ũ óua a sese, à keñ lè lé ïnén ï beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bño óúi yi, tàá ká a ko ò o wĩ bño óúi foñ síi, à ũ jĩ mu ïnén jñhũ yi. ¹⁹ Hã jĩ-cúa na á ï wee túa lè ï nĩn-bia lé hã ká: «Ïnén Poole á à wĩ ũ kení na wi o yi». ï yí máa bño le fo ko à ũ wĩ bño óúi mi, ká fo màhã ko à ũ zũn lé ïnén lé yĩa zéenia o Yeesu bño làa fo á fo yúráa le mukání binbirí. ²⁰ Awa, wán za Filemōn, á ï wee fio fo o Nũhũso yèni yi le ũ wé bño á ï wee fio fo le ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bño yi, ũ yí día le ï yilera lùnka mu bño yi.

²¹ ï láa mu yi le bño á ï túara ho vũahũ yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. ï yàá zũ le fo ò wé yóó puuní bño á ï le ũ wé yi. ²² Mún cà le zĩ óúi ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé ï bño yi, á ï láa mu yi le hen làa cñnú ká ï yí ïten óueé óúεεkí mia.

Le mórdén tènñi

²³ O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bño yi wee tènñi foñ. ²⁴ O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán óúenóúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kéní á mún wee tènñi foñ.

²⁵ Le wa Nũhũso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia.

* 1:11 Oneziimu: Le yèni mu kúará le «mu jñhũ wi».

Hebere vūahú

Vūahú túaró jūhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bànso túara ho n̄n b̄ia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síiwà yú. O túara ho n̄n 6a yi bèra a na à 6a yí p̄i le Dónbeení b̄io, ká 6a hení mí sía à fàrá ð̄n, à zūñ le b̄io ó o Yeesu wó á po mu b̄io 6úen6úen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeení ð̄n mí Za Yeesu wán zéeníanáa miten lè 6a n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeení j̄i-cúa f̄eewà ó orén b̄io j̄uhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1-3).

O Yeesu mu b̄io j̄uhú wi po le *Dónbeení yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeení yankaro binbirí. Lé b̄n̄ te b̄io le Dónbeení mu wee s̄en 6a n̄pua bè-kora díá à k̄anínáa 6a mu húmú yi o p̄anká yi. B̄io ó o *Isirayēle n̄pomu fù wee ya h̄a muiní lè 6a bà-kùio na le Dónbeení yi, lé b̄n̄ fù wee zéení a Yeesu *Krista na bueé hí b̄io (4-10).

Ho vūahú lii véeníi wee hení 6a k̄er̄t̄ēwa sía à 6a wíoka ca mí kuio le Dónbeení b̄io yi. B̄io le Dónbeení n̄pomu fù fàrá ð̄nnáa mí síadéró le Dónbeení yi á ho vūahú mu b̄ia b̄io. Ho mún wee k̄ar̄án 6a n̄pua à 6a k̄ar̄áfá miten o Yeesu mí ð̄n yi. Le 6a fá mí ȳio wo yi, à h̄i mí sía le lònbee lè mí síiwà yi, á fàrá ð̄n fúaa mu véeníi (11-13).

Le Dónbeení ð̄n mí Za wán wee b̄ioráa

¹ Le Dónbeení yánkaa ð̄n 6a j̄i-cúa f̄eewà wán á bíaráa lè wán 6úaaawa. Le wó mu p̄onna c̄èr̄e yi, á le bíoró làa ba mún síiwà boo. ² Ēe ká h̄a làa na ká wán h̄a p̄onna vaa véeníi, á le ð̄n mí Za wán wee bíoráa làa w̄en. Lé le Za mu le ð̄n wán á l̄eraráa mu b̄io 6úen6úen. Lé orén le wáa dó mu b̄io 6úen6úen níi yi. ³ Orén lé yia le Dónbeení c̄uk̄u beeníi wee mi yi. B̄io á le Dónbeení karáa lé b̄n̄ ó orén mún karáa. O 6uan mu b̄iowa 6úen6úen ð̄n̄ia lè mí bíoní na p̄anká wi. Lé orén le Dónbeení ð̄n wán á s̄eraráa 6a n̄pua bè-kora díá, á 6a wee ce le yahó. B̄n̄ món ó o yòó kará ho wáayi le Dónbeení n̄n-t̄iání, ð̄n na po mu b̄io 6úen6úen.

Le Dónbeení Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa b̄io le Dónbeení Za po poráa ho wáayi tonkarowà, lé ká síi á le ȳeni na le wee ve làa wo mún po poráa 6a ȳeni. ⁵ Le Dónbeení ð̄n yí b̄ia làa wáayi tonkaro 6úí le:

«Fo lé í Za.

Ho zuia j̄ii wán á í lé m̄n̄ Maá.»*

Le mún ð̄n yí b̄ia b̄io ká là a 6úí:

«Ìn̄én á à wé 6àn Maá,

* 1:5 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 2.7

ó orén á à wé í Za.»†

6 Ká p̄ahũ na le Dónbeenĩ tonkaa mí Za k̄nleso ho d̄m̄íj̄ná yi, á le bía b̄io k̄à:

«Ho wáayi tonkarowà búenbúen ko 6a wé 6uaaní a.»‡

7 A le 6èn bía ho wáayi tonkarowà d̄ání yi le:

«Le Dónbeenĩ wee wé à le tonkarowà keń lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu keń lòn d̄shũ denní.»§

8 Ká le mahá bía b̄io k̄à mí Za d̄ání yi:

«Ūnén Dónbeenĩ, ū b̄eenĩ d̄iró j̄ii máa fi máa mi.

Fo ò pa ū n̄pomu b̄io lè ho térénló.

9 Fo wa b̄io térénna, fo j̄ina mu bè-kora.

Lé b̄un n̄on á ínén na lé ū Dónbeenĩ á kúaa ho j̄iló ū j̄uhũ wán à zéeni le í tà ū b̄io.

Lé b̄un weéra ū s̄i.

Í dó ho cùkú foń á po mi ninzàwa na ká.»*

10 Le pá b̄inía bía b̄io k̄à mí Za mu d̄ání yi:

«Mu j̄uhũ búakánii ká b̄io búii d̄in yí léra, á ūnén Núhũso lé fo léra ho tá,

á lé fo mún léra ho wáayi.

11 B̄un bè-lénna so búenbúen khii vé, ká ūnén á à keń b̄in féεε.

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn s̄i-z̄inia.

12 Fo ò bi mu lòn báká beenĩ á à bàrá,

mu ù yèrémá lòn s̄i-z̄inia,

ká ūnén á à d̄in làa b̄io fo karáa, fo ò keń b̄in féεε.»†

13 Le Dónbeenĩ d̄in yí bía làa wáayi tonkaro búii le:

«Buee keení í n̄in-t̄iánĩ,

fúaa ká í búrá ū zúkúsa ū tá

á ū b̄o ū zení wán.»‡

14 A 6a tonkarowà na wee lé ho wáayi 6èn lé 6a yén? Ba lé le Dónbeenĩ ton-sáwá. Le wee tonka 6a à 6a buee séení b̄ia á à yí ho k̄ániló le Dónbeenĩ c̄n.

2

Mi wa dé ho k̄ániló b̄io le s̄obéε yi

1 Lé b̄un n̄on á b̄io wa j̄á á wa ko wa 6ua lè wa s̄obéε, bèra a na wa yí v̄i. 2 Le Dónbeenĩ j̄i-cúa na ho wáayi tonkarowà mà á b̄io lé ho t̄iá, á n̄upue léε n̄upue na 6èn yí b̄o há yi, wón yú mu 6àn lònbee na ko làa wo.* 3 Awa, ká warén mún yí dó ho k̄ániló na ká 6àn s̄ii b̄io le s̄obéε yi, á wa so dà à k̄ání waten le lònbee na ko làa wen yi le? Ho k̄ániló mu b̄io lé o Núhũso

† 1:5 Mi loń Samuwεεle cúa-j̄un nii v̄uahũ 7.14 ‡ 1:6 Mi loń Lándá zéeniłó

v̄uahũ (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 104.4 * 1:9

Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 45.7-8 † 1:12 Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes)

102.26-28 ‡ 1:13 Mi loń Lení v̄uahũ (Psaumes) 110.1 * 2:2 Le Dónbeenĩ

j̄i-cúa na le tonkarowà mà: Mu wee b̄io o M̄ayiize lándá b̄io d̄ání yi. Ba zúifúwa

c̄n á le Dónbeenĩ d̄in ho wáayi tonkarowà wán á biaráa là a M̄ayiize.

míten á nín-yání buera mu. A bĩa ná mu á zééníà lè warén le ho bïo bon. ⁴A le Dónbeenĩ zééníà le bïo 6a bía bon. Le zééníà mu lè mu yéréké bïowa lè mí síiwà na wee zééní le pànká, lè mu bïowa wéró pànká na lerén mí bæere Hácírí wee na 6a nùpua yi làa bïo le síi vá yi.

Le Dónbeenĩ ðĩn o Yeesu wán wee káníndá 6a nùpua

⁵ Le Dónbeenĩ yí dó ho yírón ðímíná na wa wee bío bïo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶ Le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi, ó o búí yáá túara bïo kà:

«Éee Dónbeenĩ! O nùpue léee wée á fo ò leékaráa o bïo?
O nùpue léee wée á fo ò paráa o bïo?»

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowà bïo nùhũ wi á po a ho pòn-za ðèe yi.

Bún món á fo bíníà wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrá a mu bïo búenbúen nùhũ wán.»†

Bún wee zééní le le Dónbeenĩ wó ó o wi mu bïo búenbúen nùhũ wán, á ðèe búí yí ká. Ee ká há làa na kà wán á wa ðĩn yí máa mi mu. ⁹ Ee ká bïo kà lé bïo wa zū: Le Dónbeenĩ wó á ho wáayi tonkarowà bïo nùhũ wi á po a Yeesu ho pòn-za ðèe yi. A há làa na kà wán á le bíníà wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bïo yi. Le wó mu kà síi bèra a na à le sãamu pànká yi, ò o húmú bïo séení 6a nùpua búenbúen.

¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeenĩ na léra mu bïo búenbúen, ðïo buan mu búenbúen ðíníà à wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bïo nìi sí làa bïo mu lá ko mu wéráa. Le wó kà síi bèra a na à 6a nùpua cèrèe páaní le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á 6a nùpua cèrèe wé è yíráa ho káníló. ¹¹ O Yeesu lé yíá wee wé à 6a nùpua ce le Dónbeenĩ yahó. A bĩa ó o wee wé à 6a ce bán búenbúen làa wo wáa léee Maá nĩ-kéní zàwa. Lé bún te bïo ó o Yeesu wee veráa 6a lè mín zàwa lè mín hínni ká mu nǵyio mía wo yi. ¹² Bïo kà lé bïo ó o bía:

«Dónbeenĩ, í ò zééní ũ bïo lè wán zàwa lè wán hínni.

Í ò khòoní fo ũ nìpomu búenbúen tñahũ.»‡

¹³ O mún bía le:

«Ínén á à dé í síi le Dónbeenĩ yi.»

O pá bíníà bía le:

«Lé wen na páanía wi, ínén lè 6a zàwa na fo non mii.»§

¹⁴ Awa, á bïo á bán zàwa so lé 6a nùpua binbirí, ó o Yeesu mí bæere mún lá 6a síi, bèra a na ò orén mí bæere húmú pànká yi ò o yí ho pànká o *Satāni wán, yíá wee wé à 6a nùpua hí,

¹⁵ ò o mún kání bĩa búenbúen na mu húmú zónló lá can lòn wobáaní 6a síi wizooní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séeníló bïo yi. Lé o *Abarahaamu

† 2:8 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 8.5-7 ‡ 2:12 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes)

22.23 § 2:13 Mi loñ Ezayii vūahũ 8.18

mònmàniá ó o wà ɓueé séení. ¹⁷ Lé bǔn nɔn ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hǎnni síi binbirí, bèra a na ò o dàrí wé mín zàwa lè mín hǎnni mu yankarowà jǔhúso, á zǔ ɓa nùpua màkàrí, á láayi wi le Dónbeení cǎn, à le Dónbeení wé sɛn ɓa nùpua bè-kora díá. ¹⁸ A bǐo ó o Yeesu mí bæere kǎa le lònbee yi á kúará khéra, lé bǔn nɔn ó o dà wee séenínáa ɓia ɓúenɓúen na ho kúará khénló wee yí.

3

O Yeesu bǐo jǔhú wi po a Mɔyiize

¹ Lé bǔn nɔn á minén wán zàwa lè wán hǎnni na bǐo sǎ le Dónbeení yi, minén na le mún hueekaa à mi níni kerí le bǐo yi, mi le mi yilera kerí o Yeesu bǐo wán. Lé orén le Dónbeení tonkaa ó o ɓueé wó bǐo wa dó wa sía yi wee bǐo wéréwéré yankarowà jǔhúso. ² Le Dónbeení léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bǐo ɓúenɓúen na le le o wé yi, làa bǐo ó o *Mɔyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeení nǐpomu. ³ Ɛε ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Mɔyiize, làa bǐo á yǎ son le zǐi koráa lè ho cùkú á po le zǐi mí bæere bǐo síi. ⁴ Mu bon, zǐi na wi à nùpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeení lé dǐo ɓèn wó á mu bǐo ɓúenɓúen wi làa bǐo mu karáa. ⁵ O Mɔyiize yánkaa bò bǐo le Dónbeení le o wé yi le zǐi nǐpomu ɓúenɓúen tǎhǔ. Wón lé le Dónbeení ton-sá, á bǐo ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeení jǐ-cúa na le è fεε. ⁶ O *Krista mún bò bǐo le Dónbeení le o wé yi ká wón ɓèn lé le Za, á le bàrá mí zǐi nǐpomu jǔhú wán. Bǔn nǐpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sía wee lóní bǐo wa dó wa sía yi.

Bǐa dó mi sía le Dónbeení yi khii kerí le vǔrɔná yi

⁷ Lé bǔn nɔn le Dónbeení Hácírí ɓia bǐo kà:
«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bǐo làa mía,
⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ɓa jǐi dεε
làa bǐo á mi wóráa mu ho pǎahǔ na mi kǎa á khúaaana le
Dónbeení jǐi yi ho tá hení yi bǐo síi.
⁹ A le ɓia le mǎn ɓúaaawa yánkaa khúaaana mí jǐi yi ho tá hení
yí
á khéraráa mí kúará
à ɓa jǐn mɔn bǐo mi wó hǎ lúlúio ɓúará-jun yi.
¹⁰ Lé bǔn te bǐo á le síi cǎnáa ɓa yi, á ɓia bǐo kà:
Ba nùpua na kà wee pǐ í bǐo fεεε, le dǎní na á í wi à ɓa lá á ɓa
díá.
¹¹ Bǐo le síi cǎ ɓa yi, á le báa
le ho lahó na á le wíokaa à ɓa vǔn yi á ɓa wǎa máa zo yi
hùúu.»*

* 3:11 Mi loń Lení vǔahǔ (Psaumes) 95.7-11

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mi pa miten bío, ò o búí hĩa yí wé sí-kohó b̀anso mi t̄ahũ à k̄aa pí le Dónbeenĩ díá, d̄io wi f̄εεε.
¹³ Mi wé hení mín s̄ia làa wizooní búenb́uen, p̄ahũ na wa wi «ho zuia» na le Dónbeenĩ bíá bío. Ká mi wé wé mu bèra a na à mi n̄i-kéní woon yí díá míten le mu bè-kohó khà v̄iiní, à wé lòn n̄upua na yí wi ̀a jí d̄εε bío síi. ¹⁴ Ká wa f̄ará d̄in bío wa dó wa s̄ia yí wán mu j̄uhũ búεεn̄ii f̄úaa wa muk̄an̄i véró, se wa màh̄á p̄aan̄ia s̄á là a Krista. ¹⁵ Làa bío mu bíar̄aa k̄a síi: «Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bío làa mia, à mi yí wé lòn n̄upua na yí wi à ̀a jí d̄εε làa bío á mi wór̄aa mu ho p̄ahũ na mi k̄aa á kh̄uaana le Dónbeenĩ j̄ii yí bío síi.»†

¹⁶ Bíá jí le Dónbeenĩ bíon̄i à ̀a «k̄aa á kh̄uaana le j̄ii yí» lé ̀a yén? Mu so yín̄on̄ bíá búenb́uen na ó o M̄oyiize f̄ó lór̄aa ho *Ezipite k̄sh̄ũ yí le? ¹⁷ Bíá «le Dónbeenĩ síi c̄a yí h̄a l̄ulúio búar̄á-j̄un yí» lé ̀a yén? Mu so yín̄on̄ bíá wó mu bè-kora ho tá hení yí á h̄urun b̄in le? ¹⁸ A bíá le «b̄aa le ho lahó na á le wíokaa à ̀a v̄ũn̄ yí á ̀a w̄aa máa zo h̄úúu» lé ̀a yén? Mu so yín̄on̄ bíá p̄á á yí b̄o bío le bíá yí le? ¹⁹ Wa ̀en̄ m̄on̄ le ̀a yí d̄ar̄na yí zon h̄a v̄ũrn̄a lahó mu yí, lé bío ̀a yí tà yí dó mí s̄ia le Dónbeenĩ yí.

4

¹ Awa, á bío le Dónbeenĩ j̄ii na le dó le wa à zo h̄a v̄ũrn̄a lahó na le wíokaa ká làa w̄en pá wi b̄in wa bío yí, á mi cén wa pa waten bío à wa yí khe ho lahó mu yí. ² Mu bon, dén b̄in-tente so á wa jí làa bío á wàn b̄uaawa yánkaa j̄án̄aa le bío síi. Ká le bíon̄i mu màh̄á yí s̄een̄ia ̀a, lé bío ̀a dó mí s̄ia le bíon̄i mu yí. ³ Ká war̄én bán ñ zo h̄a v̄ũrn̄a lahó mu yí, lé bío wa dó wa s̄ia le bíon̄i mu yí. Ho lahó mu na le bíá bío k̄a d̄an̄i yí: «B̄io á ĩ s̄ii c̄a ̀a yí, á ĩ b̄aa

le ho lahó na á ĩ wíokaa à ̀a v̄ũn̄ yí á ̀a w̄aa máa yí h̄úúu.»* P̄ahũ na le Dónbeenĩ bíá mu yí, à b̄in̄ le léra mu bío búenb́uen vó. ⁴ Le Dónbeenĩ bíon̄i v̄uhũ búí yí á bío k̄a lé bío bíá h̄a wizooní bío h̄ej̄un n̄ii d̄an̄i yí: «B̄io le Dónbeenĩ s̄á mí tonló búenb́uen vó, á le v̄ũrna h̄a wizooní bío h̄ej̄un n̄ii zon̄.»† ⁵ A bío k̄a pá b̄in̄ia bíá: «Ho lahó na á ĩ wíokaa à ̀a v̄ũn̄ yí á ̀a w̄aa máa yí h̄úúu.»

⁶ Bíá le Dónbeenĩ n̄in-yán̄i bíá le b̄in-tente mu n̄on̄ yí bán yí zon h̄a v̄ũrn̄a lahó mu yí, lé bío ̀a yí tà yí dó mí s̄ia le yí. Lé b̄in̄ te bío á ̀a búí dà à zor̄aa ho lahó mu yí. ⁷ Lé b̄in̄ te bío le Dónbeenĩ b̄in̄ia dó le wizonle búí, á wee ve làa «zuia». Le

† 3:15 Mi lor̄ Lení v̄uhũ (Psaumes) 95.7-8 * 4:3 Mi lor̄ Lení v̄uhũ (Psaumes) 95.11 † 4:4 Mi lor̄ Bío j̄uhũ búεεn̄ii v̄uhũ (Genèse) 2.2

wizonle mu ó o *Daviide bía dǎní yi lúlúio cèrèè bǔn món lè hã bióni na kà, hĩa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeenĩ wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi 6a jí dèè.»‡

8 Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á 6a zon hã vǔrínà mu lahó yi, se le Dónbeenĩ wáa lá máa bíní máa bío wizonle búí bǐo. 9 Lé bǔn nǎn á hã vǔrínà na ka lè hã wizoní bǐo hènun ní vǔrínà bǐo á le Dónbeenĩ wíokaa bǐo ká lè mí nìpomu. 10 Mu bon, yĩa zon le Dónbeenĩ vǔrínà yi, wón mún sá wó wee vǔrín làa bǐo le Dónbeenĩ sá à le vǔrínánáa bǐo síi. 11 Awa, á mi cén wa dé sòobéè à wa dǎn zo hã vǔrínà mu yi. Mi wa pa waten bǐo à wa hĩa yí pí le Dónbeenĩ bǐo, làa bǐo á wán bùaawa pánáa le bǐo bǐo síi. 12 Le Dónbeenĩ bióni wee na le mukǎní binbirí, le pánká wi làa sòobéè po ho khà-tóní na yara lé hã bǐo nǔn. Le wee zo 6a nùpua khíi zoo búe 6a sía yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fǔtaa hã hǔn-núná khíi zoo búe ho sánbájiló yi. Bǐo ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bióni mu wee zǔn wéréwéré. 13 Mu bè-lénia yi á dèè woon yí sà le Dónbeenĩ yi. Mu búenbúen dǎn denkhèèn á le wee mi. Dén Dónbeenĩ so lé dǐo wa búenbúen lè wa nǐ-kéní kéní ko wa khíi zéeni bǐo wa wó à na yi.

O Yeesu lé 6a yankarowà nùhũso beenĩ

14 Wa yú le *Dónbeenĩ yankarowà nùhũso beenĩ. Wón khíina zoó 6ó le Dónbeenĩ mí bèere yi yáá. Ba yankarowà nùhũso beenĩ mu lé o Yeesu, le Dónbeenĩ Za. Awa, á bǐo wa dó wa sía yi á mi cén wáa le wa wíoka pa bǐo làa sòobéè. 15 Ba yankarowà nùhũso beenĩ na wa yú yínǎn nùpue na yí dà máa séeni wèn wa yídàmu yi. Orén mí bèere á ho kúará khénló lè mí síiwà yáá yú làa bǐo warén kúará wee khénnáa, ká arén màhã yí wó bè-kohó yí mǎn. 16 A mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenĩ na wee wé mu sǎamu yi ká zǎnii mía wèn. Ká wa wó bǔn, á le è zǔn wa màkárí, á à sén wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pǎahũ na mu ko yi.

5

1 Ba yankarowà nùhũso á le Dónbeenĩ léra 6a nùpua fiahũ, ò o wé sá le tonló 6a bǐo yi. Orén lé yĩa wee na 6a nùpua mu hǎmu le Dónbeenĩ yi, á wee ya 6a bè-kora séndíaró muini. 2 Ba nùpua na yí zǔ mu bǐo yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zǔ bǐo, lé bǐo ó orén mí bèere mún lé o yídà. 3 Lé bǔn bǐo yi ó o ko ò o wé ya orén lè 6a zǎamáa bè-kora séndíaró muini. 4 Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà nùhũso mítén. Le Dónbeenĩ lé dǐo wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bǐo le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bǐo síi. 5 O *Krista bǐo mún ka ká

‡ 4:7 Mi loní Lení vǔahũ (Psaumes) 95.7-8

sii. O yí wó míten làa yankarowà jùhũso. Lé le Dónbeení dó a ho tonló mu yi, á bía bïo kà n̄n wo yi:

«Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á ì lé m̄n Maá.»*

⁶ Le Dónbeení pá bíníá bía bïo kà:

«Fo lé o yankaro f̄εε

là a M̄εlekisedεεki bïo síi.»†

⁷ P̄ahú na ó o *Krista h̄ía wi ho tá wán, ó o flora á b̄ónb̄óníá le Dónbeení lè mí p̄ánká, lè h̄á yèn-caa, ðio lá dà wee k̄ání a mu h̄úmú yi. A bïo ó o liiníá míten, á tà mu búenb̄úen yi, á le Dónbeení j̄á a floró. ⁸ Bïo ó o lé le Dónbeení Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenb̄úen na yú a yi á keníanáa míten làa bïo ó ò bèráa le Dónbeení b̄ioní yi. ⁹ Lé b̄ún tíra a bïo búenb̄úen jii, á n̄n á b̄ia wee bè o b̄ioní yi búenb̄úen wé è yíráa ho k̄áníló na lé le muk̄ání na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeení dó a wó lè 6a yankarowà jùhũso là a M̄εlekisedεεki bïo síi.

Héyü! Mi yí p̄ le Dónbeení bïo

¹¹ Bïo c̄èr̄ε wi wa c̄n̄ wa dà à b̄io o M̄εlekisedεεki mu bïo ð̄ání yi, ká mu yara zéeníló lònbee mah̄á wi, lé bïo mi yí máa wé jí mu bïo à z̄ún yara f̄uaf̄u. ¹² Mi w̄áa lá ko mi wé 6a n̄i-k̄aránlowà, à h̄arí lòn zuia mi mak̄oo pá wi 6a wíoka k̄arán mia lè le Dónbeení bïo na n̄n-yání k̄aránna làa mia. Mi mak̄oo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí ð̄nló na lí. ¹³ Yia mak̄oo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí z̄ú bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ εε ká ho ð̄nló na lí h̄ón lé b̄ia ð̄n vó te mí ð̄nló. Bán fá, á z̄ú bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé b̄ún n̄n ó o *Krista n̄n-yání bïo na 6a k̄aránna làa w̄en á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bïo z̄úníló yi lòn n̄pua na ð̄n vó. Bïo wa z̄ú vó á mi yí wa b̄íní 6úa k̄aránló jùhũ: Mu lé à p̄í h̄á wárá na yí se, à dé ũ síi le Dónbeení yi, ² làa bïo 6a wee wé à ceéráa míten le Dónbeení yahó,* lè le n̄i bèró 6a n̄pua wán, làa bïo 6a n̄i-h̄ía á à vèeráa, lè le m̄óndén cítii bïo. ³ B̄ún lé bïo wa à wé, ká le Dónbeení tà. ⁴ Mi loí. Ba n̄pua 6úi wi b̄ín á yú mu khoomu, le Dónbeení h̄n 6a lè mu bè-tentewà c̄èr̄ε, 6a mún yú le Dónbeení Hácírí, ⁵ á z̄ú le le Dónbeení b̄ioní se làa s̄ob̄éε. Ho ð̄m̄íná na ho yíró á 6a z̄ú p̄ánká bïo. ⁶ B̄ún búenb̄úen m̄ón, à 6a pá b̄íníá wee wé mí bè-k̄ia, á bïo w̄áa b̄íní ì wé á 6a à yèr̄emánáa mí yilera lè mí wárá b̄ún mía. Bán n̄pua so sii ka lè 6a b̄íníá wee búεε le Dónbeení Za ho *kùrùwá wán, á wee z̄uán wo yi 6a n̄pua ȳio yi.

* 5:5 Mi loí Lení v̄uah̄ (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mi loí Lení v̄uah̄ (Psaumes)

110.4 * 6:2 Le Dónbeení b̄ioní v̄ónna 6úi yi á mu b̄ia le: Lè h̄á bát̄èmm̄uwa.

⁷ Hen ká ho viohó wee tè wé se ho tá wán ò o vòro ònló be wé se, à le Dónbeenĩ dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara lè le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cúnú mía. Le Dónbeenĩ hĩa dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cfi.

⁹ Wán zàwa lè wán hĩnni na wa wa làa sòobéε, hàri ká wa wee bío ká síi, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wā-tente, hĩa wee va ho káníló lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeenĩ térénna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bío mi zéeníanáa le mi wa làa de. Le séenii na mi wó, làa ò mi pá lan wee wé 6a kèrètewa dání yi á le zũ. ¹¹ Ká wa màhã wi à mi nĩ-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra a na à bío mi dó mi sía wee lòní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé lè 6a nùpua na wee dé mí sía le Dónbeenĩ yi féeε bío síi, à yíràa bío le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeenĩ dó mí jii à le máa yèrémá le

¹³ Bío le Dónbeenĩ hĩa dó mí jii nòn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bío á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bío ká lé bío le bía: «Ūuu, ì ì wé mu bè-tentewà cèrèε làa fo, ì ì wé á ũ mòmánia á à wé boo làa sòobéε.»† ¹⁵ O o Abarahaamu 6èn hã mi síi pannáa bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nòn wo yi. ¹⁶ Ká 6a nùpua le mí ì báa, à 6a báa là a búii na po 6a yèni, á nùpue mún máa wé bĩnĩ kán bío 6a báa jii wán. ¹⁷ Làa búii síi á le Dónbeenĩ mún wi à bĩa le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zũn kénkén le le è wé mu. Le búii te bío le báa á bò bío le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu bíowa bío jùn mu na yí máa yèrémá á le Dónbeenĩ yí máa fi sabéré yi. Awa, á warén na pá mu bío búenbúen á sía hã làa sòobéε wíokaa wee dé wa sía lòní bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bío wa dó wa sía wee lòní lé búii búan wen ònía vínvín le Dónbeenĩ yahó, á wó á wa dàrna cúaa ho pònsò-beenĩ na sankaa hã pònsòni búkú lè hã cúa-jùn, á yòò zon le *sòobá-lùε 6àn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùε 6àn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa bèεε bío yi. Mu bon, lé orén lé 6a yankarowà jùhũso féeε là a nĩ na 6a le Melekisedεεki bío síi.

7

O Melekisedεεki lé o béε, á lé le Dónbeenĩ yankaro

¹ O Melekisedεεki mu lé ho lóhó na 6a le Salεmu béε, á mún lé le Dónbeenĩ na wi mu bío búenbúen jùhũ wán yankaro. Páahũ na ó o *Abarahaamu hĩa tá hã hĩa lè 6a bá-zàwa á dàrna 6a, á bío ó o bĩnia wee búen, ó o Melekisedεεki lée sá a yahó, á dúbuaa wo yi.* ² A bío ó o *Abarahaamu yú hã hĩa téenii 6àn cúa-pírú nĩ ó o nòn o Melekisedεεki yi. Le yèni mu kúará le «térénló béε». A bío ó o lé ho Salεmu béε, búii kúará

† **6:14** Mi loĩ Bío jùhũ búenii vuahũ (Genèse) 22.16-17 * **7:1** Mi loĩ Bío jùhũ búenii vuahũ (Genèse) 14.18-20

le o lé ho «héerà béε». ³ Bàn maá lè bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nɔnkāni cεεnii. O teró bïo yí bía yí mɔn, ó o húmú bïo mún yí bía yí mɔn. O bïo 6onmín lè le Dónbeenĩ Za bïo: O lé o yankaro fέεε.

⁴ Mi loĩ bïo ó o Melekisedεεki mu bïo jùhũ wiráa. Hàrí wàn 6úaa Abarahaamu bïo na ó o yú hã hĩa téenii bàn cúa-pírú níi á wón nɔn wo yi. ⁵ O nĩ na 6a le *Levii mɔnmánia na lé 6a yankarowà ó o Mɔyiize làndá nɔn le níi yi le 6a wé fé o *Isirayεele nĩpomu bïo na 6a wee yí bàn cúa-pírú níi. O o Isirayεele nĩpomu mu jɔn lé bàn zàwa, lé bïo á bán nɔnkāni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedεεki wón nɔnkāni yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhã pá nɔn bïo ó o yú bàn cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedεεki mu dú6uaa o Abarahaamu na le Dónbeenĩ dó mi jii nɔn yi. ⁷ A wa zū kénkén le yĩa wee dú6ua wón bïo jùhũ wi po yĩa 6a wee dú6ua yi. ⁸ O Levii nùwã, bía ó o Isirayεele nĩpomu wee na bïo 6a wee yí bàn cúa-pírú níi yi, bán léε nùpua, 6a wee hí. Ká a Melekisedεεki na ó o Abarahaamu nɔn mí bïo bàn cúa-pírú níi yi, wón yĩ wi lua làa bïo le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ bíaráa mu. ⁹ O Levii nùwã lé bía á mu bïo bàn cúa-pírú níi wee na yi. Εε ká bïo ó o Abarahaamu na lé bàn 6úaa á léra mu, bún wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pãahũ na ó o Melekisedεεki sã a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii ãn yí ton. Εε ká mu pãahũ ká a wi mín 6úaa mu yi.

¹¹ O Isirayεele nĩpomu *làndá yi, ó o Levii zĩ-jùhũ lé hĩa ho yankaró tonló bïo sã yi. Ba lé 6a yankarowà là a *Aaron bïo síi. Εε Ká 6a yankaró tonló jii màhã yí sú. Lé bún nɔn á yankaro veere 6úi ló na ka là a Melekisedεεki bïo, wón yí ló Aaron nɔnkāni yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hĩa yèrémáa, se ho làndá mún ko ho yèrémá. ¹³ Yĩa hã bíoní mu bía dání yi bàn zĩ-jùhũ nùpua yí wó yankarowà yí mɔn. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Núhũso á ton o *Zudaa zĩ-jùhũ yi. A bïo ó o Mɔyiize wee bío 6a yankarowà bïo, ó o 6èn mún yí bía bïo 6úi ho zĩ-jùhũ mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedεεki bïo síi

¹⁵ A bïo wáa wíokaa nɔn ó o yankaro mu bïo wee ceráa lé bïo kà: O yankaro 6úi ló á ka là a Melekisedεεki bïo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bïo 6a nùpua bòráa mu bïo síi. O wó a yankaro le mukānĩ na wi o yi na máa vé máa mi bïo yi. ¹⁷ Bïo kà lé bïo le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ bía:

«Fo lé o yankaro fέεε

là a Melekisedεεki bïo síi.»†

¹⁸ Le Dónbeenĩ khínia ho nín-yání làndá yi, lé bïo ho pànká mía, ho bïo jùhũ mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue

† 7:17 Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 110.4

máa térén le Dónbeenĩ yahó. Ká hã laà na kà wán á bïo wa dó wa sïa yi wee lòní bũn òn wíokaa sũaaní. Lé bũn pànká yi á wa wee dàní vá vaa òueráa le Dónbeenĩ yi.

²⁰ Mu yínán bũn mí dòn. Le Dónbeenĩ báa mu jii wán. Bïa ká bán wó òa yankarowà à le yí báa bïo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenĩ wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bïo kà:

«O Nùhũso á báa mu jii wán,
á máa bini máa yèrémá mi jii.

Fo lé o yankaro féeε.»‡

²² Lé bũn òn á le páaní na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeenĩ pãahũ á sũaaní ðïo lè ho yahó.

²³ Bïo pá biniá wee sanká mu mín yi lé bïo kà: 'Ba yankaro cèrèε khíina, lé bïo mu húmú yí máa díá à òa sá lén. ²⁴ εε ká bïo ó o Yeesu ù κενί bin féeε, á nĩ-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bũn òn ó o dà wee kánínáa bïa wee vá òuee óúe le Dónbeenĩ yi orén pànká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi féeε, á wee fio le Dónbeenĩ yi òa bïo yi.

²⁶ A wón yankarowà jùhũso so na lé o Yeesu lé yïa á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenĩ yahó, o bè-yáanii mía, fianí mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeenĩ bàrá a mu bïo óúen óúen jùhũ wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wizooní mí bè-kora bïo yi lè òa zãamáa bè-kora bïo yi làa bïo òa yankarowà júnása na ká wee wéráa mu bïo síi. Le muini ó o yan cúekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén mítén mún wó le muini mu yïa. ²⁸ Ba yankarowà júnása na òa wee ðin o *Mɔyĩize làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à vĩ. Ká ho *làndá bèrò món á le Dónbeenĩ báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bïo óúen óúen jii sú féeε.

8

O Yeesu lé òa yankarowà jùhũso

¹ Bïo wa le wa à bïo óúen óúen á bïo jùhũ wi po bïo ká lé bïo kà: 'Ba yankarowà jùhũso na bïo bíá ká lé yïa á warén yú. O yòó kará ho wáyai le Dónbeenĩ na dà mu bïo óúen óúen nín-tiání. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hã pãnsòni bùkú binbirĩ yi, hã á nùpue yí tá, lé o Nùhũso Dónbeenĩ mítén tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà jùhũso léé yankarowà jùhũso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hãmu, à ya hã muini na le Dónbeenĩ yi. Awa, á warén yankarowà jùhũso òn mún ko ò o yí bïo óúí à hã lè le Dónbeenĩ. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yàá lá máa wé yankaro. Lé bïo òa óúí wi vó á wee hã le Dónbeenĩ làa bïo ó o *Mɔyĩize làndá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà júnása so tonló na òa wee sá lé ho binbirĩ so na wi ho wáyai òan khãnkhãnáamu. Mu bon, pãahũ na ó o

‡ 7:21 Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 110.4

Məyiize hĩa ko ò o búaká tá hã p̄nsòni bùkú yi, á le Dónbeenĩ bía n̄n wo yi: «Loĩ, wé mu búenbúen làa bïo á ĩ zéeníanáa mu n̄n foñ le búee wán.»* 6 Ká hã làa na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeenĩ kàràfáa ho tonló yi. Ho bïo ñúhũ wi làa sòobéε, lé bïo le páanĩ na ó o bò le Dónbeenĩ lè 6a nùpua p̄ahũ á s̄saanĩ s̄saanĩ ðio lá wi lè ho yahó, lé bïo á bïo le Dónbeenĩ dó mí ñii le mí ì wé è na w̄en le páanĩ mu yi bún s̄saanĩ bïo lè ho yahó.

Le Dónbeenĩ dó mi ñii le mí ì bè le páanĩ finle

7 Ká le *páanĩ na le Dónbeenĩ bò lè ho yahó á fianĩ lá mía yi se le lá máa b̄nĩ máa bè páanĩ búii. 8 εε ká lé bïo le Dónbeenĩ ñipomu wó khon làa de á n̄n le bíaráa bïo kà:

«Mi loĩ, lé ĩnén Ñúhũso Dónbeenĩ bía bïo kà:

P̄ahũ búii khii dá, ká ĩ bè le páanĩ finle

là a *Isirayεεle ñipomu, là a *Zudaa zĩ-ñúhũ ñipomu.

9 Dén páanĩ so á à wé mí dòn làa ðio á ĩ bò lè 6àn 6úaawa p̄ahũ na á ĩ tò 6a níi wán lóráa ho *Ezipite kōhũ yi.

Bán yí bò bïo wa bía tò wán yi.

Lé bún te bïo á ĩ 6èn mún p̄á 6a día, lé ĩnén Ñúhũso bía mu.

10 Bïo kà m̄ón le páanĩ na á ĩnén Ñúhũso á à bè là a *Isirayεεle ñipomu lé ðio kà:

Ĭ ì wé á 6a wé è leéka ĩ làndáwá bïo,

Ĭ ì dé hã 6a s̄ia yi. Lé ĩnén Ñúhũso bía mu.

Ĭ ì wé 6àn Dónbeenĩ,

á 6arén ñ wé ĩ ñipomu.

11 Nùpue máa b̄nĩ máa kàrán mín za tàá mí ninza le 6a tà ĩnén Ñúhũso bïo,

lé bïo 6a búenbúen á à tà ĩ bïo,

à lá 6a ñi-k̄ia yi lii búe 6a háyúwá yi.

12 Ĭ ì s̄en 6a bè-kora á à día,

á máa b̄nĩ máa leéka 6a wékheró bïo hùúu.»†

13 Bïo le Dónbeenĩ wee bío le páanĩ finle bïo, bún wee zéení le le càtio le páanĩ na bò lè ho yahó làa dà-k̄inle. A bïo lée bïo 6èn hĩa k̄ina, se mu ká ho v̄lól.

9

Le ñin-yání páanĩ bèrô

1 Le páanĩ na bò lè ho yahó á làndáwá wi wee kàrán 6a nùpua làa bïo le Dónbeenĩ wee 6úaanínáa. A 6a nùpua lè le Dónbeenĩ mu f̄emínló lahó mún wi ho tá wán. 2 Mu bon, hã p̄nsòni bùkú á tá mu bïo yi, á k̄aana lè hã cúa-ñun. A ho ñin-yání lahó na 6a wee ve làa sòobá-lùe lé b̄nĩ á le fintá-cúaa, lè le tabárí na ho búurú na bïo s̄ã le Dónbeenĩ yi wi wán, á zoó wi yi. 3 A ho ñun níi lahó lé hĩa 6a le *sòobá-lùe 6àn binbiriso. 4 Lé hón lahó so á mu bïo na s̄amu s̄ĩ c̄ínii d̄èe na

* 8:5 Mi loĩ Léró v̄uahũ (Exode) 25.40 † 8:12 Mi loĩ Zeremii v̄uahũ 31.31-34

wó lè ho sǎnú bǐo cɛéra yi, á le pááníí bonkoní na mání lè le yahó wó lè ho sǎnú zoó wi yi. Dén bonkoní so á le dɛɛ búí wi yi á mu bǐo na ɓa le *maanɛ wi yi. O o *Aaron bǔin-za na sà hǎ vǔnna mún wi le bonkoní mu yi, à séení hǎ hue-pɛnlenwà, hǎ le pááníí lándáwá na le Dónbeení nɔn o *Mɔyíize yi á túara wán. ⁵ Le bonkoní mu ɓàn jǔhǔ á ho wáayi tonkarowà na ɓa le Serubɛnwa wi yi, á wee zéení le Dónbeení cùkú. Ba mía tàró pon le bonkoní mu jǐ-pɛɛ yi, bǐn na ɓa nùpua bè-kora wee sɛn díá yi. Ɛɛ ká bǔn bíoró pǎahǔ yínǎn hǎ kà.

⁶ Lé làa bǔn á hǎ sǐa mu bàrákaráa. A le *sòobá-lùè lé bǐn le *Dónbeení yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizooní. ⁷ Ká le sòobá-lùè ɓàn binbiriso dén lé ɓa yankarowà jǔhǔso mí dòn wee zo le yi. O wee zo bǐn le cúekúee le lúlúure yi lè ɓa bùaa na ó o fúaaana cǎni, à zoo na le Dónbeení yi orén mí bæere bè-kora sɛndíaró bǐo yi, lè le Dónbeení nǐpomu na ká bè-kora sɛndíaró bǐo yi. ⁸ Le Dónbeení Hácírí wee zéení mu le ká le sòobá-lùè wi bǐn wà, á se le sòobá-lùè ɓàn binbiriso jǐi yí dà máa hén. ⁹ Bǔn bǐowa so wee zéení bǐo wee wé hǎ làa na kà wán bǐo. Mu wee zéení le mu hǎmu na ɓa nùpua wee wé, lè hǎ muiní na ɓa wee ya yí dà máa wé á ɓa máa térén le Dónbeení yahó. ¹⁰ Mu lé ɓa nùpua mí dòn *lándáwá na ɓa bò ho dínló, lè mu bè-junii, làa bǐo ɓa wee sɛɛka lè miten dǎní yi. Hǎ lándáwá mu kɛra bǐn fúaa pǎahǔ na le Dónbeení yèrémáa mu bǐowa yi.

O Krista lé mu bè-kora sɛndíaró muiní yǐa

¹¹ O *Krista ɓuara ɓueé wó ɓa yankarowà jǔhǔso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùè na ó o sá mí yankaró tonló yi dén jǐi mún sú po hǎ pǔnsòni bùkú na yáanía tá ho tá hení yi. Le yínǎn dɛɛ na á nùpua tá. Le bǐo yí sǎ ho dímíjǎ yi. ¹² O Krista zon le Dónbeení *sòobá-lùè ɓàn binbiriso yi le cúekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yínǎn bà-kúio cǎni ó o zonnáa, lé o kùrú cǎni lé dío ó o zonnáa, á wee kánínáa ɓa nùpua fɛɛɛ. ¹³ O nòn-zǔnle na ɓa wee cǐi sǎni na ɓa wee kúee mu jumu yi à wǎa lè ɓa nùpua na yí máa ce à héha là a *Mɔyíize lándá, lè ɓa kókówá lè ɓa dǎaní cǎni, lé bǔn wee ceé ɓa à héha lè ho lándá mu. ¹⁴ Ká bǔn wee wé kà sǐi, se o Krista cǎni dén bǐo ɓèn wíokaa yòó po bǔn. Le Dónbeení Hácírí pànká yi ó o Krista mu tà nɔn mítén á wó a muiní yǐa na á flañ mía yi. O cǎni lé dén á à ceé wa yiwa hǎ wára na wee ɓua wɛn varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na à wa dǎn sá na le Dónbeení na wi fɛɛɛ yi.

Le cǎni lé le páanti na bò flimini

¹⁵ Lé bǔn nɔn o *Krista bòráa le *páaníí finle le Dónbeení lè ɓa nùpua pǎahǔ. O húrun á feníanáa ɓa nùpua mu bè-kora na ɓa wó le nín-yání páaníí pǎahǔ, à ɓia na le Dónbeení von dǎn yí hǎ kǐa na máa vé, hǎ bǐo fèra bía díá.

¹⁶ Nùpue mónđen jì-cúa bïo hĩa wee bío, se òanso húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yĩa mà hĩa jì-cúa mu húrun, à hĩa bïo màhã wé le sòobéε. Lé bïo ká a yïo wi lua, à hĩa jì-cúa mu bïo máa wé here. ¹⁸ Lé bún yàá nòn le cãni kúaará á bòráa le nín-yání páaníi. ¹⁹ Bïo ó o *Mòyiize káránna hĩa làndáwá á nòn o *Isirayεele nípomu búenbúen yi wó, ó o lá 6a nòn-zàwa lè 6a kókówá cãni na ó o cõn, á bò mu jumu wán. O o lá le vîndè-za na 6a le *izoopu lakahó, lè ho yènsé muhũ, ò o wee wãa hĩa làndáwá vũahũ, lè 6a nùpua búenbúen ²⁰ ká a bío bïo kà: «Dìo kà lé le páaníi na le Dónbeenĩ bò nòn mia òan cãni.»* ²¹ Làa bún síi, ó o mún wãana hĩa põnsòni bùkú lè hĩa sĩa na wi ho yi búenbúen. ²² Ho làndá vũahũ yi á mu yàá bíá le mu bïo búenbúen wee ceé lè le cãni, le ká cãni yí kúaará á bè-kora yí dà máa sèn máa día.

O Krista nòn miten le cùekúee mu wórã

²³ Awa, Ká bïo wi ho wáyai òan khãnkhãnáamu wee ceé là a *Mòyiize làndáwá, á mu òan binbiriso ko mu ceé làa bïo sũaaní sũaaní bún. ²⁴ O *Krista yí zon hĩa põnsòni bùkú na 6a nùpua tá yi. Hón bùkú so lé hen na le Dónbeenĩ wi yi òan khãnkhãnáamu, ká ho yínõn horén mí bæere. Lé ho wáyai ó o Krista yòora á yòó òn le Dónbeenĩ yahó wee yanka le wa bïo yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenĩ yankarowà jũhũso beenĩ wé zo le sòobá-lùe òan binbiriso yi lè 6a bùaa na 6a fũaana cãni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya miten làa muinĩ féεε. ²⁶ Ká a lá wee wé bún féεε, se o lò lá wé è be féεε à lá ho òmíjã lénlò pãahũ 6uee 6úe ho zuia yi. εε ká hĩa põnna vaa véení, ó o Krista 6uara le cùekúee mí òn á 6ueé wó miten lè le muinĩ yĩa á 6órãa mu bè-kohó jũhũ. ²⁷ Nùpue léee nùpue á à hí le cùekúee mí òn. Bún món á le Dónbeenĩ ò cítí o. ²⁸ Lé làa bún ó o Krista wórãa miten lè le muinĩ yĩa le cùekúee mí òn á 6órãa 6a minka nùpua bè-kora jũhũ. O khíi bĩnĩ ò 6uen, ká bún màhã máa wé bè-kora ó o 6ueé 6úe jũhũ. O 6ueé kãní bĩa pan o buenlò.

10

O Krista 6ueé 6ó hĩa muinĩ yaró jũhũ

¹ Bïo ó o *Mòyiize làndá wee zéení yínõn bïo wi òan binbiriso mí bæere. Mu lé mu òan khãnkhãnáamu. Hón làndá so wee zéení le hĩa muinĩ dà-kéní kéní mu ko hĩa wé ya làa lúlúio féεε. Lé bún nòn á bĩa 6a wee ya hĩa bïo yi á hĩa yí dà máa wé á 6a máa téréen le Dónbeenĩ yahó. ² Ká bún mía se bĩa 6a wee ya hĩa muinĩ mu bïo yi á bè-kora wãa lá à sèn á à día làa cùekúee, á lá máa bĩnĩ máa leéka mí bè-kora mu bïo, á máa ya muinĩ mu bïo yi. ³ εε ká 6ùee. Làa lúlúio ká hĩa muinĩ mu wee wé

* 9:20 Mí loñ Léró vũahũ (Exode) 24.3-8

à 6a bīnī leéka mí bè-kora bīo. ⁴ Mu bon, 6a nòn-zàwa lè 6a kókówá cāni yí dà máa búe mu bè-kora jùhũ.

⁵ Lé bŭn nòn á bīo ó o *Krista 6uara ho dīmíjǎ yí, ó o bía nòn le Dónbeenĩ yi:

«Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hānii bīo,

à ũ wó á ĩ sǎnía wi.

⁶ Ba bùaa na 6a fūaana á cīna le muiní yeenii dèe wán

lè hã muiní mu búí na 6a wee ya mu bè-kora séndiáró bīo yi
búenbúen bīo yí wó sīna foñ.

⁷ A ĩ wǎa bía: Lé mi na wà à buen

bueé wé ũ sīi bīo.

Bŭn lé bīo túara ĩ dǎnĩ yi le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi.»*

⁸ Bīo kà lé bīo ó o Krista bía lè ho yahó: «Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hānii bīo. Fo mún yí tà 6a bùaa na 6a wee fūaa à cīi le muiní

yeenii dèe wán, lè le muiní na 6a wee ya mu bè-kora séndiáró bīo yi bīo. Bŭn búenbúen yí máa wa ũ sīi.» A hã muiní mu

jòn wee ya à héha làa bīo ho *lándá bórǎa mu. ⁹ O Krista tŭn bīnía bía: «Lé mi na wà à buen bueé wé ũ sīi bīo.» O Krista 6ó

ho háánĩ muiní jùhũ ò orén mí beere wó mítén là a muiní yía dó hã lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeenĩ sīi bīo. Bīo ó o

Krista nòn mítén á húrún le cúekúee á mu vóráa, lé bŭn wó á wa bīo sǎ le Dónbeenĩ yi. ¹¹ Ba yankarowà búenbúen wee dŭn

ya hã muiní dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hã jòn yí dà máa sén bè-kora máa día hùúu. ¹² Ee ká a Krista yan mu bè-kora

séndiáró muiní le cúekúee, ò o yòó kará le Dónbeenĩ nín-tŭánĩ fèee, ¹³ á pan bīo le Dónbeenĩ á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení

wán. ¹⁴ Le muiní dà-kéní mí dòn na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bía bīo sǎ le Dónbeenĩ yi téréenna le yahó. ¹⁵ Lé bŭn le

Dónbeenĩ Hácírí mún bía. Le bía bīo kà lè ho yahó:

¹⁶ «Bīo kà lé bīo ó o Nùhũso bía:

Hã wizooní mu khíló mǎndén

á dŭo kà lé le páanĩ na á ĩ ò bè làa ba.

T ò dé ĩ lándáwá 6a sǎa yi,

T ò wé á 6a wé è leéka hã bīo,

¹⁷ I máa bīnī máa leéka 6a bè-kora lè 6a wékheró bīo hùúu.»†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hǎa séra día, se muiní yaró wǎa mía bŭn bè-kora so séndiáró bīo yi.

O Krista héra ho wǎhũ nòn wen

¹⁹ Awa, wán zàwa lè wán hīnni, lé o Yeesu cāni pánkǎ yi á wa láa mu yi le wa à zo le *sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²⁰ O có

ho wǎ-finle na lé ho wǎ-binbirĩ á nòn wen. O héra ho pǎnsò-beenĩ na ka lè ho lé o sǎnía á wa wee dàrĩ yòo zo le sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²¹ A wa yú 6a yankarowà jùhũso na wi

le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ jùhũ yi. ²² Mi wǎa wa vá vaa búe le

* **10:7** Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 40.7-9 † **10:17** Mi loĩ Zeremii vūahũ 31.33-34

Dónbeenĩ yi lè le yi na púaara díá, lè le síidéro binbirĩ. Mu bĩo na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sía yi à hã ce, à mún sɛɛ wa sãnía lè mu ɲumu na wee ce. ²³ Bĩo wa dó wa sía yi wee lòní á mi le wa wé zéení bĩo wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeenĩ dó mí ɲii le mí ì wé bĩo na, à le wé mu. ²⁴ Mi wa pa mín bĩo, à wé hení mín sía le waminĩ lè hã wára na se dání yi. ²⁵ Mi yí wa khí à wé yí ɓuen wa kuure fêmínló làa bĩo ɓa nĩ-dòndáa ɓúi khú yí máa ɓuennáa bĩo síi, ká mi màhá wa wé hení mín sía, sònkú bĩo wa zū le o Núhũso wizonle ɲàana lua.

²⁶ Bĩo wa zū ho tũíá wó ká wa wó bè-kora làa cãni, se muini wáa kũn mía máa ya bũn bè-kora so séndíaró bĩo yi. ²⁷ Bĩo ká, lé ho lòní le cítii lè ho dã-sũmú na à cĩ le Dónbeenĩ zúkúsa. ²⁸ Hen ká a ɓúi yáara a *Moyiize làndá, ká mu ɓàn sɛéràsa nùwã ɲun tàá nùwã tĩn wi, á ɓànso ko ò o ɓúe, màkárí zũnló mía mu yi. ²⁹ Sònkú yĩ zùáina le Dónbeenĩ Za yi, á wó le páanĩ cãni na ceéra ɓànso lè mu kàakó-bĩo, á là le Dónbeenĩ Hácírí sãamuso, wón lònbee so máa poĩ bũn le. ³⁰ Yĩa bía bĩo ká á wa zū: «Hã yúaa dĩró bĩo sã miĩ. Yĩa ko làa bĩo na, á ì wé mu lè ɓànso». O mún pá bía bĩo ká: «O Núhũso á à fĩ le cítii mí ɲipomu wán.»‡ ³¹ Le Dónbeenĩ na wi fɛɛɛ á nùpue hĩa zon níi, bũn zãníi wi làa sòobéɛ. ³² Mi bĩnĩ leéka bĩo wó khĩina, le pãahũ na le Dónbeenĩ dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobéɛ. ³³ Ba là mia, á beéra mi lò ɓa nùpua ɓúenɓúen yĩo yi, tàá bĩa ɓa beéra lò làa bũn síi á mi tà ɲii. ³⁴ Mu bon, mi lò páanía bon làa bĩa wi ho kàsó yi. Hàrí mi níi bĩo ɓa fó á mi yáá pá tà mu lè le sí-wɛɛ, lé bĩo mi zū le bĩo sã mia á sũaaní sũaaní mu, bũn á à keĩ bĩn fɛɛɛ. ³⁵ Awa, á mi wáa yí titika bĩo mi láa yi. Lé lerén síidéro mu bĩo yi á mi ì yíráa le sãánĩ na bĩo ɲúhũ wi làa sòobéɛ. ³⁶ Mi ko mi hĩ mi sía bèra a na à mi dán wé bĩo le Dónbeenĩ le mi wé. Lé bũn ñ na ká mi ì yí bĩo le dó mí ɲii le mí ì na mia. ³⁷ Le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi á bĩo ká bía:

«Hen làa cĩnũ tente
ká yĩa lua á ɓueé dã.

O máa mía.

³⁸ O nùpue na téréna wón ñ keĩ le mukãní binbirĩ na máa vé yi o síidéro le Dónbeenĩ yi pánká yi.

Ɛɛ ká ɓànso bĩnía ló lè mí món, á ì slii máa wa a bĩo yi.»§

³⁹ Ɛɛ ká bán na wee lé lè mí món à ví lén á warén mía tĩahũ. Warén bán dó wa sía le Dónbeenĩ yi, á wi ho kãníló wõhũ wán.

11

Wàn ɓuaawa síadéro le Dónbeenĩ yi bĩo

‡ 10:30 Mi loĩ Làndá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 32.35-36

§ 10:38 Mi loĩ

Habakuuki vūahũ 2.3-4

¹ O nùpue sliđeró le Dónbeenĩ yi wee zéení le mu bïo na á 6ànsò dó mí sii wee lòní yíró ó o láa yi. Mu wee zéení le bïo á 6ànsò yïo yí máa mi ó o láa yi le mu bïo bon binbirĩ. ² Lé wàn maáwà siđeró le Dónbeenĩ yi nòn á le tàráa 6a bïo.

³ Lé bïo wa dó wa sĩa le Dónbeenĩ yi á nòn wa zūnáa le le lera ho ðimíjńá lè mí bionĩ. Lé kà sii wa zūnáa le bïo yí máa mi lé bűn le ðin wán léraráa bïo wa wee mi. ⁴ O *Abεεle dó mí sii le Dónbeenĩ yi, lé bűn nòn le muinĩ na ó o yan á sĩaanĩ a *Kaηεε muinĩ. Lé o sliđeró mu nòn le Dónbeenĩ tà fóráa o hāmu, á bĩa le o téréenna. O Abεεle hūrun, εε ká a sliđeró le Dónbeenĩ yi bïo yi, á bïo ó o wó á 6a nùpua pá wee bïo bïo.*

⁵ Lé o Enεoki sliđeró le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o 6uan yòoraráa ho wáayi lè mí yèn-vèení «á nùpue yí bĩnĩa yí mən, lé bïo le Dónbeenĩ 6uan wo yòoraráa ho wáayi.» Sāni ò o 6ua yòo ho wáayi, á le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ zéeníá mu le «o bïo wó sĩa le Dónbeenĩ yi.»† ⁶ A bűn jəñ 6ueé wé ká mu yínəñ le sliđeró le Dónbeenĩ yi bïo yi, á nùpue bïo yí dà máa wé sĩ Dónbeenĩ yi huúu. Yĩa wee vá vaá 6úe le Dónbeenĩ yi ko ò o láa mu yi le le wi binbirĩ, á bĩa wee cà 6a zūñ le á le mún wee sáání yi.

⁷ Lé o Nəwee sliđeró le Dónbeenĩ yi bïo yi á le zéeníanáa bïo wà 6ueé wé làa wo. O o Nəwee dó mu le sòobéε yi, ó o wíokaa ho won-beenĩ ó orén là a zii nùpua kánianáa. Lé o sliđeró mu le Dónbeenĩ yi á siinĩa ho ðimíjńá jűhũ. A lé o sliđeró mu bïo yi á le Dónbeenĩ le o térénnanáa.

⁸ Lé o *Abarahaamu sliđeró le Dónbeenĩ yi bïo yi ó o tàráa le veró á wà van ho kšhũ na le Dónbeenĩ le mí ì na a yi, á ho bïo sĩa yi. O yáá hĩnəñ wà ká a yí zū hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí sii le Dónbeenĩ yi, ó o wà vaá káyáa ho kšhũ na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na a yi yi, á kera hā pənsəni bükúwá yi bĩn là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á hā kĩa dà-kéní kéní mu bïo mún sá yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu láa wee lòní ho lóhó na jűhũ fára tĩna. Hón lóhó so lé le Dónbeenĩ zéeníá bïo ho fáraráa, á lé lerén mún fára ho.

¹¹ Lé o Sara sliđeró le Dónbeenĩ yi á nòn le wó ó o yúráa o za ká a jəñ hĩana yí máa te, ò o mún kĩa. εε ká a mähá láa le ká le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé bïo na, á le wé mu. ¹² Lé bűn nòn á wàn 6úaawa nĩ-kéní mí dòn, o Abarahaamu, á wó 6a zāamáa 6àn maá, ká a húmú yáá lá sùaráa. Mu nĩpomu na sã a món á boo lè hā mànàayio bïo sii, tàá lè le hònlè na mu yámú jumu jii bia bïo sii. Nùpue yáá yí dà máa mĩ 6a máa zūñ jii.

¹³ Bán 6úen6úen dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi á hūrun à bïo le dó mí jii le mí ì wé yí kúaa 6a wán. εε ká 6a mähá pá khèra

* **11:4** Mí loñ Bïo jűhũ 6úeenĩ vūahũ (Genèse) 4.3-10 † **11:5** Mí loñ Bïo jűhũ 6úeenĩ vūahũ (Genèse) 5.21.24

mən mu, á 6a sía wan mu bïo yi, á 6a bía wéréwéré le mi lé 6a kàyáwá ho tá wán. ¹⁴ Bïo 6a bía bün kà sii wee zéeni le 6a màkóo wi maá zii yi ho wáayi. ¹⁵ Hen ká 6a lá leékaa ho kōhū na 6a ló díá bñí varó bïo binbirī, se 6a lá à dàñ ñ bñí ì va ho. ¹⁶ Ε κά lé bïo le maá zii na bïo sūaaní, dïo wi ho wáayi, lé dén 6a màkóo wi yi. Lé bün nən le Dónbeenī yí máa n̄yi bïo 6a wee ve le le mín Dónbeenī bïo yi, dén na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu sïidéro le Dónbeenī yi bïo yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki lè le muinī á à na le yi pāahū na le le mí ì khén o kúará yi, ká a ɲən zū kénkén le le Dónbeenī mu dó mí ɲii nən wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeenī hía bía nən wo yi: «Ba zàwa na á ï dó 1 ɲii le 1 na foñ, lé o Izaaki á ï ì dñ wán á fo ò yíráa 6a.»[‡] ¹⁹ Ε κά a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeenī dà 6a n̄-hía wee vèeni. Lé bün nən á le Dónbeenī mu díaráa o za nən wo yi, ó o ka lòn yia na vèera.

²⁰ Lé o Izaaki sïidéro le Dónbeenī yi bïo yi ó o dú6uaaráa o Zakoobu là a Ezayuu yi bïo wà 6ueé wé dñí yi.

²¹ Lé o Zakoobu sïidéro le Dónbeenī yi nən á bïo ó o húmú dñn, ó o dú6uaaráa o Zozeεfu zàwa lè mí n̄-kéní kéní yi, ò o buan mí bñini yi á líí 6úrá ò o 6uaania le Dónbeenī.

²² Lé o Zozeεfu sïidéro le Dónbeenī yi nən ó o húmú pāahū ó o bíaráa o *Isirayεele n̄pomuléro ho *Ezipite yi bïo, á zéenia bïo 6a à wé là a n̄-hínmu.

²³ Lé o *M̄oyiize b̄an n̄wā sïadéro le Dónbeenī yi bïo yi á 6a sankaaráa wo hā p̄ina t̄in. Bïo 6a mən o za semu, ó o béε bionī 6a yí zāna.

²⁴ Lé o M̄oyiize sïidéro le Dónbeenī yi nən á bïo ó o hía dñn, ó o p̄á le 6a wé yí ve mí làa Ezipite béε h̄inló za. ²⁵ O tà lá le lònbee lè le Dónbeenī n̄pomu, à bïo lá dà à weé o s̄ii ho p̄ñn-za yi, bün na lé mu bè-kora ó o p̄á díá. ²⁶ Ho Ezipite kōhū n̄f̄oró wi bün bon. Ε κά a M̄oyiize c̄ñ, á hā lant̄aa na à là làa wo làa bïo 6a wee là làa yia le Dónbeenī mən léra bïo sii á bïo ɲúhū wi o c̄ñ làa sòobéε, lé bïo ó o khèra mən ho c̄ñú na pan wo ho ȳró.

²⁷ Lé o M̄oyiize sïidéro le Dónbeenī yi nən ó o lóráa ho Ezipite kōhū yi wà ò o yí zāna bïo ho kōhū mu béε s̄ii á à c̄í a yi. O ka lè o ȳo wi le Dónbeenī na yí máa mi wán, lé bün te bïo ó o f̄ará t̄inanáa. ²⁸ Lé o sïidéro le Dónbeenī yi nən ó o dúráa 6a *zúifùwa s̄ánú na 6a le Paaki, á nən le ɲii le 6a kh̄ii o Isirayεele n̄pomu z̄iní zūap̄iní lè le c̄ani bèra a na à ho wáayi tonkaro na wee 6úε 6a n̄pua à yí 6úε 6a h̄inbii zàwa.

²⁹ Lé o Isirayεele n̄pomu sïadéro le Dónbeenī yi nən 6a dàrina k̄anāa mu yámú ɲumu bè-muhū yi lè mí làa lòn tá

‡ 11:18 Mi loñ Bïo ɲúhū 6úεenī v̄uahū (Genèse) 21.12

henĩ bio s̄ii. Ɛε ká ho Ezipitesa ɲɔn ɓa mɔn ɓueé zon, á mu ɲumu ɓó ɓa ɓúenɓúen.

³⁰ Lé o *Isirayεele ɲipomu siadéro le Dónbeenĩ yi ɲɔn ɓa bánbáa ho Zerikoo lóhó hã wizooní bio hɛɲun, á ho dándá beenĩ na son k̄nía ho lóhó mu yi á tò. ³¹ Lé o hãa na lá wee yéé mítén, yia ɓa le Arahaabu siidéro le Dónbeenĩ yi ɲɔn ó o k̄níanáa, ò o yí p̄anía yí húrun lè le Dónbeenĩ zúkúsa. Lé bio ɓa c̄uĩlowà na ló ɓa Isirayεelesa c̄ɔn ó o buan se.

³² Bio á ĩ yàá wãa à b̄iní ì bio lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samus̄ɔn, là a Zεfitee, là a *Daviide, là a Samuwεele lè ɓa ɲi-cúa fεerowà bio na ɓa wó á ĩ yí dà máa tè yi ɓúenɓúen máa véenĩ. ³³ Lé ɓa siadéro le Dónbeenĩ yi bio yi ɲɔn ɓa dàrna ɓa bá-zàwa, á wó bio térénna, á yú bio le Dónbeenĩ dó mí ɲii le mí ì na ɓa yi, á mún dàrna tunnáa ɓa kúdenwà ɲinĩ. ³⁴ Lé le siidéro mu le Dónbeenĩ yi bio yi ɲɔn ɓa dàrna ɓóràa hã d̄ã-s̄umáa, á k̄nía miten ho khà-tóní ɓúeró yi. Ba buεεkaa á lò b̄inía fá. Ba henía mí s̄ia táràa hã h̄ia, á dàrna ɲɔn mí zúkúsa h̄in-táwá. ³⁵ Lé ɓa h̄awa ɓúi siadéro le Dónbeenĩ yi ɲɔn ɓa b̄inía m̄ɔnnáa mín nùpua na lá húrun lé bio ɓa vèera.

Ba nùpua ɓúi ɓa ɲiinía s̄ánía ɓa siadéro le Dónbeenĩ yi bio yi, á ɓa p̄á le mí máa k̄nĩ mítén á ɓa húrun, bèra a na à ɓa b̄iní vèe à k̄ɛn le muk̄nĩ binbirĩ yi. ³⁶ Ba ɓúi ɲà mí yiwa á hã lantàa kúio ɓa yi. Ba han ɓa, á can lè hã zúakùaríwà kúaa ho kàsó yi. ³⁷ Ba ɓúi ɓa lèekaa lè hã huua ɓó, ɓa ɓúi ɓa kúiora lè hã k̄aràkáràwà, ká ɓa ɓúi bán ɓa ɓó lè ho khà-tóní. Ba ɓúi bán yí zū hen na ɓa à zo, á wee z̄í ɓa pia lè ɓa via s̄ɔnna. Mu bio ɓúenɓúen fòora ɓa yi. Ba beéra ɓa lò làa s̄òbέε. ³⁸ Ho ðim̄íɲá yí ko làa ba, lé bio ɓa s̄ūaaní ho. Ba wee h̄εε v̄iná ho tá henĩ lè hã ɓúaa yi, á wee h̄εε zo hã hue-beera p̄ɔnna lè hã k̄ana yi.

³⁹ Le Dónbeenĩ tà bán ɓúenɓúen bio ɓa siadéro le yi bio yi. Ɛε ká bio le Dónbeenĩ mu dó mí ɲii ɲɔn le mí ì na ɓa yi á ɓa m̄ah̄á pá yí yú, ⁴⁰ lé bio Le Dónbeenĩ lá wíokaa bio s̄ūaaní b̄ɔn á ká lè wa ɓúenɓúen. Lé b̄ɔn ɲɔn ɓarén mí dòn yí ko ɓa bio ɲii sí ká warén na ká níi ló.

12

Mi wa h̄i wa s̄ia le lònbee lè mí s̄itwà yi

¹ Awa, bio á bán s̄εérà-kúii so k̄nía wen, á minén mún wa p̄í bio ɓúenɓúen na wee h̄e wen wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee b̄umaka wen à wa p̄í día, ká mi wa lùwí lè wa s̄òbέε vaa dà hen na wa ko wa vaa dà. ² Mi wa fá wa yio o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa d̄an̄i dé wa s̄ia le Dónbeenĩ yi. Lé orén wee tií wa siadéro mu ɲii. O tà á ɓa ɓúaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu ɓàn ɲiyio yi, lé bio ó o fèra

mən le sī-wεε na wi mu món. A hã laà na kà wán, ó o 6èn kará le Dónbeenĩ nín-tíání.

³ Mi leéka a Yeesu bïo. Ba bè-kora wérowà hínən o wán, ká a màhá ñà mí yí mu búenbúen yí. A mi wáa yí le mi bàra tètò à yí pànká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, εε ká mi ñín yí fun làa bñn yí vaá 6ó mu húmú yí. ⁵ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeenĩ nən mia yí lè le zàwa bïo síi le?

«Í za, hen ká a Nùhũso wee bé fo, à ù yí pĩ.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí tée ù bàra.

⁶ Mu bon, o Nùhũso wee wé bé bïa ó o wa.

Bïa ó o zũ le 6a bïo sã a yi bán búenbúen lé bïa ó o wee wé ha.»*

⁷ A lé mi béró bïo yi nən mi lò wee beráa. Le Dónbeenĩ 6uan mia lè mí kùrú zàwa bïo síi. Lé o za yén á 6àn maá máa wé bé?

⁸ Ká le Dónbeenĩ yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bïo, se mi lé le zii zàwa, ká mi yínɔ́ le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wen á wa mún fù wee kñbi 6a. A mu so yí sũaaní à wa wé kñbi o Maá Dónbeenĩ poń bñn bèra a na wa yí le mukānĩ le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé wen ho pñn-za yi héha lè 6a kùrú yilera. Ká le Dónbeenĩ dén wee bé wen bèra a na wa bïo wé se. Le wi à wa ce làa bïo lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béró pãahũ á mu máa wé wé sī wen, mu wee wé beé wa lò. εε ká mu véeni á bïa bó bán lé bïa wee wé 6a nùpua na téréna, bán wee wé keń ho héerà yi mu bïo yi.

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee tũmaka à mi fará ñíní. ¹³ Mi bè ho wõhũ na muina, bèra a na à yia lé o lóní bïo yí dé wán, ká a vεeni ñán téréen.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keń minén lè 6a nùpua búenbúen pãahũ, à ceé miten le Dónbeenĩ yahó, ká bñn mía á nùpue woon máa mi a Nùhũso Dónbeenĩ. ¹⁵ O 6úi yí ví ví à pĩ le Dónbeenĩ sãamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bïo, mi yí día le bïo 6úi na yí se à lé mi tãahũ lòn vñdè-hεere à ñéé bïa ká. ¹⁶ Mi pa miten bïo mu koomu lè mí síwà wéroyí. Mi wé yí zuań bïo bïo sã le Dónbeenĩ yi làa bïo á yia 6a le Ezayuu wórãa mu bïo síi. Wón mən ho ñínlò yí á pãnaa mí ñi-kinmu nən mín fεε yi. ¹⁷ A mu vaa véeni ó o wi à 6àn maá dú6ua a yi, ká wón màhá yí wó mu. O o wá hã yèn-ca-poa san à mu yí ñána yí yèrémáa.

¹⁸ Bïo ho fù làa yahó nùpua vá vaá 6órãa le 6úee na 6a le Sinayii yi, bñn na ó o nùpue dà wee tũii yi, na lé ho ñhũ, lè le tibi-cúaá, lè ho pinpi-beeni, á minén yí vá yí vaá 6órãa lahó 6úi yi làa bñn 6àn síi. ¹⁹ Ba ñá le bũaaní wíló, lè mu tñn-beeni sã, á 6a yí ñána mu. A 6a le le Dónbeenĩ yí bñn yí bío làa mí míten. ²⁰ Lé bïo á bïo mà nən 6a yi po 6a. Bïo ká lé bïo mu tãmu bïa: «Nùpue léee nùpue tũaa le 6úee mu yi, hàrí ò o wé zàn-yia,

* 12:6 Mi loń Wãhio vũahũ (Proverbs) 3.11-12

á wón ò lèeka lè hã huua á à búe.»[†] ²¹ Bío á bán m̄on á zãnía 6a làa sòobéé, fúaa o *M̄oyiize bía b̄io kà: I zãna zãna á wee zà.

²² Εε ká minén bán vá vaá 6ó le búee na 6a le Sion yi, lè le Dónbeenĩ na wi f̄éεε 6a lóhó yi, hón na lé ho Zeruzaleεmu na wi ho wáayi. Mi vá vaá 6ó 6a n̄upua c̄èr̄εε na wee dí ho s̄ánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeenĩ h̄inbii zàwa na yènnáa túara le c̄ón ho wáayi. ²³ Mi vá vaá 6ó le Dónbeenĩ h̄inbii zàwa na yènnáa túara le c̄ón ho wáayi yi. Le Dónbeenĩ na wee f̄i le cítii 6a n̄upua búenbúen wán lé d̄io mi vá vaá 6ó yi, á vá vaá 6ó 6a n̄upua na t̄ér̄enna á b̄io j̄ii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaará mí c̄áni ceéraráa w̄en lé wón mi vá vaá 6ó yi. Lé orén le Dónbeenĩ d̄in wán b̄oráa le páan̄ii finle làa w̄en. O c̄áni mún b̄io j̄uhũ wi po a *Ab̄εεle b̄io.

²⁵ A mi cén wé jí yia wee b̄io làa mia c̄ón sese. O *Isirayεεle n̄ipomu yáania yí j̄á yia j̄à 6a zeñ wán c̄ón, á le lònbee 6̄en yú 6a. Ká warén bán lé le Dónbeenĩ wee b̄io làa w̄en ho wáayi. Ká wa tun wa j̄ik̄ōnna le wa máa jí le c̄ón, á le lònbee mún ò yí w̄en lée k̄énk̄én. ²⁶ Le Dónbeenĩ yánkaa wee b̄io à ho tá búenbúen d̄éké. A ho zuia á b̄io kà lé b̄io le dó mi j̄ii n̄on w̄en le mí ò wé: «Í pá à b̄in̄i ò wíoka à d̄éké ho tá, á mún ò d̄éké ho wáayi.»[‡] ²⁷ B̄in̄ kúarà le b̄io l̄era na dà wee d̄éké á khii vé. Ká b̄io yí dà máa d̄éké b̄in̄ ò k̄eñ b̄in̄.

²⁸ Lé b̄in̄ n̄on á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa d̄éké. B̄in̄ b̄io yi à mi wa z̄ur̄ le Dónbeenĩ s̄aamu na le wó làa w̄en b̄io, à sá na le yi à héha làa b̄io le s̄i vá yi, lè le k̄onbii, lè le ya-héz̄ánii. ²⁹ Mu bon, wán Dónbeenĩ ka lòn d̄shũ na wee yáa mu b̄io.

13

Bío le Dónbeenĩ n̄ipomu ko 6a 6ua le miten

¹ Mi war̄ m̄in làa b̄io 6a nuzàwa waráa m̄in b̄io s̄ii. ² Ni-h̄ani wé huera mi wán à mi 6ua a sese, mi yí le mi yiwa sà b̄in̄ yi. Ba n̄i-dòndáa búí wó mu, á 6a 6uan ho wáayi tonkarowà ká 6a yí z̄ū mu. ³ Mi wé leéka b̄ia wi ho k̄asó yi b̄io, à k̄eñ lè mi páania wi ho yi làa ba. Mi mún wé leéka b̄ia 6a wee beé lò b̄io, à k̄eñ lè minén 6a mún wee beé lò.

⁴ Báawa lè mí h̄ánání, mi wé bè b̄io le Dónbeenĩ bía yi mu yaamu d̄ání yi. O báa tàà o h̄aa á yí ko ò o wé h̄á-fénló tàà bá-fénló. Mi z̄ur̄ le le Dónbeenĩ khii s̄in̄i 6a h̄á-féwá lè 6a bá-féwá j̄úná.

⁵ Mi yí le mi s̄ia sòobá wé vá le warí yi dà khii. Mi le b̄io wi mi c̄ón à mi s̄ia wa b̄io yi. Le Dónbeenĩ mí b̄εere yáá bía b̄io kà:

[†] 12:20 Mi loñ Léró v̄uahũ (Exode) 19.12-13 [‡] 12:26 Mi loñ Aazee v̄uahũ 2.6

Dónbeenĩ mu wé à wa dàń wé bïo le s̄i vá yi. Le ho cùkú bïo s̄i a Yeesu Krista yi f̄εεε. *Amiina!

Móndén bionĩ làa t̄enĩ

²² Wàn zàwa lè wàn h̄inni, h̄ã bionĩ bïo yεn na á ĩ túara kà á mi pa bïo sese, ĩ túara h̄ã n̄on mia à henínáa mi s̄ia. ²³ Wàn za Tim̄tee á 6a w̄aa léra ho kàsó yi díá. Ká a yú 6ueé d̄on f̄uaf̄uà, á wa à bè mín 6ueé 6úεεkí mia. ²⁴ Mi t̄enĩ mi ya-díwá 6úen6úen yi, làa b̄ia bïo s̄ã le Dónbeenĩ yi 6úen6úen. Wàn zàwa lè wàn h̄inni na wi ho Italiĩ k̄h̄t̄ yi wee t̄enĩ mia. ²⁵ Le le Dónbeenĩ wé mí s̄amu lè mi 6úen6úen.

Ho vūahū na ó o Zaaki túara

Vūahū túaró nūhū

O Zaaki na lé o Yeesu b̄an za, lé yīa túara ho vūahū na kà. O Yeesu hūmú là a vèeró m̄ón lé b̄io ó o t̄ar̄aa o b̄io, á wó a n̄i-kenínii. O o b̄io zéenia le o wó ho Zeruzal̄emu k̄er̄et̄ewa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O b̄ioní yahó s̄á 6a *zúífùwa na lé 6a k̄er̄et̄ewa, na saawaa wi h̄ã k̄ã-vio yi (1.1).

B̄io 6a k̄er̄et̄ewa ko 6a 6ua lè m̄iten lé b̄un ó o Zaaki b̄ia b̄io mí vūahū yi. O b̄ia le mu bè-zúr̄miní wee lé le Dónbeení c̄n. O mún b̄ia ho n̄af̄oró, lè mu khemu, lè ho kúará khénló b̄io (1.2-2.13).

O Zaaki b̄ia le le s̄id̄eró le Dónbeení yi lè h̄ã wárá á l̄éera (2.14-26). O b̄ia le wa j̄iní paa ko h̄ã k̄er̄ (3.1-13). O mún b̄ia mu bè-zúr̄miní binbirí b̄io (3.13-18). B̄ia wee kúee 6a n̄upua mín yi, làa b̄ia wee j̄uú mín, lè ho n̄af̄oró b̄ansowà bán búenbúen ó o j̄à zeñ wán (4.1-5.6). O Zaaki vūahū lii véení, ó o j̄à 6a k̄er̄et̄ewa zeñ wán le 6a wé h̄í mí s̄ia, à wé fio le Dónbeení yi na mín yi.

Le t̄èenti

¹ Mu lé ín̄en Zaaki na lé le Dónbeení là a Yeesu *K̄rista ton-sá á túara ho vūahū na kà. I wee t̄èení a *Isiraȳele z̄í-j̄úná p̄irú j̄un n̄ipomu yi, b̄ia tà a K̄rista b̄io, na saawaa wi ho d̄im̄íj̄a yi.

Mi h̄í mi s̄ia le lònbee p̄ahū

² Wàn z̄awa lè wàn h̄inni k̄er̄et̄ewa, ká le lònbee lè mí s̄íwà wé yú mia, à mi z̄ur̄ le mi j̄úná s̄í làa s̄oob̄é. ³ Hen ká mi s̄ad̄eró le Dónbeení yi f̄ará t̄ina le lònbee p̄ahū, lé b̄un ñ na ká mi ì w̄ioka à d̄an̄ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mi w̄ioka ca mi kuio à s̄ansá le lònbee f̄úaa mu vaa véení. Lé b̄un ñ na ká mi ì wé 6a n̄upua na b̄io búenbúen se, á bè-kohó b̄io yí máa m̄í l̄é yi, á d̄èe búí yí f̄òora yi.

Mi wé dé mi s̄ia le Dónbeení yi à fioráa

⁵ Ká a búí wi mi t̄ahū á mu bè-zúr̄miní f̄òora yi, à b̄anso fio mu le Dónbeení c̄n, á le è na mu wo yi. Le Dónbeení hii wi, le wee h̄ã 6a n̄upua búenbúen, le yí máa wé héh̄éka b̄io búí yi. ⁶ Éé ká b̄anso m̄ah̄ã ko ò o dé mí s̄ii binbirí le Dónbeení yi à fioráa, à yí titika. Yīa wee fio ká a titika b̄io 6onmín lòn d̄èe búí na ho pinpiró wee yèr̄em̄áka làa b̄io ho s̄ii vá yi. ⁷ B̄anso yí ko ò o leéka le mí ì yí b̄io le Dónbeení c̄n. ⁸ O yí z̄ú b̄io ó o ò dé mí s̄ii yi. O yí dà máa bè b̄io dà-kéní m̄ón.

O k̄er̄et̄e na khon làa yīa n̄af̄oró wi b̄io

⁹ O kèrètíe na khon á bïo ñúhũ mía ò o le mí sïi wa, lé bïo le Dónbeenĩ cǎn ó o bïo ñúhũ wi. ¹⁰ O o kèrètíe na lé o ñàfòró òanso sïi mún dà á wa, lé bïo le Dónbeenĩ zéenia làa wo le ká mínén bïo níi mía, se o bïo ñúhũ mía. O bïo búenbúen á à vé lè le púílè búii sïi na máa wé mía ká le di bïo sïi. ¹¹ Ká le wii hà á yòó wee ñí lè mí sòobéé, à le ñíní he, à púílè di, à semu búenbúen dèení vï. Lé ká sïi ó o ñàfòró òanso bïo khíi wéráa. O bïo búenbúen khíi òin òin á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o ñupue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí sïiwà yi, ò o sïidéro le Dónbeenĩ yi pá fàrá òin wón òanso ñúhũ sí. Mu bon. Yia hà mí sïi fúaa mu vaa véenii, á le Dónbeenĩ ì na le mukānĩ binbirĩ na máa vé òanso yi. Dén lé le sàánii na le dó mí ñii le mí ì na bïa wa le yi. ¹³ Yia sïi wé vá mu bè-kora wéró yi, à òanso yí bío le lé le Dónbeenĩ mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeenĩ sïi yí dà máa vá bè-kora wéró yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéró yilera o ñupue yi. ¹⁴ Ée ká mu lé wa sïa váró mu bè-kora wéró yi, lé búin wee khà wen vïini. ¹⁵ Ká yia màhá sïi vá mu bïo na yí se yi á tà wó mu, à búin lé bïo wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó hïa fàrá mí naní òanso yi á vivio tina, à mu wé mu húmú.

¹⁶ Wàn zàwa lè wàn hïnni na á ì wa làa sòobéé, mi yí khà miten. ¹⁷ Mu bè-tentewà búenbúen wee lé le Dónbeenĩ cǎn, dén mí òn na léra mu khoomu. Le Dónbeenĩ òin mí òinnii, le yí máa yèrè máka lòn tàró. ¹⁸ Le Dónbeenĩ lè mí sïi bïo á yàá òn mí mukānĩ wen lè mí bíonĩ na lé ho tũia poni, á wa wáa dú mu bè-lénna búenbúen yahó lè mu bè-yáa bïo sïi.

Mi wé wé bïo le Dónbeenĩ bíonĩ bia

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hïnni na á ì wa làa sòobéé, mi zúr bïo ká: Mi ñí-kéní kéní ko à mi wé tá mi ñikōnna sese. Mi wé yí cí bíonĩ wán. Mi mún wé yí le mi sïa cí fùafùu. ²⁰ Mu bon, o ñupue na sïi wee cí á yí dà máa wé bïo téréna le Dónbeenĩ cǎn. ²¹ Lé búin òn á bïo wee tíi o ñupue yi búenbúen, lè mu sũnsũmámu à mi día. Mi liiní miten à tà le Dónbeenĩ bíonĩ bïo, òio le dù mi yiwa. Dén dà a kání mia.

²² Ká mi màhá wé yí ñí le bíonĩ mu mí òn. Mi wé wé bïo le bíonĩ mu le mi wé. Ká mi yí máa wé búin, se mi wee khà miten. ²³ Mu bon. Yia wee ñí le bíonĩ mí òn ò o yí máa wé bïo le bíonĩ mu le o wé, wón òanso ka lòn ñupue na lá ho zùbálén ò o lora mí yahó. ²⁴ Bïo ó o lora mítén vó ò o wà, ó o yi dèenia sà bïo ó o karáa yi. ²⁵ Ká yia bèn wee cūii le Dónbeenĩ làndá, ho làndá tente na wee wé ò o ñupue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón òanso ñúhũ á à wé sí mu bïo yi. Bānso yí máa ñí ho làndá mu à bíni ònsā yi. O wee bè ho yi.

²⁶ Hen ká a búii wee leéka le bïo mí wee wé lé bïo sí le Dónbeenĩ yi, à òanso màhá ñii pèé mía, se o wee khà mítén, se

bïo ó o le mí wee wé bïo sí le Dónbeenĩ yi ɲúhũ mía. ²⁷ Wàn Maá Dónbeenĩ yahó á bïo sí le yi binbirĩ lé à wa séení 6a híiminí lè 6a maháawa na lò wee be, à mún yí díá le ho ðímíɲá bïo vá wɛn dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yí hueeka 6a nùpua mín yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bïo mi dó mi sía wa ɲúhũso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka 6a nùpua mín yi. ² Hen ká a 6úi lá 6uara mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zá mí nín-kíza fíbɛɛre na wó lè ho sánú lè mí sí-sení. Mu pãahũ á ñ-khenii 6úi mún vaá ló 6uara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sí-lènná. ³ A mi kònbio há sí-sení 6ànsó á bíá nɔn wo yi: «Ūnén, 6uee kɛɛní le kanmúiní wán.» A mi 6èn bíá nɔn o sí-lènná 6ànsó yi: «Ūnén ðín ho wáayi», bũn mía à «ũ 6uee kɛɛní ho tá yi í nísání.» ⁴ Ká mi wee wé bũn, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé ká, se lé há yile-kora lé háa mi 6uan á wee cítíráa mín.

⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni na á í wa làa sòobɛɛ, mi jí bïo ká: Mu so yínɔn le Dónbeenĩ hueekaa bíá lé 6a ñ-khenia ho ðímíɲása cón, à 6a dé mí sía le yi le? Dén síidéró so lé ðío lé 6a nàfòró binbirĩ. Ba níní ì kɛn le Dónbeenĩ bɛɛní na le dó mí ɲii le mí na bíá wa le yi. ⁶ ɛɛ ká minén bán mahá wee zùan 6a ñ-khenia yi. A bíá wee beé mi lò, á wee 6ua mia varáa le cítíi finíi lara yi so yínɔn ho nàfòró 6ànsowà le? ⁷ Ho nàfòró 6ànsowà mu mí ɛɛre lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bïo sá yi yèni. ⁸ Le Dónbeenĩ bá-zàmu làndá na túara le Dónbeenĩ bíoní vùahũ yi lé háa ká: «Wan mi ninza làa bïo ūnén ū ɛɛre waráa ūten bïo síi.»* Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirĩ, se mu se. ⁹ ɛɛ ká mi wee hueeka 6a nùpua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi ɲúná á à sí, lé bïo mí yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a 6úi vúnun bïo le Dónbeenĩ bò henía dà-kéní 6úi wán, hàrí ká a bò bïo ká 6úen6úen yi, se lé mu 6úen6úen ó o pá vúnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeenĩ na bíá le ū yí fé báa tàá háa,† lé dén mún bíá le ū yí 6úe nùpue.‡ Awa! A ka lè fo yí fó háa tàá fo yí fó báa, à fo mahá 6ó a nùpue, se fo pá vúnun le Dónbeenĩ làndá wán. ¹² Mi zún le le Dónbeenĩ á à cítíi mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé bũn nɔn á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíoní lè mi wára yi. ¹³ Mu bon, pãahũ na le Dónbeenĩ khíi cítíi 6a nùpua yi, á bíá yí zúna mí nínzàwa màkárí á yí wó le híi làa ba, á le Dónbeenĩ mún khíi máa zún 6a màkárí á máa wé le híi làa ba. Ká yía

* 2:8 Mi loñ Levii nùwá vùahũ (Lévitique) 19.18 † 2:11 Mi loñ Léró vùahũ (Exode) 20.13 ‡ 2:11 Mi loñ Léró vùahũ (Exode) 20.14

wee zūn mí ninzàwa màkàrí à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítii fi nònzoñ.

Le siidéro le Dónbeení yi ko mu wé mi hã wára yi

14 Wàn zàwa lè wàn hinni, ká a búí bía le mí tà a *Krista bïo ò o wára á mu màhá yí máa mi yi, se mu ñúhú so wi le? Bún so dà a kání a le? 15 Ka lè mìn za tàá mìn hínló na lé o kèrètíé á sí-zinia tà mía, á bè-dínii wee fòo wo yi sii, 16 ó o búí ló mi òhú bía nòn wo yi: «Lén làa héerà, vaa lá ũ tèní dèe zí, à vaa yí ho òhú dí sí.» A bânso màhá yí hõn wo làa bïo ó o màkóo wi yi, se mu ñúhú so wi le? 17 Lé bún á yia le mí tà a Krista bïo à mu yí máa mi a wára yi, se mu ñúhú mía.

18 Mu dà a wé le o búí bía bïo kà: «Ba búí tà a Krista bïo mí dòn, à ba búí bèn wee wé hã wára na se mí dòn.» Awa! A ũ wãa zéeni ũ Krista bïo tàró binbirí na hã wára mía yi làa mi, á ínén bèn ñ zéeni làa foñ lè í wára na se le í tà a Krista bïo binbirí. 19 Fo tà le le Dónbeení lée dà-kéní mí dòn le? A bún se lon. A ba cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le zánii. 20 Fo lée bónbú le? Fo wi à ñ zéeni làa fo le o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yi ñúhú mía le?

21 Mi loñ wàn òuaa *Abarahaamu. Lée webio nòn á le Dónbeení le o lé o ñupue na téréna? Mu so yínón bïo ó o wó bïo yi le? O tà hõn mí za *Izaaki lè le Dónbeení le muini yeeni dèe wán. 22 Fo yí mòn le? O siidéro le Dónbeení yi á léera là a wára. Lé bún ó o siidéro mu ñii sùráa hã wára na ó o wó bïo yi. 23 Bún lé bïo nòn á bïo túara le Dónbeení bioní vūahú yi o ðání yi á ñii sùráa: «O *Abarahaamu dó mí síi le Dónbeení yi, lé bún nòn le càtio wo là a ñupue na téréna le yahó,» § á le dú mu bónmu làa wo.* 24 Mi yí mòn le? O ñupue wára lé hãa wee wé ò o wé o ñupue na téréna, ká mu yínón o Krista bïo tàró mí dòn. 25 Lé bún ó o hãa búí na hãa wee yèé miten bïo hãa wóráa. O yèni ba le Arahaabu.† O hãa téréna le Dónbeení yahó bïo ó o wó bïo yi. O hãa tà ó o *Isirayele ñipomu tonkarowà làara a wán, á séenia ba á ba ló ho lóhó yi à ñupue yí mòn ba.

26 Mu bon, ñupue mànaká hãa ló a yi ò o hí. Lé bún ó o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yi á mún ka lòn bïo na húrun.

3

O ñupue ko ò o ñii pèé wé

1 Wàn zàwa lè wàn hinni, mi búenbúen yí cà à mi wé ñi-kàránlowà. Mi zū le warén ñi-kàránlowà á le cítii khii wé here wán á à poní ba ñupua na ká. 2 Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bïo cèrèe yi. Ñupue búí lá yí máa bío khe síi, se wón bânso lée ñupue na ñii tun á dà mí sánia wee òua yi.

§ 2:23 Mi loñ Bïo Ñúhú Búeenii vūahú (Genèse) 15.6 * 2:23 Mi loñ Ezayii vūahú 41.8 † 2:25 Arahaabu: Mi loñ Zozue vūahú 2.1-21; 6.22-25

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bïo wa le o wé yi, à wa dé ho kàràfi o jii yi. Lé bún wa wee wé à dàrnáa o bïo. ⁴ Mi mún loń ho won-beeni na 6a wee ca ho pōnsò-beeni yi à ho pinpi-beeni wé jàa. Lée dà-za dèe búí pēnpéréké na cēera ho mōn yi, lé dén á yia wee pà ho won-beeni mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún ka kà síi. Le ka cīnú, ká le mǎhá wee khòoní mīten mu bè-beera na le dà wee wé bïo yi. Mi loń, yínwń ho dā-za wee cī le dùu-beeni le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dōhū. Wa sǎnia bïowa búenbúen tǎhū á le jii le dïo sú lè mu bè-kora á wee dèé wa sǎnia búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bïo búenbúen lè ho dōhū bïo síi. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satāni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání 6a nǎpuwà lè mí sǐwà, lè mu jumu bùaa, lè 6a jínzàwa, ó o mún mánia 6a. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn súró na wi le yi, á wee búe 6a nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeeni na lé wa Maá. A lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè 6a nùpua, bán na le Dónbeeni lera à 6a 6onmín làa de. ¹⁰ Le khòoní lè há dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mu lá yí ko mu wé wé kà síi. ¹¹ Mi so dǐn mōn à jumu na sí làa bïo yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hǐnni, mónkòró vǐndèe so dà a ha jia le? A jinna so dà a ha mónkòró le? Làa bún síi, á mu jumu na sí yí dà máa lé le buii na jumu yí sí yi.

Mu bè-zūrmini wee lé le Dónbeeni cǎn

¹³ Wàn zàwa lè wàn hǐnni, nùpue na bè-zūrmini binbirí wi á wi mi tǎhū le? A 6ànsò wǎa zéeni mu làa bïo ó o wee buaráa mīten sese, lè há wára na ó o wee liini mīten wé. Lé bún á à zéeni le o bè-zūrmini binbirí wi. ¹⁴ Eε ká lé le yandee-sūmúí wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní mīten bïo mi le mi lé mu bè-zūrmini 6ànsowà bïo yi. Ká bún wi mia, se mi pǎ ho tǔiá poni. ¹⁵ Mu bè-zūrmini mu lé ho dǐmǐjása bè-zūrmini. Mu yí ló le Dónbeeni Hácírí cǎn. Mu yáa ló a Satāni cǎn. ¹⁶ Hen ká le yandee lè há penkaa wi lue na yi, à dén lue so bïo lúnka. Há wén-kora lè mí sǐwà wee wé keń bǐn. ¹⁷ Eε ká yia le Dónbeeni bè-zūrmini wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho hээрà keń 6a nùpua pǎahú, o wayi, o bioní mia. Bànso zū mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wára búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho hээрà keń 6a nùpua pǎahú, 6a wára ka lòn bè-dǐni, bïo wee lé mu mōn lée bïo na sí le Dónbeeni yi.

4

Bïo á mi sǐa wee vá wéró yi na yí se á mi kht yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóń mi sĩa bĩo na yí se càró bân poni na wee búe mia fééé bĩo yi á mu wee wéráa le? ² Mi sĩa wee vá mu bĩo búí yi ká mi màhã yí dà máa yí mu à mi wãa wé búe mín. Le yandee wi mia á bĩo mi yí máa yí bĩo mi sĩa vá yi, à mi wãa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bĩo mi sĩa vá yi, lé bĩo mi yí máa fio mu le Dónbeenĩ cón. ³ Tãá ká mi flora le Dónbeenĩ cón á mi máa yí mu, lé bĩo á bĩo mi leékaa wee floráa yí se. Mi floró jũhũ lé à mi yí mu bĩo à wээрáa mi sĩa cùeéé. ⁴ Mi ka lòn hãa na bân báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mi so yí zũ le yĩa wa ho ðĩmĩná bĩo se wón jina le Dónbeenĩ le? Yĩa wi ò o wań ho ðĩmĩná bĩo, á bânso bèn ñ wé le Dónbeenĩ zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi á hã bionĩ na ká bía kãamáa le? «Le Dónbeenĩ Hácírí na le dó wẽn á le yí wi à le léé yi là a búí hũúu.» ⁶ Éé ká le sãamu na le màhã wee wé làa wẽn á po bũn. Bĩo ká lé bĩo bía le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi: «Bía wee yòonĩ mĩten á le Dónbeenĩ pã bĩo, ká le màhã wee wé mí sãamu làa bĩa wee liinĩ mĩten.»* ⁷ A mi cén wé liinĩ mĩten le Dónbeenĩ yahó. Mi ðĩn sãnsá a Satãni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mi lén va lè le Dónbeenĩ cón á lerén bèn ñ sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wé ró yi. Minén na yí máa bè mu bĩo dà-kéní món, mi día mĩten búenbúen na le Dónbeenĩ yi. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi día hã konsinĩ à mi wá. Mi día le sí-wéé à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liinĩ mĩten o Jũhũso yahó ó o ò yòonĩ mia.

Mi wé yí cítí mín

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé yí jùu mín. Yĩa jùuna mĩn za tãá mĩn hĩnló, tãá á cítí wo, se bânso bía khon le Dónbeenĩ làndá ðání yi, o wee cítí ho. Ká fo hĩa wee fi le cítí ho làndá wán, se fo wãa yí máa bè ho yi. Fo wee wé ũten lè le Dónbeenĩ làndá cítí-fi. ¹² Le Dónbeenĩ mí ðòn lé ðio bàrá ho làndá á lé lerén mún lé o cítí-fi. Lé lerén dà à kání a nùpue, á mún dà à wé ó o bĩo á à yáa. A ũnén bèn lé o yén á wee cítiráa mín za?

Minén nãfòró bãnsowà, héyĩ!

¹³ Awa, mi le 1 bío bĩo dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia tãá ho yĩró ká mi ì va ho lóhó na ká, á vaá duan le lúlú-kùure, á à yí ho cũnú. ¹⁴ Mi wee wé bío bũn ká mi jòn yí zũ bĩo pan mia ho yĩró. Mi ka lòn óó-khũumu na wé fà à ðèení bĩnĩ khĩ fũafũa. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bĩo ká: «Ká le Dónbeenĩ tã, á wa yĩo wĩ lua ho yĩró á sènia wẽn á wa à wé bĩo ká làa bĩo ká.» ¹⁶ Éé á bũn mi yí máa wé à mi wee yòonĩ mĩten lè mi khòn-bionĩ. Bũn síi yí se. ¹⁷ Lé bũn nòn, ká yĩa zũ bĩo ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se bânso wó khon.

* 4:6 Mi loń Wãhio vũahũ (Proverbs) 3.34

5

¹ Awa, bïo ká wán lé minén náfòró bànsowà á ì wiráa. Mi wá, à wáamaka mu bè-sūmáa na khíi yí mia bïo yi. ² Mi náfòró wee yáa. Mi sī-zīnia á ho bénlò wee là. ³ Mi sánú lè mi tǝ̀nɔ̀n semu wee yáa. Lé bǝ̀n wee zéeni le mi wó khon. Lé bǝ̀n nɔ̀n le Dónbeení cítii fī nònzoñ, ká mi bïo á à yáa búenbúen làa bïo ho dǝ̀hú wé cínáa mu bïo bïo síi. Cínú ká, ká ho ðimíjá á à vé, à minén pá pan mi náfòró bïo á 6666kaa ho yi lée webio? ⁴ Mi loí, 6a núpua na wee sá mi manawà yi á mi máa wé ðeení sáání yi. Lé bǝ̀n lé mi wékheró, á nɔ̀n 6a wee záráa làa mia. A 6a zía mu á le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen já. ⁵ Ho tá wán, á bïo búii yí fòora mia. Mi wee wé bïo mi sía vá yi. Mi wee wéé mi sía. Mi wee ðiiní miten lòn bùaa na 6a wee há ho búeró bïo yi ká le cítii filó wizonle dén 6èn jàana lua. ⁶ Bïa yi wó yi khon, á mi siinia júná á 6ó, à 6a yáá yi tāmáa hàri cínú.

Mi wé hī mi sía à pa a Núhúso

⁷ Wán zàwa lè wán hínni, lé bǝ̀n nɔ̀n, á mi hī mi sía fúaa ká a Núhúso bīniá buara. Mi loí o vāro. O wee wé hī mí síi pa há vi-yáa na ó o ò ði mí bïo, à mún hī mí síi pa há viora na à ðéé o bè-ðinii, à bè yi láráa mí ðínló. ⁸ Minén mún wé hī mi sía, mi hení mi sía, lé bïo ó o Núhúso ò buen hen làa cínú.

⁹ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé yi le mi sía cī mín yi à jùu mín, ó o Núhúso máa cítii mia. Hen làa cínú ká a Núhúso na lé o cítii-fī á à buen. ¹⁰ Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeení jicúa fεεrowà na bía a Núhúso Dónbeení yèni yi, á lò bon ká 6a pá há mí sía. Minén mún hī mi sía le lònbee yi lè 6a bïo síi. ¹¹ Mi loí, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á júná sí. A mu 6èn bon, mi já a Zoobu bïo. O hīa há mí síi á mu bïo búenbúen kíio wo yi, á mi 6èn mɔ̀n bïo ó o Núhúso wó nɔ̀n wo yi mu va à véenii. Túiá poni, o Núhúso zú le makári làa sòobéε.

Mi wé le jī-kéní bànsowà

¹² Wán zàwa lè wán hínni, bïo yáá pá wi bīn á ì hení ì na mia lé bïo ká: Mi yí vī vī yi dé ðéε. Mi yí dé ho tá, tàá ho wáayi, tàá bè-vio búii. Mi wé le úuu, à mi ðin bǝ̀n wán. Ká mi le búeé, à mi ðin bǝ̀n wán. Bǝ̀n lé bïo ò na ká le Dónbeení máa síini mí júná.

Mi wé séeni mín ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeení yi. Ká a búii síi wan, ò o sío à khòoní a Núhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a kèrètíewa kuure ya-ðiwá à bán buée khii ho jiló làa wo o Núhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí síi binbirí á fioraráa, á yīa lò yí here á à wa. O Núhúso á à wéé wo. Ká bànsò wó bè-kora búii, ó o Núhúso ò sén mu ù día. ¹⁶ Awa! A mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O núpue na téréna wón

fioró pànká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenĩ ɣi-cúa fεεro *Elii hĩa lé o nùpue lè warén bĩ síi. A bĩó ó o fióra lè mí sòobéε bèra a na à ho viohó yí tè, á ho bèn yí tò á dñn hã lúlúio bĩ tĩn lè mí sanká.* ¹⁸ Bũn món ó o bĩnía fióra á ho viohó tò á ho tá bĩo na dà wee ha á han mí bia.

Yia vñnun bĩnĩ buenlɔ

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, hen ká a ɓúi vñnun día le Dónbeenĩ tũiá poni mi tlahũ, ó o ɓúi ɓuan ɓueé bàrá ho wã-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yĩa fó a bè-kora wéro ho wã-kohó na ó o lá wi wán, wón kãnía wo mu húmú yĩ. Lé bũn ñ na ká le Dónbeenĩ máa bĩnĩ máa leéka ɓànso bè-kora na ó o wó ɓúenɓúen bĩo.

* **5:17** Mi loń Bá-zàwa nín-yání vñnahũ (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahū na ó o Piere túara

Vūahū túaró jūhū

O Piere nín-yání vūahū ó o túara nɔn ɔa kèrètɛwa na saawaa wi ho Azii Minere kãna búy yi. Nún-sí lé o Poole, tàà bĩa làa wo páania sá á zéenia le Dónbeenĩ bĩo làa ba, á ɔa tãraa mu yi. Ba nùpua fù wee bàká ɔa yi, á wee beé ɔa lò bĩo ɔa dó mí sĩa o Yeesu yi bĩo yi. Lé bũn te bĩo ó o Piere túararãa ho vūahū na kã nɔn ɔa yi, á henía ɔa sĩa, à ɔa yara sí a Yeesu *Krista, á wé fãrá tĩn le lònbee pãahū, làa bĩo ó o Yeesu na bĩo nɔn ɔa kãnianãa á wórãa mu. O Piere leékaa ɔa làa bĩo le Dónbeenĩ kãnianãa ɔa, làa bĩo le wó á ɔa yúráa le siidéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pãnká yi, á dó mí sĩa wee lòní binbirĩ. O henía ɔa sĩa bèra a na, à ɔa wíoka fání mí yĩo, à ɔua mítén sese ɔa páaníló là a Krista bĩo yi. Bĩo ó o Yeesu ɔuannãa mítén le lònbee lè mí síwà na yú a yi, lé bũn ɔàn síí á ɔarén mún ko ɔa bè yi. O Piere nɔn le zéeni lè mí síwà ɔa yi, bèra a na à ɔa zũrĩ mín ɔuaró mu bĩo ɔúenɔúen yi, à bĩa yí zũ le Dónbeenĩ wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeenĩ bĩo, à wé ɔuaaní le.

Le tɛnti

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na kã. I wee túa ho á à na bĩa le Dónbeenĩ hueekaa wó lè mí nĩpomu yi, na saawaa wi mu nĩ-hãmu yi ho Põn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kãna yi. ² O Maá Dónbeenĩ hueekaa mia á héhaa làa bĩo le fèra le mí ì wé làa bũ, á wó mia lè mu nĩpomu na bĩo sã le yi mí Hácírĩ pãnká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pãnká yi, à mi wé ɔa nùpua na wee ce le Dónbeenĩ yahó, à wé wé bĩo ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeenĩ wíoka wé wé mí sãamu làa mia, à wíoka wé na mí héerã mia.

Wa siadéro à lòní ho kãniló bĩo

³ Mí wa ɔuaaní le Dónbeenĩ, dén lé wa Nũhũso Yeesu *Krista ɔàn Maá. Le minka tentemu bĩo yi, á le wó á wa yú le mukõnfinle o Yeesu Krista na lá húrun na á le vènia pãnká yi. Lé bũn bĩo yi á wa dó wa sĩa wee lòní làa sòobéé, ⁴ á pannãa bĩo bĩo sã le nĩpomu yi na le bàrá ho wáayi ká làa mia. Bũn bĩo so yí máa yãa, timu mia mu yi, mu yí máa yèrémã. ⁵ Bĩo mí dó mí sĩa le Dónbeenĩ yi, á le dàniló pan mia, bèra a na à mi yí ho kãniló, hĩa bĩo wíokaa vó díã pan mí zéeníló ho ðímíjã vé nònzòn. ⁶ Lé bũn bĩo yi, á mi wee zãmakarãa làa sòobéé, hàrĩ ká le lònbee lè mí síwà wee yí mia hã laa na kã wán ho pònza yi. ⁷ Ho sãnú yãá lé mu bĩo na wee yãa. Eé ká ho màhã pá

wee wé pà ho d̄shũ yi, à zũn̄n̄á le ho lé ho s̄nú binbir̄i. Lé kà sii á minén s̄adéró le Dónbeen̄i yi na b̄io n̄uhũ wi làa s̄obéε po ho s̄nú b̄an kúará mún ko là ho khénl̄ó, à zũn̄n̄á le mi dó mi s̄a binbir̄i le yi. Ká mi s̄adéró le Dónbeen̄i yi f̄ará t̄na, á p̄ahũ na ó o Yeesu Krista kh̄i bueé zéeni m̄iten yi, á mi ì yí le kh̄on̄ii, là ho cùkú, là le k̄n̄bii. ⁸ O Yeesu mu á mi yí m̄on, à mi n̄on pá wa a. H̄arí b̄io mi pá ð̄n̄ yí máa mi a mí cúee, à mi dó mi s̄a wo yi. Lé b̄un̄ n̄on á mi wiráa le sí-wεε yi làa s̄obéε. Dén sí-wεε so b̄io á yí dà máa b̄io. ⁹ Mi wi le sí-wεε yi, lé b̄io mi dó mi s̄a o Yeesu yi ó o k̄n̄a mia.

¹⁰ Le Dónbeen̄i n̄i-cúa f̄εrowà yánkaa cinciira ho k̄n̄iló mu b̄io làa s̄obéε, á f̄εera h̄a n̄i-cúa na b̄io ciran mu s̄amu na le Dónbeen̄i le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácirí* k̄era là ba n̄i-cúa f̄εrowà mu, á le lònbee na ó o ò k̄a yi, là ho cùkú na ó o ò yí mu b̄an m̄on, á le Hácirí mu f̄era zéeni b̄io làa ba. A ba cà là mí s̄obéε à zũn̄ mu wéró p̄ahũ, làa b̄io mu ù wéráa s̄i. ¹² A mu zéeni làa ba le mu b̄iowa mu b̄an n̄i-cúa na ba wee f̄ε á b̄io yí ciran b̄arén mí b̄εere, ká mu lé minén á mu ciran. A lé b̄un̄ á b̄ia wee bue le b̄in-tente h̄a làa na kà wán á zéeni làa mia là le Dónbeen̄i Hácirí na ló ho wáayi p̄anká. Ho wáayi tonkarowà yáa mún s̄a v̄a à ba zũn̄ mu b̄io mu.

B̄io le Dónbeen̄i n̄ipomu ko ba b̄ua là m̄iten

¹³ Lé b̄un̄ n̄on, à mi w̄a f̄aní mi ȳo le Dónbeen̄i tonl̄ó s̄aró b̄io yi, à zũn̄ m̄iten b̄uaró. Mi dé mi s̄a làa s̄obéε à l̄oní mu s̄amu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista b̄in̄i buen̄ n̄onzoñ. ¹⁴ B̄io mi lá ð̄n̄ yí zũ le Dónbeen̄i b̄io yara á b̄io mi s̄a lá wé v̄a wéró yi na yí se á mi w̄a día, ká mi wé wé b̄io le Dónbeen̄i le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeen̄i na von̄ mia á wee ce, á minén mún wé ba n̄upua na wee ce le yahó mi b̄io b̄uenb̄uen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄ahũ yi kà s̄i: «Mí k̄éñ mu cem̄u yi, lé b̄io á ìnén wee ce.»†

¹⁷ B̄io ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeen̄i là m̄in̄ Maá, dén na yí máa hueeka ba n̄upua mín yi, le wee cítí ba b̄uenb̄uen à héha làa b̄io ba n̄i-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka ba mín yi. Awa, á mi b̄ua m̄iten à zéeni le mi wee k̄n̄bi le Dónbeen̄i ho p̄ahũ na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeen̄i léra mi n̄úná b̄io mi lá wee b̄ua là m̄iten yi, b̄un̄ na mi ken̄a m̄in̄ maáwà c̄on na n̄uhũ mía. Mi zũ le mu ȳin̄on̄ le w̄arí t̄aa ho s̄nú na wee yáa á le wó làa b̄u. ¹⁹ B̄ueé, o Yeesu Krista, ȳa ka lòn muin̄i pioza na á fian̄i woon̄ mía yi, lé wón̄ c̄ani na b̄io n̄uhũ wi binbir̄i p̄anká yí á le léraráa mi n̄úná. ²⁰ Le Dónbeen̄i f̄era léra a mu b̄io yi, ká b̄io b̄ui ð̄n̄ yí léra, á h̄a p̄onna véeni na kà yi, ó o

* **1:11** Krista Hácirí: O Krista Hácirí na b̄io b̄ia hen là le Dónbeen̄i Hácirí lée dà-kéní † **1:16** Mi loñ Levii n̄uwá v̄ahũ (Lévitique) 19.2

*Krista mu wãa zéenia míten minén bïo yi. ²¹ Lé o Krista bïo yi á mi dórãa mi sïa le Dónbeenï yi, dén na vèenia wo á dó ho cùkú yi. Lé bïn wó á mi dórãa mi sïa le Dónbeenï yi wee lònï bïo le le mí ì wé.

²² Ho tũia poni bíonï na mi bò yi lé dén nɔn á mi wee cerãa le Dónbeenï yahó, bèra a na à le waminï binbirï ker mia. Awa, á mi cén wañ mín làa sòobéε le hã yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wãa bïnïa ton, ká mi màhá yínɔn nùpua na ton à bïo sï mu húmú yi. Lé le Dónbeenï bíonï na wi bïn féεε pánkã yi á mi tonnãa, dén na wee na le mukãñ binbirï. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeenï bíonï vūahũ yi kã sïi:

«Ba nùpua búenbúen ka lè le jíní bïo sii,
á ho cùkú na 6a wee yí ka lè le pũílè bïo sii.

Le jíní wé he, à le pũílè di,

²⁵ ká a Nùhũso bíonï dén wi bïn féεε hã lúlúio na jii mĩa yi.»‡
Dén bíonï so lé le bïn-tente na buera nɔn mia.

2

¹ Awa, á mi khí mu sũnsũmãmu lè mí sïwã yi. Mi wé yí fũaa sabíonï huúu, mi yí wé ñ-khãwa, mi wé yí dí yandee huúu, mi wé yí jũu nùpua à yãa 6a yènnãa. ² Mi wañ le Dónbeenï bíonï mí dòn làa bïo 6a kúnkúzãwa warãa mi nuwã yoomu bïo sïi, bèra a na à mi dã le Dónbeenï bïo dãní yi mi kãníló bïo yi. ³ Mu bon, mi zũna bïo ó o Nùhũso serãa.

Bïa dó mí sïa le Dónbeenï yi lé le ñipomu

⁴ Mí vá 6uee búe o Yeesu yi, wón na lé le mukãñ 6ãnsò, na ka lòn huee na 6a nùpua pã díã, ká lé lerén á le Dónbeenï màhá léra, le bïo jũhũ wi le cón làa sòobéε. ⁵ Minén mún le mukãñ wi yi, á mi mún ka lòn huua. Awa, á mi díã le le Dónbeenï khuii mia sorãa le zïi na le Dónbeenï Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeenï yankarowã na wé è ya hã muiní làa bïo le Dónbeenï Hácírí mu le mu korãa, hã le wé è tà bïo o Yeesu *Krista bïo yi. ⁶ Mu bon, bïo kã lé bïo túara le Dónbeenï bíonï vūahũ yi: «Mí loñ, ì léra le huee na wee 6ua ho soró ññí, ñño bïo jũhũ wi làa sòobéε, á à bàrá ho lóhó na 6a le *Sion yi. Yia á à dé mí sïi le yi á ñyio mãa dí huúu.»* ⁷ Awa, á minén na wãa dó mí sïa o Yeesu yi, minén á à yí le kɔnbii. Ká bïa yí dó mí sïa wo yi, á mu túara: «Le huee na 6a so-sowa lá pã díã lé ñño hã bïnïa 6ueé 6uan ho soró ññía.»† ⁸ A mu mún túara: «Le lé le huee na wee kãkɔn wán, ho 6úaahó na wee lùwã a nùpue.»‡ Bán wee kãkɔn le wán lé bïo 6a pã le Dónbeenï bíonï bïo. A bïn lé bïo mún sã 6a yi. ⁹ Eε ká minén bán lé mu ñipomu na léra, á lé 6a yankarowã na bïo sã a bée yi. Mi lé ho sïi na

‡ 1:25 Mí loñ Ezayii vūahũ 24.25
loñ Lení vūahũ (Psaumes) 118.22

* 2:6 Mí loñ Ezayii vūahũ 28.16
‡ 2:8 Mí loñ Ezayii vūahũ 8.14

† 2:7 Mí

wee ce le Dónbeenĩ yahó. Le Dónbeenĩ wó mia lè mí n̄pomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó b̄io, dén na léra mia le t̄ibírí yí á dó mí khoomu na b̄àn s̄ii mía yí. ¹⁰ Mi yánkaa lá yín̄ Dónbeenĩ n̄pomu, ká h̄ã laà na kà wán á mi w̄ãa lé le n̄pomu. Le Dónbeenĩ lá yí máa wé le h̄ii làa mia, ká h̄ã laà na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mi ɓua miten sese ɓia yí zū le Dónbeenĩ t̄lahū

¹¹ Minén na á ĩ wa làa s̄oob̄éé, mi lé ɓa n̄-h̄ání ho tá wán na kh̄ii lé á à lén. Á ĩ wee hení mu ù na mia, à ɓio ɓa n̄pua s̄ia wee vá yí na yí se, ɓio wee yáa o n̄pue muk̄ání binbirĩ ɓio à mi kh̄ennáa. ¹² Mi ɓua miten sese ɓia yí zū le Dónbeenĩ t̄lahū. Mi ɓua miten làa b̄ún, bèra a na ká ɓa wee yáa mi yèni le mi lé ɓa bè-kora wérowà, à ɓa mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenĩ yí p̄ahū na á dén ñ zéení miten làa ba yí.

Le k̄n̄bi na ko lè ho p̄anká ya-díwá

¹³ Mi wé liiní miten na ho p̄anká ya-díwá ɓúenɓúen yí mi p̄aaníló là a Nuh̄uso ɓio yí. Mi wé liiní miten na a b̄éé yí, wón á wi ɓa ɓúenɓúen p̄uh̄ú wán, ¹⁴ à mún wé liiní miten na ɓa p̄únása yí, bán na ó o wee tonka à ɓa beé ɓia wee wé mu bè-kora lò, ká ɓa wíoka ɓia wee wé mu ɓio na se yènnáa. ¹⁵ Mu bon, ɓio s̄i le Dónbeenĩ yí lé à mi wén-tentewà ɓio yí, à ɓia wee ɓio h̄ã b̄in-conconwà na yí zū le d̄éé à yí d̄ání ɓio ɓio ɓúii mí d̄ání yí. ¹⁶ Mi ɓua miten lè ɓa n̄pua na wi miten ɓio s̄ii. Ká mi m̄ah̄á yí bè b̄ún yí à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenĩ ton-sáwá binbirĩ. ¹⁷ Mi wé k̄n̄bi ɓa n̄pua ɓúenɓúen, à wañ m̄n̄ zàwa lè m̄n̄ h̄inni k̄èrèt̄ewa. Mi wé h̄éz̄n le Dónbeenĩ, à wé k̄n̄bi o b̄éé.

Mi ko mi wé tà le lònbee yí là a Krista ɓio s̄ii

¹⁸ Minén ton-sáwá, mi wé bè mi p̄únása ɓioní yí lè le k̄n̄bii binbirĩ. Mi wé yí wé mu làa ɓia s̄ia se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa ɓia lònbee wi. ¹⁹ Mu bon, ká a n̄pue wee h̄ĩ mí s̄ii le lònbee na lá yí ko le yí o yí le Dónbeenĩ k̄n̄bii ɓio yí, se mu lée ɓio na se. ²⁰ Ká ɓa wee ha mia mu bè-kora na mi wó ɓio yí á mi h̄ã mi s̄ia, se b̄ún so cùkú wi le? Éé ká ɓa wee beé mi lò mu bè-tentewà na mi wee wé ɓio yí à mi h̄ã mi s̄ia, se b̄ún lée ɓio na se le Dónbeenĩ yahó. ²¹ Lé b̄ún wéró ɓio yí le Dónbeenĩ vonnáa mia, lé ɓio ó o *Krista mí b̄ere mún lò bon mi ɓio yí. O wó mu zéení làa mia, bèra a na à mi bè mu yí. ²² O yí wó bè-kohó yí m̄n̄, o yí f̄ã sabéré yí m̄n̄. ²³ Ba n̄pua là a, ká arén yí là n̄pue. ɓia beéra a lò ó o yí là làa h̄erè, ká a m̄ah̄á dó mí ɓio le Dónbeenĩ n̄ii yí, dén wee cítí ɓa n̄pua làa ɓio t̄érinna. ²⁴ Orén mí b̄ere lò bon wa bè-kora ɓio yí ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora d̄ání yí à wa wé lòn n̄pua na h̄urun, ká wa k̄eñ le muk̄ání yí ɓio t̄érinna wéró

bïo yi. Le lònbee na ó o lá lé dén wééra mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vùnun, εε κά hã laà na kà wán á mi wãa yèrèmaa buara mi paro cõn, yïa wee pa mi mukãní bïo.

3

Bïo 6a hãawa lè mi b́arání ko 6a wé 6ua làa mìn

¹ Làa b́un síi á minén hãawa mún wé liiní miten na mi b́arání yi, bèra a na, ká mi b́arání búii na pã yí dó mí sía le Dónbeení b́ioní yi á m̀n bïo mi wee 6ua lè miten, à bán dé mí sía le yi ká b́ioní yí b́ía yí ǹn 6a yi, ² lé bïo 6a wee mi bïo mi wee 6ua lè miten sese, làa bïo mi wee k̀nbiráa 6a. ³ Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánia wíokaró, lòn júná páró, lè mu bè-źinia na wó lè ho sánú, lè hã sí-sení źiló. ⁴ Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, b́un na lé le síi na máa yáa, na wayi, na wi ho h́éerà yi. B́un lé bïo bïo j́uhú wi le Dónbeení cõn làa sòobéε. ⁵ Lé làa b́un á 6a hãawa na dó mí sía le Dónbeení yi, na bïo sã le yi yánkaa wee wíokaráa mítén, 6a yánkaa wee liiní mítén na mí b́arání yi, ⁶ là a hãa na 6a le Sara bïo síi. Wón yánkaa wee bè bïo á bán báa *Abarahaamu le o wé yi, á wee ve o le mí j́uhúso. Minén á à wé wón Sara so m̀nmánia mu tentemu na mi wé è wé bïo yi, ká źánii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa bèn mún źurí le mi h́ánání na mi wiráa á p̀nkáwá tà mía. Mi wé 6ua 6a sese, à wé k̀nbi 6a, lé bïo 6arén làa mia á à páaní ì yí mu h́amu na lé le mukãní binbirí. Mi wé wé ká síi bèra a na à bïo búii yí b́umaka mi fioró.

Mi ko mi wé wé bïo térénna

⁸ Awa, á mi búenb́uen le mi yilera wé dà-kéní, à źurí mìn makárí, à waí mìn. Mi wé 6a nùpua na sía se, à wé liiní miten na mìn yi. ⁹ Yïa wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yïa wé là mia à mi yí là bánso. Mu bè-tentewà lé bïo á mi wé fan na mìn yi. Mu bon, le Dónbeení von mia b́un bïo yi, bèra à na à mi yí mu bè-tentewà na le dó mí j́ii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yïa wa ò o keí le mukãní yi,

à síi wizooní wé se,

à bánso khí hã bín-kora bíoró yi,

à wé yí f́uaa hã sabioní.

¹¹ Bànso ṕi mu bè-kora wéró, à wé wé bïo térénna, à wé cà ho h́éerà f́éεε.

¹² Mu bon, o Njúhúso wee pa b́ia wee wé bïo térénna bïo, o wee jí 6a fioró.

Ká b́ia wee wé mu bè-kora bán ó o pã bïo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bïo mi

* 3:12 Mi loí Lení v́uahú (Psaumes) 34.13-17

wee wé bïo térénna bïo yi, se mi ɲúná sí. Mi yí zǎn bïa dà à beé mi lò, à mi mún yí lùnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi ɓàaaní a *Krista mi sía yi, à zǔn le o lé o Ɗúhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bïo mi dó mi sía wee lòní bïo, à mi dàń zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhã wé wayíí miten à wéráa mu, lè le kǎnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bïa wee bàkà mia, na wee là mia lé bïo mi wee ɓua miten làa bïo mu koráa mi páanílò là a Krista bïo yi, à hã nǎyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeení síi bïo ò o nùpue lò be bïo ó o wee wé mu bïo na se bïo yi, bǔn sǎaaní bïo le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bïo yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí bæere lò bon ɓa nùpua ɓúenɓúen bè-kora bïo yi. Wón na yí wó bè-kohó yí mɔn á húrun le cúekúee ɓa bè-kora wérowà bïo yi, bèra a na ò o dàń ɓua mia varáa le Dónbeení cǎn. Ba ɓó a, ká a màhã vèera le Dónbeení Hácírí pànká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so pànká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente nɔn bïa wi ɓa nǎ-hía lùe yi lòn kàsósa. ²⁰ Ba lé bïa hía pá le Dónbeení bïo, á dén hã mí síi ɓa bïo yi o Nɔwee won-beení wíokaró pãahú. O won-beení mu á nǎ-kúii hía yí zon, lée nùpua nùwã hêtín mí dòn, bán lé bïa le Dónbeení kánia mu ɲun-beení yi. ²¹ Mu hía wee zéení ho *bátéèmu na wee kání mia hã laà na kà wán bïo. Ho bátéèmu yínɔ́ wa sánia timu á ho wee sɛɛ lén. Ho wee zéení le wa lé ɓa nùpua na tà bò le Dónbeení yi lè hã yiwa na wee ce. Bǔn wó o Yeesu Krista vèeró pànká yi. ²² O Yeesu mu yòora ho wáayi, á yòó wi le Dónbeení nín-tǎnǎ. Le Dónbeení wáayi tonkarowà le hã pànkáwá ɓúenɓúen lè mí sííwà ó o wi ɲúhú wán.

4

Le mukǎn-fínle bïo

¹ Bïo ó o *Krista lò bon mí sánia yi kà síi, á minén mún le hã yilera mu síi kɛ́í mia. Mu bon, yía sánia lò bon, wón wãa bínia mia bè-kora wéení. ² A mi síí wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wãa yí ko à mi wé wé bïo mí sía wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bïo sí le Dónbeení yi. ³ Mu bon, ho pãahú na khíina yi, á mi sòobáa wó bïa yí zū le Dónbeení sía bïo. Mi lá wee wé mu koomu lè mí sííwà, á wee wé bïo mí sía wee vá yi na yí se. Mi lá lé ɓa ɲa-ɲuwà lè ɓa dándíwá, á lá wee hã hã wǎnna, bǔn na le Dónbeení ɲina. ⁴ Ká hã laà na kà wán á ɓa wó coon bïo mi yí léera mu koomu lè mí sííwà na ɓa wee wé yi làa ba, á ɓa wãa wee là mia. ⁵ Ɛɛ ká ɓa màhã khíi fɛɛ bïo ɓa wó tǔiá làa yía wíokaa miten wó ɓa yèn-vèeniasa lè ɓa nǎ-hía cítíró bïo yi. ⁶ Lé bǔn bïo yi á le bín-tente mu buera nɔnnáa bïa húrun yi. Mu

lé bĩa húrun mu húmú na 6a nùpua búenbúen ko 6a yí mu bè-kora bïo yi. Le buera nɔn bèra a na à 6a yí le mukānī binbirī le Dónbeenī Hácírī pànká yi.

Mi ko mi wé zūrī mìn buaró

⁷ Hen làa cīnū ká mu bïo búenbúen á à vé. A mi cén fánī mi yío à zūrī miten buaró, à mi wé dàñ fio. ⁸ Bïo jùhū wi làa sòobéé lé à mi wañ mìn lè mi sĩa búenbúen. Mu bon, mi wé sén mu bè-kora cèrèé díá.* ⁹ Yia wé van yia cón, ò o bua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bïo wéro pànká na le Dónbeenī nɔn mi nī-kéní kéní yi á mi wé séení làa mìn. Ká mi wee wé ká síi, á mu tentemu lè mí síwà na le Dónbeenī wó làa mia á mi ì dàñ n pa bïo sese. ¹¹ Yia le bionī bioró pànká nɔn yi à wón wé bío le Dónbeenī bionī na 6a nùpua yi. Yia léé ton-sá, à wón wé sá lè ho pànká na le Dónbeenī nɔn wo yi, bèra a na à mu bïo búenbúen yi à ho cùkú bïo sí le Dónbeenī yi o Yeesu *Krista pànká yi, wón na ho cùkú lè ho pànká á bïo sã yi hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Bĩa lò wee be o Krista bïo yi jún-sini bïo

¹² Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi yí le le lònbe-sūmú na wee yí mia à bïo wé mia coon, à keñ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáá wéé mi sĩa bïo mi lò wee be bïo yi làa bïo ó o *Krista lò bonnáa bïo, bèra a na ká a khíi zéenia miten mí cùkú yi, á mi sĩa mún n wa, á à zãmaka làa sòobéé. ¹⁴ Hen ká 6a nùpua wee là mia o Krista bïo yi, se mi júná sí, lé bïo le Dónbeenī Hácírī cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búii mi t̄ahū lònbee jùhū á yí ko à mu wé bïo á 6anso lé o nī-búe, tàá kònlo, tàá bè-kora wéro, tàá bïo á 6anso wee héé dé mí jii hã t̄iáwà na yí ciran wo yi bïo yi. ¹⁶ Éé ká a búii màhá lò wee be bïo ó o lé o kèrèt̄e bïo yi, à 6anso yí n̄iyi mu bïo yi. B̄anso yáá dé le Dónbeenī b̄aráká bïo 6a wee ve o là a kèrèt̄e bïo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii filó p̄ahū d̄on, á le j̄on n̄ búaká lè le Dónbeenī n̄ipomu. Ká le wee búaká lè warén na lé le n̄ipomu, á bĩa p̄á yí dó mí sĩa le Dónbeenī b̄in-tente yi bán bïo 6èn n̄ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bĩa wee wé bïo térénna wee k̄aa le lònbee lè mí síwà yi à fennáa, á bĩa yí bò le Dónbeenī yi lè 6a bè-kora wérowà bán bïo 6èn n̄ wé kaka coon?»† ¹⁹ Awa, á bĩa lò wee be à héha lè le Dónbeenī síi bïo wíoka wé wé bïo se. Ba w̄aa díá mí bïo le níi yi, dén na léra mu bïo búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bïo na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéentii na nɔn 6a yi bïo

* 4:8 Mi loñ Wáhio v̄uahū (Proverbs) 10.12
(Proverbs) 11.31

† 4:18 Mi loñ Wáhio v̄uahū

¹ Hã laà na kà wán á ï bíonĩ yahó bèn ñ sí 6a ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè 6a bïo síi. I lé o seéràso le lònbee na yú a *Krista dǎní yi, ó o cùkú na le Dónbeenĩ khíi zéení á 6a nùpua á à mi á ï ï keĩ yi. ² Le Dónbeenĩ nĩpomu na le kàràfáa mia na ka lòn pi-6oohũ á mi wé pa bïo sese. Mi wé yí wé mu lòn bïo na 6a kíkãa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bïo mu ló mi sía yi, à wé wé mu làa bïo le Dónbeenĩ le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wárí càró bïo yi, ká mi wé wé mu lè mi sía búenbúen. ³ Bĩa le Dónbeenĩ kàràfáa mia á mi wé yí wé pánká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bïo se, à 6a wé mi à bè yi. ⁴ Ká mi wee wé ká síi, ká yĩa ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bïo khíi 6uara, á mi ì yí le sǎání na cùkú wi, dïo máa yáa.

Le zéenti na yahó sǎ 6a kèrètɛwa kuure bïo

⁵ Minén yàrówá mún wé bè 6a ya-díwá bíonĩ yi, mi búenbúen wé liinĩ miten na mín yi. Mu bon. «Bĩa wee yòonĩ miten á le Dónbeenĩ pǎ bïo, ká le màhá wee wé mí sǎamu làa bĩa wee liinĩ míten.»* ⁶ A mi cén liinĩ miten le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen yahó, bèra a na à le yòonĩ mia ho pǎahũ na mu ko yi. ⁷ Mu bïo búenbúen na mi yilera wee lùnka bïo yi á mi dé bïo le Dónbeenĩ nĩ yi, lé bïo le wee pa mi bïo. ⁸ Mi zūrĩ miten, à fání mi yĩo, mi zúkúso na lé o *Satáni na ka lòn kúden na wé hée wunwún ká a muù, á wee cà yĩa ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka fǎrá mi síadéró le Dónbeenĩ yi tĩnĩ, à sǎnsá a. Mi zū le mĩn zàwa lè mĩn hĩnni kèrètɛwa na wi ho ñmĩnǎ yi mún lò wee be lè mi bïo síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho pòn-za dèe yi. Ee ká le Dónbeenĩ ì wé á mi bïo búenbúen bĩnĩ ì wé se, á mi síadéró á à wíoka à fǎrá à tĩn, le è dé ho pánká mia, le è wé á bïo búi máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà lè mí sífà. Le von mia bèra a na à mi nínĩ keĩ le cùkú na jii mia yi mi páaníló là a *Krista bïo yi. ¹¹ Ho pánká á bïo sǎ le yi fée. *Amiina!

Le mónđen tēnĩ

¹² O Silivēn, yĩa lé wàn za kèrètɛ na á ï láa yi, lé wón sėení mi túararǎa ho vǎn-za na kǎ. I túara ho à henínǎa mi sía, à zéení làa mia le le Dónbeenĩ sǎamu binbirĩ bũn lé bïo mi wi yi. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bĩa le Dónbeenĩ hueekaa lè mi bïo síi á wee tēení mia. I za Maaki mún wee tēení mia. ¹⁴ Mĩ tēení mín yi sese. Le ho hēerà à keĩ lè mi búenbúen na páanía là a Krista!

* 5:5 Mi loĩ Wáhio vūahũ (Proverbs) 3.34

Ho nun ní vūahú na ó o Piere túara

Vūahú túaró nūhú

Ho vūahú na kà lé o Piere túara ho nɔn bia búenbúen na dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ba nùpua búì zon 6a kèrètɛwa kuio yi, á wee vīnì 6a lè ho kàránlò na wi mí dòn lè le Dónbeenì bín-tente. A 6a kèrètɛwa mu dó mítén hã wárá lè mí síiwà na yí se yi. Lé bán nùpua so bïo yi nɔn ó o Piere túararàa ho vūahú mu.

O Piere le 6a ko 6a wé 6ua mítén làa bïo le Dónbeenì le mu koráa, à fàrá òn ho tūiá poni wán, hĩa ó o Yeesu tonkarowà kàránna làa ba (1).

O bía le 6a pa mítén 6a nĩ-kàránlowà kàránlò na bïo yí bon yi (2).

O Piere le bía le o Yeesu máa bínì máa buen á lé 6a sabín-fūaalowa. O le o Yeesu mu hã mí síi ò o máa buen fūa, lé 6a nùpua bïo yi, á wi à hàrí nĩ-kénì kà à yí vī, ká 6a búenbúen dàñ yí ho pāahú à yèrémá mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeenì kánì 6a (3).

Le tɛɛnti

¹ Mu lé ínén Simɔn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na mínén na siadéro o Yeesu yi lée dà-kénì lè warén siadéro wo yi. Bún dàrina wó o Yeesu Krista na lé wán Dónbeenì lè wa kánìlò térénlò pánká yi. ² Le le Dónbeenì lè wa Nūhúso Yeesu zūnlò bïo yi, à le Dónbeenì wé mu sãamu cèrɛɛ làa mia, à na ho hээрà cèrɛɛ mia.

Bïo 6a kèrètɛwa ko 6a guarda mítén

³ Le Dónbeenì pánká wó á wa yú bïo ko làa wɛn búenbúen na à séení wɛn á wa à keñ le mukānì yi, á à wéráa bïo sí le yi. Mu bon, le wó á wa zūna yía von wɛn à wa nínì keñ o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa bún á le Dónbeenì dó mí nii wó mu bè-beera na bïo nūhú wi làa sòobéé á nɔn wɛn, bèra a na à mi kánì ho òmíjǎ bïo na 6a nùpua sía wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-kénì lè le Dónbeenì. ⁵ Lé bún bïo yi à mi dé sòobéé miten yi, à wé 6ua miten sese, à bè bïo mi dó mi sía le Dónbeenì yi wán. Mi wíoka zūn le Dónbeenì, à bè bïo mi wee 6ua miten sese wán, ⁶ à wé dàñ miten 6ua mu bïo búenbúen yi à bè bïo mi zū le Dónbeenì wán. Mi yí tée mi bàra à bè bïo mi dà miten wee 6ua mu bïo búenbúen yi wán, à wíoka ca tɛn le Dónbeenì yi à bè bïo mi yí máa tée mi bàra wán. ⁷ Mi le mi bïo wé sí mín yi à bè bïo mi wee ca tɛn le Dónbeenì yi wán, à warí mín bè bïo mi bïo sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bún búenbúen wi mia làa

sòobée, á wa Núhúso Yeesu *Krista zūnló mi cǎn cūnú á à keńí, á mi wé è wé mu bǐo na se. ⁹ Ká bǐa á bǔn bǐowa so mía yi, bán yí máa mi bǐo sese, 6a ka lòn muiwà. Bǐo le Dónbeenǐ séra 6a bè-kora na 6a wó khǐna díá á 6a yiwa sà yi.

¹⁰ Awa, á minén wàn zàwa lè wàn hǐnni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bǐo le Dónbeenǐ von mia á hueekaa bǐo yi à mi dǐn wán. Ká mi 6uan miten làa bǔn, á mi máa ví ho wǒhǔ yi máa mi hùúu. ¹¹ Lé bǔn ñ na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kǎnílo béenǐ na wi fǐfǐ díró á mi níni á à keńí yi binbirí.

¹² Lé bǔn bǐo yi á ñ pá wé è leéka mia fǐfǐ lè mu bǐowa mu bǐo, hǎrí bǐo á ñ zū le mu bǐowa mu á mi zū vó, á mi mún dó mi sía làa sòobée ho tǔiá poni bǐonǐ na kàrána làa mia yi. ¹³ I wee leéka le ká ñ yǐo wi lua, á mu se à ñ wé bǐni leéka mia lè mu bǐowa mu à mi hácírí keńí mu wán. ¹⁴ Mu bon, ñ zū le hen làa cǐnú ká ñ hí làa bǐo wa Núhúso Yeesu Krista zéeníanáa mu làa mi. ¹⁵ Ee ká ñ màhá à bánbá, bèra a na à ñ húmú mǎndén, à mi pá wé leéka mu bǐowa mu bǐo fǐfǐ.

O Yeesu Krista cùkú beenǐ na wa mǎn bǐo

¹⁶ Mu bon, bǐo wa Núhúso Yeesu *Krista 6uara lè mí pánká, á wa yí bía bǐo làa mia lè 6a nùpua hácín-bǐonǐ, 6ùeé. Warén wa beere mǎn wo lè mí cùkú beenǐ. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeenǐ cùkú beenǐ. O cùkú beenǐ 6ánsò Dónbeenǐ bía làa wo kà síi: «Yà kà lé ñ Za na á ñ bò ñ tàká wán, o bǐo sí mǐi làa sòobée». * ¹⁸ Warén wa beere ná mu tǎmu mu sǎ ho wáayi ká wa là a Yeesu mu pánáa wi le 6úee na bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi wán. † ¹⁹ Lé bǔn te bǐo le Dónbeenǐ ñi-cúa fǐerowà bǐonǐ láayi wíokaa wiráa wa cǎn, à mi cén wé pa hǎ bǐo sese. Mu bon, hǎ ñi-cúa mu ka lòn flintánǐ na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tǎa mànáayiire à zéení mítén mi sía yi. ²⁰ Mí yàá ko mi zūn le le Dónbeenǐ ñi-cúa na wi le Dónbeenǐ bǐonǐ vǔahǔ yi á nùpue yí dà máa zéení bǐo yara wéréwéré miten. ²¹ Mu bon, le Dónbeenǐ ñi-cúa fǐerowà ñi-cúa na 6a fǐera á yí ló 6arén mí beere yi. Lé le Dónbeenǐ Hácírí dó hǎ bǐonǐ mu 6a ñini yi á 6a bía le yèni yi.

2

Ba ñi-kàránlowà na bǐo yi bon bǐo

¹ Bǐa le mí lé le Dónbeenǐ ñi-cúa fǐerowà à mu yí bon á hǐa wi o *Isirayeele ñipomu tǎahǔ. Làa bǔn síi á 6a ñi-kàránlowà na bǐo yí bon á mún ñ keńí mi tǎahǔ. Ba wé è kàrán 6a nùpua làa bǐo yí bon á à yáaràa 6a. Hǎrí o Núhúso na séra 6a bè-kora díá á kǎnía 6a á 6a à pǐ ñ díá. Lé bǔn te bǐo á 6a à dǐndǐn ñ yáa. ² Nùpua cǐrǐe á à tà 6a bǐo á wé è wé mu koomu lè mí

* **1:17** Mi loń Matiye vǔahǔ 3.17 † **1:18** Mi loń Matiye vǔahǔ 17.1-5; Maaki vǔahǔ 9.2-7; Luki vǔahǔ 9.28-35

síiwà na 6a wee wé. Lé 6arén bïo yi á 6a nùpua wé è yáaráa le Dónbeení tûiá poni wôhû yèni. ³ Le wárí càró làa poníi bïo yi á 6a nî-kàránlowà mu wé è khà mia lè hã bín-sîa. Εε ká 6a júná siiníló bïo màhã wíokaa vó día míana, le Dónbeení á à yáa 6a máa khí.

⁴ Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeení yáá pá yí día coon, ká le màhã dó 6a le lònbee lahó yi, á can 6a lè hã zúakàriwà le tíbí-cûaá yi pannáa le cítii fló wizonle. ⁵ Hàrí ho hàání nùpua na yí bò bïo le Dónbeení bíá yi á le yí día coon, le dúee be-beení 6ó 6a jùhû. Yia le kánia lé o nîi na 6a le Nôwee, wón na fù wee bío lè 6a nùpua le 6a wé wé bïo térénna, lé wón lè 6a nùpua nùwã hêjun á le Dónbeení kánia. ⁶ Ho *Sodoomu lè ho *Komôore lórása á le Dónbeení mún siinía júná, á hã lórá mu lè mí nùpua cá búkúbúkúbúkú. Lé ká sii á le wóráa, à zéeni le bíá yí máa bè bïo le wee bío yi á le mún khíi siiní júná làa bún bïo. ⁷ Εε ká a nîi na 6a le Lotee, yia térénna, wón á le kánia. O nîi mu pãahû nùpua bè-wénia na fù yí se á véenia o yi. ⁸ Mu bon, o nî-térénnii mu yi fù wee vá làa sòobée, lé bío ó o fù wi làa ba, á wee mi bío 6a wee wé, á wee jí bío 6a wee bío na yí se làa wizooní 6úen6úen. ⁹ Lé làa bún ó o Núhûso wee kánináa bíá can tína a yi le lònbee yi, ká a 6èn wee 6ua bíá wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítii fi nònzoñ á à beéráa bán lò. ¹⁰ Bia ó o Núhûso màjára á à beé lò lé bíá wee zùarí le Dónbeení jùhûsomu yi á 6a wee wé mí sîa bïo na yí se.

Ba nî-kàránlowà mu láa mítén yi làa sòobée, 6a wee yòoní mítén, á yí máa kónbi ho wáayi bùaa na cùkú wi. Ba yáa wee là 6a. ¹¹ Hàrí ho wáayi tonkarowà na pánkáwá yáá wi po po 6arén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhûso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn naruwà á háciira mía, na bío sã ho wîi 6úeró yi. Ba wee là bío 6a yí zû, á 6a 6èn ñ 6úe 6a làa bío 6a wee 6úeráa 6a naruwà bío sii. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá 6a yi hã wén-kora na 6a wee wé bío yi. Bío 6a wee wé mí sîa yi lé hã nîyi-wará na 6a wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká 6a páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hã nîyio dí mia, lé bío 6a wa mí wará mu. ¹⁴ Ho hã-fénló á 6a dó mí sîa yi làa sòobée. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bíá pánkáwá mía lé bán 6a wee khà dé mítén yi. Ba yîo yí máa sí làa bío hùúu, á hã dánkáa 6èn wi 6a wán. ¹⁵ Ba vúnun díá ho wôhû á 6a bò a nîi na 6a le Bozoore za *Balaamu wará yi, wón na 6a yà jii lè le wárí le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. ¹⁶ Εε ká a wékheró mu màhã bío mà ñon wo yi. O sùnpèeni na yí máa bío, á bíá làa wo lòn nùpue, á hòráa o jî-cúa fεero Balaamu mu o sáa-wará na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba nî-kàránlowà mu ka lòn jun-dãa na á jumu mía yi, á

mún ka lòn vlohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeení á à kúee 6a le tíbí-cúaa lahó yi. ¹⁸ Hã bín-hebúaa na júná mía lè hã n̄yi-wará na 6a wee wé lé bún 6a wee hée khà lè 6a nùpua na cònía día b̄io na lá v̄n̄un wee wé, à bán mún b̄iní wé wé lè 6arén b̄io sii. ¹⁹ Ba wee bío na 6a yi le ká 6a tà á 6a à keí m̄iten, à 6arén mí beere j̄on̄ lé 6a wobáani 6a s̄ia b̄io na wee yáa 6a ní yi. Mu bon, b̄io léee b̄io h̄ia yú pànká n̄upue wán, à 6anso wé mu b̄io mu wobá-n̄i. ²⁰ Ba 6úi zū a Yeesu Krista, ȳia lé wa Núh̄uso á lé wa kán̄ilo, lé bún b̄io yi á bán wáa día ho d̄im̄já b̄io na wee v̄in̄i 6a n̄upua. Ee ká 6a màh̄á b̄in̄ia día m̄iten á ho d̄im̄já b̄io mu yú pànká 6a wán, à 6a b̄io wíoka yáa à poí b̄io mu fù karáa. ²¹ Mu bon, 6a yáa lá yí zūna b̄io le Dónbeení le 6a 6ua lè m̄iten s̄uaani b̄io 6a zū mu à 6a yí máa bè le Dónbeení mu lándáwá na káranna làa ba yi. ²² Mu bè-z̄ur̄min̄i b̄ioní na kà lé h̄ia b̄io sá 6a yi: B̄io ó o buenza lá t̄amaa lé bún ó o b̄in̄ia vaá wee dí, ó o n̄on̄b̄ueneí na 6a lá seera á b̄in̄ia wee zo ho f̄anc̄in̄ló yi.

3

O Núh̄uso b̄in̄i buenlò b̄io

¹ Minén na á ï wa làa sòobée, b̄io ká wáa lé mu cúa-jun ní ká ï wee túa mia. Hã v̄onna mu mí b̄io jun yi á ï wee leéka mia, á wee dé pànká h̄a hácín-tentewà na wi mia yi. ² Mi le mi hácírí keí le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà j̄i-cúa na 6a f̄era mà wán. Mi mún b̄in̄i leéka a Yeesu tonkarowà b̄io na 6a káranna làa mia b̄io, bún na lé wa Núh̄uso lè wa kán̄ilo b̄io na ó o b̄o henía. ³ B̄io mi ko mi z̄ur̄n̄ ho yahó lé b̄io kà: Ho p̄ah̄ũ vaa véen̄i ká 6a n̄upua 6úi á à h̄in̄i wé è wé b̄io 6a s̄ia vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí j̄in̄i yi á à na mia, ⁴ á wé è bío b̄io kà: «B̄io ó o Yeesu wáa dó mí j̄ii le mí ì buen, ó o wen? Wàn 6uaawa húmú j̄ii wán, á mu b̄io 6úen6úen pá đ̄in̄ làa b̄io mu lá karáa h̄arí ho d̄im̄já j̄uh̄ũ 6úeneí.» ⁵ Ba wé è bío bún lé b̄io 6a wee wé le c̄anií à keí lè 6a yí zū b̄io wó kh̄ína, le le Dónbeení yánkaa léra ho wáȳi lè ho tá, ká mu j̄umu fù wi h̄a l̄ua 6úen6úen yi, á le b̄ia á ho tá ló mu j̄umu yi. ⁶ Lé mu j̄umu á le Dónbeení mún pá b̄in̄ia véen̄ia lè ho d̄im̄já b̄io mu na le fù léra. ⁷ Làa bún s̄ii, á le Dónbeení mún b̄ia le ho wáȳi lè ho tá na ho zuia à keí b̄in̄ à pa b̄io le kh̄ii cíti 6a n̄upua yi, á à s̄in̄i b̄ia pá le Dónbeení júná. Mu zon̄ ká ho wáȳi lè ho tá á à c̄i búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ï wa làa sòobée, b̄io dà-kéní na mi yáa yí ko à mi n̄onsá yi lé b̄io kà: O Núh̄uso c̄n̄ á le wizonle dà-kéní ka lòn l̄ulúio kh̄iá-pírú, á h̄a l̄ulúio kh̄iá-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ Ba n̄upua 6úi wee leéka le o Núh̄uso wee mía á à wéráa b̄io ó o dó mí j̄ii le mí ì wé. Ee ká 6úee. O h̄a mí s̄ii mi b̄io yi, á yí

wi à hàrí nǐ-kéní vǐ, ká mi búenbúen yèrémá mi yilera lè mi wárá.

¹⁰ Εε ká a Núhúso bǐnǐ búenlò wizonle dén pá khií cí 6a nùpua wán là a kǎnlo bǐo síi. Mu zoñ ká ho wáayi bǐowa á à yáa, ho juùvǐlò sǎ á à jí pǎnpǎn. Ho tá làa bǐo wi ho yi búenbúen á à vǐ. ¹¹ Bǐo á búñ bǐowa so búenbúen khií wé, á mi cén zǔrǐ bǐo mi ì 6ua lè miten. Mi 6ua miten làa bǐo sí le Dónbeenǐ yi, à ca tǐn le yi. ¹² Mi lòoní le wizonle na le Dónbeenǐ ì wé ó o *Krista á à bǐnǐ ì búen yi, à 6ua miten sese bèra a na à le wizonle mu dǎ fùafù. Mu zoñ le Dónbeenǐ á à búe ho wáayi jùhǐ lè ho dǎhǐ. Á mu bǐowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeenǐ dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fla, á bǐo téréna wé è wé yi. Bún lé bǐo wa wee lòoní.

Mi ko mi zǔrǐ miten guaró

¹⁴ Awa, minén na á ì wa làa sòobéε, á bǐo mi wee lòoní le wizonle mu, á mi bánbá téréñ miten, à wékhe bǐo yí mí léε mia, à mi keñ ho héerà yi. ¹⁵ Mi zǔrǐ le bǐo ó o Núhúso jánáa mí yi ò o máa búen jùhǐ léε bèra a na à 6a nùpua fen, làa bǐo á wán za Poole na wa wa làa sòobéε túararáa mu nǎn mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zǔrǐminǐ na le Dónbeenǐ nǎn wo yi. ¹⁶ Lé búñ ó o Poole wee túa mí vǎnna búenbúen yi ká a wee bǐo mu bǐo. Hǎ bǐoní búí wi hǎ vǎnna mu yi á jǐlò do. Lé búñ te bǐo 6a nùpua búí na yí zǔ mu bǐo yara, na síadéro le Dónbeenǐ yi yí fárá yí tǐna, á wee yèrémá hǎ bǐoní mu kúará. Ba wee yèrémá hǎ kúará làa bǐo 6a wee yèrémánáa le Dónbeenǐ bǐonǐ vǔahǐ bǐoní búí bán kúará. Lé ká síi 6a wee wé à yáaráa mítén.

¹⁷ Εε ká minén na á ì wa làa sòobéε, ì jǎ mi zeñ wán vó. Mi yí día le bíá yí téréna à vǐnǐ mia, mi fárá tǐn mi síadéro le Dónbeenǐ yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keñ wa Núhúso Yeesu *Krista na lé wa kǎnǐlo sǎamu yi, à wa zǔrǐlò làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bǐo sí a yi hǎ làa na ká wán lè hǎ lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Ho nín-yání vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nǐ-kenínia nǐ-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. O túara ho à jǐnàa 6a kèrètɛwa zeñ wán 6a nǐ-khàwa bǐo yi. O bía mí vūahū mu yi le o Yeesu lé le Dónbeenǐ Za bǐo bon á 6ueé wó a núpue binbirǐ. O mún zéenía le 6a kèrètɛwa lé le Dónbeenǐ zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua mǐten làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, à mún warí mín. Lé bǐo le Dónbeenǐ lé le waminǐ 6ànsò, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeenǐ bionǐ wee na le mukānǐ binbirǐ

¹ Bǐo á ĩ wee túa á à na mia lé bǐo bǐo ciran yīa lé le Bionǐ na wee na le mukānǐ binbirǐ. Mu jūhū búεnǐ ká bǐo búí dǐn yí léra ká arén wi fέεε. Ká bǐo kà wán wa jǎ a tǎmu, á mǎn wo, á fá wa yǐo wo yi, á 6uan wo yi. ² Yīa wee na le mukānǐ binbirǐ á zéenía mǐten làa wεn. Wa mǎn wo á wee mǐ ho tǔiá o jǐi. Wa wee bue le orén na wee na le mukānǐ binbirǐ á wi fέεε. O páanía wi là a Maá Dónbeenǐ. Ká hǎ làa na kà wán á le Dónbeenǐ wó á wa mǎn wo. ³ Mu bon. Bǐo wa mǎn làa bǐo wa jǎ lé bǔn wa wee bue bǐo á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wεn mún páaní. Warén páanía là a Maá Dónbeenǐ lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ I wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wεε jǐi à sí bǐo wa páanía bǐo yi.

Mi 6ua mǐten làa bía wi mu khoomu yi bǐo síi

⁵ Dǐo kà lé le bionǐ na wa jǎ o Yeesu *Krista cón, dǐo wa à bue á a na mia: Le Dónbeenǐ ka wéréwéré lòn khoomu. Hàrǐ bǐo búí yùii lòn tǐbirǐ á mia le yi. ⁶ Ká wa le wa páanía làa de à wa pá wee 6ua waten làa bǐa wi le tǐbirǐ yi bǐo síi, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeenǐ tǔiá yi. ⁷ Εε ká wa wee 6ua waten làa bǐa wi mu khoomu yi bǐo, làa bǐo le Dónbeenǐ mí bεεre karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wǎa páanía, á le Dónbeenǐ Za Yeesu cǎni á wé è ceé wεn wa bè-kora búenbúen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vǐinǐ waten, á yí tà le Dónbeenǐ tǔiá poni bǐo. ⁹ Εε ká wa wee tà bǐo wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeenǐ na térénnà á yí máa yèrémá mí jǐi, dén á à sén wa bè-kora á à día, á à ceé wεn bǐo wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰ Ká wa le wa yǐnǎi bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeenǐ lòn sabín-fūaalò, se wa yí tà bǐo le bía yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹I zāwa, 1 túara bǐo kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a 6úí pá khíi vǎ vǎ wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeenĩ nísání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ²Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndíaró muini yía. O yí wó mu warén wa dòn bǐo yi. O mún wó mu ho ðímíjása búenbúen bè-kora bǐo yi.

³Hen ká wa wee bè bǐo le Dónbeenĩ bò henía yi, se wa wǎa zū le wa zū le Dónbeenĩ binbirĩ. ⁴Ká a 6úí le mí zū le, ò o yí máa bè bǐo á le bò henía yi, se wón lée sabín-fúaaalo á yí tà le Dónbeenĩ tǔiá poni bǐo. ⁵Ká yía máhá wee bè le bióní yi, wón wee zéeni le mí wa le Dónbeenĩ bǐo bon. Lé ká síi á wa à zǔrnáa le wa páanía làa de. ⁶Yia le mínén lè le Dónbeenĩ páanía, á 6anso 6èn mún ko ò o 6ua mítén làa bǐo ó o Yeesu 6uannáa mítén bǐo síi.

Mu bè-finle na le Dónbeenĩ bò henía

⁷Minén na á 1 wa làa sòobéε, bǐo kà yínǎi bè-finle na le Dónbeenĩ bò henía á 1 wee túa á à na mia, 6ùéé. Mu lée bè-kínle na mi jǎ páahǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenĩ bín-tente nǎn mia yi. Bún bè-kínle so lé le bióní na mi jǎ mu páahǔ. ⁸εε ká mu mún lée bè-finle á 1 wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bǐo bon binbirĩ. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè mínén mi bεεre yi. Lé bǐo á bǐo yùúú lòn tǐbírí 6úakáa wee vǐ, á le Dónbeenĩ tǔiá poni na ka lòn khoomu á 6a nǔpua dèénia wee mi. ⁹Yia le mí wi bún khoomu so yi ò o jina mín za tàá mín hǐnló kèrètǐε, se 6anso pá wi le tǐbírí yi. ¹⁰Yia wa mín zāwa lè mín hǐnni kèrètǐεwa, wón wi mu khoomu yi. Wón 6anso á bǐo na dà wee vǐini mia yi. ¹¹Ká yía jina mín za tàá mín hǐnló kèrètǐε, wón wi le tǐbírí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bǐo le tǐbírí wó a là a muui.

¹²I zāwa, 1 túara mia lé bǐo mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pánká yi.

¹³Minén nǐ-kǐa, 1 túara mia lé bǐo á yía wi bín ká bǐo 6úí ðĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, 1 túara mia lé bǐo ó o Satāni fūuhǔ á mi fá.

¹⁴I zāwa, 1 túara mia lé bǐo ó o Maá Dónbeenĩ á mi zū.

Minén nǐ-kǐa, 1 túara mia lé bǐo á yía wi bín ká mu bǐo 6úí ðĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, 1 túara mia lé bǐo mi síadéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeenĩ bióní bǐo, ó o *Satāni fūuhǔ á mi fá.

¹⁵Awa, lé mi búenbúen á 1 wee bǐo bǐo ká á à na yi: Mi yí wań mu blowa na bǐo sǎ ho ðímíjǎ yi. Ká a 6úí wa ho ðímíjǎ bǐo, se 6anso yí wa a Maá. ¹⁶Lé bǐo le síi na wé vá mu bǐo na yí se yi, làa bǐo há yǐo wé lé 6àn yǐró poni, lè ho nǎfóro yǐró na

wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bǔn búenbúen yí ló a Maá yi, mu bǐo sǎ ho ðímǐná yi. ¹⁷ A hón ðímǐná so lè ho bǐowa na yí se na 6a nùpua sǎa wee vá yi á nǎn wee khǐí. Ká yǐa wee wé bǐo le Dónbeenǐ sǐi vá yi, wón á à kǎn bǐn féeε.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸ I zàwa, hen làa cǐnú ká hón ðímǐná so á à vé. Mi ná le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. εε ká hǎ laà na kà wán yàá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bǔn nǎn á wa zúnáa le hen làa cǐnú ká hón ðímǐná so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkúsa mu lá wi wa fǎhǔ ká 6a 6èntǐn lá yí tà a bǐo, lé bǔn nǎn 6a lóráa wa fǎhǔ. Mu bon, ká 6a 6èntǐn lá tà a bǐo, se 6a yí ló wa fǎhǔ á yí wà. εε ká bǐo 6a ló wa fǎhǔ wà, bǔn wee zéení le 6a 6èntǐn lá yí tà a Krista bǐo. ²⁰ εε ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenǐ Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho tǔiá poni bǐo. ²¹ I wee túa mia yínǎn bǐo mi yí zū ho tǔiá poni, bùéé. Ho tǔiá poni á mi zū, á zū le ho tǔiá poni á sabéré mia yi.

²² Awa, á yǐa wǎa lé o sabín-fúaaló lé o yén? Mu so yínǎn yǐa le o Yeesu yínǎn *Yǐa le Dónbeenǐ mǎn léra le? Mu bon, yǐa wee bǐo bǔn wón lé yǐa lé o Krista zúkúso. Wón pǎ a Maá Dónbeenǐ lè mí Za Yeesu bǐo. ²³ Nùpue léé nùpue na pǎ le Dónbeenǐ Za Yeesu bǐo, se 6ànso yí páanía là a Maá Dónbeenǐ. Nùpue léé nùpue na tà le Dónbeenǐ Za Yeesu bǐo, se 6ànso páanía là a Maá Dónbeenǐ. ²⁴ Lé bǔn nǎn á bǐo mi ná pǎahǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenǐ bǐn-tente nǎn mia yí á mi pan bǐo lè mi sòobéε. Ká mi pan bǐo mi ná bǐo pǎahǔ na 6a 6ueé buera le Dónbeenǐ bǐn-tente nǎn mia yi, á minén mún ñ páaní lè le Dónbeenǐ Za Yeesu là a Maá Dónbeenǐ. ²⁵ Ká wa páanía ká sǐi, á wa à yí le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé, ðio ó o Yeesu dó mí jii le mí ì na wεn.

²⁶ Bǐo nǎn á ï túararáa bǔn bǐowa so nǎn mia, lé 6a nùpua na wi 6a wé khǎ mia vǐnǐ bǐo yi. ²⁷ εε ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenǐ Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yàá wǎa bǐnǐa mia ñ-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenǐ Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bǐo le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tǔiá poni, le yí máa fǐ sabéré. Á mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bǐo le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yǐa páanía là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸ Awa, ï zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khǐi lua, à wa sǐ a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à ñyio yí dí wεn.

²⁹ Mi zū le o Yeesu *Krista á téréenna. Bǔn bǐo yi à mi mún zǔn le nùpue léé nùpue na wee wé bǐo téréenna le Dónbeenǐ yahó, se wón 6ànso mún lé le Dónbeenǐ Za.

3

¹ Eee! Mi loñ bïo ó o Maá Dónbeenĩ waráa wɛn! O Maá Dónbeenĩ wa wɛn làa sòobéɛ, ó o wee ve wɛn le mí zàwa, á wa ɓèn lé le zàwa bïo bon. Ɛɛ ká ho ðímíjása bán yí zū le wa lé le Dónbeenĩ zàwa lé bïo á ɓa yí zū le. ² Awa, minén na á ĩ wa làa sòobéɛ, wa wáa lé le Dónbeenĩ zàwa vó. Ká bïo wa khii kɛrínáa bũn á le Dónbeenĩ ðĩn yí zééníà làa wɛn. Bïo á wa zū lé bïo ká: Hen ká a Yeesu *Krista khii lua, á wa à mi a làa bïo ó o karáa, á warén mún ñ yèrémá à kɛn là a bïo. ³ Bïa búenbúen na dó mí sía wee lòonĩ bũn ko ɓa wé ceé mítén làa bïo ó orén mí bɛɛre wee ceráa bïo síi.

⁴ Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, se ɓànsò pã le Dónbeenĩ làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenĩ làndá píló. ⁵ A mi jòn zū le o Yeesu Krista ɓuara à sɛn ɓa nùpua bè-kora día. A mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó huúu. ⁶ Lé bũn nɔn á yia páanía làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. A yia wee wé mu bè-kora wón yí mɔn wo á mún yí zū a.

⁷ I zàwa, mi yí día mitén le nùpue khà vīnī. O nùpue na wee wé mu bïo na térénnà le Dónbeenĩ yahó, wón térénnà làa bïo o Yeesu Krista térénnanáa. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bïo sã a *Satāni yi. Lé bïo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hārī ho ðímíjájūhū búɛɛnīi. Lé bũn nɔn le Dónbeenĩ Za Yeesu Krista ɓuara bèra a na ò o ɓuee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeenĩ za wón ɓànsò yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukānī binbirī na wee lé le Dónbeenĩ cǎn á wi ɓànsò yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bïo ó o lé le Dónbeenĩ za. ¹⁰ Lé ká síi á le Dónbeenĩ zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekaráa mín yi: Yia yí máa wé bïo térénnà le Dónbeenĩ yahó á yí wa mín za tàá mín hīnló kèrètɛ, wón bïo yí sã le Dónbeenĩ yi.

Bïo bía ɓa kèrètɛwa mín yi waminī dāni yi

¹¹ Dïo ká lé le bionĩ na mi já pãahū na ɓa ɓueé buera le Dónbeenĩ bín-tente nɔn mia yi: Mi wa wañ mín. ¹² Minén tlahū ò o búii yí bè bïo ó o *Kapeɛ wó ɓàn síi yi, wón bïo sã a Satāni yi, á nɔn ó o ɓóráa mín fɛɛ. A lée webio nɔn ó o ɓóráa wo? Lé bïo ó orén lé o ñi-sūmúii à ɓàn fɛɛ wó bïo térénnà le Dónbeenĩ yahó.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hīnni, lé bũn nɔn ká ho ðímíjása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bïo wáa yí sã mu húmú yi, le wa yú le mukānī binbirī. Wa zū mu lé bïo wa wa wàn zàwa lè wàn hīnni kèrètɛwa. Yia yí wa mín za tàá mín hīnló, wón bïo sã mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tàá mín hīnló kèrètɛ wón ka lòn ñi-ɓúe. A mi zū le o ñi-ɓúe ñi-kéní ká á máa yí le mukānī binbirī na máa vé.

¹⁶ Bïo ká lé bïo wa zūnáa le waminī: O Yeesu *Krista wa wɛn, á dó mí mukānī nɔn wa bïo yi. Lé làa bũn síi á warén mún ko wa dérāa wa mukānī na wàn zàwa lè wàn hīnni kèrètɛwa

bïo yi. ¹⁷ Hen ká a búí á bïo wi cón síi, à bàn za tàá bàn hínló kèrétíε búí bèn khon, ó o yí zūna a makárí, á yí séenia wo, se bïo le Dónbeenĩ le o wań lè 6a nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ I zàwa, mi yí lè wa wán mín lè hā bioní na wa wee bío na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminĩ à wé mi wa wára yi. Bún lé bïo á à zéeni le wa wa mín binbirĩ.

¹⁹ Lé ká síi wa à zūnna le wa bïo sã ho tũia poni yi. A wa sĩa á à keri ho hēera yi le Dónbeenĩ yahó. ²⁰ Hári ká wa sĩa le wa wó khon kaka, á le Dónbeenĩ dén pá dà po wa sĩa. Le zū mu bïo búenbúen.

²¹ Minén na á i wa làa sòobéε, hen ká wa sĩa yí le wa wó khon, se wa poní séra kúara le Dónbeenĩ yahó. ²² Bún ká wa flora bïo léé bïo le cón á le è na mu búenbúen wen, lé bïo wa bò le bioní yi, á wee wé bïo sí le yi. ²³ Bïo ká lé bïo á le bò henia: Le wa dé wa sĩa mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wań mín làa bïo ó orén mí beere bōraa mu henia. ²⁴ Yia bò le Dónbeenĩ bionĩ yi wón páania làa de, á le mún páania lè bánso. Le Dónbeenĩ non mí Háciri wen. Lé bún non á wa zūna le le páania làa wen.

4

Yia le Dónbeenĩ Háciri wi yi á wee zūn kaka

¹ Minén na á i wa làa sòobéε, mi pa miten bïo. Bĩa búenbúen na le le Dónbeenĩ Háciri wi làa mí á mi wé yí dēni dé mi sĩa yi. O búí le mí wee bío lè le Dónbeenĩ Háciri pánká, à mi cūii bánso bioní à khēnnaa o kúara loĩ le mu so bon le. Lé bïo á bĩa le mí lé le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà à mu yí bon á wi ho ðimĩná làa búenbúen yi. ² Mi dà a zūn bia le le Dónbeenĩ Háciri wi làa mí làa bïo ká: Yia bía wéréwéré le o Yeesu *Krista bueé wó a nùpue bïo bon, se wón le Dónbeenĩ Háciri wiráa. ³ Ká yia yí tà le mí i bío wéréwéré le o Yeesu Krista bueé wó a nùpue, se Dónbeenĩ Háciri mía làa wón bánso. Lé o Krista zúkúso háciri wi làa wo, ðio búenló bïo á mi ná. Awa, á lé dén háciri so wãa wi ho ðimĩná yi hā làa na ká wán. ⁴ ε ká minén na lé i zàwa, minén bïo sã le Dónbeenĩ yi á bán na le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà à mu yí bon á mi ðarĩna á fáara fūna. Mi ðarĩna ba lé bïo á le Háciri na wi lè minén pánká wi po ðio wi ho ðimĩná yi. ⁵ Ba jĩ-cúa fεerowà mu bïo sã ho ðimĩná yi, lé bún non ba wee bíoraa ho ðimĩnása bioní, á bán mún wee jí ba cón. ⁶ Ká warén bèn bïo sã le Dónbeenĩ yi, á bĩa zū le wee jí wa cón. Ká yia bïo yí sã le Dónbeenĩ yi wón yí máa jí wa cón. Lé làa bún á wa dà a hueekaraa yia le Dónbeenĩ Háciri na lé ho tũia poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satāni na lé o sabín-fūaalo háciri wi yi.

Le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi le wa wań mín, lé bïo le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mi lé le Dónbeenĩ zàwa, á zũ le Dónbeenĩ. ⁸ Bïa yí wa mín, bán yí zũ le Dónbeenĩ, lé bïo le Dónbeenĩ lé le waminĩ ãanso. ⁹ Bïo kà lé bïo le Dónbeenĩ zéeni le mí wa làa wɛn: Le tonkaa mí Za kéní ó o ɓuara ho ðímíjǎ yi, à wa ðàn yí le mukāni binbirĩ o pànká yi. ¹⁰ Bïo kà lé bïo wee na à wa zũrnáa le waminĩ bïo: Mu yínǎn bïo warén wa lè le Dónbeenĩ. Ká lé bïo lerén wa làa wɛn, á tonkaa mí Za ó o ɓueé wó wa bè-kora séndíaró muini yia. ¹¹ Minén na ĩ wa làa sòobéé, á bïo á le Dónbeenĩ wara wɛn lè mí sòobéé kà sii, á warén mún ko à wa wań mín. ¹² Nùpue na ðĩn mɔn le Dónbeenĩ wón mía. Ɛɛ ká wa wa mín, á le è keń láa wɛn, á bïo le Dónbeenĩ wa lè ɓa nùpua á à mi wéréwéré wa ƒahũ.

¹³ Bïo nɔn wa zũ le warén páania làa de á lerén mún páania làa wɛn, lé bïo le nɔn mí Hácírí wɛn. ¹⁴ O Maá Dónbeenĩ tonkaa mí Za ò o ɓuee kǎní ho ðímíjǎsa. Warén mɔn mu á lé mu seérasa. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za, wón ãanso le Dónbeenĩ páanianáa, ó o mún páania lè le Dónbeenĩ. ¹⁶ Warén bán zũ bïo le Dónbeenĩ wa làa wɛn, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeenĩ lé le waminĩ ãanso. O nùpue na wa le Dónbeenĩ á wa ɓa nùpua, wón páania lè le Dónbeenĩ, á le Dónbeenĩ mún páania làa wo. ¹⁷ Bïo nɔn wa poní á à sénnáa le cítíi ƒi nɔnzon lé bïo wa zũ le bïo le Dónbeenĩ wa làa wɛn á wee mi wéréwéré wa ƒahũ. Wa poní á à sɛn le Dónbeenĩ yahó lé bïo wa páania làa de ho ðímíjǎ yi làa bïo ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zũ le le Dónbeenĩ wa mí, wón á zǎní mía yi. Mu bon, yia zũ le le Dónbeenĩ wa mí binbirĩ, wón á zǎní yí dà máa keń yi huúu. O nùpue na zǎna lé yia wee leéka le le Dónbeenĩ á à siini mí jũhũ. Lé bũn nɔn á yia le zǎní wi yi yí máa mi bïo le Dónbeenĩ wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bïo le Dónbeenĩ nín-yání wara wɛn. ²⁰ O ɓúi lá le minén wa le Dónbeenĩ ò o jina mín za tàá mín hĩnló kèrètɛ, se ãanso lé o sabin-ƒũaalo. Mu bon, ãàn za tàá ãàn hĩnló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o ɓèn ñ wé kaka à wańnáa le Dónbeenĩ, ðio ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeenĩ mún bò mu henía le yia wa minén Dónbeenĩ, á ãanso mún ko ò o wań mín za tàá mín hĩnló kèrètɛ.

5

Le Dónbeenĩ zàwa yú le sée ho ðímíjǎ wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra bïo bon, se wón ãanso á le Dónbeenĩ wó lè mí za. A nùpue léee nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún ñ wań o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeenĩ á wee bè bïo le bò henía

yi, lé bǔn wa à zūrnáa le wa wa le Dónbeenĩ zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeenĩ, á wa wé è bè bio le bò henía yi. A bio le Dónbeenĩ bò henía á máa wé sèró na nà wɛn, ⁴ lé bio á bǎa lé le Dónbeenĩ zàwa búenbúen á yú le sée ho ðímǐná wán. A bio nɔn wa yúráa le sée ho ðímǐná wán lé wa siadéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yía yú le sée ho ðímǐná wán lée wée? Mu lé yía tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeenĩ Za bio bon.

Ho tǔiá na mà o Yeesu Krista dǎni yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yía bueé kǎa ho *bátèèmù numu yi, á kúaará mí cǎni húrunnáa. O yí kǎa ho bátèèmù numu yi mí dòn, o kǎa ho bátèèmù numu yi ó o mún kúaará mí cǎni húrunnáa. A yía wee mí mu tǔiá lé le Dónbeenĩ Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho tǔiá poni bǎnso. ⁷ Bio wee zéeni le mu bon lée biowa bio tǐn: ⁸ Le Dónbeenĩ Hácírí, lè mu numu, lè le cǎni. A mu mí bio tǐn wee zéeni mu bio dà-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tǔiá na ǎa nùpua wee mí yi, á le Dónbeenĩ tǔiá na le wee mí po ǎa nùpua tǔiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tǔiá na le wee mí lé hǎa bio ciran le Za. ¹⁰ Yía tà le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za, wón láa ho tǔiá mu yi. Yía yí tà ho tǔiá mu bio, wón wee wé le Dónbeenĩ làa sabín-fũaalo. Lé bio ó o yí tà le ho tǔiá na le Dónbeenĩ wee mí mí Za dǎni yi á bon. ¹¹ Ho tǔiá mu lé hǎa kà: Le Dónbeenĩ nɔn le mukǎni binbirĩ na máa vé wɛn. Lé le Za á le ðĩn wán á nɔnnáa le. ¹² Yía páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yú le mukǎni binbirĩ na máa vé. Yía yí páanía lè le Dónbeenĩ Za, se wón yí yú dén mukǎni so.

Le mukǎni binbirĩ na máa vé bio

¹³ Bio kà búenbúen á ï túara nɔn minén na tà le Dónbeenĩ Za Yeesu yèni pǎnká bio, bèra a na à mí zūr le mí yú le mukǎni binbirĩ na máa vé. ¹⁴ Bio nɔn wa poní sérarǎa le Dónbeenĩ yahó lé bio kà: Hen ká wa flora le Dónbeenĩ yi bio búii dǎni yi ká mu lé le sǐi bio, à le ní wa cǎn. ¹⁵ A bio wa zū le le wee ní wa cǎn, á wa mún zū le bio wa flora bio yi á le wó wó.

¹⁶ Hen ká a búii mɔn mín za tàá mín hǐnló kèrètɛ búii ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirĩ, á bǎnso ko ò o fio le Dónbeenĩ yi na a yi, á le è na le mukǎni binbirĩ wo yi. Le bioní mu bio ciran bǎa wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ǎa hí mu húmú binbirĩ. Ɛ ká mu bè-kohó búii wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirĩ. Yínɔn bǔn á ï le mí fio bio yi. ¹⁷ Wékheró lée wékheró búenbúen lée bè-kohó bǔn bon. Ɛ ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirĩ.

¹⁸ Wa zū le yía wó le Dónbeenĩ za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bio le Dónbeenĩ Za Yeesu wee kǎni a mu wéro yi. O o *Satáni mún yí dà máa wé o làa dèe woon. ¹⁹ Warén bán zū le wa bio sǎ le Dónbeenĩ yi. Ká ho ðímǐnása na yí zū le Dónbeenĩ bán búenbúen ó o Satáni pǎnká wi wán. ²⁰ Wa mún zū le le

Dónbeenĩ Za Yeesu lé yĩa ɔueé wó á wa zūnáa le Dónbeenĩ binbirĩ. A wa páanía lè le Dónbeenĩ binbirĩ wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista ɔĩo yi. Lerén lé le Dónbeenĩ binbirĩ, á lerén mí dòn lé dĩo mún wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. ²¹ I zàwa, mi pa miten ɔĩo à mi yĩ ɔ̀uaanĩ hã dofiina na yínɔ́n le Dónbeenĩ binbirĩ.

Ho ɲun nɛ́i vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró ɲúhú

O Zān, yia lé o Yeesu nɛ́-kenínia nɛ́-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von míten làa nɛ́-kínle. O túara ho nɔn ɓa kèrètɛ́ewa kuure ɓúí yi.

Ba kèrètɛ́ewa kuure mu ó o wee ve làa háa lè mí zàwa. O wíokaa bía ɓa nɛ́-khàwa lè le waminí ɓio, á mún bía le ɓa sòobá míten à wé bè le Dónbeení tǔiá poni yi.

Vūahú nɛ́n-yáni bioní

¹⁻² Inén na lé o nɛ́-kínle, lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na a háa na le Dónbeení léra yi, orén lè mí zàwa. I wa mi ɓúenɓúen làa sòobéé, lé ɓio le Dónbeení tǔiá poni na le zéenia làa wɛn á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi fééé. Mu yínɔ́nínén í dòn wa mia. Bía ɓúenɓúen na tà ho tǔiá mu ɓio á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sáamu lè le hii làa wɛn, à ɓa na ho héerà warén na tà ho tǔiá poni ɓio á wa mín yi.

Mi wa wań mín à pɛ́ ho kàránló na yi bon ɓio

⁴ Ū zàwa ɓúí á í ɲá ɓio le ɓa tà bò le Dónbeení tǔiá poni yi làa ɓio ó o Maá Dónbeení heníanáa mu nɔn wɛn, á í sɛ́i ɓèntɛ́n wan mu ɓio yi làa sòobéé. ⁵ Háa mu, há làa na kà wán, á ɓio á í hení ì na foń lé ɓio kà: Mi wa wań mín. Le bioní mu yínɔ́nín bín-finle na bò henía á í túara nɔn mia, ɓueé. Le ɓio mà nɔn wɛn ho pāahú na wa ɓúakáa á ɲá le Dónbeení bioní yi. ⁶ Hen ká wa wee bè ɓio le Dónbeení bò henía yi, lé ɓún á à zéeni le wa wa le Dónbeení. ɓio le Dónbeení bò henía pāahú na wa ɓúakáa ɲá le Dónbeení bioní yi lé ɓio kà: Mi wań mín.

⁷ I wee ɓio kà sɛ́i lé ɓio ɓa nɛ́-khàwa wáa ɓera fò há lùà ɓúenɓúen. Ba wee ɓio le ɓio ó o Yeesu *Krista ɓueé wó a nùpue á yí bon. Ba lé ɓa nɛ́-khàwa, ɓa lé o Krista zúkúsa. ⁸ A mi cén pa miten ɓio, à ɓio mi wó ɓúenɓúen le Dónbeení ɓio yi á mi yí tè yi, ká mi yí mu cǔnú à ho ɲii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránló na ɓio ciran o Krista yi, ká a báará díá ho, se wón yí zū le Dónbeení. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeení lè mí Za. ¹⁰ Ká nùpue ɓúí na yí máa tà bè ho kàránló na ɓio ciran o Krista yi wé ɓuara mi cón, á wi ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sɛ́i ɓànso. ¹¹ Yia héra mí yahó sá a nùpue mu sɛ́i, se ɓànso làa wo leéera há wén-kora na ó o wee wé yi.

Vūahú mǔndén bioní

¹² Bɪo cèrèè á ï wi à ï bío làa mia, ká ï màhǎ yí wi à ï túa mu vūahǎ yí. I wi à ï ɓuen mi cǎn ïten á wa ɓueé páaní ì tà hǎ láakáwá. Ká ɓɪn wó, á wa sí-wɛɛ ɲii màhǎ à sí.

¹³ Mɪn hɪnló na le Dónbeení mún léra, wón lè mí zàwa wee tɛɛní mia.

Ho tīn nīi vūahū na ó o Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nī-keninia nī-kéní, lé wón túara ho vūahū na ká. Ho vūahū mu yí, ó o von míten làa nī-kínle. O túara ho nɔn 6a kèrètɛwa kuure ya-dí búí na 6a le Kayuusi yí. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bío 6a wó bío yí.

Ká a Diotereefu wáraá hɔn ó o yí wa, ó o le 6a kèrètɛwa yí bè hā yí.

Le tɛnɛnɛ

¹ Kayuusi, mu lé ínén na lé o nī-kínle á wee túa ho vūahū na ká á a na foñ. I wa fo làa sòobéé. ² Unén na á ĩ wa làa sòobéé, ĩ wee fan à ũ bío búenbúen wé se. Bío á unén lè le Dónbeení buannáa mín sese, lé bún bàn síi à ũ sáníá lò mún wé hereráa. ³ Wán zàwa kèrètɛwa 6ueé bíá nɔn mīi le le Dónbeení tūiá poni bío á fo heníá, á fo mún wee bè ho yí. Bío á ĩ já mu, á ĩ síi wan làa sòobéé. ⁴ Bío á ĩ síi á à bíní ì wa yí á à poñ bío á ĩ já à 6a le ĩ zàwa mu kèrètɛmu dání yí bò le Dónbeení tūiá yí, bún míá.

O Kayuusi bò le Dónbeení yí sese

⁵ Unén na á ĩ wa làa sòobéé, wán zàwa kèrètɛwa á fo wee 6ua sese, hàrì bíá lé 6a nī-hání á fo pá wee 6ua sese. Bún lé bío wee zéeni le fo 6èntín bò le Dónbeení yí. ⁶ Bío fo wa làa ba á 6a mà tūiá nɔn 6a kèrètɛwa kuure yí. Ká bán nùpua so síi fo wee séeni 6a varáa yí làa bío le Dónbeení le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bío yí á 6a lóráa, à 6a yí fó hàrì dèé bíá yí zū le Dónbeení cón. ⁸ Awa, á mu sá warén yí à wa wé séeni bán nùpua so síi. Ká wa wee séeni 6a, bún ká wa mún páanía làa ba á wee zéeni le Dónbeení tūiá poni bío.

O Diotereefu là a Demetiriyuusi bío

⁹ I túara ho vɔn-za nɔn mi kèrètɛwa kuure yí. Éé ká a Diotereefu na wa ò o wé dí mu bío búenbúen yahó á yí máa càtí ĩ bíoní. ¹⁰ Ká ĩ 6uara, á hā wén-kora na ó o wó, lè hā sabioní na ó o fūaana ĩ jii á ĩ 6ueé bío bío làa míá. Bío ó o bíníá wee wé yáá po bún. O yí máa tà à wán zàwa kèrètɛwa làa o wán. A bíá mún tà le 6a wé làa mí wán ó o hò. A bíá 6a wee làa wán ó o wee jna lén 6a kèrètɛwa kuure yí.

¹¹ Unén na á ĩ wa làa sòobéé, fo wé mɔn 6a nùpua na wee wé bío yí se à ũ yí bè 6a wáraá yí. Éé ká fo wé mɔn 6a nùpua na wee

wé bǐo se à ũ bè bán wára yi. Yīa wee wé bǐo se wón bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi. Yīa wee wé bǐo yí se wón yí zū Dónbeenǐ.

¹² O Demetiriyuusi wón 6a nùpua búenbúen bèn wee wíoka yèni. Bǐo ó o wee 6ua mítén héha lè le Dónbeenǐ tǔiá poni lé bún wee zéeni le o lé o nǐ-tente. Inén mún wee wíoka a yèni, á ũ zū le bǐo á ĩ wee mǐ búenbúen lé ho tǔiá.

Le mónđen tènǐ

¹³ Bǐo cèrèè á ĩ wi à ĩ bǐo làa fo, ká ĩ mǎhǎ máa túa mu vūahǔ yi. ¹⁴ I wi à ĩ buen ũ cǐn hen làa cǐnú, á wa 6ueé páanǐ ì tà hǎ láakáwá. ¹⁵ Le ho héerà à keń làa fo. Mǐn bǐnlowà na làa wen páanǐa wi á wee tènǐ foñ. Mún tènǐ wàn bǐnlowà na làa fo páanǐa wi yi lè mí nǐ-kénǐ kénǐ.

Ho vūahū na ó o Zude túara

Vūahū túaró nūhū

O Zude lé yla túara ho vūahū na kà á nɔn le Dónbeenī nīpomu búenbúen yi. Ho vūahū mu bioní ló mín là a Piere nūn nī vūahū na á wón túara. Hā vōnna mu mí bīo nūn wee nī 6a kèrètīewa zeñ wán le 6a pa mīten bīo 6a nī-kàránlowà na bīo yí bon bīo yi, bán na wee wé hā wárá na 6a sía wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le 6a nī-kàránlowà mu wee wé mu bīo na yí se làa sòobéε. O bía le le Dónbeenī á à síiní 6a nūná. O mún bía le 6a kèrètīewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobéε le Dónbeenī bīo yi le Dónbeenī mu Hácírí pànká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pànká yi à 6a yí le mukānī binbirī na máa vé.

Le tēntī

¹ Mu lé ínén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ínén na lé o Zaaki bán za, lé mí wee túa ho vūahū na kà. I wee túa ho á à na bía ó o Maá Dónbeenī hueeka yi, á wa, bīa ó o Yeesu Krista wee pa bīo. ² Le o Nūhūso wé mu tentemu cèrèε làa mia, à na mí hēerà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nī-kàránlowà na wee vīnī 6a nūpua bīo

³ Minén na á ī wa làa sòobéε, ī sli bēntīn lá vá làa sòobéε à ī túa mia ho káníló na bīo ciran wa búenbúen dānī yi. Hā làa na kà wán á mu wáa léε konloon à ī wé mu, bèra a na à ī hení mí sía à mí fárá tīn mu bīo na mí tà yi, bīo le Dónbeenī nɔn bīa bīo sã le yi le cúékúεε á mu vóráa. ⁴ I wee túa mia lé bīo 6a nūpua búí na pã le Dónbeenī, á tun mīten yi zonnáa mi tīahū. Ba wee yèrémá wán Dónbeenī sáamu bioní kúará à dān wéráa mí sía wárá na yí se. Lé bñn 6a wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí lè wa nūhūso. Mu fèra túara le le Dónbeenī á à síiní 6a nūná.

⁵ I zū le bīo á ī bīo ò na mia kà búenbúen á mí zū, ká ī màhá pá bñnía wee leéka mia làa bñ. Mi zū bīo ó o Nūhūso káníanáa o *Isirayεεle nīpomu ho *Ezipite kãhū yi. Ká bīa pã yí dó mí sía le yi bán le wó á 6a húrun. ⁶ Mi bñnī leéka ho wáayi tonkarowà búí bīo, bán na yīo yí sù ho pànká na le Dónbeenī nɔn 6a yi á 6a ló hen na 6a lá wi yi. Lé bñn te bīo le Dónbeenī can 6a kúaaráa le tíbí-cūaá yi á pannáa le wizonle na le khíi fī le cítīi yi. ⁷ Mi mún bñnī leéka ho *Sodōomu lè ho *Komōore lórása bīo, lè hā lórá na sùarákaa yi làa ba bīo. Hā lórá mu nūpua dó mīten mu koomu wárá lè mí síiwà yi, á wi 6a wé da lè 6a zàn-bùaa.

A bïo kà wán 6a wi ho d̄shũ na wee c̄f̄εε yi. Mu wó kà à ɲínáa 6a nùpua zeñ wán.

⁸ Lé h̄n wárá so s̄i lé h̄a á 6a nùpua mu na wi mi ðahũ á mún wee wé. Ba háciira bò mu biowa na yí bon wán, á mu bïo na s̄i 6a yi na yí se lé b̄n 6a wee wé. Le Dónbeenĩ ɲúhũsomu 6a wee z̄ań yi, á wee là ho wáayi bùaa na c̄kú wi. ⁹ Hàri ho wáayi tonkarowà ɲúhũso na yèni 6a le Mis̄εle yáá pá yí henía mí s̄i yi wó b̄n. Wón ɲ̄n là a *Satāni khon mún yi ó *M̄oyiize n̄i-hínmu wán, ká a màh̄á yí là a. Bïo kà lé bïo ó o bía: «Le o ɲúhũso beé ũ lò». ¹⁰ εε ká barén nùpua mu bán wee là bïo 6a yí z̄u, 6a yí máa le mí yiwa wéráa mu bïo lòn naɲuwà, lé b̄n yáá wee yáa 6a. ¹¹ Ho yéréké á à sá 6a yi. Ba wee wé là a n̄i na 6a le *Kaɲεε bïo s̄i. Le wári càró bïo yi á 6a wó khon làa bïo ó o n̄i na 6a le *Balaamu wóráa mu bïo s̄i. Ba bïo yáara, lé bïo 6a k̄á là a n̄i na 6a le Koree bïo s̄i. ¹² Hen ká mi 6un6ua-đ̄nló á 6a páania wee dí làa mia, à mi đ̄nló díró ȳráa keñ. Ba wee dí bùubaa ká mu n̄yio máa dí 6a, 6a wee leéka míten bïo mí dòn. Ba ka lòn viohó na wee kán lè mí p̄nká ká ho máa tè. Ba ka lòn v̄ns̄ia na yí máa ha mí haró p̄ahũ, na 6a đ̄era kúará á h̄a húrun. ¹³ Ba n̄yi-wárá wee mi làa bïo ho mu-beenĩ ɲumu yànbónló khùankhúa wee lee kúia mináa bïo s̄i. Ba ka lòn mànaayio na la-kéní mia, á le Dónbeenĩ b̄en ká ho lahó làa ba le tíbĩ-c̄uaá yi, á 6a khii keñ yi f̄εε.

¹⁴ O En̄oki, ȳa lé wán maáwà n̄uwã h̄ɲun ní à lá a Adama ɲii wán, á yánkaa f̄εera le Dónbeenĩ ɲi-cúa barén đ̄ání yi mún ká s̄i: «Mi loń, lé o ɲúhũso na bò ò buen lè ho wáayi tonkarowà c̄èr̄èc̄èr̄èc̄èr̄é, ¹⁵ á bueé cíti 6a nùpua 6úen6úen. Ba bè-kora wérowà 6úen6úen na k̄á á p̄ le Dónbeenĩ ó ò síni ɲúná 6a bè-kora na 6a wó lè h̄a b̄n-kora na 6a bía le Dónbeenĩ đ̄ání yi bïo yi».

¹⁶ Ba nùpua mu s̄ia yí máa wa mi. Ba wee wírí míten bïo yi làa wizooní 6úen6úen. Ba s̄ia bïo na yí se lé b̄n 6a wee wé. Ba wee khòn lè mí b̄ioní, á wee wíoka 6a nùpua yèni à càráa mu bïo.

Le zéenti na n̄n 6a k̄èr̄èt̄ewa bïo yi

¹⁷ εε ká minén na á ĩ wa làa s̄ob̄éε, mi b̄ni leéka wa ɲúhũso Yeesu *Krista tonkarowà ɲi-cúa bïo. ¹⁸ Ba bía le: «H̄a p̄nna vaa véenii, ká 6a nùpua wé è yáa mí ɲini yi á à na mia. Ba wé è wé mí s̄ia bïo na yí se, á à p̄ le Dónbeenĩ bïo». ¹⁹ Lé barén wee kheé 6a nùpua. Ba leékaa bïo na, à 6a wé. Dónbeenĩ Hácirí mia 6a yi. ²⁰ εε ká minén na á ĩ wa làa s̄ob̄éε, mi đ̄n mi s̄ad̄éro le Dónbeenĩ yi wán à séenináa m̄n, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeenĩ Hácirí p̄nká. ²¹ Mi 6ua m̄n làa bïo le Dónbeenĩ wa làa mia, à dé mi s̄ia lòní le muk̄ni na máa vé, đ̄io wa ɲúhũso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu

bïo yi. ²² Bia sïadéro yí fára yí tina sese le Dónbeenĩ yi á mi zũn màkárí. ²³ Mi kãní 6a hã ñúná siiníló yi. Mi mún zũn bã ká màkárí, ká mi màhã pa mïten bïo. Mi ñin 6a wára, hàrí 6a sï-zïnia á mi yàá pá yí túii yi 6a wén-kora bïo yi.

Móndén ñi-cúa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenĩ dà, le è pa mia á mi máa díá ho wõhú, le è wé á mi ì ðĩn le yahó ká bè-kohó bïo máa mĩ máa leé mia. Le è wé á mi ì zãmaka le yahó le cùkú beenĩ yi. Mi wa khòoní le Dónbeenĩ na lé le dà-kéní, le lé wa kãníló wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pánká búenbúen na bïo sã a yi féeεε à bïo pá sï a yi hã laà na kà wán à lén féeεε. *Amiina!

Le Dónbeenì Bè-sànkani na le zéenia là a Zán

Vūahū túaró jūhū

Yia túara mu bè-sànkani vūahū lé o Zán na lé o *Krista tonkaro. Pāahū na ó o wee túa ho yi ká bīa tà a Krista bīo á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pāahū na 6a hīa wīira a buan zoó díá ho kōhū na wi mu jumu tīahū, hīa 6a le Patimɔɔsi yi. O túara ho á heníanáa bīa tà a Krista bīo sía. O le 6a wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bīo ó o dàina mu bīo búenbúen. O vūahū mu yi á le Dónbeenì páanì kīnle vūahū bīo cèrèε wee mi yi.

O Zán bía mí vūahū yi le o Yeesu zéenia mīten làa mí. A lé o Yeesu mu mún bía le o túa bīo ó o mɔn búenbúen (1). O o Zán bèn túara há vōnna bīo hējun á nɔnka 6a kèrètɛwa kuio bīo hējun na wi ho Azii kōhū yi (2-3). O zéenia bīo ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè há búaani bīo hējun, lè mu bīowa bīo hējun, lè há lánpórá bīo hējun bīo (4-16). Ho ló-beenì *Babiloona cīlò là a Satāni lè mí ton-sáwá yáaró bīo (17-20). Bún món ó o mɔn ho dīmíjá finle na le Dónbeenì léra. O bía le hen làa cīnú ká a Yeesu á à bīnì ì buen (21-22).

Bīo ho vūahū wee zéeni

¹ Bīo wi ho vūahū na ká yi lé le Dónbeenì bè-sànkani na le zéenia là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à 6a zūn bīo ò wé hen làa cīnú. O o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi nì-kénì, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na 6a le Zán. ² Bīo ó o Zán mu mɔn búenbúen ó o mà tūiá. O zū le mu lé le Dónbeenì jì-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenia mu. ³ Bīa wee kàrán le Dónbeenì jì-cúa na túara ho vūahū na ká yi, làa bīa wee jí há à pa há bīo bán júná bèn tīn sí, lé bīo mu bīowa mu wéro á sùarāa.

O Zán tēnia 6a kèrètɛwa kuio bīo hējun yi

⁴ Ho vūahū mu lé inén Zán wee túa ho á à na ho Azii kōhū lórá bīo hējun kèrètɛwa kuio bīo hējun yi. Le le Dónbeenì, dīo wi féεε, na wi ká bīo búi dīn yí léra na bò ò buen, à wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia. Le há háciira mí bīo hējun,* hīa dīn le Dónbeenì bá-zàmu kanmúiní yahó à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yīa wee mī ho tūiá le Dónbeenì jii, yīa láayi wi, yīa nín-yání vèera ló 6a nì-hīa tīahū, yīa wi 6a bá-záwa búenbúen jūhū wán à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho hээрà mia.

* 1:4 Há háciira mí bīo hējun: Mu bīo hējun wee zéeni mu bīo na jii sí bīo. Hen ká á há háciira bīo hējun lé le Dónbeenì Háciri á mu wee zéeni bīo.

Lé orén wa wen, á húrun cāni kúaará káníanáa wen wa bèkora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeenĩ yankarowà nĩpomu na wee sá bān Maá Dónbeenĩ tonló. Le ho cūkú là ho pánká à bĩo sĩ a yi fēēē hā lúlúio na jii mĩa yi. *Amiina!

⁷ Mi loń! Nín-yĩa hā dùndúio yi bò ò buen. Ba nùpua búenbúen á à mi a, hārĩ bĩa cú a. Ho đĩmĩjǎ kǎna sĩiwà búenbúen á à tà le wéē o bĩo yi. Lé bũn mu ù wéráa. *Amiina!
⁸ O Núhũso Dónbeenĩ, đĩo wi fēēē, na wi ká bĩo búi đĩn yĩ lera, na bò ò buen, đĩo dà mu bĩo búenbúen á wee bío: «Lé ínén á búa mu bĩo búenbúen jũhũ, á lé ínén mún ñ véení mu bĩo búenbúen.»

O Zān mǎn o Krista lè mí cūkú beenĩ

⁹ Inén lé o Zān na lé mĩn za wa páaníló là a Yeesu bĩo yi. I làa mĩa páanía le Dónbeenĩ bá-zǎmu yi, á lēera mi lò beéró làa bĩo mi wee hĩnáa mi sĩa yi làa mĩa. Lé ínén ba hĩa wĩira á buan zoó día ho kōhũ na wi mu jummu tlahũ, hĩa ba le Patimɔosi yi. Ba zoó día mi bĩn lé bío á ĩ buera le Dónbeenĩ bionĩ á zéénia ho túia na ó o Yeesu mà. ¹⁰ O Núhũso wizonle zoń, † á le Dónbeenĩ Hácirĩ pánká kera ĩ wán, á ĩ jǎ tǎmu búi sǎ pǎnpǎn lòn búaanĩ tǎmu ĩ mǎn. ¹¹ A mu tǎmu mu bĩa làa mi: «Bìo fo wee mi à ù túa ho vǎhũ yi na hā lórá bĩo hẹjũn na ká kèrètɛwa kuio bĩo hẹjũn yi: Ho Efēēze, ho Simiina, ho Pēēkaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadēlifii, lè ho Lawodisee.» ¹² Bĩo á ĩ jǎ mu tǎmu mu sǎ, á ĩ yèrémáa le ĩ khii loń yĩa bĩa làa mi, á ĩ khii mǎn fĩntá-cúaawa bĩo hẹjũn na wó lè ho sǎnú. ¹³ O o búi lòn nùpue ‡ á zoó wi hā tlahũ. Bànso zǎ ho báká tóni, á can mĩten lè le nín-kénĩ na tǎ lè ho sǎnú. ¹⁴ O jún-vǎnĩ ka pũiapũia lòn yènsé. O yĩo ka lòn dōhũ denle, ¹⁵ á zenĩ wee juiika kũiakũia lòn tǎjũn na ba pǎ á wíokaa. O tǎmu sǎ wee jí lòn jũn-beenĩ vǎnáló. ¹⁶ Hā mǎnǎayio bĩo hẹjũn ó o buan lè mí nín-tǎnĩ. Ho khátóni yara jũnso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cǎncǎn lòn wiso-hádōhũ.

¹⁷ Bĩo á ĩ mǎn wo kà, á ĩ lùwá a tá día, á yĩ máa kánkán lòn nùpue na húrun. O o líi bò mí nín-tǎnĩ ĩ wán ò o bĩa: «Yĩ zǎn wà. Lé ínén á búa mu bĩo búenbúen jũhũ, á lé ínén mún khii véení mu bĩo búenbúen. ¹⁸ Inén lé yĩa le mukānĩ binbirĩ wi cǎn. I lá húrun, á lé mi na wǎa wi le mukānĩ yi fēēē hā lúlúio na jii mĩa yi. Mu húmú á ĩ pánká wi wán, á ho nĩ-hǎnbó-lóhó á ĩ pánká mún wi wán. ¹⁹ Awa, á bĩo fo wee mi, bĩo wi làa bĩo buéé wé mu mǎn, bũn búenbúen à ù túa. ²⁰ Ká mu lé hā mǎnǎayio bĩo hẹjũn na á ĩ buan lè ĩ nín-tǎnĩ, lè hā

† **1:10** O Núhũso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèeró wizonle. Le lé ho dimaasi. ‡ **1:13** Mu kereekimu yi á mu bĩa: «Lòn nùpue za». Mu bĩo wee zéeni yĩa ó o Daniyēle mǎn (Daniyēle vǎhũ 7.13-14; 10.5-6). Ba zúifùwa cǎn ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeenĩ mǎn lera.

fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun na wó lè ho sánú, b́n 6̀àn kúará á ì zéení làa fo: Hã mànàayio bïo hẹ̀nrun h́n bïo wee zéení le Dónbeenì tonkarowà na wee pa 6̀a kèrètíewa kuio bïo hẹ̀nrun yi bïo. Ká hã fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun, h́n bïo 6̀èn wee zéení 6̀a kèrètíewa kuio bïo hẹ̀nrun bïo.»

2

Bïo mà n̄n ho Efɛɛze kèrètíewa kuure yi

¹ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Efɛɛze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia 6̀uan hã mànàayio bïo hẹ̀nrun lè mí nín-tiánì, na wee varáka hã fintá-cúaawa bïo hẹ̀nrun na wó lè ho sánú t̄ahù, lé wón wee bïo bïo kà: ² I zū bïo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bïo yi, á mún wee h̄ mi sía mu yi. I zū le b̄ia lé 6̀a n̄-sūmáa á mi p̄ bïo. Ba 6̀úi na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le 6̀a lé 6̀a sabín-f̄ūaalowa. ³ Mi wee tà h̄ mi sía, à tà le lònbee yi ì bïo yi, mi yí máa t̄é mi bàra. ⁴ È ká ì màhã à zá làa mia bïo 6̀úi na á ì m̄n mia à mu yí se bïo yi. Bïo mi wa làa mi p̄ahù na mi 6̀uákáa dó mi sía mi á mi día. ⁵ Awa! A mi cén và mi yiwa bïo mi f̄u karáa wán, à zū le mi ló lè ho m̄n. Mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára à wé làa bïo mi f̄u karáa bïo. Ká mi yí yèrémáa, á ì 6̀ueé lá mi fintá-cúaa á à lén b́n. ⁶ Ká ì màhã mún wee 6̀úa mia. Lé bïo á bïo 6̀a Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bïo á ínén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee jì bïo, à 6̀anso jì bïo le Dónbeenì Hácírí wee bïo na 6̀a kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho f̄uhù fá, á le Dónbeenì v̄nsia 6̀uahó v̄ndèè na wee na le mukānì 6̀a n̄pua yi, á 6̀anso á ì na dén 6̀àn bèere díró níi yi.»

Bïo mà n̄n ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia 6̀úa mu bïo 6̀úen6̀úen j̄uhù, á mún kh̄i véení mu bïo 6̀úen6̀úen, yia lá h̄urun á v̄era, lé wón wee bïo bïo kà: ⁹ I zū mi lò beéró bïo, á zū mi khemu bïo, à ho n̄f̄oró binbirì j̄on wi mi c̄n. A b̄ia le mí lé 6̀a *zúif̄uwa à 6̀a yín̄rì 6̀a zúif̄uwa binbirì bïo 6̀a wee yáa lè mi yèni á ì mún zū. Ba n̄pua mu kuure bïo s̄a a *Satāni yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mi yí z̄n. Mi loí, o Satāni á à wé á mi 6̀úi 6̀a à k̄ee ho k̄asó yi á à kh̄ennáa mi kúará. Le lònbee á à yí mia hã wizooní bïo píru yi.* Mi f̄ará ð̄n mi siadéro mi wán, h̄arì 6̀a 6̀úe mia, á ì na le mukānì binbirì mia.

* 2:10 Hã wizooní bïo píru: B́n wee zéení le le lònbee mu máa mía.

11 «Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi. Yia dàrna ho fũuhũ fá, wón bânso á mu húmú cúa-ɲun níi máa yí.»

Bionĩ mà nɔn ho Pɛɛkaamu kèrètɛwa kuure yi

12 «Hã ɲi-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yia wee pa ho Pɛɛkaamu kèrètɛwa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara ɲunso na ɲia wi á wee lé ɲii yi, lé wón wee bío bïo kà: 13 I zũ le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni béeñĩ dīnīi. Mi yí bīnía ĩ món à mi fārā đīn mi sīdéró mīi wán. Hārī p̄ahũ na 6a 6ó a nīi na 6a le Antipaasi yi mi cōn hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi sīa mīi. O Antipaasi mu lé wón mà ho tūiá ĩ ɲii binbirī. 14 Ɛɛ ká ĩ màhã à zá làa mia cīnú bïo á ĩ mōn mia à mu yí se bïo yi. Ba búii wi làa mia na bō a nīi na 6a le *Balaamu kāránló yi. Wón na zéénia o *Isirayɛele nīpomu khà vīnīlò là a nīi na lé o bée, yia 6a le Balaaki† á bán là hã wōnna taa, á wó ho hã-fénló le ho bá-fénló le mí sīiwà. 15 Lé kà sīi 6a búii mún wi làa mia á bōráa 6a Nikolayiitewa kāránló yi. 16 A mi cén yèrémá mi yilera le mi wárá. Ká mi yí yèrémáa, á hen làa cīnú ká ĩ buen, á bueé fi làa bán nūpua so le ho khà-tóní na wee lé ĩ ɲii yi.

17 «Yia wee jí bïo, à bânso jí bïo le Dónbeenĩ Hácírí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi. Yia dàrna ho fũuhũ fá, á ho *maanɛ na 6a sánkaa á ĩ ñ na a yi ó o ò là. I mún ñ na le hue-poni bânso yi. Le huee mu á ĩ wōncí le yèn-finle wán á à na bânso yi. Nī-veere yí dà máa zūn le yèni mu ká yínɔŋ yia le hue-poni mu nɔn yi.»

Bio mà nɔn ho Tiatiire kèrètɛwa kuure yi

18 «Hã ɲi-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yia wee pa ho Tiatiire lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeenĩ Za, na yio ka lòn dōhũ dɛnle, á zení wee ɲuúka lòn tōɲn, lé wón wee bío bïo kà: 19 Bïo mi wee wé á ĩ zũ. A le waminĩ na wee mi mia, làa bïo mi yí máa bīnī ĩ món, làa bïo mi wee wé na 6a nūpua yi, làa bïo mi wee hīnāa mi sīa, mu búenbúen á ĩ zũ. I mún zũ le hã laà na kà wán, á bïo mi wee wé á po bïo mi wó p̄ahũ na mi búakáa dó mi sīa o Yeesu yi. 20 Ɛɛ ká ĩ màhã à zá làa mia bïo búii na ĩ mōn mia à mu yí se bïo yi. O hãa Zezabɛɛle‡, yia le mí lé le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛɛro à mu yí bon á mi wee día ò o khà ĩ ton-sáwá vīnī. O wee ɲaa 6a dé ho bá-fénló le ho hã-fénló le mí sīiwà wéró yi, le hã wōnna taa làrò yi. 21 A ĩ

† 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi loŋ Míló vūahũ (Nombres) 22-24; 25.1-3; 31.16

‡ 2:20 Zezabɛɛle: Mi loŋ Bá-zàwa nín-yání vūahũ (1 Rois) 16.31; 19.1-2

nɔn ho p̄ahũ wo yi, ò o yèrè má mí yilera lè mí wárá, ká a màhã yí tà le mí ì díá mí koomu wárá. ²² Awa! I ì wé ó o ò tè mu v̄ámú á b̄ĩa làa wo wee páaní òúenòúen á ì beé lò làa sòobéé, se ba òen yèrè máa, á díá a koomu wárá. ²³ B̄ĩa bò a yi òúenòúen á ì òúe. Ká mu wó kà, á ba kèrèt̄ewa kuio òúenòúen á à z̄ún le ìnén lé yíá á z̄ú a n̄úpue yilera, làa b̄io ó o s̄i vá yi. I ì sàání mi n̄i-kéní kéní yi á à héha làa b̄io mi wee wé.

²⁴ «Ká minén Tiat̄iire kèrèt̄ewa kuure n̄úpua na ká, na yí tà yí bò ho káránlò mu yi, á mún yí wi mi z̄ún b̄io ba wee ve là a *Sat̄ani b̄io na s̄a yi, bán á ì ì b̄io b̄io ká à à na yi: I máa b̄iní máa hení b̄io óúí wéró máa na mia, ²⁵ ká b̄io mi dó mi s̄ia m̄i lé b̄ún mi f̄ará ð̄in wán làa b̄io mi wee wéráa mu f̄úaa ì b̄iní òuenlò.

²⁶⁻²⁸ «Yíá ð̄ána fá ho f̄úuhũ, á bò b̄io á ì wee zéení yi f̄úaa mu véení, wón á ì ì na ho p̄ánká yi ó o ò wé h̄ã s̄iíwà òúenòúen n̄úhũ wán làa b̄io á ìnén mún yúráa ho p̄ánká ì Maá c̄ón b̄io s̄ií. O o ò s̄úwaní mí p̄ánká ba wán làa sòobéé, á wé è fi ba lòn s̄ia na má làa córó. B̄anso á ì ì na h̄ã tá-t̄ia mànàayiire yi. §

²⁹ «Yíá wee n̄i b̄io, à b̄anso n̄i b̄io le Dónbeení Hácírí wee b̄io na ba kèrèt̄ewa kuio yi.»

3

B̄io mà nɔn ho Saade kèrèt̄ewa kuure yi

¹ «H̄ã n̄i-cúaa na ká á ù túa à na le Dónbeení tonkaro, yíá wee pa ho Saade lóhó kèrèt̄ewa kuure yi:

«Yíá h̄ã hácíira b̄io h̄èrun na b̄io s̄a le Dónbeení yi wiráa, na h̄ã mànàayio b̄io h̄èrun wi n̄i yi, lé wón wee b̄io b̄io ká: B̄io mi wee wé á ì z̄ú. Ba n̄úpua wee leéka le mi yú le muk̄aní binbirí, à mi n̄òh̄ h̄urun le Dónbeení yahó. ² Awa, á mi cén f̄ání mi ȳio, à dé p̄ánká miten yi, à b̄io ká mia n̄úhũ h̄ia yí óúe. Mu bon. I z̄ú le b̄io mi wee wé á n̄ii yí sú ì Maá Dónbeení yahó. ³ Awa, á mi b̄iní leéka mi yiwa b̄io mi n̄á lè le Dónbeení bíoní á tà le yi b̄io. Mi yèrè má mí yilera lè mí wárá, à wé bè le bíoní mu yi. Ká mi yí f̄anía mi ȳio, á ì òúeé yòoka mi wán là a k̄onlò b̄io. Mi máa ð̄aní máa z̄ún ì òuenlò mi c̄ón p̄ahũ. ⁴ Éé ká ba óúí màhã wi mi c̄ón ho Saade mu lóhó kèrèt̄ewa kuure t̄iahũ á òuan míten sese le Dónbeení yahó lòn n̄úpua na s̄i-z̄inia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ba z̄ã h̄ã s̄i-poa, lé b̄io ba ko làa b̄ú.

§ 2:26-28 Tá-t̄ia mànàayiire: Le mànàayiire mu wee zéení le s̄ee yíró b̄io. Le mún wee zéení a Krista bá-z̄amu óúakáró b̄io. Mí loñ Lení v̄uahũ (Psaumes) 2.8-9; M̄iló v̄uahũ (Nombres) 24.17; Bè-sànkanií v̄uahũ 22.16

⁵ «Làa bñn sñi á yña dàrna ho fũuhũ fá, á wón ñ zĩnĩ lè hã sñi-poa. O yèni á ì máa lén bña yú le mukãñĩ binbirĩ yènnáa vũahũ yi huũu. I ì ðĩn ì Maá lè mí tonkarowà yahó á à bío le òanso bño sã miĩ.

⁶ «Yia wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeenĩ Hácírĩ wee bío na óa kèrètɛwa kuio yi sese.»

Bío mà nòn ho Filadɛlifii kèrètɛwa kuure yi

⁷ «Hã jñi-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro na wee pa ho Filadɛlifii lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia na òan sñi mía, na lé ho tũia poni òanso, yña ó o *Daviide béenĩ ðíró nñi naló pánká wi nñi yi lòn woohũ wonza, yña héra mu bío jñi à nùpue máa ðarĩ pe mu jñi, na mún pon mu bío jñi à nùpue máa ðarĩ hén mu jñi, lé wón wee bío bío kà: ⁸ Bío mi wee wé á ì zũ. I zũ le óa nùpua yí máa kònbi mia sese, è ká mi màhã pá wee bè ì bíonĩ yi, mi yí pá ì bío óa nùpua yahó. Awa, ì héra ho zũajñi nòn mia. A nùpue na mún ðà à bíni ì pe ho á mía. ⁹ Mi loñ, bío kà lé bío á ì wé làa bña bío sã a Satãni yi, bán na wee fũaa hã sabionĩ le mí lé óa *zũifũwa à mu jòn yí bon. I ì wé á óa òueé fára mí nònkójúná wán mi yahó, á óa à zũñ le ì wa mia. ¹⁰ Bío á ì henía nòn mia le mi hĩ mi sña á mi tà bò yi. Lé bñn nòn á le lònbee na òueé khén ho ðimjñá nùpua óúenóúen kúará á ìnén òen mún ñ kãní mia yi. ¹¹ Hen làa ðinú ká ì óuen. Bío mi dó mi sña miĩ lé bñn mi fára ðĩn wán làa bío mi wee wéráa mu, bèra a na ò o óúi hĩa yí fé mi bío na wee zéeni le mi fá ho fũuhũ.

¹² «Yia dàrna ho fũuhũ fá, wón ñ keñ lòn bóròbórò ì Maá *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi fééé. Bãnsó ò keñ le zĩi mu yi fééé. I Maá Dónbeenĩ yèni, lè le lóhó yèni á ì ù túa òanso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzalɛmu finle na à lé ho wáyai le Dónbeenĩ cón á à lii. Ìnén yèn-finle á ì mún ñ túa òanso wán.

¹³ «Yia wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeenĩ Hácírĩ wee bío na óa kèrètɛwa kuio yi sese.»

Bío mà nòn ho Lawodisee kèrètɛwa kuure yi

¹⁴ «Hã jñi-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yña wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia yèni óa le *Amiina, yña wee mi ho tũia poni le Dónbeenĩ jñi, yña láayi wi, yña lé ho tũia poni òanso, na le Dónbeenĩ ðĩn wán léraráa mu bío óúenóúen, lé wón wee bío bío kà: ¹⁵ Bío mi wee wé á ì zũ. Le Dónbeenĩ bío yi, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi sùwa tàá mi lá wan, se bñn pá wáa sñaaní. ¹⁶ Ká bío mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi ka tññ, á ì ì kũn mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bío le mi nñi bío wi, le mi bò miten mi nãfòró wán, bío óúi yí fòora mia, tàá. A mi yí zũ ká mi lé óa yinyio òansowà á bío màkárĩ

wi. Mi lé 6a n̄i-khenia. Mi lé 6a muiiwà á wee vará mi bío. ¹⁸ Awa, á mi díá le í zéení mia: Ho sánú binbirí na ceéra ho d̄sh̄ú yi á mi wáa 6uee yà í c̄s̄n. Lé b̄n̄n ñ na ká mi ì wé mu bío b̄ansowà binbirí. Mi 6uee yà h̄a s̄l-poa í c̄s̄n à z̄l s̄aráa mi n̄iyio. Mi mún 6uee yà h̄a ȳio t̄ini í c̄s̄n à váaní lè mi ȳio à mi wé mi. ¹⁹ B̄ia á ínén wa ká 6a wó khon, à í zá làa ba, à bé 6a. Mi cén b̄iní dé s̄obéε miten yi, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi lorí, í ñin ho z̄ūaj̄ni á wee t̄éeni. Ká ȳia ná í s̄á á tà le í 6uee zo, á í ì zo b̄anso c̄s̄n á wa à páaní ì dí.

²¹ «Yia dàina ho f̄uh̄ú fá, á í wé á b̄anso ò keení mu bá-zàmú kanmúiní wán í n̄is̄ání, làa bío á ínén mún fá ho f̄uh̄ú á kararáa í bá-zàmú kanmúiní wán í Maá n̄is̄ání.

²² «Yia wee jí bío, à b̄anso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrèt̄ewa kuio yi sese.»

4

Le khònti na le Dónbeení wee yí ho wáyí

¹ B̄n̄n m̄ón, á í b̄inía m̄on à ho wáyí j̄ii héra. A mu t̄amu na lá b̄ia làa mi lè ho yahó, na s̄a wee jí lòn b̄ūaani, lé b̄n̄n t̄in wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á í ì zéení bío 6ueé wé làa fo.»

² Mí lahó yi, á le Dónbeení Hácírí p̄anká kera í wán, á í m̄on mu bá-zàmú kanmúiní búí ho wáyí ò o búí kará le wán. ³ B̄anso semu ka lè h̄a *hue-sení búí na 6a le zasipu làa saaduana c̄iactakaró bío sii, á wee j̄uif̄ika k̄ūiak̄ūiá. Le bon-kh̄ónle mún ló k̄inía mu bá-zàmú kanmúiní mu yi á wee j̄uif̄ika lòn *hue-sení na 6a le em̄roode. ⁴ Mu bá-zàmú kanmúiní mu b̄an sii b̄óní làa bío náa k̄inía le yi, á 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwā náa kará wán. Ba búenb̄úen z̄á h̄a s̄l-poa, á búra mu bá-zàmú kh̄ònlúaa na wó lè ho s̄ánú. ⁵ Mu bá-zàmú kanmúiní mu á ho v̄iohó j̄uif̄ikaró wee lé yi, á ho n̄amakaró s̄a mún wee jí le yi. H̄a f̄int̄á-cúawa bío h̄ej̄un z̄ánia ȳéen b̄ará le yahó. H̄ón lé h̄a h̄ácira bío h̄ej̄un na bío s̄á le Dónbeení yi. ⁶ Bío búí lòn saahó na j̄umu wee ce wéréwéré lòn mák̄á d̄ūh̄ú á mún wi mu bá-zàmú kanmúiní mu yahó.

B̄uaa b̄uaa náa búí mún ñin k̄inía le kanmúiní mu yi. Ba yara lè 6a máa búenb̄úen lée ȳio. ⁷ O n̄in-yání ȳia ka lòn kúden. O j̄un ní ȳia ka lòn d̄āa-za. O t̄in ní ȳia yahó ka lòn n̄upue yahó. O náa ní ȳia wón ka lòn duio na déera wà. ⁸ Ba mí b̄uaa náa búenb̄úen á mia bío h̄ez̄in h̄ez̄in wi. H̄a búenb̄úen wó lè h̄a ȳio. Bío kà lé bío 6a wee bío le wisoní lè ho t̄in̄aah̄ú f̄éεε:

«O N̄uh̄úso Dónbeení b̄an sii mia.

O dà mu bío búenb̄úen.

O wi ká bío búí ñin yí léra.

O wi f̄éεε, o b̄ò ò buen.»

⁹ Hen ká 6a bùaa mu sansan wee bío yĩa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu bío á wee khòní a, á wee dé o b́arákà, wón na wi f́ééé h́ã lúlúio na jii ḿía yi, ¹⁰ à 6a nǐ-ḱia 6óní làa nùwá náa lii búrá yĩa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na wi f́ééé h́ã lúlúio na jii ḿía yahó à bùaaní a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa lii kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó ká 6a à bío bío kà:

¹¹ «Núhúso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho cùkú.

Fo ko lè le khòníi.

Ho pánká búenbúen bío sá foñ.

Lé bío ùnén lé yĩa léra mu bío búenbúen.

Ùnén lé yĩa le mu kèí,

á mu b́èn wi.»

5

O Pioza mí dòn lé yĩa ko lè ho v́uahú benló

¹ I b́inía le í loí, á í m̀on à yĩa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán b́uan v́uahú búí lè mí nín-t́iání. Ho v́uahú mu yahó lè ho mání búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu h́ã zen cúa-h̀ejun. ² I mún m̀on wáyí tonkaro búí na pánká wi, ò o wee bío bío kà ṕónpón: «Yĩa ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v́uahú mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yĩa màhã ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. B́anso ḿía ho wáyí, o mún ḿía ho tá wán, á ho tá f́ikòhú ó o mún ḿía yi. ⁴ A í b́ènt́in wá mu bío yi làa sòobéé, lé bío á yĩa ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ A 6a nǐ-ḱia 6óní làa nùwá náa nǐ-kéní búí á wee bío làa mi: «Yí wá bío. Loí, yĩa 6a wee ve làa Zúdaa zǐ-júhú nùpua kúden, o b́éé *Daviide m̀onm̀anií, á fá ho f́uhú.* Wón lé yĩa ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v́uahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ I b́inía le í loí, á í m̀on Pioza búí na ka lòn yĩa na 6a f́ã yan làa muiní, ká a d́in le b́éeni kanmúiní sǐi yi, 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nǐ-ḱia 6óní làa nùwá náa t́iahú. O Pioza mu wáa là a ýio lé mu bío h̀ejun h̀ejun. H́sɔn ýio so lé h́ã h́acíira bío h̀ejun na le Dónbeení tonkaa ho d́imíj́a kùaráa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá 6ó yĩa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán, ò o f́ó ho v́uahú na á wón b́uan lè mí nín-t́iání. ⁸ Bío ó o f́ó ho b́uan, á 6a bùaa bùaa náa lè 6a nǐ-ḱia 6óní làa nùwá náa á b́ueé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen b́uan h́ã kòncówá, á mún b́uan h́ã lánpórá na wó lè ho sánú, na mu bío búí na sámu sǐi sú á wee cǐ yi. B́ɔn bío so wee zéeni b́ia bío sá le Dónbeení yi fioró bío. ⁹ A 6a bùaa bùaa náa lè 6a nǐ-ḱia 6óní làa nùwá náa wee sío le len-finle na kà:

«Ùnén lé fo ko lè ho v́uahú mu f́eró.

* 5:5 Zúdaa zǐ-júhú nùpua kúden là a b́éé Daviide m̀onm̀anií: Mi loí Bío Núhú B́úeení v́uahú (Genése) 49:9; Ezayii v́uahú 11.1, 10

Fo ko lè ho vūahū mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bǐo ūnén lé fo 6a yan lè le muini.

Ʋ cāni lé dǐo yà 6a nùpua á 6a bío sǎ le Dónbeenǐ yi.

Ba ló ho dímǐjá kána nùpua lè mí síwà búenbúen yi,
hàrí 6a wé lùe lée lùe,
hàrí 6a bío bíonǐ lée bíonǐ.

¹⁰ Fo wó á 6a lé wán *Dónbeenǐ yankarowà nǐpomu,
à 6a wé sá na le yi.

Ba à dí le béeǐ ho tá wán.»

¹¹ Ʋ bǐnǐa le ǐ loǐ, á ǐ já ho wáayi tonkarowà sǎ. Ba ka cèrécèrécèré, á kǐnǐa mu bá-zàmu kanmúini, lè 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nǐ-kǐa bónǐ làa nùwá náa yi.† ¹² Bío kà lé bío 6a wee bío pǎnpǎn:

«O Pioza na 6a lá fá

á ho dànló, lè ho nàfòró, lè mu bè-zūmǐni, lè ho pànká á bío sǎ yi.

O ko lè le kǎnbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòonǐ.»

¹³ A mu bè-lénǐa búenbúen, bío wi ho wáayi làa bío wi ho tá yi, bío wi ho tá fǐkǎhū, làa bío wi mu jumu yi, mu búenbúen na wi hǎ kùarǎa búenbúen yi, á ǐ já sǎ à mu wee bío bío kà:

«Le khòonǐ, lè le kǎnbii, lè ho cùkú, lè ho pànká

á bío sǎ yǐa kará mu bá-zàmu kanmúini wán,

là a Pioza yi fǐéé hǎ lúlúio na jii mǐa yi.»

¹⁴ A 6a bùaa bùaa náa le: Amiina! A 6a nǐ-kǐa bónǐ làa nùwá náa bèn líí búrá à 6a bùaanǐa 6a.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bío hèzǐn

¹ Ʋ bǐnǐa le ǐ loǐ, á ǐ mǎn ò o Pioza fù ho nǐn-yání sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ǐ já 6a bùaa bùaa náa yà-kénǐ sǎ ò o béra lòn vǐohó na ná: «Buee khǐí lén!» ² A ǐ le ǐ loǐ, à lée cón-poni na. Yǐa yòora a á buan le tée. O búí nǎn mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á wàráa lòn san-béé á tǐn wà vaá fá ho fūuhū.

³ O o Pioza fù ho jun níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ǐ já 6a bùaa bùaa náa jun níiso sǎ ò o béra: «Buee khǐí lén!»

⁴ O o cúa búí zoó ló hùeen lòn dǎhū. Yǐa kará a wán ó o búí nǎn ho pànká yi, ò o wé à ho héeà yí keǐ ho tá wán, à 6a nùpua wé búe mín. O búí nǎn ho khà-tó-tónǐ wo yi ó o buan.

⁵ O o Pioza fù ho tǐn níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ǐ já 6a bùaa bùaa náa tǐn níiso sǎ ó o béra: «Buee khǐí lén!» A ǐ le ǐ loǐ, à lée cón-bírǐ na lua. Yǐa kará a wán á buan le dèe na 6a wee mǎnzǎ lè mu bío lǐnlǐmu. ⁶ A ǐ já bío búí sǎ lòn nùpue

† 5:11 Mǐ loǐ Daniyeele vūahū 7.10

tāmu 6a búa búa náa sī yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sāmú sàání lé hā daa làn pámuárè dà-kéní yàwá. Ká mu lé hā sīo, se lée làn pámuárè bío tīn ho yàwá dà-kéní mu yi. Ká ho jiló lè ho *dīvēn bún à ū díá mí yàwá yi.»

⁷ O o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahū jii. A ĩ já 6a búa búa náa níiso sã ó o béra: «Buee khíi lén!»

⁸ A ĩ le ĩ loń à lée cón-khūunĩ na lua. Yia kará a wán yèni 6a le Húmú. Ho nĩ-hónbó-lóhó bò a món. Ho đimíjá nùpua búenbúen sankanòn của-náa níi bío dó 6a níi yi, à 6a búe 6a lè ho khà-tóní, lè le hĩni, lè mu vāmú, lè 6a zín-búa.

⁹ O o Pioza fù ho hònú níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ĩ mən hā mànákāwa búu le muini yeeni tá. Bĩa bò le Dónbeenĩ bíoni yi, á mà ho tũiá le jii á 6a bó, lé bán te mí mànákāwa.

¹⁰ Bío ká lé bío hā mànákāwa mu wee bío pónpón: «Núhũso Dónbeenĩ na bãn sũi mía, yia lé ho tũiá poni bãnso, lé ho pāhũ yén fo ò pa á à sīinínaa ho đimíjá nùpua júná á à điráa hā yúaa wa búeró bío yi coon?» ¹¹ A le Dónbeenĩ nən hā sĩ-poa 6a nĩ-kéní kéní yi, à le bía nən 6a yi le 6a hĩ mí sĩa đinú à paráa 6a ninzawa ton-sáwá, bãn zàwa lè bãn hĩnni na 6a à búe lè barén bío sũi jii síró.

¹² ĩ binía le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho hèzĩn níi sò-mánu na lá lan ho vūahū jii, á ho tá dèkío lè mí pánká. A le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho pĩihũ hón mùia hobobo lòn cāni. ¹³ Hā mànāayio wee tè lii lòn hánbíó na ho pinpi-beenĩ wee đí. ¹⁴ Ho wáyai bun zon mín yi lòn pāhũ á vūnun, á hā búaa lè hā táwá na mu jumu kĩnía yi, bún búenbúen lóka mí lara yi á vūnun. ¹⁵ Ho đimíjá búenbúen bá-zàwa lè 6a júnása, 6a dásiwá júnása, ho nāfóró bãnsowà, bĩa pánkává wi, 6a wobáani làa bĩa wi mĩten, 6a búenbúen hēera sà mĩten hā káni yi lè hā búaa hue-beera pònna. ¹⁶ A 6a wee bío lè hā búaa lè mí hue-beera: «Mĩ jĩ wən, à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán à yĩ mi wən, ò o Pioza sīini wa júná. ¹⁷ Lé bío á yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza wizon-beenĩ na 6a à fi le cítii yi wãa đĩn. A yia dà à káni mĩten le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeenĩ bò le flimini mí ton-sáwá buráa wán

¹ Bún món, á ĩ mən le Dónbeenĩ tonkarowà nùwã náa à 6a đĩn ho đimíjá sãa mí bío náa yi á hò ho pinpiró hen na 6a đĩnka yi, à ho yĩ và ho tá, lè mu jùn-beera, lè hā vĩnsĩa wán.

² A ĩ binía le ĩ loń, á ĩ mən le Dónbeenĩ tonkaro veere ò o ló lè le wii hēeni. Le đēe na le Dónbeenĩ, đĩo lé le mukānĩ bãnso, á wee bè lè mí flimini ó o guan. O o bía bío ká pónpón lè le Dónbeenĩ tonkarowà nùwã náa mu, bĩa le nən ho pánká yi à

6a yáaráa ho tá lè mu ɲun-beera: ³ «Ho tá lè mu ɲun-beera lè hã vɛnsiá á mi ðin yi yáa ká wa yi bò le flimini wàn Dónbeení ton-sáwá buráa wán yi vó.» ⁴ A bɛa le flimini mu bò wán á 6a zéeniá ɲii làa mi. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búará-hɛɲun làa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayeele ɲipomu zɛ-ɲúná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zudaa zɛ-ɲúhɛ nùpua na le flimini mu bò wán lée muaaseé pírú ɲun. O o Urubɛn, là a Kaade, là a Azere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozefu, là a Bɛnzamee, bán búenbúen zɛ-ɲúná nùpua muaaseé pírú ɲun ɲun á le flimini mu bò wán.

Ba zámá-kúii ðin o Pioza yahó

⁹ Bún món, á ì le ì loí, à lée minka zámá-kúii na. Ba ɲii yi dà máa zúí. Ba ló ho ðimíɲá kãna nùpua lè mí síiwá búenbúen yi, hàrí 6a wé lùe lèe lùe, hàrí 6a bío bíoní lèe bíoní. I mɔn 6a à 6a ðin mu bá-zàmu kanmúini yahó, là a Pioza yahó. Ba zã hã sí-poa, á buanka hã yùkúio vɔnna à zéeni le mí sía wan. ¹⁰ Bío kà lé bío 6a wee bío pɔnpɔn:

«Wàn Dónbeení na kará mu bá-zàmu kanmúini wán là a Pioza, lé bán kãniá wen.»

¹¹ A ho wáayi tonkarowá búenbúen ðin kɛniá 6a ñi-kia 6óni làa nùwá náa, lè 6a bùaa bùaa náa na ðin kɛniá mu bá-zàmu kanmúini yi á líí búrá le yahó, á wee bùaaní le Dónbeení ¹² ká 6a a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrmini lè ho dànló lè ho pànká á bío sã wàn Dónbeení yi.

Le ko lè le kɔnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le báraká fɛɛ hã lúlúio na ɲii mía yi. *Amiina!»

¹³ A 6a ñi-kia ñi-kéni wãa tùara mi: «Ba sí-poa bànsowá mu á fo zú le? Ba wee lé wen?» ¹⁴ A ì bíá nɔn wo yi: «Wàn maá, únén lé fo zú 6a.» O o ñi-kɛnle mu bíniá bíá: «Bia kà lé bia kãa le lònbe-be-beeni* yi. Ba sɛera mí sí-zinia o Pioza cãni yi á hã wee ce púiapúia. ¹⁵ Lé bún te bío 6a ðinnáa le Dónbeení bá-zàmu kanmúini yahó. Ba wee sá na le Dónbeení yi le wisoni lè mí ðnáahɛ fɛɛ le zɛ-beeni na bío sã le yi yi. A le Dónbeení, ðio kará mu bá-zàmu kanmúini wán á à kɛí làa ba, á à pa 6a bío.

¹⁶ Hini làa ɲu-hãni máa bíni máa dàni 6a.

Wii máa bíni máa ɲi 6a,

á wunwuró mún máa bíni máa beé 6a lò.

¹⁷ Lé bío ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúini síi yi á à pa 6a bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. O wé è dí 6a

* 7:14 Le lònbe-be-beeni: Mi Loí Matiye vùahɛ 24.21; Maaki vùahɛ 13.19

yahó á à varáa le ɲun-dání yi, dño wee na le mukāni binbirí, á le Dónbeení á à sùuka 6a yèn-caa búenbúen.»

8

O Pioza fù ho hẹ̀nùn ní sò-mánu

¹ Bío ó o Pioza màhã fù ho hẹ̀nùn ní sò-mánu na lá lan ho vūahũ ɲii, á bío ho wáayi búenbúen wó tétété á dó mí yi. ² A í le í loń, á í mɔn le Dónbeení tonkarowà nùwã hẹ̀nùn na dín le Dónbeení yahó. A 6a nɔn hã bũaaní dà-kení kení 6a yi. ³ A le Dónbeení tonkaro veere búí ló á 6ueé dín le *ánsán cíníi dɛɛ nísání. O 6uan ho lánpóhó na 6a wee wé cǐ mu bío na sámu sí yi. Ho wó lè ho sánú. A 6a nɔn mu bío na sámu sí cèrèè wo yi ò o cǐ mu ho yi ho *ánsán cíníi dɛɛ na wó lè ho sánú wán, dño wi mu bá-zámu kanmúini yahó. A mu bío mu làa bía bío sã le Dónbeení yi floró ò o páaní na le Dónbeení yi. ⁴ A mu bío na sámu sí na wee cǐ ho lánpóhó na ó o 6uan yi yíini làa bía bío sã le Dónbeení yi floró á páanía yòò dɔn le Dónbeení. ⁵ Bún món ó o wáayi tonkaro mu khá hã donfúaa ho *ánsán cíníi á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bío ó o kónkúaa hã kúaa kà síi, á ho viohó ɲuiikaa á nàmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pánká.

Hã bũaaní bío náa na nín-yání wã

⁶ A ho wáayi tonkarowà nùwã hẹ̀nùn na 6uan hã bũaaní wãa wíokaa mítén hã wíló bío yi.

⁷ O o nín-yání tonkaro wãa wã mí bũaaní. Bío ó o wã le, á ho viohó mànàayio, lè ho dǎhũ, lè le cǎni lúnkaa mín yi á dǐndǐn tò ho tá yi. A ho tá lè mí vǐnsia lè mí ɲíni bío na cǎka búenbúen á à yí mu 6àn sankanòn cúa-tǐn.

⁸ O o ɲun níi tonkaro á wã mí bũaaní. A bío búí lòn 6úe-beení na zà, á 6a lèera dó mu yámú ɲumu yi, á bío yèrèmaa wó le cǎni á à yí mu 6àn sankanòn cúa-tǐn. ⁹ A 6a bùaa na wi le cǎni mu yi á húrun. A hã wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ O o cúa-tǐn níi tonkaro wã mí bũaaní. A le mànàayi-be-beení búí zà wó ho dǎhũ kùera lion hã vūna lè hã ɲun-dǎa 6àn sankanòn cúa-tǐn tǐn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni 6a le Henheró. A hã vūna lè hã ɲun-dǎa ɲumu, á bío yèrèmaa wó mu ɲun-hia á à yí mu sankanòn cúa-tǐn. A 6a nùpua cèrèè húrun lé bío 6a ɲun mu ɲun-hia mu.

¹² O o cúa-náa níi tonkaro wã mí bũaaní. A le wii, lè ho pǐihũ, lè hã mànàayio sankanòn cúa-tǐn tǐn níi á 6óonía yi, á mu 6àn koomu sankanòn cúa-tǐn tǐn níi á wó. A le wisoni lè ho tǐnàahũ sankanòn cúa-tǐn tǐn níi wó le tǐbíri cikoon.

¹³ A í le í loń, á í mɔn duio búí ò o yòò wee dɛɛ ho wáayi firíciríi á wee bío bío kà pǎnpǎn: «Yéréké loo! Yéréké!

Ho yéréké á à sá ho ðímíjǎ nùpua yi lé bïo le Dónbeenĩ tonkarowà nùwǎ tĩn na ká á à wí mí bǔaanĩ.»

9

Bïo wó hǎ bǔaanĩ bïo hònú nĩ wíló mǎn

¹ O o cúa-hònú nĩ tonkarò wǎ mí bǔaanĩ. A ì mǎn mǎnàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhú na nàylílo jii mǎa jii won-za á 6a nǎn le yi. ² A le 6ueé héra ho kǎhú na nàylílo jii mǎa jii, á le minka yíiní ló ho yi kúntùun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tǐbírí á le wii yí mǎa mi. ³ A 6a kòoyówá ló le yíiní mu yi á 6era fò ho tá. Ba nǎn ho pǎnká 6a yi à 6a wé tǎa 6a nùpua lè 6a naawà bïo sii. ⁴ A 6a bía nǎn 6a yi le le jíní, lè hǎ vǐnsǎ, làa bïo lée bïo na wee sǎ hǎ vǐnna à 6a yí tǐii yi. Ká 6a nùpua na le Dónbeenĩ fliminí mǎa wán lé bán mí dòn à 6a wé tǎa. ⁵ Ba yí nǎn le nĩ 6a yi le 6a búe 6a nùpua mu, ká 6a màhǎ à beé 6a lò làa sòobéé á à dǎ hǎ pǐina bïo hònú. Bïo 6a wee beé là a nùpue lò á ka lòn naa tǎró vía bïo sii. ⁶ Pǎahú na á búñ ñ wé yi ká 6a nùpua wé è bïo le mí lá húrun se mu sǔaaní. Éé ká 6a màhǎ mǎa hí. Ba sǎa wé è vá mu húmú yi. Éé ká 6a mǎa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúawa na 6a wíokaa hǎ hǐa tǎró bïo yi. Ba búenbúen júná á mu bïo búí ponka yi lòn bá-zǎmu khǎnlúaa na wó lè ho sǎnú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á jún-vǎní túeeka lòn hǎawa jún-vǎní. Ba jia ka lòn kúdenwà jia. ⁹ Ba kosǎa ka lè hǎ ponka yi làa hǎnló bǐowa búí. Ba mǎa sǎ wee jí wùrùwǎrí wùrùwǎrí lòn wòtórówa lè mí cúawa na lùwa bò ò va hǎ hǐa. ¹⁰ Ba zǔaa wi á ka lòn naawà zǔaa. Lé hǎn zǔaa so á 6a à beé lè 6a nùpua lò hǎ pǐina bïo hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu béé lé o tonkarò na pan ho kǎhú na nàylílo jii mǎa yi. O yèni lè mu heberemu 6a le Abadon, ká mu kerεεkimu á 6a wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Búñ lé ho nín-yání yéréké na wó khǐna. Yérékéwá bïo jún á pá à bǐnĩ ì wé á à sǐ búñ yi.

Bïo wó hǎ bǔaanĩ bïo hèzĩn nĩ wíló mǎn

¹³ Búñ mǎn ó o cúa-hèzĩn nĩ tonkarò á wǎ mí bǔaanĩ. A ho *ǎnsǎn cǐnĩ dèe na wó lè ho sǎnú, ðio wi le Dónbeenĩ yahó á tǎmu búí ló kónbúaa mí bïo náa yi á ì jǎ sǎ. ¹⁴ Mu tǎmu mu bía nǎn o tonkarò cúa-hèzĩn nĩ na 6uan mí bǔaanĩ yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáayi nùwǎ náa na 6a can ho muhú na 6a le Efaraate jii à ù fee kúia.» ¹⁵ O o feera 6a kúará à 6a búe ho ðímíjǎ nùpua sankanèn cúa-tĩn nĩ júhú. Ba lá wíokaa 6a díá á pannáa dén lúlúure so, hón pǐihú so, dén wizonle so, hón pǎn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hǐn-tǎwá na yòora 6a cúawa á 6a zéenia jii làa mi. Ba le 6a lé ho muaaseé khǐá-pírú pírú júná khǐá-jún. ¹⁷ Bïo á ì mǎn lè 6a sǐí lé bïo ká: Ba búenbúen

mu bïowa ponka kosïa yi. Mu búí ka hùεεn lòn d̄shũ. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho d̄shũ lè le yĩní lè ho kírĩbĩ wee lé lè 6a jíní. ¹⁸ Mu bè-sũmáa bïo tĩn mu, ho d̄shũ lè le yĩní lè ho kírĩbĩ na wee lé lè 6a jíní lé bïo 6óka ho ðímíjá nùpua. Bïa mu 6ó búenbúen á à yí 6a sankanòn cúa-tĩn. ¹⁹ Ba cúawa mu pànkáwá wi 6a jíní lè 6a zũaa yi. Mu bon, 6a zũaa júná wi á ka lòn háwá, lé h̄s̄n 6a wee 6óonínáa 6a nùpua yi.

²⁰ Ká 6a nùpua na mu bè-sũmáa á yí yú yí 6ó, bán pá yí yèrémáa yí día mí w̄nna h̄aló. Ba pá wee búaaní 6a cínáwa. Hã w̄nna na wó lè ho s̄nú, làa h̄ia wó lè le w̄n-h̄nló, làa h̄ia wó lè ho t̄p̄n̄n, làa h̄ia wó lè hã huua lè hã búεεní, bún na yí máa mi mu bïo, á yí máa jí mu bïo, á yí dà máa wé d̄εε, lé bún á bán pá wee búaaní. ²¹ Ba nùpua 6úéró, lè mu nín-símú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá, lè ho k̄nló, bún búenbúen á 6a pá yí yèrémáa á yí día wéró.

10

Ho v̄n-za na á ho wáayi tonkaro 6uan

¹ A ĩ bínía le ĩ loń, á ĩ m̄n le Dónbeenĩ tonkaro búí na pànká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zĩni. A le bon-kh̄s̄nle bánbáa o jũhũ. O yahó wee jũiika lòn wii, á zení ka lòn d̄shũ b̄r̄òb̄r̄òwa. ² V̄n-za búí na h̄era ó o 6uan. O nín-tĩánĩn zeñ ó o b̄ò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeñ ó o b̄ò ho tá wán, ³ ò o béra p̄n̄p̄n̄ lòn kúden. Bïo ó o béra ká síi, á ho v̄iohó n̄amakaró bía hã zen cúa-h̄εj̄un. ⁴ Bïo á h̄ón v̄iohó so n̄amakaa kh̄ĩna, á ĩ wi á ĩ túa bïo ho n̄amakaró mu bía, á ĩ já t̄amu búí s̄a ho wáayi á mu bía: «Ho v̄iohó mu n̄amakaró b̄an j̄i-cúa á ũ 6ua ũ d̄on. Yí túa hã.» ⁵ O o tonkaro na á ĩ m̄n ò o ðĩn mu yámú jumu lè ho tá wán, á h̄ónía mí nín-tĩánĩn ní dá ho wáayi, ⁶ ò o báa lè le Dónbeenĩ yèni, ðio wi b̄ĩn f̄εεε hã lúlúio na j̄ii mía yi, na léra ho wáayi làa bïo wi ho yi búenbúen, lè ho tá làa bïo wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bïo wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wáa máa b̄ĩní máa mía. ⁷ N̄onzoñ na ó o h̄εj̄un ní tonkaro á à w̄í mí búaanĩ yi, bún zoñ ká le Dónbeenĩ bïo na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á j̄ii ì sí, làa bïo le mànáa mu n̄on mí ton-sáwá na lé le j̄i-cúa f̄εεrowá yi.» ⁸ A mu t̄amu na á ĩ lá já s̄a ho wáayi á t̄ĩn bínía bía bïo ká n̄on miĩ: «Vaa fé ho v̄uahũ na ó o tonkaro na ðĩn mu yámú jumu lè ho tá wán 6uan.» ⁹ A ĩ b̄èn vaá 6ó a yi, á flora a le o na ho v̄n-za mu miĩ. O o bía n̄on miĩ: «Nín-hia, wáa fé ho là. Ho lí wé h̄εε ũ p̄iohó yi h̄arí ká ho lá ka lòn s̄oró ũ j̄ii yi.» ¹⁰ A ĩ f̄ó ho v̄n-za mu á là. Ho yoo 6ò6ò lòn s̄oró. Bïo á ĩ là ho vó, á ho wó mu bè-hia ĩ p̄iohó yi. ¹¹ A 6a bía bïo ká n̄on miĩ:

«Fo ko à ù pá bíní bue bío le Dónbeení le mí ì wé lè ho ðímíjá kána nùpua lè mí síwà cèrèè, hàrí 6a bío bióní lée bióní, lè 6a bá-zàwa cèrèè.»

11

Ba nùwā jun na wee mí ho tūiá le Dónbeení jii

¹ O o búí nòn le káaní na 6a wee m̀nzá lè mu bío miì, ò o bía làa mi: «Vaa m̀nzá le *Dónbeení zì-beení, à m̀nzá ho *ãnsán cíníi dèè. Ba nùpua na wi le Dónbeení zì-beení mu yi á wee bùaaní le, á ù mí à zūí jii. ² Ká le zì-beení mu 6àn lún á ù yí m̀nzá. Hón día nòn bía yí zū le Dónbeení yi. Ba à yonka ho lóhó na bío sá le Dónbeení yi há p̄ina búará-jun làa bío jun yi. ³ Ba nùwā jun na wee mí ho tūiá í jii á ì tonka à 6a 6ueé fèé í jii-cúa. Ba à zì há s̄la na wee zéeni le mu yúmú wó 6a wán á à fèeráa í jii-cúa mu há wizooní k̄híá-pírú jun làa búará-tin yi.» ⁴ Bán nùwā jun so lé há Oliivewa v̄ins̄la bío jun lè há f̄intá-cúawa bío jun, h̄ia bío bía háaní. * Ba ðin o Núh̄so na wi ho ðímíjá búenbúen j̄uh̄ wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé 6a làa bè-kohó, á ho d̄sh̄ ù lé lè 6a jini lée c̄í 6a zúkúsa á à bue. Lé ká síi á yia le mí ì wé 6a làa bè-kohó á à híraa. ⁶ Ba yú ho p̄anká á à h̄eráa ho v̄iohó á ho máa t̄e, p̄ah̄ na 6a wee fèé le Dónbeení jii-cúa yi. Ba dà à yèrèma mu jumu á mu ù wé le c̄ani. Ba dà à wé á mu bè-s̄umáa lè mí síwà wé è sá ho ðímíjá yi túntún ho p̄ah̄ na sí 6a yi.

⁷ Ká há jii-cúa na 6a ko 6a fèé á fèera vó, ó o yia búí á à lé ho k̄sh̄ na n̄ayiló jii mía yi á lée fi làa ba. O ò dàr̄ 6a, á à bue 6a. ⁸ A 6a n̄i-hinmu 6a à kúia 6a nùpua f̄emínló lahó yi, ho ló-beení na 6a búaa 6a Núh̄so yi ho *kùrùwá wán á 6ó. Ho ló-beení mu yèn-wàah̄ 6a le *Sod̄omu t̄aa *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho ðímíjá kána nùpua lè mí síwà búenbúen yi, hàrí 6a wé lùe lée lùe, hàrí 6a bío bióní lée bióní, t̄ah̄ á 6ueé ðin á à loí 6a nùwā jun mu n̄i-hinmu há wizooní bío tin lè mí canko yi, á à p̄í le 6a máa nùu. ¹⁰ Ba nùpua na ho ðímíjá yi sía á à wa bío 6a húrún bío yi. Ba à dí mu s̄anú á à há mín lè mu bío, lé bío 6a jii-cúa fèerowá nùwā jun mu á beéraráa 6a lò làa sòobéè.

¹¹ Ká há wizooní bío tin lè mí canko mu k̄híina, á le Dónbeení kúaa mí s̄ns̄amu na wee na le muk̄aní 6a yi á 6a v̄era h̄inon. Á b̄ia mu wó ȳio yi búenbúen z̄ana làa sòobéè. ¹² A 6a nùwā jun mu j̄á t̄amu búí s̄á p̄n̄p̄n̄ ho w̄ayí à mu wee bío làa ba: «Mí 6uee yòo hen.» Á 6a h̄inon yòó wà há dùndúio wán ká 6a zúkúsa ðin wee loí. ¹³ Ho p̄n̄-kéní mu yi à b̄in ho tá d̄ekio lè mí p̄anká, á f̄u ho lóhó sankan̄n cúa-pírú níi. Nùpua na húrún mu yi lée muaaseé h̄ejun. B̄ia fera yí húrún bán z̄n̄kaa, á 6a bùaanía le Dónbeení na wi ho w̄ayí.

* 11:4 Mi loí Zakari v̄uah̄ 4.3, 11-14

14 Ho cúa-ɲun nii yéréké khíina, á hen làa cínú ká ho cúa-tín nii ì buen.

Bio wó hã bũaani bio hẹ̀nun nii wíló mɔ̀n

15 O o hẹ̀nun nii tonkaro wã mí bũaani, á tãmu cèrèe bía pónpón ho wáayi:

«Wa Nùhũso Dónbeenì làa *Yia ó o mɔ̀n léra á ho ðímíjǎ béenì bio màhá wãa sã yi binbirì, á le Dónbeenì á à dí le béenì fèèè hã lúlúio na jii mía yi.»

16 A 6a nǐ-kǐa 6óní làa nùwã náa na kará mí bá-zàmu kanmúiní wán le Dónbeenì yahó á líí búrá à 6a wee bũaani le Dónbeenì 17 ká 6a à bio:

«Nùhũso Dónbeenì,
 ùnén na dà mu bïo búenbúen,
 na wi fèèè á wi ká bïo búí ðin yi léra,
 wa wee dé ù bǎrákà,
 lé bio á ù pánká na jii mía lé hón fo lá là ù béenì.

18 Ho ðímíjǎ kǎna nùpua sía cǎ foñ,
 èè ká ùnén lé yia síi wãa wee cǐ 6a yi.
 Ho pǎahũ dǎn à ù fí le cítii bǎa húrun búenbúen wán.
 Ho pǎahũ dǎn à ù sǎání ù ton-sáwá na lé ù jii-cúa fèerowà,
 làa bǎa bïo sǎ foñ yi, bán na wee kǎnbi fo,
 bǎa bïo jùhũ wi làa bǎa bïo jùhũ mía.

Ho pǎahũ dǎn à ù yáa bǎa wee yáa ho ðímíjǎ nùpua.»

19 Bïo 6a bía wó, á le *Dónbeenì zǐ-beenì na wi ho wáayi jii héra. A le pánii 6onkoní día wee mi. A ho vlohó juiika a á nàmakaa. Ho tá dèkíio là mí pánká á ho vlohó mànàayio tò cèrèè.

12

Bio ó o hǎa là a yia wó làa mɔ̀n

1 Bún mɔ̀n á yéréké bè-beenì búí zéenia mítén ho wáayi. O léé hǎa, á le wii pon yi lòn dà-zínii á bò mí zení ho pǐihũ wán. O búra mu bá-zàmu khònlúee na wó là hã mànàayio píru ɲun.

2 O sǎní dǎn á wee búe, ó o wee wá pónpón. 3 A yéréké bè-veere búí bǐnía zéenia mítén ho wáayi. Mi loí, o léé ɲia be-beenì búí síí á ka hùèen lòn dǎhũ. O ɲúná léé bio hẹ̀nun, ká a wãa léé bio píru. O ɲúná mí bio hẹ̀nun á mu bá-zàmu khònlúe-zàwa búra yi. 4 O sàara hã mànàayio sankanòn cúa-tín nii là mí zǐnì á kúaa ho tá yi. O ɲia be-beenì mu ðin o hǎa na sǎní wee búe yahó. O wi ká a ton ò o lá a za ví. 5 O o hǎa mu ton mí za báa. O za mu khií sùwaní mí pánká ho ðímíjǎ kǎna nùpua búenbúen wán. Bio ó o ton, ó o za dèenia fó bún wán á buan yòora le Dónbeenì là mí bá-zàmu kanmúiní cǎn. 6 Ká a hǎa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeenì wíokaa ká làa wo yi le dùure yi.

Lé bín 6a à pa a bïo yi hã wizooní khlá-pírú ñun làa búará-tín pãahũ.

⁷ A hã fio wãa cúaana ho wáayi. Le Dónbeenĩ tonkarowà lè mí ñuhũso Misεεle á fun là a ñia be-beeni mu lè mí tonkarowà, ⁸ á dàrina 6a á 6a lahó wãa mía ho wáayi. ⁹ Ba ñon wo lè mí tonkarowà léra bín. O ñia be-beeni mu lé o háa na wi bín hàáni.* Ba wee ve o làa Nĩ-bákalo tàá Satāni. Lé orén wee khà ho ñimíña nùpua búenbúen vliní. Ba ñon orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ A ñá tãmu búí sã ho wáayi à mu wee bío bío kà pónpón: «Le Dónbeenĩ wãa kãnia wen hã làa na kà wán.

Le zéenia le mí dà mu bío búenbúen,

le mí lé o béε.

Le zéenia le yia le mɔn léra á ho pánká búenbúen nɔn yi.

Lé bío á yia lá wee ñin wán Dónbeenĩ yahó à bàká wán zàwa lè wán hĩni yi

le wisoni lè ho tinaahũ le 6a wó khon á 6a ñon léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hĩni á dàrina a o Pioza cãni pánká yi,

làa bío 6a mà le le Dónbeenĩ bíonĩ lé ho tũíá poni pánká yi.

Ba mukānĩ bío yí here 6a yi, á 6a yí zãna mu hũmũ.

¹² Lé bĩn nɔn á minén na wi ho wáayi búenbúen wãa zãmaka.

εε ká minén na wi ho tá wán làa bia wi mu ñumu yi á ho yéréké bèn ñ sá yi.

Lé bío ó o Satāni lion mi cǎn. O sli cã lè mí sòobéε lé bío ó o zũ le ho pãahũ na ká a yi ka cĩnú.»

¹³ Bío ó o ñia be-beeni zũna le 6a ñon wo dó ho tá yi wó, ó o bò a hãa na ton o za báa yi wee ña. ¹⁴ A 6a nɔn hã mía búí o hãa mu yi lòn duio be-beeni mía, ó o déera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeenĩ wíokaa ká làa wo yi. Lé bín 6a à pa

a bïo yi hã lúlúio bío tĩn lè mí sankã pãahũ. O o ñia be-beeni na mún lé o háa mu na wi bín hàáni máa yí o máa wé làa dèε.

¹⁵ O o háa mu kũna mu ñumu á mu vãná lòn muhũ ñumu á bò a hãa mɔn wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séenia o hãa á héra mí ñii à ho dèenia vã mu ñumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bío mu wó kã, ó o ñia be-beeni mu sli cã a hãa yi, ó o bĩnia wà vaá

wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé 6a nùpua na wee bè bío le Dónbeenĩ bò henía yi, á bò ho tũíá poni na ó o Yeesu zéenia

làa ba yi. ¹⁸ O ñia be-beeni mu wà vaá ñin mu yámú ñumu ñii.

13

O yia na ló mu yámú ñumu yi bío

¹ A ñ bĩnia le ñ loñ á ñ mɔn yia búí ò o ló mu yámú ñumu yi. O ñúná lée bío hènun, á wãa lée bío pírú. Hã wãa mu mí bío pírú

* 12:9 Mí Loñ Bío Ñuhũ Búeenĩ vñahũ (Genèse) 3.1-15

zìinía lè mu bá-zàmu khònlúe-zàwa. Hã júná mu á 6a túara hã yènnáa wán á là lè le Dónbeenĩ. ² O yĩ mu ka lòn manòn mùindaa. O nín-khonna ka lòn 6úe-khá nín-khonna, á jii ka lòn kúden jii. O o jĩa be-beenĩ á nòn mí pànká 6àn síi wo yi, á nòn mí bá-zàmu 6àn síi wo yi. ³ O yĩa mu jùhũ dà-kénĩ ka lè 6a hà ho ó o lá à hí. Éé ká ho màhá bínía wan. Bìo mu wó ká á ho òmíjĩná nìpomu búenbúen wó coon mu bío yi, á 6a tà a yĩa mu bío. ⁴ A 6a wee 6ùaanĩ a jĩa be-beenĩ lé bío ó o nòn mí pànká 6àn síi wo yi. Ba mún wee 6ùaanĩ a yĩa mu ká 6a à bío: «Yĩa á à tèé là a yĩa mu wón mía. Yĩa dà a mía.»

⁵ O yú le níi ò o wé yáa mí jii yi ká a là le Dónbeenĩ. Bún 6àn wéró níi nòn wo yi hã píina 6úará-jun làa bío jun yi. ⁶ O o wee bío hã bín-kora leé le Dónbeenĩ yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bío wi ho wáayi. ⁷ O yú le níi o ò fi làa bío bío sã le Dónbeenĩ yi à dàĩ 6a. O yú ho pànká ho òmíjĩná kãna nùpua lè mí síiwá búenbúen wán, hàrĩ 6a kerĩ lùe lée lùe, hàrĩ 6a bío bíonĩ lée bíonĩ. ⁸ Ho òmíjĩná nùpua búenbúen á à 6ùaanĩ a. Bán na yènnáa yí túara hàrĩ ho òmíjĩná jùhũ búeenĩ bío yú le mukãni binbirĩ yènnáa vùahũ yi, hĩa ó o Pioza na 6a 6ó te, lé bán á à 6ùaanĩ a.

⁹ Yĩa wee jí bío, à 6ànsò jí bío á à bío: ¹⁰ Yĩa ho kàsó zoró sã yi, wón n zo ho. A yĩa ho khà-tónĩ húmú sã yi, wón 6a à 6úe làa ho. Lé bún á bío bío sã le Dónbeenĩ yi ko 6a hí mí sía yi, à wíoka dé mí sía le Dónbeenĩ yi.

O yĩa na ló ho tá yi bío

¹¹ A ì bínía le ì loĩ á ì tĩn mɔn yĩa 6úii ò o líí ló ho tá yi. O wáa lé mu bío jun á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a jĩa be-beenĩ bío síi. ¹² O nín-yání yĩa pànká 6àn síi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kíká ho òmíjĩná nùpua búenbúen yi à 6a 6ùaanĩ a nín-yání yĩa na 6a hà ó o lá à hí ká a màhá bínía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho dshũ lé ho wáayi líi à 6a nùpua búenbúen mi. ¹⁴ O wee vīinĩ ho òmíjĩná nùpua lé bío ó o yú le níi à wéráa bún yéréké bíowa so o yĩa na ló mu yámú jumu yi yahó. O wee bío le o yĩa na 6a hà lè ho khà-tónĩ ó o yí húrun, à 6a mí 6àn kansĩ à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukãni o kansĩ mu yi ò o wé dàĩ bío, ò o mún dàĩ 6úe bío búenbúen na le mí máa 6ùaanĩ a kansĩ mu. ¹⁶ Bío bío jùhũ wi làa bío bío jùhũ mía, ho nàfòró 6ànsowá lè 6a nĩ-khenia, 6a nùpua na wi mítén lè 6a wobáaní, bán búenbúen ó o yĩa mu wee kíká yi à 6a bè le fliminĩ mí nín-tlání níni wán tàá mí buráa wán. ¹⁷ Ká le fliminĩ mu mía nùpue wán, á 6ànsò yí dà bío máa yá, ó o mún yí dà bío máa yéé. Le fliminĩ mu lé o nín-yání yĩa yèni, tàá ho mílò jii na màa lè le yèni mu.

¹⁸ Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese: Yia zū mu bïo, á 6ànso dà à zūn o yia mu yèni mìlò jii 6àn kúará. Mu wee zéeni á nùpue bïo. Hã jii léé 666.

14

O Pioza làa bïa le Dónbeenĩ yà bïo

¹ A ĩ bĩnía le ĩ loĩ à léé Pioza na le búee na 6a le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèjùn, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza lè mín maá yènnáa túara buráa wán. ² A ĩ ná tãmu búí sã ho wáayi lòn jùn-beenĩ vãnáló. Mu sã mún wee jí lòn vlohó na wee nàmaka lè mí pánká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na 6a wee búá. ³ Ba nùpua mu búenbúen ðĩn mu bá-zãmu kanmúiní, lè 6a bùaa bùaa náa, lè 6a nĩ-kĩa yahó à 6a wee sío le len-finle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu yínóĩ 6a nùpua muaaseé búará-hèjùn làa muaaseé náa mu na le Dónbeenĩ yà ho ðĩmĩná nùpua tlahũ. ⁴ Bán á yí páanía làa háawa yí mɔn hùúu á 6a wee ce le Dónbeenĩ yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa há làa búenbúen na á wón wee va yi. Ho ðĩmĩná nùpua tlahũ á 6arén lé bïa le Dónbeenĩ yà á 6a bïo sã lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bïo síi. ⁵ Ba yí fã sabéré yí mɔn hàrĩ lòn wizon-kéní. Wékheró bïo yí dà máa mì máa léé 6a yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bïo le Dónbeenĩ cĩtĩ bïo

⁶ A ĩ bĩnía le ĩ loĩ á ĩ mɔn wáayi tonkaro búí ò o yòò wee ðéé ho wáayi firicĩrii. O wà buée bue le bín-tente na wi bĩn fěéé á jii mía á à na ho ðĩmĩná kãna nùpua lè mí síiwà búenbúen yi, hàrĩ 6a keĩ lùè léé lùè, hàrĩ 6a bío bíonĩ léé bíonĩ.

⁷ O wee bío bïo kà pónpón: «Mí wé kònbi le Dónbeenĩ à lén le yèni. Lé bïo le Dónbeenĩ cĩtĩ fló pãahũ ðõn. Mí wé búaaní le Dónbeenĩ na léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu jumu búenbúen.»

⁸ O o jùn ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro mɔn, á wee bío bïo kà: «Ho *Babiloona beenĩ bïo yáara loo! Ho bïo yáara! Ho ðéera ho ðĩmĩná nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà làa sòobéé lòn *ðivén na ho juiĩna làa ba.» ⁹ Bũn mɔn ó o tĩn ní wáayi tonkaro na bò a jùn ní mɔn, á bía bïo kà pónpón: «Yia wé è búaaní a yia na ló mu yámú jumu yi lè mí kansí, ká 6ànso ó o yia mu fliminí wi buure táá o níi wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenĩ síi á à cĩ yi làa sòobéé. Mu ù wé lòn ðivén na here á le Dónbeenĩ juiĩna lè 6ànso. O lò á à be làa sòobéé ho kirĩbí na wee cĩ yi 6a tonkarowà na bïo sã le Dónbeenĩ yi là a Pioza yahó. ¹¹ A ho ðshũ na wee beé o lò á máa hí máa mì. Ho yĩnĩ wé è lé fěéé há lúlúio na jii mía yi. Mu bon, bán na wé è búaaní a yia lè mí kansí, na 6a à bè o yia

mu fiimini wán, bán lò khií wé è be le wisoni lè ho tìnàahũ fɛɛɛ.»

¹² Lé bũn á bĩa bĩo sã le Dónbeenĩ yi, bĩa wee bè bĩo le bõ henía yi á yí bĩnía o Yeesu mɔn, á ko 6a hĩ mí sĩa yi. ¹³ I ɲá tãmu búí sã ho wáayi, à mu bía: «Túa bĩo kà: Bĩa wee hí ká 6a pãanía là a Nùhũso bán ɲúná sĩ bĩo kà wán.» A le Dónbeenĩ Hácírí le ũuu le bán ɲúná sĩ. Le 6a à vũn le lònbee na 6a lá bĩo yi. Ba bè-wénia wee zéení le 6a tonló sá se.

Lé mu bĩo khèró pãahũ wãa dãn

¹⁴ A ĩ bĩnía le ĩ loń à lée dùndúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmu khònlúee na wó lè ho sãnú, á 6uan le khònlè na ɲia wi. ¹⁵ O o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ho wáayi yi á wee bĩo pónpón làa yĩa kará le dùndúure wán: «Lá ũ khònlè à ũ khè mu bĩo ho tá wán, mu khèró pãahũ dãn.» ¹⁶ A yĩa kará le dùndúure wán wãa khò mu bĩo ho tá wán búenbúen véenía. ¹⁷ O o tonkaro búí bĩnía zoó ló le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi ho wáayi, á mún 6uan le khònlè na ɲia wi. ¹⁸ O o tonkaro búí na wee loń le muini yɛɛni dõhũ bĩo á zoó ló ho *ãnsã cĩnii lùe yi. O wee bĩo bĩo kà pónpón làa yĩa 6uan le khònlè na ɲia wi: «Lá ũ khònlè à ũ lii khé ho èrèzén na ho tá wán búenbúen, ho wãa bon.» ¹⁹⁻²⁰ O o wáayi tonkaro mu líi khó ho èrèzén búenbúen á lée kúaa le dà-beenĩ na 6a wee ɲaa ho yi ho donkiahũ. Le dà-beenĩ na ho èrèzén wee ɲaa yi á wee zéení le Dónbeenĩ sĩ-cĩlè bĩo. Ba lée ɲaana ho èrèzén mu, á mu wó le cãni vãnáa yú hã kilomɛeterewa khiá-tĩn sii, ká le booró wee dé o cúa à ká a ɲúhũ.

15

Le Dónbeenĩ tonkarowà lè mu bè-sũmáa bĩo

¹ A ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn yéréké bè-beenĩ búí ho wáayi na wó mi coon. I mɔn Dónbeenĩ tonkarowà nùwã hɛɲun, á 6uanka mu bè-sũmáa bĩo hɛɲun. Bũn bè-sũmáa so lé bĩo á à tíí le Dónbeenĩ sĩ-cĩlè ɲii. ² A ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn bĩo búí lòn saahó na ɲumu wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ á ho dõhũ mún wi yi. Bĩa dàńna a yĩa lè mí kansí lè ho mĩlò ɲii na màa là a yèni, lé bán dĩn ho saahó mu wán. Ba 6uan hã kòncówá na le Dónbeenĩ nɔn 6a yi, ³ á wee sío le Dónbeenĩ ton-sá *Mɔyĩize là a Pioza leni:

«Nùhũso Dónbeenĩ na dà mu bĩo búenbúen,

bĩo fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé 6a nùpua coon.

Dĩmĩná kãna búenbúen bɛɛ,

bĩo fo wee wé búenbúen á téréna, mu dĩn ho tũiá poni wán.

⁴ Yia máa kònbi fo
wón mía.

Yia á à p1 máa òuaaní fo
wón mía.

Fo lé le Dónbeenĩ ũ òn, ũ síi mía.

Ho ðimíjǎ kǎna nùpua óúenóúen á óueé óuaaní fo
lé bio á ũ wee wé bio téréna à óa mi.»

⁵ Bún món á ĩ mǎn à le zĩ-beenĩ na ho wáyai jii héra. A há pǎnsòni bùkú na wee zéeni le le Dónbeenĩ wi lè mí nǐpomu á zoó día wee mi. ⁶ A le Dónbeenĩ tonkarowà nùwá hẹjun mu na óuan mu bè-súmáa bio hẹjun á zoó ló le zĩ-beenĩ mu yi. Ba zǎ há báká túa bè-poa pǐiapǐia, á canka míten lè há nín-kéniwá na tá lè ho sǎnú. ⁷ A óa óuaa óuaa náa na kínia mu bá-zǎmu kanmúini yi yà-kéni á nǎn há lánpórá bio hẹjun na wó lè ho sǎnú ho wáyai tonkarowà nùwá hẹjun mu yi. Há lánpórá mu sú lè le Dónbeenĩ na wi féεε há lúlúio na jii mía yi sí-cíilè. ⁸ A le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ wáa sú lè le yiini. Le yiini mu wee zéeni le Dónbeenĩ cùkú lè le ðárló bio. A nùpue yi ða máa bíni máa zo le, ká mu bè-súmáa bio hẹjun na óa tonkarowà mu óuan á yi kǐina.

16

Mu bè-súmáa bio hẹjun bio

¹ A ĩ jǎ támu óúi sǎ pǎnpǎn zoó le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi á mu bíá bio ká nǎn óa tonkarowà nùwá hẹjun mu yi: «Le Dónbeenĩ sí-cíilè na wi há lánpórá mu yi á mí kónkó kúia ho tá wán.»

² O o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaará. A mu hínn wó há cǎká-súmáa bíá óúenóúen na ó o yia fíimini wi wán, bíá wee óuaaní a yia mu kansí.

³ O o jun níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrémáa ka lòn ní-hío cǎni. A óa óuaa na wi mu yi óúenóúen húrun.

⁴ O o tǐn níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa há vǔna lè há jun-ðǎa yi, á há jumu yèrémáa wó le cǎni. ⁵ A ĩ jǎ o o tonkaro na mu jumu bio wi níi yi á bíá:

«Ūnén na wi féεε á wi ká bio óúi ðin yi léra, ũ síi mía.

Bio fo fá lè ũ cítii á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaará ũ jii-cúa féεrowá cǎni làa bíá bio sǎ foñ na ká cǎni,

á fo óèn nǎn le cǎni óa yi le óa ju. Mu yú óa.»

⁷ A támu óúi ló ho *ǎnsǎn cíini, á ĩ jǎ. Mu bíá: «Mu bon, Núhúso Dónbeenĩ na ða mu bio óúenóúen, bio fo wee fí lè ũ cítii á téréna, mu ðin ho túiá poni wán.»

⁸ O o náa níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaará le wii wán. A le wii yú le níi wee cíikaráa óa nùpua lè mí ðshú, ⁹ á

le c̄íkaa 6a làa sòobéε. A 6a wee là le Dónbeenĩ, dén na pànká wi mu bè-sūmáa mu wán. Ba yí tà à yèrémá mí yilera lè mí wárá à déráa ho cùkú le Dónbeenĩ yi.

¹⁰ O o hònú ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa a ȳia bá-zàmu kanmúiní wán. A h̄a k̄ana na ó o wi j̄uhũ wán á le tíbì-cūaa dó wán. A 6a n̄upua wee cūaaka mí d̄enní lé b̄io 6a lò wee beráa. ¹¹ A 6a wee là le Dónbeenĩ lé b̄io h̄a c̄akáwá wee beéráa 6a lò à 6a pá yí tà yí yèrémáa yí día mí wén-kora wéró.

¹² O o h̄èz̄in ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa ho muhũ na 6a le Efaraate yi, á ho j̄umu v̄a bèra a na à 6a bá-zàwa na ló lè le wii h̄ènní 6uee dàní kh̄í. ¹³ A ĩ b̄inía le ĩ loń á ĩ m̄on c̄ináwa bùaa t̄in búí à 6a wee lé 6a bùaa bùaa t̄in j̄iní yi. Ba ka lòn béewa. O yà-kéní wee lé o j̄ia be-beenĩ j̄ii yi, ká a búí wee lé o ȳia na ló mu j̄umu yi j̄ii yi, ká a yà-kéní wee lé ȳia na wee f̄ε h̄a j̄i-cúa na yí bon j̄ii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satāni tonkarowà na wee wé mu yéreké b̄iowa. Ba à h̄iní ì tè ho ð̄im̄j̄ná 6úen6úen bá-zàwa yi á à ve, à 6a 6uee tá h̄a h̄ia lè le Dónbeenĩ, dén na dà mu b̄io 6úen6úen, le Dónbeenĩ mu wizon-beenĩ zoñ.

¹⁵ O o N̄uhũso b̄ia: «Mí loń! ĩ 6ueé yòoka mí wán là a k̄onlo b̄io. Ȳia f̄anía mí ȳio, á wee z̄í mí s̄ia f̄éεε bèra a na ò o yí vará mí bírí ĩ 6uenlò p̄ahũ à h̄a n̄iyio dí, wón 6̄anso j̄uhũ s̄í.»

¹⁶ Ba c̄ináwa mu von ho ð̄im̄j̄ná bá-zàwa 6úen6úen kúaa mín wán ho lahó na 6a le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ O o h̄èj̄un ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi b̄io kúaa ho pinpiró yi. A t̄amu búí ló mu bá-zàmu kanmúiní yi zoó le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ yi, á b̄ia p̄ónp̄ón: «Mu w̄aa wó.» ¹⁸ Ho viohó j̄uiíkaa á n̄amakaa, á ho tá d̄ekío lè mí p̄anká. A lá 6a n̄upua lénló j̄ii wán 6uee 6úe ho p̄ahũ mu yi á ho tá d̄ekéró mu 6̄an s̄ii ð̄in yí wó yí m̄on. ¹⁹ A ho ló-beenĩ b̄enkaa lè h̄a cúa-t̄in, á ho ð̄im̄j̄ná k̄ana lórá 6úen6úen f̄u. Le Dónbeenĩ yí c̄era ho ló-beenĩ *Babiloona yí día. A ho ð̄iv̄en na wee z̄eení le le Dónbeenĩ s̄ii c̄á lè mí sòobéε b̄io á le k̄k̄aa ho yi á ho j̄un. ²⁰ H̄a k̄ana na mu j̄umu k̄inía yi lè h̄a 6úaa 6úen6úen v̄unun, á n̄upue yí máa mí. ²¹ Ho viohó m̄an̄aayi-beera tò lion 6a n̄upua wán. Le m̄an̄aayiire dà-kéní líró dà à yí kiloowa 6úará-j̄un làa píró s̄ii. A 6a n̄upua là le Dónbeenĩ le minka lònbee na yú 6a h̄a m̄an̄aayio mu b̄io yi. Le lònbee mu 6̄an s̄ii mía.

17

O h̄a na sòobáa wee ȳéé m̄iten b̄io

¹ B̄un m̄ón á 6a tonkarowà n̄uwā h̄èj̄un na 6uan h̄a lánpórá n̄i-kéní v̄a 6ueé 6ó m̄ii ò o b̄ia: «Buen le ĩ z̄eení b̄io á ĩ ì s̄iiníaa o h̄a na sòobáa wee ȳéé m̄iten dàkh̄ina j̄uhũ làa fo, ȳia kará mu j̄un-beera j̄ii. ² Ho ð̄im̄j̄ná k̄ana bá-zàwa wee fé o. Ho

đímíjǎ nùpua mún wee fé o làa sòobéε, ó o bïo wee khéeni 6a lòn *divén na 6a jùn.» ³ A le Dónbeenĩ Hácírí pánká kera í wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. A í mɔn hǎa búí le dùure mu yi ká a kará a yǎ yà-muhǎ búí wán. O yǎ mu júná lé hǎ bïo hẹ̀jùn á wǎa lé hǎ bïo píru. O sǎnía búenbúen vó le hǎ yènnáa na wee là le Dónbeenĩ. ⁴ O hǎa mu na kará a wán zǎ le dà-muhǎ cǔencǔen. O bè-zǐnia á wó le ho sǎnú, le hǎ *hue-seni le mí síwà na yáwá here. O buan le jūuníi dεε na wó le ho sǎnú. Le sú le mu bïo na wee zéeni a yǐrá-wará là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúará sà yi á túara a buure wán, le

«Babiloona BEENI,

HǎAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO ĐÍMÍJǎ YÍRÁ-WÁRÁ BÀN NU.»

⁶ I mɔn o hǎa mu ò o jùn le cǎni á sù wee khée. Bia bïo sǎ le Dónbeenĩ yi, bia mà ho tǔiá o Yeesu jii lé bán te mí cǎni.

Bïo á í mɔn wo kǎ, ó o bïo wó mi coon làa sòobéε. ⁷ O o tonkaro mu bía le lée webio mɔn ó o hǎa mu bïo wóráa mi coon. O bía: «Bïo ó o hǎa mu, là a yǎ na ó o kará wán bïo karáa á í i benka à na foñ. O yǎ mu lé o yǎ na júná lé hǎ bïo hẹ̀jùn, á wǎa lé hǎ bïo píru. ⁸ O yǎ mu na fo mɔn á yǐo lá wi lua, ká bïo kǎ wán ó o húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhǎ na náyiló jii mía yi, à bïo lée yáa búenbúenbúen. Ba nùpua na yènnáa yí túara hàrí ho đímíjǎ jǎhǎ búεeni bía na yú le mukǎni binbirí yènnáa vǎahǎ yi á à mi a ká 6a à wé coon. Ba à wé coon lé bïo ó o yǐo lá wi lua, á húrun, á binía mɔn wán.

⁹ «Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese à zǔrínáa mu biowa mu bǎn kúará. Hǎ júná bïo hẹ̀jùn wee zéeni hǎ búaa bïo hẹ̀jùn na ó o hǎa na bïo bía á kará wán. Hǎ mún lé 6a bá-zàwa nùwǎ hẹ̀jùn. ¹⁰ Ba bá-zàwa mu tǎhǎ á 6a nùwǎ hònú béeni vó. Ká a ní-kéni wee dí mí béeni, ká yǎ so béeni díro wi làa mɔn. O khíi lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yǎ na yǐo lá wi lua ká bïo kǎ wán ó o húrun, wón mí bεere lé 6a bá-zàwa nùwǎ hẹ̀tín ní. O mún ló 6a nùwǎ hẹ̀jùn tǎhǎ. Wón bïo á à yáa búenbúenbúen.

¹² «Hǎ wǎa bïo píru na fo mɔn hǎn bèn lé 6a bá-zàwa nùwǎ píru na đin yí lá mí béeni. Ba à yí ho pánká á à dí le béeni là a yǎ ho pòn-za dεε cǐnú mí dòn yi. ¹³ Ba à wé le jii dà-kéni á à sǎ à nanáa o yǎ mu yi le mí pánká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhǎ à dàní 6a, lé bïo ó o wi 6a júnáa búenbúen jǎhǎ wán, á wi 6a bá-zàwa búenbúen jǎhǎ wán. Bia ó o von á hueekaa, bía sǎdéro wo yi fǎrá đin, lé bán là a Pioza mu á à páani í fá ho fǔuhǎ.»

¹⁵ O tonkaro mu pá binía bía bïo kǎ làa mi: «Mu jùn-beera mu na fo mɔn, bïo ó o hǎa na wee yèé míten kará jii, bǎn lé ho đímíjǎ kǎna minka nùpua, hàrí 6a wé lùe lée lùe, hàrí 6a

bíó bíonĩ léé bíonĩ. ¹⁶ Ká hã wáa bío píró na fo mɔn là a yĩa mí bæere bán á à òin o hãa mu. Bío wi o cɔn búenbúen 6a à búe òúhũ ká 6a à día wo mí kãamãa. Ba à là a taa ká bío ká 6a à cfi. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeenĩ dọ bío le le mí ì wé wéró 6a sía yí á 6a à wé le òii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yí lè mí pànká búenbúen fúaa bío le bíá à òii sí. ¹⁸ Ká a hãa na fo mɔn, wón lé ho ló-beenĩ, hĩa yú ho pànká ho ðímíjã kãna bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cfi bío

¹ Bũn mɔn á ì bĩnía mɔn le Dónbeenĩ tonkaro búí ò o yòó ló wee lii. O yú ho pànká beenĩ á cùkú khon-beenĩ líi kúaará ho ðímíjã kúarãa búenbúen yí. ² O tonkaro mu bíá bío ká pónpón: «Ho *Babiloona beenĩ bío yáara loo! Ho bío yáara! Ho wáa lé 6a cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí síiwà kará ho yí. Ba òínzàwa na yí maa là* na 6a òúpua òina, bán búenbúen wi ho yí. ³ Ho dèera ho ðímíjã òúpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho hã-fénló lè mí síiwà làa sòobéè lòn ðivén na ho òiiina làa ba. Ho ka lòn hãa na wee yèé mítén á ho ðímíjã bá-zàwa wee fé. Ba duanlowà wó ho nàfòró bànsowà mu minka bío na á ho lóhó mu sa sía wee vá yí bío yí.»

⁴ A ì bĩnía òá tãmu búí sã ho wáayi à mu bíá: «Mínén na lé ì òipomu, mí lé ho lóhó mu yí, bèra a na à mí níní yí keí mu bè-kora na ho wee wé yí, à mu bè-sũmãa na à yí ho à yí yí mia. ⁵ Mu bè-sũmãa á à yí ho lé bío mu minka bè-kora na ho wee wé á òá mín wán yòó bó le Dónbeenĩ yí, á le yí céra ho yí díá. ⁶ Hã wén-kora na ho wó lè 6a òúpua lé hón bàn síi à mí mún wé làa ho. Bío á ho wó lé bũn bàn síi cúa-òun à mí wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *ðivén á ho òiiina lè 6a òúpua lé hón hereló bàn síi cúa-òun à mí mún òiií làa ho. ⁷ Hen na ho òuaanía mítén vaá bó yí, lè mu minka bè-sení na ho wéera lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véení ho yí. Ho wee bío mí yí le mí lé o béé, le mí yínón mahãa á mí yí maa vá maa mí hùúu. ⁸ Lé bũn nɔn á wizon-kéní búí ká mu bè-sũmãa á à yí ho. Bũn lé mu húmú, lè le yí véé, lè le hĩn-sũmúí. Horén mí bæere á à cfi ho ðhũ yí dúkúdúkúdúkú. Lé bío ó o Òúhũso Dónbeenĩ na síinía ho òúhũ á pànká wi.»

⁹ Mu ònznɔn á ho ðímíjã kãna bá-zàwa na lè ho lóhó mu léera ho bá-fénló lè ho hã-fénló lè mí síiwà lè ho minka bè-sení na wéera ho síi yí á à mí ho cfi yíiní. Ká 6a mɔn le á 6a à wá à kúaará ho bío yí. ¹⁰ Mu zɔn ká 6a à khèn á à ðĩn lé le zání bío wee wé ho yí bío yí, ká 6a à bío bío ká:

* **18:2** Ba òínzàwa na yí maa là: Mí loĩ ho Làndá zéenílò vūahũ (Deutéronome) 14.12-18

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yí,
nín-hĩa jùhũ dèenía sú ho pòn-za dèe yi.»

¹¹ Ba duanlowà búenbúen mún ò tà le wée lòn yúmú wó 6a wán lé bío á yĩa wé è yà 6a bío á wáa mía. ¹² Bún biowa so lé ho sánú, lè ho t̃j̃ññ, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here, lè hã p̃nsò-sení bè-poa, lè hã p̃nsò-muna na yàwá here lè hã sũina, lè hã búení búí síwà na yàwá here. Ba mún wee yèé hã donkhue-sĩa lè mí síwà. Hã búí wó lè 6a sãmáwà jia, hã búí lé hã búení búí síwà na yàwá here, hã búí lé ho h̃nló, hã búí lé ho t̃j̃ññ, hã búí lé hã *hue-sení búí sí. ¹³ Ba mún wee yèé mu biowa na sãmu sí á yàwá here. Bún lé le ṽndèe búí donkuua, lè hã ṽn-zàwa búí, lè ho jiló na sãmu sí, lè ho m̃irè. Ba mún wee yèé ho d̃iṽñ lè ho jiló, lè mu d̃umu lè ho d̃nló lè mí síwà. Ba mún wee yèé 6a nàwa, 6a pia, 6a cúawa lè mí wòtórówa. Ba mún wee yèé 6a nùpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká 6a à bío bío kà: «Mu minka bè-sení na ũ yĩ lá wee lé á yáara vó búenbúen. Ũ nàfòró lè ũ semu búenbúen vó. Fo máa b̃ñí máa yí mu h̃uu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóràa ho nàfòró 6ànsowà á à khèn á à d̃ñ lé le z̃ñii bio wee wé ho yi bío yi. Ba à tà le wée lòn yúmú wó 6a wán ¹⁶ ká 6a à bío bío kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara vó!

Ho lá ka lòn háa na wee ñi hã p̃nsò-sení bè-poa,
lè hã p̃nsò-muna na yàwá here,
á wee z̃i mu biowa na wó lè ho sánú,
lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beeni mu nàfòró búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa b̃ia wee pà hã, làa b̃ia wee zo hã, làa b̃ia wee yí mí j̃ii d̃nló mu yámú j̃umu wán, bán búenbúen ká 6a m̃ñ ho ló-beeni mu c̃l̃ó ỹiñí á 6a à khèn á à d̃ñ, á à bío bío ká p̃np̃ñ: «Ho ló-beeni mu 6àn sii lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le wée á wé è khuii le t̃ñí á à kúee mí wán lòn yúmú wó 6a wán, ká 6a à bío bío ká p̃np̃ñ:

«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòró bio yi á hã won-beera 6ànsowà á nàfòró wiráa.

Lé bún búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáayi, mi z̃amaka ho yáaró bío yi.

Minén na bío s̃á le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni j̃i-cúa f̃erowà,
minén mún z̃amaka.

Lé bio le Dónbeeni siinia ho jùhũ bio ho wó làa mia bio yi.

²¹ A ho wáayi tonkaro 6úi na pànká wi wáa lá le hue-be-beeni 6úi á lèeráa dó mu yámú numu yi ò o bía: «Lé kà síi á 6a khii lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á núpue yère máa bíní máa dá ho wán. ²² U kòncó 6úawá, lè ù len-béwá, lè ù pòròpí-wíwa, lè ù búa-wíwa á sá máa bíní máa jí hùúu. U níi ton-sáwá á núpue yère máa bíní máa dá wán. U bío niló sá máa bíní máa jí. ²³ Khoomu máa bíní máa dé foñ. Yaamu máa bíní máa ca foñ. Bún 6úen6úen á à wé foñ, lé bío á ù duanlowá bío wi po ho ðímíjá duanlowá 6úen6úen. Fo mún khà ho ðímíjá núpua 6úen6úen víníá lè ù nín-símú wára. ²⁴ Le Dónbeeni ji-cúa fεεrowá, làa bía ká na bío sá le yi na 6a 6ó, lè 6a núpua na 6a 6ó 6úen6úen, bún 6úen6úen jà ho ló-beeni mu júhú yi. Lé bún te bío le Dónbeeni á à síiníáa ho júhú.»

19

¹ Bún món, á ĩ jà támu 6úi sá ho wáayi lòn zámá-kúii na wee bío:

«Mi khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé ðío wee fení 6a núpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bío sá wán Dónbeeni yi.

² Bío le wee fi lè le cítí á téréna, mu ðín ho tũíá poni wán.

Mu bon, lerén lé ðío síiníá a háa mu na sòobáa wee yèé mítén júhú,

yía wó á ho ðímíjá núpua páanía làa wo á yáararáa 6a.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bío ló a níi yi á le dù yúaa.»

³ Mu támu pá bíníá bía:

«Mi khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu cíló ðshú máa hí máa mi.

Ho yíiní á à lé fεεε há lúlúio na jii mía yi!»

⁴ A 6a ní-kía 6óní làa nùwá náa, lè 6a bùaa bùaa náa á líí 6urá le Dónbeeni na kará mí bá-zámu kanmúiní wán yahó, á 6a wee bío:

«*Amiina! Mi khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánú ðíró bío

⁵ A ĩ jà támu 6úi sá lè mu bá-zámu kanmúiní cón à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee kònbí le,

bía bío júhú wi làa bía bío júhú mía, mi khòoní wán Dónbeeni.»

⁶ A ĩ bíníá jà támu 6úi sá ho wáayi lòn zámá-kúii támu. Mu sá jà lòn jùn-beeni vánaló, mu sá jà lòn vlohó na ná lè mí pànká bío síi, á bía bío ká:

«Mi khòoní le Dónbeeni

lé bío á wa Núhúso Dónbeeni na dà mu bío 6úen6úen á wi mí béeni yi.

⁷ Mi le wa sía wa, mi wa zámaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bïo ó o Pioza yaamu sánú díró á dǎn.

Bàn fūaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeenĩ nǎn hã sǐ-zǐnia bè-sení bè-poa pŭiapŭia wo yi.» Hǐn sǐ-poa so bïo wee zéení bïo térénna na á bïa bïo sã le Dónbeenĩ yi wó.

⁹ A le Dónbeenĩ tonkaro wãa bïa nǎn mi: «Túa bïo kà: Bïa 6a von o Pioza yaamu sánú dínni bɛntŋn núná sǐ.» O o bǐnía bïa: «Bïo bïa lé le Dónbeenĩ tŭiá na á le mà.» ¹⁰ A ï wãa líf búrá a tá le ï búaaní a, ká a màhã bïa nǎn mi: «Ébé! Yí wé bŭn. Inén wee sá le Dónbeenĩ tonló lè ũnén lè mǐn zàwa lè mǐn hǐnni bïo sǐi, minén na bò ho tŭiá poni na ó o Yeesu zéení yi. Le Dónbeenĩ lé dío à ï búaaní. Mu bon, ho tŭiá poni na ó o Yeesu zéení, lé hón á le Dónbeenĩ ñi-cúa fɛɛrowà ñi-cúa fárá wán.»

Bïo á yia yòora a cón-poni á à wé

¹¹ A ï bǐnía le ï loŋ, á ï mǎn à ho wáayi ñii héra. A ï le ï loŋ à léé cón-poni na. Yia yòora a yèni 6a le «Yia láayi wi á lé ho tŭiá poni 6ǎnso.» O wee sǐni 6a nùpua núná, à tá hã hã làa bïo térénna. ¹² O yio ka lòn dǎhŭ dɛnle. Mu bá-zàmu khònlúe-zàwa cèrèè á búra a nùhŭ yi. Yèni búii á túara a wán. Nùpue yí zŭ le ká mu yínǎi orén mí dòn. ¹³ O kánbun na ó o zǎ á zǐira le cǎni yi. O yèni búii 6a le «Dónbeenĩ bionĩ.»

¹⁴ Ba hǐn-táwá na ló ho wáayi á yòora 6a cón-poa bò a yi. Ba zǎ hã sǐ-poa bè-sení pŭiapŭia. ¹⁵ Khà-tóni yara ñunso na ñia wi á wee lé o ñii yi. Hón khà-tóni so lé hã ó o ò firáa lè ho ñimíñá kǎna nùpua, á à dàni 6a. O o ò sùwaní mí pànká 6a wán làa sòobéɛ. O ò fi 6a làa bïo 6a wee firáa ho Erezén bia à ñaa bïo sǐi, à zéeníáa le Dónbeenĩ na dà mu bïo búenbúen sǐ-cíilè. ¹⁶ Bïo kà lé bïo túara a kánbun là a buzòohŭ wán:

«BÁ-ZÁWA BŪENBŪEN BÉɛ, NŪNÁSA BŪENBŪEN NŪHŪSO.»

¹⁷ A ï bǐnía le ï loŋ, á ï mǎn le Dónbeenĩ tonkaro búii ò o zoó ñin le wii yi, á wee bïo bïo kà pónpón lè 6a ñinzàwa na wee khíi yòo déɛ firíciri ho wáayi: «Mi 6uee kúee mín wán à mi dí ho sánú, hã le Dónbeenĩ wíokaa bïo. ¹⁸ Bïa búenbúen na húrún á mi 6uee dí sǎnia: Ba bá-zàwa, 6a dásíwá núnása, 6a cúawa làa bïa wee yòo 6a, 6a nùpua na wi mítén lè 6a wobáani, bïa bïo nùhŭ mía làa bïa bïo nùhŭ wi.»

¹⁹ A ï bǐnía le ï loŋ á ï mǎn o yia, lè ho ñimíñá bá-zàwa lè mí hǐn-táwá, à 6a kúaa mín wán à firáa làa yia yòora a cón-poni lè mí hǐn-táwá. ²⁰ A 6a wǐira a yia mu, á wǐira yia fɛera hã ñi-cúa na yí bon na wó mu yéréké bïowa o yia mu yahó. O wó kà sǐi á khàráa 6a nùpua vǐnía, bán na ó o yia mu flimini bò wán, bán na búaanía o kansi. O yia mu là a ñi-cúa fɛero mu á 6a kúaa ho kíríbi dǎ-be-beeni yi lè mí yèn-vèeni. ²¹ O o yia mu hǐn-táwá na ká bán á yia yòora a cón-poni 6ó lè ho khà-tóni

na wee lé o jii yi, á 6a jínzàwa búenbúen bueé dú 6a sánia, á sù.

20

Bio wó há lúluio khiá-pírú pàahú

¹ A ì bínia le ì loń á ì mən le Dónbeenì tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O 6uan ho kshú na náyiló jii mía bàn zūajii won-za, á 6uan ho zúakùarí na 6úaa. ² O tonkaro mu wíira a jía be-beeni. O jía mu lé o háa na wi bín hàáni. Ba wee ve o làa Nì-bákálo táá Satāni. O wíira a can lè ho zúakùarí ò o mía dā há lúluio khiá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kshú na náyiló jii mía yi, á dó jii, á bò le Dónbeenì fìimini wán. O wó bún bèra a na, ò o wáa yí bíní yí dàn khà 6a nùpua vīníní ká há lúluio khiá-pírú mu yí khiina. Ká hñ khii khiina, ó o ko ò o lén lée fee día o ò wé ho pñn-za dèè.

⁴ A ì bínia le ì loń á ì mən bá-zàmu kanmúini. Bía kará há wán á le bēeni díro pánká nən yi. I mún mən bía 6a kúiora júná mànákāwa. Ba kúiora 6a júná lé bio 6a zéenia ho túiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenì bioní. Bán yí 6úaanía o yia, á yí 6úaanía o kansí. O fìimini mún mía 6a 6uráa lè 6a níní wán. Ba vèera á à páani ì dí le bēeni làa yia le Dónbeenì mən lera á à dā há lúluio khiá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yání vèeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká há lúluio khiá-pírú jii á yí sú. ⁶ Bía nín-yání vèera bán júná sí, 6a bio sá le Dónbeenì yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeenì làa yia le mən lera yankarowà. Ba à dí le bēeni làa wo á à dā há lúluio khiá-pírú.

O Satāni bio yáara

⁷ Ká há lúluio khiá-pírú mu khiina, á 6a à lén o Satāni á lée fee á à día ⁸ ó o tñ ì híní wé è khà ho dímíjā kāna búenbúen nùpua á à vīníní. Hñ kāna so 6a wee ve làa Kooki làa Makooki* O o ò ve 6a à kúee mín wán há hía táro bio yi. Ba à wé boo lòn yámú jumu jii hñlè bia bio síi. ⁹ I mən 6a à 6a ló ho dímíjā kúarāa búenbúen yi jàana lua á bueé dó kīnía ho lóhó na le Dónbeenì wa làa sòobéè yi, hía le nìpomu wi yi. Ká dshú búí màhá ló ho wáayi á líí 6ó 6a júhú. ¹⁰ O Satāni na lá wee khà 6a vīníní wón 6a wíira dó ho kíríbí dā-be-beeni yi, hen na á 6a kúaa o yia làa yia fēera há jì-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bín fēèè le wisoni lè ho tñàahú há lúluio na jii mía yi.

Le Dónbeenì citio ho dímíjā nùpua búenbúen

¹¹ A ì bínia le ì loń á ì mən bá-zàmu kanmúí-beeni dà-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi juuna vñnun o yahó, á

* **20:8** Kooki làa Makooki: Há bio wee zéeni bía lé le Dónbeenì zúkúsa bio ho pàahú vaa véeni. Loń Ezekiyèèle vūahú 38-39

máa bíní máa mi. ¹² A ì bíníá le ì loń á ì mɔn ɓa nǐ-hía, bǐa bǐo ɓúhǔ wi làa bǐa bǐo ɓúhǔ mía, à ɓa ɗǐn mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó. O o ɓúí hénkaa há wǎnna na ɓa nùpua bè-wénia túara yi. O o ɓúí mún lá ho vǔahǔ ɓúí héra. Hón á bǐa yú le mukǎnǐ binbirí yènnáa túara yi. A le Dónbeenǐ fǎ le cítí ɓa nǐ-hía wán á héhaa lè ɓa bè-wénia na túara há wǎnna mu yi. ¹³ Bǐa húrun mu ɓumu yi céra á mu ɓumu díá á ɓa ló. Hǎri mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á díá mí nǐ-hía á ɓa ló. A le Dónbeenǐ cítí ɓa nǐ-hía ɓúenɓúen á héhaa làa bǐo ɓa nǐ-kéní kéní wó. ¹⁴ A mu húmú lè ho nǐ-hǎnbó-lóhó á ɓa dóra kúaa ho dǎ-be-beenǐ yi. Hón dǎ-be-beenǐ so lé mu húmú cúa-ɓun níi. ¹⁵ Nùpue léé nùpue na yèni mía ho vǔahǔ na á bǐa yú le mukǎnǐ binbirí yènnáa túara yi, bán ɓúenɓúen ɓa mún dóra kúaa ho dǎ-be-beenǐ mu yi.

21

Ho wáayi finle lè ho tá finle

¹ A ì bíníá le ì loń á ì mɔn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á ɓuuna vǔnun. Mu yámú ɓumu wǎa mía. ² A ì mɔn ho Zeruzalɛmu lóhó dà-finle, hǎa bǐo sǎ le Dónbeenǐ yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenǐ cǎn wee lii. Ho se làa sòobéɛ lòn há-fla na wíokaa mítén mí yaamu bǐo yi. ³ A mu tǎn-beenǐ ɓúí sǎ ɓá lè mu bá-zàmu kanmúiní cǎn á bía: «Mi loń, bǐo kà wán á le Dónbeenǐ pǎanía kará lè ɓa nùpua. Le pǎanía kará làa ba, á ɓa lé le nǐpomu. Le Dónbeenǐ mí beere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa ɓa yèn-caa ɓúenɓúen. Mu húmú lè le yi véɛ lè le wéɛ, lè le lònbee á wǎa wó, lé bǐo á mu bè-kǐa ɓúenɓúen wó.»

⁵ A yǐa kará mu bá-zàmu kanmúiní wán wǎa bía: «Mi loń, ì wó mu bǐo ɓúenɓúen lè mu bè-fla.» O bía: «Túa bǐo á ì bía, lé bǐo há bióní mu lé ho tǔiá poni á láayi wi.»

⁶ O o bíníá bía: «Mu ɓii wǎa sú. Lé ínén á ɓúa mu bǐo ɓúenɓúen ɓúhǔ, á lé ínén mún ñ véení mu bǐo ɓúenɓúen. Ì lé mu bǐo ɓúenɓúen ɓúhǔ ɓúɛníi, á mún lé mu véeníi. Yǐa le ɓu-hǎní dà, á mu ɓumu na wee lé le mukǎnǐ binbirí ɓun-dǎní yi á ínén ñ na ɓànso yi làa kǎamáa ó o ò ɓu. ⁷ Bǔn ɓúenɓúen lé há kǐa na bǐo á à sǐ yǐa fá ho fǔuhǔ yi. A ì wǎa à wé ɓànso ɓàn Dónbeenǐ, á ɓànso wǎa à wé ì za. ⁸ Ká ɓa zǎnlowà, làa bǐa pǎ le Dónbeenǐ bǐo, lè há yǐrá-wará wérowà, lè ɓa nǐ-ɓúewá, làa bǐa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sǐiwà, lè ɓa nǐ-cǐwa, lè ɓa wǎn-hǎwà, lè ɓa sabín-fúaalowa, bán ɓúenɓúen á à kúee ho kǐrǐbǐ dǎ-be-beenǐ yi á bǔn ɓèn ñ wé bán bǐo na sǎ ɓa yi. Bǔn lé mu húmú cúa-ɓun níi.»

Ho Zeruzalɛmu lóhó dà-finle

⁹ A le Dónbeení tonkarowà nùwã hẹ̀nùn na ɔuan hã lánpórá bío hẹ̀nùn na mu bè-sũmáa wi yi nĩ-kéní á ɔueé bía nɔn mũ: «Buen le í zéeni a Pioza bân hã-fla làa fo.»

¹⁰ A le Dónbeení Hácírí pànká kera í wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le ɔuee ɔúí na ɔúaa á dɔn làa sòobéé wán. O zéeniá ho Zeruzalɛmu lóhó na bío sã le Dónbeení yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeení cɔn wee lii. ¹¹ Ho lóhó mu wee ɔúíika kúíákúíá lè le hue-seni na yàwá here na ɔa le zasipu bío síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ. Bío ho wee ɔúííkaráa wee zéeni le Dónbeení cùkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á ɔúaa, á mún dɔn. Hã zũajiní na wi ho dándá mu yi á lée píru ɔun. A hã lè mí dà-kéní kéní á le Dónbeení tonkarowà nĩ-kéní kéní pan yi. O o *Isirayɛle zĩ-ɔúná píru ɔun yènnáa túara hã zũajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Hã zũajiní bío tĩn wi lè le wii hènúí, bío tĩn wi lè le wii hènúí bân nín-tíání, bío tĩn wi lè le wii hènúí bân nín-káahó, ká hã bío tĩn wi lè le wii tènúí. ¹⁴ Ho dándá mu ɔúhũ bàrá hã hue-be-beera píru ɔun wán. O Pioza tonkarowà píru ɔun yènnáa túara hã hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ O o tonkaro mu na wee bío làa mi á ɔuan le dèe ɔúí na wee m̀nzá lè mu bío. Le wó lè ho sánú. Dén lè dío ó o ò m̀nzá lè ho lóhó, lè ho zũajiní, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sãa lée bío náa, á màa mín. O o tonkaro mu wãa m̀nzáa ho lóhó mu á ho yú mu bío m̀nzáníi cúa-muaaseé píru ɔun na à yí hã kilomɛterewa muaaseé ɔun làa khiá-náa síi. Ho dãamu á mún màa mín lè ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷ O mún m̀nzáa ho lóhó mu dándá làa bío ɔa nùpua wee m̀nzá lè mu bío á ho yú nín-kókóní cúa-búará-hẹ̀nùn làa bío náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè hã *hue-seni ɔúí na ɔa le zasipu. Ho lóhó mí bæere hón son lè ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ. ¹⁹ Hã hue-be-beera píru ɔun na ho dándá ɔúhũ bàrá wán á donkhueékaa lè hã hue-seni píru ɔun.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéra lè le hue-seni na ɔa le zasipu.

Le ɔun níi donkhueéra lè le hue-seni na ɔa le safiire.

Le tĩn níi donkhueéra làa dío ɔa le kaliseduana.

Le náa níi donkhueéra làa dío ɔa le emeroode.

²⁰ Le hònú níi donkhueéra làa dío ɔa le saaduana.

Le hẹ̀zĩn níi donkhueéra làa dío ɔa le koronaliina.

Le hẹ̀nùn níi donkhueéra làa dío ɔa le korisoliite.

Le hètĩn níi donkhueéra làa dío ɔa le beeriile.

Le dènú níi donkhueéra làa dío ɔa le topaaze.

Le píru níi donkhueéra làa dío ɔa le korizoparaze.

Le píru dòn níi donkhueéra làa dío ɔa le turikuaaze.

Le píru ɔun níi donkhueéra làa dío ɔa le amitisiite.

²¹ Hã zũajiní píru ɔun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa ɔúí síi bè-seni dà-kéní

kéní na yàwá here. Ho lóhó mu wā-beenĩ hón wó lè ho sǎnú, á wee ce wéréwéré lòn mǎká dũuhũ.

²² Ho lóhó mu á ì yí mǎn *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi. Ho mǎkóo mía le yi, lé bǐo ó o Nùhũso Dónbeenĩ na dà mu bǐo búenbúen là a Pioza lé bán mí beere á wi bǐn. ²³ Ho lóhó mu mǎkóo mía le wii lè ho p̄ihũ khoomu yi. Le Dónbeenĩ cùkú ka lòn khon-be-beenĩ á dó ho wán. O o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé bǐn khoomu so á ho ðímíjǎ kǎna nùpua á à keĩ yi. A ho ðímíjǎ bá-zàwá á à ɓua mí ní bǐo ò ɓuennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zūajini á máa bǐnĩ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bǐnĩ máa pe, lé bǐo á tá máa bǐnĩ máa hĩ. ²⁶ Ho ðímíjǎ cùkú lè ho bè-seni búenbúen á ɓa wé è ɓua à ɓuennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bǐo na yí máa ce le Dónbeenĩ yahó máa zo ho lóhó mu hũu. Hã yĩrá-wará wérowà lè ɓa sabín-fũaalowa mún máa zo ho lóhó mu hũu. Bǐa yènnáa túara bǐa yú le mukānĩ binbirĩ yènnáa vūahũ yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keeni ho lóhó mu yi.

22

¹ O o tonkaro mu zéenía ho muhũ ɓúi làa mi. Ho ɓumu wee na le mukānĩ binbirĩ ɓa nùpua yi. Mu wee ɓuifka lòn mǎká dũuhũ. Mu wee lé le Dónbeenĩ là a Pioza bá-zàmu kanmúini cǎn, ² à vǎná ho lóhó mu wā-beenĩ sǐi yi. A le vǐndɛɛ na wee na le mukānĩ binbirĩ á wi ho muhũ mu sǎa mí bǐo ɓun yi. Le wee ha hã cúa-pírú ɓun le lúlúure yi. P̄ihũ léé p̄ihũ à le ha. Le ɓàn vǎnna lé le tǐni á ho ðímíjǎ kǎna nùpua wee vǎaní lè mítén. ³ Bǐo ɓúi na le Dónbeenĩ dǎnkánía á máa bǐnĩ máa keĩ ho lóhó mu yi. Le Dónbeenĩ là a Pioza bá-zàmu kanmúini wi ho yi, á le Dónbeenĩ ton-sáwá wé è ɓuaaní le Dónbeenĩ. ⁴ Ba à mi le Dónbeenĩ yahó, le yèni á à túa ɓa ɓuráa wán. ⁵ Ho tá máa bǐnĩ máa hĩ. Nùpua mǎkóo máa bǐnĩ máa keĩ fɪntǎni làa wii khoomu yi, lé bǐo ó o Nùhũso Dónbeenĩ á à dé mí khoomu ɓa wán. Ba à dí le béeni féɛ hã lúlúio na ɓii mía.

O Yeesu le hen làa cǐnũ ká mí ì bǐnĩ ì buen

⁶ Bǐn mǎn, ó o tonkaro mu bǐnía bía nǎn mi: «Hã bióni na fo ɓá lé ho tǐiá poni á láayi wi. O Nùhũso Dónbeenĩ lé yia wee dé mí Háciri mí ɓi-cúa férowà yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o ɓuee zéenĩ bǐo á à wé hen làa cǐnũ lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bía: «Loĩ, ì ì bǐnĩ ì buen hen làa cǐnũ. Yia wee tà bè le Dónbeenĩ ɓi-cúa na féera ho vūahũ na kà yi ɓèntɪn ɓuhũ sí.»

⁸ Lé Inén Zǎn á mǎn mu biowa mu, á ɓá bǐo bía búenbúen. Bǐo á ì mǎn mu á ɓá mu wó, á ì líi ɓurá o wáayi tonkaro mu tá le ì ɓuaaní a. ⁹ Ká a mǎhá bía nǎn mi: «Ébé! Yí wé bǐn. Inén wee sá le Dónbeenĩ tonló lè ũnén lè mǐn zàwá lè mǐn hǐni bǐo sí, minén na lé le *Dónbeenĩ ɓi-cúa férowà làa bía wee tà bè ho vūahũ na kà bióni yi. Le Dónbeenĩ lé ðio à ũ ɓuaaní.» ¹⁰ O o

pá bíníá bía: «Hã jì-cúa na fɛera ho vūahũ na kà yí á ũ yí ɓua ũ dòn. Mu bon, bïo hã zéeniá wéro á sùaráa. ¹¹ Yía yí téréna, à wón wé wé bïo yí téréna. Yía yí máa ce le Dónbeenĩ yahó, à wón wé wé bïo yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. Yía téréna, à wón wé wé bïo téréna. Yía bïo sã le Dónbeenĩ yí, à wón wé wé bïo sĩ le Dónbeenĩ yí.»

¹² O Yeesu bíníá bía: «Loń, ı̀ ì bíní ì ɓuen hen làa cĩnú. Bía wó se làa bía yí wó yí se lè mí nĩ-kéní kéní á ı̀ ɓuan bïo na ko làa ba wà ɓueé na yí. ¹³ Lé ɪnén á ɓúa mu bïo ɓúenɓúen jũhũ, á lé ɪnén mún ñ véení mu bïo ɓúenɓúen. ı̀ lé mu bïo ɓúenɓúen jũhũ ɓúeenĩ, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bía sɛera mí sĩ-zńia á hã wee ce wéréwéré bán júná sĩ. Ba à dàń ñ zo ho lóhó mu yí á zoó dí le vɪndɛ na wee na le mukāńĩ binbirĩ bia. ¹⁵ Ká bĩa lé ɓa booní* lè ɓa nĩ-cĩwa, làa bĩa wee wé ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ɓa nĩ-ɓúewà, lè ɓa wòn-hãwà, làa bĩa wa hã sabíoní, bán ɓúenɓúen á à keń ho khũuhũ.»

¹⁶ «ɪnén Yeesu lé mi tonkaa ı̀ tonkaro na ló ho wáyai ò o ɓuee zéeni mu bïowa mu bïo lè minén kèrètɛwa mi kuio yí. ı̀ lé o bɛɛ *Daviide m̀nmanĩ, ı̀ ka lòn tá-tĩa mànàayire† na wee juiika.»

¹⁷ Le Dónbeenĩ Hácírí là a hã-fla páanía wee bïo le: «Buen.» Bĩa ɓúenɓúen já bïo bía à bán mún bïo le: «Buen.» Bĩa le jũhāńĩ dà, à bán ɓuen. Bĩa wí à ɓa jũ mu jumu na wee na le mukāńĩ binbirĩ à ɓa ɓuee jũ mu làa kãamáa.

¹⁸ Minén ɓúenɓúen na wee jı̀ le Dónbeenĩ jì-cúa na fɛera ho vūahũ na kà yí á ɪnén Zān wee mĩ bïo kà làa sòobéɛ á à na yí: Hen ká nùpue bò bïo ho vūahũ mu jì-cúa na fɛera wán, á le Dónbeenĩ ì wé á mu bè-sũmáa na bïo bía ho vūahũ mu yí á à yí ɓanso. ¹⁹ Ká yĩa ɓèn mún léra bïo ɓúí ho vūahũ mu jì-cúa na fɛera yí, á le Dónbeenĩ á à lén ɓanso ní le vɪndɛ na wee na le mukāńĩ binbirĩ bia díinĩ, lè ho lóhó mu zoró yí, làa bïo mu zéeniánáa ho vūahũ mu yí.

²⁰ A yĩa na zéeniá bïo bía ho vūahũ na kà yí bïo wee bïo bïo kà: «Hen làa cĩnú ká ı̀ bíní ì ɓuen lée kénkén.»

«*Amiina! Núhũso Yeesu, ɓuen!»

²¹ Le o Núhũso Yeesu wé mí sãamu lè ɓa ɓúenɓúen.

* **22:15** Ba booní: Ba zúifùwa c̣n á ɓa booní bïo wee zéeni ɓa nùpua na yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. † **22:16** Tá-tĩa mànàayire: Mí loń 2.26-28